

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

Ա

ՍԱՀՄԱՆՔ ԵՒ ԿԱՆՈՆՔ ԶՈՐ ԵԴԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՔՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ՅԵՏ ՎԵՐԱՆԱԼՈՅ ՏԵԱՌՆ

Վարդապետութիւն առաքելոցն զկնի վերանալոյն Քրիստոսի առ հայր իւր յերկինս, որպէս շնորհեաց նոցա առնել բժշկութիւնս եւ նշանս, եւ որպէս ընկալան առաքեալքն զպարզես Հոգւոյն սրբոյ եւ զկարգս եւ զկանոնս, եւ զվարդապետութիւնս եկեղեցւոյ սրբոյ. որպէս եւ Պետրոս խրատեալ ի ճշմարիտ վարդապետէն՝ ուսանէր զեթանասնեկին եւթն անգամ զմեղացն թողութիւն (Հմմտ. Մատթ., ԺԸ., 22). եւ եթէ յոր կողմ չոգան մի մի ի նոցանէ, եւ եթէ զհարդ բաժանեալ վիճակեցին զաշխարհ ամենայն ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ, եւ կամ յումէ եւ ուստի ընկալան զաւառքն Հոռոմոց ձեռնադրութիւն քահանայութեան:

Յամի երեքհարիւրորդի երեսներորդի իններորդի իշխանութեանն Յունաց, ի թագաւորութեանն Տիբերեայ կայսեր Հոռոմոց՝, որ ար չորք էր մարգաց ամսոյ, յաւոր միաշաբաթօջ, որ է կատարումն Պենտակոստէին, ի նմին ասոր եկին աշակերտքն ի Նազարեթ Գալիլեացոց, ուր ատարանեաց Գաբրիէլ հրեշտակ սրբոյ կուսին Մարիամու գլղութիւնն Տեառն, եկին ի լեառն Զիթնեաց, եւ տէր Քրիստոս աներեւոյթ տեսլեամբ ի մէջ նոցա՝ զաւրացուցանել զնոսա եւ շնորհել զձեռնադրութիւն քահանայութեան. եւ անդէն ի մեծի առաւառու ժամու կիրակէին ամբարձեալ զձեռս իւր Տեառնն՝ եղ ի վերայ գլխոյ մետասանեցունց աշակերտացն իւրոց՝ շնորհելով նոցա զաշտիճան քահանայութեան: Եւ իբրեւ ընկալան նոքա զպարզես մեծի երիցութեանն՝ պատուէր առեալ ի կենարարէն նոյնպէս ձեռնադրել յաւծումն քահանայութեան զհնազանդեալ աշակերտսն իւրեանց, զի եղիցին քարոզ ատարանին իմում եւ սպասաւորք սեղանոյն ընդհանրական եկեղեցւոյ սրբոյ եւ մկրտել զամենայն հեթանոսս յանուն Հարի եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ: Եւ յետ բանիցս այսոցիկ յանկարծակի եկն ամպ լուսաւոր եւ ընկալաւ զնա եւ վերացաւ յերկինս: Եւ արժանի եղեն առաքեալքն տեսլեան ամպոյն եւ վերացման Աստուածորդոյն եւ նստելոյ ընդ աջմէ Հարն իւրոյ. եւ գոհանային ցնծալից ուրախութեամբ եւ փառաւորէին զԱստուած, որպէս ինքն իսկ ասաց ցնոսա՝ թէ «Եւս առաւել ուրախութիւն եղիցի,

յորժամ առաքեցից զմխիթարիչ Հոգին սուրբ»: Եւ նոքա ցնծային բերկրանաւք եւ գոհանային, զի ընկալան զաջ քահանայութեան իբրեւ զՄովսէսն եւ զԱհարոն:

Եւ ի լեռնէն Չիթենեաց իջին նոքա եւ ելին ի վերնատունն, ուր վանքն իսկ էին, եւ ուր կերան զՉատիկն Տէրամբն հանդերձ՝ ի տեղուջն ուր եղեն հարցմունք աշակերտացն, թէ ո՛վ իցէ, որ մատնիցէ զնա Հրէիցն: Ի նմին տեղուջ եղեն վիճմունք եւ հարցմունք, զմիմեանս հոգալ եւ խորհրդածել, թէ ո՛րպէս քարոզեսցեն զաւետարանն արքայութեան Տեառն ընդ ամենայն երկիր: Եւ գոր արիւնակ ի վերնատանն յայտնեաց Տէրն աշակերտացն զխորհուրդ սուրբ մարմնոյ եւ արեան իւրոյ՝ փրկութիւն ընդունելով ի թագաւորել լուսոյն յաւիտենից, սոյնպէս եւ անտի արարին խորհուրդ եւ սկիզբն քարոզել զաւետարանն արքայութեան ընդ ամենայն տիեզերս:

Եւ մինչդեռ յայսմ մաքառման էին աշակերտքն Տեառն եւ ածէին զմտաւ, թէ որպէս քարոզեսցեն զաւետարանն Քրիստոսի յաշխարհս հեռաւորս եւ յաւտարածայնս, գոր ոչ զիտիցեն զլեզուս նոցա. եւ ասէին այսպէս, եթէ «Չգարութիւնս սքանչելեացն եւ զնշանս եւ զբժշկութիւնս, գոր տեսաք զՏեառն, յուսացեալ ենք ի սուրբ անուն նորա, զի առնէ ի ձեռս մեր առաջի ազգացն աստարաց, բայց գոր ոչ զիտենք զլեզուս նոցա, զիա՞րդ կարեն նոքա լսել մեզ, գոր ոչ զիտեն զլեզուս մեր, եթէ ո՛յր անուամբ առնենք զնշանս եւ զբժշկութիւնս, ո՞վ ուսուցանէ նոցա եւ կամ իմացուցանէ եթէ անուամբն Քրիստոսի որ խաչեցան, առնենք զայսպիսի նշանս եւ զմեծամեծ գարութիւնս»:

Եւ մինչդեռ յայնմ խորհրդի էին առաքեալքն, յոտն եկաց Սիմոն Պետրոս, վեմն հաւատոց, հիմն եկեղեցւոյ, անդրանիկն առաքելոց, եւ ասէ ցնոսա. «Եղբա՛րք, ոչ է զիտել մեզ զայս, թէ ո՛րպէս քարոզեսցուք զաւետարանն Քրիստոսի՝ աշխարհի, բայց հաւատամք եւ յուսամք ի հոգաբարձութիւն նորա վասն մեր, զի խոստացաւ մեզ, եթէ յորժամ երթամ առ Հայր իմ՝ առաքեմ առ ձեզ զհոգի մխիթարութեան, եւ նա ուսուցէ զմեզ եւ յիշեցուցէ ձեզ զամենայն ինչ, գոր արժան իցէ իմանալ եւ գործել եւ ուսուցանել»:

Եւ մինչդեռ Սիմոն Պետրոս խաւսէր զայս ընդ առաքեալսն եւ յիշեցուցանէր նոցա զխոստումն Տեառն, յանկարծակի հնչիւն բարբառոյ լսելի լինէր նոցա, եւ հոտ անուշութեան բուրբեր նոցա, եւ ի միջոյ բարբառոյն եւ ի մէջ նորանշան հոտոյն անուշութեան, որ ամենեւին անընդելական էր այսն աշխարհի, եւ լեզուք հրեղէնք իջին առ նոսա ի Հոգւոյն սրբոյ յերկնից, եւ հանգեան ի վերայ միոյ միոյ ի նոցանէ, եւ իբրեւ զբոց յայտնապէս նստեալ ի վերայ նոցա, եւ ըստ լեզուին, գոր ընկալան մի մի ի նոցանէ, այնպէս պատրաստեցին զանձինս, զի երթիցեն յաշխարհն յայն, որ խաւսեսցին զլեզուն զայն:

Եւ մինչդեռ գունդք առաքելական միաբան ի միասին էին, նովին պարգեւաւք Հոգւոյն սրբոյ ի նմին ատուր եղին նոքա կանոնս եւ կարգս եւ արէնս ընդհանրական եկեղեցւոյ սրբոյ, որք միաբանին աւետեաց աւետարանին քարոզութեան նոցա, եւ արդար եւ ճշմարիտ ուսմանն եւ հաւատարիմ վարդապետութեան նոցա:

**Գլուխք եւ թիւք համարէն կանոնական ասացուած առաքելական կանոնիս, գլուխ
ԼԳ.**

- Ա. Վասն յարեւելս կոյս յաղաթս կալ:*
- Բ. Վասն կիրակեի պատարագ մատուցանել:*
- Գ. Վասն չորեքշաբաթու պահելոյ:*
- Դ. Վասն զուրբաթ պահելոյ:*
- Ե. Վասն զշաբաթ պատուելոյ:*
- Չ. Վասն երիցունս եւ սարկաւագունս եւ կէսսարկաւագունս ձեռնադրելոյ:*
- Է. Վասն ատուր ծննդեան եւ յայտնութեանն Քրիստոսի ի Չն յունուարի կատարելոյ:*
- Ը. Վասն սուրբ Չատկին յետ քառասուն ատուր պահելոյ կատարել:*
- Թ. Վասն Աւետարանին ընթեռնելոյ:*
- Ճ. Վասն թէ զկնի պասեքին կատարեսցեն Ծ ար:*
- ՃԱ. Վասն վերացման նորա:*
- ՃԲ. Վասն չձեռնադրելոյ զեկամուտ ոք:*
- ՃԳ. Վասն յաւուր ութերորդի մկրտել զմանուկ:*
- ՃԴ. Վասն չպաշտելոյ զպաշտաւն Տեառն, որք յերկմիտս իցեն ի հաւատս:*
- ՃԵ. Վասն որ ի հարցուկս երթան:*
- ՃՉ. Վասն որք ընդ Հրէայս հաղորդին:*
- ՃԷ. Վասն ոչ ընդունել զորս ի Հրէից կամ ի հերթանոսաց հաւատան եւ անդէն ուրանան:*
- ՃԸ. Վասն զվաշխատուսն ոչ ձեռնադրել:*
- ՃԹ. Վասն միաբանութեամբ կատարել զեկեղեցոյ իրս առաջնորդին եւ պաշտանէիցն:*
- Ի. Վասն ոչ խոտելոյ զանարգ ի ձեռնադրել եթէ անարատ իցէ:*
- ԻԱ. Վասն զանընչասէրն ձեռնադրելոյ:*
- ԻԲ. Վասն ոչ ձեռնադրելոյ զամբարտաւանսն:*
- ԻԳ. Վասն միաբան լինել քահանայիցն:*
- ԻԴ. Վասն որք ոչ ունին զաւծումն քահանայութեան:*
- ԻԵ. Վասն պատուելոյ զքահանայսն:*
- ԻՉ. Վասն դատատրաց:*
- ԻԷ. Վասն զյիշատակս վկայից կատարելոյ:*
- ԻԸ. Վասն ի բեմ հանելոյ զթագաւորս:*
- ԻԹ. Վասն զՍաղմոսն Դաւթի պաշտելոյ:*

- Լ. Վասն ոչ ընթեռնյոյ զարտաքին գիրս:*
- ԼԱ. Վասն ի սուրբ սեղանն ջերմ զհացն հանել:*
- ԼԲ. Վասն որ կուսութեամբ կամի կեալ:*
- ԼԳ. Վասն որք ամուսնանայցեն:*
- ԼԴ. Վասն առաքելոցն թէ զոր աշխարհ վիճակեցին:*

Կանոնք եւ սահմանք զոր եղին աշակերտքն Քրիստոսի ի սուրբ եկեղեցիս, յետ վերանալոյ Տեառն ժողովեալք ի վերնատունն:

Ա. Ա. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ յորժամ յաղաթս կան եւ երկիր պագանենն աստուածութեանն՝ ընդ արեւելս կայցեն, ըստ այնմ զոր ասաց Փրկիչն, թէ «Որպէս փայլակն զի փայլատակէ յարեւելից եւ երեւի մինչեւ յարեւմուտս, նոյնպէս եղիցի եւ գալուստն որդոյ մարդոյ»: Ջի արեգակն արդարութեան Քրիստոս՝ որդի աստուծոյ յարեւելից ծագեացէ եւ արասցէ փրկութիւն ի մէջ երկրի: Եւ այսու զիտասցուք եթէ յարեւելս կոյս արժան է յաղաթս կալ եւ երկիր պագանել արքային անմահի յաիտենից:

Բ. Բ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ յաւուր միաշաբաթոջ յամենայն կիրակէի եղիցի տաւն եւ պաշտաւն եւ խորհուրդ տէրունական մարմնոյ եւ արեան Տեառն. զոր պատուիրեաց մեզ Կենարարն, եւ հաց պատարագին ի նմին աւուր ջերմ եփեալ ելցէ ի սուրբ սեղանն, եւ արժանաւորքն հաղորդեսցին մի արհամարհանաւք, այլ մեծաւ երկիրի: Եւ դատարկացեալ եւ փափկացեալ եղիցի միաշաբաթին, որպէս պատուիրեաց Աստուած Նոյի, Աբրահամու և Մովսէսի, զի եւ մեզ հանգիստ լիցի յերկրաւոր աշխատութենէս, եւ յեթներորդում դարուն ի գալստեանն Տեառն յարքայութեանն յաիտենից: Եւ յամենայն միաշաբաթոջ ընթերցցին զիրք սուրբք մարգարէականք եւ առաքելականք, եւ աւարտումն եւ գլուխ ամենեցուն կարդասցի Աւետարան եւ մատուցի պատարագ. վասն զի յաւուր միաշաբաթոջ եղև լինելութիւն արարածոց, եւ յաւուր միաշաբաթոջ յարեաւ տէր Քրիստոս ի մեռելոց եւ յաւուր միաշաբաթոջ ծագեցաւ աշխարհի, եւ յաւուր միաշաբաթոջ ի Պենտակոստէին վերացաւ տէրն մեր յերկինս եւ յաւուր միաշաբաթոջ երկի ի վախճան աշխարհիս հայրական փառաւք երկնաւոր հրեշտակաւք:

Գ. Գ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ար չորեքշաբաթու ի պահս եղիցի, զի ի նմա գուշակեաց եւ յայտնեաց Տէրն կենարար զխորհուրդ չարչարանաց իւրոց, եւ մատնութեան, եւ դատաստանի, եւ խաչելութեան, եւ մահուան, եւ յարութեան՝ աշակերտացն իւրոց, եւ տրտմեցան առաքեալքն: Արդ՝ եղիցի ի պահս եւ ի սուգ եւ ի պաշտաւն եւ յաղաթս ցնծութեան եւ ուրախութեան:

Դ. Դ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ուրբաթ եղիցի ի պահս եւ ի սուգ եւ ի տրտմութիւն. վասն զի զոր ինչ ասացան յաւուրն չորեքշաբաթոջ վասն

չարչարանաց Փրկչին մերոյ՝ յորբաթուն կատարեցաւ, յորժամ շարժեցան արարածք ամենայն եւ խաւարեցան լուսաւորք ի յերկինս: Պահեալ լիցի մինչեւ ցիններորդ ժամն:

Ե. Ե. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ար շաբաթուն եղիցի տան եւ պաշտան ընդ ամենայն տիեզերս, եւ եղիցի յիշատակ ամենայն մարտիրոսաց. պատարագ մատուցեն ի նմա քահանայքն եւ ուրախութեամբ սաղմոսեցեն, վասն զի կարապետ է մեծի արքային գալստեանն: Պարտ է ամենայն սրբոցն ուրախ լինել ընդ առաջ Քրիստոսի:

Չ. Չ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ եղիցին երիցունք եւ սարկաւագունք որպէս Մովսէսն եւ Ահարոն, եւ ապա մատիցեն ի պաշտան սրբութեանն՝ ի պատարագն եւ ի խորհուրդն տէրունական, եւ զկէսսարկաւագաց ի սպասաւորութիւն եկեղեցոյ, եւ ի տեսչութիւն այրեաց եւ վշտացելոց, որպէս Դևտագիքն, որ կրէին զսպասաւորութիւն, եւ զինուորական ձեռով չիշխէր ոք մերձենալ, նոյնպէս եղիցին յեկեղեցոջ. եւ մի ոք վայրապար ի բեմ սրբութեանն եւ ի սպաս արինացն մերձեցի. եւ սարկաւագունք սպասաւորք երիցանցն կարգեցին, եւ ընտրեալքն՝ երիցունք: Կաթողիկոսն դէտ եւ գլուխ եւ արեւնադիր լիցի ժողովորդեանն, զի ըստ բերանոյ նոցա վճարեցի ամենայն ինչ, որպէս Մովսէսին եւ Ահարոնին էր:

Է.Է. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ եղիցի տան ծննդեան եւ յայտնութեանն Տեառն եւ Փրկչին մերոյ, որ է գլուխ եւ սկիզբն տանից եկեղեցոյ, որ ար Չ յունուարի ամսոյ, ըստ յունարէն թուոյ. եւ մեծապէս խմբեցեն գտանն զայն ցնծութեամբ եւ ուրախութեամբ, սաղմոսիք եւ արհնութեամբ, եւ երգովք հոգեւորաւք, եւ ընթերցցին զիրք մարգարեականք եւ առաքելականք:

Ը (Է) Ը. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ զԽ ար պահս կարգեցեն յամենայն չարութենէ, ի մեղաց եւ ի կերակրոյ, յառաջ քան զարն չարչարանաց Փրկչին մերոյ. եւ ապա արացեն զարն չարչարանաց՝ պասեք Տեառն եւ տան յարութեան Փրկչին. ընթերցցին զիրք մարգարեականք, եւ առաքելականք, որ պատմեցեն զչարչարանացն Տեառն եւ զգուշակումն յարութեան Փրկչին: Քանզի եւ ինքն իսկ տէր մեր Քրիստոս, տէր տանից եւ տարեկանաց, պահեաց զԽ տիւ եւ զԽ զիշեր, նոյնպէս եւ Մովսէս ի Սինեական լերինն ի ձեռն պահոցն իբրեւ սիրելի բարեկամ խաւսէր ընդ Աստուծոյ, եւ մեծապէս պատիւ գտեալ յերկնաւոր արքայէն՝ ահեղ երեսաւք արքունական արեւնս եւ կանոնս բերելով իջանէր առ ժողովորդն: Նոյնպէս եւ նախանձաւորն Հեղիաս ի ձեռն քառասնարեայ պահոցն մեծամեծ նշանս եւ զարութիւնս գործելով՝ ապա փառաւորեալ ասպատակէր յերկինս. եւ երեք մանկունքն ի ձեռն սրբութեան պահոցն ի մահուանէ թագաւորին ապրեցան, հրեշտակ Աստուծոյ էջ առ նոսա. զբոցն բորբոքեալ շիջուցին, զթագաւորն ի զիտութիւն ճշմարտութեան ածին, եւ ինքեանք բարի անուամբ կեցեալ արժանի եղեն արքայութեանն Քրիստոսի:

Թ (Ը) Թ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ի կատարումն ամենայն գրոց ընթերցցի Աւետարան, իբրեւ զկնիք պատուական ամենայն գրոց. եւ

յոտն կալով ամենայն ժողովուրդն լուիցէ նմա զի աւետիք փրկութեան են ամենայն մարդկան՝ բանիս Կենարարին:

Ժ. (Թ) Ժ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ զկնի պասեքին կատարեսցեն Ծ ար յետ յարութեան նորա, եւ արասցեն տաւն յիշատակի վերացման նորա առ հայր յերկինս փառաւորեալ:

ԺԱ (Ժ) ԺԱ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ի Չատկէն մինչեւ ի Խ-երորդ ար վերացման նորա ուրախութիւն եւ ցնծութիւն եղիցի, զի ատրք յարութեան են եւ փեսայն յառագաստի. ապա յետ տաւնի վերացմանն պահեսցեն, եւ դարձեալ Ծ-երորդ՝ տաւն կատարեսցի, եւ իբրեւ զառաջին Չատկին՝ գառն զենցի:

ԺԲ (ԺԱ) ԺԲ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ եկամուտ ոք կամ բնակաւոր, որ ոչ զիտէ զհաւատս ճշմարիտ եկեղեցոյ սրբոյ եւ զկարգս եւ զարեւնս, որ կարգեալ է ի նմա, մի՛ լիցի առաջնորդ եւ հրամանատար յեկեղեցոջ, եւ մի՛ ոք կարգեսցէ զայնպիսիսն. զպոռնկեալսն եւ զշնացեալսն եւ զայլագործսն յերկրութիւն կամ ի սարկաւագութիւն եւ կամ յայլ ինչ սպասաւորութիւն եկեղեցոյ մի՛ մերձեցուցեն, զի մի՛ կարգեալքն ընդ նոքաւք թիրեսցին, զի եթէ ստուերք հանդերձելոցն Մովսէսի զանարատն ընտրէր ի սպասաւորութիւն խորանին՝ որչափ եւս առաւել, որ նորոյ ուխտիս է միջնորդ:

ԺԳ (ԺԲ) ԺԳ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ խաւսեցաւ Աստուած ընդ Աբրահամու եւ ասէ. «Թլփատեսցի ութարեայ մանուկ ձեր, եւ այն եղիցի նշանակ ուխտին յաւիտենական ընդ իս եւ ընդ ձեզ»: Լինէր նոյն ուխտ եւ ընդ Մովսէսի, հրաման առեալ յԱրարչէն՝ մշտկաւ զոպայիս սրկել ջուր զժողովրդեամբն, որ գուշակէր զմկրտութիւն հեթանոսաց: Արինակէր Մովսէս եւ Ահարոն զհանդերձեալսն լինելոյ փոփոխումն ստուերագրին՝ հրամայէր ջրով լուանալ յարտաքնում սրահին, ապա մերձենալ ի սրբութիւնսն: Արինակէր զայս մկրտութիւն Յեսու Նաւեայ՝ անցանելով ընդ Յորդանան, եւ ապա մտանել յերկիրն Պարգեւաց: Արինակէր զայս մկրտութիւն մեծն ի մարգարէս նախանձաւորն Հեղիաս, անցանելով ընդ Յորդանան, կենդանոյն վերանայր յերկինս: Բերէր եւ Եղիսէէ զսափորն ի գուշակումն մկրտութեան: Մեծն ի ծնունդս կանանց՝ կնքահայրն Յովհաննէս, որ արժանի եղեւ մկրտել զանարատ զտէր Յիսուս ի Յորդանան գետ, արինակ լինէր նորոյ ուխտիս եւ մանկանց եկեղեցոյ: Եւ լուանալով զոտս մեր ի վերնատանն՝ ջրով մկրտութեան զարացոյց զմեզ եւ անմեղացոյց սրբութեամբ աւագանին, արինակ աշխարհի եթող, զի ի ձեռն քահանայութեան կարգի՝ մանուկ ութարեայ մկրտեալ՝ եղիցի քրիստոսագգեաց, եւ վկայք, որ ոչ ունին զմկրտութիւն ջրոյն արեամբն իրեանց փրկեսցին:

ԺԴ (ԺԳ) ԺԴ. Կարգեցին առաքեալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ իցէ ոք երկմիտ ի հաւատս եւ չիցէ ճշմարիտ ի պաշտաման Տեառն, մի՛ ձեռնադրեսցի, զի մի՛ այլոցն ի հեղգութիւն՝ խմոր չարութեան լիցի, որպէս գրեալ է թէ. «Անիծեալ է, որ գործէ զգործ տեառն հեղգութեամբ», նա զմարդիկ խաբէ եւ ոչ զԱստուած, այն որ ոչ հաստատին կամակորութիւնք առաջի նորա:

ԺԵ (ԺԴ) ԺԵ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ որ սուտ երդնու կամ սուտ վկայէ եւ կամ որ երթայ առ կախարդս եւ հարցուկս, եւ քաւղեայս, եւ վիուկս, եւ հաւատայ ծննդոց եւ աստեղագիտութեանց, իբրեւ զայնոսիկ որ անաստուածքն են՝ խափանեցինա իբրեւ զանաստուած ի քահանայութենէ, եւ մի՛ խառնեցի ի պաշտաւն եկեղեցւոյ, եւ եթէ ժողովրդական ոք իցէ՝ մերժեցի ի բաց:

ԺԶ (ԺԵ) ԺԶ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ որ սիրէ զՀրէայս եւ հաղորդի ընդ նոսա, կցորդ եղիցի Յուդայի Սկարիովտացւոյ, որ սիրեաց զՀրէայսն կամ զհեթանոսս, որ երկիր պագանեն արարածոց փոխանակ Արարչին, մի՛ մտցէ յեկեղեցի եւ մի՛ բնակեցէ ի մէջ հաւատացելոց. եւ եթէ իցէ ի միջի նոցա՝ մի՛ թողցեն զնա, այլ որոշեցեն եւ զատուցեն ի բաց յինքեանց, եւ մի՛ կացցէ ի միջի նոցա, զի մի՛ արմատ դառնութեան ի վեր երեւեալ պղծեցին նովաւ բազումք:

ԺԷ (ԺԶ) ԺԷ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ ոք Հրէայ կամ հեթանոս եկեցէ եւ խառնեցի յեկեղեցի, եւ դարձեալ թողցէ եւ երթիցէ յիւր բնութիւնն, եւ դարձեալ կրկնեցի եւ եկեցէ ի նոյն պաշտաւնն, զոր անարգեացն, մի՛ ընդունիցիք եւ մի՛ խառնիցէք ի մէջ ձեր, այլ որոշեալ զատուցի ի միջոյ ամենեցունց, եւ կացցէ ի նմին կարգի ուր էր զառաջինն, եւ մի՛ հաղորդեցին ընդ նմա, որք ճանաչեն զնա:

ԺԸ (ԺԷ) ԺԸ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ որ փոխ տայ եւ առնու վաշխս եւ տոկոսիս, եւ շահի շահս ազահութեան, այնպիսին մի՛ համարեցի ընդ հաւատացեալսն, եւ մի՛ կացցէ ի կարգ պաշտաման քահանայութեան. ո՞չ լսիցէ զոր ետ պատուէր Արարիչն Մովսէսի, թէ «Պատուիրեա որդւոցն Իսրայէլի, զի մի՛ պահանջեցեն զփոխս ի մերձեմալ ամին թողութեան եւ ամին եւթներորդի» (Հմմտ. Դևտ. ԻԵ. 40, 50, 52, 54, ԻԷ. 17, 24). ո՞րչափ եւս առաւել պատժոց արժանի համարիցիք զայժմուս:

ԺԹ (ԺԸ) ԺԹ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ չէ իշխանութիւն քահանայապետի կամ երիցու եւ ո՛ր իցէ առաջնորդ եկեղեցւոյ առանց իւրոց պաշտաւնակցացն առնել զիրս ինչ յեկեղեցւոջ. բայց կամաւք եւ միաբանութեամբ ամենեցուն արասցեն, զոր ինչ կամինն, զի մի՛ լիցի տրտմութիւն եւ հերձուածք ի միջի իւրեանց, զի ի միաբանութենէ ամենեցուն եւ քարոզութիւնն հաւատարիմ լիցի, եւ հաւատն հաստատուն, որպէս եւ Փրկիչն ասէ, թէ «Ուր երկու եւ երեք ժողովեալ են յանուն իմ, անդ եմ ես ի մէջ նոցա» (Մատթ. ԺԸ. 20):

Ի (ԺԹ) Ի. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ի կարգէ քահանայութեանն ընտրեալքն, անարատքն, որ սուրբ ի մամոնայէ իցեն, արիմաց եւ կարգի եկեղեցւոյ հմուտք, եթէ եւ յանարգաց ոք իցէ՝ ի քահանայապետութիւն եւ ի զլխաւորութիւն կացուցեն միջնորդ լինել ընդ մարդիկ եւ ընդ Աստուած, զի երեւեցի գլուխ եւ առաջնորդ ամենեցուն, զի ի ձեռն նորա խնդրեցի չարութիւն եւ բարութիւն, մեղք եւ արդարութիւն յամենեցունց, զի դէտ եւ հովիւ է իբրև զՍամուէլն, զի շրջէր եւ կարգէր եւ հրաման տայր ըստ մարգարտութեանն Եզեկիէլի:

ԻԱ (Ի) ԻԱ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ որ լոկ են ի ստացուածոց եւ սուկ ի մամոնայէ եւ չերթան զկնի արծաթոյ շահից, եւ ձեռք իւրեանց սուրբ են ի կաշառոց եւ միտք իւրեանց յստակ ի չարութենէ եւ խորհուրոք իւրեանց կատարեալ են ի սէրն Աստուծոյ, նոքա ընտրեսցին ի պաշտան սեղանոյն Տեառն, զի եթէ զՂևտացիսն յամենայն իմեքէ ի կալուածոյ եւ ի բաժնէ եղբարցն հեռացուցեալ ապա մերձեցուցանէր առ ինքն, որչափ եւս առաւել որ նորոյ ուխտիս են սպասաւորք, միջնորոք եւ պաշտանեայք Քրիստոսի անարատք իցեն եւ անմեղք:

ԻԲ (ԻԱ) ԻԲ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ ամբարտաւանք, եւ հպարտք, եւ սէզք, եւ սնափառք, եւ ատեցողք, եւ կերողք, եւ արբեցողք, եւ ուսումնատեացք, եւ քնէածք, եւ յոյք, եւ նախանձոտք չարեաց, եւ ցանկացողք չարեաց, եւ պատուասէրք, խիստք եւ նեղասիրտք, ցոփասիրտք եւ յանդուրնք, անգութք եւ անողորմք, կռողք և յխակալք, քսմոսք եւ շոգմոզք, եւ որ ինչ նման են սոցին մի՛ մերձեսցին ի պաշտան քահանայութեան, վասն զի գրեալ է. «Ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան որ գործէք զանարեւոթին» (Մաղ. 2. 9):

ԻԳ (ԻԲ) ԻԳ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ որպէս Տէր հրաման ետ եւ պարգեւեաց մեզ, թէ «Չոր արձակիցէք յերկրի, արձակեալ լիցի յերկինս, եւ զոր կապիցէք յերկրի կապեալ եղիցի յերկինս» (Մատթ. ԺԶ. 19, ԺԸ. 18). նոյնպէս եւ հրաման տուեալ քահանայութեան եւ երիցանց կարգի զարժանիս արհնութեանն՝ միաբան արհնել եւ զանարժանսն՝ միաբան կապեր եւ ըմբերանել: Եւ զոր կապեսցենն՝ կապեալ կացցէ, մինչեւ հնազանդեսցի առաջնորդին: Ապա եթէ տարապարտուց եւ յանարժանս զոք կապեսցեն՝ պատիժ պատուհասի ընկալցին ըստ արժանի, որք ի գուրն կապեցին: Բայց որ կապեցանն՝ ընկալցի ախորժելով զկապանսն, որպէս թէ իցէ արժանի կապանացն:

ԻԴ (ԻԳ) ԻԴ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ մի՛ որ յանդգնեսցի ի մարդկանէ, որոյ չիցէ զաւծումն քահանայութեան ընկալեալ, եւ արասցէ իրս ինչ իշխանութեամբ իբրեւ զքահանայ, եւ կամ քահանայ աշառութեամբ գործեսցէ ինչ առանց արինաց եւ իրաւանց, այլ արդարութեամբ եւ անակնառութեամբ:

ԻԵ (ԻԴ) ԻԵ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ մի՛ որ անարգեսցէ եւ անգոսնեսցէ եւ արհամարհանաւք կալցի զքահանայն, թէ եւ կարի ոք անարժան եւ յանարգաց իցէ՝ զհտասցէ զի զԱստուած անարգէ, զի Աստուծոյ սպասաւոր է ձեզ ի բարիս, եւ համարս տալոց է ընդ ոգւոց ձերոց. ո՞չ գրեալ է «Չիշխան ժողովրդեան քոյ մի բամբասեսցես» (Հմմտ. Ելք ԻԲ. 28):

ԻԶ (ԻԵ) ԻԶ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ որք են յաստիճանի դատաւորութեան եւ իշխեն առնել դատաստան, եթէ թիրեսցի, եթէ աչառիցէ երեսաց եւ պարտաւորեսցէ զարդարն եւ արդարացուցէ զպարտաւորն, մի՛ եւս կացցէ ի կարգի դատաւորութեանն եւ պատուհասեալ կշտամբեսցի, զի ոչ իմացաւ զգրեալսն աստուծային ձեռամբն յարեւնսն Մովսէսի, թէ «Մի՛ խտտորեցուցես զիրաւունս ի դատաստանի» (Բ Օրէնք ԻԴ. 17), եւ «Կաշառ ի վերայ իրաւանց մի առնուցուս» (Մաղ. ԺԴ. 5):

ԻԷ (ԻԶ) ԻԷ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ որ ելանիցէ յաշխարհէ ճշմարիտ վախճանաւ եւ կամ խողխողեալ յանարինաց վկայ հաւատարիմ վասն անուան Փրկչին՝ խոստովանելով գՔրիստոս ի նեղութիւնսն, որ վասն անուան նորա լինի, արասցեն զյիշատակս նոցա յաւուր մահուան նոցա, եւ զնշխարս ոսկերաց նոցա ի պատիւ առեալ փառաւորեսցեն գՔրիստոս, որ ետ նոցա զայնպիսի համբերութիւն ի յորդորումն եւ ի թողութիւն մեղաց մերոց:

ԻԸ (ԻԷ) ԻԸ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ թագաւորք, որք ունին զհաւատս եկեղեցոյ սրբոյ եւ խոստովանին գՔրիստոս, իշխանութիւն լիցի ընդ քահանայս ի բեմի կալ, իբրեւ գԴաւիթ եւ որ իբրեւ զնայն էին, ըստ մարգարէութեանն եթէ թագաւոր յուսացաւ ի Տէր, յորդորութեանց բարձրելոյն նա մի՛ զրկեսցի, բայց յայլ ինչ մի՛ համարձակեսցի, զուցէ որպէս զՈգիայն պատուհասեալ իջցէ:

ԻԹ (ԻԸ) ԻԹ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ ի պաշտաման եկեղեցոյ ասացեն զսաղմոսս եւ զարհնութիւնս Դաւթի պաշտել ար ըստ արեւ, յամենայն ժամ, զմարգարէութիւնսն Դաւթի ճԾ սաղմոս, որպէս եւ ասէն իսկ. «Արհնեցից զՏէր յամենայն ժամ, յամենայն ժամ արհնութիւն նորա ի բերան իմում» (Սաղ. ԼԳ. 2). եւ «յարենս Տեառն խորհեցայց ի տուէ եւ ի զիշերի» (Հմմտ. Սաղ. Ա. 2), սաղմոս ասացից եւ ի միտ առից եւ «Լսելի արարից զձայն արհնութեան նորա» (Սաղ. ԿԵ. 8), եւ դարձեալ՝ «Սաղմոս ասացէք Աստուծոյ մերում, եւ թագաւորին մերում, սաղմոս ասացէք» (Սաղ. ԽԶ. 7):

Լ (ԻԹ) Լ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ յեկեղեցոյ զիրք ընթերցցին՝ Հին կտակարանք, Արեւնք եւ Մարգարէք, եւ Նոր կտակարանք, որ լինիցին վասն կենարար չարչարանաց փրկչին մերոյ Քրիստոսի, եւ զործք եւ խաւսք աւետարանչացն քարոզութեան վասն բանին ճշմարտութեան, եւ վարդապետութիւն աշակերտաց Փրկչին. եւ այլ աւելի քան զայս՝ մի՛ ընթերցցի ի բեմի:

ԼԱ (Լ) ԼԱ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ հաց պատարագին յորում արուր եփեսցի՝ ի նմին արուր ելցէ ի սեղանն եւ մի՛ լիցի իշխանութիւն զկնի արուրց հանել, զի եւ Մովսէս ոչ պակասեցուցանէր զհացն ջերմ յերեսաց Տեառն:

ԼԲ (ԼԱ) ԼԲ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, եթէ որ ի կարգէ պաշտամնէից եւ յուխտէ եկեղեցոյ կամեսցի կուսան լինել, բարոյ գործոյ ցանկայ, համարձակ լիցի վանս շինելոյ ի տեղիս տեղիս՝ ժողովեալ արինաց եւ կարգի սրբութեան, զգուշացին ի կերակրոյ պարկեշտանալ, ի զինուորական զգեստուէ հեռանալ, պճղնաւորեալ նմանեսցի պաշտամնէից հրեշտակայ Աստուծոյ եւ զուարթնոց երկնից: Չի եւ Յեսու պաշտամնեայն Մովսէսի եւ սպասաւոր սրբութեանն եւ Եղիա նախանձաւորն Աստուծոյ եւ Երեմիա մարգարէ եւ մեծ մարգարէն Սկրտչին Յովհաննէս, սոքա ամենեքեան կուսութեամբ եւ պարկեշտութեամբ կատարեցին զկեանս իրեանց, բռնութեամբ կալեալ յափշտակեցին զարքայութիւնն երկնից:

ԼԳ (ԼԲ) ԼԳ. Կարգեցին առաքելալքն եւ եղին հաստատութեամբ, թէ որպէս ի սկզբանէ զուզեաց Աստուած ամուսնութեամբ զմարդն, եւ աւգնական արար միմեանց եւ

արհմեաց զնոսա, նոյնպէս սահմանեալ եւ հաստատեալ հրաման առաքելական՝ սրբութեամբ զուգել յամուսնութիւն՝ եւ արհմաւք ի ձեռն աջոյ քահանայութեանն եւ արհմութեամբ զուգեսցին: Բայց որպէս Մովսէսի պատուիրեաց արարիչն Աստուած, թէ «Պատուիրեա որդոցն Իսրայէլի, Ես եմ տէր Աստուած ձեր. պատուիրանաց իմոց զգուշացարոյք եւ մի՛ զնայցէք ըստ կրանիցն Եգիպտացոց, ուստի ելէքն, եւ ըստ զնացից Քանանացոց մի՛ գործիցէք» (Հմմտ. Ղեւտ. ԺԸ. 3): Եւ ասէ. «Մարդ որ մարդ առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ մի՛ մերձեսցի, յայտնել զառականս մերձաւորի արեան իւրոյ, զառականս դստեր քոյ մի՛ յայտնեսցես, զառականս քեռ քոյ՝ թէ առ ի հաւրէ իցէ կամ առ ի մարտէ մի՛ յայտնեսցես, զառականս կնոջ հաւր քոյ մի՛ յայտնեսցես, զառականս հաւրաքեռ քոյ մի՛ յայտնեսցես, զառականս քեռորդոյ քոյ մի՛ յայտնեսցես, պղծելով ընդ նոսա» (Հմմտ. Ղեւտ. ԺԸ. 6-18): Մոյնպէս եւ յերկրորդումն կարգեաց արեւնադիրն Մովսէս յանձնսն եւ ասէ. «Անիծեալ լիցի որ ննջիցէ ընդ կնոջ հաւր իւրոյ. զի յայտնեաց զաներեւոյթս հաւր իւրոյ. անիծեալ որ ննջիցէ ընդ քեռ իւրում, որ առ ի հաւրէ իցէ կամ առ ի մարտէ. եւ ասացէ ամենայն ժողովուրդն՝ Եղիցի, եղիցի» (ԲՕրէնք ԻԷ. 20-22): Նոյնպէս եւ սահմանեալ առաքելական կանոնաց. մարդ որ մարդ առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ մի՛ մերձեսցի կամ շնութեամբ կամ ամուսնութեամբ, մինչեւ ի չորրորդն զարմն չունի իշխանութիւն առնել:

ԼԴ (ԼԳ) ԼԴ. Եւ արդ զայս ամենայն գոր ինչ կարգեցին եւ եղին առաքեալքն, ոչ եթէ անձանց իրեանց միայն կարգեցին, այլեւ այնոցիկ՝ որ զկնի իրեանց լինելոց իցեն: Քանզի կասկածէին թէ պատրաստեալ են զայլք զգեմուլ զգեստ զառանց եւ առնել կոտորաց ի մէջ հաւտիցն Քրիստոսի: Քանզի ոչ եթէ նոցա պէտք ինչ էին կարգաց եւ արհմաց, որ ինքեանք իսկ էին արեւնադիրք, զի խրատեալք եւ վարժեալք էին ի ճշմարիտ վարդապետէն, եւ մխիթարիչ հոգին սուրբ բնակէր ի նոսա: Չի գոր արհմակ ետ կարգել նոցա հոգին սուրբ զկարգս եւ զարեւնս զայնոսիկ, առաւել եւս առաջնորդեսցէ նոցա ըստ կամաց իւրոց. զի որք ընկալան ի Տեառնէ զգաւրութիւն եւ զիշխանութիւն, զիս՞ող մարթ էր թէ յայլմէ իմեքէ դնիցի նոցա արեւնք: Նաեւ Պաւղոս եւ Տիմոթէոս որ շրջէին ի կողմանս Ասորոց եւ Կիլիկեցոց, զտոյն իսկ զայս արեւնս պատուիրէին զառաքելոցն երիցանցն, եւ որք էին ընդ ձեռամբ առաքելոցն աշխարհականքն ամենայն քարոզէին եւ աւանդէին յամենայն եկեղեցիս:

Այլ աշակերտքն Տեառն յետ դնելոյ զկարգս արհմացս այսոցիկ, ոչ դադարէին ի քարոզելոյ զաւետարանն, եւ զնշանս եւս զմեծամեծս եւ զգաւրութիւնս՝ գոր առնէր Տէր ի ձեռս նոցա: Քանզի բազում ժողովուրդք ժողովէին հանապազ առ նոսա եւ հաւատային ի Քրիստոս. որպէս եւ երեք հազարքն զնոյն հետայն եկեալ ասեն ցՊետրոս. «Չի՞նչ գործեսցուք արք եղբարք», ասէ Պետրոս. «Ապաշաւեսցէք եւ մկրտեսցարոյք յանուն տեառն Յիսուսի» (Գործ. Բ. 37-38): Եւ յայլոց քաղաքաց քաղաքաց զային առ նոսա, եւ լսէին եւ ընդունէին զբանս նոցա: Նաեւ Նիկողիմոս եւ Գամաղիէլ զլիսաւորք ժողովրդեանն զային առ առաքեալսն ի ծածուկ եւ հաւատային նոցա վարդապետութեանն:

Այլ եւ Յուդա եւ Ղևի եւ Փեռի եւ Յովսէփ եւ Յոստոս՝ որդիք Աննայ եւ Կայիափայ եւ Աղեքսանդրոսի քահանայիցն՝ զային նոքա ի զիշերի եւ խոստովան լինէին ի

Քրիստոս, թէ «Որդի Աստուծոյ է», այլ երկնչէին ի ժողովրդեանն յայտնել զխորհուրդս իրեանց որ առ աշակերտսն. զի մի՛ կշտամբեսցին ի Հրէիցն եւ ի քահանայապետիցն:

Եւ ընկալեալ զնոսա առաքելոցն՝ սիրով, զաւգտակար խրատն ի մէջ առեալ ասէին ցնոսա. «Մի՛ վասն պատկառանաց եւ երկիւղի մարդկան կորուսանէք զլաւիտենական կեանսն ձեր, որ առաջի Աստուծոյ է. գուցէ պահանջիցիք ընդ հարսն ձեր զվրէժ արեանն Քրիստոսի, զոր ընկալան ի վերայ անձանց եւ որդոց իրեանց: Չի չէ ընդունելի առաջի Աստուծոյ, որպէս ասաց իսկ Կենարարն, եթէ «Որ խոստովանեսցի զիս առաջի մարդկան, խոստովանեցայց ես զնա առաջի հաւր իմոյ, որ յերկինսն է. եւ եթէ որ ոչ խոստովանեսցի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց զնա առաջի հաւր իմոյ, որ յերկինսն է» (Մատթ. Ժ. 32-33): Չի յորժամ իցէք ընդ երկրպագուս նորա եւ դարձեալ երթայք հաղորդել ընդ սպանողս որդւոյ նորա, զիա՞րդ ակն ունիցիք ընդունելի լինել հաւատոցն ձերոց ընդ ճշմարիտս, մինչդեռ չէք մեկնեալ և հեռացեալ յայնցանէ, որք ստութեամբ իրեանց դատապարտեսցին զանձինս իրեանց: Այլ արժան է ձեզ խոստովանել յայտնապէս իբրեւ զայնոսիկ որ հաւատացին ի Քրիստոս քարոզութեամբս զոր քարոզեմք մեր:

Իսկ իբրեւ լուան զայս ամենայն որդիք քահանայիցն՝ յառաքելոցն, աղաղակեցին ամենեքեան միաբան առաջի ամենայն ժողովրդեանն եւ ասեն. «Չխաչելեալն Քրիստոս խոստովանիմք եւ հաւատամք, թէ նա ի սկզբանէ է որդի Աստուծոյ. այլ եւ գոհանամք եւս. զի արժանի եղաք անուանել եւ թուել ի թիւ այնոցիկ, որք խոստովանին եւ կարդան զանուն նորա, եւ ուրանամք եւ հեռանամք յայնցանէ, որք խաչեցին եւ ուրացան զնա»: Նաեւ քահանայք ժողովրդեանն զային ի ծածուկ եւ խոստովանէին զՔրիստոս: Եւ վասն զի սիրէին զզլխաւորութիւն ժողովրդեանն՝ ոչ կարէին նոքա յայտնապէս խոստովանել, եւ մոռացան նոքա զգրեալսն որ ասեն, թէ «Տէր սրտագետ է» (Հմմտ. Գործ. Ա, 24, ԺԵ, 8), եւ ոչ հաստատին կամակորութիւնք առաջի նորա:

Եւ իբրեւ լուան հարք նոցա զայս յորդոց իրեանց՝ սպառնացան նոցա յոյժ ցասմամբ ոչ զի հաւատացին ի Քրիստոս, այլ զի յանդիմանեցին եւ առակեցին զխորհուրդս հարց իրեանց առաջի ամենայն ժողովրդեանն եւ դատաւորաց եւ ազգաց հեթանոսաց: Բայց հաւատացեալ Հրէայք եւ որդիք քահանայապետիցն յարեցան յառաքեալսն եւ ոչ երբեք հեռանային ի նոցանէ, զի տեսանէին, թէ զոր ինչ ուսուցանէին բանիք առաքեալքն, զնոյն եւ արդեամբք ցուցանէին առաջի ամենայն ուրուք. եւ եղեն քարոզք ճշմարտութեան ընդ առաքեալսն բանին կենաց:

Եւ յորժամ վտանգ հալածանաց վասն քարոզութեանն որ զայր ի վերայ առաքելոցն, առաւել եւս ուրախ լինէին եւ կցորդ լինէին նեղութեանց նոցա, եւ խնդութեամբ ընդունէին զտանջանսն որ զայր ի վերայ առաքելոցն եւ խոստովանէին յայտնապէս զՔրիստոս, եւ զամենայն աւուրս կենաց իրեանց քարոզէին զՔրիստոս առաջի Հրէիցն եւ հեթանոսաց եւ Մամարացոց: Եւ յետ վախճանելոյ առաքելոցն եղեն նոքա առաջնորդք, քարոզք եւ հրամանատարք Աւետարանին եւ եկեղեցւոյ սրբոյ. եւ զոր ինչ աւանդեցին նոցա առաքեալքն ընկալան նոքա եւ քարոզէին եւ ուսուցանէին զամենայն ժամանակս ի ժողովուրդս եւ յամենայն հեթանոս:

Նոյնպէս եւ ասանդեցին եւ նոքա ի վախճանի իրեանց եւ ուսուցին աշակերտաց իրեանց զամենայն ինչ, զոր միանգամ ընկալան յառաքելոցն եւ զոր ինչ գրեաց Յակոբոս յԵրուսաղէմէ, եւ Յովհաննէս յԵփեսոսէ եւ Մարկոս յԱղեքսանդրիայ եւ Անդրեաս ի Փոփուգիայ եւ Ղուկաս ի Մակեդոնիայ, Թովմաս ի Հնդկաց. եւ Պաւղոսի առաքելոյ թուրքքն ԺԳ, որ ընթեռնուն յամենայն եկեղեցիս, ընդ ամենայն տեղիս, նոյնպէս ընթեռնուն միաբան Գործք առաքիւնութեան նոցա, զոր գրեաց Ղուկաս: Չի յայսմ ծանիցին առաքեալք եւ մարգարէք, եւ Հին կտակարանք եւ Նորքս, եւ զիտասցի թէ մի հոգի սուրբ խաւսեցաւ յամենեսեան եւ մի ճշմարտութիւն քարոզեցաւ, եւ մի հաւատք պատմեցան, եւ միոյն Աստուծոյ անուն աւետարանեցաւ յամենեսին եւ փառաւորեցաւ յամենեցունց եւ ընկալան ամենայն տիեզերք զվարդապետութիւն նոցա: Եւ արդ՝ այսուիտեւ ամենայն ինչ, որ խաւսեցաւ ի Տեառնէ ի ձեռն առաքելոցն, եւ առաքեալքն ասանդեցին աշակերտաց իրեանց, եւ եղեւ հաւատարիմ եւ ընդունելի յամենայն կողմանս՝ յակնարկել Տեառն, որպէս եւ ասաց Կենարարն, թէ «Ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի» (Մատթ. ԻԸ. 20):

Եւ յորժամ վիճէին նոքա ընդ վարդապետս Հրէիցն եւ մարտնչէին՝ բանային դնէին առաջի ի մարգարէական գրոց, եւ անդէն ըմբերանեալս կացուցանէին զնոսա: Դարձեալ զհեթանոսս մոլորեալս մեծամեծ նշանաւք եւ արուեստիք, զոր առնէին զարութեամբն Քրիստոսի, զարմացեալս կացուցանէին եւ ածէին զնոսա ի հաւատս ճշմարտութեան Քրիստոսի:

Եւ հեթանոսք ամենայն, որ բնակեալ էին յաշխարհս հեռաւորս, լռեցին եւ դադարեցին եւ հնազանդեցան քարոզութեան Աւետարանին Քրիստոսի. եւ որ ոք ըմբռնէր ի խոստովանութիւն մարտիրոսութեան, աղաղակէին թէ «Հալածանք մեր, նեղութիւնք տանջանաց մերոց՝ եղիցին խաւսնակ փոխանակ չարչարանաց մերոց առաջի Աստուծոյ. զի էաք յառաջ հալածիչք եւ արդ հալածեալք վասն անուան Տեառն»: Եւ էին ոմանք ի նոցանէ, որ մահու սրոյ վկայեցին, ոմանք ի նոցանէ, որ զինչս եւ զստացուածս բառնային ի նոցանէ եւ զնոսա թողուին մերկս եւ հալածականս: Որչափ վտանգ նեղութեան եւ չարչարանց գայր ի վերայ նոցա՝ առաւել աճեցեալ զարանային եւ բազմանային, եւ ուրախութեամբ ցնծացեալ սրտիք պէսպէս տանջանաւք եւ չարչարանաւք ընդունէին զդառն մահուանս յանձինս իրեանց:

Եւ ձեռնադրութիւն քահանայութեանն՝ զոր ընկալան առաքեալքն ի Տեառնէ՝ բազմացուցին, եւ լցին զամենայն աշխարհ, եւ որպէս ասաց ինքն իսկ Տէրն ցնոսա, թէ «Տուա ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս եւ յերկրի, որպէս առաքեաց զիս հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ: Գնացէք այսուիտեւ՝ աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս, մկրտեցէք զնոսա յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ. ուսուցէք նոցա պահել զամենայն՝ զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ: Եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս, մինչեւ ի կատարած աշխարհի» (Մատթ. ԻԸ. 18-20): Եւ որպէս պատուիրեանց նոցա Տէր՝ ըստ նմին արիւնակի թռեաւ վաղվաղակի քարոզութիւն Աւետարանին ընդ ամենայն տիեզերս: Եւ յորժամ այց առնէին միմեանց եւ լինէր քննութիւն ինչ բանից՝ գային եւ հաղորդէին միմեանց ի պաշտուն եւ յաղաթս եւ ի բանս մխիթարութեան: Կարգեցան քահանայապետք, զլուխք եւ առաջնորդք՝ քարոզել եւ աւետարանել եւ

ուսուցանել զամենայն տիեզերս, որպէս եւ հրամայեաց նոցա Տէր, առաջնորդութեամբ Հոգւոյն սրբոյ:

ա. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Երուսաղէմ եւ ամենայն աշխարհն Պաղեստինացոց, եւ Սամարացիք եւ Փղշտացիք եւ գաւառն Արաբացոց, Փիւնիկէ եւ բնակիչք Կեսարոս՝ ի Յակոբայ առաքելոյ, որ եղել հրամանատար եւ առաջնորդ եկեղեցւոյն, որ յԵրուսաղէմ, շինեցաւ Սիոն:

բ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Աղեքսանդրիա մեծ եւ Թեբայիս եւ ամենայն Եգիպտոս եւ ամենայն աշխարհն Փիւղովնի մինչեւ ի սահմանս Հնդկաց՝ ի Մարկոսէ աւետարանչէ, զի նա եղել անդ հրամանատար եւ առաջնորդ, շինեաց եկեղեցիս եւ կարգեաց ի նմա քահանայս եւ պաշտամենայս:

գ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Հնդիկք եւ ամենայն գաւառքն որ շուրջ զնովաւ եւն, մինչեւ ցծովն վերջին՝ ի Թովմայէ առաքելոյ. զի նա եղել գլուխ եւ առաջնորդ, շինեաց եկեղեցիս, եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտամենայս:

դ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Անտիոք եւ ամենայն Սուրիա եւ Կիւիկեայ եւ Գաղատիա մինչեւ յՊոնտոս՝ ի Սիմոնէ Վիմէ. զի նա եղ զհիմունս եկեղեցւոյ յԱնտիոք, եւ եղել անդ գլուխ եւ առաջնորդ եւ քարոզ, հաստատեաց զեկեղեցիս եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտամենայս. եւ եղել անդ մինչեւ ի ժամանակն յորում ել նա ի Հռոմ վասն Սիմոնի կախարդի:

ե. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն մեծն Հռոմ քաղաք եւ ամենայն Իտալիա եւ Սպանիա եւ Բիւրիտոնիա եւ Գաղղիա հանդերձ այլովք որ շուրջ զնովաւ, ի նմին Սիմոնէ Վիմէ յետ կործանելոյ զկախարդն Սիմոն, եւ եղել անդ գլուխ եւ առաջնորդ, շինեաց եկեղեցիս եւ հաստատեաց ի նմա եւ որ շուրջ զնովաւ, կարգեաց ի նոսա քահանայս եւ պաշտամենայս,

զ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Եփեսոս եւ Թեսաղոնիկէ, եւ ամենայն Ասիա, եւ ամենայն աշխարհն Կորնթացոց եւ Աքայիա, եւ որ շուրջ զնովաւ՝ ի Յովհաննէ աւետարանչէ, որ անկաւ զլանջաւքն Տեառն, շինեաց անդ զեկեղեցիս յառաջնորդութեան իւրում եւ եղել գլուխ եւ քարոզ, կարգեաց ի նմա քահանայս եւ պաշտամենայս:

է. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Նիկիա եւ Նիկոմիդիա եւ աշխարհն Բիւթանացոց եւ Գուտիացիներ եւ կողմանք որ շուրջ զնովաւ իցեն՝ յԱնդրէէ առաքելոյ, յեղբարէ Սիմոնի Վիմի. զի նա եղել առաջնորդ եւ հրամանատար, քարոզ եւ գլուխ, շինեաց եկեղեցիս, եւ կարգեաց ի նմա քահանայս եւ պաշտամենայս:

ը. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Բիւզանդիա, եւ ամենայն աշխարհն Թրակացոց եւ որ շուրջ զնովաւ մինչեւ ցգետն մեծ, որ որոշէ ընդ սահմանս բարբարոսին՝ ի Դուկասայ առաքելոյ. զի նա շինեաց անդ եկեղեցիս, եւ կարգեաց քահանայս եւ պաշտամենայս:

թ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Ուրհայ եւ ամենայն քաղաքքն որ շուրջ գնովաւ, Մծբին եւ Արար եւ սահմանակիցք Սիջագետաց, Հայք եւ ամենայն հիւսիս եւ հարաւ` ի Թաղէէ առաքելոյ, որ է մի յերկոտասան առաքելոցն. շինեաց անդ եկեղեցի եւ աշակերտեաց զամենայն կողմանսն զայնոսիկ, եւ կարգեաց ի նոսա քահանայս եւ պաշտաւնեայս:

ժ. Ընկալաւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան յառաքելոցն Պարսք եւ Պարթեւք եւ ամենայն Ասորեստան եւ Խուժաստան, եւ ամենայն որ շուրջ զԲաբելոնիւ, եւ Գեղք մինչեւ ցասհմանս Գղաց, մինչեւ ցԳոգ եւ Մագոգ, եւ այլ աշխարհք որ շուրջ զկողմամբքն զայնոքիւք` յԱդդէէ կերպասագործէ յաշակերտէ Թաղէի առաքելոյ, որ բժշկեաց զԱբգար թագաւոր Ուրհայի:

ժա. Իսկ Պաւղոս առաքեալ համաշունչ աշակերտաւքն շրջէր ընտանեքար հոգացեալ ընդ ծով եւ ընդ ցամաք, ընդ կղզիս հեռաւորս. զկողմանս հեթանոսաց` զհիւսիս եւ զարեւելս, զհարաւ եւ զարեւմուտս լի առնէր Աւետարանան Քրիստոսի, հաստատէր զհիմունս եկեղեցւոյ, խրատէր եւ կարգէր քահանայս եւ պաշտաւնեայս:

ժբ. Բայց այլ առաքեալքն` ընկերք նոցա եւ առաքելակիցք, չոգան ի տար աշխարհս բարբարոսաց, յաշխարհս հեռաւորս հեթանոսաց, ըստ մարգարէութեանն Մովսիսի, թէ կացոյց զսահմանս հեթանոսաց ըստ թոյլ հրեշտակաց Աստուծոյ: Ըստ եւթանասուն եւ երկու լեզուաց պատգամաւորք, քարոզք եւ առաքեալք առաքեցան ի Քրիստոսէ ընդ ոլորտս երկրի: Եւ շրջէին տեղի ի տեղոջէ, եւ քարոզէին զԱւետարանն արքայութեան. որպէս յաշտարակէն ցրումն, նոյնպէս ի խաչէն ժողովումն եւ միաբանութիւն ի ձեռն Հոգւոյն սրբոյ ի հաւատս ճշմարտութեան: Եւ սուրբ նշանաւք եւ ճշմարիտ բժշկութեամբք հաւանեցուցանէին, աշակերտէին եւ ուսուցանէին, շինէին եկեղեցիս եւ կարգէին, կացուցանէին քահանայս եւ պաշտաւնեայս. եւ կատարեցան բարի անուամբ յանուն տեառն Յիսուսի Քրիստոսի: Եւ այսպէս երթեալ զհետ վարդապետութեան նոցա աշակերտք նոցա, մինչեւ ի վախճան աշխարհիս:

Իսկ Ղուկաս աւետարանիչ, որում եղեւ փոյթս այս եւ գրեաց հոգաբարձութեամբ զամենայն առաքիւնութիւնս եւ զգործս եւ զկարգս պաշտամանն եւ զարեւնս քահանայութեան նոցա եւ եթէ յոր կողմն չոգան իրաքանչիւր որ ի նոցանէ: Փութով առանց յապաղելոյ եւս յաճախագոյնս քան զայս գրեաց Ղուկաս եւ ետ ի ձեռս Պրիսկեալ եւ Ալիւղեայ աշակերտաց իրոց, որ յարեալ էին ի նա մինչեւ յար մահուան իրեանց, որպէս յարեալ էր ի Պաւղոս` Տիմոթէոս, Տիտոս և Արիստարքոս` որ էր ի Լիւստրայ, եւ Ոնեսիմոս եւ Սնէոս` որ է առաջին աշակերտ առաքելոցն, եւ այլ բազում աշակերտք նորա, մինչեւ ցելանել նորա ի Հռոմ. յորժամ եկաց ընդդէմ նորա Տերտիլոս. եւ զլիսատեցաւ ի Ներոնէ կայսերէ սուսերաւ, նաեւ Պետրոս ի Հռոմ քաղաքի, եւ եղան անդ մեծաւ պատուով ըստ արժանի իրեանց գովութեանն:

Եւ տեսեալ բազմամբոյս մարդկան զմեծ նահատակութիւն խոստովանութեան նոցա, մեծապէս գոհանալով արհնէին զՀայր եւ զՈրդի եւ զսուրբ Հոգի: Եւ կատարեն զյիշատակս նոցա մեծաւ պատուով եւ ցնծութեամբ, եւ առնեն տաւն ուրախութեան միաբանութեամբ ամենայն քաղաքն Հռովմայեցոց, նախ` Սիմոնի Վիմի, երկրորդ`

սրբոյն Պաղոսի, եւ այնպէս կարգ ըստ կարգէ եւ զայլոց առաքելոցն, շինեալ վկայարան սքանչելագործ իւրաքանչիւր ըստ անուանց նոցա. եւ առնեն տաւնս մեծապայծառս, որպէս եւ վայել է սրբութեան նոցա, փառաւորելով զամենատէրն՝ զարարիչն զհայրն եւ զամենաստեղծիչն զմիածինն Որդին որ յԱստուծոյ՝ զտէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ զամենուսոյցն եւ զմխիթարիչն եւ զառաջնորդն ամենայնի զսուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաիտեանս յաիտենից. ամէն:

Բ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԻՍ ԳԼՈՒԽՔ ՁԵ.

- Ա. Վասն ձեռնադրութեան եպիսկոպոսաց:*
- Բ. Վասն ժառանգաւորաց ձեռնադրութեան:*
- Գ. Վասն տէրունական պատարագին:*
- Դ. Վասն զիտից եկեղեցոյ:*
- Ե. Վասն կնաթող քահանայից:*
- Չ. Վասն ժառանգաւորաց որ զաշխարհական հոգս յանձն առնուն:*
- Է. Վասն սրբոյ Չատկին:*
- Ը. Վասն հաղորդելոյ յաւուր տաւնին որ յուխտէն իցեն:*
- Թ. Վասն որ անկատար զժամն թողուն:*
- Ճ. Վասն ոչ հաղորդելոյ ընդ անհաղորդին:*
- ՃԱ. Վասն լուծեալ քահանային:*
- ՃԲ. Վասն որք բանադրեալ իցեն:*
- ՃԳ. Վասն եպիսկոպոսի որ զայլոյ իշխանութիւն բռնադատէ:*
- ՃԴ. Վասն ժառանգաւորաց որ յաւտար տեղիս պանդխտանան:*
- ՃԵ. Վասն ոչ ձեռնադրել զերկկանայս ի քահանայս:*
- ՃՉ. Վասն ոչ ձեռնադրել քահանայ որ զայրի կին առնէ:*
- ՃԷ. Վասն զազգականս չառնել կին:*
- ՃԸ. Վասն ոչ տալոյ երաշխատոր ժառանգաւորի:*
- ՃԹ. Վասն որ ոչ կամաք ներքինացեալ են:*
- Ի. Վասն որ կամաք զինքն կրճատեաց:*
- ԻԱ. Վասն ժառանգաւորի որ զինքն կրճատեաց:*

ԻԲ. Վասն ժողովրդականի որ զինքն կրճատեաց:
 ԻԳ. Վասն եպիսկոպոսի որ ի մեղս գառածեալ է:
 ԻԴ. Վասն որք ամուսնանան ի ժառանգաւորաց:
 ԻԵ. Վասն չլինել հարկանող զեպիսկոպոս:
 ԻԶ. Վասն եպիսկոպոսի որ լուծեալ իցէ:
 ԻԷ. Վասն եպիսկոպոսի թէ ընչիւք ձեռնադրի:
 ԻԸ. Վասն եպիսկոպոսի որ իշխանաւ վարեցեալ:
 ԻԹ. Վասն թէ որ երէց անարգէ զեպիսկոպոս:
 Լ. Վասն թէ որ երէց կայցէ յեպիսկոպոս որոշեալ:
 ԼԱ. Վասն զի մի՛ գոք յաւտար եպիսկոպոսաց ընդունել:
 ԼԲ. Վասն զեպիսկոպոսին իւրաքաչիւր ազգի գիտել պարտ է:
 ԼԳ. Վասն չձեռնադրել զեպիսկոպոս յայլ վիճակ:
 ԼԴ. Վասն թէ որ զձեռնադրեալ եպիսկոպոս ոչ ընկալաւ:
 ԼԵ. Վասն երկիցս ի տարուջն ժողով լինելոյ:
 ԼԶ. Վասն եկեղեցոյ իրաց:
 ԼԷ. Վասն երիցու եւ սարկաւագի չգործել ինչ առանց կամաց եպիսկոպոսին:
 ԼԸ. Վասն ընչից եպիսկոպոսին եւ եկեղեցոյն:
 ԼԹ. Վասն իշխանութիւն ունել եպիսկոպոսաց եկեղեցոյ:
 Խ. Վասն եպիսկոպոսաց որ քուէից պարապեն:
 ԽԱ. Վասն սարկաւագաց զնմանս արարեալ:
 ԽԲ. Վասն եպիսկոպոսի որ վաշխ առնու:
 ԽԳ. Վասն թէ եպիսկոպոս որ թերահաւատից աղաւթակից լինի:
 ԽԴ. Վասն թէ եպիսկոպոս որ զթերահաւատից մկրտութիւն ընդունի:
 ԽԵ. Վասն որոշելոյ զկնահանէսն:
 ԽԶ. Վասն որք անգոսնեն զամուսնութիւն եւ զմասկերութիւն եւ որք զինի ճաշակեն:
 ԽԷ. Վասն թէ եպիսկոպոս որ զդարձեալն ի մեղաց ոչ ընդունի:
 ԽԸ. Վասն որ ոչ ճաշակեն յաւոր տաւնից ի մտոյ եւ ի գինոյ:
 ԽԹ. Վասն ժառանգաւորի որ ուտէ ի կապեղոջ:
 Ծ. Վասն ժառանգաւորի որ թշնամանէ զեպիսկոպոս:
 ԾԱ. Վասն ժառանգաւորի որ թշնամանէ զերէց:
 ԾԲ. Վասն թէ որ ժառանգաւոր այպանեսցէ զվնասեալ մարմնով:
 ԾԳ. Վասն երիցու որ անփոյթ առնէ զքահանայութեան եւ զժողովուրդն խրատելոյ:
 ԾԴ. Վասն եպիսկոպոսի որ ոչ տայ կարատելոյ:
 ԾԵ. Վասն չմուծանելոյ զամպարշտացն գիրս յեկեղեցի:
 ԾԶ. Վասն բամբասաւորաց:
 ԾԷ. Վասն մարդկային երկիւղի:
 ԾԸ. Վասն ոչ ուտելոյ միս արեամբ շնչոյ եւ գազանաբեկ:
 ԾԹ. Վասն ոչ պահելոյ զշաբաթ եւ զկիրակի:
 Կ. Վասն ոչ աղաւթել ի ժողովարանս Հրէից:
 ԿԱ. Վասն որ ի կռուի գոք սպանցէ:
 ԿԲ. Վասն որք զանխաւս կանայս բռնաբարեն:
 ԿԳ. Վասն որ երկրորդ ձեռնադրութիւն ընկալան:
 ԿԴ. Վասն պահելոյ զուրբաթ եւ զչորեքշաբաթ ի սուրբ քառասնորդսն:
 ԿԵ. Վասն ոչ պահելոյ եւ տաւնելոյ ընդ Հրէայսն:

- ԿՁ. Վասն որք տանին ձեթ ի մեհեանս հեթանոսաց:
- ԿԷ. Վասն որ գողասցի ձեթ կամ մոմերէն:
- ԿԸ. Վասն եպիսկոպոսաց որ ամբաստանեալ են:
- ԿԹ. Վասն շրնդունելոյ գթերահաւատ որ ի վկայութիւն եպիսկոպոսաց:
- Հ. Վասն ոչ շնորհելոյ եպիսկոպոսաց զպատիւ ազգականաց:
- ՀԱ. Վասն որք թէ խեղ ակամբ եւ մարմնով:
- ՀԲ. Վասն ոչ ձեռնադրել եպիսկոպոսի զխոյ եւ զկոյր:
- ՀԳ. Վասն դիաւահարի:
- ՀԴ. Վասն որք ի հեթանոսաց մկրտին:
- ՀԵ. Վասն չանկանել եպիսկոպոսին յերկրաւոր հոգս:
- ՀՁ. Վասն չածելոյ ի ժառանգութիւն զծառայս:
- ՀԷ. Վասն եպիսկոպոսի որ ի զաւրականութիւն պարապեաց:
- ՀԸ. Վասն որք գթագաւոր թշնամանեն:
- ՀԹ. Վասն զի թէ զոր ճշմարտութեամբ մկրտեալ եւ վերստին մկրտեսցի:
- Չ. Վասն մկրտութեան տգիտի:
- ՉԱ. Վասն մկրտութեան:
- ՉԲ. Վասն որ զՀայր ասէ չարչարեալ:
- ՉԳ. Վասն եպիսկոպոսի զի մի՛ իշխեսցէ յայլմէ՛ իշխանութենէ առնուլ:
- ՉԴ. Վասն եպիսկոպոսի զի երեսեսցի զլուխ եւ առաջնորդ:
- ՉԵ. Վասն պահելոյ զկանոնադրեալսս:

Սահմանք եւ կանոնք սուրբ առաքելոցն՝ ի ձեռն Կղեմայ, առաքեալ հեթանոսաց:

Կանոնք երկրորդ առաքելականք:

ԼԵ (ԼԴ) Ա. Եպիսկոպոս ձեռնադրեսցի յեպիսկոպոսաց յերկուց կամ յերից:

ԼՁ (ԼԵ) Բ. Երեց կամ սարկաւազ կամ այլք ի ժառանգաւորաց ի միոջէ եպիսկոպոսէ լինել:

ԼԷ (ԼՁ) Գ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երեց արտաքոյ քան զիրամայեալսն Տեառն ի պատարագն կամ ի սեղանն այլ ինչ պատրաստիցէ՝ մեղր կամ կաթն, կամ փոխանակ զինոյ՝ այլ կարգ պատրաստութիւնս, կամ հաւ կամ այլ ինչ կենդանի արտաքոյ քան զիրամայեալսն արասցէ՝ լուծցի: Բայց ի դիպող ժամանակի ի նոր արմտեաց՝ հասկ կամ խաղող մատուցանել առ սեղանն եւ ձեթ ի սուրբ աշտանակն եւ խունկ ի ժամ պատարագին:

ԼԸ (ԼԷ) Դ. Բայց այլ ամենայն միրգք ի տունս առաքեսցին յեպիսկոպոսին եւ յերիցանցն, այլ ի սեղանն մի՛ մատիցեն. յայտ է զի եպիսկոպոսն եւ երիցունքն բաժանեսցեն սարկաւազաց եւ այլոց ժառանգաւորաց:

ԼԹ (ԼԸ) Ե. Երեց կամ սարկաւազ զկին իւր մի՛ հանցէ պատճառաւոր երկիւղածութեան, ապա թէ հանցէ, ի բաց որոշեսցի, իսկ ի նմին յամառեալ՝ լուծցի:

Խ. (ԼԹ) Ձ. Եպիսկոպոս կամ երեց կամ սարկաւագ՝ զաշխարհական հոգս յանձն մի՛ առցէ, ապա թէ ոչ՝ լուծցի:

ԽԱ (Խ) Է. Եպիսկոպոս կամ երեց կամ սարկաւագ գտորբ զչարչարանաց զարն, նախ քան զգարնանային զուգաւորութիւնն, թէ ընդ Հրէայս կատարեսցէ՝ լուծցի:

ԽԲ (ԽԱ) Ը. Եպիսկոպոս եւ երեց եւ սարկաւագ որ ժողովոց ոչ հաղորդեսցի՝ զպատճառն ասացէ. եթէ իցէ իրաւացի՝ թողութեան հասցէ, ապա թէ ոչ ասացէ՝ որոշեսցի որպէս պատճառք վնասու եղեալ ժողովորոցն եւ կարծիս տուեալ զերիցունն որ մատոյցն՝ որպէս ոչ առողջութեամբ մատուցեալ:

ԽԳ (ԽԲ) Թ. Չամենայն զմտեալսն յեկեղեցի զհաւատացեալսն եւ զրոց լուեալսն ոչ մնացեալս աղաթից սրբոյ հաղորդութեանն՝ իբրեւ զանկարգութիւնս արարեալ եկեղեցոյ ի բաց որոշեսցին:

ԽԴ (ԽԳ) Ժ. Եթէ ոք ընդ անհաղորդին թէւ ի տան աղաթակից լիցի՝ ի բաց որոշեսցի:

ԽԵ (ԽԴ) ԺԱ. Եթէ ոք լուծեալ ի քահանայութենէ՝ այլ ոք քահանայ աղաթակից լիցի իբրեւ քահանայի՝ լուծցի:

ԽԶ (ԽԵ) ԺԲ. Եթէ ոք ի ժառանգաւորաց որոշեալ երթիցէ յայլ քաղաք եւ ընկալցին առանց ընծայական գրոյ՝ որոշեսցին որք ընկալան եւ որ ընկալեալն եղեւ: Թէպէտ եւ եր ընդունելի, առաւել եւս երկարեսցի որոշումնն, իբրեւ ստոյ եւ պատրողի զեկեղեցի Աստուծոյ:

ԽԷ (ԽԶ) ԺԳ. Եպիսկոպոսի ոչ է արժան թողուլ զհր իշխանութիւն եւ յայլոյ վազել՝ թէպէտ եւ ի բազմաց հարկեսցի, բայց եթէ իցեն պատճառք ինչ իրաւացիք, որ զայս բռնաբարեն զնա առնել, որպէս զի առաւել շահել կարացելոյ զնոսա որք անդն են՝ երկիւղածութեան բանիւ աւգտեցուցանել, եւ զայս ոչ յինքենէ այլ աղաչանաւք մեծաւք:

ԽԸ (ԽԷ) ԺԴ. Եթէ ոք երեց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ ի ժառանգաւորաց ի բաց ընկեցեալ զհր պանդխտութիւնն յայլ երթիցէ, եւ ամենեւին փոխեալ շրջիցի յայլում պանդխտութեան առանց կամաց եպիսկոպոսին իւրոյ՝ զայնպիսին հրամայեմք ոչ եւս քահանայանալ, մանաւանդ թէ բազում անգամ յորդորեալ իւրոյ եպիսկոպոսին ոչ լուաւ, այլ յամառեալ յանկարգութեանն, իբրեւ զաշխարհական հաղորդեսցի անդէն ընդ նոսա: Ապա եթէ եպիսկոպոսն առ որում է նա առ ոչինչ համարեալ զ՛ի վերայ նորա սահմանեալ դատարկութիւնն՝ ընկալցի զնա ընդ ժառանգաւորս՝ ի բաց որոշեսցի, իբրեւ զվարդապետ անկարգութեան:

ԽԹ (ԽԸ) ԺԵ. Որ ընդ երկուս ամուսնութիւնս խառնակեցաւ յետ մկրտութեանն կամ հարճս ստացաւ՝ ոչ կարէ լինել եպիսկոպոս կամ երեց կամ սարկաւագ կամ բնաւ իսկ ի քահանայական կարգէ:

Ծ (ԽԹ) ԺՁ. Որոյ գայրի առեալ է կին կամ զհանեալ կամ զաղախին կամ զբոզ՝ ոչ կարէ եպիսկոպոս լինել կամ երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւին ի քահանայական կարգէ:

ԾԱ (Ծ) ԺԷ. Որոյ երկուս քորս առեալ է եւ կամ քեռորդի՝ ոչ կարէ ժառանգաւոր լինել:

ԾԲ (ԾԱ) ԺԸ. Ժառանգաւոր որ երաշխաւորս տուեալ լուծցի:

ԾԳ (ԾԲ) ԺԹ. Ներքինի որ եթէ ի բռնութենէ մարդկան եղեւ կամ ի հալածանս կտրեցան արականքն կամ այնպէս իսկ ծնաւ եւ էր արժանի եպիսկոպոսութեան՝ եղիցի:

ԾԴ (ԾԳ) Ի. Որ կրճատեաց զինքն՝ մի եղիցի ժառանգաւոր, քանզի սպանող ինքեան է եւ արարածոյն Աստուծոյ՝ թշնամի:

ԾԵ (ԾԴ) ԻԱ. Եթէ որ ժառանգաւոր զինքն կրճատեաց՝ լուծցի, քանզի սպանող ինքեան է:

ԾԶ (ԾԵ) ԻԲ. Եթէ ժողովրդական որ զինքն կրճատեաց՝ որոշեցի զերիս ամս, քանզի դժբող է իւրոյ կենացն:

ԾԷ (ԾԶ) ԻԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ ի պռնկութեան կամ յերդման կամ ի գողութեան ըմբռնեալ լուծցի, այլ ոչ որոշեցաի. քանզի ասէ զիր. «Ոչ առցէ Տէր վրէժս երկիցս ի միասին» (Նաում. Ա. 9). նմանապէս եւ այլք ի ժառանգաւորաց:

ԾԸ (ԾԷ) ԻԴ. Որք ի ժառանգաւորութիւն անցանեն չեւ ամուսնացեալք, հրամայենք, թէ կամեցին ամուսնանալ, զգրակարդացս եւ զսաղմոսասացս միայն:

ԾԹ (ԾԸ) ԻԵ. Չեպիսկոպոս եւ զերէց եւ զսարկաւագ հարկանողս զհաւատացեալս մեղուցեալսն կամ զանհաւատս զկռուողս եւ ի ձեռն այսոցիկ երկեցուցանել կամեցեալս՝ լուծանել հրամայենք. քանզի ոչ ուրեք զայս Տէր ուսոյց, բայց եթէ զընդդէմ սորին, ինքն հարաւ՝ այլ ոչ զոր եհար, թշնամանեցաւ՝ եւ ոչ զոր փոխարէն թշնամանեաց. չարչարեցաւ՝ եւ ոչ սպառնացաւ (Հմմտ. Ա Պետր. Բ. 23):

Կ (ԾԹ) ԻԶ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ, լուծեալ իրաւաբար ի վերայ երեւելի յանցանաց եւ համարձակեցի մերձենալ յաւանդեալսն երբեմն նմա պաշտան, սա ամենեւին ի բաց հատեալ անկցի յեկեղեցոյ:

ԿԱ (Կ) ԻԷ. Եթէ որ եպիսկոպոս ի ձեռն ընչից ժառանգաւորութեան այսմիկ հասանել կարաց, երէց եւ սարկաւագ, լուծցի ինքն եւ որ ձեռնադրեացն եւ ի բաց հատցի ամենեւին միանգամայն եւ ի հաղորդութենէն, որպէս Սիմոն մոզ յինէն ի Պետրոսէ առաքելոյ:

ԿԲ (ԿԱ) ԻԸ. Եթէ որ եպիսկոպոս աշխարհական իշխանաւք վարեցեալ՝ նոքաւք բուռն ի վերայ եկեղեցոյ եղիցի, լուծցի եւ որոշեցի, եւ ամենեքեան որ հաղորդին ընդ նմա:

ԿԳ (ԿԲ) ԻԹ. Եթե երեց արհամարհեալ զեպիսկոպոսով իւրով առանձին ժողով արասցէ եւ սեղան կանգնեցէ ոչ ինչ ստուգեալ զեպիսկոպոսն՝ բայց բարեպաշտութիւն կամ արդարութիւն, լուծցի իբրեւ զսիրող իշխանութեան, քանզի բռնաւոր է, եւ այլք ի ժառանգաւորաց որ հաւանեցան նա: Իսկ ժողովրդականքն որոշեացին, բայց այսոքիկ յետ միանգամ եւ երկիցս եւ երիցս եպիսկոպոսին աղաչանաց եղիցի:

ԿԴ (ԿԳ) Լ. Եթե որ երեց կամ սարկաւագ յեպիսկոպոսէ եղեւ որոշեալ, սա ոչ է արժան յայլմէ ընդունել, այլ յայնմանէ, որ որոշեաց զնա, բայց թէ դէպ լիցի մեռանել որ որոշեաց եպիսկոպոսն:

ԿԵ (ԿԴ) ԼԱ. Մի գոք յաւտարաց եպիսկոպոսաց կամ երիցանց կամ սարկաւագաց առանց ընծայական թղթոյ ընդունել, եւ կամ թէ ընդունիցին, սակայն քննել, եթէ իցեն քարոզ բարեպաշտութեան՝ ընկալեալ լիցին, ապա թէ ոչ՝ զպէտս նոցա տացեն, իսկ ի հաղորդութիւն մի՛ ընկալցին, վասն զի բազում ինչ լինի խաբէութեամբ:

ԿԶ (ԿԵ) ԼԲ. Չեպիսկոպոսունս իւրաքանչիւր ազգի զիտել պարտ է զիրեանց առաջինսն եւ համարել պարտ է իբրեւ զգլխաւոր. եւ մի՛ ինչ աւելորդ առնել առանց նորա կամաց՝ բայց զայն միայն իւրաքանչիւր ումեք որչափ իւրում իշխանութեանն անկ է եւ որք ընդ նովաւ տեղիքն են. այլ եւ ոչ նմա առանց նոցա կամաց առնել ինչ, զի այսպէս միաբանութիւն իցէ եւ փառաւորեսցի Աստուած ի ձեռն Յիսուսի եւ սրբոյ Հոգւոյն:

ԿԷ (ԿԶ) ԼԳ. Եպիսկոպոս որ մի՛ իշխեսցէ արտաքոյ իւրոյ սահմանացն ձեռնադրութիւնս առնել, որք ոչ ընդ նորա ձեռամբ են քաղաքք կամ գաւառք. ապա եթէ յանդիմանեսցի զայս արարեալ առանց կամաց այնոցիկ, որք ունին զքաղաքսն կամ զտեղիսն, լուծցի ինքն եւ որ ձեռնադրեցաւն:

ԿԸ (ԿԷ) ԼԴ. Եթե որ ձեռնադրեալ եպիսկոպոս ոչ ընկալաւ զպաշտաւանն եւ զհոգս ժողովրդեանն ընծռելոյ նմա՝ սա որոշեալ լիցի՝ մինչեւ ընկալցի. նոյնպէս երեց եւ սարկաւագ: Ապա եթէ երթեալ՝ ոչ եղեւ ընկալեալ, այս ոչ ի նորա կամաց, այլ ի ժողովրդեանն խստութենէ՝ ինքն եղիցի եպիսկոպոս, իսկ ժառանգաւորք քաղաքին որոշեացին, զի այնպիսի ժողովրդեանն խրատիչք ոչ եղեն:

ԿԹ (ԿԸ) ԼԵ. Երկիցս ի տարուջ ժողով լիցի եպիսկոպոսաց, եւ քննեսցեն առ միմեանս զհրամանս բարեպաշտութեանն, եւ զպատահեալ եկեղեցական ընդդիմաբանութիւնս լուծցեն: Միանգամ ի չորրորդ շաբաթու Պենտակոստէիցն եւ երկրորդն՝ յաշնան:

Հ (ԿԹ) ԼԶ. Ամենայն եկեղեցական իրացն եպիսկոպոսն կալցի հոգ, եւ վարեսցէ զնոսա իբրեւ յԱստուծոյ հայեցեալ. մի՛ լիցի նմա արժան գողանալ ինչ անտի կամ ազգականաց իւրոց ղԱստուծոյն շնորհել, բայց եթէ աղքատք իցեն՝ աւօգնել, այլ ոչ պատճառանաւք սոցա զեկեղեցւոյն աւօտել:

ՀԱ (Հ) ԼԷ. Երիցունք եւ սարկաւագունք առանց կամաց եպիսկոպոսին մի՛ ինչ կատարեսցեն, զի նմա հաւատացաւ ժողովորդն Տեառն, եւ վասն ուրոց նոցա բան պահանջեսցի:

ՀԲ (ՀԱ) ԼԸ. Եղիցի յայտնի եպիսկոպոսին իրք, եթէ առանձին ինչ ունի, եւ եկեղեցոյն՝ յայտնի. զի իշխանութիւն կալցի իւրոցն՝ վախճանեալ եպիսկոպոսն որոց կամի եւ որպէս կամի թողուլ. եւ զի մի՛ պատճառաւ եկեղեցական իրաւքն անկանել յիւրմէ եպիսկոպոսին, զի թերեւս կին եւ մանկունս ստացեալ ունիցի կամ ազգականս կամ ծառայս, քանզի իրաւացի է այս Աստուծոյ եւ մարդկան՝ զի մի՛ եկեղեցոյն վնաս ինչ կրել անգիտութեամբ եպիսկոպոսին իրաց եւ մի՛ զեպիսկոպոսն եւ զազգականս իւր պատճառաւ եկեղեցոյն յամենայնէ գերծանել եւ կամ յիւր ինչ անկանել նորա ազգականացն եւ մահու նորա լինել պատճառք հայհոյութեան:

ՀԳ (ՀԲ) ԼԹ. Հրամայենք եպիսկոպոսի իշխանութիւն ունել եկեղեցական իրաց. քանզի եթէ զպատուական մարդկան ոգիս նմա հաւատայի է, առաւել եւս իրաւացի զիւր կատարել. որպէս զի ըստ իշխանութեան նորա խնամ ունել կարատելոցն եւ ի ձեռն երիցանց եւ սարկաւագաց լինել խնամակալութիւն երկիւղիւ Աստուծոյ եւ ամենայն զգուշութեամբ առնուլ եւ ինքեանք իսկ՝ եթէ կարատ ինչ իցեն եւ յաւտարաց եղբարց ի պէտս, զի մի՛ ինչ իրաւք նոցա պակասութիւն լիցի: Վասն զի արեւնք Աստուծոյ հրամայեալ են, որք սեղանոյն պարապեալ են՝ ի սեղանոյ անտի կերակրել. ըստ որում եւ ոչ զինուորն իւրովք թոշակաւք զգէնս պատերազմաց բերէ:

ՀԴ (ՀԳ) Խ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ քուէից պարապեալ կամ զինարբուաց՝ կամ դադարեսցեն, կամ լուծցին:

ՀԵ (ՀԴ) ԽԱ. Կէսսարկաւագաց կամ գրակարդացաց կամ սաղմոսերգաց զնմանսն արարեալ՝ կամ դադարեսցին կամ որոշեսցին. նմանպէս եւ ժողովրդականք:

ՀԶ (ՀԵ) ԽԲ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ վաշխ եւ տոկոսիս պահանջելով ի փոխառուացն՝ կամ դադարեսցին կամ լուծցին:

ՀԷ (ՀԶ) ԽԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարգաւագ թերահաւատից միայն աղաւթակից լեալ՝ որոշեսցին. ապա թէ եւ նոցա՝ հրամայեսցին իբրեւ քահանայից աղաւթել՝ լուծցին:

ՀԸ (ՀԷ) ԽԴ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարգաւագ զթերահաւատից զմկրտութիւն ընկալեալ կամ զպատարագ՝ լուծանել հրամայենք, զի *«զի՞նչ միաբանութիւն է Քրիստոսի ընդ Բելիարայ, կամ զի՞նչ մասն հաւատացելոյն ընդ անհաւատիւն»* (Բ Կորնթ. 2, 15):

ՀԹ (ՀԸ) ԽԵ. Եթէ ոք ժողովրդական զիւր կին հանեալ այլ առցէ եւ կամ զարձակեալն յայլմէ՝ ի բաց որոշեսցի:

Չ (ՀԹ) ԽԶ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարգաւագ կամ բնաւին իսկ ի քահանայական կարգէ յամուսնութենէ, ի մտոյ եւ ի զինոյ ոչ վասն ճգնաւորութեան, այլ

պիղծ վարկանելով, գայնուսիկ ի բաց մեկնի, մոռացեալ թէ ամենայն ինչ յոյժ բարի է զի արու եւ էգ արար Աստուած զմարդն, այլ հայհոյելով անգոսնեացէ զգործաւորութիւնն՝ կամ ուղղեացի կամ լուծցի եւ յեկեղեցոյն ի բաց ընկեացի. նմանապէս եւ ժողովրդական որ:

ՉԱ (Չ) ԽԷ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց գղարձեալն ի մեղաց ոչ ընկալցի, այլ ի բաց մերժեացէ՝ լուծցի, զի տրտմեցուցանէ գժրիստոս, որ ասացն. «Ուրախութիւն լինի յերկինս ի վերայ միոյ մեղաւորի որ ապաշխարէ» (Դուկ. ԺԵ, 7):

ՉԲ (ՉԱ) ԽԸ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ յաւորս տամից ոչ ճաշակէ ի մսոյ եւ ի զինոյ՝ լուծցի, որպէս զհարեալ խղճի մտաց իւրոց եւ պատճառք գայթագորութեան բազմաց եղեալ:

ՉԳ (ՉԲ) ԽԹ. Եթէ որ ժառանգաւոր ի կապեղոջ ըմբռնեացի ուտելով՝ որոշեացի. բայց ի պանդոկոյ միայն եւ ի ճանապարհի յաղագս հարկ լինելոյ:

ՉԴ (ՉԳ) Ծ. Եթէ որ ժառանգաւոր թշնամանեացէ զեպիսկոպոսն անիրաւաբար՝ լուծցի, քանզի «Ձիշխան ժողովրդեան քո ոչ հայհոյեացես» (Ելք ԻԲ. 28, Գործք ԻԳ. 5):

ՉԵ (ՉԴ) ԾԱ. Եթէ որ ժառանգաւոր թշնամանեացէ զերէց կամ զսարկաւազ՝ որոշեացի:

ՉԶ (ՉԵ) ԾԲ. Եթէ որ ժառանգաւոր զխուլ կամ զկաղ կամ զկոյր կամ զղէմսն վնասեալ աշպանեացէ՝ որոշեացի. նմանապէս եւ ժողովրդականք:

ՉԷ (ՉԶ) ԾԳ. Եպիսկոպոս կամ երէց անփոյթ առնելով զքահանայութեանն կամ զժողովրդոցն, ոչ խրատելով զնոսա ի բարեպաշտութիւն՝ որոշեացի. ապա եթէ յամառեացի չածել յուղղութիւն՝ լուծցի:

ՉԸ (ՉԷ) ԾԴ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց ի ժառանգաւորաց որ կարատ իցէ եւ ոչ տացէ նմա զպէտսն՝ որոշեացի, իբրեւ զսպանող եղբար իւրոյ:

ՉԹ (ՉԸ) ԾԵ. Եթէ որ ստութեամբ զվերագրեալսն ամպարշտաց զիրս իբրեւ զսուրբս յեկեղեցի մուծեալ առ ի վնաս ժողովրդոց՝ լուծցի:

ՉԱ (ՉԹ) ԾԶ. Եթէ ամբաստանութիւն ինչ եղիցի զհաւատացելոյ՝ պոռնկութեան կամ շնութեան կամ այլ ինչ գործոց ի բաց հրաժարելոց եւ յանդիմանեացի՝ ի ժառանգաւորութիւն մի՛ եկեացէ:

ՉԱ (Չ) ԾԷ. Եթէ որ ժառանգաւոր վասն մարդկային երկիւղի Հրէի կամ հեթանոսի կամ թերահաւատի կորացի, եթէ զանուն Քրիստոսի՝ ունի՝ լուծցի եւ որոշեացի. իսկ եթէ զանուն ժառանգաւորի՝ լուծցի:

ՉԲ (ՉԱ) ԾԸ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարգաւազ կամ բնաւ իսկ ի քահանայական կարգէ կերիցէ միս արեամբ շնչոյ կամ գազանաբեկ կամ մեռելոտի՝

լուծցի (Հմնտ. Գործ. ԺԵ. 29), քանզի զայս արեւնքն հրաժարեցուցին. ապա եթէ ժողովրդական որ իցէ՝ որոշեսցի:

ՂԳ (ՂԲ) ԾԹ. Եթէ որ ժառանգաւոր գտցի զար կիւրակէին կամ զշաբաթու պահելով՝ որոշեսցի:

ՂԴ (ՂԳ) Կ. Եթէ որ ժառանգաւոր կամ ժողովրդական մտցէ ի ժողովարան Հրէից կամ թերահաւատից աղաթել՝ լուծցի:

ՂԵ (ՂԴ) ԿԱ. Եթէ որ ժառանգաւոր ի կռուի գոք հարցէ եւ ի միոջէ հարմանէն մեռցի՝ լուծցի, վասն յանդգնութեան իւրոյ. իսկ եթէ ժողովրդական իցէ՝ որոշեսցի:

ՂԶ (ՂԵ) ԿԲ. Եթէ որ զկոյսն բռնաբարեալ կալցի՝ որոշեսցի եւ մի՛ լիցի նմա արժան ալ առնուլ, ալ զնոյն իսկ ընդ որ հաճեցան՝ թէպէտ եւ ի տառապելոց որ իցէ:

ՂԷ (ՂԶ) ԿԳ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ երկրորդ ձեռնադրութիւն ունիցի յումէքէ՝ լուծցի նա եւ որ ձեռնադրեացն, բայց եթէ ցուցցէ ի թերահաւատից ունել նմա զձեռնադրութիւնն, քանզի յայսպիսեացս զմկրտեալսն կամ զձեռնադրեալսն ոչ հաւատացեալս եւ ոչ ժառանգաւորս լինել հնարէ:

ՂԸ (ՂԷ) ԿԴ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ կամ գրակարդաց կամ սաղմոսերգող զուրբ քառասներորդսն ոչ պահեսցէ եւ զչորեքշաբաթի եւ զուրբաթ՝ լուծցի, բայց եթէ վասն հիւանդութեան մարմնոյ ինչ խափան լինիցի, իսկ եթէ ժողովրդական որ իցէ՝ որոշեսցի:

ՂԹ (ՂԸ) ԿԵ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց կամ ալ որ ի ժառանգաւորաց պահեսցէ ընդ Հրէայսն կամ տաւնեսցէ ընդ նոսա կամ ընկալցի ի տաւնից նոցա ընծայս, որպէս թէ բաղարջ կամ ալ ինչ յայսպիսեաց՝ լուծցի:

ՂԱ (ՂԹ) ԿԶ. Եթէ որ ի քրիստոնէից ձէք տարցի ի մեհեանս հեթանոսաց կամ ի ժողովարանս Հրէից ճրագունս՝ լուծցի:

ՂԱ (Ղ) ԿԷ. Եթէ որ ժառանգաւոր կամ ժողովրդական առցէ ի սուրբ եկեղեցոյ մոմեղէն կամ ձէք՝ որոշեսցի. եւ հինգապատիկ տուժեսցի, հանդերձ որով առն:

Անաթով ոսկեղինաւ կամ արծաթեղինաւ սրբեցելով մի՛ որ յիւր պէտս գողացեալ, զի արիմագանցութիւն է. ապա թէ որ ընբռնեսցի՝ պատուհասի որոշեսցի:

ՂԲ (ՂԱ) ԿԸ. Եպիսկոպոս ամբաստանեալ առաջի հաւատարմաց ոմանց կամ հաւատացելոց կարդալ զնա հարկաւոր է եպիսկոպոսաց. եթէ եկեալ խոստովանեսցի. յանդիմանեալ զնա սահմանեսցի պատուհասն. ապա եթէ կարդացեալ ոչ լուաւ՝ կոշեսցի երկրորդ անգամ առաքելոց առ նա երկուց եպիսկոպոսաց. ապա եթէ այսպէս ոչ լուիցէ, կոշեսցի եւ երրորդ անգամ՝ դարձեալ երկուց եպիսկոպոսաց առաքելոց առ նա. ապա թէ եւ այնպէս արհամարհեալ եւ ոչ եկեսցէ, ի ժողովն վճիռ հատցի ի վերայ այսպիսոյն, որ ինչ արժան թուեսցի, որպէս զի մի շահել ինչ թուեսցի ի փախուցելոյն:

ՃԳ (ՃԲ) ԿԹ. Եւ ի վկայութիւն գեպիսկոպոսէ գթերահաւատ որ մի՛ ընդունել. այլ եւ ոչ զհաւատացեալ զմի, «Քանզի ի բերանոյ երկուց եւ երից վկայից հաստատեսցի ամենայն բան» (Մատթ. ԺԸ. 16, Ա Տիմ. Ե. 19):

ՃԴ (ՃԳ) Հ. Ձի ոչ պարտ է եպիսկոպոսին՝ եղբար կամ որդոյ կամ այլում ազգականի շնորհել զպատիւ եպիսկոպոսութեան, որպէս ինքն կամի ձեռնադրել, քանզի ժառանգաւոր եպիսկոպոսութեան իւրոյ առնել՝ չէ իրաւացի, զԱստուծոյն շնորհել մարդկային սիրոյ: Քանզի եւ ոչ զեկեղեցին Քրիստոսի ընդ ժառանգաւորութեամբ արժան է դնել: Ապա թէ որ արասցէ զայս՝ անհաստատ լիցի ձեռնադրութիւն նորա եւ ինքն որոշեսցի:

ՃԵ (ՃԴ) ՀԱ. Եթէ որ խեղ աւկամբ է եւ վիրաւորեալ անդամաւք եւ արժանի իցէ յեպիսկոպոսութիւն՝ եղիցի, քանզի ոչ խեղութիւն մարմնոյ չլինել զնա արժանի հրամայէ, այլ անձին պղծութիւն:

ՃԶ (ՃԵ) ՀԲ. Խուլ եւ կոյր մի՛ լիցի եպիսկոպոս՝ ոչ իբրեւ զպղծեալ, այլ զի մի՛ եկեղեցոյքն խափանեսցին:

ՃԷ (ՃԶ) ՀԳ. Եթէ զոք դեւ ունիցի, ժառանգաւոր մի՛ եղիցի, իսկ մաքրեալն ընդունելի եղիցի, եւ եթէ իցէ արժանի՝ եղիցի:

ՃԸ (ՃԷ) ՀԴ. Չառ ի հեթանոսաց եկեալն եւ մկրտեալն եւ կամ ի խառնակ վարուց՝ ոչ իրաւացի է վաղվադակի ընձեռել յեպիսկոպոսութիւն, քանզի անիրաւ է զոր չեւն փորձեալ է այլոց լինել վարդապետ, բայց եթէ երբեք յաստուածային շնորհացն եղիցի:

ՃԹ (ՃԸ) ՀԵ. Ասացաք եթէ ոչ է պարտ եպիսկոպոսի արկանել զինքն յերկրաւոր հոգս. այլ պարապել եկեղեցական պիտոյիցն, ապա թէ ոչ՝ ի բաց դիցէ, զի «Ոչ որ կարէ երկուց տէրանց ծառայել» (Մատթ. Զ. 24, Դուկ. ԺԶ. 13) ըստ տէրունական հրամանին:

ՃԺ (ՃԹ) ՀԶ. Ծառայս ի ժառանգաւորութիւն ընձեռել առանց տէրանցն կամաց՝ ոչ հրամայենք ի տրսմութիւն ստացողացն, քանզի տանցն կործանումն է այս գործ. ապա եթէ երբեք արժանի երեւեսցի ծառայն առ ի ձեռնադրութիւն աշտիճանի, որպէս Ոնեսիմոսն մեր երեւեսցաւ, եւ թողացուցեն տեսաք իւր եւ ազատասցեն եւ ի տանէն ի բաց առաքեսցեն՝ եղիցի:

ՃԺԱ (ՃԺ) ՀԷ. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարգաւազ զաւրականութեանց պարապեալ եւ զերկոսեան առնել կամեցեալ՝ ունել զՀռոմայեցոց իշխանութիւն եւ զքահանայութիւն՝ լուծանել պարտ է, քանզի «Կայսերն՝ կայսեր եւ Աստուծոյն՝ Աստուծոյ» (Մատթ. ԻԲ. 21, Մարկ. ԺԲ. 17):

ՃԺԲ (ՃԺԱ) ՀԸ. Եթէ որ թշնամանեսցէ զթագաւոր եւ զիշխան անիրաւաբար, պատուհաս կրեսցէ. եթէ ժառանգաւոր իցէ՝ լուծցի, իսկ եթէ ժողովրդական՝ որոշեսցի:

ՃԺԳ (ՃԺԲ) ՀԹ. Եպիսկոպոս կամ երեց՝ գոր ճշմարտութեամբ ունիցի զմկրտութիւնն եւ վերստին մկրտեսցէ զնա կամ զպղծեալն յամպարշտութեանց մկրտեսցէ՝ անկցի յեպիսկոպոսութենէն, որպէս ծիծաղելով զխաչին եւ զմահուն տեսնն, եւ ոչ ընտրէ քահանայն սուտ քահանայացեալն:

ՃԺԴ (ՃԺԳ) Չ. Եթէ որ եպիսկոպոս կամ երեց, ըստ Աստուծոյ բարբառոյն, ոչ մկրտեսցէ ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի սուրբ Հոգին, այլ յերիս հարս եւ յերիս որդիս եւ յերիս հոգիս՝ անկցի ի քահանայութենէն:

ՃԺԵ (ՃԺԴ) ՉԱ. Եպիսկոպոս կամ երեց որ ոչ յերիս մկրտութիւնս միոյ սրբութեանն կատարեսցէ, այլ ի մի մկրտութիւն՝ որ ի մահն Տեսնն տուաւ՝ անկցի ի քահանայութենէն, քանզի ո՞չ ասաց մեզ Տէր. «Ի մահս իմ մկրտեսցէք, այլ զնացէք աշակերտեսցէք զնոսս եւ մկրտեսցէք յանուն Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ» (Մատթ. ԻԸ. 19): Բայց որ մկրտելոցն է՝ ուսցի. եթէ Հայր ոչ խաչեցաւ եւ ոչ ծնունդ կրեաց մարդոյ, եւ ոչ Հոգին սուրբ մարդ եղել, եւ ոչ չարչարանս կրեաց, քանզի ոչ մարմնացաւ, բայց Փրկիչն փրկեաց զաշխարհս, ի վերայ հասեալ բարկութեամբ Միածին որդին: Վասն զի մարմնանացաւ իւրով մարդասիրութեամբն, ի կուսէն մարմին ստեղծեալ. քանզի իմաստութիւն շինեաց իւր տուն, որպէս արարիչ. քանզի խաչի համբերեաց եւ ապրեցոյց զաշխարհս յանակնկալ բարկութենէն:

Արդ՝ մկրտիմք յանուն Հայր՝ ոչ որպէս մարդ եղելոյ կամ չարչարեցելոյ, եւ յանուն Որդոյ՝ որպէս կրեցելոյ զծնունդն՝ որպէս համբերելոյ խաչի՝ որպէս մեռելոյ եւ յարուցելոյ, եւ յանուն Հոգւոյն սրբոյ՝ համագոյական Հայր եւ Որդոյ: Իսկ որք ոչ յայս մկրտեն, որպէս ոչ գիտելով զխորհուրդ բարեպաշտութեան, անկցին ի քահանայութենէն:

ՃԺԶ (ՃԺԵ) ՉԲ. Որ զՀայր ասէ չարչարեալ՝ ամպարիշտ է եւ ծանրագոյն քան զՀրէայսն՝ ընդ Քրիստոսի եւ զՀայր բեւեռելով. իսկ որ զՈրդին ուրանայ զմիածինն վասն մեր մարմնացեալ եւ խաչի համբերեալ՝ աստուածամարտ է եւ սրբոցն պատերազմող: Իսկ որ զՀոգին սուրբ Հայր անուանէ կամ Որդի՝ տոգէտ եւ անմիտ է, քանզի Որդին արարչակից է Հայր եւ աթոռակից եւ արեւնադրակից եւ դատաւոր եւ յարութեան պատճառ. եւ Հոգին սուրբ համագոյ, քանզի երեք են առանձնաւորութիւնք համագոյական աստուածութեանն. վասն զի առ մեաք Միմոն կախարդ զգայրեալ ձգելով ժողովրդեանն մոլար եւ անհաստատ եւ չար յինքն հոգի, եւ մի եռանուն գոլ լեզուանեցաւ զԱստուած: Իսկ երբեմն զչարչարանսն Քրիստոսի եւ զծնունդն եհատ: Արդ՝ դուք, ո՛վ տենչալիք, ի մի Հայր եւ յՈրդի եւ ի սուրբ Հոգի երիցս մկրտեսցէք ըստ Տեսնն կամաց եւ ըստ մերոյ հոգւոյն հրամանի:

ՃԺԷ (ՃԺԶ) ՉԳ. Եպիսկոպոս որ թէ իցէ զաւառաց բազմաց եւ ունիցի իշխանութիւն ընդ ձեռամբ իւրով՝ մի՛ իշխեսցէ յայլոյ իշխանութեանց առնուլ եւ զմիւսոյ եկեղեցին զարդարել, զի աշառութեամբ վարեցաւ եւ անձին իւրում դատապարտութիւն. այնպիսին թէ չհաւանեսցի դառնալ յիրացն՝ ի բաց լուծցի, եւ այն՝ զորոց առն եւ շինեաց զայլոյ եկեղեցին՝ մի՛ կոչեսցեն զանուն նորա իրեանց վարդապետ:

ՃԺԸ (ՃԺԷ) ՁԴ. Եպիսկոպոսքդ դէտ լինիցին գլխաւորք եւ հրամանատարք ի վերայ երիցանց եկեղեցւոյն, որք են ի գեաւոս եւ յագարակս, զի երեւեսցի գլուխ եւ առաջնորդ ամենեցուն, զի ի ձեռն նորա խնդրեսցին ամենեքին: Քանզի եւ Սամուէլ այնպէս շրջէր ի տեղտջէ ի տեղի եւ ոչ ինչ առնոյր ի տանէ պաշտաւնէիցն եւ յընչից նոցա եւ ոչ տրտմեցուցանէր գնոսա, այլ այց առնէր եւ կարգէր եւ հրաման տայր:

ՃԺԹ (ՃԺԸ) ՁԵ. Չայտսիկ յաղագս կանոնաց ձեզ հրամայեցաւ ի մէնջ՝ իբրեւ եպիսկոպոսաց, իսկ դուք կացեալ մնացեալ ի նոսա՝ ապրեսջիք եւ գլխադադութիւն կայջիք. իսկ անհաւանեալքն ընդ տանջանաւք եղիցին, եւ պատերազմեալք ընդ միմեանս անվախճան կրիցէք զպատուհասն, վասն ոչ լսելոյ ըստ արժանւոյն վտանգեալք: Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Գ

ԿԱՆՈՆՔ ՅԵՏ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՀԱՐԱՆՑ ՀԵՏԵՒՈՂԱՅ ԳԼՈՒԽՔ ԻԷ.

Ա. Վասն հեղձուցանելոյ կամաւ զմանկունս:

Բ. Վասն անասնագիտաց պղծութեանց:

Գ. Վասն պորոնկին որ ինքնակամ գործէ:

Դ. Վասն գողոց, աւագակաց եւ նոցուն ասպնջականաց:

Ե. Թէ վասն որոյ պատճառի մեկնելի է զկին յառնէ:

Չ. Վասն քահանայի որ բամբասեն:

- Է. Վասն քահանայի որ բամբասեն:*
- Ը. Վասն արուսպղծութեան:*
- Թ. Վասն թէ անգէտ զմկնանկն կերաւ որ:*
- Ճ. Վասն որք պղծին ընդ ազգի:*
- ՃԱ. Վասն շնացելոյ ընդ արկունս եւ թէ կին իսկ:*
- ՃԲ. Վասն պանծացեալ երիցու որ սպանողի ողջ ապաշխարութիւն ոչ դնէ:*
- ՃԳ. Վասն որք ի հերձուածողացն կաշառ առնուն:*
- ՃԴ. Վասն որք զհետ միմեանց մեռանին:*
- ՃԵ. Վասն առեւանկաց:*
- ՃԶ. Վասն որ զմոնազնութիւն խոստացաւ:*
- ՃԷ. Վասն դիակողոպտի:*
- ՃԸ. Վասն անմեղ անկեալ ի մէջ աւագակաց:*
- ՃԹ. Վասն կին խաւսեալ եւ նա սատորք իցէ:*
- Ի. Վասն որք ի նմա՝ երէց ոչ լինել:*
- ԻԱ. Վասն որք յեկեղեցիսն չիշխեն առնուլ արե՛նս եւ ի դուրս մի՛:*
- ԻԲ. Վասն կնոջ որ երկուց եղբարց պռռնկի:*
- ԻԳ. Վասն սերմներթութեան:*
- ԻԴ. Վասն զգոյշ կալ կնոջ երիցու:*
- ԻԵ. Վասն հիմանց եկեղեցեաց:*
- ԻԶ. Վասն եկեղեցոյ պատուիրանին:*
- ԻԷ. Վասն զի մի՛ անգէտ վարդապետ լինել:*

Կանոնք հարանց հետեւողաց

ԺԻ. (ՃԺԹ) Ա. Եթէ որ հեղձուցանէ զտղայ իբրեւ զխեղ կամ ի շնութեան զայն կամաւ արարեալ՝ փոխանակ մեռցի, զի եւ որպէս ոչ է հնար ի վեր կացուցանել, նոյնպէս եւ ոչ ապաշխարել:

ՃԻԱ (ՃԻ) Բ. Անասնապիղծ կամ որ պղծեն կամ որ պղծին, զարուին եւ զիզին ասացաւ, կամ որոշէ եկեղեցի մահու, կամ մեռցին որպէս տէրմունեան արե՛նքն հրամայեն:

ՃԻԲ (ՃԻ) Գ. Պոռնիկն մինչև այնպես գնասցե, կացցե հեռի ի դրանց եկեղեցոյն նմա յանդիման, այլ հաղորդել կամ յեկեղեցի մտանել՝ քահանային առաւել շեղջե ոգւոցն մեղականութիւն:

ՃԻԳ (ՃԻԱ) Դ. Գող կամ ասպնջական իւր, ըստ կամաց եկեղեցոյն, արժանի լիցի գնա մատնել մահու. զի հնացեալ աւագակն եւ իւր հացամեծարքն միշտ լինին ի մահ դատապարտեալք. զայսր զկնի պարտ է դատաւորին հետեւել:

ՃԻԴ Ե. Չկին որոշել յանձնէ անձնասպանութեան վրէժ է, ոչ մի ինչ պատճառք համարձակեն գնա հանել՝ ոչ ամլութիւն, ոչ ծախողութիւն, ոչ վատութիւն, բայց բորոտութիւն եւ պիսակութիւն եւ դիւահարութիւն եւ գոնջութիւն եւ կախարողութիւն կամ հանապազ պոռնկութիւն՝ ըստ տէրունեան արիւնիին:

ՃԻԵ Չ. Չքահանայի զմեղս եթէ որ հաւաստեալ զիտասցե, վարդապետի նորա միայն իշխեսցե յայտնել եւ ասել կամ թէ եպիսկոպոս իցե կամ քորեպիսկոպոս: Ապա եթէ ի հրապարակի ջայլի ձաղեսցե՝ ոգոյն ոլորէ դատաստան, զի զԱստուծոյ քահանայ խնդրէ ձաղել. իսկ եթէ եպիսկոպոսն լուիցե եւ ոչ հայեսցի, սակայն նա որ իւր անկն էր խաւսեցաւ, իսկ յոյժ առ ի զմեղսն տեսանելոյն ոչ կամիցի ընդ քահանային հաղորդել՝ հնարիւ զատուցել զանձն ի քահանայէն եւ զամբաստանսն մի՛ երկրորդեսցե, զի չէ նմա հաւատացեալ դատել, այլ դատիլ ի քահանայէն:

ՃԻԶ (ՃԻԲ) Է. Չքահանայ մինչև ոչ սինհողոսն կամ վարդապետաց լուծեալ իցե, միայն լուր եւ բաղբաղայքն ի նմա իցեն՝ մի՛ որոշեսցի, զի ոչ սակաւ դարանակալութիւնք են նախանձոտաց:

ՃԻԷ (ՃԻԳ) Ը. Արուապղծութեան բազում կերպարանս ասացին ծանաւք գործոյն, իսկ եթէ զտցի որ զարու պղծեալ կամ պղծե անզգամութեամբ, մահ վախճանեսցե նմա տէրունական արէնքն: Այլ ներէ զայս դատաստան՝ կատարեալ եւ սուրբ եկեղեցի, այլ ի ձեռնադրութիւն գալոյ ի բաց թքցի, զի զեղծիչ արիւնաց տեսցի: Իսկ եթէ պատրանաւք յումեքէ խաբեալ, որպէս թէ՛ ոչ մեղք իցեն եւ ի միտս իւր եկեալ թէ խաբեցաւ, յետ բազում կրանից՝ տէրունեան հաղորդութեանն լիցի արժանի:

ՃԻԸ (ՃԻԴ) Թ. Չմկնանկն յանգէտս ուտել կամ ըմպել՝ առանց պատուհասի լինել արժան է. այլ մեծարելոյ վասն սուրբ զարէնսն, զաւուրս է զգուշացի ի հաղորդելոյ:

ՃԻԹ (ՃԻԵ) Ժ. Եթէ պղծեսցի որ ընդ քեռ կամ ընդ դստեր կամ ընդ քեռորոյ կամ ընդ եղբարորոյ, այնպիսին որոշեցաւ, որպէս ամենայն անձանաւք Աստուծոյ, քանզի արէնքն տէրունեան մատնեաց գնա ի մահ. զայդ կրեսցե՝ եթէ ի կին հար կամ եղբար կամ հարեղբար որ անարիւնեցաւ:

ՃԼ (ՃԻԶ) ԺԱ. Որ ընդ կանայս արկունս շնայցե, որպէս զանասնապիղծսն է. նոյնպէս եւ կանայք ընդ արս արկացեալս, զի որպէս ընդ մեռելոյ պղծութիւն հաշուիցի եւ զչար ցանկութիւն նոցա քննեսջիր, զի ծնունդք նոցա արուկս ծնանիին:

ՃԼԱ (ՃԻԷ) ԺԲ. Եթե որ ընդ անձին իմաստութիւն հաւանեալ՝ զսպանողն կոչեցեալ յապաշխարութիւն, այնպիսին չանխայեալ, զարիւն նոցա յիրմէ հոգւոյն պահանջեալ:

ՃԼԲ (ՃԻԸ) ԺԳ. Ի հերձուացող բանից՝ եթէ եպիսկոպոս որ կամ երէց կամ մոնագոն որք եւ իցեն, անասցեալ խրատու առաքելոյն՝ ի բաց որոշեսջիր, քանզի բազում ասողք են, եթէ առ կաշառս եւ չեն մեղք: Ասէ. «Մատնեա զեղբայր քո եւ անմեղ ես»:
այնպիսեացն եթէ ներեսցէ որ կամ ախորժեսցէ, կցորդ լինիցի չարեաց գործոց նոցա:

ՃԼԳ (ՃԻԹ) ԺԴ. Որ զհետ միմեանց մեռանին մինչեւ ցերրորդ, թէ վասն որդէծնութեան կամ վասն տնարարութեան իցէ՝ ընկալցի սուրբ եկեղեցի յապաշխարութիւն: Ապա թէ որդիք զուցեն եւ տնտես կայցէ՝ մերժեսցի՛, որպէս ամենաչար պոռնիկն:

ՃԼԴ (ՃԼ) ԺԵ. Չառեւանկն եթէ որդիս ծնցի եւ հայր եւ մայր եւ աղջիկն չկամեսցի, մի՛ ինչ վնաս կրեսցէ ի չարգազան հոգւոյն՝ անդրէն դարձուցանել:

ՃԼԵ (ՃԼԱ) ԺԶ. Որոյ մոնագանութիւն խոստացեալ է՝ կամարք եւ ոչ ի հարկէ, եւ խնդրէ ամուսնանալ, իբրեւ զուրացողն եւ դարձող է ի կարգ քահանայութեան. ի դատաստան անձին մի՛ խաբեսցի:

ՃԼԶ (ՃԼԲ) ԺԷ. Չդիակողոպուտ եթէ ըմբռնեսցի եւ ակամայ կամարք խոստովանեալ՝ մեռցի. իսկ եթէ որ ոչ սպանցէ, քննեսցէ զնա սուրբ եկեղեցի՝ մինչեւ ի մահ որոշեսցի, քանզի տեղի ապաշխարութեան նորա չիք:

ՃԼԷ (ՃԼԳ) ԺԸ. Եթէ որ անմեղ զնասցէ ուղետոր եւ ոչ գոք ունիցի յառաջ թշնամի պատահեալ, այլ թէ որ ամենեցուն գողն եւ աւազակն սմա դիպեսցին եւ սպանցէ սա զնոսա, մի՛ իբրեւ սպանող դատեսցի սուրբ եկեղեցի: Բայց վասն ահագին սեղանոյն՝ սրբեսցէ զանձն աուրս սակաւս, զմտաւ ածեալ, թէ ընդէ՞ր իսկ եւ ակամայքն դիպեցան անձին թէպէտ եւ յԱստուծոյ իցէ մատնութիւնն:

ՃԼԸ (ՃԼԴ) ԺԹ. Կին որ ուրուք եթէ իցէ ի խաւսման եւ նախ քան զպսակն գողասցի՝ պղծեալ զամուսնութիւնն, իբրեւ զպոռնիկն իսկ կանոնեցաք նմա ապաշխարել, ապա եւ արհնել յերիցուէն եւ պատուական պսակին եւ սուրբ հարսանեաց լիցի արժանի:

ՃԼԹ (ՃԼԵ) Ի. Նոյնպիսին դարձեալ ծանր նստեալ նախ ամուսնութեանն՝ մի՛ սարկաւագութեան կամ երիցութեան լիցի վերակացու:

ՃԼՐ (ՃԼԶ) ԻԱ. Որ ոչ իցեն արժանի ճաշակել ի խորհրդական սեղանն, եւ մի՛ զպատարագիսն բերեալս արտաքուստ մի՛ իշխեսցեն ընձեռել կամ ճաշակել:

ՃԼՍ (ՃԼԷ) ԻԲ. Կին որ երկուց եղբարց ախորժեսցի պոռնկել՝ մեռցի. իսկ ամուսնանալ ի վերջէ զատուցեալ յարանցն՝ ընկալցի եկեղեցի ապաշխարութեամբ ծանու: Իսկ եթէ կայցէ արտաքոյ դրաց եկեղեցւոյն՝ յանդիման նորա աղաւթեսցէ ծանունս մահու սահմանեալ: Իսկ եթէ եղիցի բազում ժամանակս, հայեսցի ստոյգ գիտուն վարդապետն: Չդոյն եւ եղբարք առողք կրեսցեն:

ՃԽԲ (ՃԼԸ) ԻԳ. Սերմնեթութիւնք ի քուն՝ է որ խոտեսցի, է որ ոչ. եւ է այլաշարժութիւնք բազումք, է որ յոյժ ի գիրութենէ է, եւ է որ ի լագութենէ. եւ յոյժ այն է որ ի կրանիցն լագութենէ է: Քանզի որ ի գիտութենէ է, եւ նախ մեղք գիրութիւնքն են եւ ապա տարածամ հոսութիւնքն. այնպիսոյն՝ վասն երկուց ախտիցն պատկառել պարտ է յահագին խորհրդոյն մինչեւ յերիս ատուրս. գրոյն կանոնեցաք եւ արբեցելոյն որ գնոյն գիջացաւ: Իսկ այլ է որ գոլացուցանէ յինքեան եւ եռացուցանէ յորդոր մտաւք եւ յուրեք հայելով լլկէ զմարմինն եւ զարիւնն հոսեցուցանէ՝ կանոնեցաք նմա զպոռնկին ապաշաւանս, զի որպէս նա այլով մարմնով՝ եւ սա իւրովն գնոյն զարշութիւնս գրգռեցուցանէ: Իսկ որ ոչ գէրք եւ ոչ արբեալք այլ ի քնոյ թուլացեալք հոսեսցին, զառժամայն հառաչութիւնս եւ աղաւթս մատուցանեն եւ զանձինս ի սրբութենէն մի՛ զրկեսցեն: Եւ եթէ ի կրանից լագութենէ կամ յախտիցն հոսեսցի ի քուն, զսոյն հառաչութիւնս առնել բարիորք երկիւղածութիւն է, բայց զանձն ի սրբութենէ մի՛ զրկեսցէ եւ զատուցէ:

ՃԽԳ (ՃԼԹ) ԻԴ. Կին քահանային մի՛ իշխեսցէ սերմնաբանել ի խրատ աշխարհականին. որպէս կին դատաւորին անուանի դատուիի եւ կին թագաւորին՝ թագուիի, եւ կին քահանային՝ քահանայուիի:

ՃԽԴ (ՃԼ) ԻԵ. Չհիմունս եկեղեցոյ եպիսկոպոս միայն իշխեսցէ ծրագրել ուղղափառութեամբ կամ քորեպիսկոպոս եւ կամ պերետուտ հրամանաւ եպիսկոպոսին: Ապա թէ առանց եպիսկոպոսին կամ առանց քորեպիսկոպոսին որ յանդգնեսցի՝ քակել զայն հիմունսն հրամայեցաք: Ապա եթէ թողցի՝ երկրորդումն սահմանք կարգեսցին եւ այնպէս կարգ եկեղեցոյ լիցի անըստգտանելի:

ՃԽԵ (ՃԼԱ) ԻԶ. Եկեղեցոյ հաւատ իմանալի է եւ ոչ քննելի, իսկ կրանքն քննեսցին բոլորապէս:

ՃԽԶ (ՃԼԲ) ԻԷ. Լուռ մտաւք կալ ժողովրդականացն եւ մի՛ բազում լինել վարդապետք. գուցէ որով չափով չափէ՝ չափեսցի նմա կամ դատիւ դատիցի: Եւ խնամի աշխարհականն, այլ ոչ կարէ խնամել: Եւ եղիցի ձեզ ամենեցուն եկեղեցականացո սուրբ գիրք Հին եւ Նոր կտակարանաց՝ Մովսէսի՝ Ծնունդքն, Ելք, Դեստացիք, Թիւք, Երկրորդ արեւնք. Յեսու, Դատաւորաց, Հռութով, Թագաւորութիւնք չորք, Մնացորդացն ատուրք, Եզրի երկու բանք, Յովք, Սաղմոսացն ՃԾ, Սողոմոնի Գ, Մարգարէք ԺԲ, Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ, Դանիէլ, Մակաբէացիք. եւ կալջիք առ ի խրատել զմանկունս ձեր՝ Սիրաք: Եւ Տէր ընդ ձեզ:

**Դ.
ԿԱՆՈՆՔ ՆԻԿԻԱԿԱՆ ՔԼՈՒԽՔ Ի.**

- Ա. Վասն որք կամաւ կտրեցին զերկաւորիս:*
- Բ. Վասն որք յարտաքնոց հաւատացեալք:*
- Գ. Վասն չձեռնադրելոյ զստահակս եւ զանձանաւթս:*
- Դ. Վասն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ:*
- Ե. Վասն բանադրելոյ եւ թէ երիցս ի տարուջ ժողով լիցի:*
- Զ. Վասն որ առանց կաթողիկոսի ձեռնադրեալ:*
- Է. Վասն պատուելոյ զԵրուսաղէմի եպիսկոպոսն:*
- Ը. Վասն կաթարոսաց, այսինքն է սրբոց:*
- Թ. Վասն որ առանց քննելոյ մերձենայ յերիցութիւն:*
- Ճ. Վասն որք ի ձեռն արժաթոյ ձեռնադրին:*
- ՃԱ. Վասն ուրացողաց:*
- ՃԲ. Վասն քահանայից որ մեղանշեն:*
- ՃԳ. Վասն որք յանցաւոր մեռանին:*
- ՃԴ. Վասն երախայից:*
- ՃԵ. Վասն յափշտակելոյ:*
- ՃԶ. Վասն ժառանգաւորաց որ ի զաւշաքաղութեան է:*
- ՃԷ. Վասն սարկաւագաց որ մկրտութիւն առնեն:*
- ՃԸ. Վասն արուագիտաց:*

ԺԹ. Վասն որք հերձուածեցան ի հերձուածս:

Ի. Վասն կիրակէի:

Կանոնք Նիկեայ սուրբ ժողովոյն

Սահմանք եւ կանոնք որ եղան ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցուջ ի մեծ ժողովն Նիկիայ, ուր էին գումարեալ միաժողով ըստ հրամանի մեծի աստուածընկալ Կոստանդիանոսի կայսեր, զի շնորհաւք սուրբ Հոգւոյն զեղեալ սիրտ նորա հանդերձ սուրբ հայրապետաւքն եւ անդէն հասանէին ի գումարութիւն եւ ի սահմանադրութիւն զլիսաւորք՝ վարդապետք, առաջնորդք, արեւնսուտյցք կարգի ժողովրդեան ՅԺԸ եպիսկոպոսք, որով լուացին, սրբեցին ի նեխ եւ ի փտեալ վիրացն եւ թեթեացուցին ի ծանրաբեռն մեղացն ի ձեռն ապաշխարութեան բազմադիմի եւ ազգի ազգի մեղացն գործելոց:

ՃԽԷ (ՃԽԳ) Ա. Վասն այնոցիկ որք կտրեցին կամաւք զերկաւորիս անդամոց իւրեանց, զի ի ձեռն այնր կեղծաւորութեան սուրբ կոչեսցին ի մարդկանէ, զի եթէ ի հիւանդութենէ կամ ի բժշկաց կամ ի բարբարոսաց դիպումն ինչ եղեւ երկաւորեաց անդամոցն՝ զայնպիսին ի կարգի եւ յաշտիճանի արժան է կացուցանել, ապա եթէ յառողջութեան եւ իւրով կամաւք անճնամատն եղեւ եւ զգործն զայն գործեաց. զայնպիսին, թէ եւ ի կարգին է, ի բաց հանել արժան է. արտաքոյ եկեղեցույ կացցէ՝ միայն զճայն պաշտամանն եւ աղաթից լուիցէ, Է ամ այնպէս ապաշխարեսցէ, բայց վարդապետն զյորդորումն մխիթարութեանն եւ զսէր մի՛ արգելցէ: Եւ յետ Է ամին Դ ամս ընդ ապաշխարողս արտաքոյ դրանն ընդ ձեռամբ կացցէ եւ տեսցեն զճերմեռանդ ապաշխարութիւնն՝ յեկեղեցի թողցեն, խորհրդոյն հաղորդեսցի, եւ Գ ամս ընդ արինաւք ապաշխարեսցէ, բայց ի կարգ պաշտամնէիցն մի՛ մերձեսցի: Ապա եթէ մինչ յունկնդրութեանն էր ի հիւանդութիւն մահու հասցէ՝ տայցեն զաւրէնսն. ապա եթէ դարձցի ի հիւանդութենէն՝ նոյն ապաշխարութիւն ի վերայ եղիցի:

ՃԽԸ (ՃԽԴ) Բ. Վասն այնոցիկ որք յարտաքնոցն յայլ աղանդացն կամիցին հաւատալ եւ քո առեալ՝ վերստին ծնցիս աւազանաւն եւ վարդապետեսցես զուսումն գրոց սրբոց՝ կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն, բայց առանց փորձելոյ եւ քննելոյ եւ ամենեւին ի վերայ հասանելոյ մի՛ հաւատասցեն ի նա զիշխանութիւն եկեղեցույ եւ զարինաց մերոց միչեւ արմատ առցէ եւ հաւաստեալ սրտիւ իւրով իմացի զգաւրութիւն Աստուծոյ մերոյ. «Մի՛ մատաղատունկ. զի մի՛ հպարտացեալ ի դատաստան սատանայի անկանիցի» (Ա Տիմ., Գ, 6):

ՃԽԹ (ՃԽԵ) Գ. Վասն այնոցիկ որ մատաղաւրեայքն իցեն եւ մտաւք խակք, ուսմամբ տխմարք, կարգաց տգէտք, արինաց անտեղեակք, խաւսիւք յահուր, զնացիւք սայթաք եւ զհնեմուք՝ վաղվաղակի ոչ մերձեցուցանել զնոսա ի սարկաւագութիւն կամ եզեւ սուրբ ժողովոյն. այլ թէ ատարա աշխարհիկ ոք իցէ յայլոյ վիճակէ, յայլոյ գաւառէ՝ ոչ սնուցեալ քո եւ ոչ ուսուցեալ, զայնպիսին յաւծումն մի՛ մերձեցուցես ըստ

առաքելոյն, որ ասէ. «Ձեռս վաղվադակի յուրուք վերայ մի՛ դնիցես եւ մի՛ կցորդ լիցիս մեղաց ատարաց» (Ա Տիմ., Ե, 22):

ՃԾ (ՃԽԶ) Դ. Չեպիսկոպոս արժան է, որք վիճակին եւ աշխարհին եպիսկոպոսը իցեն, նոքիմքք նստուցանել յաթոռ. ապա եթէ վասն փութոյ ինչ եւ եթէ վասն հեռաւորութեան ընկերացն՝ Գ եպիսկոպոս կամաւք այնոցիկ, որ հեռի են, թղթովք վկայութեան նստուցեն. բայց զպատիւն եւ զշնորհն գլխատրին արժան է տալ, այսինքն կաթողիկոսին՝ կամելով սուրբ ժողովոյն:

ՃԾԱ (ՃԽԷ) Ե. Վասն այնոցիկ որ ի կարգէ եւ յաղաթից մերժեալ եւ թիրեալ իցեն, կամ ժողովրդական ոք եւ կամ ի կարգէ պաշտանէիցն եթէ երթեալ ուրեք զինքն ի կարգ արկցէ՝ մի՛ ընկալցին. եւ զոր այլոյ վարդապետի բանադրեալ իցէ եւ կամ մերժեալ՝ այլ վարդապետ մի՛ մերձեցուցէ եւ ի կարգ արկցէ, բայց եթէ հաւաստեալ քննութիւն արասցեն, զի եթէ ի խոստութենէ կամ ի նեղասրտութենէ կամ ի չար նախանձուէ մերժեալ իցէ՝ առ այնպիսին մարդասիրութիւն արասցեն բանի վարդապետութեան բժշկել եւ անդէն հնազանդեցուցանել ընդ բուն վարդապետան: Ապա եթէ վասն մեղաց եւ չար գործոց մերժեալ իցէ յեկեղեցոյ՝ դեղաւք ապաշխարութեան բժշկեսցեն: Քանզի կամ եղեւ մեծ ժողովոյն, թէ ի տարուջն երիս ժողովս արասցեն՝ մի յաշնան ժամու եւ մի զոր մատուռն կոչեն եւ մի յառաջ քան զքառասնորդսն, վասն ամենայն իրիք եկեղեցոյ քննութիւն արասցեն: Քանզի հովի բանաւոր հատից է, արժան է ընդ թուով գաւազանի անցուցանել զոչխարս եկեղեցոյն, զի եղիցին մի հաւտ եւ մի հովի:

ՃԾԲ (ՃԽԸ) Զ. Նախնեաց սովորութիւն կացցէ յԵգիպտոսի՝ զի Ադեքսանդրի եպիսկոպոսն ամենեցուն իշխեսցէ, վասն զի եւ Հռոմայեցոց եպիսկոպոսին այս սովորութիւն է, նոյնպէս եւ Անտիոքացոց եւ այլ իշխանութիւնս եւ պատիւ մեծութեան պահեսցի յեկեղեցոյ: Եւ ամենապէս այն յայտ լիցի, զի թէ ոք ոչ կամաւք կաթողիկոսին լիցի եպիսկոպոս՝ զայնպիսին մեծ ժողովն որոշեաց, զի մի՛ եւս իցէ եպիսկոպոս. ապա եթէ ի միաբանութենէ ամենեցուն ընտրելով ճշմարտութեամբ ըստ կարգի եկեղեցոյն արժանի առնիցեն, երկու ուրեք կամ երեք ըստ անձին անզգամութեան կամ հակառակութեան ընդդէմ լինիցին, բազմաց ընտրութիւնն հաստատեսցի:

ՃԾԳ (ՃԽԹ) Ե. Վասն զի սովորութիւն կալաւ եւ կարգք նախնեաց, զի Երուսաղէմի եպիսկոպոսն պատուեսցի, ընկալցի ըստ կարգին զպատիւն, զի մայրաքաղաքացն ըստ արժանին պահեսցի պատիւն իւր:

ՃԾԴ (ՃԾ) Ը. Ոյք անուանեն զինքեանս երբեմն սուրբս մերձենալ առ առաքելական եւ կաթողիկէ եկեղեցի, կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ ժողովոյն, զի ձեռնադրութիւնս ընկալցին եւ ապա կացցեն ի պաշտամանն: Նախ քան զամենայն, գրով խոստովանութիւն տացեն, զի յանձին կալցին եւ զհետ երթիցեն ըստ կարգի կաթողիկէ եկեղեցոյ արիւնացն, այսինքն է արիւնացն հաւասարել: Վասն այնոցիկ որ մինչդեռ ի հալածանսն էին՝ անկան ի ճշմարտութենէն, վասն այնոցիկ եւ ամք կարգեալ են եւ ժամանակք ընտրեալ են, զի յանձն առցեն զամենայն զինչ եւ հաճոյ եղեւ կաթողիկէ եկեղեցոյ, ուր

եւ իցեն ամենեքեան, թէ՛ ի գեաղս, թէ՛ ի քաղաքս, եւ նոքին միայն գտանհիցին, ձեռնադրեսցին՝ ուր գտանին, եւ ի պաշտաման կացցեն ըստ նմին սովորութեան: Եւ ամենայն ոք, որ կաթողիկէ եկեղեցւոյ առ եպիսկոպոս կամ երէցք մերձենայցեն, յայտ է զի եպիսկոպոս եկեղեցւոյն կալցի զպատիւ եպիսկոպոսին, այլ որ անուանեալ կաթարոսացն եպիսկոպոս՝ զերիցու պատիւ ընկալցի, բայց եթէ կամ իցէ եպիսկոպոսին՝ զպատիւ անուանն միայն տալ նմա: Ապա եթէ այս նմա հաճոյ ոչ իցէ՝ զմտաւ աճցէ կամ տեղի կամ գաւառ վերակացութեան կամ երիցութեան, վասն զի ի պաշտամանն կացցէ, զի մի՛ ի քաղաքին երկու եպիսկոպոսք երեւիցին:

ՃԾԵ (ՃԾԱ) Թ. Վասն այնոցիկ որ առանց քննելոյ եւ փորձելոյ մերձեցան յերիցութիւն եւ ապա իրքն յայտնեցան եւ մարդն պիղծ գտաւ, եւ դարձեալ ի նոյն մեղս զանկեալ շաղախէր, եւ ընդդէմ կանոնաց գործէր՝ զայնպիսին ոչ ընդունի եկեղեցի, ոչ զնա եւ ոչ զառնելիսն. կամ եղև սուրբ եւ մեծ ժողովոյն՝ այնպիսին լռեսցէ:

ՃԾԶ (ՃԾԲ) Ժ. Վասն այնոցիկ որ աւծան յանարժանից ըստ անգիտութեան եպիսկոպոսին եւ կամ եթէ զիտէին որք մերձեցուցինն եւ ի ձեռն արծաթոյ քարշեցաւ ճշմարտութիւնն, եթէ ի վերջոյ յայտ եկեսցեն իրքն եւ անարժանութիւն առնն եւ կաշառակրծութիւն կարգողացն՝ կամ եղև մեծ ժողովոյն՝ աւծումնն բարձցի ի նմանէն և կարգողքն ընդ պատուհասիւք եղիցին որպէս եպիսկոպոսն կամեսցի:

ՃԾԷ (ՃԾԳ) ԺԱ. Ոյք յանցեան եւ անցին զկարգաւք առանց բռնութեան եւ առանց հանելոյ զստացուածս նոցին կամ առանց վթարի ուրուք կամ այսպիսի ինչ իւիք, որպէս եղև յամբարհաւաճելն Լիկիանէ՝ կամ եղև մեծ ժողովոյն, զի եթէ եւ ոչ արժանի իցեն մարդասիրութեան, սակայն քաղցրանալ առ այնպիսիսն, որ ամենայն փութով կամ մտերմութեամբ ապաշխարէ Գ ամս ընդ ունկնդիրսն, հաւասարեսցեն աղաւթիցն ժողովողեանն:

ՃԾԸ (ՃԾԴ) ԺԲ. Վասն այնոցիկ որ կոչեցանն եւ յաւժարութեամբ կալան զաշտիճանն եւ ապա ի մեղս զառաժան եւ կերան զփսխած իւրեանց ի շնութիւն, ի պոռնկութիւն, ի գողութիւն, յագահութիւն, յոխակալութիւն, մանաւանդ զանհնարին աղետսն որ գործենն եւ անդէն ի խորհուրդն եւ ի սուրբ սեղանն մերձենան, այսինքն ի պատարագն մատուցանել եւ շարժեն զբարկութիւն Աստուծոյ ի վերայ երկրի՝ կամ եղև մեծ ամենայն ժողովոյն վասն մարդասիրութեան, այսպիսիքն Ժ ամ ընդ պատժաւք լիցին եւ Գ ամ ընդ ունկնդիրսն կացցեն, ապա քննեալ եւ փորձեալ զվարսն եւ զջերմեռանդն սրտիւ յաւժարութեամբ եւ ողորմութեամբ եւ աղքատսիրութեամբ զապաշխարութիւնն. կամ եղև սուրբ եւ մեծ ժողովոյն առ այնպիսիսն մարդասիրութիւն ցուցանել. եպիսկոպոսին որ իցէ ի վիճակին՝ անդրէն ի խորհուրդն հաւասարել եւ ի կարգ պաշտամանն. ապա եթէ կեղծաւորութեամբ իցէ երթելէկն նորա յեկեղեցի եւ դիտել զնմանիսն իւր, եւ գայթ ի գայթ զղջումն եւ ապաշխարութիւնն մարդահաճոյութեամբ՝ այնպիսումն կանոնք մինչեւ ցվախճան սահմանեսցին:

ՃԾԹ (ՃԾԵ) ԺԳ. Վասն այնոցիկ որք հրաժարենն յաշխարհէս եւ ի կենդանութեանն արիւնաց չէին արժանի՝ յետին թոշակէն մի՛ զրկեսցին, այսինքն յարիւնաց անտի. ապա եթէ յետ անյոյս լինելոյ ծանր հիւանդութեանն հասանելոյ եւ զմարմինն

տէրունական ճաշակելոյն, դարձեալ ի կենդանութիւն հաստատեսցի, կացցէ տարի մի ընդ այնոսիկ որ լոկ աղաւթիցն հաւասարեն առ դրանն եւ մի ամ մտեալ յեկեղեցի՝ ելցէ ընդ ապաշխարողս, եւ վարդապետն մարդասիրութեամբ հայելով ի ջերմեռանդն ապաշխարութիւնն եւ ըստ ընչից մարդոյն՝ տուրս աղքատաց հրամայեսցէ եւ Գ ամս ապաշխարեալ՝ կամ եղեւ սուրբ ժողովոյն հաղորդել ի մարմնոյ Տեառն:

ՃԿ (ՃԾԶ) ԺԴ. Վասն երախայից՝ կամ եղեւ մեծ ամենայն ժողովոյն գերիս ամս ուսցին զկարգն եւ զարեւնն եւ մի եւս ամ ընդ ապաշխարողս աղաւթից զգուշացին. մարդասիրութիւն ցուցցեն առ այնպիսիսն եւ խոնարհութիւն, զի գնմանութիւն բերելով աւգուտ քեզ գործիցես եւ ապա լուսացի եւ վերստին ծնցի աւազանան եւ հաւասարեսցի արինացն, զի որ արասցէ եւ ուսուցէ՝ նա մեծ կոչեսցի յարքայութեան Աստուծոյ:

ՃԿԱ (ՃԾԷ) ԺԵ. Վասն բազում յուզիցն եւ մեծամեծ ամբոխիցն որ լինին ի կողմանս կողմանս, որք եպիսկոպոսք լինին եւ գայլոյ վիճակ յափշտակել ջանան եւ որք երիցունք լինին եւ այլոյ քաղաքի եւ ժողովրդեան ցանկան յափշտակել՝ կամ եղեւ մեծ ժողովոյն զի գայնպիսիսն դադարեցուցեն յիրաքանչիւր վիճակի: Ապա եթէ ի բռնութենէ կամ կաշառաւք զգործն գայն յանդգնեաց գործել եւ ընդդէմ եկեսցէ առաքելական կանոնիս՝ կամ եղեւ սուրբ եւ մեծ ժողովոյն զի գայնպիսիսն ընկեսցեն ի բաց յաթոռոյ եւ ի կարգէ քահանայութեանն եւ բնաւ իսկ ի բաց մերժեսցեն ի պաշտամանէն եւ այնուհետեւ եղիցի քեզ իբրեւ զմի յանգամաց, զի որում տուեալն իցէ՝ տացի եւ յաւելցի, եւ որ ոչն զիտիցէ ունել եւ գոր ունիցին՝ բարձցի ի նմանէ:

ՃԿԲ (ՃԾԸ) ԺԶ. Վասն այնոցիկ որ ի կարգին են եւ ի կանոնին եւ յուխտի եկեղեցւոյ եւ յագահութիւնն եւ ի զաւշաքաղութիւն անկանիցին, զարծաթ իւր ի վարձու տացէ եւ տոկոսեաւք պահանջիցէ եւ մոռանայցէ զբարբառն աստուածեղէն գրոց որ ասէ թէ «Չարծաթ իւր ի վարձու ոչ տացէ» (Եզեկ. ԺԸ, 8), եւ մանաւանդ գայք ի գայք ի պաշտամանն թուլասիրտ, յաղաթս մեղկ, եւ ծոյլ ի հաւատս՝ այնպիսումն ասէ զիր. վա՛յ «որոց թողեալ իցէ զուսումն մանկութեան եւ մոռացեալ զուխտն աստուածեղէն» (Առ. Բ, 17). կամ եղեւ մեծ ժողովոյն գայնպիսիսն մերժել ի կարգէն եւ կամ բարեսէր կամաւք յուղղութիւն ածել:

ՃԿԳ (ՃԾԹ) ԺԷ. Լուր էհաս ի սուրբ եւ մեծ ժողովն Նիկիայ, թէ ի տեղիս տեղիս սարկաւագունք արեւնս տան եւ մկրտութիւնս առնեն, եւ ընդդէմ թուեցաւ գործն Առաքելական կանոնաց եւ մեծ ամենայն ժողովոյս. բայց աղէ որք ոչ ունին իշխանութիւն մատուցանել պատարագ՝ նոցա զի՞արդ համարձակ լինի զմարմինն Քրիստոսի բաշխել. այլ որք մատուցանեն զպատարագ՝ նոքին եւ բաշխեսցեն, եւ սարկաւագին իշխանութիւն լիցի հանել ի սեղանն եւ իջուցանել եւ զգուշութեամբ ի սպասու կալ եպիսկոպոսին, այլ եւ ընդ երիցունսն խառն արեւնս առնուլ կանոնք ոչ հրամայեն:

ՃԿԴ (ՃԿ) ԺԸ. Վասն այնոցիկ որ արուագէտք են, կցորդք են այնոցիկ որ պղծին ընդ անասունս եւ ապաշխարութիւն նոցին ի վերայ եղիցի. այլ եթէ քահանայ որ

ըմբռնեսցի յախտին՝ ելցէ ի քահանայութենէն, եւ եթէ յուխտի մանկանց՝ ի կարգէն ելցէ, եւ ապաշխարութիւն անասնագիտացն ի վերայ եղիցի:

ՃԿԵ (ՃԿԱ) ԺԹ. Որք հերձուածեցան ի հերձուածս Պաղովնիայի հերձուածողի եւ յետ այտրիկ ապաւինեցան ի կաթողիկէ եկեղեցի՝ սահման եղեալ է, զի դարձեալ մկրտեսցին ի կաթողիկէ եկեղեցի, զի այն ոչ լիութեամբ էր. ապա եթէ որ ի նոցանէ յանցեալ ժամանակս ընդ ուխտին լինին, զի թէ ամբիժք կամ անարատք գտանիցին ձեռնադրեսցին յեպիսկոպոսէն եկեղեցոյ սրբոյ. ապա եթէ ի հարցանելն եւ ի քննելն անարատք չգտանիցին, արժան է լռեցուցանել զայախսին: Սոյնպէս եւ վասն սարկաւագացն եւ ամենայն որ որ եւ իցեն ընդ կանոնաւք. նոյն կարգ կացցէ: Յիշեցաք եւ վասն սարկաւագաց կանանցն, որք կերպարանաւք ձեռնադրութիւն ունին, զի ամենայն իրաւք իբրեւ զմի յաշխարհականաց կացցեն:

ՃԿԶ (ՃԿԲ) Ի. Չի են ոմանք որ ի կիրակէի ծունր դնեն կամ յաւուրսն մինչեւ ցՊենտակոստէն, կամ եղեւ՝ զի ամենապէս յամենայն իշխանութեան միաբան արժան է պահել զկարգ, զոր ինչ եղ սուրբ ժողովն, զի յոտն կալով զաղաթսն մատուցեն Տեառն ամենայն երկիր:

Կոստանդիանոսի թագաւորի առ եպիսկոպոսս եւ առ ժողովուրդս.

Չի չարեաց եւ ամպարշտաց լծակից եղեւ Արիոս, յիրաւի զնոյն պատուհաս նոցին անարգանաւք կրեսցէ, որպէս եւ այժմ Պորփիրոս որ աստուածաշտութեան թշնամին եւ արեւնադրութիւն անարեւնութեամբ վասն պաշտամենից հաստատեաց, ըստ արժանի զիտի զհատուցումն չարեաց իւրոց. եւ այսչափ եւս, զի նախատելի իցէ եւ որ զալոց ժամանակքն իցեն, զի առաւելապէս եւս լցցի չարաչար եւ հայհոյեալ կոփանաւք եւ ապականեսցին որ ի նմա ամպարշտութեան արեւնադրութիւնն: Այսպէս եւ այժմ. կամ եղեւ, զի որ Արիոսի եւ ոյք հաւասարեն կամաց նորա, զի Պորփիրացիք կոչին, զի ոյք եւ ումեք բարուց հաղորդեալ են՝ զնոցին անուանս ունին: Եւ յետ այտրիկ թէ առ ումեք զիրք Արիոսի կարգեալ իցէ եւ գտանիցի՝ զայնպիսիսն այրելով այրեսցեն, զի ոչ միայն ապականեալ վարդապետութիւն նորա կորիցէ, այլ զի ամենայնիւ բնաւ յիշատակ նորա մի՛ գտանիցի: Այլ զայս յայտնապէս հրաման տամ, զի թէ առ ումեք զիրք որ յԱրիոսէ եղեալ կամ կարգեալ իցէ եւ տեսանիցի առ ումեք կամ իբրեւ թաքոյց եւ ոչ առ ետեղ ի կրակ մերձեցոյց եւ կամ ոչ վատնեաց այրելով՝ այսպիսին մահու մեռցի. ապա եթէ ի նմին ժամանակի այլք եւս գտցեն, պատիժս այս լիցի՝ զլուխ զորն տայցեն եւ այսպէս վճարեսցեն ի կենաց իւրեանց:

Գլուխ հաւատոց ժողովոյն Նիկիայ.

Յիշխանութեանն Պաղովնի եւ Յուդիանոսի փառաւորաց եւ լուսաւորաց, յամաց Աղեքսանդրի ՈԼԶ, յամսեանն մարերի իբրեւ ԻԲ էր ամսոյն, յառաջ քան զԺԳն

կադանդին յունի ամսոյ ի Նիկիայ, մայր քաղաքացն Բիթանացոց, եղաւ հաւատս՝
Հաւատամք ի մի Աստուած Հայր ամենակալ: Այս են հաւատք, զոր եղին սուրբ հարքն:

Յառաջ վասն Արիոսի հայիոյութեանն յասելն թէ արարած է Որդին Աստուծոյ եւ վասն
ամենայն հերձուածողաց՝ Սաբելի, Փոտինոսի եւ Պաւղոսի Սամատացոյ եւ
Մանիքեցոց եւ Վաղենտինաց եւ Մարկիովնացոց եւ վասն ամենայն հերձուածողաց,
որք յարեան ի վերայ կաթողիկէ եւ առաքելական եկեղեցոյ, զորս դատապարտեցին ի
Նիկիայ քաղաքի իբրեւ ժողովեալ էին եպիսկոպոսք ՅԺԸ. որոց անուանքն ըստ
խրաքանչիւր իշխանութեան գրեալ է, որ զի փութապէս ծառայք Աստուծոյ
առաւելագոյն փոյթ եղին զարեւելեաց եպիսկոպոսացն դնել զանունս, վասն զի
արեւմտից եպիսկոպոսացն՝ ոչ, նոյնպէս խնդիր ինչ էր վասն հերձուածողաց:

Սուրբ եպիսկոպոսն քաղաքին Կուռղութէ այսպէս հաւատամ, որպէս յառաջագոյն
գրեալ է:

Բիկտոր եւ Բիկենտ երիցունք ի Հռոմ քաղաքէ:

ՅԵՂԻԱՍՏԱԿՈՆԿ

Աղեքսանդրոս Աղեքսանդրի մեծի. Ափոսատրիոն յԱղփոկրիտիանոսէ.

Ադամանտիոս ի Կենոսէ. Արքետիոն ի Պարբետէ. Փիղիպպոս ի Պամփիայէ.

Պետամոն ի Հերակլոսէ. Սեկունդոս ի Պտղոմէ. Դորոթէոս ի Պեղոսէ.

Գալիոս ի Թումոմէ. Անտիոքոս ի Սեմփոյէ. Տիբերիոս ի Տոքոսէ.

Ի ԹԵՐԱՅԻՂՈՍԿ ԿՈՂՄԱՆԷ

Ատթաս ի Քսեզացոց. Տիրանոս յԱնտիոնոսէ. Աղղուսիանոս ի Լիկէէ.

Ի ԼԻՔԷՆ ՎԵՐՆՈՅ

Դաքէս ի Բեռնիկէ. Չոպերոս ի Բարսէ. Սերապիոն յԱնտիպերգոսէ.

Սեկունդոս ի Տաւքիքէ. Տիտոս ի Պարտանոսէ.

Ի ՊԱՂԵՍՏԻՆԱԿՈՆԿ ԿՈՂՄԱՆԷ

Մակարիոս յԵրուսաղէմէ. Գերմանոս ի Սեքաստէ. Եւսեբիոս ի Կեսարեայ.

Սաբինոս ի Գարգարայէ. Ղունկինոս ի յԱսկաղոնէ. Պետրոս ի Նիկոպալսէ.

Մարինոս ի Յամինէ. Մաքսիմոս յԱզատ քաղաքէ. Յանուարիոս յԵրիքովէ.

Հեղիոդորոս ի Չաբուղոնէ. Այետիոս ի Լիւդէ. Սիդուանոս յԱզովտայ.

Պատրափիլոս ի Սկիւթոպալսէ. Ասկղեպիոս ի Գազայ. Պետրոս ի յԱլէ.

Անտիոքոս ի Կապետոլիայէ.

Ի ՓԻՆԴԻԿԵՑՈՆԿ ԻՆՍՏԱՆՈՒԹԵՆԷ

Չենոն ի Տիրոսէ. Էնիաս ի Պտղոմէ. Մագնոս ի Դամասկոսէ.

Եղանիկոս ի Տրիպալսէ. Թեոդորոս ի Սիդոնէ. Փիղոկապոս ի Տանէարոսէ.

Գրիգորիոս ի Բիւրիտոսէ. Պաւղինոս ի Յաղմիւրոսէ. Անատողիոս յԵմեսիոյ.

Ի ՍԻՐԱՍԿԻՂԷՍ ԽՈՎՏԱԳ ԱՍՏՐՈՆԳ ԻՆՍՏԱՆՈՒԹԵԱՆԳ

Եւստաթէոս յԱնտիոքէ. Չենոբիոս ի Սելովկէ. Թեոդոտոս ի Լաւողիկէ.

Աղփիոս յԱպամէ, Ասիհենոս յԱռեսպոնեայ. Փիղոքէնոս յԵրապալսէ.

Սիւպերիոս ի Շմշաղէ. Արքեղայոս ի Գողաքէ. Եփրատիոն ի Քաղանէ.

Փաղադոս քորեպիսկոպոս. Չուրոս ի Գաբելէ. Բասոս ի Չեւզմաստէ.

Գերենտիոս ի Լարոսէ. Մանիկիոս յԵպիփանէ, Եւստաթէոս յԱրաթոսէ.

Պաւղոս ի Նեոկեսարեայ. Սերիկիոս ի Կեսարեայ. Սեղեկիոս քորեպիսկոպոս.

Պետրոս ի Գնդարեայ. Պեզասիոս ի յԱրբակէ. Բասոնէս ի Գաբաղայ.

ՅԱրաբացուց կողմանն

Նիկոմաս ի Բուստրէ. Կիրոն ի Փիղադելփէ. Գեննադիոս ի Բուտանն.
Սեւերոս ի սողոմայ. Սովպատրոս ի Բարետանեայ. Սեուովերոս ի Գիանիսադէ.

Ի Միջագետաց

Ալթադասս յՈւռհայէ. Յակոբոս ի Մծբնն. Անտիոքոս ի Յռնայէ.

Ի Պարսից Յովհաննէս.

Ի Կիլիկեցուց կողմանն

Թէոդորոս ի Տարսոնն. Ամփիոն յԵպիփանն. Նարկիսոս ի Ներոնիադէ.
Մովսէս ի Կաստաբադէ. Նիկետէս ի Փաղաւիդէ. Եւդոմոն քորեպիսկոպոս.
Պատրիոնոս յԱդանն. Մակեդոնիոս ի Մամուեստն. Տարակունդէս յԵգաստ.
Եսիքիոս յԱդեքսանդրէ. Նարկիսոս յԵրինոպալստ.

Ի Գամրաց կողմանն

Դեոնոտիոս ի Կեսարէ. Եսիսիքիոս ի Տիւանն. Եսիքիոս ի Կողմանն.
Տիմոթէոս ի Կիբիստրոնն. Հեղպեղիոս ի Կոմանն. Գորգոնիոս քորեպիսկոպոս.
Ստեփանոս քորեպիսկոպոս. Եւդրոմիոս քորեպիսկոպոս. Ռոդոն քորեպիսկոպոս.
Թէոփանէս քորեպիսկոպոս.

Ի Փոքուն Հայոց

Եղադիոս ի Սաբամայէ. Եսթիոս ի Սատաղայէ.

Ի Մեծաց Հայոց

Առիստագէս Հայոց. Ակրիստէս ի Պէէնպողէ. Եստիքիանոս յԱմաստ.
Հեղպիդիոս ի Կոմանն. Հերակղիոս ի Ջեղոնն.

Ի Պոնտացուց կողմանն

Դոնկիոնոս ի Նեոկեսարեայ. Դոմնոս ի Տրապիզոնտն.
Ստրատոփիլա ի Բիտիանոստ.

Ի Պանփղագոնացուց կողմանն

Փիղադելփոս ի Պինպիսպոստ. Պետրիոնիոս յՈնոպալստ.
Եսիքիոս յԱմաստրիդէ.

Ի Գաղատացուց կողմանն

Պանքարիս յԱնկիւրէ. Մարկեղոս ի Տաւոստ.
Դիկասիոս ի Գդամասնն. Երեքքիոս ի Կիւնոնն.
Գորգոնիոս ի Վերիտանն. Փիղադելփոս ի Յուլիսապալստ.

Ի յԱսիացուց կողմանն

Թէովմաս ի Կիզիկոնն. Մենոփանտոս յԵփեսոստ.
Ովիոն ի Լուիէ. Եստիքիոս ի Սմիւռնն. Միքքիոս ի Հիպոպոնն.
Մարիոնոս ի Լուիսապոնտն. Պաւղոս յԱնայէ.

Ի Լիւդացուց կողմանն

Արտեմիդորոս ի Սարդոնն. Սերաս ի Թիատիքոնն.
Հետիմասիոս ի Փաղադելփոստ. Պատրիոն ի Բարիոստ.
Ագովգիոս ի Տրիպալոստ. Փղորենոտիոս յԱնկիւրէ. Մարկոս ի Ստանդէ.

Ի Փռիւզացուց կողմանն

Նունեքիոս ի Լաւոդիկեայ. Փղակոս ի Սանն. Պրոկոպիոս ի Սինադովնն.
Պեստիկոս ի յԱզանն. Աթենադորոս ի Գոռիդէ. Պաւղոս յԱպամն.

Ելզեմիոս յԵկարպոսէ. Փիղակոս.

Ի Պիսիդացոց կողմանէ

Եղազիոս ի յԻկոնէ. Տողոմաքոս ի յԱդրիանապալսէ.

Եւեքիոս ի Նիկոպալսէ. Եւտեքիոս ի Սելեւկիէ. Գրամիս յԵմովնէ,

Տարսիկիոս ի յԱպամայէ. Պատրիկիոս ի յԱմպղազէ.

Պատիկարպոս ի Սետրոպալսէ. Ակադեմիոս ի յԱպապոմէ.

Հերակղիոս ի Բարիոսէ.

Ի Թիացոց կողմանէ

Եղոմոս ի Պատորոնէ.

Ի Պամփիլացոց կողմանէ

Կաղիկղիս ի Պերզէ. Երիոս ի Տերմուսէ. Չեքսիոս ի Սիարբոսէ.

Դոմնոս ի յԱստանտոնէ. Կիտիանոս ի Սեղեւկիէ.

Պատրիկիոս ի Մաքսիմուպալսէ. Ափրոդոսիոս ի Մագրոնէ.

Ի կղզեաց

Եւփոսիմոս ի Ռոդէ. Մեղիփոան ի Կովէ. Ատրոտեղիոս ի Լեմնուսէ.

Աղպողորիոս ի Կարկուրէ.

Ի Կիտացոց կողմանէ

Եւսեքիոս յԱնտիոքէ. Եւմնիոս յԱփրոդիսէ. Ելզեմիոս յԱպողոնիադէ.

Դետողորոս ի Կիւքիրոտանէ. Եւսեքիոս ի Մեղիսէ:

Յիսաւրացոց կողմանէ

Ստեփանոս ի Բարոտանէ. Եթինէոս ի Կորոպիսէ.

Եդեսիոս ի Կղաղիապալսէ. Ագապիոս ի Սելովկէ.

Սիղուանոս յիսաւրացոց մայրաքաղաքէ. Փոստոս ի Պանենմուտիքոսէ.

Անտոնիմոս յԱնտիոքէ. Նեստոր ի Սիեզրոնէ. Եւսեքիոս քորեպիսկոպոս.

Կիւրիղոս ի Մադոսէ. Թէոդորոս ի Յուսիադոնէ. Անատողիս քորեպիսկոպոս.

Պաւղոս ի Ղարանդոնէ. Կունտոս քորեպիսկոպոս. Տիբերիոս յԱտիովնէ.

Ակիւղաս քորեպիսկոպոս. Եւսեքիոս յիշխանութենէ Ասորոց.

Ի Կիպրոսէ կղզւոյ

Կիւրիղոս ի Պամփոսէ. Գեղասիոս ի Սաղամիմէ.

Ի Բիթանացոց կողմանէ

Եւսեքիոս ի Նիկոմիդիէ. Թէոզիմոս ի Նիկիէ. Մարիս ի Քաղկեդոնէ.

Կիւրիղոս ի Կուէ. Եւսիքիոս ի Պարահիսէ. Գորգիմիոս ի յԱպողոնիադոսէ.

Գէորգէոս ի Պրուսիադոսէ. Եւեթիոս ի յԱդրիանոսէ. Թէոփանէս քորեպիսկոպոս.

Պոստով ի Կեսարէ. Եղաղիոս քորեպիսկոպոս.

Ի յԱրոսէ

Պեղարիոս ի Հերակղիոսէ.

Ի Դաքիոսէ

Պրոտոնէս ի Սարդիկէ Թրակացոց. Մարկոս ի Կաղաբրոսէ.

Ի Կաղաբրոսէ Սիւսացոց

Պիստոս ի Մարկիանոպալսէ.

Ի Կառթագնոսէ կողմանէ

Կիկղիանոս ի Կառթագնոսէ.

Ի Մակեդոնացոց կողմանէ

Աղեքսանդրոս ի Թեսաղոնիկէ.

Ի յԱքայեցոց կողմանէ

Պիստոս յԱթենէ մեծէ. Մարկոս ի Բիոսէ. Ստրատիոս ի Փեստոսէ.

Ի Գարդանացոց կողմանէ

Դակոս ի Մակեդոնէ.

Ի Թեսաղոնիկեցոց կողմանէ

Կղաւթիանոս ի Թեսաղէ.

Ի Գարմանացոց կողմանէ

Բիդիոս ի Ստիքիւնէ.

Ի Պաննոնացոց կողմանէ

Դոմնոս ի Պաննոնէ.

Ի Գեղաց գաւառէ

Նիկասիոս ի Դիոսէ.

Ի Գդաց գաւառէ

Թէոփիլոս ի Գդաց.

Ի Պոսփորացոց կողմանէ

Կաղմոս ի Պոսփորէ.

Եւ որք ի Կեսարիայն ժողովեցան

Եւստաղիոս, Սակտոս, Դուպոս, Վաղենտինոս, Դեոհտիոս, Նարկիսոս, Պասիղէւս, Դակասիոս, Գրիգորիոս, Աղփքրոս, Գոգիանոս, Գերմանոս Հերակլիոս, Գերանտիոս, Ամփիլովն, Ստեփանոս, Սաեդոս, Սաղամինէոս, Երիթրիոս, Դեոնտիոս. այս են ամենայնն ՅԺԸ:

Ե.

ԿԱՆՈՆՔ ԱՆԿԻՐԵԱՅ ԳԼՈՒԽՔ Ի.

- Ա. Վասն քահանայից որ ի բռնութենէ զոհեցին:*
- Բ. Վասն սարկաւազաց նոյնպիսեաց:*
- Գ. Վասն ուխտի մանկանց որք բռնադատին ուտել զոհեալ:*
- Դ. Վասն որք կամաւք զոհիցեն:*
- Ե. Վասն որք արտասուաւք կերան զզոհեալն:*
- Չ. Վասն ուրացողաց որք յապաղեն զապաշխարելն:*
- Է. Վասն որք երթան ի տաւնս հեթանոսաց եւ ուտեն:*
- Ը. Վասն որք յամիցեն ի նոյն յանցանս:*
- Թ. Վասն որք ընդ ինքեանս եւ զայս վրիպեցուցին:*
- Ճ. Վասն ոչ տալ ի պատարագաց կերակրոց՝ անհաւատից:*
- ՃԱ. Վասն սարկաւազաց որ կին առնեն:*
- ՃԲ. Վասն որ յափշտակեն զաղջկունս խաւսեալս:*
- ՃԳ. Վասն որք յետ զոհելոյ մկրտիցին:*
- ՃԴ. Վասն չձեռնադրել քորեպիսկոպոսաց քահանայ:*
- ՃԵ. Վասն ուխտաւորաց որք կամիցին միս ճաշակել:*
- ՃՉ. Վասն ընչի որ անուանեալ իցէ եկեղեցոյ:*
- ՃԷ. Վասն անասնագիտաց:*
- ՃԸ. Վասն մարմնազեղծաց:*
- ՃԹ. Վասն եպիսկոպոսի որ զայլոյ վիճակ յափշտակէ:*
- Ի. Վասն որք կուտութիւն խոստանան:*

Կանոք Անկիւրեայ

Այս կանոնք նախ են քան որ կարգեցան ի Նիկիայ, այլ քանզի որ ի Նիկիայն կարգեցան յառաջագոյն գրեցան, վասն սաստիկ եւ մեծ եւ սուրբ ժողովոյն, որ ժողովեցան ի Նիկիայ քաղաք: Քանիք ուստեք ժողովեցան ի ժողովն Անկիւրեայ, նոցին անուանքն գրեալ են ի գրի աստ. Մարկեղոս յԱնկիւրէ, Ագրիկողոս ի Կեսարէ, Պաւղոս ի Տարսոնէ, Ուիտաղիոս յԱնտիոքէ, Բասիղիոս յԱմասէ, Փիղաղեղփոս յՈւղիպողսէ, Եւստողիոս ի Նիկոմիդիէ, Հերակլէոս ի Չեդոնէ, Պետրոս իԻկոնէ, Նունեքիոս ի Լաւողիկէ, Սերգիանոս յԱնտիոքէ Պիսիդացոց: Արդ՝

գումարեալք յԱնկիւրիայ միահամուռ ժողովելոց ուղղափառաց առ ի քակտումն Լիկիանու ամպարշտութեանն, որ ի զոհս կռոց բռնադատէր զերիցունս, կարգեցին ըստ յանցանացն սահման ապաշխարութեան Ի գլուխ կանոն, որ են այսոքիկ:

ՃԿԷ (ՃԿԳ) Ա. Վասն երիցանց որք ի բռնութենէ հեթանոսաց մինչեւ ի տանջանս ածել ի վերայ եւ մահ սպառնալ եւ նոքա առ երկիւղի զոհեցին եւ ապա ջանացան, նկրտեցան եւ ճշմարտութեամբ դարձան. վասն այսպիսեացս կամ եղև զի զաթոռոցն կարգն կալցին, այլ ի թարգմանութեան նստել կամ պատարագ մատուցանել կամ Աւետարան կարդալ՝ ոչ ունին իշխանութիւն:

ՃԿԸ (ՃԿԴ) Բ. Նոյն կանոն եւ սարկաւազին կացցէ, եթէ ակամայութեամբ իցէ զոհելն եւ ոչ կամաւք, եւ դարձն ճշմարտութեամբ. կամ եղև ի քահանայութիւն ոչ մերձենալ, այլ ի կարգի պաշտաման կալ. ապա եթէ տանջանքն եւ ճգնումն յանարիւնաց խիստ եկեալ իցէ ի վերայ եւ դարձն ճշմարտութեամբ իցէ, եպիսկոպոսն իշխան լիցի երիցուն եւ սարկաւազին եթէ արժանի իցէ պաշտել զիրաքանչիւր աշտիճան:

ՃԿԹ (ՃԿԵ) Գ. Վասն աշխարհականաց եւ վասն ուխտի մանկանց եկեղեցւոյ. եթէ որ ըմբռնեցաւ յանարիւնաց բռնութենէ զոհել տալ եւ յափշտակել եւս զստացուածս իւրեանց եւ այլ եւս մեծեմեծ մահունս ածեալ ի վերայ եւ նոցա բողոքեալ թէ քրիստոնէալք ենք, բայց յԱստուծոյ զայլ ոք ոչ զիտենք, եւ առ բռնութեան ուտիցեն զզոհեալն տրտմութեամբ եւ սգացեալ սրտիւք արտասուաւք եւ հառաչանաւք եւ յողորմութենէն Քրիստոսի խնայումն մարմնաւոր կենացն լինիցի, այնպիսիքն ի կարգ պաշտաման մատիցեն. ապա եթէ յուխտէ որ իցէ, արժան է մատուցանել յաշտիճան քահանայութեան եւ մանաւանդ թէ առաջին վարքն ուղղութեամբ վարեալ իցէ, կամ եղև մեծ ժողովոյն:

ՃԿՁ (ՃԿԶ) Դ. Վասն այնոցիկ որք ի բռնութենէ վարեցան ի զոհել եւ ապա հասեալ ի տեղին կամաւք եւ զուարթութեամբ եւ ցոփութեամբ, խաղու եւ ծաղու ուրախ լինէին ի բազինս նոցա եւ ապա ի զոջումն եկին. կամ եղև վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ Բ ամ ընդ ունկնդիրսն կացցէ եւ Գ ամս առ դրանն հաւասարեսցէ աղաւթիցն. եւ Բ ամս մտեալ յեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողս, քննեալ վարքն՝ հաղորդեսցի արիւնացն:

ՃԿԱ (ՃԿԷ) Ե. Ոյք չոգան տխուր հանդերձիւք, եւ բազմականաւք եւ երախանաւք կերան եւ զաւրն ամենայն ի բազմականին արտասուեցին եւ զոջացան, յորժամ հեռացեալ անկեալ կատարեցին՝ մինչեւ յԳ ամս առանց արիւնաց ընկալցին. ապա եթէ ոչ կերան՝ Բ ամս հեռացին, յԳ ամին հաւասարեսցեն առանց արիւնաց, զի զկատարեալն եւ զգլխատրն յետ երից ամաց ընկալցին՝ այսինքն է զարեւան: Չի եպիսկոպոսքն իշխեսցեն, իբրեւ փորձեսցեն զբարս դառնալոյն, մարդասիրութեամբ ինչ հայել կամ բազում եւս ինչ յաւելուլ զժամանակ ապաշխարութեանն, քան զամենայն ինչ որ անցեալ վարքն իցեն եւ յորում վարիցին ամենայն իրաւք հարց եւ փորձ լիցի, եւ ըստ նմին իրի մարդասիրութիւնն չափեսցի:

ՃԿԲ (ՃԿԸ) Չ. Վասն այնոցիկ որ ի լոկ սաստելոյն կամ տանջանաւք կամ տնառութեամբ կամ վասն ի տեղեաց ատարացուցանելոյ հնազանդեցան եւ զոհս

արարին եւ մինչեւ ցայս ժամանակս ոչ դարձան եւ ապաշխարեցին եւ այժմ եւ յառաջ քան զժամանակ ժողովոյն մերձեցեալ հպին ի միտս ապաշխարութեան եւ դառնալոյ. կամ եղև, զի մինչեւ յարն Չատկի ընդ ունկնդիրս կայցեն եւ յետ մեծի ատուրն, այսինքն է Չատկին, ընդ կարգաւք լիցին զերիս ամս. եւ յետ Բ ամաց հաւասարեցին առանց արինաց. եւ այսպէս եկեացեն ի կատարեալն, զի ամենայն իրաւք Չ ամն կատարեցեն: Ապա եթէ որ յառաջ քան զժողովն ընկալաւ ապաշխարութիւն, յայնմ ժամանակէ թուեցին նոցին սկիզբն զՉ ամն կատարելոյ: Ապա եթէ ինչ վիշտք կամ ակնկալութիւն մահու ի հիւանդութենէ կամ յայլ ինչ պատճառանաց պատահեցէ, զայսպիսիսս ընդ սահմանաւ կալցին:

ՃՀԳ (ՃԿԹ) Է. Վասն այնոցիկ որ երթան ի տաւնս հեթանոսաց, ուր եւ տեղի որոշեալ իցէ պղծութեանն իւրեանց, մանաւանդ թէ զիւրեանց եւս զկերակուրսն տարան եւ անդ ցովութեամբ շռայլեցան, քանզի զայնպիսեացն ասէ զիր. «Եթէ խառնակեցան ընդ հեթանոսս եւ ուսան զգործս նոցա» (Սաղ. ՃԵ, 35): Վասն այնպիսեացն կամ եղև՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրսն լինել եւ Բ ամս ընդ ձեռամբ հաւասարել աղաթից ըստ եպիսկոպոսին կամաց ի ձեռն ողորմութեան եւ գթոյ տնանկաց, հաղորդեցի արինաց:

ՃՀԴ (ՃՀ) Ը. Վասն ոյք երկիցս եւ երկիցս չոգան եւ խառնակեցան եւ կերան զյագեալն ի յաշտիցն եւ զիւրեանց եւս զկերակուրս տարան եւ զոհեցին, եւ ապա ի յորդորմանէ եպիսկոպոսին եւ յիւրեանց կամաց ի զղջումն եւ յապաշխարութիւն եկին. կամ եղև Է ամ ընդ կարգաւք լինել եւ Բ ամս հաւասարել աղաթից ընդ ձեռամբ. ապա քննեալ հետքն եւ ջերմեռանդն ապաշխարութիւնն, ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց քաւեալ զինքն, ըստ եպիսկոպոսին կամաց հաղորդեցի արինաց:

ՃՀԵ (ՃՀԱ) Թ. Վասն այնոցիկ որք ինքեանք չհեռացան ի զոհելոյ կոռցն եւ յուտելոյ զպղծեալն, այլ եւ զեղբարս, եւ զընկերս իւրեանց բռնադատեցին պատրանաւք հաւասարել կորստեան իւրեանց եւ մղեցին, ընկեցին ի գուր խորխորատին, որպէս եւ գրեալ է. «Գուր գոր փորեաց եւ պեղեաց՝ ի նոյն խորխորատ անկցին, գոր գործեցին» (Սաղ. Է, 16): Արդ՝ զայսպիսիսն առաջին կանոնքն սպանանել հրամայեն, այլ երկրորդս կամ եղև մեծ ամենայն ժողովոյն միաբանութեան ընդդէմ երթալ տէրունական հրամանին, «Եթէ որ ուրասցի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց եւ ես զնա առաջի հար իմոյ որ յերկինս է» (Մատթ. Ժ, 33) եւ «Ձոր արձակիցէք յերկրի, արձակեալ լիցի յերկինս» (Մատթ. ԺԸ, 18): Արդ՝ կամ եղև մեծ ամենայն ժողովոյն, զի կեցցեն եւ մի՛ մեռցին՝ եթէ ի դարձ փրկութեան եկեացեն ի կատարեալ խոստովանութիւն մոլորեցուցիչքն որ մոլորեցուցին զընկերս իւրեանց, բազում զղջմամբ եւ բազում վաստակաւք զյետին թոշակն ընկալցին. իսկ գորս մոլորեցուցին՝ Է ամ ընդ կարգաւք լինել եւ Դ ամ ընդ ձեռամբ հաւասարել աղաթիցն, ի ձեռն տրոց հաղորդել արինաց:

ՃՀԶ (ՃՀԲ) Ժ. Վասն որք ուտեն խառն եւ անխտիր զկերակուրս հեթանոսաց՝ կամ եղև սուրբ եւ մեծ աստուածասէր ժողովոյն ասել, թէ սրբոցն ամենայն ինչ սուրբ է եւ պղծոցն ամենայն ինչ պիղծ է. զի գոր ինչ արժան է ուտել նոցա այս է, թէ հնար ինչ իցէ ամենեւին մի՛ ճաշակել. ապա եթէ որ յանդգնեցի յորկորստութիւն զպանիր, զմիս, գոր

երախայ մարդոյ զենեալ իցէ՝ մի՛ կերիցէ եւ զամենայն ինչ կերակուր եւ զըմպելի եւ զմիրգ եւ զբանջար անգամ, զոր ինչ ընդ յաժտ անցուցեալ է, ամենեւին մի՛ մերձենալ, բայց զոր ինչ ընդ յագումն պղծութեան իւրեանց չիցէ անցուցեալ զհաց, զգինի, զմիրգ, զբանջար, զհանդերձ, զկենդանի անասուն համարձակ լիցի: Այլ եւ դու նոյնպէս մի՛ տայցես զսրբութիւն շանց, զկերակուր ուխտի սրբոյ եկեղեցոյ մարդոյ որ ոչ ունի զդրոշմ տէրունական, ոչ հրամայեն կանոնք: Եթէ կամեսցի զառաքելոյ բանն ի կիրարկանել՝ «զոր ինչ ի սպանդանոցի վաճառի կերայք» (Ա Կոր. Ժ, 25), լուր անդէն մմին, զոր ինչ ասեն, թէ գիտիցես թէ զոհեալ է կամ թէ որ ասիցէ պղծեալ է՝ մի՛ ուտիցես: Ապա թէ որ յանդգնեալ ընդդէմ հրամանիս եւ զորկորստութեան կամսն առնիցէ՝ ապաշխարութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեսցէ Ա ամ ընդ ձեռամբ լինել, այլ ուխտի մանկանց ամենեւին ոչ մերձենալ: Ո՞չ գրեալ է, թէ. «Առ արտաքինսն իմաստութեամբ զնասջիք» (Կողոս. Գ, 5) զի մի անուն Աստուծոյ վասն ձեր հայիոյցեցի ի մէջ հեթանոսաց:

ՃՀԷ (ՃՀԳ) ԺԱ. Վասն սարկաւագաց. եթէ յորժամ տանիցին յաւծումն եւ նոքա բողոքիցեն, թէ ոչ կարենք կուսան լինել, բողացուցեն՝ մինչեւ սրբութեամբ զուգեսցին, զի սուրբ են անկողինք եւ անարատ՝ ամուսնութիւնք (Հմմտ. Երբ. ԺԶ, 4), եւ ապա մատիցեն ի քահանայութիւն եւ համարձակութեամբ ի սպասու կացցեն եպիսկոպոսին. ապա եթէ ոմանք յաւծանելն լուռ եղեն եւ հաճելութեամբ յանձին կալան, որպէս թէ հաստատուն կացցեն յաշտիճանի անդ, եւ ապա յետոյ ամուսնացան՝ լռեալ լիցին ի քահանայութենէ եւ ի կարգէ պաշտանէից ի բաց կացցեն, Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն եւ Բ ամս ընդ ձեռամբ տրաւք տնանկաց քաւեսցէ զմեղս իւր, քննեալ եւ հայեցեալ յապաշխարութիւնն եպիսկոպոսին՝ հաղորդեսցի արիւնացն, բայց ի կարգն եւ յաշտիճանն մի՛ մերձեցուցեն:

ՃՀԸ (ՃՀԴ) ԺԲ. Եւ որ միանգամ խաւսեալ աղջկունք եւ զուգեալ գտանիցին եւ յետ այտորիկ այլք յափշտակեցին, կամ եղեւ զի անդրէն տայցեն որում խաւսեալն էր. եւ թէ ի բռնութիւն ապաստան իցէ՝ մի՛ թողցեն:

ՃՀԹ (ՃՀԵ) ԺԳ. Ոյք յառաջ քան զմկրտութիւն ընդունել զոհեցին եւ յետ այտորիկ մկրտեցան՝ կամ եղեւ յաշտիճան մերձեցուցանել զայնպիսիսն, վասն զի սրբեցան աւագանան:

ՃԶ (ՃՀԶ) ԺԴ. Բորեպիսկոպոսաց մի՛ լիցի երիցունս կամ սարկաւագունս աւծանել, այլեւ ոչ երիցունս ի քաղաքի ուրեք առնել կամ աւծանել, առանց համարձակելոյ եպիսկոպոսին կամ թղթով կամ բանիւք: Բանզի յայնժամ ի գաւառս լինէին եպիսկոպոսունքն՝ այսինքն ի գեաւոս, զայնպիսիսն կոչէ բորեպիսկոպոսս, զի քորեպիսկոպոսոյ տեսուչ գաւառի ասի ըստ Հռոմին առ մեծամեծաւքն, այսինքն որ զքաղաքսն ունին, առ նոքաւք կոչին սոքա գաւառաց եպիսկոպոսք:

ՃԶԱ (ՃՀԷ) ԺԵ. Ոյք յուխտի անդ իցեն երիցունք կամ սարկաւագունք կամ այլ որ ի պաշտանէից եւ հեռի իցեն ի մտոյ եւ միտք իւրեանց յաւժար իցեն ի ճաշակել, համարձակ կերիցեն եւ մի՛ գաղտաբար. ապա թէ կամք իցեն՝ պահիցեն, ընդունին

կանոնքս զերկոսին: Ապա եթե որ պիղծ համարիցի կամ զբանջար եւ զհաց, որ մտտ իցէ, ոչ ընդունին զնա կարգք եկեղեցոյ:

ՃԶԲ (ՃՀԸ) ԺԶ. Վասն ընչից որ անուանեալ իցէ եկեղեցոյ զինչ եւ իցէ՝ թէ գեաղք թէ մարգք եւ կամ այլ ինչ եւ մինչ չեւ եպիսկոպոս լեալ էր ի տեղւոջն եւ երիցունքն վաճառեցին, իշխան լիցի անդրէն ի նոյն պահանջել, բայց ապա եպիսկոպոսն կշռեսցէ զարժանն եւ զիրան, թէ մարթ է առնուլ զգինն կամ դարձուցանել:

ՃԶԳ (ՃՀԹ) ԺԷ. Վասն այնոցիկ ոյք ընդ անասունս պղծեցան, զի թէ ի կուսութեան որ գործեաց զպղծութիւնն, որպէս թէ հնգետասան ամեան իցէ՝ ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ե ամ ընդ ձեռամբ, հայելով եւ քննելով զապաշխարութիւնն թէ արտասուաւք, ջերմեռանդն սրտիս զղջանալով, քաւելով զմեղսն տրաւք տնանկաց, հաղորդելոյ արժանի լիցի յարեմնս: Ապա եթէ ի կատարման հասակի իցէ՝ որպէս թէ ի Ի ամեանս, Ի ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ե ամ ընդ ձեռամբ: Եւ եթէ յամեալ իցէ ի մեղսն՝ յաւելցեն յապաշխարութիւնն, քննեսցի ըստ ջերմութեանն տրաւք տնանկաց, հաղորդեսցի արինաց: Ապա եթէ կին ունիցի եւ զգործ պղծութեանն գործիցէ՝ մինչեւ ի վախճան անձին իւրոյ ընդ ունկնդիրս կացցէ հեծեծանաւք եւ հառաչանաւք, եւս տրաւք տնանկաց: Կամ եղեւ մեծ ժողովոյն վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ յելս անձին իւրոյ զյետին թոշակն տայցեն, եւ անասունն թէ յուտելեաց իցէ՝ զկաթն եւ զշաղիղն շունք կերիցեն:

ՃԶԴ (ՃԶ) ԺԸ. Ոյք բժաւոր էին եւ բիծ ինչ ունէին, այսինքն պիսակութիւն կամ այլ ինչ ախտ որ փոփոխելով իցէ, իբրեւ նենգութեամբ մերձեցան յայլս, զի վնասեսցեն ումեք, այսպիսիքն ընդ դիւսահարս կացցեն:

ՃԶԵ (ՃԶԱ) ԺԹ. Ոյք եպիսկոպոսք եղեն եւ հաստատեցան եւ ոչ ընդունելի եղեն իշխանութենէն յայնմանէ յորում աւանդեցան ունել եւ յայլոց իշխանութիւն կամեցան մերձենալ եւ բռնադատել՝ մերժելով զեպիսկոպոսն իշխանութեան այնորիկ եւ ամբոխս յարուցանիցէ եւ խռովութիւնս ի վերայ նորա, զայնպիսին մերժել արժան է եւ կապել յեկեղեցոյ: Ապա եթէ կամ իցէ նոցա յերիցութեան կարգին յորում էին յառաջ նստել եւ զանուն երիցու ունել՝ արժանի լիցին ընդունելութեան. ապա եթէ ընդդէմ կացցեն իրեանց եպիսկոպոսին եւ հակառակեսցին՝ ընկեցեալք լիցին ի պատուէ անտի երիցութեանն եւ ցոյցք լիցին իբրեւ ընկեցեալ ժողովրդեանն առաջի, զի ամենայն որ զիտակ լինիցի:

ՃԶԶ (ՃԶԲ) Ի. Վասն այնոցիկ ոյք ի չափ հասակի հասեալ իցեն եւ կուսութիւն խոստանայցեն պահել եւ ստեցին խոստմանն՝ ի շնութիւն անկան, կոյս այնուհետեւ ոչ եւս կարել լինել, այլ եղիցի նա որպէս այն որ երկուս կանայս արարեալ իցէ, զսահման նոցին ընկալցի եւ զապաշխարութիւն նոցա Բ ամս ընդ ձեռամբ առ դրանն, եւ Ա ամ մտեալ յեկեղեցին ընդ ապաշխարողս ելցէ, զջերմութիւն ապաշխարութեանն տեսցեն եւ հաղորդեսցի արինացն, բայց յաւծումն քահանայութեան մի՛ մերձեսցին. այլ վասն կուսանացն որ մերձենային առ ոմանս իբրեւ քեռք, զայնպիսիսն խափանեցաք, զի մի՛ եւս լիցին:

Ձ

ԿԱՆՈՆՔ ԿԵՍԱՐԵԱՅ ՎԼՈՒԽՔ Ժ

- Ա. Վասն կանանց որ ընդ արամբ են եւ շնան:
- Բ. Վասն կուսանաց որ յառաջ քան զհարսանիսն շնացաւ:
- Գ. Վասն կանանց որ պռոնկին եւ զմանկունսն սպանանեն:
- Դ. Վասն որ ոչ զպռոնկորդի, այլ զարդար զաւակս սպանանեն:
- Ե. Վասն որք ընդ քուն սպանանեն:
- Զ. Վասն այրեաց որ պռոնկին:
- Է. Վասն որ կախարդութիւն կամին ուսանել:
- Ը. Վասն կախարդաց:
- Թ. Վասն որ զկին թողու եւ այլ կին առնէ:
- Ճ. Վասն զողոց, աւագակաց, մարդասպանաց:

Կանոնք Կեսարեայ

Որք ժողովեալ ի Կեսարիայ եպիսկոպոսք քսան, վասն ինչ-ինչ անարեւոյթեանց կանանց, սահմանեցին կանոնս՝ զլուխս Ժ:

ՃԶԷ (ՃԶԳ) Ա. Վասն կանանց, որ ընդ արամբ են եւ շնան, թէ թողցեն ի բաց զպղծութիւնն եւ յապաշխարութիւն եկեացեն՝ Ե ամ առ դրանն ընդ ձեռամբ կացցեն եւ Բ ամս մտեալ յեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողս, քննեալ վարքն, տրաւք տնանկաց քաւեալ զմեղս իւր՝ հաղորդելոյ արինացն արժանի լիցի:

ՃԶԸ (ՃԶԴ) Բ. Վասն կուսանաց, որ քան զհարսանիսն յառաջ ընդ ումեք շնացաւ եւ ելոյժ զկուսութիւն իւր, կուսան այնուհետեւ մի՛ կոչեցի, զի խրամատեցաւ ցանկն, բայց ապաշխարեացէ ջերմ սրտիւ ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեացէ զինքն, Բ ամ առ դրանն հաւասարեացէ աղաւթից եւ Ա ամ մտեալ յեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողս եւ հաղորդեցի արինաց եւ վասն յաղթութեան թշնամոյն առցէ զարհմութեան պսակն հարսանեաց ի զլուխ իւր. թէ այր թէ կին կանոն այս լիցի:

ՃԶԹ (ՃԶԵ) Գ. Վասն կանանց որ պռոնկին եւ զմանկունս սպանանեն, առաջին վարդապետքն մինչեւ ի մահ սահմանեցին ընդ պատժովք լինել, բայց երկրորդս, վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ՝ կամ եղեւ ժողովոյն Ե ամ լինել ընդ ունկնդիրս, Ե եւս ամ ընդ ձեռամբ լինել, տրաւք ողորմութեամբ սրբեացի եւ հաղորդեցի արինաց:

ՃՂ (ՃՁԶ) Դ. Վասն որ ոչ զպոռնկորդի, այլ զարդար զաւակս սպանանեն կամաւր չար արուեստիք իւրեանց մինչեւ ցմահ ընդ պատժովք լիցին, ընդ ունկնդիրսն կացցեն եւ ի ձեռն տրոց տնանկաց յելս վախճանին գլխին թոշակն տայցեն. եթէ արանց իցէ վնասն եւ եթէ կանանց՝ կանոն նոյն լիցի:

ՃՂԱ (ՃՁԷ) Ե. Վասն որոց ոչ կամաւր սպանին եւ ոչ զհտութեամբ, այլ կամ ի քուն ննջեաց ի վերայ եւ կամ ոչ զգուշացաւ եւ ի հուրն վնասեցաւ վկայութեամբ ընտանեաց եւ ընկերաց՝ առաջին կանոնքն Է ամ եղին, բայց երկրորդս, վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ, կամ եղև մեծ ժողովոյն Գ ամ առ դրանն հաւասարել աղաւթից եւ Բ ամս մտեալ յեկեղեցի ընդ ապաշխարողս ելցէ, տրաւք եւ ողորմութեամբ հաղորդեսցի արինաց:

ՃՂԲ (ՃՁԸ) Զ. Որք այրիք մնացեալ իցեն յետ ամաց ինչ եւ կամ բնաւ առն չիցէ լեալ եւ ի մեղս անկանիցի ի պոռնկութիւն, կամ եղև մեծ ամենայն ժողովոյն եթէ ամենեւին դարձցին ի մեղացն՝ ապաշխարութիւն դնել ի վերայ նոցա Գ ամս առ դրանն ընդ ձեռամբ լինել եւ Բ ամս մտեալ յեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողս, եւ քննեալ եւ փորձեալ զվարսն, ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեալ զմեղս իւր՝ հաղորդեսցի արինաց. ապա եթէ դարձեալ թաթաւեսցի ընդ տիղմն մեղաց իւրոց՝ զԷ ամին ապաշխարութիւնն ի վերայ դիցես, բայց զյորդորումն եւ զսէր խոնարհութեան եւ զյոյս բարեաց անդադար սփռեսցէ:

ՃՂԳ (ՃՁԹ) Է. Վասն դիւթաց որք խտորին եւ ըստ սովորութեան հեթանոսաց զիտ երթան, որպէս թէ ի տունս հեթանոսաց մտանել իբրեւ զիտակ լինել եւ ուսանել զիրս կախարդութեան եւ ապա ի զղջումն եկեսցեն եւ ի խոստովանութիւն՝ փորձեսցիր եւ քննեսցիր գդարձն, Ե ամ ընդ ունկնդիրսն կացցէ եւ Բ ամ ընդ ձեռամբ հաւասարեսցէ աղաւթիցն, ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց սրբեալ զինքն հաղորդեսցի արինաց ըստ սուրբ ժողովոյն:

ՃՂԴ (ՃՂ) Ը. Վասն չար դիւթակախարդաց ջատկաց, որք մեծամեծ աւճիրս գործեն եւ դառնացուցանեն զԱստուած ի խորհուրդս իւրեանց, նոքա եւ յՈրդոյն ուրանան, նոքա եւ զՀոգին սուրբ հայհոյեն, նոքա եւ զարդար զարիւն հեղուն ի զոհել չարեացն. զայնպիսիսն առաջին կանոնն եւ զիրն չապրեցուցանէ եւ արժանի են մահու թէ ի զղջումն ոչ եկեսցեն. բայց շնորհաց հոգիս կեցուցանէ թէ ի զղջումն եկեսցեն յապաշաւանս եւ ի խոստովանութիւն ըստ աստուածեղէն գրոց, թէ «Ոչ կամին զմահ մեղաւորին» (Եզեկ. ԺԸ, 32), այլ զդառնալ նորա եւ զկեալ: Կամ եղև մեծ ժողովոյն վասն մարդասիրութեանն Աստուծոյ, այնպիսիքն մինչեւ ի վախճան ընդ ունկնդիրսն կացցեն եւ քննեսցին եւ փորձեսցին հետք նոցա, բայց վարդապետն զմարդասիրութիւն եւ զյորդորումն եւ զյոյս ողորմութեան եւ զխոնարհել առ այնպիսիսն մի՛ արգելցէ, զի մի ի հին սովորութիւնն միտեսցեն միտքն, ողորմութեամբ, գթով եւ տրաւք տնանկաց քաւեսցեն եւ յետին թոշակին արժանի լիցին:

ՃՂԵ (ՃՂԱ) Թ. Եթէ խաւսեալ ուրուք իցէ զաղջիկ առն եւ նա թողցէ զխաւսեալն նմա եւ ննջեսցէ ընդ քեռ նորա կամ ընդ որում եւ իցէ, եւ ապա եթող զնա եւ անդէն յառաջին խաւսեալն դարձաւ եւ կին արար եւ ընդ որում ննջեսցն՝ նա չոգաւ խեղդ արկ եւ մեռաւ:

ամ նախանձու, այրն վասն պղծութեանն Է ամ ընդ կարգաւք լիցի: Իսկ վասն մահու աղջկանն պարտական լիցին, որք գիտակ էինն եւ հոգաբարձութիւնն եւ ոչ փոյթ արարին ուղղել զգործն: Ժ ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն եւ Ե ամ ընդ ձեռամբ, ի ձեռն ողորմութեան սրբեալ հաղորդեսցի արիւնաց:

ՃՂԶ (ՃՂԲ) Ժ. Վասն գողոց, աւագակաց, մարդասպանաց եւ որ գաղտնի մահաբեր դեղովք անողորմ խողխողեն զորդիս մարդկան եւ որք հրով կիզուն եւ հրդեհեն զվաստակս եւ զշինուածս ոմանց մարդկան եւ մեծամեծ աւճիրս եւ բազում հարուածս, բազմադիմի եւ ազգի ազգի չարիս ածեն որդոց մարդկան, նոքա եւ զարիւն արդար հեղուն, նոքա եւ զսրբութիւնս կործանեն, նոքա եւ զմանկունս եկեղեցոյ խողխողեն, նոքա եւ զհայիտութիւն ի բարձունս ձգեն, զայսպիսիս արեւնքն եւ առաջին կանոնքն սպանանել հրաման ետուն, զի եւ այլքն խրատեսցին, եւ արժանի են մահու թէ ի չար գործոցն ոչ դարձցին. ապա եթէ քան զըմբռնելն յառաջ եւ ի չարչարանս արկանել ինքնին ի խոստովանութիւն եկեսցէ եւ ի չար գործոցն ամենեւին ի բաց կացցէ՝ կամ եղև մեծ եւ աստուածաւէր ժողովոյն զամենայն ինչ ընդ ապաշխարութեամբ արկանել, զի ուղիղ ապաշխարութիւն, թէ եւ մերձեալ լինի ի դրունս դժոխոց, կորզէ ի բաց, որպէս զԵզեկիայն: Ապաշխարութիւն զհնոցն ի ցաւ դարձուցանէ, պահք եւ աղաւթք զբերանս առեւծուց սանձեն. քանզի ջերմ արտասուք եւ ապաշխարութիւն զմարդիկ ընդ հրեշտակս խառնեն եւ զհրեշտակս՝ ընդ մարդիկ, որպէս եւ Տէրն տերանց թողեալ զբազում հաւտսն որ յերկինս զմիոյ ոչխարիս զմարդկութեանս զհետ ընթանայր եւ ասէր թէ «Ուրախութիւն է հրեշտակաց ի վերայ միոյ մեղաւորի զոջացելոյ եւ ապաշխարեցելոյ» (Ղուկ. ԺԵ, 10): Արդ՝ եթէ դարձցին այսպիսի չարագործքն, զոր պատմեցաք ձեզ, սրտի մտաւք եւ յաւժարութեամբ ի խոստովանութիւն եւ ի դարձ փրկութեան եկեսցեն եւ զհին խմորն զայտումն մեղացն ցածուցեն եւ ի նոր զանգուած եկեսցեն ջերմ արտասուաւք եւ գթով տնանկաց, քանզի եւ մեծ մարգարէն Գանիէլ բողոքէր ամ թագաւորն, զի զմեղս քո ողորմութեամբ քաւեա եւ զանարեւոյթիւնս քո գթով տնանկաց նորափետուր զարդարեսցին, ընդունի զնոսա կանոնս. բայց ապաշխարութիւն յայտ լիցի, քանզի թագաւորն այն Ե ժամանակ արածեցաւ ընդ անասունս, քանզի ամենայն մեծամեծ մեղացոյ, զոր շարեցաք ի կարգի եւ ցուցաք ձեզ ապաշխարութիւն, միագոյն է մի արիւնակաւ, թէ գայթ ի գայթ ինչ իցէ ի վախճանի իրեանց ընկալցին զյետին թոշակն. ապա եթէ ջերմեռանդն սրտիւ հայեցեալ վարդապետին եւ քննեալ զգործս նոցա եւ զխորհուրդս սրտից նոցա, ներելով արասցէ եւ զյորդորումն եւ զսէր մի՛ արգելցէ, ԺԵ ամ ի դրունս ունկնդրաց եւ Ե ամ հաւասարեսցէ ընդ ձեռամբ աղաւթից, ապա հաղորդեսցի արիւնաց եթէ կամք իցեն երիցուն:

Է
ԿԱՆՈՆՔ ՆԷՈԿԵՍԱՐԵԱՅ ԳԼՈՒԽՔ Ի.

Ա. Վասն քահանայից ամուսնացելոց կամ որ շնան:
Բ. Վասն կնոջ որ երկուց եղբարց լինի:

- Գ. Վասն որ ի պէսպէս ամուսնութիւնս ըմբռնի:
- Դ. Վասն որ կնոջ ընկերի իւրում ցանկանայ:
- Ե. Վասն երախայից:
- Չ. Վասն յոյ կանանց մկրտելոյ:
- Է. Վասն երկեկաց:
- Ը. Վասն որ մին կուսան եւ մին երկեակ:
- Թ. Վասն երրորդանաց:
- Ճ. Վասն որք չորրորդ կամ հինգերորդ կին առնեն:
- ՃԱ. Վասն զկին թողոյ:
- ՃԲ. Վասն որ զկին իւր թողու եւ այլ առնէ:
- ՃԳ. Վասն քահանայի որ կինն շնայցէ:
- ՃԴ. Վասն քահանայի որ ի պղծութեան գտանիցի:
- ՃԵ. Վասն սարկաւագաց:
- ՃԶ. Վասն հրամանի մկրտութեան եւ քահանայութեան:
- ՃԷ. Վասն որք առ վշտի նեղութեան մկրտին:
- ՃԸ. Վասն երիցու որ յաւտար տեղոջ ժամ առնէ:
- ՃԹ. Վասն քորեպիսկոպոսաց:
- Ի. Վասն զսարկաւագունս ըստ պիտոյից առնել:

Կանոնք Նեոկեսարեայ

Այս կանոնք յետոյ եղան քան որ յԱնկիւրիայն կամ ի Կեսարիայն, բայց քան զՆիկիայն յառաջագոյն, քանզի ժողովեալ ի Նեոկեսարեայ ժՉ եպիսկոպոսաց վասն պոռնկական աղանդոյն որ թոյլն տային քահանայից վասն պղծութեան գործոց, յոր ժողովեալ սահմանեցին կանոնս Ի գլուխք:

ՃՂԷ (ՃՂԳ) Ա. Երեց այր եթէ ամուսնաւ իցէ՝ ընդունելի լիցի ի կարգս, ապա եթէ շնասցի կամ պոռնկեսցի՝ մերժել արժան է զայնպիսին առաւելապէս եւ ջանալ արժան է այնպիսոյն, զի ապաշխարութեան հասցէ:

ՃՂԸ (ՃՂԴ) Բ. Կին եթէ լինիցի երկուց եղբարց՝ մերժեսցեն յիրերաց. կինն մինչեւ ի մահ ընդ ունկնդիրս կացցէ, նոյնպէս եւ այրն, ապա ըստ վարուցն իբրոս թէ ողջացեալ իցեն ի մեղացն ի ձեռն ողորմութեան եւ պահոց՝ ի վախճանի իւրեանց հաղորդելոյ յետին թոշակին արժանի լիցին. ապա եթէ մինչ ի գուգութեանն են մահ տիրեսցէ, գոր ասեն՝ «Մահ մեղաւորին չար է» (Մաղ. ԼԳ, 22), զրկեալ եղիցին ի թոշակէն. բայց որ մնայն՝ այնպիսոյն դժուարագոյն է ապաշխարութիւնն. իշխան լիցի վարդապետն ապաշխարութիւն դնել խստագոյն, որպէս եւ կամեսցի, ի ջերմութիւն ապաշխարութեանն հայեցեալ եւ յողորմութիւն զթոյ տնանկաց եւ մեծամեծ տրաւք, իշխան լիցի կարճել զժամանակն:

ՃՂԹ (ՃՂԵ) Գ. Որ ի պէսպէս ամուսնութիւն ինչ ըմբռնին՝ ժամանակն յայտնապէս է գոր սահմանեցաք, այլ դարձ նոցին եւ հաւատք թէ փութութեամբ ինչ իցեն՝ կարճեն գժամանակն:

Մ (ՃՂԶ) Դ. Եթէ որ ի մտի դնիցէ եւ ցանկանայցէ ընդ կնոջ ուրուք պոռնկել եւ խափանեցի գործն, սրտիւ ահա շնացաւ ըստ Աւետարանին, բայց գործոյն ի գլուխն չերթալն յայտ է թէ ի շնորհաց անտի պահեցաւ:

ՄԱ (ՃՂԷ) Ե. Վասն երախայից. եթէ յապաշխարութիւն եկեացեն եւ հաղորդեալ աղաթիցն եկեղեցոյ սրբոյ եւ յետ այնորիկ ի մեղս անկանիցին, ընդ ունկնդիրս կացցէ հայելով եւ փորձելով եւ յորդորելով. ապա եթէ մինչդեռ ի դրունս ունկնդրութեանն կացցէ եւ դարձեալ ի յանցանս գտանիցի՝ ամենեւին մերժեալ լիցի ի բաց:

ՄԲ (ՃՂԸ) Զ. Վասն յղի կանանց. զի արժան է մկրտել յորժամ եւ կամին, զի ոչինչ յայսպիսի իրս հաւասարեալ է ծնաւոյն ընդ ծննդեանն, այլ արժան է ամենայն իրաւք կամաւք գլաւարութիւն ցուցանել առ ի խոստովանութիւն ընդունելութեան մկրտութեանն:

ՄԳ (ՃՂԹ) Է. Վասն որ երկրորդ կին առնեն. երիցուն չէ պարտ եւ արժան երթալ ի հարսանիսն, զի ոչ են հարսանիք, այլ լոկ հացուտիք, ապա եթէ ընդդիմացեալ ուրուք հրամանիս երթիցէ՝ մի՛ շնորհուկս առնելով վասն հացին թողացուցանէ ինչ յապաշխարութենէն, այլ Բ ամս առ դրանն աղաթից հաւասարել եւ Ա ամ մտեալ յեկեղեցի ելցէ ընդ ապաշխարողս, ի ձեռն տրոց ողորմութեան հաղորդեցի արինաց:

ՄԴ (Մ) Ը. Վասն որ մինն կուսան եւ մինն երկեակ. եթէ այլ վարքն սրբութեամբ իցէ՝ Գ ամս ապաշխարեալ ի ձեռն տրոց հաղորդեցի արինաց:

ՄԵ (ՄԱ) Թ. Վասն որ երրորդք իցեն. նոցայն ոչ ամուսնութիւն, այլ յամենայն ժամ պոռնկութիւն է: Եթէ ժամանակ կենաց իւրեանց յերկարեցի եւ այլ վարքն կատարեալ հաւատովք իցեն սուրբ սրտիւ՝ ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրս եւ Ե ամ հաւասարել աղաթից ի ձեռն մեծամեծ ծախից, գթով, պահովք, ողորմութեամբ, ի տարուջն միանգամ հաղորդեցին: Ապա եթէ վարքն յետութեամբ իցեն, ահա դիցես մեղս ի վերայ մեղաց նոցա՝ բազում աշխատութեամբ ի ձեռն տրոց ողորմութեան յետին թոշակին, թէ լիցին արժանի: Ապա եթէ քակեցին ի միմեանց ի ձեռն հաւատոց կամաւք իրերաց, եւ կամ մինչդեռ ի գուգութեանն են եւ մինն մեռցի, եւ որ մնայն սրբութեամբ կեցցէ, ընդունելի է, վարդապետն հայեցի եւ ներելով արասցէ:

ՄԶ (ՄԲ) Ժ. Այլ վասն չորրորդին եւ հինգերորդին որ ունին կանայս՝ արեւնք չեն, դատաւոր եւ եկեղեցի ոչ ընդունի, բայց եպիսկոպոսն գիտասցէ:

ՄԷ (ՄԳ) ԺԱ. Իսկ եթէ արձակեցէ որ զկին իւր վասն բանի պոռնկութեան կամ վասն այլ չարագործութեան, գոր ոչ միայն այրն, այլ եւ աշխարհ վկայէ զչար գործոց նորա՝ արձակեցէ. ընդունի զնա կանոնս, բայց Ա ամ ապաշխարեացէ, ի Ձեռն ողորմութեան սրբեցի եւ հաղորդեցի արինացն, եթէ կամեցի կին արասցէ, եւ կինն այլում առն չիշխէ լինել մինչ կենդանի է այր նորա:

ՄԸ (ՄԴ) ԺԲ. Իսկ եթե ոչ վասն պոռնկութեան եւ ոչ վասն չար գործոյ եթող զկին իւր, այլ վասն վատաբարութեան, որպէս թէ այլում ակն եղեալ իցէ՝ զայնպիսիսն ոչ ընդունին կանոնք մինչեւ դառնալ նորա յառաջին կինն, եւ ընդ յանցանացն Է ամ ապաշխարութիւն ընկալցի, Ե ամ արտաքոյ եւ Բ ի ներքս: Ապա եթէ ոչ դարձցի առ բուն կինն իւր՝ զկեանս տանն իւրոյ բաժանեսցէ, զկէսն կնոջն իւրում տացէ եւ տուգան յեկեղեցի, զի զպսակն արհնութեան գոր ընկալեալ էր վասն ամուսնոյ իւրոյ անարգեաց եւ ինքն զամենայն աուրս կենաց իւրոց պոռնիկ կոչեսցի, մի՛ մտցէ յեկեղեցի Աստուծոյ, այլ ի դուրս հաւասարեսցի աղաթից, ի ձեռն ողորմութեան տրաք տնանկաց եւ վասն ջերմ արտասուաց զյետին թոշակն ընկալցի: Ապա եթէ կինն մեռցի եւ այլ կին չառնիցէ, ջերմ յապաշխարութիւն եկեսցէ, Է ամ ի դրունս կացցէ եւ Գ ամ ընդ ձեռամբ աղաթից հաւասարեսցէ, ի ձեռն ողորմութեան, գթով տնանկաց քաւեալ զմեղսն՝ հաղորդեսցի արինացն:

ՄԹ (ՄԵ) ԺԳ. Վասն որ պատրաստեալ են ի քահանայութիւն եւ կանայս ունիցին՝ թէ մինչ չեւ ի քահանայութիւն մերձեցեալ իցէ եւ կինն շնայցէ, արձակեսցի կինն եւ առն չիշխե լինել. եւ այրն ի քահանայութիւն մատիցէ. ապա եթէ կամք իցեն նմա կալ ընդ կնոջն, քահանայ ոչ եւս կարէ լինել, զի ոչ ընդունի զնա եկեղեցի եւ կանոն:

ՄԺ (ՄԶ) ԺԴ. Քահանայ եթէ ի պղծութեան գտանիցի եւ իրքն յայտնեսցին եւ խոստովան լինիցին, քահանայանալ ոչ կարէ, բայց ի կարգին կացցէ: Ապա եթէ խոստովան ոչ լինիցին եւ յայտնապէս յանդիմանել ոչ որ կարասցէ, ի կամս նորա թողցեն լինել եւ չլինել եւ եպիսկոպոսին:

ՄԺԱ (ՄԷ) ԺԵ. Նոյն կանոն եւ սարկաւագին կացցէ, քանզի սուրբ եկեղեցի զանարատս ընդունի, զի ի ձեռն անմեղացն մեղաւորքն զփրկութիւն գտցեն, քանզի ար ըստ արեւ բողոքէ, թէ զսիրտ սուրբ եւ զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարիէ եւ եթէ յում բնակեցայց «Եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս եւ որ դողան ի բանից իմոց» (Ես. ԿԶ, 2):

ՄԺԲ (ՄԸ) ԺԶ. Կամ եղև մեծ ամենայն ժողովոյն՝ թէ մինչեւ ցերեսնամեանս մի՛ որ ամծցի ի քահանայութիւն, զի փորձեսցի, ընտրեսցի պիղծն ի սրբոյն, ի բաց պարզեսցի, քանզի եւ Տէր մեր Լ ամեան էր յորժամ առ զաւծումն մկրտութեանն եւ սկսաւ զնոյն արինակ ուսուցանել ամենեցուն՝ Ը արեայ մկրտիլ, իսկ Լ ամեան ամժանիլ ի քահանայ:

ՄԺԳ (ՄԹ) ԺԷ. Վասն որք ի նեղութիւն անկանիցին կամ ի խիստ հիւանդութիւն եւ կամ ըմբռնեսցի ի բռնաւորաց եւ վասն նեղութեան մկրտիցի, եւ կամ յառաջ էր անուն քրիստոնեայ եւ գործք վատթարք եւ ապա վասն նեղութեանն ի հաւատս կացցէ, զայնպիսին ընդունի եկեղեցի, այլ ոչ կատարելապէս, զի ակամայութեամբ են հաւատքն. զայնպիսոյն ասէ զիր. «Միթէ՞ ի հող խոստովան առնիցիմ առ քեզ» (Մաղ. ԻԹ, 10):

ՄԺԴ (ՄԺ) ԺԸ. Գաւառաց երիցունք ի քաղաքի եկեղեցւոջ իբրեւ անդ իցէ եպիսկոպոսն կամ երէց քաղաքին, չէ պատշաճ նոցա պատարագ մատուցանել կամ

հաց յագապի տալ եւ ոչ բաժանել յեկեղեցւոջ: Ապա թէ նոքա հրամայիցեն եւ կոչեսցի՝ յագապի տացէ, այլ շահն զինչ եւ եկեսցէ ի նմին եկեղեցւոջն պահեսցի:

ՄԺԵ (ՄԺԱ) ԺԹ. Այլ որ քորեպիսկոպոսքն են՝ ըստ արինակի եւ ըստ կարգի եաւթանասնիցն եւ իբրեւ լծակիցք վասն փութութեան որ յաղքատսն կատարելոց է:

ՄԺԶ (ՄԺԲ) Ի. Եւ սարկաւագունս ըստ պիտոյիցն արժան է առնել, որչափ տեղիքն եւ պէտքն խնդրեսցեն, եւ մի՛ աւելիս ինչ, զի մի՛ ցովութիւն լինիցի:

Ը.

ԿԱՆՈՆՔ ԳԱՆԳՐԱՅ ԳԼՈՒԽՔ ԻԴ.

Ա. Վասն որ զամուսնութիւն զարշ համարին:

Բ. Վասն որ զմսակերութիւն պիղծ համարին:

Գ. Վասն ծառայից որ զտեսարս արհամարիեն:

Դ. Վասն որ խոտեն զամուսնացեալ քահանայս:

Ե. Վասն որք զեկեղեցի արհամարիեն:

Զ. Վասն որք արտաքոյ եկեղեցւոյ ժողովս առնեն:

Է. Վասն որք զրկեն զեկեղեցին ի պտղոց:

Ը. Վասն որ առանց եպիսկոպոսին ծախսեն զպտուղսն:

Թ. Վասն որք չամուսնանան զարշ համարելով:

- Ժ. Վասն որք ամբարտաւանեն յամուսնացելոցն վերայ:*
- ԺԱ. Վասն որք անգոսնեն զագապսն:*
- ԺԲ. Վասն որք հանդերձիք արդարանան:*
- ԺԳ. Վասն կանանց որ զարանց հանդերձ զգենուն:*
- ԺԴ. Վասն կնոջ որ յառնէ ելանիցէ:*
- ԺԵ. Վասն որ զորդիս թողուցուն:*
- ԺԶ. Վասն որ զծնաւոյս իւր ատիցէ:*
- ԺԷ. Վասն կանանց որ զհերս փոքրեն:*
- ԺԸ. Վասն որ զաւր կիրակէին ոչ պահեն եւ ի զործ արկանեն:*
- ԺԹ. Վասն որք ոչ պահեն զկանոնեալ ատուրսն:*
- Ի. Վասն որք ոչ պահեն Խ աւր աղուհացիցն:*
- ԻԱ. Վասն Չատկի հինգշաբաթոյն:*
- ԻԲ. Վասն որ երթիցէ ի ժողովս մարտիրոսաց:*
- ԻԳ. Վասն որ յառաջ քան զՊատարագամատոյցն ճաշակեն:*
- ԻԴ. Վասն որ առանց աղաբողոնի սաղմոսեն:*

Կանոնք Գանգրայ

Այս կանոնք յետ Նիկիայ ժողովոյն եղաւ:

Իսկ յետ դնելոյ զկանոնս եւ կարգելոյ եւ ծաւալելոյ յընդհանրական եկեղեցի եւ ուրախ եղեալ ամենեցուն տային արհնութիւն ի բարձունս: Եւ եկեալ ի մի վայր վարդապետք կողմանց կողմանց արեւելից, հիւսիսոյ եպիսկոպոսք ԺԵ ի մեծ եկեղեցին ի Գանգրացոց առ սուրբն Եւսեբիոս, զի առաւել եւս կարգեսցեն եւ հաստատեսցեն զեղեալ կանոն մեծի ժողովոյն ինչ ինչ որ պիտոյ էր ի լրութիւն եկեղեցոյ: Քանզի էր ի կողմանս յայնոսիկ Եւստաթեացոց հերձուածութիւնք, որք ասէին անմտութեամբ իւրեանց, եթէ որք ընդ ամուսնութեամբ են եւ մեղան, անյոյս են ի փրկութենէ: Եւ այլ իմն այլաշոն կարգս ի մէջ բերեալ թիրէին զուղիղ կարգս եկեղեցոյ: Որք եւ կանանց զհանդերձս առնացիս զգեցուցանէին, այլ եւ փոքրել զվարսս ի գլխոյ իւրեանց, զոր արգելն Պաղոս, որք եւ զմսակերութիւն պիղծ համարէին եւ այլ զինչ եւս պատմեսցուք զագգի այլանդակ գործս նոցա մինչեւ հեռանալ ծառայից ի տերանց եւ աղախանանց ի տիկնանց, եւ կանանց յարանց, այլ եւ զպտուղս եւ զսպասս եկեղեցոյ ազանելիս իւրեանց առնել եւ այնու սուրբ առնել զանձինս իւրեանց: Չի եթէ ոչ էաք ի հրամանէ Հոգւոյն սրբոյ ժողովեալք եւ ի բաց կտրեալ զվնասակար զգաղձն եւ քաղեալ զորոմնն ի ցորենոյն, ելեալ տարածեալ գայր սէզ մեղացն: Եւ ահա անդէն հասանէաք ի միաբանութիւն սահմանադրութեանն յեկեղեցին Գանգրացոց, որոց անուանքն են այսոքիկ՝ Եւսեբիոս, Հեղիանոս, Եւզենիոս, Ուղղիպոս, Բիւթանիոս, սուրբն Գրիգորիոս, Եւլադիոս, Հիւպատոս, Պրորեսիոս, Բասիղիոս, Բասոս, Եւզենիոս, Փիղետոն, Հերակղիոս, Պապոս. որք ի կողմանս արեւմտից, արեւելից, հիւսիսոյ եւ հարաւոյ, որք ժողովեցան եւ եկին ի հրամանէ Հոգւոյն սրբոյ ի ժողովն, որ ժողովեցան եւ եկին ի

Գանգրա եւ հաստատեցին զկանոն Նիկիական մեծի ժողովոյն եւ առաքեցին ի շինած եւ ի լրումն եկեղեցոյ սրբոյ. ողջ լերուք ի Տէր:

Աղաչեմք զամենեսեան եւ վկայութիւն դնեմք առաջի Աստուծոյ՝ ի Քրիստոս Յիսուս, յոյս փրկութեան ունել ի ձեռն ապաշխարութեան արդարոց եւ մեղաւորաց եւ մի՛ անյոյս լինել ի փրկութենէն, որ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մէր:

ՄԺԷ (ՄԺԳ) Ա. Ոյք զամուսնութիւն մեղադրեն եւ անգոսնեն, կամ որ ոչ ննջէ ընդ առն իւրում՝ իբրեւ իցէ հաւատացեալ եւ երկիւղած եւ գարշելի համարիցին եւ մեղադիր առնիցեն իբրեւ այն, թէ յարքայութիւն ոչ կարէ մտանել, այնպիսիքն նգովեալ լիցին:

ՄԺԸ (ՄԺԴ) Բ. Ոյք ուտեն միս՝ առանց արեան եւ զոհելոյ եւ մեռելոտոյ.

զի ամենայն երկիւղածութեամբ եւ հաւատովք լիցի եւ դատապարտեսցեն զայնպիսիսն վասն ուտելոյն, իբրեւ այն, թէ յոյս ոչ ունիցին առ Աստուած՝ նգովեալ լիցին:

ՄԺԹ (ՄԺԵ) Գ. Ոյք զծառայ ի պատճառս աստուածաշտութեան պատրեն արհամարիել զտեարս իւրեանց եւ հեռանալ ի ծառայութենէ նոցա եւ ոչ ամենայն փութութեամբ պատուել եւ պաշտել զնոսա, իբրեւ իցեն տեարքն քրիստոնէայք եւ երկիւղածք՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻ (ՄԺԶ) Դ. Ոյք երկմտեն եւ խորշեն յերիցուէ, որ ամուսնացեալ իցէ, որպէս թէ ոչ իցէ արժան ի նոցանէ արեմս առնուլ՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻԱ (ՄԺԷ) Ե. Ոյք ուսուցանեն զտուն Աստուծոյ եւ որ ի նա ժողովն ժողովիցին արհամարիել՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻԲ (ՄԺԸ) Չ. Ոյք արտաքս քան զեկեղեցին ժողովս ժողովիցին եւ արհամարիցեն զեկեղեցին եւ կամիցին զեկեղեցոյ պէտս գործել, իբրեւ ոչ իցէ երեցն ըստ կամաց եպիսկոպոսին լեալ՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻԳ (ՄԺԹ) Է. Ոյք զպտուղ եկեղեցոյն կամին արտաքս քան զեկեղեցին առնուլ կամ տալ, եւ որ ոչ կամաւք եպիսկոպոսին կամ որ ձեռնադրեացն զայնպիսիսն յայսպիսի իրս եւ կամաւք նորա չառնիցէ եւ չգործիցէ՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻԴ (ՄԻ) Ը. Որ տայցէ կամ առցէ զպտուղ արտաքոյ քան զեպիսկոպոսն կամ որ կարգեալն է ի տնտեսութիւն տուրս տալոյ՝ տալին եւ առնելին նգովեալ լիցին:

ՄԻԵ (ՄԻԱ) Թ. Ոյք կուսանան եւ պահեն զանձինս իւրեանց, որպէս թէ գարշ իցէ ամուսնութիւն եւ հեռանայցեն եւ ոչ վասն բարոյ եւ սուրբ պարկեշտութեանն՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻԶ (ՄԻԲ) Ժ. Ոյք կոյսք իցեն վասն Աստուծոյ եւ գեր ի վերոյ են ամուսնացելոցն եւ ամբարհաւածիցեն՝ նգովեալ լիցին:

ՄԻԷ (ՄԻԳ) ԺԱ. Ոյք արհամարհեն զայնոսիկ որք հաւատով ազապս առնեն եւ վասն պատուի Տեառն կոչեն զեղբարս, եւ ոչ կամին հաւասարել եւ յանձն առնուլ եւ արհամարհիցեն՝ նզովեալ լիցին:

ՄԻԸ (ՄԻԳ) ԺԲ. Ոյք յարանց պահս ինչ համարեցան զտրտում եւ զտխուր հանդերձ ինչ ազանել, որպէս թէ այսպիսի ինչ իրաւք արդարասցին եւ դատապարտեսցեն զայնոսիկ ոյք ահիւ եւ երկիւղիւ եւ ոչ փառասիրութեամբ զսովորական հանդերձն ազանին եւ դարովիցեն, այսպիսեալսն նզովեալ լիցին:

ՄԻԹ (ՄԻԵ) ԺԳ. Կին որ, որպէս թէ պահս ինչ համարէ փոխել զգգեստ կանանց, եւ զարանց զգեստ ինչ ազաւ կամ զկերպարան ինչ այնպիսի ստացաւ՝ նզովեալ լիցի:

ՄԼ (ՄԻԶ) ԺԴ. Կին որ թողու զայր իւր՝ հեռանալ ի նմանէ, որպէս թէ ի հաւատս կացցէ, առանց կամաց առնն, կամ անգոսնեսցէ զայր իւր, թէ «Ես գեղաղէշ երեսս ունիմ կամ ազգիկ եմ կամ ընչաւետ եմ քան զքեզ», եւ ելանիցէ յառնէ իւրմէ, պատուիսս կրեսցէ եւ նզովեսցեն եւ յեկեղեցոյ ի բաց հանցեն:

ՄԼԱ (ՄԻԷ) ԺԵ. Ոյք հարկանեն, թողուն զորդիս իւրեանց եւ ոչ սնուցանեն եւ որչափ ձեռնիսս իցեն ոչ փոյթ առնիցեն վասն Աստուծոյ կարգին եւ սնուցանն մինչեւ ի կատարմանն հասակին, այլ որպէս ի պատճառս պահոց եւ վանականութեան արհամարհիցէ եւ անփոյթ առնիցէ, նզովեալ լիցի:

ՄԼԲ (ՄԻԸ) ԺԶ. Եթէ ուրուք որդի, յորոյ ծնեալն է առաւել հաւատացեալ եւ առաքինի ի կարգս Աստուծոյ, հեռանայցէ որպէս ի պատճառս աստուածպաշտութեան եւ արհամարհիցէ եւ ոչ զարժանն եւ ոչ զիրաւ պատիւ ծնաւոյացն հատուցանիցէ իբրեւ ծնաւոյաց, քան զամենայն աստուածպաշտութիւն մեծ եւ ահաւոր թուեսցի եւ հատուցումն բարեաց, այնպիսին նզովեալ լիցի:

ՄԼԳ (ՄԻԹ) ԺԷ. Եթէ որ ի կանանց կարծեսցէ իբրեւ աստուածապաշտութիւն եւ զհերս փոքրեսցէ, զոր ետ Աստուած յիշատակ հնազանդութեան՝ իբր թէ ոտն էհար եւ արհամարհեաց զիրամանն հնազանդութեան՝ նզովեալ լիցի:

ՄԼԴ (ՄԼ) ԺԸ. Եթէ որ իբրեւ ի կարծիս պահոց արհամարհիցէ զար կիրակելի եւ ի պահոց թիւ արկ կամ ի գործ, որպէս զայլ աւուրս, ոչ գտցէ հանգիստ յարքայութեանն Աստուծոյ եւ մեծ ժողովն նզովէ եւ մերժէ:

ՄԼԵ (ՄԼԱ) ԺԹ. Եթէ որ ի պահողաց, արտաքս քան զհարկ ինչ մարմնաւոր, այսինքն է ցաւոց եւ վշտաց, ամբարհաւաճեաց եւ ամբարտաւանեաց եւ զտուեալ եւ զկարգեալ զպահս հասարակաց որ պահի յեկեղեցոջ ելոյծ եւ արհամարհեաց իբրեւ կրիցի ի նմա կատարեալ միտք եւ խորհուրդք՝ նզովեալ լիցի:

ՄԼԶ (ՄԼԲ) Ի. Եթէ որ ի մարդկանէ կատարեալ հասակաւ, առողջ մարմնով, քրիստոնէայ անուն ի վերայ եւ զԽ ար զպահսն ի գլուխ ոչ տանիցի, այնպիսին նզովեալ լիցի:

ՄԼԷ (ՄԼԳ) ԻԱ. Եթե՛ որ գԶառասունսն պահեսցէ՛ սուրբ եւ ի Չատկի հինգշաբթի արն քան զհաղորդել արիննացն եւ բաժակին սրբելոյ, եթե՛ այլ ինչ աւելի համարձակիցի ուտել՝ զպահսն զոր պահեսաց ընդունայն են եւ ի մեծ ժողովոյն նգովեալ լիցի:

ՄԼԸ (ՄԼԴ) ԻԲ. Եթե՛ որ երթիցէ ի ժողովս մարտիրոսաց՝ զգոյշ եւ պատրաստ լիցի սրբութեան, յորդորման, պաշտաման, խոնարհութեան, աղաթից, զի մեծ վարձս առցէ: Ապա եթե՛ որ երթիցէ ամբարտաւանութեամբ հպարտանալք ի ցոյցս տեսողաց եւ ղիտել զնմանիս իւր՝ նգովեալ լիցի:

ՄԼԹ (ՄԼԵ) ԻԳ. Եթե՛ որ յառաջ քան զարձակել զժողովուրդն, կատարեալ հասակաւ եւ առողջ մարմնով, յառաջ քան զկատարել տէրունական խորհրդին երթեալ հաց կերիցէ կամ այլ ինչ, այնպիսին նգովեալ լիցի:

ՄԽ (ՄԼԶ) ԻԴ. Երեց կամ սարկաւազ առանց աղաբողոնի ի բեմ մի՛ ելցէ, այլ կամ խունկ ծխել եւ գրովք սաղմոս ասել ի բեմի եւ կամ ի բեմի զիրս կարդալ եւ կամ ի սպասու կալ սեղանոյն՝ ոչ է ընդունելի պաշտան նորա: Աղէ՛ կա՛ց այնպիսի կերպարանաւք առաջի մահկանացու իշխանի, եթե՛ ընկալցի զքեզ: Արդ, եթե՛ որ անցցէ ընդ կանոնս, այնպիսին նգովեալ լիցի:

Չայս գրեմք եւ ոչ խափանեմք ոյք յեկեղեցի Աստուծոյ զիրս ստանալ կամ զճարտարութիւն կամ զպահսն կամին, այլ որք ընդունին զիրս պահոցն՝ ի պատճառս ամբարտաւանելոյ ի վերա այնոցիկ, ոյք միամտութեամբ կեան եւ ոչ նենգութեամբ կամ պատրանաւք, այլ որք բարձրամտեն արտաքս քան զզիրս եւ քան զկարգս կանոնաց եկեղեցոյ եւ նոր կարգս կացուցանեն: Այլ մեք եւ ընդ կուսութիւն խոնարհութեամբ զարմանամք եւ զպահս պարկեշտութեամբ եւ հեզութեամբ եւ աստուածպաշտութեամբ, ընդունիմք եւ զհեռանալն խոնարհութեամբ յերկրաւորացս, ընդունիմք եւ զամուսնութեան բնակութիւն, պարկեշտութեամբ պատուեմք եւ զմեծութիւն հանդերձ արդարութեամբ ոչ անգոսնեմք եւ զմէկին եւ զլոկ եւ զարհամարհեալ ազանելիս վասն պիտոյից միայն մարմնոյ առանց ամենայն խոտելոյ գովեմք, այլ զլոյծ եւ զջաղջախ եւ զշեղտամեղտ ազանելիս եւ զգնացս չընդունիմք: Եւ զտունս Աստուծոյ պատուեմք եւ զժողովսն, որ ի նոսա ժողովին, որպէս զտուրքս եւ զաւգտակարս ընդունիմք, իբրեւ ոչ փակեմք կամ գրաւեմք զաստուածպաշտութիւնս ի տունս կամ ի տաճարս, այլ քան զամենայն տեղիս որ յանուն Աստուծոյ շինեալ են պատուեմք եւ որ ի նոսա ժողովեալ են ի հասարակաց աւգուտ ընդունիմք: Եւ զառաւելագոյն զտուրս եւ զբարեգթութիւնս որ յեղբարս, որ ըստ տուչութեան եկեղեցեաց եւ կարգաց որ յաղքատս լինի, երանեմք: Եւ զուղիղ գործ ընկալեալ ասեմք, որ ինչ տուաւ եւ կարգեցաւ ի սուրբ գրոց եւ յառաքելոց, յեկեղեցի լինել մեզ աղաթս առնեմք, զի կատարեսցի: Չայս կանոնս զոր եղաք եւ զրեցաք ի Գանգրա վասն հաստատութեան կարգի արինաց ոչ աւելի ինչ եւ ոչ ատարտոտի ի մէջ բերեալ, այլ զոր սուրբ ժողովն կանոնեցին՝ զնոյն ի լրութիւն բովանդակեցաք: Քանզի են ոմանք, որ տգիտութեամբ ինչ ինչ գործելով, կուտեն անապաշխար բեռնս անձանց, ըստ գրեցելոցն եթե՛ ի մէջ տգիտաց ճշմարտութիւն պատառի, զի եթե՛ կարի փոքր մեղք իցեն եւ ընդ ապաշաւանաւք ոչ անկանիցի՝ մահու չափ լինին, ըստ առաքելոյն՝ են «Մեղք որ մահու չափ են» (Ա. Յովհ. Ե, 17):

Թ

ԿԱՆՈՆՔ ԱՆՏԻՈՔԱՅ ԳԼՈՒԽՔ ԻՇ.

- Ա. Վասն ամենասուրբ տառնից:
- Բ. Վասն որք ոչ հաւասարեն առ ետեղ աղաւթից սրբութեան:
- Գ. Վասն քահանայի որ յաւտար տեղիս պանդխտանայ:
- Դ. Վասն եթէ որ յեպիսկոպոսաց ժողովոց անտի որոշեցաւ երէց կամ սարկաւազ:
- Ե. Վասն քահանայից որ ոչ հնազանդին եպիսկոպոսի:
- Զ. Վասն որ արտաքսեալ է յիրմէ եպիսկոպոսէն:
- Է. Վասն ոչ ընդունել զեպիսկոպոս առանց թղթոյ:
- Ը. Վասն քահանայից չտալ թողթս կանոնականս յայլ տեղիս:
- Թ. Վասն հնազանդ լինել եպիսկոպոսաց՝ կաթողիկոսին:
- Ժ. Վասն զի ոչ է արժան քորեպիսկոպոսի քահանայ եւ սարկաւազ ձեռնադրել:
- ԺԱ. Եպիսկոպոս որ յարքունիս երթայ:
- ԺԲ. Վասն որ յիրմէ եպիսկոպոսէն լուծեալ եղեւ:
- ԺԳ. Եպիսկոպոս որ յայլ վիճակի ձեռնադրի:
- ԺԴ. Վասն եպիսկոպոսի որ բամբասիցի:
- ԺԵ. Վասն եպիսկոպոսի որ լուծեալ է:
- ԺԶ. Վասն եպիսկոպոսի որ առանց վիճակի իցէ:
- ԺԷ. Վասն եպիսկոպոսի որ ոչ չոգաւ յիր վիճակն:
- ԺԸ. Վասն եպիսկոպոսի զոր ոչ ընկալաւ ժողովուրդն:
- ԺԹ. Վասն զեպիսկոպոս ձեռնադրել կաթողիկոսի արժան է:
- Ի. Վասն ժողով առնելոյ:
- ԻԱ. Վասն չփոխելոյ եպիսկոպոս ի վիճակէ ի վիճակ:

ԻԲ. Վասն չկարգել եպիսկոպոսին փոխանակ իւր այլ:

ԻԳ. Վասն ընչից եկեղեցւոյ:

ԻԴ. Վասն եպիսկոպոսի որ ազգին ծախսէ զեկեղեցւոյ իրս:

ԻԵ. Եւսերիոսի բան:

Կանոնք Անտիոքայ

Յետ բազում ժամանակաց անցանելոյ դարձեալ բողոքեցաւ աղանդն Արտեմոնայ, վասն ամենասուրբ տառնից այլափոխումն առնել եւ յաւելուածս արտաքոյ կանոնեալ սուրբ ընթերցուածոց որ ի սուրբ առաքելոցն աւանդեցաւ եկեղեցւոյ սրբոյ. վասն որոյ ժողովեալ յԱնտիոք եպիսկոպոսք ԼԱ՝ սահմանեցին զկանոնս զայս, բանս ԻԵ:

ՄԽԱ (ՄԼԷ) Ա. Ամենայն ոք ով եւ համարձակեցին եւ լուծցեն զսահմանս սուրբ եւ մեծ ժողովոյն որ ի Նիկիայ ժողովեցան, եւ զառաքելոցն, իբրեւ էր անդ աստուածապաշտ եւ աստուածասէր թագաւորն Կոստանդիանոս, վասն ամենասուրբ տառնից փրկութեան, կապել եւ մերժել յեկեղեցւոյ, թէ կացցեն եւս հակառակութեամբ ընդդէմ դառնալ որ ինչ բարեգոյնքն կամեցան եւ կարգեցին. եւ այս ասացաւ վասն աշխարհականացս:

Ապա թէ ոք ի գլխատրաց եւ յառաջնորդաց եկեղեցւոյ՝ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ յետ սահմանիս այսորիկ համարձակիցի շրջել եւ խռովել եւ խանգարել եւ փոփոխել զկարգս եկեղեցւոյ եւ առանձին լինել եւ ընդ Հրէայս կատարեսցէ գտաւնս, զայսպիսիս սուրբ եւ մեծ ժողովն աստեն առ ետեղ յայտնապէս ատար համարեցան յեկեղեցւոյ, զի ոչ անձին միայն մեղաւ, այլ զբազումս ապականեաց, եւ թիրութեան պատճառք եղեն. ոչ միայն զայնպիսիսն հատանել եւ ընկենուլ եւ որոշել ի պաշտամանէ եկեղեցւոյ, այլ եւ որք սոցին հաւասարել համարձակեցան յետ մերժելոյ զայսպիսիսն, եւ որք մերժեցան՝ խափանեցին եւս եւ յարտաքին պատուոյն, որ սուրբ կանոն եւ Աստուծոյ քահանայութիւն ընկալեալ գտանիցի:

ՄԽԲ (ՄԼԸ) Բ. Ամենեքին ով եւ մտանիցեն յեկեղեցի Աստուծոյ եւ յետ ունկն դնելոյ սուրբ գրոց եւ ոչ եւս հաւասարեսցեն առ ետեղ աղաւթից հասարակ ժողովրդեանն եւ զղէմսն դարձուցեալ ի սրբութենէն ընդունելութեան զովութեանն ըստ իրաց ինչ ստահակութեան եւ յանդգնութեան ընդոտն հարկանիցեն եւ հեռանայցեն, զայսպիսիսն մերժել եւ ընկենուլ արժան է ի սուրբ եկեղեցւոյ մինչեւ խոստովան լիցին եւ ցուցցեն ամենայն աշխատութեամբ եւ տառապանաւք զապաշխարութիւն իւրեանց եւ աղաչեսցեն թերեւս այսպէս արժանի լինիցին ընդունելութեան: Իբրեւ ոչ իցէ նոցա մարթ հաւասարել այնոցիկ որ ազատեալ են ի կապանաց եկեղեցւոյ եւ որ ընդ եկեղեցեան իցեն, եւ ոչ ի տունս ուրեք զատ ընդ այնպիսիսն մարթ իցէ յաղաւթս կալ որ մերժեալ իցեն յեկեղեցւոյն: Եւ ոչ ի ժողով կամ յիշխանութիւն այլոյ եկեղեցւոյ

արժան է մերձեցուցանել զայնպիսիսն: Ապա եթէ երեւեսցի որ կամ գտցի որ յեպիսկոպոսաց կամ յերիցանց կամ ի սարկաւազաց կամ ո որ եւ իցէ յաշտիճանէն եւ անհաւասարացն հաւասարեաց՝ զայնպիսին ընդ նոսին արժան է մերժել եւ կապել, զի պատճառք եղեն պղտորման եւ զմիմեանս հարկանելոյ կանոնաց եկեղեցոյ:

ՄԽԳ (ՄԼԹ) Գ. Եթէ երէց որ կամ սարկաւազ կամ բնաւ որ ի քահանայական կարգէ լքանէ թողու զհոր իշխանութիւնն եւ զբնակութիւնն եւ յայլ փոխեսցի իբրեւ այն թէ ամենայն իրաւք հեռացաւ եւ բնակել յայլում իշխանութեան կամեսցի՝ այսպիսին բազում ժամանակս պաշտել մի՛ իշխեսցէ. թէ առաւելապէս եւս ի կոչ եպիսկոպոսին իւրոյ եւ դառնալ յիւր իշխանութիւն հրամայիցէ եւ աղաչիցէ եւ ոչ ունկն դնիցէ եւ յամիցէ եւս ի ստահակութեանն՝ ամենայն իրաւք մերժել եւ ընկենուլ արժան է զայնպիսին ի պաշտամանէն իբրեւ ոչ եւս մուտ իցէ ընդունելութեան ի նոյն զնա հաստատել: Ապա թէ յետ մերժելոյն վասն այսպիսի իրաց այլ եպիսկոպոս ընդունիցի, եւ նա կշտամբութեան արժանի լիցի ի միաբան ժողովոյն՝ իբրեւ այն թէ ելոյժ եւ անգոսնեաց զգիրս եւ զկարգս եկեղեցոյ:

ՄԽԴ (ՄԽ) Դ. Եթէ որ յեպիսկոպոսաց ի ժողովոյ անտի որոշեցաւ, երէց կամ սարկաւազ՝ յիւրմէ եպիսկոպոսէն, եւ համարձակեցաւ գործել զգործ ինչ պաշտաման, կամ եպիսկոպոս ըստ կանխելոյ եւ յառաջ սովորութեանց կամ երէց կամ սարկաւազ, մի՛ եւս մարթ կամ պատշաճ իցէ նոցին յոյս ունել բնաւին յայլմէ ժողովոյ հաստատել յայս իրս եւ ոչ ապաշխարութեան կամ թողութեան հասանել: Այլ եւ որք հաւասարեն այսպիսեացն՝ զամենեսին մերժել արժան է յեկեղեցոյ եւ առաւելապէս եւս թէ ուսեալ էին զպատուհասն որ յառաջագոյն ասացեալ էին եւ կշտամբեալ եւ համարձակեցան այսպիսեացս հաւասարել:

ՄԽԵ (ՄԽԱ) Ե. Երէց որ կամ սարկաւազ արհամարհեաց զիւրոյ եպիսկոպոսին զիրաման, իբրեւ մերժեալ էր զնոսա յեկեղեցոյ եւ առանձին ժողովեցան կամ ժողովեսցին եւ սեղան հաստատեցին եւ ի կոչ եպիսկոպոսին ոչ եկին եւ ընդդէմ եղեն եւ անարգեցին եւ ոչ կամեցան զբանս նորա յանձն առնուլ եւ լսել, իբրեւ միանգամ եւ երկիցս կոչեաց, զայնպիսիսն բնաւին մերժել արժան է եւ ոչ եւս մխիթարութեան ինչ հասուցանել իբրեւ ոչ եւս կարող են զնոյն պատիւ ընդունել ամենեւին: Ապա եթէ յամեսցեն եւս ի նմին իրս խռովութիւնս առնել եւ ամբոխս յարուցանել յեկեղեցոյ վերայ յարտաքին իշխանութենէ եւ ի զարութենէ ուստեք, զայնպիսիսն իբրեւ զխռովարարս դարձուցանել եւ սանձաբեկ առնել արժան է:

ՄԽԶ (ՄԽԲ) Զ. Եթէ որ յիւրմէ եպիսկոպոսէն յաղաթից մերժեալ իցէ՝ չէ արժան ումեք զայնպիսին ընդունել, բայց եթէ նախ յիւրմէ եպիսկոպոսէն ընդունիցի՝ բայց յորժան ժողով լինիցի եպիսկոպոսաց եւ պատահիցէ եւ ապաշխարիցէ առաջի նոցա եւ ի հաւան անցէ զժողովն՝ կամ ընդունելութեան արժանի լիցի ի նոցանէ, կամ պատուհասի: Նոյն սահման կրեսցի ի վերայ աշխարհականաց, երիցանց, սարկաւազաց եւ ո որ եւ իցէ ընդ կանոնարք:

ՄԽԷ (ՄԽԳ) Է. Մի՛ գոք բնաւին առանց թղթոյ եւ խաղաղութեան յեպիսկոպոսէն՝ յեպիսկոպոս ընդունիցիք ամենեւին:

ՄԽԸ (ՄԽԴ) Ը. Երիցունք որ ի գեալու կամ ի քաղաքի իցեն՝ մի՛ իշխեսցեն ամենեւին կանոնաւոր թուղթս տալ, բայց միայն առ եպիսկոպոսս մերձաւորս եւ ծանաթս, որպէսիս էր ապաստան, համարձակիցին եւ տայցեն, այլ որ աւծեալ քորեպիսկոպոսն իցեն՝ նոքա իշխեսցեն տալ:

ՄԽԹ (ՄԽԵ) Թ. Որ յիւրաքանչիւր իշխանութեան եպիսկոպոսք իցեն իմասցին, զի մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն թիկունք է նոցա եւ հոգաբարձու եւ ամենայն ոք զի՛նչ եւ պատասխանի կամի առնել, առ նա ընթանայ, թէ մուրհակ՝ արքունի եւ իշխանաց, վասն իրաց եկեղեցւոյ եւ կարգաց հասարակաց. վասն այսորիկ կամ եղև թէ եւ պատուով յառաջ իցէ եւ առանց նորա մի՛ իշխեսցեն ինչ գործել ըստ նախնեացն սովորութեան հարցն մերոց, որպէս կարգեալ են կանոնք. բայց միայն գայս իշխեսցէ գործել յիւրում իշխանութեանն եթէ գեալոք եւ եթէ գաւառք, եթէ աւծումն երիցութեան եւ սարկաւագութեան կամ զինչ վարք իցեն իւրոյ գաւառին եւ իշխանութեանն, ամենայն ճշմարտութեամբ եւ հոգաբարձութեամբ եւ ընտրութեամբ խնամով գործեսցէ, այլ յայլոց ամենեւին մի՛ իշխեսցէ գործել եւ ձեռնամուխ լինել արտաքս, քան զկամս մայրաքաղաքի եպիսկոպոսին եւ ոչ նմին կաթողիկոսին առանց հաւասարութեան այլոց եպիսկոպոսացն գործել ինչ:

ՄԾ (ՄԽԶ) Ժ. Որք ի գեալու կամ ի գաւառս իցեն, այսինքն են քորեպիսկոպոսք. զի թէ եւ զձեռնադրութիւն եպիսկոպոսաց ունին, կամ եղև մեծ ժողովոյն, զի ծանիցեն զչափ իւրեանց եւ դարմանեսցեն. որ ընդ նոքաք եկեղեցիք իցեն, վասն նորին շատ եւ բաւական եղիցի հոգալ եւ խնամ ունել, այլ կարգեսցեն եւ արասցեն զբակարդացս և կէսսարկաւագաց, կշտամբիչս. եւ սմին իրաց շատ լիցին առ ի մերձեցուցանել եւ յառաջ ածել յայսպիսի աշտիճան, այլ ոչ երէց կամ սարկաւագ աւծանել եւ համարձակել արտաքս քան զկամս եպիսկոպոսին ընդ ոյր ձեռամբ է ինքն եւ գաւառն: Ապա եթէ համարձակեսցի ոք անցանել զորոշեալ սահմանաւ, անկցի ի նմին պատուէ յորում յառաջն էր. բայց քորեպիսկոպոս առնել կամ կարգել որ քաղաքին եպիսկոպոսն է՝ նմա անկ է առնել, զոր արժանի համարեսցի:

ՄԾԱ (ՄԽԷ) ԺԱ. Եթէ ոք եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ ի կարգէն՝ արտաքս քան զկամս եւ կամ առանց թոթոյ որ գաւառին եպիսկոպոս իցէ, եւ առաւել եւս որ մայրաքաղաքին իցէ, դիմեսցէ առ թագաւորն՝ զայնպիսին ցոյց արասցեն եւ ընկեսցեն եւ մերժեսցեն ոչ միայն ի հաւասարութենէն, այլ եւ ի պատուոյն զոր ունէր, զի իբրեւ ձանձրացուցանել կամեցաւ գաստուածասէր թագաւորին մերոյ զլսելիս արտաքս քան զկարգս եկեղեցւոյ: Ապա եթէ հարկ ինչ իցէ ի կոչ իրաց առ թագաւոր դիմել՝ գործեսցէ խորհրդովք եւ կամաւք ըստ իշխանութեան, որ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսն իցէ եւ որ ի գաւառին եպիսկոպոսն իցեն, նոցին թոթովք թոշակեսցի՝ յոր ճանապարհ դիմեսցն:

ՄԾԲ (ՄԽԸ) ԺԲ. Եթէ ոք յիւրմէ եպիսկոպոսէն անկաւ, երէց կամ սարկաւագ, եւ զեպիսկոպոսին զդատաստան ոչ յանձին կալաւ եւ համարձակեցաւ ձանձրացուցանել զլուր ժողովոց բազմաց, որպէս թէ զինչ իրաւունս ունիցի՝ առաջի բազում եպիսկոպոսաց ասիցէ եւ ի նոցանէ զարդար դատաստանի վճիռն ակն ունիցի առնուլ: Ապա եթէ ի նոցանէ սրտնեղեցաւ եւ անգոսնեաց, եւ համարձակեցաւ առ թագաւորն

դիմել եւ ձանձրացուցանել, զայսպիսիս մի՛ արժանի առնել թողութեան կամ ընդունելութեան եւ կամ բնաւ յոյս ինչ տալ, զի առ յապա հաստատեսցի ի նոյն տեղի:

ՄԾԳ (ՄԽԹ) ԺԳ. Մի՛ որ ուրեք յեպիսկոպոսաց իշխեսցէ կամ համարձակեսցի յայլմէ իշխանութենէ յայլ մտանել եւ ձեռնադրութիւն առնել յեկեղեցիս եւ մերձեցուցանել գոր յաշտիճան եւ ոչ բազմութեամբ մտանել յայլ իշխանութիւն, բայց եթէ համարձակելով եւ թուրքս տալով որ մայրաքաղաքացն է եւ որ ընդ նմա եպիսկոպոսքն են՝ մուտ տայցեն նմա: Ապա թէ ոչ ուրուք կոչեալ դիմեսցէ ստահակութեամբ ձեռնադրութիւնս ումեք առնել եւ հաստատութիւն իրաց եկեղեցոյ որ ոչ բնաւ անկ իցէ նմա՝ անհաստատ լիցի, որ ի նմանէ արարեալ գտանիցի. նա պարտաւոր լիցի ստահակութեան իւրում և յանմիտ ձեռնադրութեանն զարժան դատաստանն անկցի առ ետեղ եւ մերժեսցի ի սուրբ ժողովոյն:

ՄԾԴ (ՄԾ) ԺԴ. Թէ որ յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ յանցուածոյ եւ մեղադրութեան դատապարտիցի եւ ապա դէպ լիցի վասն նորա ոչ միաբանել ոյք յիշխանութեան եպիսկոպոսք եւ ոմանք ի նոցանէ անպարտ եւ արդար յայտ առնել կամիցին եւ ոմանք ի նոցանէ պարտաւորել, զի վախճանեսցի ամենայն իրաւք հակառակութիւն կեղծաւորութեանն, կամ եղև սուրբ ժողովոյն՝ որ մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն է, զի ի մերձաւոր գաւառաց անտի եւ յիշխանութենէ կոչեսցէ զայլ ոմանս ոյք դատեսցեն եւ զհակառակութիւն կեղծաւորութեանն ի բաց լուծցեն, զի հաստատուն է գոր ինչ կարգեսցեն որ յիշխանութենէ անտի են:

ՄԾԵ (ՄԾԱ) ԺԵ. Թէ որ յեպիսկոպոսաց յիրս ինչ մեղադրիցի յանցանս եւ չարախաւսիցի եւ դատապարտիցի յամենեցունց որ յիշխանութեան եպիսկոպոսք են եւ ամէն միաբանութեամբ զմի եւ զնոյն վճիռ հանին ի վերայ նորա եւ յայտնեցին՝ այսպիսին մի՛ իշխեսցէ այլում դատ խաւսել կամ իրաւ որ իշխեսցէ առնել այնպիսոյն, այլ կացցէ եւ հաստատեսցի միաբանութիւն ամենեւին, որ եղև յայսմ իշխանութենէ, գոր եպիսկոպոսքն կարգեցին:

ՄԾԶ (ՄԾԲ) ԺԶ. Եթէ որ յեպիսկոպոսաց պարապորդ իցէ եւ ի պարապորդ եկեղեցին զանձն իր ետ եւ բռնադատեաց զսահմանն եւ կալաւ առանց բազում ժողովոց եպիսկոպոսաց՝ զայնպիսին ընկենուլ արժան է: Եթէ ուրուք, ժողովուրդն գոր բռնադատեաց, հաճեցան եւ ընկալան, կատարեալ եւս ժողով լիցի՝ իբրեւ չիցէ նա ընդդէմ մար քաղաքաց եպիսկոպոսին:

ՄԾԷ (ՄԾԳ) ԺԷ. Թէ որ յեպիսկոպոսաց՝ ձեռնադրութիւն յեպիսկոպոսաց ընկալաւ եւ հրամանաւ վերակացու լինել ժողովրդեանն եւ ոչ յանձն էառ զպաշտաւնն եւ ոչ հաւանեցաւ երթալ յեկեղեցին, յոր ձեռնադրեցաւ, զայնպիսին մերժել արժան է յաղաթից եւ մինչեւ հարկ լինիցի նմա յանձն առնուլ եւ ընդունել, կամ սահմանեսցէ ինչ ի վերայ նորա կատարեալ ժողովն, որ յիշխանութենէ անտի իցեն եպիսկոպոսքն:

ՄԾԸ (ՄԾԴ) ԺԸ. Եթէ որ յեպիսկոպոսաց ձեռնադրեցաւ ի գաւառ ուրեք եւ իշխանութիւն իւր չեղև երթալ եւ չիցեն պատճառք ի նմանէ չերթալն, այլ կա՛ն ժողովուրդն չընկալաւ կա՛ն այլ ինչ պատճառք ծնան ի միջի իբրեւ ոչ ի նմանէ,

այսպիսոյն արժան է ընդունել զպատիւ պաշտամանն եւ ոչ հեռանալ, բայց մի՛ ինչ նեղեսցէ զոք ուրեք յիրս եկեղեցոյ ուր եւ ժողովեսցի, այլ անսալ արժան է այսպիսոյն, մինչեւ իշխանութեանն կատարեալ ժողով ժողովիցի իրաւունս առնել եւ ի վեր բառնալ զինչ արժանն իցէ որոշել, սահմանել, կարգել վասն նորա:

ՄԾԹ (ՄԾԵ) ԺԹ. Եպիսկոպոս ոչ է արժան ձեռնադրել առանց ժողովոց եպիսկոպոսաց եւ առաւել որ մայրաքաղաքին եպիսկոպոսն իցէ յիշխանութենէ անտի, այլ սմա ամենայն իրաւք պարտ ու պատշաճ է անդ լինել. լաւագոյն եւս իցէ, զի ամենեքին որ ընդ նովաւ իցեն յիշխանութեանն, լծակիցք ընդ նմա իցեն, զոր արժան է առ իւր կոչել թղթով, որ մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսն է, եւ եթէ եկեսցեն ամենեքեան, ահա բարի եղեւ, ապա եթէ դժուարագոյն է այս լինել, մեծ մասն ի նոցանէ զալ արժան է կամ թղթով միահամար լինել եւ այսպէս հանդերձ բազմաւք գալով կամ հաւանելով հաստատել զայնպիսին ի տեղոջ իւրում յոր տեղի աւծաւն: Ապա թէ այլ ինչ որ արտաքոյ քան զսահմանեալն առնիցեն՝ անոյժ եւ անհաստատ լիցի ձեռնադրութիւնն: Ապա եթէ ըստ որոշելոյ եւ ըստ սահմանելոյ կանոնացս լիցի հաստատութիւն՝ ընդդէմ իցեն ոմանք, իբրեւ ի կամաց իւրեանց հակառակ են, կացցէ եւ հաստատեսցի բազմացն ընտրութիւն ամենայն իմաստութեամբ եւ երկիւղածութեամբ:

ՄԿ (ՄԾԶ) Ի. Վասն եկեղեցոյ իրաց եթէ հակառակութիւն ինչ իցէ կեղծաւորութեամբ, զի լուծցի եւ ի գլուխ եկեսցէ՝ լաւ համարեցաք, զի ժողով լիցի եպիսկոպոսաց յիւրաքանչիւր իշխանութեան երկիցս անգամ յամին. մին՝ յերրորդ շաբաթու տաւնից Չատկին, իբրեւ կատարիցի ի չորրորդումն շաբաթու Պենտակոստէին, ժողովին առ ի յիշատակել ժողովոյն զիրս իշխանութեանն. եւ զերկրորդ անգամ՝ ժողով լինել յելս հոկտեմբերի, որ է Ժերորդ հոռոմի ամսոյ, զի ի նոյն յայս ժողովս հպեսցին և մերձեսցին, եթէ երիցունք, եթէ սարկաւագունք եւ ամենայն ոք որ զրպարտեալ եւ վնասեալ համարիցին զանձինս իւրեանց եւ ի ժողովոյ անտի իրաւ եւ աւզակութիւն ընկալցին. այլ մի՛ պատշաճ լիցի ոմանց ժողովս ժողովել առանց կամաց եւ հաւանութեան որ իցէ մաւր քաղաքաց եպիսկոպոսն:

ՄԿԱ (ՄԾԷ) ԻԱ. Եպիսկոպոս ի յայլմէ իշխանութենէ յայլ փոփոխել չէ մարթ եւ կամակարութեամբ դիմել ի տեղիս ուրեք, բայց ի պէտս այսպիսի՝ կամ ի բռնութենէ կամ ի հարկէ ժողովրդեանն կամ եպիսկոպոսաց, այլ կալ եւ դադարել արժան է յոր եկեղեցի ի սկզբանէ յԱստուծոյ ուխտեցաւ եւ աւծաւ եւ ոչ եւս փոփոխել կամ կամակարել ուրեք յեկեղեցոյն իւրմէ, որպէս յառաջագոյն իսկ վասն այսպիսեացս սահման կարգեցաւ:

ՄԿԲ (ՄԾԸ) ԻԲ. Եպիսկոպոսի չէ արժան զոք փոխանակ իւր կացուցանել եթէ մերձեալ եւս իցէ ի մահ, ապա եթէ այսպիսի ինչ լիցի, անհաստատ լիցի հաստատութիւնն այնպիսոյն, այլ պահել արժան է զդիրս եկեղեցոյն, իբրեւ ոչ եպիսկոպոս մարթ իցէ առնել, բայց եթէ հանդերձ այլովք եպիսկոպոսաւք եւ նոցին ընտրութեամբ յետ հանգստեան եպիսկոպոսին, որպէս ունիցի իշխանութիւն ո՛ր եւ արժանի իցէ իրացն զայնպիսին մերձեցուցանել:

ՄԿԳ (ՄԾԹ) ԻԳ. Չեկեղեցոյ ինչս եկեղեցոյ արժան է պահել, ամենայն փութութեամբ այց առնելով բարուք եւ հաւատովք յԱստուած, որ այցելուն է ամենայնի եւ վրէժխնդիր եւ դատաւոր: Բաշխել արժան է կամաւք եւ իշխանութեամբ եպիսկոպոսին ում եւ յանձն արարեալ իցէ ժողովուրդն եւ հաւատացեալ է եւ զանձինս ժողովրդեանն: Յայտ արժան է լինել եւ գիտակ որ անկ ինչ իցէ եկեղեցոյն եւ սեպհական հանդերձ կամաւք երիցանց եւ սարկաւագաց, զի նոքին գիտակ իցեն եւ մի՛ անգէտ, զինչ որ ուստեք եկեղեցոյն բնիկ սեպհականէ, զի մի՛ ինչ թաքիցէ ի նոցանէ, զի թէ դէպ լինիցի եպիսկոպոսին փոխել յաշխարհէ աստի՛ յայտ իցեն ինչք եկեղեցոյն եւ ոչ սուզանիցին եւ կորնչիցին եւ անհետ լինիցին, զի մի՛ եւ որ սեպհական եւ ուրոյն է եպիսկոպոսին՝ այն զլեսցի ի պատճառս եկեղեցոյն ընչիցն. զի արդար եւ հաճոյ է Աստուծոյ եւ մարդկան՝ որ ինչ իւր իցէ եպիսկոպոսին, իշխան է թողուլ ում եւ կամեսցի, եւ մի՛ եպիսկոպոսն ի պատճառս եկեղեցոյն ի հրապարակս եւ ի դատաստանս անկանիցի վասն ընչից որ մնա անկ էր, զի մի՛ յետ մահուանն դարովեսցի եւ հայիոյեսցի:

ՄԿԴ (ՄԿ) ԻԴ. Եպիսկոպոսի իշխանութիւն ունել արժան է ի վերայ ընչից եկեղեցոյն, զի բաշխեսցէ կարատելոցն ամենայն հեզութեամբ եւ երկիւղածութեամբ Աստուծոյ. իբրեւ վայելեսցէ եւ ինքն ըստ արժանի, թէ պիտոյ եւս իցէ ի կարելոր պէտս իւր, եւ որ ընդ նովաւ կարատիցեն, իշխան լիցի առ ի կարատութիւն եղբարց եւ ի հանգիստ, զի ամենայնի մի՛ ինչ կարատեալ իցեն ըստ աստուածեղէն առաքելոյն, որ ասէ. «Ունիմք կերակուր եւ հանդերձ ի մմին բաւական լիցուք» (Ա Տիմ. Զ, 8): Ապա թէ ոչ այսու շատ լիցի եւ փոփոխեսցէ զիրս եւ վատնեսցէ ի պէտս իւր եւ տան իւրոյ եւ զշնորհ եկեղեցոյ եւ զպտուղ գեաւիցն, ոչ կամաւք երիցանց եւ սարկաւագաց ձեռնամուխ առնէ զո եւ կամի, այլ եւ ընտանեաց եւ ազգականաց եւ եղբարց եւ որդոց տացէ զիշխանութիւնս, իբրեւ սոքաւք ինչ հնարիցի ի ծածուկ վատնել այլոց ընտանեաց զեկեղեցոյն, այսպիսին դատ տացէ եւ իրաւ ժողովոյն իշխանութեան այնորիկ: Ապա եթէ այլ եւս ինչ չարախաւսեսցի եպիսկոպոսն հանդերձ երիցամբքն որ ընդ մմայն են, իբրեւ այն թէ եկեղեցոյն ակն իցէ, կամ ի գեաւից կամ յայլմէ պատճառանաց եկեղեցեաց յանձինս իւրեանց ժողովիցեն եւ ազահիցեն, եւ աղքատք նեղեսցին եւ չարախաւսութիւն եւ հայիոյութիւն ածցեն ի վերայ բանին դնելոյ եւ այսպիսի ինչ վարս վարիցեն կամ վարեցին, զայնպիսիս ուղղել արժան է. ըստ իրաւին զաւրէնն ընտրեսցէ ժողով եպիսկոպոսաց:

ՄԿԵ (ՄԿԱ) ԻԵ. Ես Եւսեբիոս, ամենայնի որ սահմանեցաւ եւ որոշեցաւ իբրեւ անդ էի՛ եւ յանձին կալայ. եւ Թէոդոս, ամենայնի զինչ եւ սահմանեցաւ՝ հաճեցայ եւ յանձին կալայ:

Ժ

ԿԱՆՈՆՔ ԼԱԻՈՂԻԿԵԱՅ ԳԼՈՒԽՔ ԾԵ.

Ա. Վասն երկեկաց:

Բ. Վասն յանցաւորաց:

Գ. Վասն առժամայն մկրտելոցն:

Դ. Վասն ձեռնադրութեան:

Ե. Վասն վաշխի:

Չ. Վասն հերձուածողի:

Է. Վասն աւծման:

Ը. Վասն հերձուածոյն Փռիւզացոց:

Թ. Վասն որք ի դիրս հեթանոսաց երթան:

Ճ. Չառնել խնամութիւն ընդ այլազգիս:

ՃԱ. Յառաջ ոչ նստել յեկեղեցոջ ծերոց:

ՃԲ. Վասն ձեռնադրութեան:

ՃԳ. Չընդունել զաշխարհականաց ընտրութիւն ի ձեռնադրութեան:

ՃԴ. Վասն ի բեմ ոչ ելանելոյ:

ՃԵ. Վասն Աւետարան ընթեռնելոյ:

ՃՉ. Վասն սաղմոսացն եւ գիրս ընթեռնելոյ:

ՃԷ. Վասն անխափան զպաշտամունսն կատարելոյ:

ՃԸ. Վասն արէնս առնելոյ:

ՃԹ. Վասն յերախսայից վերայ աղաթս առնելոյ:

Ի. Վասն սարկաւազաց:

ԻԱ. Վասն կէսսարկաւազաց:

ԻԲ. Վասն կէսսարկաւագի:

ԻԳ. Վասն գրակարդացի:

ԻԴ. Վասն քահանայի որ ընդ կրպակս ճաշակէ:

ԻԵ. Վասն կէսսարկաւագի եւ գրակարդացի:

ԻՉ. Վասն կշտամբելոյ եւ երդմնեցուցանելոյ:

ԻԷ. Ոչ բառնալ ընձեռես յազապս:

ԻԸ. Վասն ոչ առնել հացկերոյթս յեկեղեցոջ:

ԻԹ. Վասն շարաթու եւ կիրակէի:

Լ. Չդուղել արանց ընդ կանայս:

ԼԱ. Չառնել խնամութիւն ընդ այլազգիս:

ԼԲ. Չառնուլ յայլազգեաց արհմութիւն:

- ԼԳ. Չաղաթել ընդ հերձուածողս:*
- ԼԴ. Չերթալ ի մատրունս հեթանոսաց:*
- ԼԵ. Որք գաղտ կուռս պաշտեն:*
- ԼԶ. Որք պահպանակս արկանեն:*
- ԼԷ. Չառնուլ նուէր ի հրէից եւ ի հեթանոսաց:*
- ԼԸ. Ոչ երթալ ի տաւնս հեթանոսաց:*
- ԼԹ. Վասն եպիսկոպոսի որ ի ժողով կոչի:*
- Խ. Քահանայից չերթալ ճանապարհ առանց եպիսկոպոսի:*
- ԽԱ. Վասն շհանելոյ ի բեմ զկանայս:*
- ԽԲ. Վասն երկրորդ շաբաթու պահոցն:*
- ԽԳ. Վասն որք մկրտին՝ զհաւատսն ուսանել:*
- ԽԴ. Վասն որք ի հիւանդութեան մկրտին:*
- ԽԵ. Վասն աւծանելոյ յետ մկրտութեան:*
- ԽԶ. Վասն պատարագ մատուցանել շաբաթու:*
- ԽԷ. Վասն հինգշաբաթու Չատկին:*
- ԽԸ. Վասն յիշատակի վկայից:*
- ԽԹ. Չառնել յաղուհացսն հարսանիս:*
- Ծ. Վասն ոչ կաքաւել քրիստոնէից ի հարսանիս:*
- ԾԱ. Վասն քահանայից չտեսանել զխաղ ի հրապարակս:*
- ԾԲ. Վասն քահանայից չըմպել հանկանակաւ զինի:*
- ԾԳ. Վասն չյառաջել նստել երիցանց:*
- ԾԴ. Վասն չմատուցանել պատարագս ի տունս:*
- ԾԵ. Վասն սաղմոսից որ յիւր իմաստութենէ պաշտէ:*

Կանոնք Լատոփկեայ

Յետ այսորիկ զաւրանայր Աւստացոց հերձուածն, որ Չորեքտասաներորդս կոչին, որ բազմաց յայլայլութիւնս դաւանէին ի լրկանս եկեղեցոյ, վասն որոյ ժողովեալ ի Լատոփկեայ Փռիզացոց եպիսկոպոսք ԻԵ, որք ժողովեալ ի Պատկանիանէս ի պէսպէս իշխանութենէ յարիանոսաց, ջնջումն առնէին նոցա խիթմանցն:

Սահմանեցին կանոնս ԾԵ:

ՄԿԶ (ՄԿԲ) Ա. Զի չէ մարթ ըստ եկեղեցոյ կանոնաց ոյք ազատութեամբ եւ արինաւք բնակեցան ի միասին՝ եւ զերկրորդ հարսանիսն մի՛ գաղտ արասցեն, բայց իբրեւ փոքր ինչ ժամանակ անցեալ իցէ եւ պատրաստ իցեն աղաթից եւ պահոց, ապա թողացուցանել նոցա եւ համարձակել սահմանեցաք:

ՄԿԷ (ՄԿԳ) Բ. Ոյք մեղան եւ յանցեան ի պէսպէս ինչ յանցանս եւ համբերեցին աղաւթից եւ խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ ամենայն իրաւք դարձան եւ հեռացան ի չարէն, ըստ չափոյ յանցանաց ժամանակ տացեն ապաշխարութեան եւ յետ այտրիկ գթութեանց եւ բարերարութեանց Աստուծոյ խառնեցին ի հաւասարութիւն արիւնացն:

ՄԿԸ (ՄԿԴ) Գ. Չէ մարթ որ առ ետեղ մկրտեալ է մերձեցուցանել յաշտիճան քահանայութեան:

ՄԿԹ (ՄԿԵ) Դ. Ոչ է պարտ ձեռնադրութիւն առնել առաջի ունկնդրողաց:

ՄՀ (ՄԿԶ) Ե. Ոչ է արժան քահանայի փոխ տալ եւ վաշխ եւ տոկոսիս պահանջել եւ ոչ բնաւ փոքր ինչ զտոկոսեաց մասն առնուլ:

ՄՀԱ (ՄԿԷ) Զ. Չէ արժան այլազգւոյն եւ հերձուածողին ի յամելն իւրում յայսպիսի իրս՝ ի տաճար Աստուծոյ մտանել:

ՄՀԲ (ՄԿԸ) Է. Վասն այնոցիկ, որ ի հերձուածողաց իցեն, այսինքն որ ասին Նաւատացիք կամ Չորեքտասաներորդեայք, ի դառնալն իւրեանց մի՛ յերախալս մի՛ ի հաւատացեալս մի՛ ընդունիցիք յառաջ մինչ չեւ նզովեալ եւ ուրացեալ զամենայն հերձուածողս, առաւել զոր գիտէինն եւ ուսեալ էին. յետ այտրիկ որք կոչին հաւատացեալք, ուսցին զհաւատոյս մերոյ զխորհուրդ եւ աւծցին զաւծումն սրբութեան եւ հաւասարեցին արիւնաց:

ՄՀԳ (ՄԿԹ) Ը. Վասն այնոցիկ որք են ի հերձուածոյն Փռիւզացոցն, ի դառնալն իւրեանց, եթէ յովստէն իւրեանց իցեն մեծամեծաց, այսպիսիքս ամենայն փութով նախ ուսցին եւ ապա մկրտեցին յեկեղեցւոյ մերոյ յեպիսկոպոսաց եւ յերիցանց:

ՄՀԴ (ՄՀ) Թ. Չէ մարթ համարձակել երթալ ի հանգիստս եւ ի դիրս եւ բնակս կամ որ ասին մատրունք ամենայն այլազգեաց, առ ի պէտս ինչ աղաւթից կամ մխիթարութեան, այլ զայսպիսիս թէ ի մերոց հաւատացելոց են՝ մերժել արժան է եւ կապել յեկեղեցւոյ մինչեւ ապաշխարել եւ խոստովանել զյանցանսն, եւ ապա խառնեցին:

ՄՀԵ (ՄՀԱ) Ժ. Չէ մարթ ոյք յեկեղեցւոյ մերոյ են ի պէսպէս եւ ի ցոփ հարսանիս այլազգեաց մերձեցուցանել զուստերս եւ դրստերս, կին տալ նոցա կամ կին առնուլ ի նոցանէ:

ՄՀԶ (ՄՀԲ) ԺԱ. Ոչ է մարթ ոյք կոչին ծերք եւ պառաւք՝ առաջի եկեղեցւոյ նստել, որպէս ի հրապարակի, կամ բնաւին կնոջ մարդոյ:

ՄՀԷ (ՄՀԳ) ԺԲ. Վասն եպիսկոպոսաց. զի կամաւք եւ ընտրութեամբ որ մարք քաղաքաց եպիսկոպոսն է եւ որ շուրջ զնովաւ եպիսկոպոսքն, այսպէս զորք հաստատեցեն յաշտիճան քահանայութեան. իբրեւ իցեն որք հաստատեցինն վարժք եւ փորձք ի գիտութիւն բանի՝ ի հաւատս եւ ի վարս:

ՄՀԸ (ՄՀԴ) ԺԳ. Չէ մարթ եւ պատշաճ համարձակել բազմութեան աշխարհականաց ընտրութիւնս առնել որ առյապա մերձեցուցանելոց են ի քահանայութիւն:

ՄՀԹ (ՄՀԵ) ԺԴ. Չի մի՛ եւս մարթ իցէ զսրբութիւնն իբրեւ ի պէտս արհնութեան ի տաւնն Չատկի՝ յայլ իշխանութիւն տալ:

ՄՉ (ՄՀՁ) ԺԵ. Ոչ է մարթ արեւի զոմանս արտաքս քան զկանոնեալ սաղմոսողոզսն ի բեմ հանել եւ ի բեմի գրովք սաղմոս ասել յեկեղեցւոջ:

ՄՉԱ (ՄՀԷ) ԺԶ. Չի Աւետարան հանդերձ այլովք գրովք արժան է կարդալ շարաթ ար:

ՄՉԲ (ՄՀԸ) ԺԷ. Չէ մարթ եւ պատշաճ միահամուռ զմիմեանց զհետ ի ժողովուրդս սաղմոսս միայն ասել, այլ զհետ միոյ միոյ սաղմոսի կարդացումն առնել գրոց:

ՄՉԳ (ՄՀԹ) ԺԸ. Չի զնոյն ինքն զպաշտաւն աղաթիցն յամենայն ժամ եւ յերեկորին արժան է կատարել:

ՄՉԴ (ՄՉ) ԺԹ. Արժան է ուրոյն յետ թարգմանութեանն առնելոյ եպիսկոպոսացն նախ յերախայից վերայ աղաթս առնել եւ յետ ելանելոյն երախայից ապա ապաշխարողաց աղաթս առնել եւ յետ սոցա ի ձեռն խոնարհելոյն զարհնութիւն ընդունելոյ եւ արտաքս զնալոյ. եւ այսպէս ի վերայ հաւատացելոց զաղաթսն առնել երիցս՝ զմին լռութեամբ եւ զերկրորդն եւ զերրորդն քարոզութեամբ կատարել. ապա այսպէս զողջոյնն տալ՝ երիցունք եպիսկոպոսաց, ապա աշխարհականք՝ միմեանց, եւ ապա պատարագն կատարեսցի. իբրեւ միայն քահանայիցն արժան է եւ որ յաշտիճանին, եւ ոչ եթէ կէսսարկաւագաց թէ սաղմոսողոզ ի բեմ ելանել եւ ի սեղանոյն արեւնս առնուլ:

ՄՉԵ (ՄՉԱ) Ի. Չէ մարթ սարկաւագաց՝ երիցանց առաջի նստել առանց հրամանի, այլ հրամանաւ, նոյնպէս եւ սարկաւագին ունել պատիւ այլոցն, որ յուխտին են:

ՄՉԶ (ՄՉԲ) ԻԱ. Չէ մարթ կէսսարկաւագաց հպել եւ մերձենալ ի սպաս որ միանգամ ի սարկաւագանոցին կայ առ սրբել եւ պատրաստել զկահն որով պատարագն մատչիցի:

ՄՉԷ (ՄՉԳ) ԻԲ. Չէ մարթ կէսսարկաւագին կտաւ զուսովք արկանել եւ ի դուռն պահելոյ հեռանալ բնաւին եւ ոչ ի պատճառս աղաթից:

ՄՉԸ (ՄՉԴ) ԻԳ. Չէ պարտ գրակարդացի կամ սաղմոսողոզի կտաւ զուսովք արկանել եւ այնպէս կարդալ կամ սաղմոս ասել:

ՄՉԹ (ՄՉԵ) ԻԴ. Չէ արժան որ ի քահանայից աշտիճանին են՝ յերիցուէ միմչեւ ի գրակարդացն՝ առ կրպակս մտանել եւ շռայլել կամ ի վաճառի ի խոհակերոց մտանել եւ ճաշակել:

ՄՂ (ՄՁՁ) ԻԵ. Չէ արժան կէսսարկաւազի կամ գրակարդացի հաց տալ կամ բաժակ արհնել:

ՄՂԱ (ՄՁԷ) ԻԶ. Չէ պարտ կշտամբել կամ երդմնեցուցանել որ ոչ յեպիսկոպոսաց համարձակութիւն ունին կամ աշտիճան ինչ, ոչ յեկեղեցուջ եւ ո՛չ ի տուն չեն իշխան կշտամբել:

ՄՂԲ (ՄՁԸ) ԻԷ. Չէ պարտ քահանայից կամ ուխտաւորաց կամ աշխարհականաց յորժամ յազապս երթան՝ ընձեռես բառնալ եւ տանել ի տունս իւրեանց, զի թշնամանս ածեն եկեղեցոյն:

ՄՂԳ (ՄՁԹ) ԻԸ. Չէ պարտ յեկեղեցուջ ազապս առնել եւ բազմականս արկանել ի տաճարին Աստուծոյ, ճաշ ուտել եւ խրախունս առնել:

ՄՂԴ (ՄՂ) ԻԹ. Չէ արժան քրիստոնէից գճրէից վարս ունել եւ բանդագուշել եւ դատարկացուցանել զաւր շաբաթուն, այլ գործել արժան է, բայց զաւր կիւրակէին պատուել արժան է, եւ հանգչել արժան, որպէս քրիստոնէայք. ապա եթէ գտցի որ հրէաբար՝ նզովեալ լիցի:

ՄՂԵ (ՄՂԱ) Լ. Ոչ է մարթ ուխտականաց եւ վանականաց կամ բնաւին քրիստոնէայք եւ թէ աշխարհական որ եւ թէ այլ որ ընդ կանայս դուրդել եւ լուանալ, զի նախ այսու մեղադրեն զմեզ հեթանոսք:

ՄՂԶ (ՄՂԲ) ԼԱ. Չէ արժան առ ամենայն այլազգիս խնամութիւն առնել կամ առ հերձուածողս, բայց եթէ յանձն առնուցուն հաւատալ ի սուրբ կաթողիկէ եկեղեցի:

ՄՂԷ (ՄՂԳ) ԼԲ. Չէ մարթ յայլազգեաց արհնութիւն առնուլ, զի չէ արհնութիւն, այլ անմտութիւն եւ բարկութիւն:

ՄՂԸ (ՄՂԴ) ԼԳ. Չէ մարթ ընդ այլազգիս կամ ընդ հերձուածողս յաղաթս կալ:

ՄՂԹ (ՄՂԵ) ԼԴ. Չէ մարթ քրիստոնէի թողուլ զմարտիրոսս Քրիստոսի եւ երթալ առ սուտ մարտիրոսս այլազգեաց, որ ատարացեալ են յԱստուծոյ. եւ որ յայնպիսիսն մերձեցին՝ նզովեալ լիցին:

Յ (ՄՂԶ) ԼԵ. Չէ արժան քրիստոնէից թողուլ զեկեղեցի Աստուծոյ եւ երթալ ի տեղիս ուրեք եւ հրեշտակս անուանել եւ ժողովս առնել եւ ի գաղտնիս կուռս պաշտել. զի եթէ գտցի որ այսպիսի՝ նզովեալ լիցի, զի եթող զՔրիստոս՝ որդի Աստուծոյ եւ յայսպիսի իրս համարձակեցաւ:

ՅԱ (ՄՂԷ) ԼԶ. Չէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց մոզս եւ թովիչս եւ դիւթս եւ վիուկս լինել կամ առնել հմայեակս եւ պահպանս, որ ճշմարտութեամբ չեն պահպանք, այլ կապանք հոգուցն նոցին. եւ որ այսպիսի ինչ գտցին յանձին ունել՝ արտաքս քան զեկեղեցի ընկեցին:

ՅԲ (ՄՂԸ) ԼԷ. Չէ արժան՝ Հրէից կամ այլազգեաց գտանական պատարագս նոցա կամ գնուէրս ընդունել. զի մի՛ գտցուք հաւասարորդք տանից նոցա եւ մեղաց:

ՅԳ. (ՄՂԹ) ԼԸ. Չէ արժան ի տանս հեթանոսաց հաւասարել, որ առանց Աստուծոյ է:

ՅԴ (Յ) ԼԹ. Չէ արժան եպիսկոպոսաց յորժամ կոչին ի ժողով ուրեք կամ ի ժողովուրդ՝ արհամարհել, բայց եթէ տկարք իցեն եւ հիւանդոտք, այլ երթալ եւ ուսուցանել կամ ուսանել առ ի հաստատութիւն եւ ի հաւատս եկեղեցոյ: Ապա եթէ արհամարհեն՝ ե՛ւ անձանց մեղ դիցեն ե՛ւ կամաց:

ՅԵ (ՅԱ) Խ. Չէ մարթ քահանայի կամ ուխտաւորաց առանց հրամանի եպիսկոպոսին ճանապարհ ուրեք երթալ:

ՅԶ (ՅԲ) ԽԱ. Չէ արժան զլոկ կանայս ի բեմ հանել, բայց զնորակնիք յաւուր տանի մերձ առ բեմն կացուցանել:

ՅԷ (ՅԳ) ԽԲ. Չէ արժան յետ երկուց շաբաթուց աղուհացիցն ի մկրտութիւն զոք ընդունել առանց ուսուցանելոյ:

ՅԸ (ՅԴ) ԽԳ. Արժան է՝ ոյք մկրտին՝ նախ զհաւատն ուսանել եւ յաւագ շաբաթուն հինգշաբաթ ար համար տալ եպիսկոպոսաց կամ երիցանց:

ՅԹ. (ՅԵ) ԽԴ. Արժան է՝ ոյք ի հիւանդութեան ընկալան զմկրտութիւն, յորժամ յառնիցեն՝ ուսանել, զի գիտասցեն թէ որոյ շնորհաց եւ պատուի արժանի եղեն:

ՅԺ (ՅԶ) ԽԵ. Արժան է՝ որ մկրտին, յետ մկրտութեանն աւծանել աւծամբ երկնաւորաւ, զի արժանաւորք լիցին արքայութեան:

ՅԺԱ (ՅԷ) ԽԶ. Չի չէ պատշաճ ի Քառասներորդսն հաց մատուցանել, բայց եթէ շաբաթու եւ կիրակէի:

ՅԺԲ (ՅԸ) ԽԷ. Չէ արժան ի Քառասներորդսն յաւագ շաբաթուն հինգշաբաթի ար բերան լուծանել, զի մի՛ ամենայն պահք Քառասներորդացն անարգեսցին, այլ արժան է զամենայն Քառասներորդսն պահել եւ լոկ աշտուճ հացի մխիթարել զանձինս:

ՅԺԳ (ՅԹ) ԽԸ. Չէ մարթ եւ պատշաճ ի Քառասներորդսն զմարտիրոսացն ծնունդս եւ տանս առնել, այլ զսուրբ մարտիրոսաց յիշատակ կատարել շաբաթու եւ կիրակէի:

ՅԺԴ (ՅԺ) ԽԹ. Չէ արժան ի Քառասներորդսն հարսանիս կամ ի ծնունդս ուրուք տանս առնել:

ՅԺԵ (ՅԺԱ) Ծ. Չէ մարթ քրիստոնէից ի հարսանիս երթալ եւ կաքաւել կամ ի պարու գալ, այլ պարկեշտութեամբ ընթրիս ուտել եւ ճաշակել, որպէս եւ վայել է քրիստոնէից:

ՅԺՁ (ՅԺԲ) ԾԱ. Չէ մարթ քահանայից եւ ուխտաւորաց խաղս ինչ տեսանել կամ երգս ի հարսանիս կամ յընթրիս, այլ մինչ չեւ մտեալ վարձակաց եւ կատակաց, այլ ցած ուտել եւ գնալ ի տունս իրեանց:

ՅԺԷ (ՅԺԳ) ԾԲ. Չէ արժան քահանայից եւ ուխտաւորաց հանկանակաւ կոչունս առնել կամ գինարբուս, այլեւ ոչ աշխարհականաց:

ՅԺԸ (ՅԺԴ) ԾԳ. Չէ մարթ երիցանց, մինչ չեւ մտեալ եպիսկոպոսին, մտանել եւ նստել ի բեմի, բայց ընդ եպիսկոպոսին մտանել արժան է: Ապա եթէ դժուարոտ իցէ եպիսկոպոսն՝ համարձակեալ լիցի երիցանց մտանել՝ նստել:

ՅԺԹ (ՅԺԵ) ԾԴ. Չէ արժան ի տունս պատարագ մատուցանել եպիսկոպոսի կամ երիցու:

ՅԻ (ՅԺԶ) ԾԵ. Չէ մարթ յիմաստութենէ ուրոյք եղեալ սաղմոս պաշտել յեկեղեցուջ, բայց եթէ ի գրոց սրբոց իցէ կամ որ կանոնեալքն են յեկեղեցույ, թէ սաղմոսք, թէ արիւնութիւնք: Այնպէս և զիրս ինչ չէ պարտ կարդալ յեկեղեցուջ, բայց եթէ որ կանոնեալքն են, այսինքն է՝ զՆոր արեւնս եւ զՀին կտակարանս:

Ձինչ արժան է կարդալ՝ են այսոքիկ. զԱրարածս, զԵլս, զԴեւտացիս, զԹիս, զԵրկրորդ արեւնս, զՅեսու Նաւեայ, զԴատաւորսն, զՀռութ, զԹագաւորութիւնս Դ, զՄնացորդս Բ, Եգր Բ, զՍաղմոսն Դ-աւթի ԾԾ, զՍողոմոնի Գ՝ զԱռակս, զԵկեղեխաստէսն, զԵրգս երգոցն. զՅոր, զԲԺ մարգարէսն՝ Ովսէէ, Ամովս, Սիքիէ, Յովել, Ապղիու. Յովնան, Նաոււմ, Ամբակում, Սոփոնիա, Անգեա, Չաքարիա, Մաղաքիա. Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ, Դանիէլ, Մակարայեցիք. Նորոց Կտակարանաց՝ Դ Աւետարանք՝ Մատթէոս, Մարկոս, Դուկաս, Յովհաննէս. Գործք առաքելոց, Կաթողիկէք, Թուղթք Է՝ ա. Յակոբայ, բ. Պետրոսի, գ. Յովհաննու, ա. Յուդայի. Պաւղոսի թուղթք ԺԴ՝ ա. Առ Հռոմայեցիս, բ. Առ Կորնթացիս, ա. Առ Գաղատացիս, ա. Առ Եփեսացիս, ա. Առ Փիլիպեցիս, ա. Առ Կողոսացիս, բ. Առ Թեսաղոնիկեցիս, ա. առ Եբրայեցիս, բ. Առ Տիմոթէոս, ա. Առ Տիտոս, ա. Առ Փիլիմոն:

Այս սահմանք եղան որ ի միասին ժողովեալք եպիսկոպոսք ՆԼԷ:

ԺԱ

ԿԱՆՈՆՔ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԳԼՈՒԽՔ Լ.

- Ա. Վասն քահանայից որ մեղանչեն:
- Բ. Վասն քահանայի որ կին առնու:
- Գ. Վասն քահանայի որ վաշխ առնու:
- Դ. Վասն որք ուտեն ի տունս հեթանոսաց:
- Ե. Վասն կուսանի եւ երկեակի:
- Չ. Որ զերկրորդ կինն թողու եւ յառաջինն դառնայ:
- Է. Որք ի տեղոյ ուտիցեն:
- Ը. Երիցու որ գաղտ պսակ դնիցէ:
- Թ. Վասն առեւանկաց:
- Ճ. Որք ի ձիսն հային յագելապէս:
- ՃԱ. Վասն իգացելոց:
- ՃԲ. Վասն թովչաց:
- ՃԳ. Որ զկուսութիւն իւր Աստուծոյ նուիրեաց:
- ՃԴ. Մանուկ որ առանց կնքոյ մեռանի:
- ՃԵ. Որ զգերեզման քանայ առ անձուկ:
- ՃԶ. Վասն որ զդիս կողոպտեն:
- ՃԷ. Վասն որք կոծ դնեն:
- ՃԸ. Վասն նշխարաց վկայից:
- ՃԹ. Վասն որք զխառնակս անասնոց նկատեն:
- Ի. Վասն անապատականաց:
- ԻԱ. Վասն զհրաման մեռելոց ունել:
- ԻԲ. Վասն ծածուկ խոստովանութեան:
- ԻԳ. Վասն որ զկին իւր արձակեսցէ:
- ԻԴ. Վասն որ զկին իւր թողու:
- ԻԵ. Վասն որ արբենայ:
- ԻՉ. Վասն որ կաշառ առնու:
- ԻԷ. Վասն ձեռնածուաց:
- ԻԸ. Վասն կիրակէի:
- ԻԹ. Վասն վայրապար նգովելոյ:
- Լ. Վասն մոնոզոնի:

Կանոնք սրբոյն Գրիգորի առաքելոյ Հայոց

ՅԻԱ (ՅԺԷ) Ա. Քահանայ որ ի մեղս գառածեալ է՝ ամ ապաշխարեսցէ ջերմեռանդն սրտիւ, արտասուաւք, տրաւք տնանկաց, ապա մտեալ հաղորդեսցի:

ՅԻԲ (ՅԺԸ) Բ. Քահանայ որ կին առնու՝ Ե ամ արտաքոյ, Բ՝ ի ներքս ապաշխարեսցէ, եւ Բ ամս անհաղորդ կացցէ եւ ապա հաղորդեսցի:

ՅԻԳ (ՅԺԹ) Գ. Քահանայ որ զարծաթ իւր ի վարձու տայ՝ մերժեսցի յեկեղեցոյ:

ՅԻԴ (ՅԻ) Դ. Որք երթան ի տունս հեթանոսաց, եւ ուտեն եւ ըմպեն անխտիր՝ Գ ամ արտաքոյ ապաշխարեսցեն, ապա արժանի լիցին հաղորդել:

ՅԻԵ (ՅԻԱ) Ե. Որ մին կուսան եւ մին երկեակ՝ Բ ամ արտաքոյ եւ մի՝ ընդ արինաւք:

ՅԻԶ (ՅԻԲ) Զ. Եթէ որ թողցէ զերկրորդն եւ յառաջինն դարձցի ի թողեալն՝ Է ամ արտաքոյ եւ Ա ընդ արինաւք:

ՅԻԷ (ՅԻԳ) Է. Թէ որ կերիցէ ի տեղոյ՝ արգելցէ զուտելն եւ տացէ աղքատաց նոյնչափ:

ՅԻԸ (ՅԻԴ) Ը. Թէ որ զաղտ պսակ դիցէ՝ պսակադիրն լուծցի:

ՅԻԹ (ՅԻԵ) Թ. Թէ որ առեւանկ արասցէ՝ պսակն անվաւեր լիցի եւ պսակեալն ում կամիցի լիցի:

ՅԼ (ՅԻԶ) Ժ. Որ ի ձիսն յերասանան յագելապէս՝ Գ ամս արտաքոյ եւ Ա ի ներքս:

ՅԼԱ (ՅԻԷ) ԺԱ. Իգացելոցն՝ Գ ամս արտաքոյ եւ Ա ի ներքս:

ՅԼԲ (ՅԻԸ) ԺԲ. Թովչացն՝ Ե ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս, մեծ ողորմութեամբ:

ՅԼԳ (ՅԻԹ) ԺԳ. Որ զկուսութիւն իւր Աստուծոյ նուիրեաց եւ ապա ապականեցաւ՝ Է ամ ապաշխարեսցէ:

ՅԼԴ (ՅԼ) ԺԴ. Մանուկ, որ առանց կնքոյ մեռանի, եթէ ի ծնաւոյցն ծուլութենէ լինի՝ Ե ամ արտաքոյ, Ա ընդ արինաւք: Նոյն եւ հոգաբարձուացն եւ քահանայիցն, որ ծուլացան:

ՅԼԵ (ՅԼԱ) ԺԵ. Որ զգերեզման բանայ առ անձուկ՝ Դ ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս:

ՅԼԶ (ՅԼԲ) ԺԶ. Որ զղիս կողոպտեն՝ ԺԵ ամ արտաքոյ եւ Ա ի ներքս:

ՅԼԷ (ՅԼԳ) ԺԷ. Որք կոծ դնեն եւ զհերս խզեն եւ կամ զճակատ հարկանեն՝ նզովեալ լիցին ի կեանս եւ ի մահ:

ՅԼԸ (ՅԼԴ) ԺԸ. Չէ պարտ ուր նշխարք մարտիրոսաց դնին, ի վերայ պատարագ մատուցանել:

ՅԼԹ (ՅԼԵ) ԺԹ. Չէ մարթ քրիստոնէից նկատել զխառնս անասնոց, առաւել կանանց, պատուիրեն արեւնք. եւ որ գտցի ոք՝ նգովեալ լիցի:

ՅԽ (ՅԼՁ) Ի. Ոչ հրամայեն կանոնք՝ անապատականաց մկրտութիւն առնել եւ արեւնս տալ ժողովրդեան կամ պսակ դնել, զի այս գործ առաջնորդաց է:

ՅԽԱ (ՅԼԷ) ԻԱ. Եթէ որ ելոյժ զհրաման մեռելոյ եւ արհամարհեաց՝ նգովեալ լիցի:

ՅԽԲ (ՅԼԸ) ԻԲ. Եթէ որ ի քահանայից զծածուկ խոստովանութիւն ուրուք յայտնեաց, անկցի յաշտիճանէն եւ ի կարգէ պաշտաւնէից մերժեացի եւ մեղք չխոստովանողացն անկցի ի վերայ նորա:

ՅԽԳ (ՅԼԹ) ԻԳ. Որ վասն պռնկութեան արձակեացէ զկին իւր՝ արձակեացէ, բայց Ա սան սրբեացի:

ՅԽԴ (ՅԽ) ԻԴ. Այր որ զկին իւր թողու ի պատճառս աստուածպաշտութեան՝ նգովեալ եղիցի ի կեանս եւ ի մահ:

ՅԽԵ (ՅԽԱ) ԻԵ. Եթէ որ արբեցաւ ի քահանայից կամ ի սարկաւագաց կամ ի դպրաց՝ մի՛ իշխեսցէ ի պատարագ կամ ի պաշտաւն մերձենալ մինչեւ բազում արտասուաւք եւ գթով տնանկաց ապաշխարեսցէ, զի արբեցողք ընդ սպանողս են:

ՅԽԶ (ՅԽԲ) ԻԶ. Եթէ որ ի քահանայից կամ յաշխարհականաց առցէ կաշառս՝ եկեսցէ անէծքն Սիմոնի կախարդի ի վերայ նոցա եւ կցորդ եղիցին կաշառոյն Յուդայի մատնչի եւ Գէեզի բորոտութեամբն այրեսցին ոգիք կաշառառուացն:

ՅԽԷ (ՅԽԳ) ԻԷ. Չեռնածուացն՝ Ա սան արտաքոյ եւ Ա ի ներքս, հանդերձ արտասուաւք եւ ողորմութեամբ քաւեսցէ:

ՅԽԸ (ՅԽԴ) ԻԸ. Պարտ է քրիստոնէից պատուել զաւր կիրակէի, աղաւթել եւ հանգչել ի նմա, ապա եթէ որ պահեսցէ հրէաբար՝ նգովեսցի ի Քրիստոսէ:

ՅԽԹ (ՅԽԵ) ԻԹ. Քահանայ որ վայրապար նգովէ՝ նգովեալ լիցի ի Քրիստոսէ:

ՅԾ (ՅԽՁ) Լ. Կոյս որ նուիրէ զանձն իւր Աստուծոյ, նոյնպէս եւ մոնագն, մի՛ իշխեսցէ ամուսնանալ. ապա եթէ գտցի՝ ի հաղորդութենէն անկեալ հեռացի, եւ եպիսկոպոսն տեսցէ զվարսն եւ որպէս կամի՝ մարդասիրեսցէ:

ԺԲ

ԿԱՆՈՆՔ ՍԱՐԴԻԿԵԱՅ ԳԼՈՒԽՔ ԻԱ.

- Ա. Վասն եպիսկոպոսի, որ յիւր վիճակէ յայլ վիճակ փոխի:
- Բ. Վասն եպիսկոպոսի, որ վիճակէ ի վիճակ վազէ:
- Գ. Վասն հակառակութեան եպիսկոպոսաց:
- Դ. Վասն եպիսկոպոսի, որ ի բազմաց եպիսկոպոսաց որոշեալ եղել:
- Ե. Վասն եպիսկոպոսի, որ բանբասիցի՝ յոմանց ի բազում եպիսկոպոսաց լուծցի:
- Զ. Վասն եպիսկոպոսի, որ ի ժողով կոչեցեալ եւ ոչ երթիցէ:
- Է. Վասն ոչ երթալ եպիսկոպոսի ի պաղատն, որ ոչ կոչեսցի:
- Ը. Վասն եպիսկոպոսի ի ձեռն սարկաւագաց վճարել:
- Թ. Վասն եպիսկոպոսի ընդ ձեռն թղթոյ կաթողիկոսին առաքել զիւր սարկաւագն ի դուռն արքունի:
- Ճ. Վասն եպիսկոպոսի՝ նուաստագունիցն նախկին:
- ՃԱ. Վասն ոչ յամել եպիսկոպոսի յաւտար վիճակի:
- ՃԲ. Վասն եպիսկոպոսի ոչ ուրեք յամել եւ անհաղորդ մնալ զերիս կիրակէս:
- ՃԳ. Վասն ոչ ընդունել եպիսկոպոսի որ յիւրմէ եպիսկոպոսէն լուծցի:
- ՃԴ. Վասն խնդիր առնելոյ եպիսկոպոսաց, որ առ բարկութեան յիւրմէ եպիսկոպոսէն որոշեալ է:
- ՃԵ. Վասն որ յայլոյ վիճակի ձեռնադրէ, անհաստատ է:
- ՃԶ. Վասն երիցանց՝ ոչ լինել անհաղորդ զերիս կիրակէս:
- ՃԷ. Վասն սարկաւագաց նոյնպէս:
- ՃԸ. Վասն ոչ յամել ուրեք, որ յանիրաւի որոշեսցի, այլ նոյնժամայն դառնալ եւ լուծումն գտանել:
- ՃԹ. Վասն հարցումն առնելոյ ընդունել զՄովսէս:
- Ի. Վասն պաշտելոյ զկարգն, որ ի հերձուածս թիւրին եւ անդրէն դառնան:
- ԻԱ. Վասն ոչ հաղորդելոյ ընդ եպիսկոպոսի, որ առանց կոչելոյ ի պաղատն արքունի երթայ:

Կանոնք Սարդիկեայ

ՅԾԱ (ՅԽԷ) Ա. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Ոչ է այսքան յետին սովորութիւն, որքան վնասակար արդեանցն զանազանութիւն յինքեանց ի հիմանց անտի արմատաքի խլել, զի մի՛ ումեք իշխանութիւն եղիցի ի փոքր քաղաքէ յայլ փոխել: Վասն զի իրացս այսոցիկ պատճառք յայտնի են. վասն էր այսոքիկ ձեռնարկին, քանզի ոչ ուրեք եպիսկոպոս գտանել կարացի, որ ի մեծ քաղաքէ ի նուաստոյնն փոխեցաւ. աստի յայտ է ջերմեռանդն կամաց ազահութեան տոչորեալ, այսպիսեացս եւ մանաւանդ ամբարիսաւաճութեան ծառայել, որպէս զիշխանութիւն մեծագոյն կարծել ստանալ: Արդ՝ եթէ ամենեցուն այս հաճոյ է, որպէս զի զայսպիսի ունայնութիւն խստութեամբ

վրէժխնդիր լինել, քանզի կարծեմ թէ եւ ոչ աշխարհականաց պիտոյ է ունել այսպիսեաց հաղորդութիւն: Ամէն եպիսկոպոսքն ասացին թէ՛ Այս հաճոյ է ամենեցուն:

ՅԾԲ (ՅԽԸ) Բ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Ապա եթէ որ այնպիսի գտցի մոլեգնեալ կամ յանդուգն, որպէս ոմանց, այսպիսեաց կարծեալ բերել իմն աղաչանս, հաստատելով զինքն ի բազմութենէն թուղթ ի մէջ բերեալ, յայտ է թէ սակաւ գոմանս կարաց վարձու գնովք ապականել, այս եկեղեցոյ ընդդիմակաց լինել, որպէս աղաչելով իմն գնա ունել եպիսկոպոս: Արդ՝ բնաւին զայնպիսիսն խորամանկագործութիւնս եւ արուեստս տանջելիս կարծեմ լինել, որպէս զի մի՛ գոք զայսպիսիս եւ ոչ ի վախճանին գեթ ընդ աշխարհականին արժանի լինել հաղորդութեան: Արդ՝ եթէ հաճոյ են կամքս, պատասխանի տուք: Պատասխանի ետուն՝ Ասացեալքն հաճոյ թուեցան:

ՅԾԳ (ՅԽԹ) Գ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եթէ եւ զայս եւս յաւելուլ կարեւոր է, զի մի՛ որ եպիսկոպոս յիրմէ գաւառէն իշխեսցէ յայլ գաւառ, յորում են եպիսկոպոսքն, երթալ, բայց եթէ յիր եղբարց կոչեսցի, զի մի՛ կարծեսցուք զսիրոյն փակել զգրունս: Սոյնպէս եւ այսմ խնամ արկանելի է, զի եթէ որ ուրեք ի գաւառի եպիսկոպոսք յայտնապէս եղբար եպիսկոպոսակցի իրում իրս ունիցի, մի՛ որ ի նոցանէ յայլ գաւառէ եպիսկոպոս դատաւորս խնդրեսցէ, ապա թէ որ եպիսկոպոս յիրս իմիք կարծեսցի դատապարտեալ եւ զիտէ թէ ոչ անիրաւ իրս ունի, զի եւ դարձեալ նորոգեսցի դատաստան: Եթէ թուի ձերում սիրոյդ զՊետրոսի առաքելոյ զյիշատակն պատուեսցուք. եւ զրել ի նոցանէ որք զդատն արարին Յուլիոսի եպիսկոպոսի Հռոմայ, զի որք մատակոյն ի գաւառն եպիսկոպոսք, թէ բնաւ պիտոյ են՝ որպէս եւ դատաւոր ստանալ ապա եթէ յայտ ոչ կարասցէ առնել, վասն զի այսպիսի է իր նորա, զի եւ դարձեալ դատ պարտի տալ, որ միանգամ դատեցան՝ մի՛ լուծանել, բայց որ էրն՝ հաստատուն կացցէ:

ՅԾԴ (ՅԾ) Դ. Գաւղենտիոս եպիսկոպոս ասաց թէ՛ Կարեւոր եւ հաճոյ է յաւելուլ զայս վճիռ, զոր անարատ սիրով լի արտաբերեցեր, զի եթէ որ յեպիսկոպոսաց ի կարգէ եպիսկոպոսութեան ի բաց անկցի, դատավճիռ այնոցիկ եպիսկոպոսաց, որ դրացիք են, եւ ասասցէ միւս անգամ իրում պատասխանատուութեանն իրս պարտ է ի ներքս բերել, մի՛ որ իշխեսցէ նախ յաթոռ նորա կարգաւորել զայլ որք, մինչ ոչ Հռոմայ եպիսկոպոսն զհտասցէ, վասն այսորիկ վճիռ գրով յառաջ բերցէ:

ՅԾԵ (ՅԾԱ) Ե. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Հաճոյ թուեցաւ, զի եթէ որ եպիսկոպոս ամբաստանեսցի եւ ժողովեալ եպիսկոպոսունք նորին գաւառին յիրմէ աշտիճանէն շարժեսցեն զնա, եւ որպէս ի բաց կալով նոցա ի դատաստանէն՝ ապաւինեսցի առ երանելին Հռոմայ եպիսկոպոսն՝ եւ կամեսցի լսել զնորա դատաստանն եւ իրաւացի կարծեսցէ նորոգել զնորա իրացն հարց եւ քնին՝ զրել արժանի արասցէ առ եպիսկոպոսս այնոսիկ, որ մատ եւ յայն գաւառ, զի նոքա զգուշութեամբ եւ հեզութեամբ մի ըստ միոջէ քննեսցեն եւ ըստ ճշմարտութեանն հաւատոց դատավճիռ ի վերայ իրացն արտաքս ածցեն: Ապա եթէ որ դարձեալ աղաչեսցէ եւ միւս անգամ զիրն իւր լսելի առնել եւ իւրոյ խնդրուածին զՀռոմայ եպիսկոպոսն շարժել՝ յիրմէ կողմանէ

զերիցունս առաքեսցէ զիշխանութեան եպիսկոպոսութեան իւրոյ, զոր բարութք զոյ փորձեսցէ, սահմանեսցէ, թէ պարտ է առաքել, որ ընդ եպիսկոպոսացն դատն ասիցէ, ունելով զիշխանութիւն նորա, վասն որոյ առաքեցան, եւ այս խնդրելի է. ապա թէ բովանդակ կարծիցէ առ ի յիրին զիտութիւն եւ սահմանադրութիւն, զի եպիսկոպոսն արասցէ, զոր ինչ նորա իմաստնազար խորհրդոցն բարութք թուեսցի: Պատասխանի ետուն եպիսկոպոսն. Ասացեալքն հաճոյ թուեցան:

ՅԾԶ (ՅԾԲ) Զ. Եթէ ի դէպ լինիցի ի միում գաւառի, յորում բազում եպիսկոպոսունք են, միոյ եպիսկոպոսին մնալ, եւ նա յիմեքէ ծուլութենէ ոչ կամեսցի գնալ եւ հաւանակից լինել կարգաւորութեանն եպիսկոպոսացն, իսկ եպիսկոպոսունքն ժողովեալ աղաչեսցեն լինել կարգաւորութեանն զոր նոքայն խնդրեն, եպիսկոպոս որ մնացն՝ յիշումն առնել ի ձեռն թղթոյ հայրապետին, այսինքն մայրաքաղաքի եպիսկոպոսին, եւ աղաչեն բազմութիւնքն հովի տալ նոցա. եւ ինձ այսպէս թուի, թէ բարութք ասեն եւ սմա մնալ, զի եկեսցէ: Ապա եթէ եւ ի ձեռն թղթոյ աղաչեսցեալ ոչ եկեսցէ եւ ոչ թղթով պատասխանի արասցէ, պիտոյ է զկամս բազմութեանն առնել: Այլ պարտ է կոչել եւ որք մատաւորքն են ի գաւառին եպիսկոպոսք առ ի ձեռնադրութիւն մայրաքաղաքի եպիսկոպոսին: Եւ ոչ է պարտ վայրապար կարգաւորել եպիսկոպոս ի գեաւոյ ուրեք կամ ի դուզնաքեայ քաղաքի, որում եւ մի երէց բաւական է, քանզի ոչ է անդ կարելոր եպիսկոպոսի կարգել, զի մի՛ արհամարհեսցի եպիսկոպոսին անուն եւ իշխանութիւն, այլ գաւառի եպիսկոպոսք, որպէս յառաջագոյն ասացի, յայնպիսի քաղաքս կարգիլ պարտին եպիսկոպոսքն ուր եւ առնելին եպիսկոպոսք: Ապա եթէ գոցի այնպէս բազմութեան թուովք ժողովուրդք եւ քաղաք, զի արժանի է նմա եպիսկոպոս ընդունել՝ առցէ, թէ ամենեցուն հաճոյ թուեսցի այս: Պատասխանեցին ամենեքեան. Հաճոյ է:

ՅԾԷ (ՅԾԳ) Է. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Մեր ունայնութիւնս եւ բազմազառումն եւ աշխարհական բաջաղանք արարին մեզ ոչ ունել այսքան համարձակութիւն եւ շնորհս որքան պարտինք ստանալ: Քանզի բազումք յեպիսկոպոսաց ոչ պակասեն ի բանակս երթալով եւ մանաւանդ Ափրիկէացիք, որք, որպէս տեղեկացաք ի սիրելոյ եղբարակցէն մերմէ եւ պաշտանակցէն՝ եպիսկոպոսակցէ Գրատայ, զփրկչական խորհուրդ ոչ ընդունին, այլ այնպէս արհամարհեն, որպէս զի մի մարդ ի բանակին բազում եւ պէսպէս, եւ որ ոչ կարեն աւգուտ առնել եկեղեցոյ, պաղատանս տանել եւ ոչ որպէս պարտ եւ պատշաճ լինել աղքատաց եւ աշխարհականաց պատիւս եւ գործակալութիւնս ոմանց հնարել: Արդ՝ այս ունայնութիւնս զգումարումն ոչ առանց գայթազողութեան ուրութք մեզ եւ բամբասանաց առիթ լինի: Արդ՝ վայելչական համարեցայ եպիսկոպոսի զիւր աւզնականութիւն տալ նմա, որ որ յունեքէ բռնաւորեսցի կամ յայրեանց զբաղատեսցի, կամ դարձեալ եթէ որ որ[բ] զրկեսցի յիւր կենաց, թէ բնաւ եւ այս անուանք իւրացի ունին զաղաչանս: Արդ՝ սիրելիք եղբարք, եթէ ամենեցուն այս հաճոյ թուի՝ դատ արարեք, զի ոչ ոմեք եպիսկոպոսի պարտ էր ի պաղատն երթալ, բայց ի նոցանէ, զոր բարեպաշտ թագաւորն մեր ի ձեռն հրամանաց իւրոց կոչեսցէ. եւ քանզի բազում անգամ ի դէպ լինի ոմանց յանապատ տեղի վանսն ապաւինել յեկեղեցի վասն իրացն յանցանաց կամ անխտիր դատապարտեալ պահեսցի եւ կամ այլ ինչ իւրք դատավճռաւ անսալով, զայսպիսեացն ոչ ուրանալ եւ լինել յաւգնականութիւն, այլ առանց ծուլութեան եւ առանց երկիւղի պարտ է

այսպիսեացս խնդրել թողութիւն: Արդ՝ եթէ այս հաճոյ թուի՝ դատավճռակից լերուք: Պատասխանի ետուն ամենեքեան. Սահմանեցի եւ այս:

ՅԾԸ (ՅԾԴ) Ը. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս ձեր իմաստդ դատեսցէ: Քանզի թուեցաւ մեզ, զի մի՛ ընդ ամբաստանաւք անկցի եպիսկոպոս ոք երթալով ի պաղատն, թէ ոք ի նոցանէ այսպիսի ունիցի պաղատանս, որպէս վերագոյն յիշեցաք, ի ձեռն իւրոյ սարկաւազի առաքեսցեն, քանզի սպասատրին պատկեր ոչ է նախանձելի. եւ որ լինելոցն է վաղագոյն պաճուճել կարասցէ: Ամենեքին պատասխանի ետուն. Սահմանեցի այս:

ՅԾԹ (ՅԾԵ) Թ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Կարծեմ թէ այս իրաւացի է, զի թէ յոր եւ իցէ գաւառ եպիսկոպոս առ եղբայր իւր եւ եպիսկոպոսակից առաքեսցէ պաղատանս, եւ մեծագոյն քաղաքին, ալիսնքն մայրաքաղաքին, նաեւ զսարկաւազ իւր եւ զաղաչանս առաքեսցէ տալով նմա վկայութեան թուղթս, գրելով ըստ կարգի առ եղբարս եւ եպիսկոպոսակիցս մեր, որ յայնմ ժամանակի ի տեղիսն կամ ի քաղաքսն են, յոր բարեպաշտ թագաւորն զարքունական իրսն կառավարէ: Ապա եթէ ոք յեպիսկոպոսաց ունիցի բարեկամս ի գաւթի թագաւորին եւ կամեսցի վասն ուրուք աղաչել, որ է վայելուչ, մի՛ արգելցէ ի ձեռն իւրոյ սարկաւազին, եւ աղաչեսցէ եւ պատուիրեսցէ նոցա աւզնականութիւն աղաչելով նմա շնորհել վարկանելով: Իսկ որք ի Հռոմ երթան, որպէս յառաջ ասացի, սիրելի եղբարս մերոյ եպիսկոպոսակցի Յուլիայ, զպաղատանս զոր ունիցին տալ պարտին, զի նախ նա փորձեսցէ. եւ եթէ ոչ ոք ի նոցանէ անամաթ իցէ, եւ այսպէս զիւր հոգաբարձութիւնս տալով առաքեսցէ ի պաղատն: Ամենեքին եպիսկոպոսքն ասացին թէ՝ Հաճոյ թուեցաւ մեզ եւ վայելուչ է խորհրդակցութիւնս այս:

ՅԿ (ՅԾԶ) Ժ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս հարկաւոր գոյ կարծեմ, զի ամենայն ճշմարտիւ եւ խնամով քննեսցի, զի եթէ ոք մեծատուն կամ քողոստիկոս ի հրապարակէ աղաչեսցէ լինել եպիսկոպոս, ոչ յառաջ նախ կարգեսցի, եթէ ոչ նախ սարկաւազի եւ գրակարդացի սպասատրութիւն կատարեսցէ, զի ընդ ամենայն աշտիճան կրթել, եթէ արժանաւոր կարծեսցի, հանել ի կամարն եպիսկոպոսութեան յառաջադիմութեամբ անցանել կարասցէ, բայց կալ յիւրաքանչիւր կարգի աշտիճան, ոչ դուզնաքեայ ժամանակի երկայնութիւն, որով ժամանակաւ հաւատ նորա եւ վարուցն լաւականութիւն եւ հաստատումն եւ հեզութիւն ծանաթ լինել կարասցեն. եւ այսպէս արժանի առ աստուածային քահանայութիւնն կարծեցեալ ի մեծագոյն վայելեսցէ պատիւ. քանզի ոչ պատեհ է, ոչ գիտութիւն եւ ոչ բարութք վարքն, ընդունել թեթեւութեամբ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ առ ձեռնադրել, քանզի այս իրաւապէս նորատունկ կարճեսցի, վասն զի մանաւանդ եւ երջանիկն առաքեալ, որ հեթանոսացն եղեւ առաքեալ, երեւի արգելլովն վաղագոյն զկարգատրութիւնն, քանզի երկայն ժամանակին փորձ զվարսն եւ զիւրաքանչիւր գործ եւ զկամս դիւրագոյն տպաւորել կարասցէ: Ամենեքեան ասացին թէ՝ հաճոյ է նոցա եւ բնաւին ումեք ոչ շրջել զայսոսիկ:

ՅԿԱ (ՅԾԷ) ԺԱ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս սահմանել պարտիմք, եթէ եպիսկոպոս յայլ ի քաղաքէ եկեսցէ ի քաղաք յայլ կամ յայլ ի գաւառէ ի գաւառ յայլ

գոռոզությունն աղազալ իւրոց գովեստիցն սպասատրելով կամ թէ աւանդութիւն ինչ հնազանդեցուցանելով եւ բազում ժամանակս կալ անդ, եւ եթէ քաղաքին եպիսկոպոս ոչ է հմուտ վարդապետութեան, մի՛ արհամարհեսցէ զնա եւ յաճախագոյն ի բեմէ խաւսեսցի, ամաչեցուցանելով եւ յամաւթ առնելով, որ անդ եպիսկոպոսն է, քանզի այս պատճառք սովոր են խռովութիւնս առնել, եւ յայսպիսի սովորութենէ զայլոց զաթոռ ինքեան խաւսել եւ հանել փութայ, ոչ թերահաւատելով որ նմա տուեալն է՝ թողուլ եւ յայլ փոխել: Արդ՝ սահմանելի է ժամանակն, որ վասն այտորիկ, քանզի ոչ ընդունել զեպիսկոպոս՝ ապիրատ եւ անպիտան կարծելի է: Բայց յիշել ի յառաջեալ ժամանակին զհայրն մեր, որ սահմանեաց, զի թէ ոք ասէ զուր ի նոսա, ի նորին քաղաքի եղիցի յերիս կիրակէս աւուրս, Գ շաբաթս ոչ հաղորդեսցի, ի բաց շարժեսցին յարինաց անտի: Արդ՝ եթէ ի վերայ աշխարհականաց այսպէս հրամայեալ է՝ ոչ է պարտ եւ աւգտակար եպիսկոպոսի, եթէ եւ ոչ մի ինչ ծանրագոյն ունիցի կարիս կամ իրս դժուարինս առ ի բազում ժամանակս թողուլ զիւր եկեղեցին եւ տրտմեցուցանել զհաւատացեալս նմա ժողովուրդսն: Ամենայն եպիսկոպոսքն ասացին. Եւ զայս կարի վայելչական սահմանեմք:

ՅԿԲ (ՅԾԸ) ԺԲ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Քանզի ոչ ինչ թողլի, եւ այս սահմանեսցի: Ոմանք յեղբարց մերոց եւ յեպիսկոպոսակցաց ի քաղաքս յորս եպիսկոպոսունք կարգին, կարծեն ստանալ այժմ սակաւ ստացուածս, բայց յայլ տեղիս մեծագոյն ստացուածս, յորոց կարող են խնամարկել եւ տնանկաց, այնպէս թողացուցանել նոցա համարին. զի եթէ հանդերձեալ են յիւրեանց տեղիսն զնալ եւ զպտուղսն ժողովել՝ Գ կիրակէս աւուրս, այսինքն Գ շաբաթս, յիւրեանց զեաւղս կալ նոցա եւ կամ ի մերձաւոր եկեղեցիս, յորում են երիցունք, ժողովեսցին, վասն զի մի՛ նա կարծեսցէ լինել առանց հաղորդութեան զոլ եւ զպաշտաւնն կատարել, եւ ոչ յաճախագոյն ի քաղաքն յորում եպիսկոպոսքն մտանել, քանզի այսու տարագու թիւրի բան նորա ոչ դիպելով անդ՝ ոչ ինչ վնասակար են, եւ ամբարհաւած եւ հպարտ կարծեսցի յանցանացն: Ամէն եպիսկոպոսքն ասացին. Հաճոյ է եւ այս կարգատրութիւն:

ՅԿԳ (ՅԾԹ) ԺԳ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ այս դարձեալ հաճոյ թուեսցի, զի թէ ոք սարկաւազ կամ երէց կամ ոք ի վիճակելոց անհաղորդ եղիցի եւ առ այլ եպիսկոպոս, որ գիտիցէ զնա, ապաւինեսցի, ճանաչելով նորա, թէ իւրոյ եպիսկոպոսին հանեալ է զնա յարինաց, ոչ է պարտ նմա իւրոյ եպիսկոպոսակցին եւ եղբարն թշնամանս ածել եւ արե՛նս տալ: Ապա եթէ զայդ առնել իշխեսցէ՝ գիտասցէ թէ ի ժողով եպիսկոպոսացն պատասխանատուութեան պարտապան լինել նմա: Եւ ամենեքին եպիսկոպոսքն ասացին. Այս դատաստան եւ զխաղաղութիւն հանապազ պահեսցէ եւ զամենեցուն զիմաստութիւն:

ՅԿԴ (ՅԿ) ԺԴ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Որ հանապազ զիս շարժէ, լռել ոչ պարտին: Եթէ ոք եպիսկոպոս բարկացող գտցի, որ ոչ պիտոյ է այսպիսոյ առն կրանաւորիլ, եւ վաղվաղակի յանդիման երիցու կամ սարկաւազի շարժել հանել զոմանս յեկեղեցոյն կամեսցի, նախախնամելի է ոչ յանկարծակի զայնպիսին դատապարտել եւ զրկել ի հաղորդութենէ: Ամենեքեան ասացին. Որ արտաքսին՝ ունի իշխանութիւն յեպիսկոպոս նորին մայրաքաղաքացոյն սոյն գաւառին ապաւինել. ապա եթէ մայրաքաղաքի եպիսկոպոսն ոչ իցէ անդ, ի մատագոյն գաւառին եպիսկոպոսն ընթասցի եւ

աղաչեսցե՛ք, զի ճշմարտիւ խուզեսցի իր նորա: Քանզի ոչ է պարտ չտալ զլսելիս աղաչողացն. եւ այն եպիսկոպոս, որ կամ իրաւամբք կամ յանիրաւի եհան զայնպիսին, իրաւաբար բերիլ, զի հարցաքնին իրացն եղիցի եւ կամ հաստատեսցի նորա դատավճիռն կամ ուղղութիւն լիցի: Բայց նախ առաջին զգուշիւ եւ հաւաստեալ ամենայն ինչ քննեսցի եւ զոր հանեալն է յաւրինաց յառաջ քան զքննութիւն իրին անձին վրէժխնդիր ոչ պարտի առնել հաղորդութեան: Իսկ եթէ ժողովեալ ոմանց յուխտաւորացն տեսցեն զամբարտաւանութիւն եւ զամբարհաւաճութիւն նորա, քանզի ոչ իրաւացի է թշնամանս կամ բամբասանս նանիր կրել, դառնագոյն եւ ծանրագոյն բանիւք պարտին դարձուցանել զայնպիսին, զի որ զվայելուչսն հրամայէ՝ սպասաւորեն նմա եւ հնազանդին, զի զոր աւրինակ եպիսկոպոս ընդ սպասաւորաց պարտի աշաւորջ ունել զկամս եւ զսէր, նոյնպէս եւ որ ընդ հնազանդութեամբ են աննենձ սպասաւորութիւն եպիսկոպոսաց կատարել պարտին:

ՅԿԵ (ՅԿԱ) ԺԵ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Եւ զայս ամենայն սահմանեցաք, զի եթէ որ եպիսկոպոս յայլ ի նահանգէ կամեսցի զայլոյ սպասաւոր առանց կամաց իւրոյ եպիսկոպոսին յաշտիճան ինչ կարգել, անգար եւ անհաստատուն եղիցի այնպիսի կարգաւորութիւն կարծեցեալ: Ապա եթէ ոմանք զայս անձանց հրամայեսցեն, յեղբարց եւ յեպիսկոպոսակցաց մերոց [ի] յիշումն եւ յուղղութիւն պարտին ածել: Ամենեքին ասացին. Եւ այս սահման կացցէ անքակտելի:

ՅԿԶ (ՅԿԲ) ԺԶ. Այետիոս եպիսկոպոս ասաց. Ոչ անգիտանայք թէ՛ որպիսի եւ ո՞րքան է Թեսալոնիկեցոց մայրաքաղաքն. արդ՛ բազում անգամ ի սա յայլ զաւառաց երիցունք եւ սարկաւազունք գան եւ ոչ բաւանդակէ նոցա սակաւ ժամանակ լինել անդ, այլ բազում ժամանակս անդ մնան, կամ թէ երբէք ուրեք յետ բազում ժամանակի յիւրեանց տեղիս դառնալ հարկաւորին. անդ վասն այսպիսեացն սահմանելի է:

ՅԿԷ (ՅԿԳ) ԺԷ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Ժամանակք որ ի վերայ եպիսկոպոսաց սահմանեալ՝ պահեսցին եւ ի վերայ նոցա:

ՅԿԸ (ՅԿԴ) ԺԸ. Ոսիոս եպիսկոպոս ասաց. Թելադրելով եւ եղբարն մերում Ոլիմպիայ եւ այս հաճոյ թուեցաւ, թէ եպիսկոպոս կամ ուխտաւոր բռնութիւն կրեալ անիրաւութեամբ արտաքսեսցի վասն տգիտութեան եւ կամ վասն խոստովանութեան տիեզերական եկեղեցոյ կամ վասն ճշմարտութեան վրէժխնդրութեան, փախչելով ի վտանգէն անմեղ եւ ընդ կարգաւ լինել եկեսցէ յայլ ի քաղաք, մի՛ արգելուցու անդ այսքան կեալ, մինչեւ դարձցի եւ զթշնամանացն որ եղեւն ի նա, զերծումն գտանել կարասցէ: Քանզի խիստ եւ ծանրագոյն փախուստ կրեալ յանիրաւ, ոչ ընդունելի ի մենջ, քանզի բազում լաւակամութիւն եւ սիրակամութիւն պարտ է շնորհել այնպիսոյն: Ամենեքին ասացին. Հաճոյ թուեցաւ եւ այս:

ՅԿԹ (ՅԿԵ) ԺԹ. Գաւդենտիոս եպիսկոպոս ասաց. Գիտե՛ս, եղբայր Այետիէ, եթէ յետ այնորիկ անդրէն կարգաւորեալ եպիսկոպոսին՝ այսուիտեւ խաղաղութիւն հաստատեսցի, զի մի՛ նշխարք երկպառակութեան մնասցեն յեկեղեցական կանոնս. թուեցաւ ե՛ւ որք ի Մովսէսէ կարգեցան ե՛ւ որք յԵւտիքիմոսէ, քանզի նոցա եւ ոչ մի ինչ մեղանք գտան՝ զամենեսին ընդունել:

ՅՀ (ՅԿԶ) Ի. Ոսիրո եպիսկոպոս ասաց. Իմոյ նուաստութեանս է այս դատավճիռ, քանզի հեզք եւ համբերողք պատմիմք լինել եւ հանապագորդ առ ամենեսեան ունել գորովս, որք միանգամ ի վիճակէ եկեղեցական յառաջ մատեան յոմանց եղբարց մերոց, եթէ կամեսցին դառնալ անդրէն, յորս եւ անուանեցան յեկեղեցիս, յայսմհետէ ընդունել, բայց Եւտիւքիանոսի որ չեւ եպիսկոպոսի անուն անձին պարտ է վրէժխնդրել, այլ եւ ոչ զՄովսէսէ եպիսկոպոսութեան արժանի գոլ կարծել: Իսկ եթէ աշխարհական հաղորդութիւն պահանջեսցեն, ոչ էր պարտ նոցա ուրանալ: Ամենեքեան ասացին. Հաճոյ է:

ՅՀԱ (ՅԿԷ) ԻԱ. Գաւդենտիոս եպիսկոպոս ասաց. Այսոքիկ փրկչապէս եւ կարգաւ սահմանեալք եւ վայելչաբար առ ի սաստումն մեզ քահանայիցս եւ Աստուծոյ հաճոյ եւ մարդկան, գոյժ եւ զարութիւն նոցա ունել ոչ կարասցէ, եթէ ոչ երիւղիւ հետեւեսցէ արտաբերեալ դատավճռացս: Քանզի գիտեմք եւ բազում անգամ վասն սակաւուց ոմանց զանամարութեանց զաստուածային եւ զպաշտելի անուն քահանայութեան ի բամբասանս գալ: Արդ՝ եթէ որ որ ամենեցուն հաճոյ թուեցաւ իշխեսցէ ամբաստանութեամբ մանաւանդ եւ կամ ամբարիաւածութեամբ կամաց հաճոյ լինել, այլ ինչ ոչ գործել, գիտասցէ, զի ի յանց պատասխանատուութեան զինքն պարտական առնիցէ եւ զպատիւն եւ զարժանաւորութիւն եպիսկոպոսութեանն ի բաց ընկենուլ: Ամենեքին պատասխանի արարին. Վայել է եւ հաճոյ են այսպիսի կամք: Եւ այս անտի եւ եթ, մանաւանդ ճանաչելի եղեցի եւ կատարեսցի, եթէ իւրաքանչիւր որ ի մէնջ յանցս եւ յռահս կարգեալ են. տեսանելով եպիսկոպոսին խնդրեսցէ զպատճառս ուղղոյն, եւ ուր գողեզնացութիւնն արասցէ. եւ եթէ գտցէ զնա ի պաղատն անդր երթալ՝ խնդրեսցէ ի նմանէ զպատճառն, որք ի վերայ եւ առաջի կային: Ապա եթէ կոչեցեալ է զնա եւ երթայ, մի՛ խափանեսցէ զնորա զերթն, իսկ եթէ յաղագս ցուցանելոյ զանձն, որպէս յառաջագոյն ասացաք ձերում սիրոյդ, վասն իրիք աղաչանաց ուրեք երթիցէ ի պաղատն, ոչ ձեռնարկել պարտ է ի թուղթսն եւ ոչ հաղորդել ընդ այնպիսումն: Ամենեքին ասացին. Սահմանեսցի եւ այս:

ԺԳ

ԿԱՆՈՆՔ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊԱԼՍԻ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԳԼՈՒԽՔ Գ:

Ա. Յաղագս զՆիկիական հաւատսն հաստատուն պահելոյ:

Բ. Յաղագս ոչ երթալ եպիսկոպոսին յիւրմէ վիճակէ յայլ եւ շփոթել:

Գ. Յաղագս լուծանելոյ զՄաքսիմոս եւ որք ի նմանէ ձեռնադրեալք են:

Կանոնք Կոստանդնուպոլսի ժողովոյն

Յետ ոչ բազում ատուրց թագաւորելոյ մեծի Թէոդոսի աստուածասէր թագաւորի երեւեցաւ այր մի Մակեդոն անուն, որ հայիոյէր զՀոգին սուրբ, եւ ոչ ի Հաւր եւ յՈրդոյ էութենէ ասէր, այլ յաւտար եղութենէ, վասն որոյ ժողովին ի Կոստանդնուպոլսի եպիսկոպոսք ճԾ, դատապարտեցին զնա եւ հոգեմարտ անուանեցին եւ սահմանեցին բանս՝ զլուխ Գ:

ՅՀԲ (ՅԿԸ) Ա. Ոչ խոտել զհաւատ սուրբ հարցն ՅԺԸ-իցն, որք ի Նիկիայ՝ ի Բիւթանիա ժողովեցան, այլ մնալ մնա հաստատուն եւ նզովել զամենայն հերձուածս եւ յայտնապէս՝ զԵւնոմիանոսացն, այսինքն Աննմանիցն, եւ զԱրիանոսացն, այսինքն Եղորսիանոսացն, եւ զԿէսարիանոսացն, այսինքն հոգեմարտացն, եւ զՍարբեղիանոսացն եւ զՄարկելիանոսացն եւ զՓոտիանոսացն եւ զԱպողինարոսացն:

ՅՀԳ (ՅԿԹ) Բ. Որք արտաքոյ քան զհրեանց կարգաւորութիւն են եպիսկոպոսք, քան զհրեանց սահմանս որ եկեղեցիքն են, ոչ պարտ է ի վերայ երթալ եւ շփոթել զեկեղեցիսն, այլ ըստ կանոնիցն. այսինքն է Աղեքսանդրացոց եպիսկոպոսին՝ որ յԵգիպտոս եկեղեցիքն են տնաւրինել, իսկ որ յարեւելս եպիսկոպոսքն են՝ զարեւելիսն կարգաւորել, պահելով որ ինչ ի կանոնի կայ Նիկիայ ժողովոյն՝ աւագութեան Անտիոքայ եկեղեցին միայն. եւ որք ընդ Ասիեան են կարգաւորութեամբ եպիսկոպոսունք՝ որ ինչ յԱսիա միայն կարգաւորութիւն է տնաւրինել. եւ որք ի Պոնտոս՝ զՊոնտացոցն միայն. եւ որք ի Թրակայ՝ զԹրակացոցն միայն: Իսկ անկոչ եպիսկոպոսք որք արտաքոյ կարգաւորութեանն են՝ ոչ ի վերայ երթալ առ ի ձեռնադրել եւ կամ այլ ինչ իմիք եկեղեցեկան տնտեսութեան: Բայց ի պահելոյ կանոնին, որ ինչ գրեալն է վասն կարգաւորութեանց, յայտ է թէ իւրաքանչիւր նահանգի իւր նահանգին ժողովն կարգաւորեսցէ, որպէս հրամայեալն է ի Նիկիայ: Իսկ որք ի բարբարոսացն ազգս եկեղեցիք Աստուծոյ՝ տնաւրինել պիտոյ է ըստ սովորութեանս, որ կարգեալն է ի հարանցն: Կոստանդնուպալսացոյ եպիսկոպոսին ունել զպատիւ աւագութեան յետ Հռոմայ եպիսկոպոսին, վասն զի է եւ սա նոր Հռոմ:

ՅՀԴ (ՅՀ) Գ. Վասն Մաքսիմոսի շնականի եւ վասն նորա անկարգութեան, որ ի Կոստանդնուպալսի եղեւ. զի Մաքսիմոս ոչ եպիսկոպոս եղիցի, եւ ոչ որք ի նմանէ ձեռնադրեցան յոր եւ իցէ աշտիճան վիճակի. ամենայն, որ ինչ ի նա եւ որ նովաւ եղեն, անհաստատում եղեալ:

ԺԴ

ԿԱՆՈՆՔ ԵՓԵՍՈՍԻ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԳԼՈՒԽՔ Զ.

Ա. Յաղագս լուծանելոյ զեպիսկոպոս որ ընդդիմասցի ժողովոյն եւ Կեղեստիանոսի:

Բ. Յաղագս լուծանելոյ զայնոսիկ, որք ի Նեստորի կամսն թիրեցան:

Գ. Յաղագս ոչ լուծանել զձեռնադրեալսն ի Նեստորէ որ յուղղութիւն զան:

Դ. Յաղագս թէ որ յուխտաւորաց ընդդիմասցի Կեղեստիանոսի՝ լուծցի:

Ե. Յաղագս յանցաւորաց, զորս արդարացոյց Նեստոր, անվաւեր առնել:

Զ. Յաղագս որք ոչ ընդունին զկանոնս:

Կանոնք Եփեսոսի ժողովոյն

Իսկ յաւորս փոքրու Թէոդոսի, այր վիշապագլուխ երեսեցաւ Նեստոր անուն, սա սկսաւ զինել ընդդէմ ճշմարտութեան եւ շրջաբերական թղթովքն աղանդէր գտիեզերս. զի էր հայրապետ Կոստանդնուպալսի ուրուագեալ ի սատանայէ. զՊաւղոսի Սամոստացոյ եւ զԴիոդորի հայհոյութիւնն հաստատէր, զերկուց բնութեանց շարայարունն պատկանելով ի տնաւրէնութեան բանին Աստուծոյ՝ խորհուրդն քողախնդրէր, վասն որոյ ժողովեալ յԵփեսոս եպիսկոպոսք Մ, անտարբական սրով կտրէին զնա ընչ մէջ եւ կորզէին ի տարաբնակ վայրս սահմանադրելով կանոնս՝ զլուխ Չ:

ՅՀԵ (ՅՀԱ) Ա. Քանզի պիտոյ էր եւ որ ոչ եկին ի ժողովն եւ մնացին ի գաւառին՝ ոչ անգիտանալ զկարգաւորեալս, ծանուցանենք ձերունդ սրբութեան, զի թպէտ եւ մայրաքաղաքացին, որ է գաւառիդ, ի բաց կացեալ ի տիեզերական եւ ի սուրբ ժողովոյն, կամ որ յետ այնորիկ միաւորեսցի, զի կամ ընդդէմ Կեղեստիանոսի խորհեցաւ՝ Հռոմայ եպիսկոպոսապետին կամ խորհեսցի. սա ընդդէմ եպիսկոպոսաց գաւառին գործել ինչ ոչ իւր կարասցէ ամենայն եկեղեցական հաղորդութեան աստի առնուլ, քանզի անդէն արտաքսեալ է ի ժողովոցս եւ ոչ ունի զագրդութիւն, այլ եւ նոցա եպիսկոպոսաց գաւառին եւ որ շուրջ մայրաքաղաքացիքն են, որք ուղղափառ հաւատոյս խորհին, ընդ նոցա ձեռամբ եղեցի ամենեւիմբ եւ յաշտիճանէն եւ յեպիսկոպոսութենէն արտաքսեսցի:

ՅՀԶ (ՅՀԲ) Բ. Եթէ ոմանք ի գաւառաց եպիսկոպոսունք ոչ գտան ի սուրբ ժողովն եւ յաւելան ի բացակայսն, կամ յաւելուլ կամին կամ ձեռնարկեալք ի քակտումն Նեստորի՝ դարձեալ անդրէն ընթացան ի բացակայ ժողովն, սոցա ամենեւիմ, որպէս թուեցաւ սուրբ ժողովոյս, ատար լինել ի քահանայութենէն եւ յաշտիճանէն ի բաց անկանել:

ՅՀԷ (ՅՀԳ) Գ. Որք յամենայն գաւառի վիճակեալք ի Նեստորէ եւ որք ընդ Նեստորին են արգելան դուղիղ Խորհել՝ եւ սոցա զիւրեանց աշտիճանս առնուլ իրաւացուցաք. եւ հասարակաց տիեզերական եւ ուղղափառ ժողովոյն որք զնոյն խորհին եւ որոց խորհեալ է եւ կամ այժմ եւ կամ յետ այսորիկ վիճակեալս յորում եւ իցէ ժամանակի, որոց թերահաւատեալ են կամ ի բաց կացեալ են կամ զանցեալ են եպիսկոպոսունք գտորք կանոնաւք եւ զուղղափառ հաւատովք, համարեցաք մի իւրք ընդ վնասու լինել եւ ոչ իւրք տարագու կամ ժամանակաւ:

ՅՀԸ (ՅՀԴ) Դ. Եթէ ոմանք ի բաց կացեալք յովստաւորաց եւ իշխեսցեն կամ առանձին [կամ հրապարակաւ] ընդդէմ Կեղեստիանոսի խորհել՝ եւ նոքա անկեալք լիցին ի քահանայութենէն ի սուրբ ժողովոյս:

ՅՀԹ (ՅՀԵ) Ե. Որք ի չար ինչ ի գործս դատապարտեցան առաջի սուրբ ժողովոյն կամ յիւրեանց եպիսկոպոսաց եւ սոցա անկանոնական վասն առ ամենեսին անխտրութեանն Նեստորիոս եւ կամ որք նորա հաւատոյն են՝ հատուցանել կամեցան կամ կամեսցին կամ արէնս կամ աշտիճան, անաւգտակարգ մնասցեն. եւ սոքա եղեցին ոչ ինչ պակաս, քան որք անկեալքն են ի քահանայութենէ, իրաւացի համարեցաք:

ՅՁ (ՅՀՁ) Զ. Նոյնպէս եւ թէ ոմանք կամեսցին որ ինչ գրով ասացաւ եւ կարգաւորեցաւ ի սուրբ ժողովոյն որ յԵփեսոս, որով տարագու եւ իցէ շարժել գոր սուրբ ժողովն սահմանեաց՝ եթէ եպիսկոպոսունք իցեն կամ վիճակեալք՝ յիւրեանց ամենեւին անկցին յաշտիճանէն. ապա եթէ աշխարհականք իցեն՝ անհաղորդք լիցին:

ԺԵ

ԿԱՆՈՆՔ ԱԹԱՆԱՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԶԸ.

Ա. Վասն որ յերախսայութեան որ հաղորդեսցի:

Բ. Վասն երախսայի որ դիւահար է եւ մկրտել խնդրէ:

Գ. Վասն այսահարի որ արէնս խնդրէ:

Դ. Վասն երախսայի որ հիւանդանայ եւ ի մտաց թափի եւ մկրտել խնդրէ:

Ե. Վասն թէ յաւուր տաւնի լինիցի կին ընդ առն իւրում:

Զ. Վասն թէ կին երախսայ ի մկրտութեան աւուր լինի ի կանանց կարգս:

Է. Վասն կնոջ որ ծնանի ի պահս Չատկին:

Ը. Վասն որ հիւանդանայ ի պահս Չատկին:

Թ. Վասն որ կոչեն զվիճակեալն ի գուգաւորել որոց խնամութիւն ի միջի կայ:

Ժ. Վասն աշխարհականի որ յերագս լինի եւ խնդրէ հաղորդել:

ԺԱ. Վասն որ յիւր միտս չէ եւ սպանանէ զինքն:

ԺԲ. Վասն առն որոյ կինն այսահարիցի:

ԺԳ. Վասն ոչ մերձենալոյ առն ի կին իւր յաւուր շարաթու եւ կիրակէի:

ԺԴ. Վասն որոշելոյ զԱրիանոսն յորժամ պատարագ մատչի:

ԺԵ. Վասն որք միայն մտաբերեն գործել զմեղս:

- ԺԶ. Վասն որ զազգական կին առնեն:
- ԺԷ. Վասն ոչ ամուսնացուցանել զհարազատաց որդիս:
- ԺԸ. Վասն ոչ առնել առն զքենի իւր կին:
- ԺԹ. Վասն որ ի հեթանոսութեան զազգական կին առեալ իցէ:
- Ի. Վասն կնոջ որոյ այրն խառնագնաց է:
- ԻԱ. Վասն որ չիցէ յարս:
- ԻԲ. Վասն երեխայի որ զկին թողեալ եւ այլ արարեալ եւ մկրտել խնդրէ:
- ԻԳ. Վասն որոյ կին իւր հաշմեացի եւ յորդորէ զայր իւր այլ կին առնել:
- ԻԴ. Վասն առն որոյ կին պռռնկեացի եւ աղաչեացէ զայր իւր չթողուլ ի բաց:
- ԻԵ. Վասն յանցատրի որ անհաղորդ է եւ մահու ցաւք հասանիցեն:
- ԻԶ. Վասն որ ընդ անասնոյ պղծիցի եւ կին խնդրէ առնել:
- ԻԷ. Վասն անասնոյ որ զմարդ սպանանէ:
- ԻԸ. Վասն կնոջ որ բռնադատիցի ամուսնանալ եւ անձնասպան լինի:
- ԻԹ. Վասն եղբար որ զեղբայր իւր ՝ ի փախստականի ղառնայ եւ սպանանէ:
- Լ. Վասն որ զծառայ իւր հարկանէ եւ սպանանէ:
- ԼԱ. Վասն որ ի գողութեան սպանանէ:
- ԼԲ. Վասն քահանայի որ աւազակաց ընդդիմացի եւ սպանցէ զոք:
- ԼԳ. Վասն որ յերախայութեան զեղբայր իւր սպանանէ եւ մկրտել խնդրէ:
- ԼԴ. Վասն որ դիւահարի եւ սպանանէ զոք:
- ԼԵ. Վասն որ զմահապարտ ոք սպանանէ:
- ԼԶ. Վասն որ անյուսութեամբ լան զմեռեալս:
- ԼԷ. Վասն որ յերախայութեանն ոչ կամէր մկրտել:
- ԼԸ. Վասն որ ի ժամ մահուն կապեցաւ բերանն եւ միայն ակնարկէ եւ խնդրէ մկրտել:
- ԼԹ. Վասն մանուկ մկրտելոյ:
- Խ. Վասն որ ընդ ստեամբ մեռանիցին:
- ԽԱ. Վասն զազանաբեկի:
- ԽԲ. Վասն քահանայի որ ի թողեալ կին դառնայ:
- ԽԳ. Վասն քահանայի ոչ թողուլ զկին:
- ԽԴ. Վասն որ յանգէտս սպանանէ:
- ԽԵ. Վասն որ որոշեալն եղեւ:
- ԽԶ. Վասն քահանայի որ երդնու:
- ԽԷ. Վասն ոչ երդնոյ քահանայի:
- ԽԸ. Վասն քահանայի որ ակամայ երդնու:
- ԽԹ. Վասն որ ի սուտ քահանայէ մկրտի:
- Ծ. Վասն որ ի լուծեալ քահանայէ մկրտի:
- ԾԱ. Վասն ոչ առնել քահանայ զխեղն:
- ԾԲ. Վասն քահանայի որ տկարացի:
- ԾԳ. Վասն քահանայի որոյ կինն առ դիւթս երթայ:
- ԾԴ. Վասն որ երախայ մեռանի ի ծուլութենէ քահանային:
- ԾԵ. Վասն առն որոյ կինն հիւանդանայ:
- ԾԶ. Վասն կնաթողի:
- ԾԷ. Վասն կնաթողի որ այլ կին առնէ:
- ԾԸ. Վասն կնոջ որ յաւտար յառնէ բռնադատեալ եղեւ:
- ԾԹ. Վասն որ զկին զամուլ թողու:

- Կ. Վասն ոչ հաղորդելոյ կնահանի:*
- ԿԱ. Վասն կնոջ որ պոռնկի ընդ արամբ:*
- ԿԲ. Վասն որ խնդրէ թողուլ զկին իւր:*
- ԿԳ. Վասն առն եւ կնոջ որ ի պատճառս հաւատոց կամին մեկնել ի միմեանց:*
- ԿԴ. Վասն որ զկին իւր թողու եւ այլ առնէ:*
- ԿԵ. Վասն որ զկուսութիւն խոստանայ պահել:*
- ԿԶ. Վասն որ զայրի կին առնէ:*
- ԿԷ. Վասն որ զերկրորդ կին առնէ:*
- ԿԸ. Վասն որ զկնի մկրտութեանն սրբութեամբ եկաց:*
- ԿԹ. Վասն քահանայի որ կին առնէ:*
- Հ. Վասն քահանայի որ զինքն կտրէ:*
- ՀԱ. Վասն քահանայի որոյ ընդ ձեռամբ մահ գործի:*
- ՀԲ. Վասն քահանայի ընդ որոյ ձեռն յանգէտս մահ գործի:*
- ՀԳ. Վասն քահանայի որ ի խրատել գոք՝ հարուածովք մահ գործի:*
- ՀԴ. Վասն քահանայի որոյ կինն ի գերջաց պղծիցի:*
- ՀԵ. Վասն ոչ ըմպել զպղծեալ զինի:*
- ՀԶ. Վասն որք երդմունս գրեն:*
- ՀԷ. Վասն որք ուլն կապեն զարիւն արգելոյ:*
- ՀԸ. Վասն դեղահատաց:*
- ՀԹ. Վասն չմկրտելոյ զայսահար մինչեւ սրբեցի:*
- Ձ. Վասն չտալոյ դիւահարի արեւնս մինչեւ սրբեցի:*
- ՁԱ. Վասն դիւահարի յիշատակ կատարելոյ:*
- ՁԲ. Վասն մկրտելոյ զհեթանոսս թէպէտ եւ կինն ոչ մկրտիցի:*
- ՁԳ. Վասն չհաղորդելոյ արինաց որ մոգի կին է:*
- ՁԴ. Վասն որ պանիր տան գողոց:*
- ՁԵ. Վասն քահանայի որ ի մկրտելն զհողն ոչ ունի:*
- ՁԶ. Վասն յանցատրի որում ցաւք մահու հասանեն:*
- ՁԷ. Վասն որ յերախայութեանն եւ յետ մկրտութեանն մեղաւոր է եւ մահ հասանէ:*
- ՁԸ. Վասն ամենեւին ոչ երդնուլ քահանայի:*

Կանոնք Աթանասի

Ի ժամանակին յայնմին երեւեցաւ այր մի Գորգիոս անուն, արիանոս, ի Կապպադովկիա եւ հասեալ յԱղեքսանդրիա շփոթէր եւ շարժէր զքաղաքն: Եւ անարեւն իշխանք քաղաքին, զոր մերժեալ էր յեկեղեցոյ երանելոյն Աթանասի, ձեռնտու լինէին աղանդոյն եւ յարուցեալ ամբոխ սաստիկ ի վերայ սրբոյն Աթանասի, հալածական առնէին ի հայրապետական աթոռոյն: Սակայն մեծ մասն քաղաքին դիմադարձ լինէին աղանդոյն, իսկ ամբարիշտն Գորգիոս մեծամեծ իշխանացն

սաստիւ ժողով արարեալ ի հռչակաւոր քաղաքն Սելեկիա, զհայիոյութիւնն Արիոսի հաստատէր: Իսկ երանելին Աթանաս յորդաբոլխ արտասուաւք զոչէր առ Աստուած սատարութեամբ սրբոց ճգնաւորաց եւ բազում միայնակեցաց, յորոց միջի բնակէր սուրբն, եւ վաղվադակի բառնայր ի միջոյ: Իսկ սուրբն Աթանաս դառնայր յաթոռն իւր եւ լուսաւոր վարդապետութեամբն իւրով ածէր զմոլորեալսն ի հաւատոյ ճշմարտութիւն, աւանդելով եկեղեցւոյ զհարցականն եւ զպատասխանականն՝ բանս կանոնականս, զլուխս ՉԸ:

ՅՁԱ (ՅՀԷ) Ա. Հարցումն. Եթէ մանուկ երեխայ կատարեալ իցէ եւ դիպիցի յորժամ պատարագն մատուցանիցի եւ անգիտանալով հաղորդեսցի, զի՞նչ պարտ իցէ առնել վասն նորա:

Պատասխանի. Մկրտել պարտ է, որպէս կոչեցեալ յԱստուծոյ:

ՅՁԲ (ՅՀԸ) Բ. Հարցումն. Թէ դիւահար ոք երախայ իցէ եւ կամիցի, նաեւ կամ որք նորա իցեն, զի առցէ նա զսուրբ մկրտութիւնն, պա՞րտ է առնուլ, թէ ոչ, այլ թէ մերձ ի մահ իցէ դիւահարն:

Պատասխանի. Եթէ ոչ սրբեսցի ի պիղծ այսոյն, ոչ կարէ առնուլ զսուրբ մկրտութիւնն, բայց մերձ ի մահ իւր մկրտեսցի:

ՅՁԳ (ՅՀԹ) Գ. Հարցումն. Թէ կնքաւոր է այսահարն, արժա՞ն է առնուլ ի սուրբ խորհրդոյն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Թէ ոչ խայտառակէ զսուրբ խորհուրդն կամ հայիոյէ՝ հաղորդեսցի, բայց մի՛ հանապազ, զի բաւական է նմա կիրակէէ ի կիրակէն:

ՅՁԴ (ՅՁ) Դ. Հարցումն. Թէ ոք երախայ հիւանդացի եւ ի մտաց թափեսցի եւ ոչ կարէ զհաւատն խոստովանել, եւ աղաչեսցեն ընտանիքն նորա զի առցէ զսուրբ մկրտութիւնն, այլ զի եւ աղաչանքն եւս յերկար լինիցին մինչեւ յաւուրս է, արժա՞ն է առնուլ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Արժան է առնուլ, թէ ի պիղծ այսոյն ոչ փորձեսցի:

ՅՁԵ (ՅՁԱ) Ե. Հարցումն. Կին թէ լինիցի ընդ առն իւրում ի գիշերին եւ լինիցին ժողովք յաւուրն, արժան իցէ նոցա հաղորդել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ առժամայն առաքելոյ գոչելովն «Մի՛ զրկէք զմիմեանս, բայց եթէ ինչ ի միաբանութենէ առժամանակ» (Ա. Կոր. Է. 5). ասելով ի սովորութենէն, ասէ. «Ձի աղաթիցն պարապեսցեն եւ դարձեալ ի նոյն դարձցին. զի մի՛ փորձեսցէ զնոսա սատանայ վասն անխառնութեան նոցա» (Ա. Կոր. Է. 5):

ՅՁԶ (ՅՁԲ) Չ. Հարցումն. Թէ կին երախայ ետ զանուն իւր լինել երախայ եւ յաւուր մկրտութեանն եղել նմա լինել ըստ սովորութեան կանանց, պա՞րտ է մկրտել ի նմին աւուր, թէ ոչ:

Պատասխանի. Յապաղեցուցանել եւ արգելուլ պարտ է, մինչեւ սրբեսցի:

ՅՁԷ (ՅՁԳ) Է. Հարցումն. Եթէ կին ծնանիցի ի պահս սուրբ Չատկին, պա՞րտ է պահել եւ ոչ ընպէլ գինի, թէ թոյլ տալ՝ վասն ծննդեանն:

Պատասխանի. Պահք վասն զմարմինն խոնարհեցուցանելոյ եղան, ապա եթէ մարմինն ի չարչարանս ի խոնարհութեան եւ ի տկարութեան է, պարտ է սակաւիկ ինչ, որչափ կարէ բառնալ կերակուր եւ ընպէլի:

ՅՁԸ (ՅՁԴ) Ը. Հարցումն. Եթէ որ տկար իցէ կամ մաշեալ ի բազում հիւանդութեան եւ եկեսցեն պահք սուրբ Չատկին, ամենայն իրաւք պա՞րտ է պահել, թէ արձակեսցի ճաշակել ի հացէ, ի գինոյ եւ ի ձիթոյ վասն հիւանդութեանն:

Պատասխանի. Արձակել պարտ է գայնպիսին առնուլ ի կերակրոյ եւ յընպէլոյ որչափ կարող է բառնալ. բայց յետ Պենտակոստէին հատուցէ:

ՅՁԹ (ՅՁԵ) Թ. Հարցումն. Թէ որ կոչեսցէ զվիճակեալն ի զուգաւորութիւն ամուսնութեան եւ ինքն լարշիցէ զամուսնութիւն անարեւնութեան կամ քենոյ ամուսնութիւն, այսինքն է քեռ կնոջն, յառաջագոյն եղեալ որ հանդերձեալ է՝ զուգե՞լ, թէ պարտ է վիճակելոյն աղաթս առնել ի վերայ նորա կամ պատարագ մատուցանել:

Պատասխանի. Միանգամ ասացի, թէ լուիցէ վիճակեալն զանարեւն չամուսնութիւնն, ապա եթէ ամուսնութիւն անարեւն է՝ ոչ է պարտ վիճակելոյն հաղորդել մեղաց ատարաց:

ՅՂ (ՅՂԶ) Ժ. Հարցումն. Թէ աշխարհական որ լինի յերաղս, եւ հարցանէ զվիճակեալն, թէ պա՞րտ է նմա հաղորդել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Թէ կացցէ ընդ ախտիւ կնոջ ցանկութեան՝ ոչ է պարտ. ապա եթէ սատանայ փորձէ զնա ի ձեռն այց պատճառաց, զի ատարացուցէ զնա յաստուածային հաղորդութենէն՝ պարտ է հաղորդել, ապա թէ ոչ, եւ ոչ եւս դադարէ փորձիչն, յայնմ ժամանակի յորժամ պարտ է նմա հաղորդել, ի նոյն ախտ արկանել:

ՅՂԱ (ՅՂԷ) ԺԱ. Հարցումն. Որ յիւր միտսն ոչ իցէ եւ երթիցէ զիւրովի, այսինքն է՝ կա՛մ գահավէժ առնի, կա՛մ այլ ինչ մահու մեռանի, պա՞րտ է ի վերայ նորա պատարագ մատուցանել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Պարտ է վիճակելոյն քննել թէ ճշմարտութեամբ պակասամիտ էր եւ արար գայս. քանզի բազում անգամ մերձաւորին ախտացելոյն կամելով դիպել որ ի վերայ նորա պատարագ մատչի, ստեն եւ ասեն՝ ոչ էր յիւր միտս, զի մատուցեն զպատարագն: Արդ՝ քննել պարտ է, մի՛ գուցէ ի բռնութենէ մարդկան կամ այլապէս արար գայս, ապա ոչ է պարտ լինել պատարագ ի վերայ նորա, քանզի ինքնասպան եղեւ անձին իւրում. ապա պարտ է զամենայն քննել ճշմարտութեամբ, զի մի՛ ի դատաստան անկանիցի մատուցողն:

ՅՂԲ (ՅՁԸ) ԺԲ. Հարցումն. Եթե որ կին այսահարիցի յոյժ, որպէս զի երկաթս ազանիցի, եւ այր նորա ասիցէ. «Ոչ կարեն ժուժկալ լինել», եւ կամիցի այլ կին առնուլ, ա՞րէն է, թէ ոչ:

Պատասխանի. Շնութիւն միջնորդի յիրսդ. եւ զինչ պարտ եւ արժան է, ոչ զիտեմ վասն այնորիկ:

ՅՂԳ (ՅՁԹ) ԺԳ. Հարցումն: Որք զուգաւորին յամուսնութիւն միաւորութեան յաւոր շաբաթու եւ կիրակէի, հրաժարել պա՞րտ է ի միաբանութենէն եւ յո՞րս արժան է ունել իշխանութիւն մերձենալոյ:

Պատասխանի. Ոչ, որպէս յառաջն ասացի եւ այժմ ասեմ:

Առաքեալն ասաց. «Մի՛ զրկէք զմիմեանս, բայց եթէ ինչ ի միաբանութենէ առժամանակ մի, զի ուխտիցն պարապիցէք եւ դարձեալ ի նոյն դարձջիք, զի մի՛ փորձեսցէ զմեզ աստանայ վասն անխառնութեան ձերոյ» (Ա. Կոր. Է. 5). Բայց զշաբաթ եւ կիրակէ պարտ է հեռանալ յամուսնոյ, զի ի նոսա հոգեւոր պատարագ մատչին Աստուծոյ:

ՅՂԴ (ՅՂ) ԺԴ. Հարցումն. Արիանոսաց մերձ կալով կամ այլոց հերձուածողաց, պա՞րտ է պատարագ մատուցանել:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ զուրբ պատարագն մատուցանել, բայց եթէ խոստովանեսցին ի հերձուածոյն փախչել:

ՅՂԵ (ՅՂԱ) ԺԵ. Հարցումն. Թէ որ յաժարիցէ ի մեղանչել եւ խափանեսցի ի պատճառանաց ինչ, զի՞նչ պարտ է ասել:

Պատասխանի. Յայտ է թէ ի շնորհացն Աստուծոյ պահեցաւ եւ վասն այնորիկ պարտ է գոհոնալ զտեսնէն Աստուծոյ մերմէ Յիսուսէ Թրիստոսէ յամենայնի:

ՅՂԶ (ՅՂԲ) ԺԶ. Հարցումն. Եթէ որ հարազատի եղբար կամ հարազատի քեռ դուստր կին առնիցէ եւ նովին կացցէ մինչեւ ցվախճան, ո՞րպէս պարտ է նայել ընդ նոսա կամ ո՞րպէս հրաման տալ ի սրբութիւնսն մերձենալոյ:

Պատասխանի. Չէ արժան մերձենալ:

ՅՂԷ (ՅՂԳ) ԺԷ. Հարցումն. Եթէ հարազատաց որդիք պա՞րտ իցէ այր եւ կին լինել:

Պատասխանի. Չէ արժան. չէ կին, այլ պոռնկութիւն:

ՅՂԸ (ՅՂԴ) ԺԸ. Հարցումն. Թէ որ ունիցի կին եւ մեռցի, զքոյր նորա պա՞րտ է առնուլ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է արժան, զի պոռնկութիւն է:

ՅՂԹ (ՅՂԵ) ԺԹ. Հարցումն. Թե ուրուք ի հեթանոսութեան ժամանակի արարեալ իցէ զկին եղբար իւրոյ եւ արդ կամիցի լինել քրիստոնեայ եւ ասէ. «Տուք ինձ կնիք».
պա՞րտ է առնուլ յանձն, թէ մեկնել ի կնոջէն եւ ապա կնքել:

Պատասխանի. Չէ արժան մեկնել, զի ոչ էր ընդ արիմաւք յորժամ զկինն արար:

Ն (ՅՂԶ) Ի. Հարցումն. Եթէ այր կնոջ ուրուք խառնագնաց է եւ անխտիր ի պոռնկութիւն, եւ կինն սուրբ է, յառաջ քան զառնն ապաշխարելն պա՞րտ է կնոջն մերձենալ ի սրբութիւնն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Պարտ է մերձենալ:

ՆԱ (ՅՂԷ) ԻԱ. Հարցումն. Եթէ այր ոք ոչ լինիցի ի գործարութեան եւ կինն ելանէ ի նմանէ, թէ ոք զկինն զայն կին առնիցէ, ընդ հանեալ կանայսն պա՞րտ է համարել զայնպիսին, եթէ անխիղճ ունել. կամ եթէ այրն չարձակէ զկինն ի բաց եւ ասէ այսպէս, թէ «Ինձ մասն հասեալ յԱստուծոյ՝ կաց եւ պաշտեա զիս», մեք զի՞նչ պատասխանի արասցուք:

Պատասխանի. Չէ արժան արձակել եւ ոչ ձեզ թողացուցանել նմա:

ՆԲ (ՅՂԸ) ԻԲ. Հարցումն. Եթէ ուրուք յերախայութեան կին արարեալ արիմաւք եւ որդիք լեալ են յամուսնոյ իւրոյ եւ թողու զայն որդւովքն եւ այլ կին առնէ եւ կնիք խնդրէ՝ զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Ընդունիմք զնոսա, այլ նախ ապաշխարել:

ՆԳ (ՅՂԹ) ԻԳ. Հարցումն. Թէ կին ուրուք հաշմեացի եւ ասէ ցայր իւր, թէ «Ես աւասիկ չեմ արժանի առնակնութեան, արա դու քեզ այլ կին, որ քեզ պիտանի է եւ զտուն քո շէն կալցի եւ ինձ ամ ըստ ամէ հաց եւ հանդերձս տուր եւ ես նստայց առ եկեղեցւոյդ մինչեւ ի վախճան ժամանակի իմոյ». եւ նա առցէ յանձն լինել զամենայն, ընդ պատուհասի՞ր ինչ են իրքն, զի այլ կին առնէ, թէ անվնաս է:

Պատասխանի. Վնասակար է, ոչ է իշխանութիւն այլ առնել, մինչեւ այն կենդանի է:

ՆԴ (Ն) ԻԴ. Հարցումն. Թէ պոռնիկ կին ասէ ցայր իւր, թէ «Ես ապաշխարեմ զմեղս իմ, մի՛ թողուր զիս», եւ այրն կամի ունել զնա ի կնութեան, անվնա՞ս են իրքն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Տէր է, իշխան է ունել զկին իւր:

ՆԵ (ՆԱ) ԻԵ. Հարցումն. Թէ յանցաւոր ոք է եւ յանդգնեալ ի պոռնկութիւն եւ ի գողութիւն եւ մեք հանապազ աղաղակեմք, զի դարձցի յապաշխարութիւն եւ նա խեռ է եւ խստանայ եւ ոչ հաւանի բանից մերոց, ապա եթէ դէպ յինիցի նմա յանկարծակի յախտ մահու անկանել եւ արե՞նս խնդրէ ի ժամ մահուանն, պա՞րտ է տալ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Պարտ է տալ. ապա եթե յարից է ի հիւանդութենէն՝ ապաշխարեսցէ ըստ մեղացն:

ՆԶ (ՆԲ) ԻԶ. Հարցումն. Թէ այր որ ընդ անասնոյ պղծիցի է յետ պղծութեանն զղջանայցէ է ապաշխարիցէ է վաստակիցի յարկանոցի, որպէս հրամայեն վարդապետք, է կին նորա յետ յանցանացն չկամի կալ նմա ի կնութեան վասն պղծութեանն, որ եղաւ ի վերայ նորա, է այրն այնպէս ասիցէ, թէ «Կամ կինն առաջին հաւանեսցի կամ այլ կին հրամայեցեք առնել»:

Պատասխանի. Կինն իշխեսցէ մեկնել է այրն չիշխէ այլ կին առնուլ:

ՆԷ (ՆԳ) ԻԷ. Հարցումն. Թէ անասուն ինչ զմարդ սպանցէ, զի՞նչ պարտ է զանասունն առնել:

Պատասխանի. Որպէս արէնքն ասեն:

ՆԸ (ՆԴ) ԻԸ. Հարցումն. Եթէ որ զգուստր իւր կամ զաղախին կամեսցի տալ առն է նոքա աղաղակիցեն. «Ոչ կամիմք լինել աշխարհականք, այլ սրբութեամբ է կուսութեամբ կամիմք կեալ յաշխարհի»։ Է ի բռնադատելն զնոսա կամ խեղդին կամ ի քարէ անկանին, որպէս վասն մեռելոյն, պա՞րտ է յիշատակ առնել, կամ որպիսի վնասակարութեան արժանի զնեղիչս նոցա համարել պա՞րտ է. խնդրելի է բանս: Պատասխանի. Ոչ է պարտ առնել զյիշատակն, զի անձնասպան եղեն. Է որք նեղեցինն՝ ապաշխարեսցեն իբրեւ սպանողք:

ՆԹ (ՆԵ) ԻԹ. Հարցումն. Եթէ եղբայր որ յեղբար վերայ յառնիցէ սպանանել զնա, է մինն փախիցէ միանգամ է երկիցս է երիցս, է իբրեւ կարի հետամուտ լինի է ի մտի դնէ սպանանել զնա է դէպ լինի փախուցելոյն դառնալ է սպանանել զհալածիչն իւր, իբրեւ վկայիցեն բազումք, որ ականատես լեալ են այնմ ամենայնի, ո՞րպէս տայցենք ապաշխարութիւն սպանողին կամ ո՞րպէս խորհիմք վասն յիշատակի մեռելոյն, որ ինքն պատճառ եղել մահուան իւրոյ:

Պատասխանի. Չէ արժան առնել զյիշատակ նորա, է սպանողն ապաշխարեսցէ:

ՆԺ (ՆԶ) Լ. Հարցումն. Եթէ ուրուք ծառայ յանհնազանդութեան գտցի է տէրն նորա առ բազում անգամ զայրանալոյն հարցէ է սպանցէ զծառայն, ո՞րպէս հրաման տացուք նմա վասն կարգաց ապաշխարութեան:

Պատասխանի. Սպանող է, ապաշխարեսցէ:

ՆԻԱ (ՆԷ) ԼԱ. Հարցումն. Եթէ որ ի գողութեան հարցէ է սպանցէ զգողն, ո՞րպէս պարտ է հայել ընդ սպանողն:

Պատասխանի. Սպանող է, ապաշխարեսցէ:

ՆԺԲ (ՆԸ) ԼԲ. Հարցումն. Եթե ոք ի քահանայից յուրոջ դիպեսցի եւ աւագակք ի վերայ անկցին եւ դէպ լինի քահանային սպանանել զոմանս յաւագակացն եւ զանձն իւր եւ զընկերսն ապրեցուցէ, պա՞րտ է նմա ի կարգի քահանայութեան կալ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է արժան կալ ի քահանայութեանն, վասն զի ոչ է արժան քահանայի սպանանել զմարդ ոք, թէւ ինքն մեռցի, այլ եւ ոչ զանասուն:

ՆԺԳ (ՆԹ) ԼԳ. Հարցումն. Եթե ուրուք յերախայութեան զեղբայր իւր սպանեալ է նենգութեամբ եւ զայցէ կնիք խնդրել, զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Տալի է, վասն զի ոչ էր ընդ արինաւք յորժամ սպանն:

ՆԺԴ (ՆԺ) ԼԴ. Հարցումն. Եթե ուրուք ի դիւահարելն իւրում մարդ սպանեալ է առ անզգայութեան իւրում եւ յորժամ սրբեսցի ի դիւէն, իբրեւ սպանող պա՞րտ է նմա ապաշխարել, թէ ո՞րպէս:

Պատասխանի. Սակաւ ինչ, զի ի չարէն է գործն:

ՆԺԵ (ՆԺԱ) ԼԵ. Հարցումն. Թէ այր զայր սպանցէ քինու եւ եղբարք սպանանելոյն սպանանեն զսպանողն եւ չլսեն բարեխաւսութեան ուրուք, որպի՞սի ապաշխարութիւն պարտ է տալ նոցա:

Պատասխանի. Սպանողք են:

ՆԺԶ (ՆԺԲ) ԼԶ. Հարցումն. Եթե ոք անուանեալ քրիստոնեայ է եւ ի մահուան որդոյ իւրոյ կամ դստեր կամ զինչ եւ է մերձաւորի կոծ դնէ հեթանոսաբար անյուսութեամբ եւ անառակութեամբ, փողովք եւ լկտութեամբ, պարուք զճակատ հարկանել արիւն հանել եւ ոչ լսել ձայնի խրատու քահանայիցն, այլ թշնամանել եւս եւ մերժել յինքեանց զքահանայսն անյուսութեան բանիւք, զի՞նչ պարտ է առնել: Կամ վասն կենդանեացն, որ արարին այնպէս լկտութիւն կամ մեռելոյն յիշատակի կամ յետ միանգամ եւ երկիցս խրատուն եւ սոցա յանդգնութեանն, եւ մեզ յորու՞մ կարգի պարտ է հաստատուն կալ:

Պատասխանի. Ի բաց կալ ի նոցանէ եւ զնոսա արտաքոյ եկեղեցոյ առնել, մինչեւ ի զոջումն եւ ապաշխարել բազում ժամանակս. իսկ զյիշատակ մեռելոյն քահանայքն արասցեն:

ՆԺԷ (ՆԺԳ) ԼԷ. Հարցումն. Թէ երախայ ոք յերախայից բազմամեղ իցէ եւ եղեալ ի մտի իւրում ի ժամանակս երիտասարդութեան իւրոյ յանդգնութեամբ եւ ստահակութեամբ կեալ, եւ յանկարծ անկցի յախտ մահու եւ ի ժամ մահուն ի հարկէ առնու յանձն զմկրտութիւնն, տա՞մք համարձակ, եթէ խղճենք, վասն առաջին արհամարհութեանցն եւ հանապազ արհամարհելոյ զբան պատուիրանին:

Պատասխանի. Պարտ է տալ:

ՆԺԸ (ՆԺԴ) ԼԸ. Հարցումն. Իսկ եթե ի ժամ մահուանն կապեսցի բերան երախային եւ ոչ կարասցէ զմեղս իւր խոստովանել եւ ոչ զհաւատն դաւանել ի սուրբ երրորդութիւն, այլ միայն ակնարկէ, թէ տուք ինձ կնիք, պա՞րտ է տալ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Պարտ է տալ:

ՆԺԹ (ՆԺԵ) ԼԹ. Հարցումն. Եթէ ընդ ծնանել կնոջ եւ մանուկն իսկ ի նմին ատուր դժուարածին լինիցի, պա՞րտ է տալ կնիք նմա, կամ թէ որ ողջ է, յետ քանի՞ ատուր պարտ է տալ զկնիք:

Պատասխանի. Յորժամ կամի, մանաւանդ փութալ պարտ է:

ՆԻ (ՆԺԶ) Խ. Հարցումն. Թէ ընդ ստեամբ կալցի մայր զմանուկ իւր եւ հեղձուցանէ երախայ, որպէ՞ս տացուք ապաշխարութիւն:

Պատասխանի. Ապաշխարել պարտ է Ե ամ, որպէս կանոնք հրամայեն:

ՆԻԱ (ՆԺԷ) ԽԱ. Հարցումն. Եթէ անասուն ինչ զագանաբէկ լինի եւ հովիւ ոգուով թափէ, պա՞րտ է ուտել զվիրաւորեալն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Այո՛, պարտ է ուտել:

ՆԻԲ (ՆԺԸ) ԽԲ. Հարցումն. Եթէ որ ի քահանայից կին ունիցի եւ մեկնի ի կնոջէն՝ պաշտել զպաշտան քահանայութեան, եւ յետ ժամանակի անդրէն ի կին իւր դարձցի, պա՞րտ է պաշտել զպաշտան քահանայութեանն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Խնդրելի է, վասն է՞ր եթող զկինն. զի եթէ վասն չար գործոց եթող զկինն եւ անդրէն դառնայ՝ զքահանայութիւնն չիշխէ ունել. ապա եթէ վասն պաշտամանն եթող առ ժամանակ մի, ըստ առաքելոյ, իշխան է անդրէն ի կին իւր դառնալ:

ՆԻԳ (ՆԺԹ) ԽԳ. Հարցումն. Թէ որ քահանայ կամի մեկնել ի կնոջէ իւրմէ եւ կինն ասէ ցնա. «Ձիս յո՞ ապաստան թողուս, եւ այսպէս առանց առն չկարեմ նստել, բայց եթէ առն լինիմ». մեք զի՞նչ հրաման տացուք. կամ թէ երէցն մեռցի, այլում առն իշխէ՞ լինել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է արժան արձակել զկինն եւ ոչ կինն այլում առն լինել:

ՆԻԴ (ՆԻ) ԽԴ. Հարցումն. Թէ որ յամբոխի միջի ձիով ընդ կուռն հարկանէ եւ սպանանէ զմարդ որ ակամայ, լինի՞ քահանայութեան արժանի, թէ ոչ:

Պատասխանի. Վարք եւ կեանք մարդոյն խնդրեսցին՝ թէ սրբութեամբ են, իսկ վասն սպանելոյն ընդէ՞ր ոչ պահեաց աստուծային շնորհն:

ՆԻԵ (ՆԻԱ) ԽԵ. Հարցումն. Թե ուրուք ի քահանայից յաղաթից զոք հանեալ է վասն պատճառանաց իրիք եւ քահանայն վախճանեսցի, զի՞նչ արասցուք, զայն որ ընդ պատուհասիւ մնաց:

Պատասխանի. Արժան է ի ներքս ածել:

ՆԻԶ (ՆԻԲ) ԽԶ. Հարցումն. Թե դատաստան ինչ լինի ընդ քահանայ եւ ընդ այլ ոք ի մարդկանէ եւ երդումն ի քահանայն կրթեսցի, վասն բազում կարասոյ, որ զրպարտեն զնա եւ ոչ գտանէ ուրեք զգինս երդմանն տալ վասն աղքատութեան իւրոյ եւ ոչ դատախազքն հաւանին սակաւ կարասեալ եւ ոչ ընտանոյ ումեք երիցուն առնուցուն յանձն երդումն տալ ընդ նորա, իբրեւ բռնադատիցի եւ երդնու արդար, պա՞րտ է անխիղճ կալ ի նմին քահանայութեանն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ երդնու եւ եթէ երդնուլ, զքահանայութիւնն ոչ է պարտ առնուլ:

ՆԻԷ (ՆԻԳ) ԽԷ. Հարցումն. Եթէ ոք ի քահանայից վկայ եւ միջնորդ իցէ մեծամեծ իրաց կամ վասն բաժնից եւ գեաղից կամ վասն գերդաստանաց եւ գանձուց, եւ դատախազն առ խեռութեան զքահանայն իսկ ունիցի յերդումն եւ զբանիցն վկայութիւն չառնէ հաւատարիմ, պա՞րտ է քահանային երդնուլ եւ ժառանգեցուցանել եղբարն զժառանգութիւն իւր, թէ չառնուլ յանձն գերդումն եւ ելանել եղբարն տարաբաժին յիւրմէ բաժնոյն:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ երդնուլ, որպէս եւ փրկիչն Քրիստոս ասաց, թէ «Ամենեւին մի՛ երդնուլ» (Մատթ. Ե. 34). «Այլ եղիցի ձեր բանն՝ այոն այո՛ եւ ոչն ոչ» (Մատթ. Ե. 37). եւ առաքեալն ասէ. թէ «Աւելի քան զայն ի չարէն է» (Մատթ. Ե. 37), այսինքն ի սատանայէ:

ՆԻԸ (ՆԻԴ) ԽԸ. Հարցումն. Թե առ վշտի նեղութեան ուր եւ լինի սուտ երդումն քահանային եւ ապա խոստովան լինի եւ ապաշխարէ մեծ զղջմամբ, լինի՞ քահանայութեան արժանի, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ արժանի:

ՆԻԹ (ՆԻԵ) ԽԹ. Հարցումն. Թե ոք յանդուզն ի մարդկանէ երթեալ քահանայ անուանէ զինքն յաւտար երկրի եւ զբազումս մկրտեսցէ վասն շահի աւգտութեան եւ կարասի ստանալոյ եւ յետոյ ի վերայ հասանեն, թէ չէր քահանայ յորմէ մկրտեցանն, զի՞նչ պարտ է առնել զմկրտեալսն ի սուտ քահանայէն:

Պատասխանի. Վերստին մկրտել արժան է:

ՆԼ (ՆԻԶ) Ծ. Հարցումն. Թե ոք ի քահանայից վասն անարժան վարուց իւրոց յեպիսկոպոսաց եւ ի վարդապետաց մերժեալ յաշտիճանէ իւրմէ եւ նա առ ստահակութեան իւրում երթայ յաւտար երկիր եւ գործէ զգործ քահանայութեան եւ մկրտէ զբազումս. եւ յորժամ հասանեն ի վերայ թէ ընկեցեալ էր ի քահանայութենէն եւ

գործեաց զգործն զայն, զի՞նչ պարտ է առնել զմկրտեալսն ի մերժեալ եւ ընկեցեալ քահանայէն:

Պատասխանի. Ընդունել արժան է:

ՆԼԱ (ՆԻԷ) ԾԱ. Հարցումն. Թէ որ յեղբարց կա՛ն միականի է կա՛ն ունչատ կա՛ն ձեռնատ, եւ վարուք եւ սրբութեամբ եւ գիտութեամբ կատարեալ է, պա՞րտ է մատուցանել ի քահանայութիւն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ արժան:

ՆԼԲ (ՆԻԸ) ԾԲ. Հարցումն. Թէ որ յետ ձեռնադրութեան քահանայութեանն արկանայ, յարկանոցին պա՞րտ է նմա պաշտել զքահանայութիւնն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ արժան վասն տկարութեան մարմնոյն:

ՆԼԳ (ՆԻԹ) ԾԳ. Հարցումն. Թէ որ ի կանանց քահանայից առ դիւքս երթայ եւ քահանայքն ի վերայ հասանեն եւ խոստովան լինի առ հարկի եւ ապաշատ, պա՞րտ է քահանային զնա ի կնութեան ունել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ արժան ունել:

ՆԼԴ (ՆԼ) ԾԴ. Հարցումն. Թէ որ ի ժողովրդականաց աղաչէ զքահանայն վասն որդոյ իւրոյ կամ դստեր, որ հիւանդ է եւ երախայ, զի երթիցէ կնիք տացէ նմա, եւ քահանայն կա՛ն վասն դիտութեան, զոր ունէր ընդ նոսա յառաջագոյն, կա՛ն վասն արհամարհութեան եւ հեղգութեան եւ ոչ երթիցէ մինչեւ մանուկն երախայ մեռանիցի, զի՞նչ պատուհասի արժանի է քահանայն, վասն զկնիքն չտալոյն:

Պատասխանի. Լուծցի ի քահանայութենէն:

ՆԼԵ (ՆԼԱ) ԾԵ. Հարցումն. Թէ ուրուք կին արկանայ կամ դիւահարի եւ այրն թողու զկինն եւ այլ կին առնէ, ընդ պատուհասիք պարտի՞նք համարել զայնպիսին, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ արժան այլ կին առնուլ:

ՆԼԶ (ՆԼԲ) ԾԶ. Հարցումն. Թէ որ զկին իւր զամուսին հանէ եւ այլ կին առնէ եւ նովին կնաւն ապաշխարութիւն խնդրէ, զի՞նչ արժան է առնել:

Պատասխանի. Մեկնել ի միմեանց, զի շնացողք են. եւ որ զարձակեալն առնէ՝ շնայ:

ՆԼԷ (ՆԼԳ) ԾԷ. Հարցումն. Թէ որ զկին իւր եթող եւ այլ կին արար եւ թողեալ կինն մեռաւ եւ նա զոր արարն նովին կնաւն ապաշխարութիւն խնդրէ, զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Մեկնել պարտ է. ապա եթէ ոչ մեկնեսցին՝ ծանր ապաշխարութիւն ի վերայ եղեցի եւ յելս անձին իւրոյ գլետին թռչակն ընկալցին:

ՆԼԸ (ՆԼԳ) ԾԸ. Հարցումն. Թե՛ որ գլին իր եթող եւ զարեւնագէտ մարդ եւ զերկիւղած յԱստուծոյ բռնադատէ, եւ կինն, զոր բռնադատեաց, հանապազար լայցէ եւ այրն ոչ արձակէ ի բաց, ո՞րպէս պարտ է ընդ կնոջն հայել կամ ո՞րպէս ընդ այրն, վասն ապաշխարութեան եւ ի սրբութիւնս մերձենալոյ:

Պատասխանի. Ի բաց մեկնեացին, զի շնացողք են. զկինն ապաշխարութեամբ յեկեղեցի թողցեն եւ զայրն՝ արտաքոյ եկեղեցոյ արասցեն ծանր ապաշխարութեամբ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց:

ՆԼԹ (ՆԼԵ) ԾԹ. Հարցումն. Թե՛ որ վասն ամլութեան եթող գլին իր եւ առնէ կին ծննդական եւ ապաշխարութիւն խնդրէ նովին կնան, զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Ընացող է:

ՆԽ (ՆԼԶ) Կ. Հարցումն. Թե՛ որ ի կնահանէից այլ բարութ բարի է ողորմածութեամբ, արդար դատաստանաւք եւ ցանկայ սրբութեան հաւասարել նովին կնան, զոր արարն, զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Չէ արժան հաւասարել սրբութեան նովին կնան, զի չէ ամուսնութիւն, այլ պոռնկութիւն:

ՆԽԱ (ՆԼԷ) ԿԱ. Հարցումն. Թե՛ որ վասն պոռնկութեան կամ վասն այլ չարագործութեան թողու գլինն եւ խնդրէ այլ առնուլ, զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Այրն իշխէ այլ կին առնուլ եւ կինն այլ առն չիշխէ լինել:

ՆԽԲ (ՆԼԸ) ԿԲ. Հարցումն. Թե՛ որ ի կնահանէից ասէ, թէ «Չամենայն արդարութիւնս զինչ եւ ասէք՝ արարից, բայց զկինդ եւ եթ ունել՝ ոչ կարեն», զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Չէ ընդունելի:

ՆԽԳ (ՆԼԹ) ԿԳ. Հարցումն. Թե՛ որ կին ի պատճառս հաւատոց կամի մեկնել յառնէ իւրմէ եւ կամ այր՝ ի կնոջէ, զի՞արդ է հաւատքն:

Պատասխանի. Չէ ընդունելի:

ՆԽԴ (ՆԽ) ԿԴ. Հարցումն. Թե՛ որ ի կնահանէից յերկար ժամանակս հեռացեալ է յեկեղեցոյ, ասեն այսպէս, թէ «Առաջին կինն այլում առն եղեւ, եւ ի միսմէն որդիք եղեն եւ կնոջն յայլմէ առնէ որդիք եղեն. եւ արդ ես գլինս զայս թողուլ ոչ կարեն, բայց թէ սովին կնաւս իսկ հնար է ապաշխարել եւ մանաւանդ զի հասեալ եւս ենք ի ծերութիւն». զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Մեկնել արժան է ի միմեանց, ապա եթէ ո՛չ մեկնեացին, ծանր ապաշխարութիւն ի վերայ դիցեն ողորմութեամբ եւ գթով տնանկաց քաւեսցեն զմեղս իւրեանց եւ ի տարուջն Ա աւր հաղորդեսցին:

ՆԽԵ (ՆԽԱ) ԿԵ. Հարցումն. Թե՛ որ ի տղայութենէ իւրմէ ի մէջ վանականաց սնեալ է մինչեւ ի չափ հասակի, եւ առեալ է յանձն զվարս միանձնութեան՝ կուսութեամբ կեալ յաշխարհի եւ ապա թուլանայցէ յայսմ խոստմանց եւ առնէ կին, արժանի՞ է քահանայութեան:

Պատասխանի. Չէ արժանի, վասն զի ընդ այնոսիկ համարեալ է որոց երկուս կանայս արարեալ է:

ՆԽԶ (ՆԽԲ) ԿԶ. Հարցումն. Թե՛ որ ի կուսութեան է եւ կին առնէ, որ յառնէ մնացեալ է, արժանի է քահանայութեան, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է արժանի, վասն զի եւ նորա որպէս կին համարեալ է երկեակ:

ՆԽԷ (ՆԽԳ) ԿԷ. Հարցումն. Թե՛ ուրուք ի տղայութեան կին արարեալ է պսակաւ եւ արինաւք եւ ի տղայութեան կինն մեռանի, եւ յորժամ ի չափ հասանէ այլ կին առնէ եւ ասէ այսպէս, թէ «Չառաջինն ի պէտս մարմնոյ ես ոչ գիտէի ամենեւին, վասն տղայութեան ժամանակին»: Արդ, պա՞րտ է այսպիսոյն գալ ի կարգ քահանայութեան:

Պատասխանի. Չէ պարտ, վասն զի միանգամ պսակ առեալ է, այլ ոչ եւս կարէ զարհնութեան պսակն առնուլ, յայտ է թէ երկուս կին արարեալ է:

ՆԽԸ (ՆԽԴ) ԿԸ. Հարցումն. Թե՛ որ յերախայութեան յանցաւոր եղեալ է ի մեղս եւ յորժամ կնիք առնու ի սրբութեան կայ եւ ի վարս ուղղութեան, ապա արժանի՞ է քահանայութեան:

Պատասխանի. Եթէ ի մեղացն ի բաց եկաց, արդար եւ սրբութեամբ եկաց, արժանի է:

ՆԽԹ (ՆԽԵ) ԿԹ. Հարցումն. Թե՛ որ զկարգ քահանայութեանն թողու եւ կին առնէ, որպիսի՞ կարգաւ կամ ո՞րպէս, յետ քանի՞ ժամանակաց հաւասարել պարտ է սրբութեանն:

Պատասխանի. Յերկար ժամանակս, յետ բազում ապաշխարութեան:

ՆԾ (ՆԽԶ) Հ. Հարցումն. Թե՛ որ ի քահանայից կտրէ զինքն եւ դէպ լինի, զի մեռանի, վասն յիշատակին զի՞նչ արասցուք, կամ թէ ապրի, արժանի՞ է գալ ի քահանայութիւն:

Պատասխանի. Թե՛ մեռանի ոչ է պարտ առնել զյիշատակն, վասն զի անձնամահ եղել, իսկ եթէ ապրի, բազում արտասուաւք եւ խիստ ապաշխարութեամբ յետ ԲԺ ամի հաղորդեսցի արինաց, բայց ի կարգ քահանայութեան մի՛ մատիցէ:

ՆԾԱ (ՆԽԷ) ՀԱ. Հարցումն. Թե՛ ուրուք քահանայի ծառայք ապստամբին եւ գնան ի տեառնէ իւրեանց եւ տէրն այլ ծառայս զկնի արձակէ, զի կայցին զգնացեալ ծառայսն եւ դարձուցեն անդրէն առ տէրն իւրեանց եւ ի հասանելն ի միմեանս սպանմունք

լինին ի միջի եւ վնասակարութիւն սպանմանն ի քահանայն կրթի՝ զպաշտաւնն քահանայութեանն անխիղճ ունել պա՞րտ է, թէ ոչ:

Պատասխանի. Թէ քահանայն պատուիրեաց, թէ «Վնաս մի՛ առնեք, այլ քաղցրութեամբ կալայք եւ ածէք». եւ նոքա ի հասանելն զմիմեանս սպանին, քահանայն անպարտ է. ապա եթէ խստիւ արձակեաց զհետ, պարտական է մահու նոցա եւ զքահանայութիւնն ոչ իշխել պաշտել:

ՆԾԲ (ՆԽԸ) ՀԲ. Հարցումն. Թէ որ ի քահանայից ի սրբել զանդաստան իւր կամ զպարտեզ եւ քար ընկենու զորմով եւ դիպիցի մարդոյ եւ մեռանի, զի՞նչ պարտ է առնել վասն կարգի քահանայութեանն պաշտաման. եւ կամ թէ ումեք յաշխարհականաց որչնպէս ակամայ սպանութիւն դիպի, որպէ՞ս պարտ է տալ ապաշխարութիւն:

Պատասխանի. Սպանող է. ապաշխարեսցէ եւ զկարգ քահանայութեանն մի՛ պաշտեսցէ:

ՆԾԳ (ՆԽԹ) ՀԳ. Հարցումն. Թէ որ ի քահանայից կամ ի վարդապետաց զաշակերտ իւր հարկանէ գան չափով ըստ արինակի սովորութեան եւ դէպ լինի աշակերտին մեռանել, զիա՞րդ պարտ է նայել ընդ քահանայն կամ ընդ վարդապետն վասն իրացն եղելոց:

Պատասխանի. Սպանող է:

ՆԾԴ (ՆԾ) ՀԴ. Հարցումն. Թէ կին քահանային գերի երթիցէ եւ մատնի ի պղծութիւն եւ յորժամ դարձցի անդրէն առ այր իւր, պա՞րտ է քահանային նովին կնամ կեալ, անխիղճ պաշտե՞լ զքահանայութիւնն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ, զի պղծեալ է:

ՆԾԵ (ՆԾԱ) ՀԵ. Հարցումն. Թէ ի հնձան յորժամ զինի թողեալ լինի կամ ի կարաս, եւ մուկն անկցի եւ մեռցի, զի՞նչ պարտ է առնել՝ հեղու՞լ ի բաց, թէ ըմպել անխտիր:

Պատասխանի. Հեղուլ պարտ է:

ՆԾԶ (ՆԾԲ) ՀԶ. Հարցումն. Վասն պահպանաց. երդմունս իմն եւ պահպանութիւնս գրեն եւ անուանս ազգի ազգիս, զոր մեք ոչ զիտենք պա՞րտ է համարձակ թողուլ զնոսա՝ առնել զայն, թէ նզովել եւ կարճել:

Պատասխանի. Նզովել պարտ է եւ յեկեղեցոյ եւս հանել:

ՆԾԷ (ՆԾԳ) ՀԷ. Հարցումն. Թէ որ ուլն ինչ արկանէ որ այնոցիկ որոց արիւն հատանի եւ ասեն, թէ դադարեցուցանէ զարիւն, արդար բժշկութիւն պա՞րտ է համարել, թէ նենգութեամբ. համարձակե՞լ՝ եթէ լինի զործն, եթէ կարճել:

Պատասխանի. Կարճել պարտ է վասն զի չէ յԱստուծոյ:

ՆԾԸ (ՆԾԳ) ՀԸ. Հարցումն. Թե՛ որ թովիչ է կամ ձեռն ինչ որ անձ յաշադոյ կամ այլ ցաւոյ եւ դեղ հատանէ ջերման եւ ասէ, թէ բժշկութիւն լինի. ի կարգ եկեղեցւոյ ո՞րպէս պարտ է համարել զնոսա կամ որպի՞սի պատուհասի արժանի առնել եւ կամ թէ համարձակութիւն տա՞լ թովչացն, զի բժշկեսցեն զաւճահարսն, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է արժան համարձակութիւն տալ, զի թովչութիւնք եւ այլ ամենայն բաջադմունք ի կախարդութենէ են, զոր չարին ուսուցեալ է մարդկան:

ՆԾԹ (ՆԾԵ) ՀԹ. Հարցումն. Թե՛ որ յերախայից դիւահար է եւ ի պահս եւ ի ճգնութեան հանապազ ճգնի եւ ստիպէ զմեզ հանապազ եւ խնդրէ կնիք առնուլ, եւ դեռն ոչ հանապազ ունի, այլ ամսոյ ամսոյ կամ տարի տարի, զի՞նչ պարտ է առնել, տացու՞ք կնիք, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ պարտ տալ մինչեւ սրբեսցի:

ՆԿ (ՆԾԶ) Չ. Հարցումն. Թե՛ քրիստոնէայ անուն է դիւահարն եւ ստիպէ զմեզ եւ արե՞նս խնդրէ, զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Չէ արժան տալ:

ՆԿԱ (ՆԾԷ) ՉԱ. Հարցումն. Թե՛ ի վարս գնացից իւրոց առաքինի է դիւահարն ի պահս եւ ամենայն պատուիրանաց Աստուծոյ հպատակ է եւ նովին ցաւով վախճանի, վասն յիշատակին զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Առնել պարտ է:

ՆԿԲ (ՆԾԸ) ՉԲ. Հարցումն. Թե՛ մոզի ուրուք կին կամի քրիստոնէայ լինել եւ այրն չարգելու, բայց ի կենդանութեան իւրում չարձակէ ի բաց, պա՞րտ է նմա կնիք տալ, թէ ոչ. նոյնպէս եւ այրն եթէ կամի քրիստոնէայ լինել եւ կինն ի նմին մոզութեան հաստատուն կայ, պա՞րտ է տալ կնիք ի նմին ամուսնութեան, թէ ոչ:

Պատասխանի. Պարտ է տալ, կարի քաջ:

ՆԿԳ (ՆԾԹ) ՉԳ. Հարցումն. Թե՛ որ ի քրիստոնէից լինի մոզ եւ կին նորին ի քրիստոնէութեան հաստատուն կայ. խիղճ ի՞նչ է կնոջն, ընդ մոզի առնն կե՞ալ, թէ ոչ, կամ սրբութեան հաւասարել համարձակութի՞ւն է, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ի սրբութիւնսն չէ իշխանութիւն մերձենալ, վասն զի նա եւ այրն իւր մի մարմին են. «Եղիցին, ասէ, երկոքին ի մարմին մի (Ա. Կոր. Զ, 16)»:

ՆԿԴ (ՆԿ) ՉԴ. Հարցումն. Թե՛ ուրուք կարասի կորիցէ եւ խնդիր առնիցէ պանիր ինն երդմնեցուցանեն եւ տան ծամել եւ ասեն, թէ որոյ գողացեալ է չկարէ կլանել, այլ ի բերանն անէ եւ կռուի եւ այնու յայտնի լինի գողութիւնն, պա՞րտ է քրիստոնէից զայն առնել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Որպես վերագոյնն ասացաք, թե ոչ է պարտ առնել, զի ամենայն ի կախարդութենէ է:

ՆԿԵ (ՆԿԱ) ՉԵ. Հարցումն. Թէ որ երախայ դիպի ի բանակի ի պատերազմունս եւ ասէ ցերէցն, թէ «Տուր ինձ կնիք», եւ երէցն կազմած ինչ կնքոյ ոչ ունի, եւ երախայն ստիպէ, թէ «Պատերազմ առաջի կայ եւ մահ», եւ զերկուս եւ զերիս ամուրս գայ աղաղակէ եւ վկայութիւն դնէ առաջի Աստուծոյ, թէ «Մի՛ տայք ինձ երախայ մեռանել, թէ ոչ՝ դուք էք պարտական հոգոյս իմոյ», եւ երէցն զկազմածէ ուրեք երթալ չէ ձեռնհաս վասն պատերազմացն, որ շուրջ գնոքաւք են, զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Մկրտել արժան է ի ջուր եւ ի Հոգին սուրբ, թէպէտ եւ ոչ ունի զելոն ամծութեան, որպէս Կենարարն մեր ասաց ցաշակերտսն, թէ «Յովհաննէս մկրտեաց ի ջուր, բայց դուք մկրտիցիք ի Հոգին սուրբ» (Գործ. Առ. Ա, 5, ԺԱ, 16). որպէս ուսաք ի սուրբ գրոց, թէ «Որպէս ի սուրբ պատարագն ի վերայ սեղանոյն Հոգին սուրբ իջանէ, նոյնպէս եւ ի սուրբ աւագանն մկրտութեան Հոգին սուրբ իջանէ»:

ՆԿԶ (ՆԿԲ) ՉԶ. Հարցումն. Թէ որ յանցաւոր է ի բազում մեղս եւ քահանայքն աղաչեն, զի դարձցի յապաշխարութիւն եւ նա ստունգանէ եւ արհամարիէ զնոսա, թէ յանկարծակի անկանի յախտ մահու եւ խնդրէ արեւնս ի ժամ մահուն, պա՞րտ է տալ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Տալ արժան է:

ՆԿԷ (ՆԿԳ) ՉԷ. Հարցումն. Թէ երախայ որ յամպարշտութեան եւ յաղտեղութեան կեցեալ է ի մանկութենէ իւրմէ եւ ի հիւանդութիւն անկանի եւ կոչէ քահանայս եւ ասէ. «Տուր ինձ կնիք», եւ վկայութիւն դնէ առաջի Աստուծոյ եւ ասէ. «Թէ ապրեցայց աստի յառաջ սրբութեամբ կեցից», եւ քահանայքն ըստ վկայութեան նորա տան նմա կնիք եւ նա յորժամ յառնէ ի հիւանդութենէն՝ դարձեալ ի նոյն աղտեղութիւն տայ զանձն իւր, եւ յորժամ հասանէ ի վերայ նորա ախտ մահու եւ դարձեալ խնդրէ արեւնս, պա՞րտ է տալ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Պարտ է տալ:

ՆԿԸ (ՆԿԴ) ՉԸ. Հարցումն. Վասն երդման:

[Պատասխանի] Ասեմ ձեզ, քահանայ անդ երդուիցէ ուր կարճումն է մեղաց եւ կարի կարիք են եւ վստահ է յարդարութիւն եւ զայն արդար երդնու, զի քահանայի ամենեւին չէ պարտ երդնուլ:

ԺՁ

ԿԱՆՈՆԸ ԲԱՍԴԻ ԱՌ ԱՄՓԻԻՂՈՔՈՍ ԳԼՈՒԽԸ ԾԱ

- Ա. Վասն թէ արտաքսեալքն յեկեղեցոյ յԳ բաժանին:
- Բ. Վասն զհարաքանչիւր ուրուք յայտնել զարժանն:
- Գ. Վասն որ զկին յոյի հարկանէ եւ վիժիցէ:
- Դ. Վասն որք յերրորդ ամուսնութիւն անկանին:
- Ե. Վասն կամատր եւ ակամայ սպանութեան:
- Չ. Վասն որք երդմամբ հրաժարեն ի ձեռնադրելոյ:
- Է. Վասն երկակաց:
- Ը. Վասն որոց ի պատերազմի սպանանիցեն:
- Թ. Վասն որք վաշխ առնուն:
- Ճ. Վասն որք զկուսութիւն խոստանան պահել:
- ՃԱ. Վասն հաւատաւորաց որ պոռնկին:
- ՃԲ. Վասն առեւանկաց:
- ՃԳ. Վասն քահանայի որ յանպատեհ ամուսնութիւն անկեալ:
- ՃԴ. Վասն զառ ի յիւրմէ սպականեալ կին առնուցու:
- ՃԵ. Վասն յափշտակողաց:
- ՃՉ. Վասն կնոջ որ զիւր այրն թողու եւ այլ առն լինի:
- ՃԷ. Վասն քահանայի որ ուրանայ:
- ՃԸ. Վասն մանկան որ անկնոք մեռանի:
- ՃԹ. Վասն առն եւ կնոջ որ բաժանին ի միմեանց:
- Ի. Վասն աղջկան որ առանց կամաց հաւրն ամուսնասցի:
- ԻԱ. Վասն աղախնոյ որ առանց կամաց տեառն իւրոյ ամուսնասցի:
- ԻԲ. Վասն այրոյ որ ամուսնանայ:
- ԻԳ. Վասն որք առանց կամաց, որք իշխեն նոցա, ամուսնասցին:
- ԻԴ. Վասն որ հարուածովք մահու հարկանէ զրնկերն:
- ԻԵ. Վասն սարկաւագի որ ընդ հեթանոսի պոռնկի:
- ԻՉ. Վասն կնոջ որ երկուց արանց լինի եւ անդրէն յառաջինն դառնայ:
- ԻԷ. Վասն ընդ պատուհասի լինել որ զկին իւր թողու:
- ԻԸ. Վասն որ ակամայ պոռնկութիւնք լինին:
- ԻԹ. Վասն որ զինքն Աստուծոյ նուիրէ:
- Լ. Վասն երդմնախորի:
- ԼԱ. Վասն դեղատուի ի ջուրս եւ ի ցամաք, եւ կախարդի:
- ԼԲ. Վասն արուագիտի:
- ԼԳ. Վասն որ ընդ քեռ եւ ընդ եղբար անկանի:
- ԼԴ. Վասն որ ընդ ազգականի անկանիցի:
- ԼԵ. Վասն դպրի որ յառաջ քան զհարսանիս պղծիցի:
- ԼՉ. Վասն որք շրթամբք իւրեանց պղծին:

- ԼԷ. Վասն ուրացողաց:*
- ԼԸ. Վասն որ զքոյր կամ զնու եւ զմարու ապականեալ իցէ:*
- ԼԹ. Վասն որ ի հարցուկս երթան:*
- Խ. Վասն որ զկանոնեալ աղաթսն խափանեսցէ:*
- ԽԱ. Վասն որ յանդիմանեալ սիրով ոչ ընկայցի:*
- ԽԲ. Վասն որ զմեղս ուրուք տեսեալ:*
- ԽԳ. Վասն որ որ անհնազանդեսցի:*
- ԽԴ. Վասն որ դատարկաբանէ:*
- ԽԵ. Վասն որ երդնուցու:*
- ԽԶ. Վասն որ զթողեալ յանցանսն յիշէ:*
- ԽԷ. Վասն որ ի նմին յամառիցէ:*
- ԽԸ. Վասն որ վայրասպար շրջիցի:*
- ԽԹ. Վասն որ տրտմեցոյց զեղբայր իւր:*
- Ծ. Վասն որ աղաչիցէ:*

Նորին Բատիկի առ Թեոփորոս քահանայ մեծ

ԾԱ. Յաղագս ոչ առնել ընդ խնամիս խնամութիւն, զի յազգակցութենէ է:

Գիր կանոնական մեծի եւ զիսնատրի եպիսկոպոսապետի Բատիկի առ սուրբն Ամփիլոքոս յԻկոնացոց եպիսկոպոս քանս ԾԱ

ՆԿԹ (ՆԿԵ) Ա. Արտաքսեալքն յեկեղեցոյ՝ ամենայն՝ հերձուածողք ասին, այլ զկէսս հերձուածողս կոչեցին միայն եւ զայլս՝ բաժանողս եւ զայլ առանձին ժողովարարս: Վասն զի աղանդատրք այնոքիկ ասին, որ ամենեւին ի բաց որոշեալք են յուղիղ հաւատոց: Իսկ բաժանողք այնոքիկ ասին, որ վասն պատճառանաց ինչ իրաց եկեղեցոյ կամ խնդիր առ միմեանս լինելոյ ժողովս առանձին կատարեն, առ ոչ կարելոյ հնազանդել նոցին քահանայից եւ եպիսկոպոսաց յաղագս անխտրութեան ժողովրդեանն, որ բազում բծով լի են եւ անխտիր ի պաշտաւնն մատչին եւ ոչ երբեք կամեցան ի յառու ի կանոն եկեղեցոյ, այլ անձամբ յանձինս իւրեանց ձգեցին զպատիւ քահանայութեանն եւ ձեռնադրութեանն եւ զհետ նոցա գնացին բազումք ի ժողովրդենէն, այսոքիկ են որ առանձին ժողովս կատարեն: Ասի դարձեալ եւ բաժանումն եւ այլ ինչ, որք, յորժամ որպէս յաղագս պէսպէս ապաշխարութեան ի խնդիրս ինչ անկանիցին յեկեղեցոյ: Իսկ աղանդատրք են այսոքիկ՝ Մանիքեցիք, Վաղենտինոսք, Մարկիոնացիք, որպէս եւ Յուդիացիք, որք ի սոյն բազում եւ ազգի ազգի արատս ի հաւատսն, որ ի տէր մեր Յիսուս Բրիստոս, մուծանեն:

ՆՃ (ՆԿԶ) Բ. Արդ հաճոյ թուեցաւ այժմ որք ի սկզբանէ ի վաղուց մկրտեալ են յաղանդատրաց, զայն ամենայն իրաւք արհամարհել. իսկ որ բաժանմունս առնեն՝

զնոսա ընդունել, քանզի դեռես յեկեղեցուջ են, իսկ որ արտաքոյ ժողովս կատարեն, եւ դարձցի որ ի նոցանէն եւ արժանատրապէս ապաշխարութիւն ցուցանէ եւ ի դարձ փրկութեան եկեացէ եւ ձեռնադրութեան շնորհ ունէր՝ արժանի է անդրէն ի նոյն աշտիճան ընդունել, քանզի զոջացեալ ապաշխարեաց:

ՆՀԱ (ՆԿԷ) Գ. Եթէ որ ապականեսցէ զէգ յանկարծարէն՝ մահապարտութեան դատաստան ընկալցի, բայց պարտ է հաւաստեալ եւ ոչ կերպարանաւք ի վերայ հասանել քննութեամբ եղելոցն եւ ի մէջ ածել զկինն եւ տեսանել աւուրքք զսաղմնն թէ աննկար իցէ թէ նկարեալ. այնպիսոյն երկրորդ մահ համարեալ լիցի. պարտ է այնպիսոյն մինչեւ ցաւր մահուան իւրոյ կալ յապաշխարութեան. բայց սահմանելի է ի վերայ այնպիսոյն կարճել զժամանակն, քանզի սահմանադրութիւն ոչ եթէ ժամանակի յոլովութիւն է կատարեալ ապաշխարութիւն, այլ բարուցն ուղղութիւն ի զոջումն եկելոցն:

ՆՀԲ (ՆԿԸ) Դ. Իսկ երրորդ ամուսնութեանն արէնք ոչ գոն, վասն զի արինացն չհրամայեցաւ ինչ այսպիսի, այլ որպէս արտաքս ինչ յեկեղեցոյ ընկեցեալ տեսանեմ: Եւ դարձեալ հրապարակագոյժ առնել չէ բարոք, որպէս հաճոյ թուեցաւ ոմանց ասել, թէ լաւ է այս, քան զպոռնկութիւն. բայց ոմանք եւ վասն չորրորդ ամուսնութեան բազում անգամ սահմանեցին անուանելով այնուհետեւ ոչ շնութիւն, այլ բազում ամուսնութիւն, մանաւանդ ըստ արինացն զպոռնկութեանն իսկ զտանջանս ընդունել, վասն որոյ եւ Տէրն իսկ Սամարացոյն ճառեալ ասէր, թէ «Հինգ այր փոխեալ է քո եւ զոր այժմոյ ունիս՝ չէ քո այր» (Յովի. Դ. 18): Եւ այսպիսեացս ոչ եթէ կանոնաւ ինչ դնել ապաշխարութիւն, այլ ըստ կամաց սովորութեան. բայց պարտ է զայնպիսիսն ոչ ատարացուցանել յԱստուծոյ եկեղեցոյ, այլ լոկ արժանատրք լիցին ի պաշտամանն արտաքոյ եկեղեցոյ եւ ի հաղորդութենէն հեռի եղիցին. եւ այսպէս ցուցցեն զպտուղ ապաշխարութեան յանձինս իւրեանց, յետ ԺԵ ամի կացցեն ի տեղի հաղորդողացն:

ՆՀԳ (ՆԿԹ) Ե. Ակամայութիւն ասի որ ամենեւին հեռի իսկ է որք ոչն կամին գործել ինչ զայնպիսիսն, այսինքն թէ ուրոք յանկարծարէն քար ձգեալ լինի ի ծառ եւ պատահիցէ մարդոյ եւ կամ դարձեալ շարժեալ զպտուղ ի վերայ՝ ի վայր թափիցէ եւ յանկարծարէն պատահէ հարուած ինչ վիրաց կամ ի գազանէ իմեքէ, այսպիսիքս ամենեքեան կոչին ակամայք: Իսկ կամայքն յայտնի ամենեցուն են, թէ որ հարկանիցէ զոք խիստ զաւագանաւ եւ արին հանիցէ կարծելով թէ յուղղութիւն ածիցէ զչարագործն, զոր պարտ էր խրատել եւ ոչ ի բաց բառնալ հարուածովք եւ սպանանել զմարդն. նոյնպէս եւ որ քարիւ եւ փայտիւ զոք ի մարդկանէ հարեալ չարչարիցէ առաւել քան զկարն, ընդ նոսին համարեալ եղիցի. այնպէս որպէս գտուր ի գործ արկանիցեն եւ կամ այլ ինչ յայնպիսեացն. սոյնպէս եւ որ զփայտատ իսկ ձգիցեն, եւ ի ծանրութենէ երկաթոյն՝ ի սրոյն եւ ի ձեռաց իսկ երեսի հարուածն ի բազմապատիկ հարուածոյն, որ ի վերայ նորա են, զուշակէ զեղեալն: Սոյն արինակ առանց իրիք հակառակելոյ կոչին կամաւոր չարիք, որ յաւագակաց գործին: Արդ՝ այս են կամաւոր մեղք սպանութեանց եւ ակամայ յանցանքն, որ որ կամիցի բժշկել զոգուցն խոցոտումն իսկ ոմանք դեղս խառնեալ արքուցանեն, զոր սովոր են բազում կանայք առնել մինչեւ ցայժմ, յաղագս ընդ վայր սիրոյն՝ յիւրեանց բուն սիրելիս ոչ խնայեցին: Արդ՝ զայս ամենայն չարիս կամաւոր չարագործս պարտ է անուանել, ուստի այսպիսի մահք

գործին: Նոյնպէս եւ որ առ նախանձու դեղս տայ իւրում մերձաւորի՝ ընդ մահապարտս համարեալ է եւ վճիռ Տեառն հատեալ է ի վերայ նորա, քանզի արանց եւ կանանց միապէս ունի՝ մտածութիւն արեւնադրութեանն, քանզի ինքն ասաց, թէ «Մի՛ մեկնել ի միմեանց առանց բանի պոռնկութեան» (Մատթ. Ե. 32): Իսկ սովորութիւն մարդկան ոչ այսպիսի ինչ ունի եւ մանաւանդ յաղագս կանանց բազում ինչ բանս հաւատարմագոյնս գտանենք ասել, որպէս եւ ինքն իսկ առաքեալն ասաց, թէ «Որ յարի ի պոռնիկն, մի մարմին լինի» (Ա. Կոր. Զ. 16). սոյնպէս եւ Յերեմիաս մարգարէ ասէ. «Թէ թողցէ կին զայր իւր եւ լինիցի առն այլում, եւ եթէ դարձցի անդրէն առ այր իւր ո՞չ ապաքէն պղծելով պղծեցաւ կինն այն» (Հմմտ. Երեմ. Գ. 1). եւ դարձեալ միւսն ասէ, թէ «Որ ունիցի կին շուն՝ անմիտ է եւ ամպարիշտ» (Առակ. ԺԸ. 22), իսկ չար սովորութիւնն եւ զարս շունս եւ զկանայս շունս ի միասին կապեաց եւ արտաքոյ արիւնաց վարս ուտոյց, զի թէ եւ այրն մեկնելով ի կնոջէն եւ մերձենալով յայլ՝ շուն անուանի, նոյնպէս եւ կինն եթէ ակն եղեալ ցանկասցի այլում առն եւ ոչ դարձցի անդրէն յայր իւր՝ շուն համարեալ է (Հմմ. Հռոմ. Է. 3, Մարկ. Ժ. 11):

ՆՀԴ (ՆՀ)) Զ. Իսկ որ երդնուցուն ոչ կամելով առնուլ զձեռնադրութիւնն յանձն, այնպիսիքն մի՛ հարկաւորեցին երդմնաւորք լինել, զի թեպէտ եւ ոմանց հաճոյ թուեցաւ այս, այլ կանոնք եկեղեցոյ ոչ ներեցին յայսպիսի ինչ իրս յանդգնել:

ՆՀԵ (ՆՀԱ) Է. Իսկ զերկրորդ ամուսնութիւնն ամենեւին իսկ կանոնք արգելուն ի սպասաւորութենէ:

ՆՀԶ (ՆՀԲ) Ը. Իսկ որ ի պատերազմունս մահք գործին՝ հարքն մեր ամենեւին չհամարեցան զայն ի մահ, ըստ որում եւ մեզ հաճոյ թուեցաւ սմին խորհրդոց հետեւել, բայց վասն զձեռս սրբելոյ բարութ է այնպիսեացն Գ ամս արտաքոյ հաղորդութեան լինել:

ՆՀԷ (ՆՀԳ) Թ. Իսկ որ ի վաշխին յաճախեն անիրաւութեամբ եւ զրկեն զփոխառուսն, ապա զղջացեալ ի վերայ իրացն, բաշխեցեն զայս կարաւտելոցն, եւ զկնի քրիստոսասէր միտեցուցանեն զանձինս, եկեալ յուղղութիւն մերձեցին առ մեզ, զայնպիսիսն ընդունին կանոնք եկեղեցոյ:

ՆՀԸ (ՆՀԴ) Ժ. Կուսանաց որոց միանգամ խոստացեալ իցեն զվարս իւրեանց Քրիստոսի նուիրել եւ զգաստութեամբ եւ համեստութեամբ գնալ, ապա դարձեալ անկանիցին ի մարմնաւորական ախտս եւ անարգեցեն զդաշինսն, զոր եղին առ Աստուած: Եւ արդ, եթէ այրութիւն նուազ գտանի քան զկուսութիւնն, ապա յայտ է թէ եւ մեղանչել կուսին առաւել չար է, քան զայրոյն: Եւ արդ, տեսցուք այժմ զգրեալսն ի Տիմոթայ ի Պաւղոսէ, զոր ասեն, թէ «Ի մանկամարդաց այրեացն հրաժարեա, զի յորժամ խայտան զՔրիստոսի, ամուսնանալ կամին. իսկ զդատաստանս ընդունին, զի զառաջին հաւատսն արհամարհեցին» (Ա. Տիմ. Ե. 11-12), իսկ եթէ այրին ընդ այնպիսի ծանր տանջանաք, որպէս է որ ի Քրիստոս հաւատսն ունին՝ անարգեն: Եւ զի՞նչ ինչ կարենք մեք զմտաւ ածել յաղագս կուսին յանցանաց, որ նոյն ինքն է հարսն Քրիստոսի, եւ սպաս ընտիր եւ նուէր Աստուծոյ կոչեցեալ: Ապա յայտ է, թէ այրին

որպես գաղափարն ապականեալ դատապարտի, իսկ կոյսն ընդ դատաստանաւք շնացելոցն անկեալ կայ:

ՆՀԹ (ՆՀԵ) ԺԱ. Իսկ զհաւատաւորացն պոռնկութիւն մի՛ որ համարեսցի յամուսնութիւն, այլ մանաւանդ յափշտակել զնոսա յայնպիսի շաւշափմանէ, քանզի այսոքիկ իմաստք եկեղեցոյ աւգտութեան զգուշութիւն գործեն եւ զմէնջ հերձուածողացն բռնահարութիւն ոչ գտանել:

ՆՁ (ՆՀՁ) ԺԲ. Որք ի յափշտակութենէ ունին զկանայս իւրեանց՝ պարտ եւ արժան է որոց յառաջագոյն խաւսեալ էր փութալ եւ առ ինքեանս առնուլ. իսկ որովհետեւ այնպիսի պատահումն դիպեցաւ՝ պարտ եւ արժան է ի բաց որոշել զնա եւ տալ առաջնոյն իսկ որում խաւսեալն էր եւ միաբանել ընդ այնմիկ յորմէ մեկնեցան: Ապա եթէ ոչ առջէ յանձն՝ ի տան իւրում նստցի, եթէ եղբարս ունիցի կամ քորս կամ այլ ինչ ազգատոհմ զոք, մինչեւ այցելութիւն եղիցի նմա ընտրութեամբ քահանայից, զոր յետ չորից ամաց սովորութիւն է կանոնի որպէս զպոռնիկն մերձ լինել առ ի լսել զարհնութեան ձայնս հանդերձ լալով եւ արտասուաւք. եւ յառաջին աղաթիցն ի բաց մերժել զնոսա, իսկ երկրորդ անգամ մերձեցուցանել զնոսա ի լսելութիւն, իսկ յերրորդումն՝ յապաշխարութիւն, իսկ չորրորդ անգամ ի զուգաւորութիւն ժողովրդեանն, որպէս զի բարոյ հաղորդութեանն արժանաւորք լիցին:

ՆՁԱ (ՆՀԷ) ԺԳ. Վասն երիցանց, որ յանարժան եւ յանպատեհ ամուսնութիւնս անկեալ են, պարտ է ի վերայ այնպիսեացն սահմանադրութիւնս առնել, այնպիսի ինչ աթոռակցութեան արժանաւորս առնել ընդ այլսն միայն: Իսկ յայլմէ սպասուէ պաշտամանն ի բաց հրաժարել եւ արհնիլ յայլոց անտի եւ իւրոց յանցանացն հոգ տանել եւ ոչ եթէ արհնութիւն ումեք բաշխել, քանզի անպատեհ է նմա զայս առնել, վասն զի տրտումն կալ յարհնութեանն փոխատրութիւն է այնմ յանցանաց. իսկ նա որ ոչ ինքն զայս ունի զոր կորոյս ի տգիտութենէ յանցանաց իւրոց. զիա՞րդ այլոցն զայս պարգեւել կարիցէ. նաեւ ոչ զմարմինն Քրիստոսի իշխանութիւն է այլոց բաշխել եւ ոչ յայլ ինչ սպասաւորութիւն մերձեցալ եւ ոչ յեկեղեցոջն համարձակապէս արհնել, այլ բաւական լիցի նմա աթոռակցութիւնն միայն մինչեւ թողցէ նմա Քրիստոս զանգիտութեանն զյանցանսն:

ՆՁԲ (ՆՀԸ) ԺԴ. Իսկ այնոքիկ որ զիւրեանց ապականեալսն կանայս առնուցուն, այնպիսեացն յաղագս յառաջագոյն ապականութեանն պարտ է պատուհաս կրել. իսկ վասն ամուսնութեանն ներումն թողութեան ունին: Ապա եթէ այրն կամ կինն դարձեալ անդրէն ի նոյն դարձցին, այրն ունի իշխանութիւն զկինն մերժել, իսկ կինն ոչ ունի իշխանութիւն ի վերայ առնն:

ՆՁԳ (ՆՀԹ) ԺԵ. Վասն յափշտակողաց կանոն ինչ այնպիսի ի սկզբանէ ի վաղնջոց ոչ ունիմք, այլ ի մերմէ մտաց հաճոյ թուեցաւ այսպիսի ինչ կարգս յարիմել, որպէս թէ Գ ամեան ժամանակաւ զյափշտակողսն արտաքոյ աղաթից լինել, զոր ոչ է իսկ պարտ անուանել ոչ զողութիւն եւ ոչ ապականութիւն ինչ, այլ անձնականակ յաւժարութիւն. զի զայն իշխեցին գործել եւ ոչ հոգացան վասն իւրեանց կենաց, որ արձակեալն է՝ յայտ է թէ ապականեալ է եւ շուն կոչի:

ՆՁԴ (ՆՁ) ԺՁ. Որք միանգամ հրաժարեալ ի բաց մեկնեցան յարանց իւրեանց եւ աներեւոյթ եղեն եւ յառաջ քան զմահն ընդ այլս զուգեցան՝ շնացողք են:

ՆՁԵ (ՆՁԱ) ԺԷ. Իսկ որ այնուհետեւ մեղանչեն կղերիկոսք՝ յաշտիճանէն ի վայր անկցին եւ ժողովրդեանն հաղորդութիւն մի՛ իշխեսցեն բաշխել, քանզի չեն նոքա առանց վրէժխնդրութեան:

ՆՁԶ (ՆՁԲ) ԺԸ. Իսկ կին եթէ ի ճանապարհի ծնցի եւ յուղացեալ անփոյթ առնիցեն զմանկանէն՝ ընդ մահապարտս անկցի այնպիսին: Իսկ զշնացող կանայսն, մանաւանդ եթէ անուանիք իցեն եւ յառաջագոյն երկիւղածք կոչէին, որպէս զի մի՛ հրապարակատեսք լինիցին՝ զայս եւ հարքն մեր չհամարեցան, որպէս զի մի՛ պատճառք մահուան նոցա յանդիմանութիւնն եղիցի, այլ պարտ է նոցա արտաքոյ հաղորդութեան կալ, մինչեւ լցցեն զժամանակ ապաշխարութեան իւրեանց:

ՆՁԷ (ՆՁԳ) ԺԹ. Իսկ կին եթէ թողցէ զայր իւր եւ բաժանեսցի ի նմանէ եւ կամ այր զկին իւր, պարտ է հաւաստեալ քննել եւ ի վերայ հասանել եւ տալ նոցա ներումն ի ձեռն ապաշխարութեան:

ՆՁԸ (ՆՁԴ) Ի. Իսկ աղջիկ որ թէ արտաքոյ կամաց հաւր իւրոյ այլում հետեւեսցի՝ ի պոռնկութիւն համարեալ է. իսկ ապա թէ եկեալ հաշտեսցի ընդ ծնաւորս իւր՝ չէ պարտ իսկոյն վաղվաղակի ընդունել զնա յեկեղեցի, այլ զերեսմ մի ընդ պատուհասիւ առնել զերկոսեան, զի որ կեայ ընդ շնացողի՝ շնացող է զամենայն աւուրս կենաց իւրոց:

ՆՁԹ (ՆՁԵ) ԻԱ. Իսկ եթէ որ յաղախմանց արտաքոյ կամաց տեսառն իւրոյ ամուսնասցի՝ ի պոռնկութիւն համարեալ է: Իսկ եթէ համարձակութեամբ յայտնի առնուցու՝ ամուսնութիւն համարեալ է, եւ ոչ եւս հաստատուն լինի իշխանութիւն տեսառն իւրոյ ի վերայ նորա:

ՆՂ (ՆՁԶ) ԻԲ. Որք յայրութեան են՝ իշխանութիւն ունին զուգել ընդ ում եւ կամին (Հմմտ. Ա. Կոր. Է. 39, Հռոմ. Է. 1-3). առանց ըստգտանելոյ մի՛ որ մեկնեսցէ ի միմեանց զնոսա, զոր եւ առաքեալն ասէ. «Չհամարեալ շուն, եթէ լինիցի առն այլում» (Հռոմ. Է. 3):

ՆՂԱ (ՆՁԷ) ԻԳ. Իսկ որք միանգամ արտաքոյ կամաց որք իշխեսցեն նոցա՝ ամուսնանան, ի պոռնկութիւն համարեալ է. ապա եթէ հրաման առցէ ի նոցանէ, յայնժամ հաստատի ամուսնութիւն նոցա:

ՆՂԲ (ՆՁԸ) ԻԴ. Որ որ հարուածովք մահու հարկանիցէ զընկեր իւր՝ սպանող է. այնպիսոյն վրէժխնդրութիւն եղեցի:

ՆՂԳ (ՆՁԹ) ԻԵ. Եթէ որ ի սարկաւագաց ընդ հեթանոսի պոռնկեաց՝ անընդունելի է եկեղեցոյ. ապա յետ է ամի ընկալցին զնա ի հաղորդութիւն, վասն զի յայտնի եցոյց զժամանակ ապաշխարութեան իւրոյ: Որոց միանգամ զանուն Քրիստոսի յանձինս իւրեանց առեալ է եւ զգործ քրիստոնէութեան թշնամանեն, ոչ ինչ աւգուտ է նոցա ի կոչմանէն:

ՆՂԳ (ՆՂ) ԻԶ. Եթե ոք կին զայր իւր թողեալ եւ այլում եղեալ առ տղիտութեան եւ դարձեալ վերստին յառաջին այրն իւր դարձցի, ի պռոնկութեան համարեալ է, բայց սակայն վասն տղիտութեանն ոչ է նմա իշխանութիւն ամուսնանալ, այլ բարոյք զի այնպէս կացցէ:

ՆՂԵ (ՆՂԱ) ԻԷ. Իսկ որ միանգամ յառնէ իւրմէ թողեալ է կին ոք, ըստ իմում բանիս այսպէս համարիմ եթէ լաւ է, որպէս եւ ասացն իսկ Տէր, թէ «Որ հանէ զկին իւր առանց բանի պռոնկութեան՝ նա տայ նմա շնալ» (Մատթ. Ե. 32), իսկ կինն եթէ պահեսցէ զանձն իւր եւ «Ոչ եղիցի առն այլում, ոչ կոչի շուն» (Հռոմ. Է. 3). ապա ուրեմն յայտ է եթէ եւ այրն ընդ պատուհասի է եւ կինն առանց ըստգտանաց, զի պահեսց գրանն տեսառն Յիսուսի եւ ոչ կոչեցաւ շուն, զի ոչ միաւորեցաւ ընդ առն այլում:

ՆՂԶ (ՆՂԲ) ԻԸ. Որ առ հարկի պռոնկութիւնք ինչ գործիցին՝ առանց պատժապարտութեան եղիցին, քանզի ոչ ի կամաց եղեւ, այլ ակամայ: Սոյնպէս եւ աղախին եթէ բռնադատեսցի ի տեսառնէ իւրմէ՝ առանց պատուհասի եղիցի:

ՆՂԷ (ՆՂԳ) ԻԹ. Որ զկուսութիւն խոստացեալ է պահել եւ անկցի ի խոստմանէն եւ շնայցէ ընդ ումեք, նույնպէս եւ որ զմոնազմութիւն խոստացեալ է պահել եւ անկցի ի շնութիւն, զամենայն ժամանակս կենաց իւրեանց ապաշխարեսցեն:

ՆՂԸ (ՆՂԴ) Լ. Իսկ եթէ ոք երդմնախոր գտանիցի՝ Ժ ամ առանց հաղորդութեան կացցէ եւ զԵ ամ լալով եւ արտասուաւք եւ զերիս ամս առաջի անկանելով ժողովրդեանն եւ տարի մի ընդ այլս կացցէ եւ ապա հաղորդեսցի:

ՆՂԹ (ՆՂԵ) ԼԱ. Եթէ ոք ի կախարդաց կամ ի դեղատուաց, որ տան անասնոց եւ ի ջուրս ձկան եւ մարդոյ եւ եկեալ խոստովանեսցին, այնպիսի իրքն ընդ պատժովք համարեսցին ի վերայ նոցա, զի անձամբք իւրեանց խոստովանեցան:

Շ (ՆՂԶ) ԼԲ. Որ զառականս իւր ընդ արուս անցուցանիցէ, սահմանեսցի ի վերայ նորա ժամանակն այնպէս, որպէս ի շնութիւնսն զանարեւոթիւնսն գործեն:

ՇԱ (ՆՂԷ) ԼԳ. Եթէ ոք կին ընդ եղբար իւրում պռոնկեսցի՝ ընդ սպանողի խոստովանութեան պարտի զանձն իւր ցուցանել:

ՇԲ (ՆՂԸ) ԼԴ. Իսկ եթէ ոք զազգային ապականեսցէ՝ զշնացողի պատուհաս կրեսցէ սաստկապէս տաժանելով:

ՇԳ (ՆՂԹ) ԼԵ. Եթէ ոք գրակարդաց եկեղեցոյ է եւ նմա խաւսեալ զաղջիկ ոք կնութեան եւ նա յառաջ քան զհարսանիսն յանցուցեալ իցէ ընդ նմա, զտարի մի արգելեալ լիցի ի գրակարդացութենէ, որպէս գողացեալ զհարսանիսն՝ դադարեսցէ ի սպասաւորութենէ: Սոյն արիմակ եւ ի վերայ սարկաւագացն եղիցի:

ՇԴ (Շ) ԼԶ. Որ շրթամբք իւրեանց պղծին եւ նոքա եկեալ խոստովան լիցին զյանցանս, ընդունելիք են ընդ այլ սարկաւագունս: Սոյնպէս եւ երիցունք: Եթէ ընդ նովին

յանցանալք անկեալ գտցին կամ թէ եւս ինչ առաւել եւ ոչ խոստովանեցին զյանցանս առ երկիրի մարդկան, այսպիսիքն ջնջեալ եղիցին յաշտիճանն:

ՇԵ (ՇԱ) ԼԷ. Իսկ որ գՔրիստոս ուրասցի եւ յանցանիցէ զփրկական խորհրդովն՝ զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց պարտի այնպիսին լալ եւ խոստովանել եւ ի ժամանակի ելից իւրոց յաշխարհէս արժանասցի սուրբ հաղորդութեանն:

ՇԶ (ՇԲ) ԼԸ. Թէ որ զիր զքոյր, որ առ ի հարե կամ առ ի մարե, ապականեցէ՝ ի տուն աղաթից մնա մի՛ որ հրամայեցէ մերձեմալ մինչեւ հրաժարեցէ այնպիսին յանարժան եւ ի չար վարուց, այլ լալով կացցէ առ դուրս աղաթանոցին եւ աղաչեցէ զժողովուրդն վշտակցութեամբ հանդերձ զի խնդրեցեն վասն նորա ի Տեառնէ: Եւ յետ այնորիկ զերեամ եւս առ ի լսելոյ միայն եւ յուսանելոյ յաստուծային գրոց եւ ոչ եւս արժան է մնա ընդ աղաթականսն կալ. իսկ յետ այտորիկ տացի մնա յաղագս դառն արտասուաց մխիթարիլ ի Տեառնէ, բեկեալ սրտիւ արժանի եղիցի միայն տեսանելով զհաւատացեալսն եւ զերեամ մի այնպէս կացցէ: Ապա յետ Ժ ամի յաղագս այսպէս համբերութեամբ արժանաւոր եղիցի ընդ հաւատացեալսն կալ յաղաթս, զերկեամ մի այնպէս կացցէ ընդ հաւատացեալսն յաղաթս լոկ, ապա յետ այնորիկ արժանի եղիցի սուրբ հաղորդութեանն: Սոյն արեւնք կացցեն եւ որ ընդ նոյն յանցանիցէ եւ որ ընդ մարտի կամ ընդ ազգականի ապականեցի. սոյն եւ մի պատուհաս եղիցի ի վերայ ամենեցուն:

ՇԷ (ՇԳ) ԼԹ. Իսկ որ հմայից եւ հարցկաց միտ դնեն եւ զհեթանոսական սովորութեան զհետ երթիցեն եւ դարձցին եւ խոստովան եղիցին՝ զտարի մի լալով կացցեն հեռացեալք յեկեղեցոյ եւ զտարի մի արժանաւորք եղիցին լսել զճայն պաշտամանն եւ զերեամ մի առաջի անկանելով ժողովրդեանն եւ զտարի մի ընդ հաւատացեալսն կացցեն եւ այսպէս եղիցին ընկալեալք:

ՇԸ (ՇԴ) Խ. Եթէ որ ողջ իցէ մարմնով եւ անփոյթ առնիցէ զաղաթից եւ զուսումն սաղմոսաց պատճառելով զպատճառս մեղաց՝ սա որոշեցի եւ պահեցէ շաբաթ մի:

ՇԹ (ՇԵ) ԽԱ. Եթէ որ յանդիմանեցի ի սխալանս ինչ հանդերձ սիրով եւ ոչ ընկալցի զյանդիմանութիւնն ամենայն երկիրաժութեամբ աղաչելով եւ խնդրելով զթողութիւն յորս մեղան՝ եւ սա՛ որոշեցի շաբաթ մի:

ՇԺ (ՇԶ) ԽԲ. Եթէ որ զիտակակից եղու մեղաց ուրուք եւ ոչ ուղղեցէ զնա կամ յանդիմանեցէ խաղաղութեամբ հանդերձ սիրովն Քրիստոսի, այլ տրտմութեամբ իբրեւ մանաւանդ խռովեցուցանել զեղբայրն քան եթէ բժշկել զպատճառս մեղացն՝ ընդ մնա եւ սա՛ որոշեցի, զոր յանդիմանեացն ի մեղանսն, շաբաթ մի, քանզի իբրեւ զթշնամի եւ ոչ իբրեւ զեղբայր յանդիմանեաց:

ՇՃԱ (ՇԷ) ԽԳ. Եթէ որ թշնամանէ կամ ընդդէմ կայ հրամայեալ յեղբարե ըստ կարին եւ ոչ լուիցէ հանդերձ ամենայն խնդրութեամբ որ ի Քրիստոս իբրեւ հաւանեցուցանելով զնա, մմանապէս եւ սա՛ որոշեցի շաբաթ մի:

ՇԺԲ (ՇԸ) ԽԳ. Եթե որ դատարկաբանեսցէ եւ կատակեսցէ, ոչ պահելով հանդերձ երկխղիւ եւ դողութեամբ զվարդապետութիւն առաքելոյն Պաւղոսի եւ զաւետարանչացն, եւ սա՛ որոշեսցի շաբաթ մի:

ՇԺԳ (ՇԹ) ԽԵ. Եթե որ աւելի քան զայո կամ զոչ, ա՛յլ երդումն երդնուցու, եւ սա՛ որոշեսցի շաբաթ մի:

ՇԺԴ (ՇԺ) ԽԶ. Եթե որ եթող եղբար իւրում եւ յետ անցեալ իրացն նախատեսցէ իբրեւ նշաւակելով, եւ նա՛ իբրեւ զանգութ եւ զխանդացող ի չարիս որոշեսցի շաբաթ մի:

ՇԺԵ (ՇԺԱ) ԽԷ. Եթե որ թողու ունեք զմեղս եւ յետ այնորիկ տեսանէ զնա անխտրաբար բերելով եւ ոչ հանդերձ գոհութեամբ եւ արտասուաւք աղաչիցէ զՏէր, թախանձեցուցանիցէ եւ յիշեցուցանիցէ նմա զըղջանալ եւ ցուցանել զգործս ապաշխարութեան, իսկ եթէ այսոցիկ եղելոցս եւ նա անփոյթ առնիցէ իւրոյ փրկութեանն, որոշեսցի՛ այսպիսիս յերբայրակցութենէն ամենեւին, քանզի «Փոքր մի խմոր զամենայն զանգուածն խմորէ» (Ա. Կոր. Ե, 6, Գաղ. Ե, 9), ասացեալ սրբոցն:

ՇԺԶ (ՇԺԲ) ԽԸ. Եթե որ յածի յաւելորդ քան զհարկաւոր պէտսն շրջելով վայրապար, որոշեսցի այնպիսին, զի «Դադարեսցեն ի տան ոտք նորա» (Առակ. Է, 11), որպէս եւ գրեալ է:

ՇԺԷ (ՇԺԳ) ԽԹ. Եթե որ բարկացաւ եղբար ի տարապարտուց եւ ոչ առժամայն աղաչեսցէ զեղբայրն իւր, զոր տրմեցոյց, որպէսզի թողցէ նմա զմեղսն զոր մեղան ի նա, եւ սա՛ որոշեսցի շաբաթ մի:

ՇԺԸ (ՇԺԴ) Ծ. Եթե որ թշնամանցաւ յեղբարեւ եւ աղաչիցի յեղբայրակցութենէն եւ ոչ թողցէ զմեղսն, յիշելով զասացեալսն՝ եթէ որ զունեքէ տրտունջ ինչ իցէ, որպէս Աստուած Քրիստոսի շնորհեսց մեզ, նոյնպէս եւ մեք մերոց յանցաւորացն պարտիմք թողուլ, ապա թէ ոչ կամիցի թողուլ՝ նմանապէս եւ սա՛ որոշեսցի յեկեղեցոյ եւ յեղբայրութենէ շաբաթս երկուս մինչեւ ուղղեսցէ զինքն:

Գիր կանոնական սրբոյն Բատրի առ քահանայ մեծ Դիողորոս Անտիոքայ, վասն ամենեւին հեռանալոյ եւ զազգային կին ոչ առնելոյ, Ա բան

ՇԺԹ (ՇԺԵ) ԾԱ. Յայս իմն առաւել հակէ մարդ եթէ զոցէ յարինաց ինչ որ ըստ կամաց հեշտութեան լինի, ընդ լծով ծառայութեան արինաց անկանի. իսկ ապա թէ զուցէ ինչ ծանր արինացն ասացեալ առ Քրիստոսի ազատութիւնն փախուցեալ անկանիցի, այլ եւ ծաղր առնեմ զայն, որ զժամանակ արեւնադրութեանն ոչ կարաց իմանալ. արեւնքն ասեն. «Այնոցիկ են, որ ընդ արինաւքն են» (Հմմտ. Ա. Կոր. Թ, 21). ապա թէ ոչ պարտ է եւ ընդ թլփատութեամբ արինացն անկանել մեզ. բայց եթէ որ ախտիւ պղծութեան յաղթեալ երբեք անկցի յերկուց քերց յանկրան խառնակութիւն, ոչ ամուսնութիւն պարտ է համարել զայն եւ ոչ բնաւ ամենեւին յեկեղեցոյ միաբանութիւն ընդունել յառաջ մինչ չեւ մեկնեալ է զնոսա ի միմեանց: Բայց սակայն թէ եւ այլ ինչ ոչ գոյր ասել, շատ եւ բաւական էր սովորութիւնն առ ի չարին

պահպանութիւն: Ոչ է պարտ, ասէ, «Հաւր եւ որդոյ ընդ միում բոզի խառնակել» (Ամովս Բ, 7): Բազում եւ այլ ազգ պիղծ ախտից զոր դիւացն վարդապետանոց եզիտ, եւ աստուածային գիրք լռեցին՝ զպարկէշտ զպատուիրանացն բարբառեցան զազիր եւ զարշ անուանակոչութեամբք աղտեղեալ ոչ կամեցեալք, այլ ընդհանուր ի մի վայր բաւանդակ անուամբք զաղտեղութիւնս նոցա բամբասեաց, որպէս եւ Պաւղոս առաքեալ ասէ, եթէ «Պոռնկութիւն եւ ամենայն աղտեղութիւն մի՛ անուանեսցի ի միջի ձերում, որպէս եւ վայել է սրբոց» (Եփես. Ե, 3). զի աղտեղութեանն անուամբ զարուացն զանճառագործութիւն եւ զիզացն ի մի վայր փակեաց. ապա ուրեմն ոչ ամենայն իրաւք լուռն կալ աներկիւղութիւն է ցանկասիրացն: Բայց եւ ոչ լուռ կալ ասեմ զայս, այլ կարի քաջ ի բաց հրաժարեցուցանէ արեւնադիրն, քանզի ասելն թէ «Ոչ մտանիցես առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ քո» (Ղեւտ. ԺԸ, 6) մերկանալ զամաւթ խայտառականաց նոցա՝ այսու ի մի վայր ածեալ փակէ զամենայն ազգ ընտանութեանն. զինչ այլ ընտանեգոյն կայցէ ուրուք, քան զկին իւր, զի ոչ եւս երկու, այլ մի մարմին են (Հմմտ. Մար. Ժ, 8). եւ ի ձեռն կնոջն քոյր կնոջն յընտանութիւն առնն շրջեալ փոխեցաւ. զի որ զմայր կնոջն ոչ իշխէ առնուլ եւ ոչ զդուստր կնոջն՝ եւ ոչ զքոյր նորին, վասն որոյ եւ ոչ զքոյրն իւր. եւ այս անդրէն առ կին իւր դարձեալ առ ի չդառնալ եւ ոչ կնոջն յամուսնութիւն ընդ ընտանիս առն իւրոյ. քանզի հասարակ է ի վերայ երկոցունց ազգակցութեանն իրաւունք. բայց եւ ամենեցուն, որ յաղագս ամուսնութեան խորհին, բողոքեմ, եթէ «Անցեալ է վայելչութիւն աշխարհիս այսորիկ» (Ա. Կոր. Է, 31), եւ ժամանակս կարճեալ է, զի որ ունիցին կանայս՝ իբրեւ թէ ոչ ունիցին: Բայց գլուխ ճառելոցս՝ եթէ արինաւք դիմեալ ոք յամուսնութիւն, բացեալ առաջի կայ յաշխարհս ամենայն. ապա եթէ ախտաւոր է փոյթ ամուսնութեանն, վասն այնորիկ առաւել արգելի է, զի ուսցի ամենայն ոք զանձն իւր սրբութեամբ ստանալ եւ մի՛ յախտս ցանկութեան անկանել:

ԺԷ

ԿԱՆՈՆՔ ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՀԱԿԱՅ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԼՈՒԽՔ ԾԵ

- Ա. Վասն զուսումնասէրս ձեռնադրել քորեպիսկոպոսս:
- Բ. Վասն սրբոյ սեղանոյն զարդարուն պահելոյ:
- Գ. Վասն զսաղմոսերգութիւնսն անխափան կատարել:
- Դ. Վասն տեսուչ քորեպիսկոպոսին:
- Ե. Վասն մինչ ժողովքն կատարին՝ շրջել քորեպիսկոպոսին եւ քննութիւն առնել:
- Չ. Վասն երիցանց եւ ուխտի մանկանց:
- Է. Վասն արբեցողաց եւ կռուողաց:
- Ը. Վասն պոռնկորդոց եւ երկակաց ոչ հաւասարել շնորհին:
- Թ. Վասն երկիւղի հրաման տալ քորեպիսկոպոսի:

- Ժ. Վասն դպրոցացն ի վանս:
- ԺԱ. Վասն քորեպիսկոպոսի որ գաւշաքաղութեամբ յածիցի:
- ԺԲ. Վասն խոյս տալ մեզ ի չարէն:
- ԺԳ. Վասն երիցանց, վանականաց եւ համարէն ժողովրդականաց:
- ԺԴ. Վասն բառնալոյ զայսպիսի թշնամանս:
- ԺԵ. Վասն գլխավոր քահանային հանապազ կալ յեկեղեցին:
- ԺԶ. Վասն զմկրտութիւնն առնել երկիւղի:
- ԺԷ. Վասն սարկաւագի որ մկրտութիւն առնէ:
- ԺԸ. Վասն պատարագիք ի գլխաւոր քահանային տանն եղիցի:
- ԺԹ. Վասն աւելի տալ զշնորհ գլխաւոր քահանային:
- Ի. Վասն մկրտութեան ձիթոյն:
- ԻԱ. Վասն սպասու եկեղեցոյ որ ի հարսանիս տան:
- ԻԲ. Վասն քահանայից որ դայեկութիւնս առնեն:
- ԻԳ. Վասն տգիտաց եւ երկականանց:
- ԻԴ. Վասն քահանայից որ զգերեզմանս յեկեղեցիս առնեն:
- ԻԵ. Վասն քահանայից որ զսրբութիւնսն ի տունս շինականաց տանին:
- ԻԶ. Վասն ուսուցանելոյ զժողովրդականսն:
- ԻԷ. Վասն տղայոց չարհնել պսակ:
- ԻԸ. Վասն քահանայից յանդգնութեան:
- ԻԹ. Վասն քահանայից միաբանութեան:
- Լ. Վասն ժողովրդականաց որ յագապ հրաւիրեցան:
- ԼԱ. Վասն որ տգիտութեամբ մեղանչեն:
- ԼԲ. Վասն պտղոց եւ ընծայից:
- ԼԳ. Վասն ոչ առնել գինարբուս ի լալիս:
- ԼԴ. Վասն քահանայից զգուշացուցանել զյանցաւորս:
- ԼԵ. Վասն արեղայից:
- ԼԶ. Վասն եկեղեցոյ եւ վանաց թէ որպէս:
- ԼԷ. Վասն միաբանելոյ վանաց եւ եկեղեցոյ:
- ԼԸ. Վասն վանաց թէ յինչ պատճառս շինեցաւ:
- ԼԹ. Վասն ամաչեցուցանել զյանդգնեալսն:
- Խ. Վասն յայտ առնելոյ զհատուցումն շնորհիցն:
- ԽԱ. Վասն ագապի որ մասնականաւ:
- ԽԲ. Վասն պատարագաց որ ի վասն կատարին:
- ԽԳ. Վասն ամուսնացելոց քահանայից:
- ԽԴ. Վասն սահմանադրութեան կանոնաց:
- ԽԵ. Վասն եպիսկոպոսաց թէ ո՞րպէս պարտ է զպաշտաւնեայս Աստուծոյ խնամել:
- ԽԶ. Վասն քահանայից թէ ո՞րպէս պարտ է պատուել զաստուածընկալ սեղանն:
- ԽԷ. Վասն եպիսկոպոսաց:
- ԽԸ. Վասն զգուշութեամբ պահեսցի սահմանս այս:
- ԽԹ. Վասն եպիսկոպոսաց եւ վարդապետաց:
- Ծ. Վասն եպիսկոպոսաց եւ իշխանաց:

- ԾԱ. Վասն եպիսկոպոսի թէ ո՞րպէս պարտ է պահել զինչս եկեղեցոյ:
- ԾԲ. Վասն իշխանաց եւ ժողովրդականաց որք տուրս տան յեկեղեցի:
- ԾԳ. Վասն թէ Աստուծոյ են ինչքն:
- ԾԴ. Վասն թէ առաքելական պատուոյ եղեր արժանի:
- ԾԵ. Վասն որք զտուրս տան:

Կանոնք սրբոյն Սահակայ հայրապետի Յաղագս քորեպիսկոպոսաց թէ ո՞րպէս պարտ է զկանոնական կարգն հաստատուն պահել յեկեղեցիս.

ՇԻ (ՇԺԶ) Ա. Ձի սրբոց բարեպաշտաց եւ առաքինութեամբ պայծառացելոց պարտ է հաւատալ զպատիւ կարգի պաշտամանս այսորիկ, վերագոյն ճառեցաւ ի մէնջ, որոց մաքուր են միտք յարձաքսիրութեան ախտէ, եւ ձեռք իւրեանց ի կաշառոց, ուսումնասէրք եւ պարկեշտք, որք բաւական իցեն եւ զայլս ուսուցանել, զամենայն յանձն արարեալ նոցա զեկեղեցիս, անյապաղ խնամով՝ պայծառացուցանիցեն աստուածահաճոյ վարուք, երկիւղածս եւ զգաստս եւ հլու յամենայն բարեյորդորութիւնս:

ՇԻԱ (ՇԺԷ) Բ. Եւ զտաճարս աղաթիցն՝ յորս սուրբ եւ աստուածընկալ սեղանն է հաստատեալ, յորոյ վերայ կատարի մեղսաքաւիչ եւ կենդանարար խորհուրդ մարմնոյ եւ արեան ապրեցուցչին մերոյ եւ Տեռան, ըստ արժանի բաւականութեանն զարդարուն պահեսցեն անխափան լուցմամբք եւ խնկարկութեամբք, եւ պարսպեալ եղիցի քաղաք որմովք. մերձ ի նա մկրտատուն շինեսցեն յաւանս, որպէս եւ սովորութիւն իսկ է, եւ յայլսն՝ ի նմին կանգնեսցի աւազան մկրտութեան, որոյ ծննդեամբ հոգին սուրբ վերստին նորոգելով դրոշմէ լինել որդիս լուսոյ. վասն որոյ բազում պատուոյ մեծարանաւք պարտիմք մեծարել:

ՇԻԲ (ՇԺԸ) Գ. Եւ պաշտան սաղմոսերգութեանն անխափան լիցի ի տուրնջեան եւ ի գիշերի, ըստ արիմակի մայրաքաղաքացի հաւրն հովուապետի. զի ամենայն ունէք չէ արէն եւ իշխանութիւն յապաղել զայն կարգ պաշտաման, կամ նորածեութիւնս ինչ առնել, այլ միշտ ի նմին յարամնալ:

ՇԻԳ (ՇԺԹ) Դ. Ձնոյն եւ տեսուչ քորեպիսկոպոսն պարտի համառատել զամենայն եկեղեցիս եւ եթէ ոք հեղգասցի եւ ըստերիւրեալ զտցի՝ յանդիմանեսցեն. կշտամբեսցեն խրատու վարդապետութեան, եւ զանիւք եւ տուգանաւք պատուհասեսցեն ատենական հրապարակաւ, զի եւ այլք երկիցեն:

ՇԻԴ (ՇԻ) Ե. Բանգի պարտ եւ պատշաճ է յամենայն տարուջ, յորժամ ժողովքն կատարիցին, ըստ կանոնական սահմանադրութեանց շրջել քորեպիսկոպոսաց ի հաւատացեալ նոցա եկեղեցիսն եւ քննութիւն առնել վարուց եւ կարգի

պաշտամանն, թէ ո՞րպէս ունիցին, եւ համարս պահանջել յերիցանց եւ ի սարկաւազաց ժամուցն քարոզութեանցն եւ աղափիցն մատուցման եւ զկնքատուացն մի ըստ միոջէ յարմարումն կատարելութեան, եւ զպատարագամատուցացն սարսափելի խորհրդոյն պատշաճող սպասահարկութիւն, զի փոյթեռանդն յաւժարութեամբ եւ երկիւղիւ անդրդուելի պահեսցեն. վասն որոյ թէ հեղգայցենք՝ համարս պահանջելոց ենք, եւ եթէ որ տարտամ եւ յետնեալ գտանիցի ի սքանչելի ճառեցեալս ասանդութեանց, կրեսցէ պատուիաս սաստիկ, ո՛ր որ եւ իցէ, եւ ի պատուոյն իւրմէ զրկեալ եղիցի՝ մինչեւ հաշտեսցի ընդ նմա վարդապետն:

ՇԻԵ (ՇԻԱ) Զ. Եւ ոչ միայն երիցանց եւ սարկաւազաց պարտ է մշտնջենաւորել ի պաշտամանն, այլեւ ամենայն ուխտի մանկանց. եւ եթէ որ մեղկ եւ յոյլ իցէ՝ զնոյն կրեսցէ պատուիաս: Այլ զտգէտս եւ զգինուորս ամենեւին իսկ պարտ է որոշել ի շնորհէն վայելից, որ ինչ ի ժողովրդականաց ի տուն Աստուծոյ մտանիցէ. բայց թէ ինքեանք կամ զաւակք իւրեանց հրահանգիցեն լինել արժանի:

ՇԻԶ (ՇԻԲ) Է. Նոյնպէս եւ զարբեցողսն որոշեսցեն եւ զկռուողսն՝ մինչեւ յապաշխարութիւն եւ յուղղութիւն եկեսցեն, ըստ առաջնորդին կամաց:

ՇԻԷ (ՇԻԳ) Ը. Իսկ զպոռնկորդին եւ որ յերկրորդացն են նոցին հաւասար մինչեւ յերրորդ ծնունդ, ըստ առաջին կանոնացն հեռի կացցեն ի կարգէն եւ ի շնորհացն, զի պարկեշտ եւ սուրբ եւ աներկեւան եղիցի ուխտ պաշտաւնէից Աստուծոյ. զի թէ Դևետական ազգն այնպիսի պատուէր ընկալաւ տակալի եւ զգուշաւոր անարատ սպասաւորութեան՝ որչափ եւս առաւել այժմուքս են արժանաւոր փութոյ՝ ըստ Պաւղոսի վկայութեան:

ՇԻԸ (ՇԻԴ) Թ. Արդ՝ զամենայն զայս ահիւ եւ երկիւղիւ պարտի հրաման տալ եւ կարգել տեսուչ քորեպիսկոպոսն, զլաւս եւ զաջողակս պատուոյ եւ մեծարանաց առնել արժանի, եւ զանպիտանսն խոշտանգանաց մանաւանդ զուսումնատեսացն. զի որ «Կամակոր է յուսմանէ՝ անկանի ի չարիս» (Առակ. ԺԷ. 16) ըստ գրեցելումն:

ՇԻԹ (ՇԻԵ) Ժ. Վասն որոյ եւ անհատ պարտի պահել յարդարուն զդպրոցսն ի վանս եւ յայլ արժանաւոր տեղիս, զի լուսաւորեալք լուսով պատուիրանացն Աստուծոյ՝ զամենեսեան լուսաւորեսցեն. քանզի յորժամ ուխտն որ գլուխն է եկեղեցոյ ընտիրք եւ պիտանիք լինիցին, եւս առաւել ժողովուրդն: Եւ եթէ եղիցի որ ի ժողովրդէնէն ծոյլ, վարուք առաքինութեան դիրագոյն լիցի ամել յուղղութիւն, քանզի չէ փոքր յաղագս այդորիկ հոգ ի վերայ քորեպիսկոպոսին՝ այց առնել եւ վարուց ժողովրդեանն, եւ ըստ պարապոյ ուխտաւորեալ պահոցն եւ աղափից՝ ուրախացուցանել զրոց սրբոց վարդապետութեամբ, շահել զմեղուցեալսն, եւ տալ տեղեկութիւն կրթութեան եւ պահպանութիւն ամբիժ հաւատոյ, եւ զգուշանալ եւ փախչել ի հերձուածողաց եւ յաղծապիղծ գործոց, քանզի զդիտաւորութեան գործ նոցա է հաւատացեալ եպիսկոպոսին, ըստ արիմակի բարգաւաճեալ մեծի մարգարէին Մովսէսի, որ կացոյց ոստիկանս ի վերայ ժողովրդեանն քննել եւ

դատավճիռ հատանել. եւ զժանր ինչ բան առ ինքն հասուցանել, եթէ զգուշացին եւ զգուշացուցեն ըստ պատգամի մարգարէութեան, թէ «Ահա սուր գայ» (Հմմտ. Եզեկ. Լ, 4). եւ ազգ երկրին ապստամբեալ անփոյթ առնիցէ՝ նոքա յանաւրէնութեան իւրեանց մեռցին, եւ նա ապրեցուցէ զանձն իւր:

ՇԼ (ՇԻՉ) ԺԱ. Ապա եթէ զաւշաքաղութեամբ յաժիցի զհարկսն միայն պահանջել, եւ ազահութեամբ զոսկոյ եւ զարծաթոյ մթերն փափագիցի մթերել, եւ պղերզացեալ ի մոռացաւնս զկանոնական քննութիւնս դարձուցեալ, զոր ամբողջ եւ անվթար պարտ էր պահել, բոլորովիմբ թողեալ, լքեալ զիւր դիտաւորութեան պահպանութիւնն, եւ եկեալ սուրն կորուսանիցէ զնոսա, ինքն եղիցի պարտական եւ ի ձեռաց նորա խնդրեցից զարիւնն: Վասն որոյ պատրաստ կալ հրամայէ ճշմարիտ քարոզն, հսկել եւ արթուն լինել. «Ձգոյշ կացէք անձանց եւ ամենայն հաստիդ, յորում եդ զձեզ Հոգին սուրբ տեսուչս՝ հովուել զժողովուրդ Տեառն, զոր ապրեցոյց պատուական արեամբն իւրով» (Գործ. Ի. 28): Եւ զերախտիս հատուցմանցն պարգեւ ի յայտ առնէ. «Չի յերեւել հովուապետին՝ ընդունիցիք զանթառամ փառաց պսակն» (Ա Պետ. Ե. 4):

ՇԼԱ (ՇԻԷ) ԺԲ. Եղիցի մեզ ամենեցուն խոյս տալ եւ փախչել ի չարէն եւ արդարութեանն լինել հետամուտ. յամենայն ժամ ի հաճոյսն Աստուծոյ ծախել զկեանս մեր, զի անձանց եւ այլոց բազմաց լինիցիմք առիթ փրկութեան, եւ բաւական եղիցուք համարձակելով ասել. «Ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ, զոր ետ ինձ Աստուած» (Եսայ. Ը. 18): Շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ տեսռն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի:

Նորին կարգ քահանայից առ ժողովրդականս եւ նոցին ժողովրդականաց հնազանդութիւն եւ կարգ ուղղութեան առ քահանայս:

ՇԼԲ (ՇԻԸ) ԺԳ. Եղբարց սիրելեաց երիցանց եւ վանականաց, որպէս ամբաստանութիւն եղեւ առ մեզ ի բազում տեղիս ժողովրդականաց զքահանայից՝ թէ որպէս ծուլութեամբ ունին զկարգ եկեղեցոյ պաշտաման եւ աղաթից, եւ զայլ ամենայն կարեւոր առաջնորդութիւն. մանաւանդ ուսումնատեցութեան, զի ասացին թէ ինքեանք չեն ուսեալ, եւ զորդիս իւրեանց ի դպրոց ոչ ունին, եւ վասն տգիտութեան՝ երիցութեան արժանի ոչ լինին, եւ մեզ զրկանք են եւ նեղութիւն, զի դատարկացեալ ենք նոքաւք եւ ի նոցանէ, եւ ամենեւին անտեղեակ եւ անմխիթար գրոց սրբոց: Չնոյն զոր լուաք ի նոցանէ զիտացաք եւ մեք եւ զգացաք բազում, վասն զի ի շատ տեղիս ոչ զոք գտաք քահանայութեան արժանի ի տգիտութենէ, եւ ժողովուրդն խոպանացեալ մնայր, եւ մեք տարակուսեալք ոչ գտաք, որ զնոսին ինքեանս կարգել ի քահանայութիւն, այլ հրաժարեցուցեալ զնոսա ի բնակութենէն՝ աստարաց պիտանեաց եւ զիտնոց տուաք զժառանգութիւն նոցա: Արդ՝ որպէս յամենայն ժամ պատուէր լեալ էր ի մեզէ առ ձեզ, եւ գրելով եւ հրաման տալով յանդիման՝ ամենայն կարգի եկեղեցոյ եւ ձեր անձանց կազմութեան, արժան էր թէ

խրատեալ էիք. եւ այդպիսի տրտունջ զձէնջ ի ժողովրդականաց ոչ հասանէր առ մեզ եւ ոչ զձեզ ի թերութեան տեսանէաք եւ ոչ զեղջ եւ ապաշաւ լինէր: Եւ վասն մտից եւ պտղոց եկեղեցոյ զոր դուք ի ժողովրդականաց առնուք եւ մեր ձեզ թողեալ է. եւ եւս, զի ամենայն պատիւ ձեր հայի առ գիտութիւն եւ արժանատրութեամբ զկարգս եկեղեցոյ ունել, եւ յորդորել զժողովուրդն ի խրատ քարի եւ ի պատկառանս, ամենայն հոգեւոր երկիւղածութեամբ:

ՇԼԳ (ՇԻԹ) ԺԴ. Արդ՝ քարձէք այսուհետեւ ի ձեզէ զայդպիսի թշնամանս, զորդիսդ ի դպրոց կալարուք, զի զհտունք լինիցին. ծաներու՞ք, զի որպէս կուրութիւն աչաց ատելի է մարմնոյն, նոյնպէս տգիտութիւն ոգոյ ատելի է Աստուծոյ, մանաւանդ քահանայից, լուայք ի մարգարէէն, այլ արինակ կացուցէք ճշմարիտ զանձինս ձեր ժողովրդականաց՝ ամենայն պարկեշտութեամբ (Հմմտ. Տիթ. Բ. 7) աղաւթից եւ պահոց անձանձրոյթ հոգ տանել:

ՇԼԴ (ՇԼ) ԺԵ. Չամառն գլխատր քահանայն հանապագորդեալ յեկեղեցոջն կացցէ, եւ այլ ընկերքն շաքաթուք առ նմա փոխանակաւ կացցեն, զի պաշտամունքն տուրնջեան եւ գիշերոյ մի՛ խափանեսցին, վասն զի այդ է գործ մշակութեան եւ նոյն պատիւ:

ՇԼԵ (ՇԼԱ) ԺԶ. Մկրտութիւն առնել երկիւղածութեամբ, եւ կանայքն ի ժամ մկտութեանն մերձ առ քահանայսն մի՛ իշխեսցեն կալ, որպէս սովորեցին ոմանք առնել յանդգնաբար եւ մկրտել ընդ նոսա, այլ ի տեղոջ իւրեանց աղաւթեսցեն:

ՇԼԶ (ՇԼԲ) ԺԷ. Եւ սարկաւազք մկրտութիւն մի՛ իշխեսցեն առնել, ապա եթէ արասցեն՝ լուծեալ լիցին ի սարկաւագութենէն հանդերձ պատուհասիւ, զի ոչ է սարկաւագն քահանայ, այլ սպասատր քահանային:

ՇԼԸ (ՇԼԳ) ԺԸ. Եւ պատարագիք ի գլխատր քահանային ի տուն երթիցէ յամենայն ժողովրդականաց, եւ երէցեղբարք եւ այլ ընկերք նոցա մի՛ իշխեսցեն ի տունս իւրեանց առնուլ պատարագիք, թէպէտ եւ քահանայք իցեն. եթէ իցէ ոք որ առցէ ի տուն իւր՝ ընդ պատուհասիւ լիցին եւ գիտասցեն, զի ի մեզէ հատուցումն ընդունին արժանի ստունգանութեան իւրեանց:

ՇԼԸ (ՇԼԴ) ԺԹ. Եւ գլխատր քահանայն վասն հանապագորդ յեկեղեցոջ ի գործ կալ՝ Բ երդ աւելի առցէ, քան զիւր ընկերսն, թէ գեաւղ մեծ իցէ:

ՇԼԹ (ՇԼԵ) Ի. Եւ յամենայն տեղեաց մերոյ իշխանութեան, յամենայն ամի զկնի սրբոյ Չատկին, զիւղ մկրտութեանն հարկաւորութեամբ բերցեն առ մեզ քահանայք, եւ աստի ի մեզէ ընկալցին արհնութիւն իւրոյն: Եւ անձամբ մի՛ արհնեսցեն ի տունս իւրեանց, որպէս սովորեցին ոմանք ի տգիտութենէ, վասն զի ոչ է իշխանութիւն այդ քահանայից, այլ եպիսկոպոսաց գործ է:

ՇԽ (ՇԼՁ) ԻԱ. Եւ լսեմ թէ գեկեղեցոյ սպաս, մանաւանդ զվարագոյր ի հարսանիս առագաստ փեսայի եւ հարսին, եւ զսկիի գինի ըմպելոյ յանաթս տան զինուորաց, վասն որոյ զքահանայն զայն արժան է խլել ի կարգէ իւրմէ, վասն այդպիսի խառնակ եւ չար գործոց, զոր յայսմհետէ այլ մի՛ ոք իշխեսցէ առնել. իսկ եթէ ոք գտցի արարեալ, լուծեալ լիցի ի քահանայութենէն, ամենեւին անմասն ի թողութենէ:

ՇԽԱ (ՇԼԷ) ԻԲ. Քահանայ այր՝ եւ որ ի քահանայական կարգէն ժողովրդակալք յազատաց տունս, յիշխանի տունս ի դայեկութիւն եւ յայլ գործակալութիւն մի՛ իշխեսցեն առնել, զի այնու պատճառաւ զրկեալ նեղեն զժառանգակիցս իւրեանց, յորում գտան բազումք պարտաւորեալք. ապա թէ իցէ ոք որ յանդգնեսցի առնել, ի կարգէն իւրմէ դադարեալ լիցի, եւ ընկեր իւր ընդ նմա հաղորդել մի՛ իշխեսցէ, եւ ժողովրդականք զայնպիսին առ քահանայ մի՛ իշխեսցեն ունել:

ՇԽԲ (ՇԼԸ) ԻԳ. Տգէտ երեցեղբարք՝ ժողովուրդ մի՛ իշխեսցեն ունել. երկականայք երեցեղբարք ընդ զինուորս կացցեն՝ որոշեալ ամենեւին յեկեղեցականացն եւ ի մասնէ եկեղեցոյն, վասն զի եղեն մարմնասէրք:

ՇԽԳ (ՇԼԹ) ԻԴ. Եւ որպէս եղեւ անառակ սովորութիւն քահանայից եւ նոցին կանանց՝ գերեզմանս առ եկեղեցիս առնել եւ ի տեղիսն սրբութեան, յայսմհետէ յառաջ մի՛ իշխեսցեն առնել, այլ ի ժողովրդականացն հանգստարանս եղիցին եւ քահանայիցն հանգստարանք, զի սրբութեան տեղին պարկէշտութեամբ պատուեսցի:

ՇԽԴ (ՇԽ) ԻԵ. Եւ արտաքոյ եկեղեցոյ քահանայք մի՛ իշխեսցեն արեւնս ի տունս շինականաց տանել եւ անդ տալ զսրբութիւնն, բայց հիւանդաց:

ՇԽԵ (ՇԽԱ) ԻԶ. Ուսուցէք եւ զժողովրդականս յամենայն անառակութենէ ի բաց փախչել՝ յորկորստութենէ, յարբեցութենէ, ի հակառակութենէ, ի զրկելոյ զաղքատս եւ զընկերս իւրեանց. մի՛ կռուողս, մի՛ հանգանակողս, մի՛ չարասէրս. ատեսցեն զշնացողս, զգողս, զպռոնիկս, զաւագակս. ամենեւին մի՛ հաղորդեսցին եւ մի՛ ասպնջական լինիցին այնպիսեանցն, զի մի՛ եղիցին եւ ինքեանք ընդ նոսին որդիք կորստեան: Չմանկունս իւրեանց սնուցեն երկիւղի խրատու պատուիրանաց Աստուծոյ. զի այսպիսի զգուշութեամբ բարի յոյս ոգոց իւրեանց եղեիցի առ Աստուած եւ բարեխաւսութիւն, մարմնոյ ամենայն առողջութեամբ զարդարեսցի:

ՇԽԶ (ՇԽԲ) ԻԷ. Պատուէր արարէք նոցա, զի տղայոց կանայս մի՛ խաւսեսցին, եւ մի՛ կատարելոցն՝ առանց զիրեարս տեսանելոյ միմեանց հաճութեամբ. եւ դուք քահանայք, տղայոց ամենեւին իսկ պսակ մի՛ արհնէք մինչեւ ի կատարումն հասակի: Իսկ կատարելոցն որոց զմիմեանս ոչ իցէ տեսեալ ի հաճոյս ինքեան, պսակ մի՛ իշխէք դնել առանց քննութեան եւ ցնոսին ինքեանս հարցանելոյ՝ զուցէ բռնադատութեամբ ծնաւդացն ակամայ հաւանեալ իցեն, եւ զայնպիսի հարսանիս

մի՛ իշխեք յանձն առնուլ, զի մինչեւ ցայսար յայդպիսի անկարգութենէ բազում վնասք գնացին յաշխարհի՝ հոգեւոր եւ մարմնաւոր:

ՇԽԷ (ՇԽԳ) ԻԸ. Ապա եթէ լսեմ՝ եթէ ոք ի քահանայից յանդգնի եւ արտաքոյ մերոյ հրամանի այնպիսեացն պսակ արհնեսցէ՝ զհիտասցէ, զի քահանայն պատուհաս կրեսցէ ըստ արինակի վնասակարացն, եւ ծնաւորն ոչ անպարտ լինին ի պատուհասէ:

ՇԽԸ (ՇԽԴ) ԻԹ. Քահանայք միաբան կատարեսցեն զպաշտամնն, եւ զպատարագ ազապացն առանց Աւետարան կարդալոյ մի՛ իշխեսցեն քահանայք մատուցանել. ապա եթէ զոցի ոք ի նոցանէ յորկորստութեան յառաջ քան զպատարագն, ի պատարագին հաց մի՛ իշխեսցէ երթալ եւ յընկերաց իւրոց որոշեալ կացցէ:

ՇԽԹ (ՇԽԵ) Լ. Նոյնպէս եւ շինականք որ յագապ հրաւիրեցան՝ պաշտաման եւ պատարագի հաղորդեսցին. յառաջ քան զպատարագն մի՛ իշխեսցեն ի տունս իւրեանց ուտել եւ ըմպել: Եթէ իցէ ոք որ յառաջագոյն կերիցէ եւ արբցէ ի տան իւրում, ի հաց պատարագին մի՛ իշխեսցէ երթալ, զի մի՛ եղիցի դատապարտութիւն անձին եւ թշնամանք հոգեւոր տանին, զի խեղաբարութիւն անուն այն իսկ է. եթէ ոք յանդգնեսցի զալ՝ քահանայքն եւ ընկերք իւրեանց մի՛ թողցեն ի ներքս, զի ատելի է եկեղեցւոյ այնպիսի անառակութիւն:

ՇԾ (ՇԽԶ) ԼԱ. Եւ որք սովորեցին տգիտութեամբ մեղանչել ժողովրդականք՝ որ զպատարագի կաշի եւ ճրագու բաժանեն ընդ քահանայս, եւ յիւրեանց տունս տանին պատճառաւ վանաց, յասմետէ յառաջ մի՛ իշխեսցեն բաժանել. ապա եթէ իցէ ոք որ բաժանիցէ՝ քահանայն զպատարագն մի՛ մատուցէ, զի մի՛ մեղաց այնպիսոյն հաղորդեսցի, քանզի ոչ է բաժինն այն բարի արարողաց պատարագին:

ՇԾԱ (ՇԽԷ) ԼԲ. Չպտուղս զնախնեաց կարգեալս՝ եւ զամենայն ընծայս ուխտից զՋատկաց եւ ազապաց եւ զայլոց տանից՝ ժողովրդականք սիրով եւ լրջմտութեամբ հատուցեն յեկեղեցիս, որպէս արէն է. զոգւոյ եւ զմարմնոյ պատճառս կենդանութեան մի՛ արգելեալ խափանեսցեն եւ խափանեսցին ի կենդանեաց ոգոց: Իսկ եթէ ոք կամակարութեամբ ապստամբեալ յիւրմէ քահանայէն եւ ի վանաց՝ արտաքոյ իւրոյ եկեղեցւոյն ի վասն ուրեք կամ յանապատս զպտուղս եւ զպատարագս մատուցէ՝ այնպիսին ինքն եւ ընդունաւորն հեռի լիցին յարինութենէ եւ ի հաղորդութենէ ընկերաց հանդերձ ընտանեալք, մինչեւ ապաշխարեսցէ եւ տուժեսցի յեկեղեցւոյ, վասն զի եղև պատուիրանազանց եւ աստուածամարտ:

ՇԾԲ (ՇԽԸ) ԼԳ. Գինի ըմպելիս ի լալիս մի՛ արասցեն, աշխար ի վերայ մեռելոյ մի՛ ոք առցէ, քանզի դիւական են ամենայն այնպիսի իրք. ապա եթէ իցէ ոք եւ

անհնազանդեալ արասցեն՝ պարտական եղիցին ապաշխարութեան առ դուրս սուրբ եկեղեցւոյն:

ՇԾԳ (ՇԽԹ) ԼԴ. Եւ քահանայք զգուշասցին զյանցուցեալն միաբան առնել արտաքոյ եկեղեցւոյ, եւ մի՛ ի խրոխտ եւ ի հակառակութիւն ընդդիմանալ միմեանց անարգել անձամբ զանձինս, այլ խաղաղութիւն եղիցի ձեզ յամենայն ժամ սիրելիք եւ գործակիցք:

ՇԾԴ (ՇԾ) ԼԵ. Յիշեցուցանեն եւ ձեզ կրանասէր վանականաց ամենեցուն, վասն զի հրաժարեալ էք ի կենաց երկրաւորաց, եւ պարապեալ Աստուծոյ եւ աստուածայնոցն, զի նմանեսցէ անուանդ խոստովանութեան եւ՝ գործքդ. եւ եղիցի ձեզ սիրելի՝ պարկեշտութիւն, արթնութիւն, պաշտամասիրութիւն, նմանութիւն բերել յանձինս հրեշտակական վարուց, ատարսիրութիւն եւ եղբայրսիրութիւն:

Նորին սրբոյն Սահակայ. Թէ որպէս սահմանեցաւ կարգ ուխտի եւ որոշման վանաց:

ՇԾԵ (ՇԾԱ) ԼԶ. Քանզի բազումք կարծեցին տգիտութեամբ ա՛յլ զոմն եկեղեցի ասել եւ ա՛յլ զոմն վանս, եւ տխմար բանիւք իւրեանց կամեցան կռիւս եւ հերձուածս մուծանել ի մի միաբանութիւն հաւատոց եւ մոռացան զպատուիրանին բանն որ ասէ. «Մի է Տէր, մի հաւատք, մի մկրտութիւն» (Եփես. Դ, 5). զի որ այլ եւ այլ կամին ասել՝ յայտնապէս եւ զհաւատոցն ցուցանէ զբաժանումն. քանզի եկեղեցի ոչ ցուցանէ մեզ պատուիրանն Աստուծոյ՝ որ ի քարանց եւ ի փայտից է շինեալ, այլ զհաւատովն շինեալ զազգ մարդկան ի վերայ վիմին հաստատութեան. ապա ուրեմն ճշմարիտ հաւատն է եկեղեցի, որ գումարէ եւ շինէ զմեզ ի մի միաբանութիւն զիտութեան Որդւոյն Աստուծոյ: Քանզի նոյն ինքն Կենարարն ուսուցանէ ասելով ցՊետրոս. «Դու ես վէմ, եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ, եւ դրունք դժոխոց զբեզ մի՛ յաղթահարեսցեն» (Մատթ. ԺԶ, 18): Արդ՝ զի՞նչ իմանայցենք զասելն ցՊետրոս վէմ, մի՞թէ որպէս զմի ոք ի քարանց. քաւ լիցի, այլ մարդ քանաւոր, գլուխ առաքելական դասուն. եւ զի անդրդուելի հաւատովք խոստովանեաց զՔրիստոս որդի Աստուծոյ, երանութիւն ընկալաւ եւ վէմ անուանեցաւ: Ապա ուրեմն եւ շինեալքն ի վերայ նորա ոչ են քարինք անշունչք, այլ մարդիկ՝ նորին հաւատոյ հաղորդակիցք: Քանզի ոչ դանդաղին զիրք սովին անուամբ ձայնել զՏէրն մեր եւ զփրկիչ երբեք երբեք ըստ պիտոյից. յիշատակէ սհա եւ երանելին Պաւղոս զանուն եկեղեցւոյ ասելով. «Չորս եղն Աստուած յեկեղեցւոջ այս են՝ նախ զառաքեալս, երկրորդ զմարգարէս, երրորդ զվարդապետս» (Ա Կոր. ԺԲ. 28) եւ որ ի կարգին է: Տեսանես զյարմարումն եւ զբարձրութիւն եկեղեցւոյ. զսուրբ եւ զամբիժ հաւատոյն ասեմ, որոյ առաքեալք եւ մարգարէք եւ վարդապետք են նաւավարք, ունելով նաւապետ զմարմնացեալ եւ զմարդացեալ բանն Աստուած. եւ զնա իսկապէս խոստովանիմք ասել մայր եկեղեցւոյ ի Քրիստոս հաւատացելոց, քանզի զաւրէն նաւի զամենեսեան յինքն

ամփոփելով ցամաքաթեւ յամենայն աշխարհական ծփանաց կարող լինի ապրեցուցանել. բայց միայն աներկեւան պահեսցուք զհաւատս՝ որով շինեցաք բանաւոր եւ մտաւոր եկեղեցի ի վերայ հիման առաքելոց եւ մարգարէից: Այսմ եկեղեցւոյ ուսուցանէ Տիմոթեայ խնամ ունել երանելի առաքեալն սին եւ հաստատութիւն անուանելով. յայտնի է, ասէ, ի նմա խորհուրդ աստուածապաշտութեան: Եւ յիրաւի, մանաւանդ թէ ճշմարիտ իսկ, զի ոչ են բաւական անձայնաւոր կամ անշունչ արարածք յայտնել զխորհուրդ աստուածապաշտութեան, այլ միայն բանաւոր եկեղեցիս: Վասն այսորիկ եւ սաղմոսն բարձրաձայն գոչէ, թէ «Արհնութիւն նմա յեկեղեցիս սրբոց» (Սաղ. ԾԽԹ, 1): Ահա եւ Սամուէլ մրազարէ որ հաւատարիմն կոչեցաւ՝ զնոյն ուսուցանէր ի պատուիրելն իրում Սաուղայ, Իբրեւ գնասցես յինէն՝ հանդիպեսցիս եկեղեցւոյ՝ պարու մարգարէից մարգարէացելոց (Հմմտ. Գ Թագ. Ի, 36, Ա Թագ. Ժ, 5): Եւ դարձեալ թէ «եկեղեցացաւ ժողովուրդն ի Դանայ մինչեւ ի Բերսաբէէ իբրեւ զայր մի» եւ «եկեղեցի մարգարէից մարգարէացելոց, եւ Սամուէլ կայր ի վերայ նոցա»: «Եւ արհնեաց Սողոմոն զեկեղեցին» եւ «լու եղեւ բանս այս յականջս եկեղեցւոյն». «եւ եկեղեցիքն հաստատէին ի հաւատս», «եւ լուայ զպատգամս զայս ի միջոյ հրոյ յաւորն եկեղեցւոյ» (Դատ. Ի, 1, Ա Թագ. ԺԹ, 20, Հմմտ. Բ Մնաց. Զ. 3, Գործ. ԺԱ, 22, Գործ. ԺԶ. 5, Հմմտ. Բ Օր. Գ, 36). «քանզի եկեղեցի արար գլուխ մարգարէիցն Մովսէս զցեղսն իսրաէլի հրամանաւ Աստուծոյ». «Եկեղեցացո, ասէ, զժողովուրդն ի դուռն խորանին վկայութեան» (Յեսու ԺԸ, 1): Տեսանես, զի ոչ եթէ զխորանն կոչէ եկեղեցի, յորում կայր արկղն կտակարանաց, եւ միւս խորանն, որ կոչէր սրբութիւն, այլ զհաւատացեալ ժողովուրդն աւետարանէ: Վասն այնորիկ եւս առաւել բարձրագոյն եւ առաքեալն Պաւղոս նորագոյնս իմն եւ յաւէտ հրաշալիս, քանզի ցուցանէ զեկեղեցի անդրանկաց գրելոց ոչ յերկրի, այլ յերկինս, որոց անուանք գրեալ են ի դպրութեան կենաց: Տեսե՞ր զճշմարիտ հիմն եկեղեցւոյ, վասն որոյ Փրկիչն ասաց խնդալ զառաքեալսն, թէ «Խնդացէ՛ք զի անուանք ձեր գրեալ են ի դպրութեան կենաց» (Դուկ. Ժ. 20, Յայտ. Գ, 5). եւ զանապական, որոյ սկիզբն կալաւ շինելոյ յերկրի, որ անցանելոց է, եւ աւարտեցաւ ի կատարս երկնից բարձրութեան: Այս է խորհուրդն եկեղեցւոյ. զայս ուսաք ասել կաթողիկէ առաքելական եկեղեցի, զի ընդ ամենայն տիեզերս հաւատացեալք ի Քրիստոս առաքելական յորջորջին եկեղեցի, վասն տէրունական հրամանին, որ առ նոսա թէ՛ «Գնացէք ընդ ամենայն երկիր, աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս, մկրտեցէք զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ սուրբ Հոգւոյ, ուսուցէք նոցա պահել զամենայն, զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ» (Մատթ. ԻԸ, 19-20):

ՇԾԶ (ՇԾԲ) ԼԷ. Արդ՝ թէպէտ եւ փոքր ի շատէ ասացաք յարիւնակացն, որ բազմապատիկ կան ի գիրս սուրբս վասն եկեղեցւոյ սրբոյ, բաւական եղիցի. քանզի յայտնի եղեւ անքակ միութիւն, եւ ոչ երկպառակեալ, որպէս կամեցան պատառումն առնել եւ կռիւս վաղվաղակի տխմարութեամբ իրեանց. զի ի ճշմարիտ հաւտէն Քրիստոսի, որ է եկեղեցի Աստուծոյ՝ նա միայն է պատառեալ եւ անջատեալ, որ ի հերձուածս կործանի եւ մեղաց լինի պաշտամենայ, զի մեղքն բաժանեն եւ աւտարացուցանեն յԱստուծոյ: Բայց զայս ասելով մեր՝ զանբաւ

միատրութիւն եկեղեցոյ յայտնի արարաք, եթէ զի՞նչ է եկեղեցի: Այլ ոչ եթէ արհամարհել ինչ ուսուցանենք զշինուածովք պատուեալ գտեղիսն, որ անուանին ժողովրդանոցք, քանզի ի նոսա ժողովին քահանայք եւ մանկունք ուխտի եւ պաշտանեայք Աստուծոյ՝ կատարել զաղաթս եւ զխնդրուածս, վասն որոյ եւ աղաթարանք կոչին եւ սրբարանք. եւ հաստատեալ կայ ի նոսա տէրունական սեղանն յորոյ վերայ զհացն եւ զգինին պատարագենք, յարինակ կենդանարար մարմնոյ եւ արեանն Քրիստոսի, որ միշտ անծախսապէս բաշխի ի մեզ ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց. եւ ի նոսա կայ ուղղեալ աւագան մկրտութեան, որով լուսաւորեալք վերստին ծննդեամբ եւ հոգովն սրբով, դրոշմիմք ի յոյս կենացն յաւիտենականաց. եւ հանապազ անդր գումարելով՝ լսենք սաղմոսերգութիւնս եւ զպատգամս պատուիրանացն Աստուծոյ: Եւ վասն զի միշտ անդր ժողովիմք, եւ ապաւեն ապաստանի է մեզ, զամենայն առասացեալսն ի նմա կատարել սովորութիւն եղև եկեղեցի անուանել յարանուանաբար, այլ ոչ բնաւորապէս: Եւ քանզի բազումք այսպէս կամ վկայարանք ուրեք ուրեք յանուն, ճանաչենք եթէ համանուն նոցա են շինեալք, այլ ոչ եթէ ինքեանք իսկ յորոյ անուն շինեցան. եւ մի պատիւ է ամենեցուն, զի մի խորհուրդ կատարի, քանզի սեղանն ամենայն ուրեք տէրունական ասի եւ պատարագն. բայց միայն տաւնիւքն զանագանին, զի իրաքանչիւր տեղուջ սովորութիւն է կատարել զկարգ տանիցն.

ՇԾԷ (ՇԾԳ) ԼԸ. Արդ՝ արժանաւոր է եւ զառաջին ճառ բանին յիշատակել, թէ որպէս կամ յինչ պատճառս շինեցան վանք, քանզի այսմ ոչ եթէ Հայոց միայն ազգս կալաւ փոյթ յանձին, այլ եւ Յոյնք եւ Հռոմք եւ Ասորիք, եւ այլ ամենայն ազգք ի Քրիստոս հաւատացելոց՝ զոր եւ երիցս երանեալն քաջ նահատակն Քրիստոսի Գրիգորիոս՝ կատարեաց շնորհելով նմա ի Հոգւոյն սրբոյ զաւուտ մատակարարութեանն: Քանզի բազմապատիկ աւգտի է առիթ եւ սիւն հաստատութեան ճշմարտութեան ուխտի մանկանց, զի փայլիայէ եւ թեւակոխէ ի հրահանգս հոգեւորս. եւ զորս ամենեցուն քահանայից եւ ժողովրդականաց պարտ է յարգել եւ մեծարել զվարդապետս, եւ միանգամայն իսկ զամենայն պաշտանեայս ուխտի՝ առանց տարակուսանաց անդր մտանեն յընդունելութիւն կամաւորական: Վասն այսորիկ իսկ եւ դիպողագոյն եղաւ անուն վանք, զի անտրտում որոց պիտոյ իցէ՝ տացեն. եւ ոչ միայն առ արտարս է աւուտ նոցա յաճախեալ, այլ առաւել եւս գեաւոջն յորում շինեցաւ, քանզի արեւն է նոցա սփոփել զհիւանդս եւ մխիթարել զսգաւորս: Եւ որք ամուսնութեանն են պարապեալ քահանայք՝ բազում անգամ պատաղին ի մշակութիւն, եւ կանանց իւրեանց հնարին լինել հաճոյ, որպէս առաքելականն իսկ ճշմարտէ բան: Իսկ ի վանեարն բնակեալք՝ կուսութեամբ են պարկեշտացեալք միշտ մարտնչելով ընդ հուր ախտին, զոր բնութիւնն վառեալ բորբոքէ, եւ անյապաղ զպաշտամանն կատարեն զկարգ, զխաղաղութիւն խնդրելով ամենայն աշխարհի, եւ զգեղջն շինութիւն եւ զառողջութիւն ի տուէ եւ ի զիշերի բազում արթնութեամբ: Վասն այնորիկ ազատ յամենայն հարկապահանջ իշխանաց՝ սահմանս ընկալաւ եւ անդս, եւ զերիցագոյն պատիւ ժառանգեաց յուխտի սրբութեան եկեղեցոյ:

ՇԾԸ (ՇԾԳ) ԼԹ. Արդ՝ ամաչեսցեն որք յանդգնեցան տխմարութեամբ իրեանց եւ անգգամութեամբ ա՛յլ գոմն ասել զեկեղեցի եւ ա՛յլ՝ զվանս, քանզի յայտնի եղեւ անբաժանելի միութիւն անդամոց եկեղեցոյ ի Քրիստոս հաւատացելոց. «Ձի անդամք ենք միմեանց» (Եփես. Գ, 25) ի շինումն հաւատոց սիրովն Աստուծոյ: Նոյնպէս եւ ժողովրդանոցք եւ մատրուոնք, զոր սովորութիւն եղեւ ի վաղնջոց հետէ կոչել եկեղեցիս, թեպէտ եւ բազում է ըստ գիւղից գիւղից եւ քաղաքաց քաղաքաց, սակայն ոչ են բազումք ի բազումս բաժանեալք, այլ մի եւ նոյն խորհուրդ կատարի յամենեսեան. եւ ըստ խորհրդոյն ոչ ասի ոմն մեծ ի նոսա եւ ոմն փոքր, այլ ըստ աշտիճանի իշխանութեան եւ այսպէս յարմարեալ, եւ բազում փութով պարտ է ի նմին մշտնջենաւորել. քանզի ոչ եթէ ի մարդկային կարծեաց է ճառեցեալ սահմանադրութիւնս, այլ յաստուածաշունչ գրոց երկրորդեցաւ ի մէնջ բացորոշաբար, եւ որ հակառակն կան՝ ոչ մարդկան, այլ Աստուծոյ հրամանին կան հակառակ. եւ որ կամինն կալ հակառակ՝ անձանց դատաստանս ընդունին:

ՇԾԹ (ՇԾԵ) Խ. Արդ՝ պարտ է մեզ գիտուցումն շնորհից սահմանադրելով հաստատել յայտարարութեամբ՝ թէ ո՛րպէս պարտ է հատուցանել ի վանս եւ կամ ամուսնացելոց քահանայից:

Տաւն սրբոյն Յովհաննու Սկրտչի եւ վկայի, զոր նախակարգեաց առաքեալն եւ խոստովանողն Քրիստոսի եւ հայր վերստին նորոգման բոլոր Հայաստան աշխարհիս Գրիգորիոս՝ ի վանս, զի ուխտադրութեան պահաւք հաստատեցաւ: Եւ որ ինչ միանգամ ա՛յլ ինչ ուխտք են՝ ի վանս, կատարեսցին. եւ շաբաթք, եւ պահք, եւ ծոնք, զի ուխտից են կատարմունք, զի ուխտաւորեալ են բնակիչք, շնորհիւ ուխտին կերակրեսցին: Եւ տաւն ամենայն մարտիրոսաց զոր մատուռն կոչենք: Վարդավառին մատաղենիքն միայն պտուղ յամենայն արմտեաց քոռ քոռ ի ժողովրդականաց եւ յամուսնացելոց քահանայիցն յառաջին արմտեացն, այսինքն յընտրոցն, զի զեղծցին կալք ցորենոյ եւ հնձանք գինոյ եւ իւղոյ, եւ մի՛ ի վատթարացն իբրեւ զԿային, գուցէ զնորին լուիցուք զպատուհաս: Տաւն սրբոյ Յայտնութեանն, եւ քառասնորոյք նորա, եւ Տեառնընդառաջն, եւ Առաջաւոր պահոցն կատարումն: Տաւն միջնոց քառասներորդացն Չատկի, ար Ղազարու, մեծ հինգշաբաթի Չատկին, յորում Կենարարն մեր աւանդեաց աշակերտացն զխորհուրդս նորոյ ուխտիս: Երկուշաբաթի Չատկին ընծայիւք եւ հաճոյակատար աւժտիւք դիր Չատկին, տաւն Ամբառնալոյ Տեառն յերկինս, տաւն Վախճանելոցն յելս հրոտից ամսոյ: Այսոքիկ տաւնք: Ի վանս՝ յուխտաւորեալ տեղիսն երթիցէ նախանն, զի կերիցեն պաշտանեալք տեղոյն եւ հիւրք. զի քահանայից, թեպէտ եւ ամուսնացեալք իցեն, եւ արեղայից եւ ամենայն իսկ ուխտի մանկանց չէ արժան ի շէնս արթել, այլ ի վանս. բայց թէ ուր ոչն գուցեն՝ ե՛ւ զկողոպուտ վախճանելոյ տանուտէրանց ի տախտէ եւ յաթոռոյ, մինչեւ ցպնակ եւ ցորգալ, եւ որ ինչ անձին զգեստն է մինչեւ ցկաւշիկս եւ ցգաւտի, եւ անկողինն երթիցէ ի վանս, զի հանգիցեն ի վերայ նորա յայնր մտեալ հիւրքն եւ արինեսցեն:

ՇԿ (ՇԾԶ) ԽԱ. Ազգայն որ մասնականաւ է՝ կէս կաշտոյն երթիցէ ի վանսն եւ երկու մասունք ճրագուին, իսկ քահանայիցն՝ բաւանդակն, եւ ոչխարին մորթն, եւ դմակն անդամովն, եւ ճրագուն եւ խախացոցն: Եւ պանդուխտք, որ ի տունս քահանայիցն իցեն, եւ նոցին եղբարց նոյնպէս տայցեն. եւ զամենայն պատարագս հասարակաց կերիցեն պաշտամենայք եւ աղբատք բազում մեծարանաւք, եւ եղբարք հաւատացեալք. եւ զհաց տանի նորեացն առհասարակ կերիցեն ամենայն պաշտամենայք. նոյնպէս եւ զհաց ապաշխարողացն զոր յաւուրս քառասնորդացն առնեն հանգիստ շաբաթու կամ կիրակէի:

ՇԿԱ (ՇԾԷ) ԽԲ. Բայց պատարագքն որ ի վանս կատարին, երախայրիքն՝ եթէ անապատ իցէ՝ գեաղջն անդր տացեն. ապա եթէ ոչ՝ ամուսնացելոց քահանայիցն տացեն. քանզի չէ արէն ումեք զհասն Տեառն ի յարկի իւրում թողուլ:

ՇԿԲ (ՇԾԸ) ԽԳ. Իսկ ամուսնացելոց քահանայիցն եղիցին տանք շաբաթն՝ Չատկի, եւ Չատիկն սուրբ, եւ երկրորդ Չատկին եւ յերկրորդ Չատկէն ի վեր կիրակէքն ամենայն եւ Պենտակոստն եւ տան սրբոյ Աստուածածնին եւ Վարդավառն, բայց ի մատաղենեացն, որ է կատարումն քառասնորդացն առաքելական տանից հաւատացելոց Չատկի, եւ զպտուղ յամենայն արմտեաց քոռ քոռ, եւ պատարագք, որ մասնականաւ են կէս կաշտոյն եւ ճրագուին զերկու մասունս ի վանս թողլով զպաշտաման եւ զլուցման, զմին տարցին, զի լուծման մասնն, եւ որ ոչխարաւ է դմակն անդամով եւ ճրագուն, եւ խախացոցն, եւ մորթն եւ զգեստն միայն տանտիկնաց վախճանեցելոց: Եւ տան Բարեկենդանին եւ Ողորմեանն մեծ, որ թարգմանի բարեբանեալ ար, եւ թէ այլ տան ոք կատարեսցէ յանուն առաքելոց եւ մարգարէից, հասարակ եղիցի, զի այնպէս աներկեան եւ առանց հակառակութեան պաշտամենիցն կացցեն դասք, զիտելով որում շնորհի արժանատրք եղեն. զի պարկեշտութեամբ եւ ուսումնասիրութեամբ վարեսցին. եւ մի՛ եղիցին բանակոնիք, այլ սիրունք, արթունք եւ զուարթունք յամենայնի, զի բաւական լիցին խրատել զստահակսն եւ զյուլացեալսն ածել ի կարգ հաւատոյ, քանզի այդ գործ է վարդապետի եւ հոգեւոր հովուի:

ՇԿԳ (ՇԾԹ) ԽԴ. Այս սահմանադրութիւն կարգաց գրեցաւ հրամանաւ երանելոյն Սահակայ մեծ հայրապետի Հայաստան աշխարհի, ընկալեալ ի քաջ նահատակէն՝ ի տեառնէն Գրիգորէ՝ թարգմանեցաւ միայն յունէ ի հայ:

Արդ՝ եթէ ոք անհնազանդեալ կանոնիս նորոգածեւել կամեսցի զկարգեալ սահմանադրութիւնս, մի՛ ընկալցի մասն եւ վիճակ ժառանգութեան յարքայութեանն Քրիստոսի եւ Աստուծոյ: Եւ որ ոք միաբանեալ կատարեսցէ՝ ընկալցի զարիւնութիւն ի Տեառնէ հաղորդելով պարգեւացն եւ անվախճան հանգստեանն երջանկին Գրիգորի եւ հար մերոյ Սահակայ, եւ նոցին հետեւելոց ճշմարիտ ուղղափառութեան, որք ի մեծ եւ յերեւելում ատուրն են պսակելոց, յամենաբաւական աջոյն անթարգմանելի պայծառութեամբ մշտնջենաւորեալք յաիտեանս յաիտենից. ամէն:

Նորին. թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սրբոյ եկեղեցոյ:

ՇԿԴ (ՇԿ) ԽԵ. Այցելու եւ հասարակաց հայր է եպիսկոպոսն, վասն այնորիկ իսկ առանց ակնառութեան պարտի խնամել զհաւատացեալս նմա յԱստուծոյ հաւտն, եւ անաչառութեամբ յանձանձել զուխտ սրբոյ եկեղեցոյ, տեսուչս եւ առաջնորդս գաւառաց եւ գեաւդից կացուցանելով, որք անուանին քորեպիսկոպոսք. զի սրբոց եւ նախանձատրաց արինաց. եւ հնուտ եղելոց վարդապետութեան՝ արժանատր է տալ զայնպիսի պատիւ, որք զժողովուրդն բաւական լիցին խրատել՝ շահելով զմեղանչականութեամբ զմոլորեալսն եւ պայծառացուցանելով զճշմարիտսն ճառագայթաւէտ պատուիրանացն պատմութեամբք:

ՇԿԵ (ՇԿԱ) ԽԶ. Չի եւ քահանայք առանց տարակուսանաց ուսանիցին մեծարել զաստուածընկալ սեղանն, յորոյ վերայ կատարի կենդանարար խորհուրդն ապրեցուցչին մերոյ Տեառն, եւ զփրկական աւագանն մկրտութեան, որոյ ծննդեամբ վերստին նորոզիմք ի յոյս կոչմանն Աստուծոյ: Արդ՝ մի՛ որ զայսպիսի տեսչութիւնս զինուորաց կամ տգիտաց ումեք հաւատասցէ, եւ մի՛ մերձատրաց իւրոց՝ շնորհուկս ինչ նոցա առնելով սիրոյ գեղձմամբ, յորմէ կանխաւ հրաժարեցոյց Փրկիչն մեր եւ տէր. «Ո՞վ է իմ, ասէ, մայր եւ եղբայր» (Մատթ. ԺԲ, 48), եթէ ոչ սիրողք պատուիրանացն Աստուծոյ, զոր եւ արդեամբք իսկ կատարեաց՝ մեզ արինադրելով. Յակոբոս եւ Յուդաս եւ Յովսէս եղբարք յորջորջէին եւ Պետրոս եւ Յովհաննէս եւ այլ բազմութիւն աշակերտացն յոլով ժամանակս կատարեցին սպասահարկութիւնս, վիշտս եւ նեղութիւնս կրեցին, զուն գործեալ ոգով չափ. եւ անաթ ընտրութեան ոչ գոք ի նոցանէ անուանեաց: Իսկ Պաւղոս, որ հայհոյիչ եւ հալածիչ եւ թշնամանիչ զինքն անուանէր՝ «Անաթ ընտրութեան, ասէ, ինձ է նա, կրել զանուն իմ առաջի հեթանոսաց՝ եւ թագաւորաց՝ եւ որդւոցն Իսրայէլի» (Գործ. Թ, 15): Տեսանէ՞ս զի ոչ է ակնառութիւն առաջի Աստուծոյ. եթէ աչառիցէք, մեղս գործէք: Արդարեւ որ ոչն վարիցի այսպիսի առաքիմութեամբ եպիսկոպոսն՝ ոչ կարէ աշակերտ լինել Տեառն, այլ յոյժ հեռի եւ ատար է, որպէս զմի որ ի ստունգանողաց Փրկչին: Չպատուիրանաց սիրողս եւ զկատարողս սահմանեաց, ասէ, իւր եղբարս. եւ թէ՛ «Որ սիրէ զհայր կամ զմայր, զուստերս եւ զդաստերս առաւել քան զիս, ոչ է ինձ արժանի» (Մատթ. Ժ. 37): Եւ դուք ի բարձրանալ հրամանացն ի վայր կործանեալ ընդ երկիր քարշելով փարիք զտոհմային զազգականաւք, պէսպէս հնարելով հնարս, զի զիրզ եւ փափուկ առնիցէք, եւ ատելաստացութեամբքն զեղուցուք զտունսն, մոռանալով զքստմնելի պատգամն ինքնասաց Աւետարանին, թէ՛ «Ամենայն տունկ՝ զոր ոչ տնկեաց հայր իմ երկնատր, խլեացի» (Մատթ. ԺԵ, 13): Տեսանէ՞ք, զի զոր յոլով ժամանակաւք տաժանիք եւ ջանայք արմատացուցանել, զկիսաւորոցն կազմէք որոգայթ սատակման. ըստ այնմ թէ՛ «Որ ամբարէ զմեծութիւն առանց իրաւանց, ի կէս ատուրց իւրոց լքցէ զնա» (Երեմ. ԺԷ, 11): Չայս ոչ եթէ յաղագս յամաթ ինչ գոք առնելոյ ասեմք ի խոր խոցելով յանդիմանութեամբս, այլ զի ամենեւին մի՛

երեւեսցի յեկեղեցոջ այսպիսի անարեւն սովորութիւն, քանզի արմատ է ընդհանուր չարեաց, եւ պէսպէս եղծապիղծ անառակութեանց, վասն որոյ գայ բարկութիւնն Աստուծոյ:

ՇԿԶ (ՇԿԲ) ԽԷ. Որպէս վերագոյն ասացաք, թէ հայր է եպիսկոպոսն եւ ըստ լաութեան եւ աջողութեան պիտի փայփայել եւ յառաջեցուցանել զընտանիսն, եւ յանձն առնել զգործ եկեղեցոյն ի կանոնի կարգաց, ուստի այլանդակ անառակութիւնք եւ հերձուածք խամրին եւ վարք աստուածահաճոյ կենաց հանդերձ բարեպաշտութեամբ պտղալից զարդարին: Բայց զիտեմք, զի ոմանք ըմբոստացեալ ճոռոմաբանեն, մանաւանդ ազգասէր ծնկոտքն, զմարգարէին ի կիր առնուլ զբանն, թէ՛ «Յընտանեաց զաւակի քո՝ զակն մի՛ արկանիցես» (Ես. ԾԸ, 7). եւ զայն ոչ իմացան թէ ընտանիս զմիաբանութիւն հաւատոյն կոչէ: Վասն որոյ բարձրաբարբառ փողն եկեղեցոյ ճշդի մեկնեալ գոչէ. եւ զի՞նչ ասիցէ. «Թէ հնար է, ասէ, ընդ ամենայն մարդկան զխաղաղութիւն կայջիք» (Հռոմ. ԺԲ, 18), մանաւանդ առ ընտանիսն հաւատոց: Այս է պատճառ ընտանեացն խնամածութեան. բայց թէ գետնաքարչ եւ մոմոչ իցէ եւ պատճառս բարեպաշտութեան կեղծաւորիցի՝ սիրել եւ հարստացուցանել զազգայինս իւր՝ լուիցէ միւս եւս բանին որ մեղմովն խրատէ, թէ՛ «Մի՛ գիտացէ ձախս քո զինչ գործէ աջ քո» (Մատթ. Զ, 3): Մի՛ որ իշխեսցէ անամաթ համարձակութեամբ զչարդ գայր առնել պատճառ բարեգործութեան. զի չար է կամակար լրբութիւն, քան զմեղանչելն, քանզի եղբայրասպանն Կային եւ Գէեզի, որ դառն ազահութեամբն էր զբաղեալ, քան ընդ մեղացն եւս առաւել վասն անամաթ լրբութեանն կրեցին պատիժ պատուհասից:

ՇԿԷ (ՇԿԳ) ԽԸ. Արդ՝ զգուշութեամբ պահեսցի ի միջի մերում սահմանս այս կանոնական եւ մի՛ որ խոտորեսցի յաստուածահաճոյ հրամանացս այսոցիկ որովք պայծառանան եկեղեցիք, բերկրին քահանայք, զուրախութիւն համբուրեն իշխանք եւ զեղջուկք, եւ երանութիւն եւ բան դրուատեաց յաւտարաց ընդունիցիմք. քանզի պարտ է մեզ ըստ զրեցելումն՝ վկայութիւն բարի եւ յարտաքնոցն ընդունել, զի մի՛ անուն Աստուծոյ եւ վարդապետութիւնն հայհոյեսցի, որպէս երբեմն բողոքէր մարգարէն պարտաւորելով զԻսրաէլացիսն, թէ՛ «Անունն Աստուծոյ վասն ձեր հայհոյի ի մէջ հեթանոսաց» (Հռոմ. Բ, 24): Իսկ վասն բարոք կարգաց եւ գործոց մերոց փառաւորեսցեն զհայր մեր որ յերկինս է, ասելով թէ՛ «Սոքա են զաւակք արիւնեալ ի Տեառնէ, եւ ուրախութեամբ ուրախ լիցին ի Տէր» (Ես. ԿԱ, 9):

ՇԿԸ [ԽԹ]. Հրեշտակական վարուց եւ յաւիտենական կենաց նմանութիւն պարտի բերել յինքեան եպիսկոպոսն եւ ամենայն վարդապետք, որ ոչ ազգականութիւն եւ ոչ ակնառութիւն է եւ ոչ կաշառք, եւ ոչ ընչից մեծարանք, այլ պարկեշտութիւն եւ պատուիրանապահութիւն մերձեցուցանեն լինել ընտանիք Աստուծոյ. եւ դուք յընչասիրութիւն եւ ի կաշառս կործանիք, եւ զգարչելիսն եւ զպատուիրանազանցսն, եւ զզինուորսն եւ զուզէտսն հաւատարիմս համարիք ի գործ սպասաւորութեան եկեղեցոյ, եւ ջոլիրս եւս յաճախեալ տողէք զկնի ձեր

զմերձաւորաց անուանելոց, զի հովուութեամբ ձերով այդուիկ՝ զմիս ընտրոցդ ուտէք եւ զոսկր նոցա փշրէք՝ «Կերիցու՛ք, արբցու՛ք, ասելով, քանզի վաղի մեռանիմք» (Ա Կոր. ԺԵ, 32): Արդ՝ եթէ որ զոցի յեպիսկոպոսս եւ յառաջնորդս եկեղեցոյ յայսպիսի պատուիրանազանցութեան անամաւք եւ յանառակութեան՝ ի բաց ընկեսցի ի պատուոյ իւրմէ, եւ բաժին նորա ընդ կեղծաւորս եղիցի, զի «Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ» (Մաղ. ԽԸ, 13, 21). զի եւ այլքն երկիցեն, եւ պաշտան հարկիս այսորիկ մի՛ եղիցի դատապարտութեամբ, այլ փառաւ:

ՇԿԹ Ծ (ՇԿԳ ԽԹ). Ապա եթէ որ յիշխանաց կամ յաթոռակցաց մերոց աչառիցեն այսպիսեացն, դատ տացեն առաջի Աստուծոյ ընդ այնոսիկ, որք աչառեցանն՝ շնորհուկս առնելով Աննա եւ Կայիափա քահանայապետիցն, աստուածամարտ ուրացողացն եւ պարտականաց տէրունական արեանն, որ տացեն պատիժս անսպառ յաւիտեանսն: Այլ մեզ եղիցի ամբիժ սահման պատուիրանացս այսոցիկ՝ վարել զկենաց մերոց պանդխտութիւն, զի յամենայնի հաճոյ լինելով Աստուծոյ՝ խոստացելոց բարութեանցն արժանի լիցուք շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում հաւր միանգամայն եւ հոգւոյն սրբոյ տացուք զոհութիւն եւ փառս յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Նորին. թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց պահել զգանձս եկեղեցոյ կամ որոց որպէս մատակարարել:

ՇՀ ԾԱ (ՇԿԵ Ծ). Նաւահանգիստ է ամենեցուն տաճար աղաւթից եւ տեղի խնդրուածոց մերոց, զոր յարանուանաբար եկեղեցի սովոր ենք կոչել, ունելով յինքեան նաւապետ կարապետութեան զտեսուչ եպիսկոպոսն, զի խնամոտ եւ արդիւնակատար կամաւք անշարժունիցի զսահման իւրոյ կարգին: Վասն այսորիկ առհասարակ ի Քրիստոս հաւատացեալք ապաւէն ապաստանի ունին զսուրբ եկեղեցի, զի արդարոց եւ մեղաւորաց է նաւահանգիստ, եւ տեղի յուսոյ փրկութեան մերոյ, եւ իւրաքանչիւր որ փութասրտի յաւժարութեամբ զուխտս եւ զպատարագս եւ զընծայս իւր մատուցանել:

ՇՀԱ ԾԲ (ՇԿՁ ԾԱ). Իշխանք զգեալոս եւ զդաստակերտս եւ զգանձս ոսկոյ եւ արծաթոյ, այլք յանդաստանաց եւ ի պաճարաց եւ ի հանդերձից պատուականաց, ոմանք վասն անձանց փրկութեան, կէսք յաղագս սիրելեաց եւ ծնաւդաց եւ զվախճանելոց հատուցանել հատուցմունս, զարդ եւ պայծառութիւն կազմելով հոգւոց եւ մարմնոց, քանզի անսայթաք յորդորութեամբ տէրունական բանն զգուշացուցանէ ծառայից եւ պատուիրանապահաց իւրոց, թէ՛ «Գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց եւ ուտիճ ապականեն, եւ ոչ զողք ական հատանեն եւ զողանան» (Մատթ. Զ, 20). եւ թէ «Դատարկածեռն ամենեւին մի՛ երեւեսցիս առաջի ին՝» (Ելք ԻԳ, 15). Հեն, ասէ, այդրէն յերկրիս իւրական տուրքդ ձեր, այլ ի կատարս բարձրութեան երկնից յանախալ եւ յանվրէպ գանձարանին:

ՇՀԲ ԾԳ (ՇԿԷ ԾԲ). Տեսանե՞ս զի Աստուծոյ են ինչքն, քանզի իւր համարի գտորսն մեր, եւ ոչ մարդոյ ումեք, բայց միայն պահպան եւ վերակացու է տեսուչ եպիսկոպոսն: Բագում ապա զգուշութեան պետք են եպիսկոպոսին եւ երկիրդի, զի թէ որք զմարդկան աւանդս կամ պարտս հոգան եւ աշխատութիւն կրեն, ըղձանալով թէ ե՞րբ վճարիցեն, եւ թէ դէպ լինիցի փոքր ինչ ծախել, գիր առնեն եւ վկայս կացուցանեն եւ երդումն, զի մի՛ երեսցցին թերք եւ գողք ի գործս իւրեանց: Իսկ Աստուած՝ որ քննիչ է խորհրդոց մերոց, եւ չիք ինչ նմա զաղտնի, այլ ամենայն ինչ մերկապարանոց կայ առաջի աչաց նորա, զի՞նչ պատճառս եւ հնարս հնարեսցի եպիսկոպոսն, յորժամ զաւանդ արքունի զգուշութեամբ ոչ պահիցէ եւ ծախիցէ այնոցիկ, որոց ոչ իցէ արէն. այսպիսի ինչ յորժամ, աւելի զգեստուք զինքն պճնիցէ եւ փերետիցի սիգութեան եւ փափկութեան պարապելով, եւ ազգականացն զեղուցու եւ տացէ, եւ զկատակսն պարարիցէ զարէն իշխանաց եւ բարեկամս անմանիս յաճախիցէ, շնորհուկս առնելով ճոխաց եւ մեծատանց տացէ, այս է չարաչար վատնել զարքունիսն, եւ պատժոց լինել արժանի:

ՇՀԳ ԾԴ (ՇԿԸ ԾԳ). Առաքելական պատուոյ եղեր արժանի, պարտիս եւ վարուց նոցա նմանիլ, որպէս զիրք Գործոց առաքելոցն վկայեն. «Բաշխէին ամենեցուն՝ ում զիարդ պիտոյ ինչ լինէր» (Գործ. Բ, 45): Չի գանձ աստուածային որում տեսուչ եւ մատակարար կազմեցար՝ նեղելոց եւ որբոց եւ այրեաց տուաւ յապաւիճութիւն եւ եթէ միանգամայն ինչ աշխարհի վտանգ հասանիցէ, բայց յայլ իրս ամենեւին չէ իշխանութիւն ծախել, զի յաղագս հոգւոց փրկութեան տուան գանձքն: Արդ՝ եթէ որ յայլանդակս ինչ ծախիցէ՝ ընդ սեղանակապուտսն դատ տայցէ յաւուրն դատաստանի եւ պատիւն բարձցի ի նմանէ. զի թէ ժամանակաւոր թագաւորացս գործակալք յանիրաւս ծախելով զարքունիսն՝ պատիժս կրեն եւ ի պատուոյն ի բաց անկանին, ո՛րչափ եւս առաւել որք զաստուածայինսն վատնեսցեն յանողդայս՝ կրեսցեն պատիժս աստ եւ ի հանդերձելումն: Եւ թէ որ աչառիցի այնպիսեացն թոյլ տալով՝ կցորդ եղիցի չարեաց գործոց նոցա:

ՇՀԴ ԾԵ (ՇԿԹ ԾԴ). Բայց եւ դու, ով մտացի հաւատացեալդ, որ յաղագս մեղաց քոց փրկութեան եւ ուխտից գտորս քո տաս, զի ի բաց ընկեսցես զճանրութիւն մեղաց քոց եւ զայլոց բազմաց նո՛յնպէս զիտիցես, ընդէ՞ր աճապարես զընկեցեալ տաղտկալի բեռնսն այդրէն առնուլ: Վասն որոյ մարգարէն գտյն իսկ ասաց թէ՝ «Որպէս բեռն ծանր ծանրացաւ ի վերայ իմ» (Մաղ. ԼԷ, 5). եւ երանի թէ զքոյին իսկ առնուիր, եւ ոչ զայլոցն: Չի որչափ զառնուլն յաճախես քան զտալն, զմեղացն քոց սաստկացուցանես զբեռնս, զի եւ զայլոցն եւս ընկեցեալս ի վերայ քո մթերես: Յարէնսն եւ զընկերին զգրաստն անկեալ ընդ բեռամբ՝ չիրամայէ անտես առնել, այլ յարուցանելով յարուցես (Հմմտ. Ելք ԻԳ, 5), ասէ. եւ դու զանձնդ գլորես անկանգնելի խորտակմամբ, զի եթէ զայլ որ տեսանէիր անկեալ եւ բեկեալ, թերեւս ողորմէիր. եւ զքեզ անտես առնես, յափաշտակես, զլանաս զորբոյն, զայրոյն, զաղքատաց զվարձս, կողոպտես զսեղանս, եւ զարշել պատճառիս ի մեհենաց: Արդ՝ քեզէն տուր զիրաւդ. ո՞չ ապաքէն մինչ տաս գտորսն ի տուն Աստուծոյ, այս է՝ զճանրութիւն մեղացն ընդ նմին հաւատաս ի բաց ընկենուլ, եւ յուսաս

յաւիտենական պարգեւաց լինել արժանի: Ապա ուրեմն եւ առնուլն՝ հակառակ գնորին մեղացն զքեռինս աշողէն ի քեզ կուտէ, եւ մշտնջենաւոր տանջանացն լինի առիթ. զի՞նչ աւգուտ իցէ այնպիսի շահ, որ զանձն տուժէ եւ կորուսանէ, եւ ոչ գտանէ փրկանս անձին իւրում. լուր աստուածային գրոցն եւ ուսիր քարենմտութեամբ, որոց վայելել հրամայէ այնու ընչիւք. «Սեղանոյն պաշտանեայք, ասէ, ի սեղանոյ անտի վայելեն» (Ա Կոր. Թ. 13): Եւ զի՞նչ է կերակուրն՝ յայտ առնէ. «Չմեղս ժողովրդեան իմոյ, ասէ, կերիցեն» (Ովսէ Դ. 8): Վասն այնորիկ ազդէ պատրաստ կալ, թէ՛ «Արիք մինչ չեւ էք ննջեցեալ, որք ուտէք զհաց ցաւոց» (Սաղ. ԳԻԶ. 2): Տեսանէ՞ս զգաւրութիւն կերակրոյն, քանզի եւ այլոր յայտնապէս զգուշացուցանէ քեզ զպակնուլն հրաման տալով, թէ «Հպատակ կացէք նոցա, զի նոքա տքնին վասն ոգւոց ձերոց, որպէս համարս տալոց են ընդ ձեր» (Եբր. ԺԳ. 17): Արդ՝ ընդէր զայնպիսի ծանրութիւն ձգես ի քեզ եւ գտոյժս անհնարինս, որ զկէս զիշերն թերեւս արբեցութեան պարապիցես, թողում ասել զայլսն եւս, եւ յորսայտեալ անկեալ պարպատիցեն ընտերք թասելով եւ թառանչելովն, եւ ի պղտորութենէ որովայնին յորձանաց եւ սաստիկ գոլորշեացն, որ եւ զձայն անգամ լսել զպաշտամանն դժուարանաս, թող թէ հսկել եւ տքնութեան պարապել: Արդ՝ որպէս հեռի եւ ի վաստակոյն աշխատութենէ, հեռանալ պարտիս եւ ի վարձուցն յափշտակութենէ, եւ քոյովն շատանալ. դու աւաղիկ զանց արարեալ զճառեցելովդ՝ որբոց, եւ այրեաց, եւ տնանկաց եւս քոքալ կամիս տալ զկնի քո, քանզի յաղագս նոցա ապաւինութեան է զանձն աստուածային, որպէս վերագոյն ասացաք, զի նոքա մասնաւորք են. «Չորբս եւ զայրիս ընդունի Տէր» (Սաղ. ԳԽԵ. 9) եւ եթէ «Աչք նորա ի տնանկս հային» (Սաղ. Ժ, 5), եւ «Կարդայցեն առ իս եւ ես լուայց նոցա» (Սաղ. Գ, 15): Արդ՝ ընդէ՞ր զնոսա եւս կացուցանես քեզ աւտիս. եւ չամաչես գտուրս՝ զհացիկն թէ առնէր առաջի քո՝ զարշէիր թերեւս եւ անարգանս համարէիր զառնուլն, եւ զինչսն անխղճաբար կորգես, եւ ոչ կասկածես, թէ հաւասար է այսմ մուրոյ. նոքա կողկողին գտառապանսն եւ զմեղութիւնսն եւ զվիշտսն իւրեանց պատմելով, մինչեւ ցամաքին լեզուքն ի բերանս առ վտանգին, զվէրս եւ զխեղութիւնս մարմնոյ մերկացեալ ցուցանեն, երիթացեալք, բրդզգեալք դողան սարսռան՝ զի գէթ այնպէս խուն ինչ գտանել կարասցեն ծածկոյթ առնել առականացն իւրեանց. եւ դու նանիր եւ դրուատեալ բանիւք զնոցայն շոպելով ի մոռացաւնս կամիս դարձուցանել, զի փութաս այրի առնել զկին քո, եւ որք՝ զորդիսն, մուրող եւ թափառական, զի կողկողին առ դուրս վատթարաց, եւ ապա յիշեցէք զբանն տեառն Յիսուսի, թէ՛ «Երանելի է տալն մանաւանդ քան զառնուլն» (Գործ. Ի. 35):

(ՇՁ ԾԵ) Վասն որոյ աղաչեմ եւ վկայութիւն դնեմ առաջի Աստուծոյ եւ Յիսուսի Քրիստոսի, որ դատելոցն է զկենդանիս եւ զմեռեալս ի յայտնութեան իւրում եւ յարքայութեան, զի մի՛ ումեք եղիցի թերի գտանել ի մասինս յայսմիկ, զոր պատուէր տալով ուսուցաք զաւգուտն եւ զպայծառութիւն զոգույ եւ մարմնոյ. եւ զի՞նչ աւգուտ մեծագոյն քան զայն կացցէ կամ զուարճացուցանող խնդրութիւն, յորժամ եպիսկոպոսն ըստ Աստուծոյ հաճոյիցն խնամ տանիցի եկեղեցւոյն, եւ դասք պաշտանէից գովութեամբ յորդորեալ զսաղմոսն զեղգեղելով հնչեցուցանիցեն. եւ

այլքն առհասարակ գումարեալք փառս տացեն ամենայաղթ տէրութեանն, որքք եւ
այրիք յանձանձեալք, աղքատք խնամեալք, տնանկք յապահովացեալք: Այսպիսի
կարգք լինին բաւական բանալ զողորմութեան դրունս. երկինք ամբարակ լինելով
ցաւոյ, երկիր ցորենոյ եւ գինոյ եւ իւղոյ, պաճար անասնոց
դալարազարդութեամբ եւ բոլորովիմբ իսկ ըղձալի կենցաղ իշխանաց եւ
թագաւորաց մշտնջենաւոր խաղաղութեամբ, շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ
տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում հաւր, միանգամայն եւ հոգւոյն սրբոյ
փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ հանապազ՝ յաւիտեանս, ամէն:

ԺԸ

ՀԱՅՈՑ ԿԱՆՈՆԻՍ ԳԼՈՒԽՔ Ի

Ա. Եպիսկոպոս որ ի պղծութեան գտանի:

Բ. Քահանայ որ ի պղծութեան գտանի:

Գ. Շնացողաց:

Դ. Կնաթողաց:

Ե. Որ գամուլ կին որ թողուցու:

Չ. Կնոջ որ յառնէ ելանիցէ:

Է. Առեւանկաց:

Ը. Կախարդաց:

Թ. Որ ի հարցուկս երթայ:

Ժ. Որ դիտեն եւ ոչ կախարդեն:

ԺԱ. Որ անյոտութեամբ լան զմեռեալն:

ԺԲ. Որ ընդ մարտի անկանի:

ԺԳ. Որ զազգական առնէ կին:

ԺԴ. Որ տանտիկին ունի:

ԺԵ. Որ կրանաւոր լինի:

ԺԶ. Որ արծաթով լինի եպիսկոպոս:

ԺԷ. Վասն նշխարաց վկայից:

ԺԸ. Վարդապետ որ զաշակերտ քանադրէ:

ԺԹ. Քահանայ որ ի մծղնէութեան գտաւ:

Ի. Եպիսկոպոս որ գիտէ:

Եղեալ միաբանութեամբ աւագ Հայոց, յեթներորդ ամի վախճանելոյն սրբոյն Սահակայ կարգեցան կանոնքս այս:

Սահմանք եւ կանոնք կարգի Աստուծոյ սրբոյ եկեղեցոյ, զոր եղին վարդապետք Հայոց ի լրութիւն Առաքելական եւ Նիկիական կանոնաց հաստատութիւն:

Պարտ եւ պատշաճ է նաւավարին հոգալ զարուեստագործութիւն նաւին եւ զշաւիղս ծովուն նկատել եւ ըստ հողմոցն աջողութեան գնալ ի վերայ մկանանց ծովուն: Նոյնպէս եւ զաւրավարին յամենայն ժամ զգաւրսն ի հանդիսի անցուցանել զայրընտիր եւ զձիընտիր, զէն զարամբ, սպառազէն զերիվարաւ եւ ակն ունել ի ճակատուն յաղթող գտանել եւ առնուլ պսակ եւ պատիւ ի թագաւորէն: Ապա առաւելապէս արժան եւ իրաւ է վարդապետաց, սրբոյ եկեղեցոյ հովուաց, առաջնորդաց արիւնաց արդարութեան եւ ստոյգ պատուիրանաց Աստուծոյ կենդանոյ, «Յամենայն ժամ յաւրէնս Տեառն խորհել ի տուէ եւ զիշերի» (Սաղ. Ա. 2), եւ զմանկունս եկեղեցոյ յամենայն ժամ նորափետուր զարդարել ի Տէր:

Յետ փոխելոյ յերկրէս վարդապետացն, հարցն արդարոց եւ ճշմարիտ արեւնդիր առաջնորդացն, եւ մանաւանդ սրբոյ քահանայապետին Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի եւ հոգելից, հոգեկիր, ճշմարտասէր վարդապետին Մերսովբայ, որ լուսատրեաց զերկիրս Հայոց վարդապետութեամբ իւրով, ի փոխել նոցա յերկրէս լինէր եղծումն եւ քայքայումն կարգաց եւ արիւնաց սրբոյ եկեղեցոյ, որպէս եւ տեսանէր ի տեսլեանն յառաջագոյն սուրբ քահանայապետն Սահակ, կամ եւս յառաջ սուրբն Գրիգորիոս: Բազմանային որք յաճախէին ի գործս պղծութեան եւ յետս ընդդէմ գնացից. «ի ցամաքել սիրոյն բազմանայր անարեւնութիւն» (Հմմտ. Մատթ. ԻԳ, 12). եւ ոչ որ էր որ քաղէր գործմնն եւ սրբէր զգաղճն վնասակար, քանզի արմատացեալ էր սէզն եւ տարածէր ար ըստ արեւ. լինէր յաճախումն մծղնէից եւ այլոց չարեաց՝ կնահանէից, պռոնկաց, գողոց, անձնակամակաց, ամենայն խոտորնակ չարագործաց յաշխարհիս Հայոց, ի մէջ տանս Թորգոմայ. եւ լինէր սուգ եւ տրտմութիւն: Որք էին ի ժամանակին նախանձախնդիր վարդապետք, եպիսկոպոսք, երիցունք, ոյք ունէին զուխտ սրբութեան, պաշտանեայք Քրիստոսի եւ մանկունք սրբոյ եկեղեցոյ. այլ եւ յուխտէ քահանայիցն ոչ գնային ըստ սրբութեան արդար ճանապարհին: Եւ մանաւանդ, զի ոչ էր ի ժամանակին յայնմիկ իշխանութիւն եւ տէրութիւն ի ձեռն ազգին Մամիկոնէից, զի դաւղեալ եւ նուաճեալ եւ հնազանդեալ էին համբարձելոյ պարսկային թագաւորութեանն. զի թեպէտ եւ հեծէին, մռմռային, մռնչէին ի նմանութիւն կորեանց առեւծուց, Վարդան Մամիկոնեան համազգաւք իւրեանց՝ հանդերձ եղբարքք, այլ կային իբրեւ ի գառազդի արգելեայք, եւ ակն ունէին ի վերուստ

ազնականութեան, քանզի չարահնար ազգն Պարսից ի կասկածանս կային եւ յերկիրդի եւ ոչ տային զիշխանութիւնն ի ձեռս նոցա:

Ապա «Ար ըստ արեւ բոլսէր զբան եւ զիշեր զիշերոյ ցուցանէր» (Մաղ. ԺԸ, 3) զգործս անարգելութեան, բան առ բան հասանէր մարդ ի մարդոյ, հնչումն լինէր յիրաքանչիւր լսելիս: Գային ժողովէին ի հրամանէ միաբանութեանն յեղեալ կէտն ի Շահապիվան, ի բանակետոյ թագաւորացն Հայոց, ի ժամանակ[ի] Նորաբեր տաւնին: Եւ լինէր այս ի Եամի թագաւորութեանն Յազկերտի Պարսից արքայի եւ Վասակայ Սիւնոյ մարզպանութեանն Հայոց եւ Վահանայ Ամատունոյ հազարապետութեանն եւ Վրուայ Խոռխոռունոյ մաղխագութեանն:

Եւ ժողովէին եպիսկոպոս Խ եւ երիցունք եւ սարկաւագունք բազում եւ նախանձաւոր պաշտամեայք եւ համարէն ուխտ սրբոյ եկեղեցոյ, իշխանք ամենայն՝ զաւառատեարք, զաւառակալք պետք, բռնաւորք, զաւրագլուխք, հազարաւորք, կուսակալք, ազատք կողմանց, աւագ նախարարք աշխարհին Հայոց՝ որք էին նախանձախնդիր արինաց եւ սրբութեան, միաբան ասէին այսպէս, թէ՛ «Ձեղեալ կարգ սրբոյն Գրիգորի եւ Ներսէսի եւ Սահակայ եւ Մաշտոցի, դուք անդրէն հաստատեցէք եւ այլ զլաւն եւս որպէս եւ ձեր կամք են, եւ մեք կամաւք եւ ախորժիւք յանձն առնումք: Քանզի կարգք եկեղեցոյ թուլացան եւ մարդիկ յանարեւնութիւն դարձան: Արդ՝ արեւնք որ Աստուծոյ հաճոյ են եւ եկեղեցոյ նորաշինութիւն, դուք զայն կարգեցէք եւ մեք հնազանդիմք եւ հաստատուն պահեմք. եւ եթէ ոք հաստատուն ոչ պահիցէ զկարգս արինաց կա՛մ եպիսկոպոս, կա՛մ երէց, կա՛մ ազատ, կա՛մ շինական՝ պատուհաս կրեսցէ եւ տուգանս տացէ»: Եւ զայս ասացեալ միաբան քահանայապետիցն, եթէ՛ «Առաքելական եւ Նիկիական կանոն[ք]ն հաստատուն կացցեն եւ մեք հնազանդեալ եմք, բայց որ ինչ պիտոյ է ի լրութիւն ի նոյն կանոնս, եւ մանաւանդ ի մէջ տանս Թորգոմայ եւ կողմանց արեւելեայցս». ապա կարգեցին եւ եղին այսպէս:

ՇՀԵ (ՇՀԱ) Ա. Եթէ եպիսկոպոս որ գտցի ի պղծութեան կամ ի պոռնկութեան կամ զինչ եւ իցէ ի վատթար գործս եւ զառաքելական զպատիւն եւ զտուրք աթոռն անարգեսց, այսպիսումն ասէ զիր. «Ընդ գողս ընթանայիր եւ ընդ շունչ դնէիր զբաժին քո» (Մաղ. ԽԹ, 18), եւ վկայութեամբ ի յայտ եկեսցէ՝ յաթոռոյն եւ յիշխանութենէն մերժեսցի եւ զքահանայութիւնն մի՛ պաշտեսցէ, ՌՄ դրամ եկեղեցոյն տուգանեսցի եւ անձին իւրում լիցի մեղադիր. «Ձի մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ» (Մաղ. ԽԸ, 13): Եւ զտուգանսն կարատելոց բաշխեսցեն. զի պարտ է նմա «Յամենայն ժամ յարէնս Տեառն խորհել ի տուէ եւ ի զիշերի» (Մաղ. Ա, 2) եւ «զպատուիրանս նորա պահել» (Մատթ. ԺԹ, 17), եւ մի՛ ըստ արտոյնի անկանել, այլ «Ձճանապարհ զարքունի գնալ, ոչ յաջ խտորել եւ ոչ յահեակ» (Թիւք Ի. 17), զի մի՛ աշակերտեալքն զնոյն վատ ուսումն ուսցին:

ՇՀԶ (ՇՀԲ) Բ. Եթէ քահանայ որ ի պղծութեան իցէ կամ ի պոռնկութեան եւ կամ յայլ ի վատթար գործս, եւ վկայութեամբ իրքն ի յայտ եկեսցեն, զքահանայութիւնն մի՛ պաշտեսցէ, Յ դրամ տուգան տացէ՝ յաղքատս բաշխեսցեն, եւ նա ի դպրաց կարգի կացցէ: Ապա թէ ի դպրութեանն ի նոյն պղծութեան գտանիցի, ի կարգէն ելցէ եւ ի դպրութենէն՝ մինչեւ ի կարգ ուղղութեան եկեսցէ ապաշխարութեամբ: Եւ տեսեալ

եպիսկոպոսին զճանապարհս նորա՝ ի դպրաց կարգի կացցէ: Չի եկեղեցի գտորբ կամի, մանաւանդ տէրունական սեղանն խորհրդոյ զանարատսն ընդունի. զի մի՛ քարկութիւն Աստուծոյ զարթիցէ ի վերայ երկրի ի ձեռն առաջնորդաց: Եթէ կմաւոր երէց գոցի ի պղծութեան եւ ի պոռնկութեան կամ յայլ գործս չարեաց եւ ստուգեալ վկայիւք՝ քահանայութիւնն լուծցի եւ յեկեղեցոյ բաժնէ հեռացեալ լիցի, Յ դրամ տուգանս տացէ եւ ի կարատեալս բաշխեսցեն. եթէ երէց եւ եթէ սարկաւազ՝ կանոն այդ կացցէ. եւ նոքա ի կարգ զինուորութեան կացցեն եւ ի հարկս արքունի, եւ ընդ պաշտամեայս մի՛ խառնեսցին:

Ապա եթէ կին երիցուն կամ սարկաւազին ի շնութեան գոցին, ընտրոյ տէր նոքա լիցին՝ կամ զեկեղեցին եւ զքահանայութիւնն ընտրեսցեն, կամ զկինն: Եթէ զքահանայութիւնն առցէ՝ զկինն ի տանէն ի բաց հանցեն եւ ապաշխարութիւն խիստ ի վերայ դիցեն: Ապա եթէ յընտանեաց դուստր քահանայի ի պոռնկութեան գտանիցի, եկեղեցոյ բաժնի մի՛ իշխեսցէ եւ ի քահանայական տանէն ի բաց ելցէ. եւ խիստ ապաշխարութիւն ի վերայ դիցեն եւ պատուհաս: Եւ որդոյ երիցու նոյն պատուհաս լիցի: Եթէ երէցն մեռցի, կինն առն չիշխէ լինել. եւ ոչ երէցն կին առնել: Եւ աղախին պոռնիկ ի քահանայի տան մի՛ լիցի, «Չի սրբութիւն Տեառն է» (Ելք ԻԹ, 34):

ՇՀԷ (ԽՀԳ) Գ. Եթէ որ կին ունիցի եւ պոռնկեսցի եւ զկարգ ամուսնութեանն սրբութեամբ ոչ պահեսցէ եւ զպսակն, զոր առ ի ձեռն քահանային ի սուրբ եկեղեցուջն ի զլուխ իւր ընկալաւ եւ զաւգնականն, որ նմա վիճակեցաւ ըստ գրեցելումն, եթէ՝ «Աւգնական առն իւրում ետու զկին իւր» (Հմմտ. Ծննդ. Բ, 18). եւ քարոզն աղաղակէ, թէ՝ «Պատուական է ամուսնութիւն եւ անարատ անկողինք, որ սրբութեամբ գուզին, բայց զշունս եւ զպոռնիկս դատի Աստուած» (Եբր. ԺԳ, 4). եւ դարձեալ՝ «Այր մարմնոյ իւրում ոչ իշխէ, այլ կինն, նոյնպէս եւ կինն՝ իւրում մարմնոյ ոչ իշխէ, այլ այրն» (Ա Կոր. Է, 4): Արդ՝ եթէ ուրուք զաւրինութեան զկեանսն եւ զհեշտութեան, զոր առ յԱստուծոյ զփառաւորութիւն ի սուրբ եկեղեցուջ, եւ ապա առ ոտն եհար եւ զաւրինութեամբ ամուսնութիւնն, զոր Աստուած ետ նոցա, պղծութեան կոխան արար, ի շնութիւն անկաւ եւ ի պոռնկութիւն եւ ի հանգանակս արբեցութեան, զայնպիսին կշտամբեսցեն զխաւորքն գտնիւք եւ բանիւք աւգտակարաւք եւ յեկեղեցոյ ի բաց մերժեսցեն, եւ տուգան կալցին յեկեղեցի եւ ի կարատեալս բաշխեսցեն, փոխանակ զի անարգեաց զեկեղեցին եւ զպսակն արինութեան պղծեաց: Եթէ ազատ է եւ զան չէ մարթ հարկանել, ի տուգանն եւ յապաշխարութիւնն յաւելցեն Մ դրամ կարատելոց՝ Բ տարիս յապաշխարութիւն, եւ զպղծութիւնն այլ մի՛ եւս գործեսցէ. ապա մտցէ յեկեղեցի եւ ընդ ընկերս խառնեսցի: Ապա եթէ շինական է, զան յոլով արբցէ, Ճ դրամ տուգան տացէ յեկեղեցի եւ յաղքատս բաշխեսցեն եւ տարի մի ի պղծութենէն հեռացեալ՝ մտցէ յեկեղեցի եւ յընկերս խառնեսցի. եթէ այր եւ եթէ կին կանոն այդ կացցէ:

Ապա եթէ որ յառաջ քան զամուսնութիւնն ի պոռնկութեան գտաւ կամ ընդ ատարի կամ որ նմա խաւսեալն էր, ընդ անարգանացն տուգան տացէ զինչ եւ արկցեն հայր եւ մայր կուսին, որպէս եւ Մովսէս հրամայեաց յԱրեւսն (Հմմտ. Բ Օրէնք ԻԲ. 28-29): Եթէ կամեսցի զնոյն աղջիկն կին առնուլ, յառաջ ի ձեռն ապաշխարութեան սրբեսցին, եւ եթէ ի պսակն եկեսցեն, մի՛ իբրեւ կուսանաց պսակ արինեսցեն, այլ իբրեւ երկակին տեառնագրեսցեն լոկ: Ապա եթէ աղջկանն կամաւք է պոռնկութիւնն, տուգանին հայր

եւ մայր աղջկանն մի՛ իշխեսցեն, այլ ճ դրամ այրն եւ Ծ դրամ աղջիկն տուգան տացեն յեկեղեցին եւ յաղքատս բաշխեսցեն:

Ապա եթէ մինն սուրբ կուսան եւ մինն պոռնկեալ՝ կուսանին իբրեւ կուսանի արհնեսցի, եւ պոռնկացելոյն որպէս երկակի ուռ տեսնազրել վասն յաղթութեան թշնամոյն ի գլուխ դիցի. եւ յայսմհետէ զգոյշ:

ՇՀԸ (ՇՀԴ) Դ. Եթէ որ զկին թողցէ՝ զորդոց մայր՝ առանց բանի պոռնկութեան (Հմմտ. Մատթ. Ե, 32), եւ կամ թէ արատ ինչ չար ի մարմնի չիցէ, այլ որ եթէ այրն շնաբարոյ իցէ եւ այլում ակն եղեալ իցէ, դատաստան այս լիցի՝ զորդիս եւ զտուն եւ զկեանսն եւ զհողն եւ զջուրն եւ զամենայն ինչ բաժանեսցեն հասարակաց, զկէսն կնոջն տացեն: Եւ թէ կամք են [կնոջն] այր ի տուն ածել յինքն՝ համարձակ ածցէ. զբաժինն կալցին եւ դարբունի հարկն ողջ արասցեն: Եւ այրն որ եթողն, Է ամ ապաշխարեսցէ եւ յեկեղեցի տուգան տացէ, թէ ազատ է՝ Յ դրամ, թէ շինական՝ գանալի լիցի եւ ճ դրամ յեկեղեցի տուգանեսցի փոխանակ արհնութեամբ զամուսնութիւնն խտտելոյ:

Ապա թէ մինչդեռ ի պայքարին եւ ի տուգանի իցեն, եւ կին որ յանդգնեալ կնաթողին կին լինի եւ ամ մի չիցէ անցեալ, յայտ եղի թէ զառաջին կինն նա ետ թողուլ, կալցին զկինն եւ յարկանոց տարի մի աղասցէ գողեսցն: Եթէ ազատ է եւ յարկանոց չերթայ՝ ճ դրամ տացէ ի գողիսն:

ՇՀԹ (ՇՀԵ) Ե. Եթէ կին որ արար եւ ամուլ պատահեաց, եւ այրն հանցէ զնա վասն ամուլութեանն, որ ինչ կնոջն կարասի բերեալ է ի տուն, թէ աղախին թէ անասուն, եթէ հանդերձ եթէ արծաթ՝ առնուլ իշխեսցէ եւ զնալ: Եւ եթէ քան զամուլութիւնն այլ արատ չգուցէ ի [կինն]՝ մարդն տուգան եւս տացէ կնոջն, վասն անարգանացն, թէ ազատ է՝ ՌՄ դրամ, եւ եթէ շինական՝ Ռ: Ապա եթէ մինչդեռ ի դատին եւ ի տուգանսն իցեն, եւ ամ մի ի վերայ չէ անցեալ, եւ որ ի կանանց յանդգնեսցի եւ առնն կին լինիցի, կալցին զկինն եւ յարկանոց տացեն, քանզի յայտ եղի, եթէ հանելոյ կնոջն նա եղի պատճառ. եւ տարի մի աղասցէ գողեսցն եւ յաղախնութեան կացցէ եւ յեկեղեցին ճ դրամ տուգան կալցին, փոխանակ զի բուն ամուսնութիւնն վասն նորա խտտեցաւ: Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ ճ դրամ տուգան տացէ գողեսցն:

Ապա եթէ առնն յառաջագոյն խորհուրդ լեալ է եթէ՝ «Չիմն թողում եւ զքեզ առնում», եւ կամ պոռնկութեամբ խանձական լեալ իցեն, ճ դրամ այրն տուգան տացէ յեկեղեցին: Եւ ապաշխարութիւն առնն Գ ամս ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ա՝ ընդ ձեռամբ մտցէ յեկեղեցի:

Որ զորդոց մայր թողցէ կամ զամուլ՝ առանց բանի պոռնկութեան կամ այլ արատոյ, առն եւ կնոջ պատուհաս, տուգան եւ ապաշխարութիւն, կանոն եւ սահման այդ կացցէ:

ՇՉ (ՇՀԶ) Զ. Եթէ կին որ յառնէ ելանիցէ, կալցին եւ անդրէն յայր իւր տացեն, եւ մանաւանդ զոր վարձանաւք իցէ վարձեալ եւ ոչ բոզաբար. եւ թէպէտ եւ վաճառեսցէ, թէպէտ եւ յաղախնութիւն կալցի, եթէ կամք իցեն՝ հոգետր եւ բարի խրատու եւ սիրով կալցին:

Ապա եթե այրն չարաբարոյ ինչ է կամ պոռնիկ, կամ հանգանակող եւ արբեցող, կամ այլ ինչ խեղական, գանիւ եւ խրատու կշտամբեացեն զայրն եւ հնազանդեցուցեն զերկոսին. եթե ազատ է՝ տուգանաւք եւ խրատու զայրն ի կարգ ածցեն. ապա թէ դիւրափոխեցի այրն՝ կինն պաշտեցէ զնա:

ՇՁԱ (ՇՀԷ) Է. Ոյք առեւանկ առնիցեն, կալցին զկինն եւ անդէն տացեն ցհայր եւ ցմայր իւր եւ տուգան տացեն փոխանակ անարգանացն եթե ազատ է՝ Ռ-Մ դրամ, եթէ շինական է՝ Ռ: Եւ որք հրոսն երթեալ էին աւգնականք սուտ փեսային՝ առ այրն ճ դրամ տուգանեցին, եւ զհրոսին դրամն զկէսն յեկեղեցի տացեն եւ զկէսն կարաւտելոց: Ապա եթէ սուտ փեսայն ընդ աղջկանն պոռնկեցաւ առանց պսակ դնելոյ՝ յեկեղեցի տուգան կալցին ճ դրամ, զի զպսակն արհնութեան անարգեաց, Գ ամս յապաշխարութեան կացցէ: Ապա եթէ երիցու ուրուք զաղտ պսակ եղեալ իցէ առանց հար եւ մար աղջկանն, երէցն զքահանայութիւնն չիշխէ պաշտել եւ ճ դրամ տուգան կալցին եւ կարաւտելոց տացեն եւ պսակն, զոր եղ, անվաւեր լիցի: Ապա եթէ յետ այսր խոտվութեան եւ տուգանաց, դարձեալ ի հաւանութիւն գան կամաւք աղջկանն եւ ծնողացն, եւ թէ յառաջ պոռնկեալ են՝ պսակ մի՛ արհնեցի, այլ իբրեւ զերկակին ուռ տեառնագրեալ դիցի ի զլուխ. ապա եթէ կուսան կացեալք են՝ ըստ արհնին պսակ արհնեցի: Եթէ ազատ եւ եթէ շինական՝ կանոն այդ կացցէ:

ՇՁԲ (ՇՀԸ) Ը. Եթէ ոք ի կախարդութեան գտցի այր կամ կին, եւ յուրացութեան կամ յայլ չարագործութեան, եւ ի զղջումն եւ յապաշխարութիւն ոչ եկեացեն՝ ըստ զրոց հրամանի քարկոծ լիցին: Ապա եթէ ի խոստովանութիւն եկեացեն՝ ցելս անձանց իւրեանց յապաշխարութեան կացցեն ԺԲ ամ առ դրանն ընդ ունկնդիրսն եւ Գ ամ ընդ ապաշխարողս ելցէ, եւ յամենայն Ժամ քննեալ հետքն ի ձեռն ողորմութեան եւ զթոյ տնանկաց, բազում ինչս ծախեալ ի կարաւտեալս վասն փրկութեան անձանց, ջերմեռանդն արտասուաւք զյետին թռչակն ընկալցին:

ՇՁԳ (ՇՀԹ) Թ. Որք ի հարցուկս երթան կամ ի դիւթել՝ տուգան կալցին. եթէ ազատ է՝ Մ դրամ, եթէ շինական է՝ գան արբցէ ԺԵ կրկին, ճ դրամ տուգան կալցին եւ կարաւտելոց տացեն, Գ ամս ապաշխարեալ՝ հաղորդեցին:

Ապա եթէ եպիսկոպոս կամ երէց երթեալ իցեն ի հարցուկսն եւ ստուգեցին իրքն երկու[ք] կամ երիւք վկայիւք, զի գրեալ է. «Չքահանայէ չարախասութիւն մի՛ ընդունիցիս, բայց եթէ երիւք վկայիւք» (Ա Տիմ. Ե. 19), եպիսկոպոսն յեպիսկոպոսութենէն անկցի եւ երէցն յերիցութենէն լուծցի, Ռ դրամ եպիսկոպոսն տուգանեցի, Շ՝ երէցն, եւ բաշխեցեն կարաւտելոց յեկեղեցի, եւ անձանց իւրեանց լիցին մեղադիր, վասն զի «Առ ի չգոյէ Աստուծոյ ի մէջ Իսրաէլի՛ երթան առ Ճանճիկն աստուածն Ակկարոնի» (Դ Թագ. Ա. 3): Ապա թէ ի կարգէ պաշտանէիցն եւ յուխտ արեղայից երթեալ իցեն ի հարցուկս կամ որդի երիցուն՝ զպատուհաս, զտուգանս, զապաշխարութիւն զաշխարհականացն կրեցեն եւ ի կարգէ պաշտանէիցն ի բաց կացցեն: Եթէ այր եւ եթէ կին երթեալ իցեն ի հարցուկս, կանոն այդ լիցի:

ՇՁԴ (ՇՁ) Ժ. Որք լոկ դիւթեն եւ ոչ կախարդեն եթէ այր եւ եթէ կին՝ որ ի դիւթութեան գտցին՝ ԺԵ կրկին գան արբցեն, խանձեցին, մրեցին, ոսկր արկցեն եւ յարկանոց

տացեն՝ Բ ամս աղասցեն գողեացն եւ զինչ եւ հրամայեացեն գործել: Ապա եթէ ազատ է եւ ի գողենոց չերթայ՝ Շ դրամ տացէ գողեացն եւ Բ ամ յիրում եկեղեցւոջն յապաշխարութեան կացցէ եւ հաղորդեսցի եւ այլ մի՛ եւս մեղանչիցէ:

ՇՁԵ (ՇՁԱ) ԺԱ. Որք կոծ դնեն մեռելոյ եւ անյուսութեամբ լան՝ թողեալ գյուսով եւ զարհնութեամբ զհրաժեշտն, գորմէ ասէ քարոզն, «Եթէ այսու կենաւք միայն յուսացեալ եմք ի Քրիստոս, ողորմելի եմք» (Ա Կոր. ԺԵ. 19). եւ եթէ «Մի՛ տգիտանայք վասն ննջեցելոցն» (Ա Թես. Դ. 12), իբրեւ զանյոյս հեթանոսս: Արդ՝ եթէ յազատաց կամ ի շինականաց առաքելական կանոնին ընդդիմանան եւ կոծ դնեն՝ նզովեալ լիցին դնելիքն եւ կոծողքն, տարի մի յեկեղեցի մի՛ մտցեն եւ տուգան կալցին ազատին՝ Ը դրամ եւ շինականին՝ Ծ, եւ աղքատաց բաշխեսցեն. զի որով բարկացուցինն զԱստուած եւ զհոգի մեռելոյն խռովեցուցին. ի ձեռն տնանկաց տրոցն Աստուած հաշտեսցի եւ վախճանելոյն հանգիստ լիցի: Եւ մանաւանդ թէ որ վախճանէրն՝ կոծ չհրամայեաց դնել եւ ընտանիքն եղին, որպէս ասացաքն, կոծադիրքն եւ կոծողքն յարհնութենէ հեռի եղիցին եւ յեկեղեցւոյ: Եւ մեռելոյն ընտանիք պատարագ մի՛ արասցեն, զի ինքեանք ընդ բանիւ են, բայց երիցունքն եւ պաշտամեալքն յիրեանց անձանց յանուն մեռելոյն պատարագ մատուցեն, որպէս եւ արժանն խնդրէ, մինչեւ ընտանիքն ի կարգ եկեսցեն եւ զանունն յիշեսցեն ի սուրբ խորհուրդն. զի հոգիքն ի հանգստեան եղիցին: Ապա եթէ մեռեալն ի կենդանութեան իրում պատուիրեաց թէ կոծ դիջիք, գտուգանն գոր հրամայեն կանոնք՝ երկպատիկ տացեն, եւ ընտանիքն եւ կոծողքն զպատուհասն գոր եղաք՝ կրեսցեն. բայց մեռելոյն պատարագ որ մի՛ մատուցէ եւ յիշատակ մի՛ արասցէ, եւ զանունն նորա մի՛ յիշեսցեն փոխանակ անյուսութեան նորա:

ՇՁԶ (ՇՁԲ) ԺԲ. Որ զկին հար որդի ունիցի, գոր Պաւղոս յամենայն ժամ կականէր եւ ողբայր զԿորնթացիս զի ասէր, թէ՝ «Եւ այդ եւս եղեւ մինչեւ զկին հար իւրոյ ունել» (Ա Կոր. Ե. 1). եւ ասէր, թէ՝ «Կտրեսցիք, ի միջոյ ի բաց հանջիք եւ մատնեսցիք ի ձեռս սատանայի, զի ոգին ապրեսցի յաւուրն դատաստանի» (Հմմտ. Ա Կոր Ե. 2, 5): Եւ կամ Ռուբէն որդին Յակոբայ՝ զիա՞րդ անիծաւ վասն ընդ հարճի հարն ննջելոյ: Արդ՝ եթէ որ զկին հար իւրոյ ունիցի, ոչ ընդունի զնա կանոնս եւ ի սուրբ եկեղեցի նա մի՛ մտցէ եւ յամենայն ժողովոյս նզովեալ լիցի, մինչեւ դարձցի եւ ապաշխարեսցէ Է ամ ընդ ունկնդիրս, Գ ամս ընդ ձեռամբ, Ծ դրամ աղքատաց, Ծ՝ յեկեղեցի, եւ այլ վարքն քննեալ՝ հաղորդեսցի:

Եթէ հայր գորդոյ կին ունիցի կամ եղբայր զեղբայր, նոյն պատուհաս եւ նզովք լիցին: Այլ զջերմ հարազատի եւ զազգականի զկին որ մի՛ իշխեսցէ ունել ի կնութեան եւ կամ շնալ: Եւ եթէ կնոջն կամաւք իցէ խառնակութիւնն՝ զպատուհասն եւ գտուգանս եւ զնզովս զնոյն կրեսցէ եւ յապաշխարութիւն կալցին զկինն եւ յարկանոց տացեն, Ժ տարի աղասցէ գողեացն. ապա եթէ ազատ է եւ ի գողիսն չերթայ՝ Յ դրամ տացէ նոցա:

ՇՁԷ (ՇՁԳ) ԺԳ. Որ զազգական կին առնէ՝ այս պղծութիւն եւ զարշանք յայտնի լիցի, «Եւ անուանեսցի մի՛ ի միջի ձերում» (Եփես. Ե. 3). զի մի՛ որ ընդ աղտախասնս մարմնոյ իւրոյ խառնակեսցի ըստ սովորութեան հեթանոսաց եւ անաստուած ամպարիշտ ազգացն. գոր հրաման առեալ մեծ արեւնսուտոյց մարգարէին Մովսէսի ի Կենարարէն,

թե՛ «Պատուիրեա՛ որդւոցն Իսրայէլի, մարդ որ մարդ մի՛ մերձեսցի առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ, յայտնել զառակական սոցա» (Ղեւտ. ԺԸ. 6): Եւ յանձնս գրէր Մովսէս, թէ «Անիծեալ որ ննջիցէ ընդ մերձաւորի արեան իւրոյ» (Բ Օրէնք ԻԷ. 20, 22): Արդ՝ մի՛ որ որ զաստուածպաշտութիւն եւ զքրիստոնէութիւն զգեցեալ եւ զտէրունական մկրտութիւն՝ զկնիք եւ զորոշմ զարքունական, զքոյր կամ զքեռորդի կամ զեղբարորդի կամ զհարաքոյր կամ զայլ որ յազգի անդ իւրում մինչեւ ի չորրորդ ծնունդն կին զոր մի՛ իշխեսցէ առնել, զի մի՛ պատառումն եղիցի սուրբ հաւատոյն, քանզի «Բարկութիւն անձին իւրում գանձէ» (Հմմտ. Հռ. Բ. 5) այնպիսին. «Որդի անարինի թերակատար եղիցի եւ զաւակ անարէն անկողնոց մի՛ բողբոջեսցի» (Իմաս. Գ. 16): Զի եթէ զկին եղբար իւրոյ ունելոյ՝ մեծի մարգարէին եւ կարապետին Յովհաննու զլուխն կտրեցաւ (Հմմտ. Մատթ. ԺԴ, 3-11, Մարկ. Չ. 24-27), ապա զինչ եւս աղէտս ոչ համարեսցի որ, որ զազգական իւր կին առնիցէ, զոր ոչ հրամայեն արեւնքն քրիստոնէականք եւ սուրբ առաքեալքն եւ աշակերտքն Քրիստոսի: Արդ՝ եթէ որ ընդդիմացեալ արինացս եւ հաստատեալ կանոնիս եւ ամպարշտեալ ի հեթանոսութիւն եւ ի հրէութիւն կործանեսցի, ընդ նոսին եղիցի եւ բաժին նորա եւ ի սրբոյ եկեղեցւոյ ատարացեալ եղիցի, որպէս եւ գրեալ է. «Բարձցի ամպարիշտն յերկր եւ մի՛ տեսցէ զփառս Աստուծոյ» (Ես. ԻԶ. 10). «Ընդ անարէնս համարեսցի» (Ես. ԾԳ. 12, Մարկ. ԺԵ. 28) ըստ գրեցելոյն՝ «Ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան, ոյք գործէք զանարեւոթիւն» (Մաղ. Չ. 9), մի՛ որ ընկալցի զպատարագս նորա, քանզի պիղծ է առաջի Տեառն պատարագ նորա: Եւ թէ մատուցողն պիղծ է, առաւել եւս եւ զոհն նորա: Եւ եկեղեցի եւ կանոնք զապաշխարութիւն նորա ոչ ընդունին, զի «Ի խտտորել յինէն անզգամին եւ ես ինչ ոչ փոյթ առնէի» (Մաղ. Ճ. 4). մինչեւ թողցեն եւ դարձցին յանզգամութենէն եւ ի պիղծ գործոցն ըստ մարգարէին ձայնի. «Ընկեցէք զչարիս ձեր» (Ես. Ա. 16), ասէ Տէր:

Եթէ որ այնպիսեացն պսակ արինեսցէ, կամ ի հարսանիս երթիցէ, կցորդ եղիցի չարեաց գործոց նոցա՝ եւ ի կարգէ պաշտանէից հեռացեալ եղիցի: Եւ եթէ որ եպիսկոպոս կամ երէց զոցի ի խորհրդեանն՝ յաթոռոյն եւ ի քահանայութենէն անկեալ եղիցին եւ ի կարգ պաշտանէիցն մի՛ մերձեսցին: Բայց որ խտտորեցան յարինաց սրբոց եւ ի կարգէ եկեղեցւոյ, եթէ դարձցին ի պիղծ ամուսնութենէն, եւ մեկնեսցին ի միմեանց՝ ի ձեռն մեծամեծ տրոց մինչեւ զկէս կենաց եւ ընչից իւրեանց հոգւոց իւրեանց բաժին տացեն ի կարատեալս եւ ի վշտագնեալս եւ ի սուրբ եկեղեցի. զաւուրս կենաց իւրեանց ապաշխարեալ՝ ի վախճանին թէ լիցին հաղորդելոյ արժանի: Ապա եւ զխաւորք եկեղեցւոյն որ ի խորհրդին էին եւ որ զպսակն արինեսաց, Շ դրամ եպիսկոպոսն, տուգանեսցի յաղքատս եւ Մ երէցն, եւ Մ որ զպսակն արինեսաց, եւ ապա մատիցեն յաթոռն եւ ի քահանայութիւնն:

Ապա եթէ նոքա ոչ մեկնեսցին ի պիղծ ամուսնութենէն՝ եւ պսակադիրն եւ ի քահանայիցն որ ի խորհրդին եղեալ էին, մի՛ մատիցեն յաթոռն եւ ի քահանայութիւնն: Թէ ազատ է, թէ շինական, արեւնք եւ կանոնք այդ կացցեն:

Ապա եթէ որ ընդդէմ եկեալ ասիցէ, թէ ի Նիկիական կանոնսն ընդէ՞ր չէ այդպէս ծանր եղեալ. վասն զի ոչ ունէր որ ակն թէ այդպիսի մեծամեծ չարիք եւ անիւրք յաշխարհի գործիցին, այլ անդէն վաղվադակի մատակտոր խզէին զչար արմատ կորստեանն:

ՇՁԸ (ՇՁԴ) ԺԳ. Եպիսկոպոս ոք կամ երեց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ ոք ի պաշտօնէից կամ յովստէ, տանտիկին կին գոք մի՛ իշխեսցէ ունել, որպէս եւ սովորութիւն է մծղնէից: Ապա եթէ ոք ունիցի եւ վկայութեամբ յայտնեսցեն, ի կարգէն յորում եւ իցէ, մերժեսցի ի բաց եւ համարեալ եղիցի, որպէս զամպարիշտն, որպէս զմաքսաւոր, զի սուրբ եկեղեցի եւ սուրբ խորհուրդն տէրունական զանարատսն ընդունի, զի արատաւորք ի ձեռն անարատիցն փրկեսցին:

ՇՁԹ (ՇՁԵ) ԺԵ. Եթէ ոք ի հաւատս կացցէ կամ միայնակեաց կամի լինել, զկուսութիւն եւ զսրբութիւն պահել եւ կենացն յաւիտենից հասանել՝ ընդ ընկերս կացցէ ընդ ճշմարիտս եւ ընդ միաբանակեացս եւ ի միմեանց շահեսցին սիրովն Քրիստոսի, զի «Եղբայր յեղբարէ աւզնեալ՝ իբրեւ զպարիսպ ամուր» (Առակ. ԺԸ, 19). եւ եթէ «Աստուած բնակեցուցանէ զմիակրանս ի տան» (Մաղ. ԿԷ, 7) եւ «Ուր երկու եւ երեք ժողովեալ են յանուն իմ, եւ ի մէջ նոցա եմ» (Մատթ. ԺԸ, 20) եւ դարձեալ. «Եթէ երկուք միաբանութեամբ խնդրեսցեն ի հաւրէ իմմէ, տացի նոցա» (Հմմտ. Մատթ. ԺԸ, 19). եւ եթէ «Յայսմ ծանիցեն զձեզ եթէ իմ աշակերտք էք, յորժամ միաբանիցէք եւ զմիմեանս սիրիցէք» (Յով. ԺԳ, 35): Մի՛ լիցի սովորութիւն միայն լինել. ապա զհա՞րոյ կարեն զիտել զկարգ եւ զպայման հաւատոց, եւ կամ զյանցուածս իւր ի միտ առնուլ, կամ զհնազանդութիւնս եւ զսէր առ ընկերս ցուցանել: Այնպէս եւ զազանք են ի լերինս, եթէ ոք ոչ մերձենայ խաղաղ կան: Այլ հաւատք կատարեալ եւ ճշմարիտ այս են՝ հնազանդութիւն առ ընկերս եւ սէր առ միմեանս եւ առ Քրիստոս, ի մէջ մարդկան լինել արինակ բարի եւ տիպք նախանկարք. զի շահեալ ի միմեանց եւ նախանձեալ ի գործս բարիս, զի տեսցեն եւ փառաւորեսցեն զԱստուած յերկինս (Հմմտ. Մատթ. Ե, 16). Եւ զանարգ եւ զզայթոտ զեղբայր ի ձեռն հոգեւոր խրատու ի պատուականս հանել բերան Աստուծոյ կոչեսցի (Հմմտ. Երեմ. ԺԵ, 19): Բայց արդ, «Եկայք, որդիք իմ, եւ լուարուք եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցից ձեզ» (Մաղ. ԼԳ, 12) եւ զկեանսն յաւիտենից, եւ ի կենդանութեան տեսանել զաւուրս բարութեան ծանուցանեն (Հմմտ. Ա Պետ. Գ. 10), լուարուք եւ ուսարուք որ Տեառն հաճոյն է եւ զկեանսն յաւիտենից ձեզ առթէ. «Լռեցո զլեզու քո ի չարութենէ եւ ի նենգութենէ» (Մաղ. ԼԳ. 14). Լու՛ր, լեզու չար հուր հաստատեալ է ի մարմնի (Հմմտ. Յակ. Գ. 5, 6). «Լոյժ զկնճիռն անիրաւութեան» (Ես. ԾԸ. 6). «Դիր դուռն ամուր շրթանց եւ պահապան բերանոյ» (Մաղ. ՃԽ. 3). եւ մի՛ խոտորեսցիս ի բանս չարութեան: «Չարժաք ի վարձու ոչ տալ եւ տոկոսեալք ոչ պահանջել» (Եզեկ. ԺԸ. 8). «Չգրաւ պարտապանին վաղվաղակի դարձուցանել» (Եզզկ. ԺԸ, 7). «Որդիք մարդկան մինչեւ յե՞րբէք խստասիրտք» (Մաղ. Գ. 3), ոչ մրրկեալ նեղասրտեալ «Առն նեղասրտի ո՞վ ունիցի ժոյժ» (Առակ. ԺԸ. 14), «յարենէ, ի հեղձուցելոյ, ի շնութենէ, ի պոռնկութենէ» (Գործ. ԺԵ, 29), ի գողութենէ, յազանդութենէ, յարժաքսիրութենէ, ի սուտ երդմանէ, ի սուտ խաւսելոյ, ի բանասարկութենէ, յարբեցութենէ, յորկորստութենէ, յանձնականակութենէ, ի կամակարութենէ, ի սիզութենէ, ի վիսութենէ: Մի՛ հպարտ, մի՛ չարակամ, մի՛ ամբարտաւան. մի՛ ի խաղս երգոց, մի՛ յերգս լկտեաց, մի՛ ի հպտանս, մի՛ ի վայրապար ծաղր, մի՛ յահուր, մի՛ զրկող, մի՛ տրտնջող, մի՛ ատեցող, մի՛ յանդուզն (Հմմտ. Տիտ. Ա. 7), մի՛ շատխաւս (Հմմտ. Մատթ. Զ. 7), մի՛ խաւսել զումեքէ եւ մի՛ լսել եւ որ քեզ չար թուի՝ այլում մի՛ առնել, մի՛ ցանկացող (Հմմտ. Ա Կոր. Ժ. 6), մի՛ քնեած, մի՛ կամակոր յուսմանէ, զի մի՛ ի չարիս անկանիցիս (Հմմտ. Առակ. ԺԷ. 16), մի՛ հեղզալ յաղաթս (Հմմտ. Ա Թագ. ԺԲ. 23), մի՛ ատել զաղքատս, զի յաւուր չարի փրկեսցեն զքեզ եւ ոչ մատնեսցեն զքեզ ի

ձեռն թշնամեաց (Մաղ. Խ. 2, 3), մի՛ ատել զպահս եւ զճգնութիւն, որ զհուրն շիջուցանէ, զառեւծս սանձէ եւ ընդ Աստուծոյ բանս ի կիր արկանէ (Հմմտ. Սիր. Գ. 33, Եբր. ԺԱ. 34, Դան. Զ. 18). այլ որ ինչ ի կարգին բարի գործքն, բոլորովին կատարուն՝ «սիրել զտէր Աստուած յամենայն սրտէ» (Մատթ. ԻԲ. 37) եւ զպատուիրանս նորա կատարել: «Ընդ ամենայն մարդոյ զխաղաղութիւն ունել» (Հռ. ԺԲ. 18). հեզ լինել եւ խոնարհ. եւ յամենայն ժամ դողալ եւ երկիրդի կալ եւ լսել բանից նորա զոր ասեն «Յու՞մ բնակեցայց, եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս եւ որ դողան ի բանից իմոց» (Ես. ԿԶ. 2): «Խնդրեա զխաղաղութիւն եւ երթ զհետ արդարութեան» (Մաղ. ԼԳ. 15). «Յուտոյն ակն ունել» (Բ Մակ. Է. 14), մի՛ վայրապար ի սուզ եւ ի տրտմութիւն մտանել «այլ զբարիս գործել մի՛ ձանձրանալ» (Բ Թես. Գ. 12). բնակեցես յալիտեանս յալիտենից յերկինս մարդ կատարեալ եւ ի յերկրի հրեշտակ երեւեալ: Որ միայնակեաց կամի լինել եւ կուսան եւ զհաբեղայութիւն յանձն առնուլ, կանոն զայս կալցի ամենայն ոք, որ ի հաւատս կացցէ, զի ի ձեռն անարատից մեղաւորքն սրբեցին:

ՇՂ (ՇՁԶ) ԺԶ. Որ եպիսկոպոս կամի լինել առաջնորդ եւ հովիւ կամ վանական կամ անապատ շինել, եւ սաղարութեան ցանկանայցէ կամ գաւառի կամ գիւղից կամ անապատաց, լուիցէ զինչ ասեն. «Մեծութիւն թէ առիւ զայցէ՝ մի՛ յաւժարեցիս» (Մաղ. ԿԱ. 11). տաղանդ առնու ի վարձու՝ պահել պարտի, գուցէ տոկոսեալք պահանջի, զգո՛յշ հովիւ հաւտի, պատրաստ:

Բայց որ զլիսաւոր եպիսկոպոսն աշխարհին՝ առանց նորա կամաց եպիսկոպոս ոք մի՛ լիցի: Եւ վանաց երէց կամ անապատաւոր՝ առանց գաւառին եպիսկոպոսի չիշխէ լինել:

Եպիսկոպոս ոք կամ երէց, կամ ազատ ոք ի դատաւորաց եւ կամ շինական վասն առաջնորդս կարգելոյ եւ հովիւս պատրաստելոյ եկեղեցոյ եւ ժողովրդապետս եւ արեւնադիրս կացուցանելոյ, «Զի ծանիցեն հեթանոսք, թէ մարդիկ են նոքա» (Մաղ. Թ. 21), եւ վասն այսր իրաց կաշառ առցեն եւ կամ աշառանալք առնիցեն եւ ոչ զճշմարտութիւն ընտրեացեն եւ զարժանաւորն, եթէ կարի յանարգաց ոք իցէ եւ յարհամարհելոց եւ միայն նախանձաւոր սրբութեանն եւ արինացն է, յառաջ կալցին: Լուր, զինչ ասեն. «Զյիմարս եւ զանտոհմս աշխարհիս ընտրեաց Աստուած» (Ա Կոր. Ա. 27, 28). եւ «Յարուցէ զաղքատս յաղբեաց նստուցանել ընդ իշխանս» (Հմմտ. Ա Թագ. Բ. 8), զի յամաթ արասցէ զամբարտաւանս եւ զհզաւրս, քանզի «Մարդ ի դէմս հայի, իսկ Աստուած ի սիրտս» (Ա Թագ. ԺԶ. 7): Եւ նոքա կաշառալք եւ աշառութեանք զանարգեալս մեղալք եւ զպղծեալս արինացն, որպէս ասէ Պաւլոս, եկեղեցոյ դատաւորս նստուցանեն վասն կորուսիչ արծաթոյն (Հմմտ. Ա. Կոր. Զ. 4): Տալիք կաշառոյն անիծեալ լիցին (Հմմտ. Բ. Օրէնք ԻԷ, 25), որպէս խաչահանունքն, որ ետուն կաշառ պահապանացն, եւ ընդ Սիմոնի կախարդի, որ արծաթով եւ ընչիւք կամէր ստանալ յառաքելոցն զճնորհս սրբոյ հոգոյն (Հմմտ. Գործ. Ը, 17, 18): Եւ առնելիք կաշառոյն նզովեալ լիցին ի Տեառնէ. կարասին, զոր կաշառ առին, ընդ Յուդայի կաշառին համարեալ լիցի, զոր վասն Տեառն մատնութեան առ (Հմմտ. Մատթ. ԻԷ, 9, Դուկ. ԻԲ, 5, 6). եւ երկպատիկ դարձուցեն անդրէն: Տալիքն չիշխեն առնուլ, որպէս խաչահանունքն զագարակն զնեցին, այլ ի կարաւտեալս բաշխեցեն: Եւ եպիսկոպոսն եւ երէցն, որ վասն այսր իրաց կաշառս առցեն եւ կամ վասն ինչ եւ է

իրաց, ըստ գրեցելոցն, թէ՛ «Կաշառ կուրացուցանէ զսիրտս իշխանաց» (Բ Օրէնք ԺՁ, 19, Սիր. Ի, 31), եւ դարձեալ «Կաշառ ի վերայ իրաւանց մի՛ առնուցուս» (Սաղ. ԺԳ, 5), եւ «Ճշմարտութիւն ի ձեռն արծաթոյ քարշեցաւ»։ յամենայն ժողովոյս նզովեալ լիցին եւ յիշխանութենէն եւ ի քահանայութենէն մերժեսցին ի բաց։ Չոր կաշառն առին ընդ Գէեզի բորոտի զողանսն համարեսցի, անէծք մարգարէին ի վերայ նորա եղիցին, քանզի ի ձեռաց դիտին խնդրելոց է զարիւն զաւրացն, այլ զարժանաւորսն խնդրեալ գտցեն։ Լուարուք մարգարէին. «Ձեռք իրեանց յանաւրէնութեան են եւ աջ նոցա լի է կաշառաւք» (Սաղ. ԻԵ, 4). «Տուր նոցա, Տէր, ըստ գործս անաւրէնութեան» (Սաղ. ԻԷ, 4)։ Չի եթէ հիմն եւ գլուխն հաստատուն, ապա եւ միջինքն ոչ ի վերայ աւագոյ։ Կառավար արբեալ՝ կառքն ընդ որպէս ընթանան։ Նաւավար ի քուն՝ նաւն երազ ծովածուփ։ Խաշնարած յոյլ՝ խաշինքն զվնասու խոտ ճարակին։ Չի եթէ առաջնորդք արինացն հաստատուն եւ ճշմարիտ՝ ապա եւ կարգեալքն ընդ նոքաւք առաւելապէս ոչ սայթաքեալք։ Եւ եթէ խարիսխն անշարժ՝ շինուածն ոչ գետալէժ։ Եթէ հովին քաջ՝ հաւտն ոչ գազանակուր։ Եթէ դէտն զգոյշ եւ արթուն՝ ապա զաւրքն ի խաղաղութեան եւ ոչ խողխողեալ։ Քանզի դուք, վարդապետք, դէտք ժողովրդեան, արինակ էք աշխարհի, ընդ ձեզ հայեցեալ՝ զուսումն ձեր յառաջ բերեն. ապա զգոյշ։

ՇՂԱ (ՇՁԷ) ԺԷ. Եթէ որ նշխարս մարտիրոսի կամի դնել, առանց եպիսկոպոսի աշխարհին՝ մի՛ դիցէ։ Չյիշատակս մարտիրոսաց եւ զժողովս՝ առանց եպիսկոպոսին հրամանի մի՛ որ իշխեսցէ առնել։ Եւ եթէ որ ի սուրբ տեղեացն մարտիրոսս բերցէ, առ եպիսկոպոսն բերցէ վկայութեամբք եւ թղթովք եպիսկոպոսացն՝ ուստի երերն. եւ իւրեանց եպիսկոպոսին հրամանաւ դիցէ՝ ուր արժանն է դնել։

Եթէ որ սեղան կամիցի կանգնել տէրունական խորհրդին, առանց եպիսկոպոսին մի՛ որ իշխեսցէ կանգնել։ Բայց նշխարացն յանուն, զոր բերին, մեծապէս տաւանախմբեսցեն յամենայն տարուջ յար բերելոյն եւ պատուոյ եւ սրբութեան զգոյշ, զի մի՛ ի ցասումն միտեալ սուրբ ճգնաւորացն որ վասն Քրիստոսին չարչարեցան, ցասումն աշխարհի հասցէ փոխանակ բարեխաւսութեան։

ՇՂԲ (ՇՁԸ) ԺԸ. Եթէ վարդապետի ուրուք զաշակերտ կամ զժողովրդական կամ զքահանայ նզովեալ իցէ կամ բանադրեալ կամ կապեալ բանիւ վարդապետութեան, այլոց տեղեաց վարդապետ կամ եպիսկոպոս կամ երէց մի՛ իշխեսցէ զանիծեալն արինել եւ զբանիւ կապեալն լուծանել, բայց եթէ հաւատովք եւ ի սէր հոգետր յուղղութիւն եկեսցէ. ապա խաղաղասէր վարդապետն բարեսէր խրատու բարեխաւսութիւն արասցէ հնազանդեցուցանել ընդ բուն վարդապետան. վասն զի «Սի է Տէր ամենեցուն, մի հաւատ, մի մկրտութիւն» (Եփես. Դ, 5). մի պատուիրանք են առ ամենեսեան եւ միում յուսոյ ակն ունիմք (Հմմտ. Բ Մակ. Է, 14), պարտ է զնոյն միաբանութիւն պահել յամենայն եկեղեցիս. զարժանաւորս արինութեանն միաբան արինել եւ զոչ արժանիսն միաբան ըմբերանել եւ պատուհասել։ Չի ի միաբանութենէ ամենեցուն եւ քարոզութիւնն հաստատուն լիցի եւ հաւատարիմ ամենեցուն, ըստ տէրունական բարբառոյն, թէ՛ «Յայսմ զիտասցեն զձեզ, թէ իմ աշակերտք էք, յորժամ միաբանիցէք եւ զմիմեանս սիրիցէք» (Յով. ԺԳ, 35)։

ՇՂԳ (ՇՁԹ) ԺԹ. Եթէ որ ի մծղնէութեան գոցի կա՛ն երէց կա՛ն սարկաւազ կա՛ն ի հաբեղայից՝ քահանայութիւնն լուծցի, աղուեսդրոշմ ի ճակատն դիցի եւ ի տեղիս ճգնաւորաց յապաշխարութիւն տացեն: Ապա թէ դարձեալ ի նմին գոցի, զջիղսն զերկոսեան կտրեսցեն եւ ի գողենոց տացեն, զի «Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ» (Մատ. ԽԸ, 13, 21): Դոյն պատուիսս եւ արեղայիս: Ապա թէ արք կանամբք եւ որդուլք գոցին յաղանդին, զարանցն եւ զկանանցն եւ զիրագէտ մանկանցն զջիղսն կտրեսցեն, աղուեսդրոշմ ի ճակատն դիցեն եւ ի գողենոց տացեն յապաշխարութիւն. եւ մանկունքն որ չեւ իցեն գիտացեալ զպղծութիւնն, կալցին եւ տացին ի ձեռս սուրբ պաշտամէից Աստուծոյ, որ սնուցեն եւ ուսուցեն զնոսս ի հաւատս ճշմարիտս եւ յերկիւղ Տեառն:

ՇՂԴ (ՇՂ) Ի. Եթէ յուրուք ժողովրդի չարագործ գոցի եւ երիցունքն գիտիցեն եւ ոչ յայտնեսցեն եպիսկոպոսին, եւ յորժամ քնին լինի՝ ի վերայ հասանիցեն եւ ճշմարիտ իցէ, եւ զիտէր երէցն ատուրբք եւ ամսուլք ժամանակաւք զգործս նոցա եւ ոչ բողոքեաց եպիսկոպոսին, զմծղնէիցն զպատուիսսն զոր եղին կանոնք՝ կրեսցեն. եւ երիցունքն զերիցութիւնն մի՝ իշխեսցեն պաշտել ի կեանս իւրեանց, զի միս երէցն կամ վանական որ կայ ի տեղիս նոցա, ընդ նոսս հայեցեալ՝ ճշմարիտ հովուեսցեն ժողովրդոցն:

Ապա եթէ երէցն ասիցէ ցեպիսկոպոսն եւ վկայութեամբ յայտ առնիցէ, եւ եպիսկոպոսն կա՛ն կարասի առնուցու եւ ծածկիցէ կա՛ն աչառիցէ, եւ վկայութեամբ յայտ եկեսցէ, թէ արդարեւ եհաս յականջս նորա բողոք երիցանցն եւ նա արհամարհեաց զպատուիրանս Աստուծոյ եւ կորուսելոցն խնդիր չարար եւ չեղեւ նախանձախնդիր եւ վրէժխնդիր արիւնացն Աստուծոյ, անկեալ կործանեսցի յաթոռոյն, եւ երէցն անպարտ եղիցի:

Ապա եթէ եպիսկոպոսն ջանացաւ եւ վրէժխնդիր եղեւ, եւ երիցունքն եւ այլ մարդիկն վկայեսցեն զաշխատութենէ եպիսկոպոսին որ զչարագործն յայտ արար իշխանութեան ուրուք, եւ իշխանն, որ էր յաշխարհին եւ զեաւոջ ուրուք աւագ, նախարար՝ տէր գաւառին, կամի պղծութեանն թիկունք լինել եւ զնացողսն դաւղել եւ թաքուցանել կա՛ն վասն կորուսիչ արծաթոյ կա՛ն վասն ակնառութեան եւ ծառայութեան, եւ ոչ ընտրեսցէ զՔրիստոս սիրել եւ զպատուիրանս նորա եւ վրէժխնդիր արիւնացն Տեառն եւ հոգւոց եւ մարմնոց լինել, եղիցի նզովեալ այնպիսին եւ յեկեղեցւոյ սրբոյ ի բաց կացցէ, մինչեւ տացէ զպղծագործսն ի ձեռս եպիսկոպոսին:

Եթէ ի նախարարի տան գոցին պղծութիւնքն, կա՛ն կին նորա կա՛ն դուստր կա՛ն որդի կա՛ն ինքն իսկ գլխովին, եւ ոչ զընտանիսն ի ձեռս տացէ եպիսկոպոսացն եւ ոչ ինքն ի սրբութիւն դարձցի, բռնապատան կամիցի լինել, ամենայն տամբ իւրով եւ ծննդովք եւ կենաւք նզովեալ լիցի. ի հրապարակ մի՝ իշխեսցէ զալ, ընկերք եւ աշխարհ ամենայն մի՝ հաղորդեսցին ընդ նմա մինչեւ թէ ինքն իցէ ի պղծութեանն՝ ի սրբութիւն եկեսցէ: Ապա եթէ ինքն ոչ իցէ ի պղծութեանն, զընտանիսն եւ զծառայսն ի ձեռս տացէ եպիսկոպոսին գլխաւորի ի կշտամբութիւն: Ապա եթէ յոստիկանի ի տան գոցի պղծութիւնն կա՛ն ինքն եւ ընտանիքն, որպէս ասացաքն՝ զընտանիսն կշտամբեսցեն ըստ արիւնի պատուիսսին՝ զոր եղաք: Ապա եթէ ինքն եւս ընդ ընտանիսն ի մծղնէութեան գոցի, կալցին միաբան պղծագործ ընտանեալքն հանդերձ եւ ի

հրապարակ անցնելու և առաջի գլխավոր եպիսկոպոսին և առաջի մեծամեծաց իշխանացն և առաջ դատաւորաց, և միաբան վրէժխնդիր լինիցին արիւնացն Աստուծոյ, զի տեսեալ այլոցն՝ սրբութեամբ և երկիրոյի պաշտեսցեն զԱրարիչն ամենեցուն: Ձի ողջ և կատարեալ լիցին կարգք աստուածաշնորհեան վրէժխնդրութեամբ արիւնաց և յարգանաք սրբոցն. զի գտցուք ճշմարիտ ծառայք Աստուծոյ բանիք և արդեամբք, զի նոյնպէս հատուցմանց բարեաց ի բարերարէն Աստուծոյ ակն կալցուք և ժառանգեսցուք զպարգեւս նորա զանվախճան յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԺԹ

ԹՈՒՂԹ ՍԵՒԱՆՏԵԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԺԴ

Ա. Վասն սպանողի:

Բ. Վասն անասնագիտի:

Գ. Որ զազգական կին առնէ:

Դ. Յիսնամեայք որ ամուսնանան:

Ե. Որ պռռնկին:

Զ. Երիտասարդ որ պռռնկի:

Է. Որ շնայ:

Ը. Որ ի հաւատս կայ եւ յետս դառնայ:

Թ. Որ զխաւսեալ կին պղծեսցէ:

Ճ. Որ զոչ խաւսեալ կին պղծեսցէ:

ՇԱ. Երէց որ շնայ:

ՇԲ. Որ երկու կին առեալ է:

ՇԳ. Հաւատաւոր որ պռռնկի:

ՇԴ. Այր որ զկին իւր թողու:

Ի քրթի աստ ապաշխարութեան բանք ժԴ

Մեանտոս եպիսկոպոս որ էք յԱստուծոյ ի Քրիստոս եւ ի Հոգւոյն սրբոյ քահանայից ի Տեառնէ՝ ողջոյն:

ՄԺԲ կաթողիկոսք ժողովեցաք եւ քննեցաք, որպէս եւ գտաք ի գրոց սրբոց, ցուցանենք ձեզ:

ՇՂԵ (ՇՂԱ) Ա. Որպէս ասէ Տէր ցՄովսէս «Մի՛ առնէք ըստ գործոց հեթանոսաց, զի մուծանեն զձեզ ի մէջ իւրեանց, զի տխուր արարին զիս եւ ըստզիւտ զնոսա երկիր: Ի գրոց իմանայք, զի՞ առաքեցէք առ իս»: Ահա Արարածք եւ Մարգարէք առ ձեզ եւ Աւետարանք առ ձեզ են, ի նոցանէ կարող էք ուսանել եւ տալ ապաշխարութիւն անձանց ձերոց: Մի՛ արգելուք զապաշխարութիւն, զի «Մի՛ եղիցուք կցորդ մեղաց ատարաց» (Ա Տիմ. Ե. 22): Վասն զի, ասէ Տէր կամարար, թէ ոչ պահիցէք զպատուիրանս զայս, «Արգելցեն երկինք զանձրեւ եւ երկիրս զպտուղ իւր» (Բ Օրէնք ժԱ. 17). սատակեսցի երէ եւ զրաստ եւ թոչուն (Հմմտ. Ովս. Դ. 3): Այս ամենայն յամս ձեր եղեւ. ո՞չ իմանայք, եղբարք: Քննեցէք եւ ի բաց ընկեցէք «Չչարն ի միջոյ ճերմէ» (Բ Օրէնք ԻԱ. 21), զի մի՛ պարտաւոր եղիցուք արեան նոցա յաւուրն դատաստանի, վասն զի ի ձեռս քահանայիցն են «Փականք արքայութեան երկնից» (Մատթ. ԺԶ. 19). զի մի՛ եղիցուք իբրեւ զայնոսիկ, որ ինքեանք ոչ մտանեն եւ զայնոսիկ որ մտանելոցն են՝ արգելուն (Հմմտ. Մատթ. ԻԳ. 13): Ո՞չ իմանայք, եղբարք, որ արգելուն զապաշխարութիւն՝ ինքն տայ զարիւն նոցա յաւուրն դատաստանի, որպէս ցուցանեն մեզ Արարածք. զոր Աստուած անէժ եւ որոշեաց՝ ո՞վ է որ արհնէ զնա: Ո՞չ այսպէս ասէ Տէր՝ «Երկինք եւ երկիր անցցեն, յովտ մի ի նշանաց փոքրիկ ոչ անցցէ» (Մատթ. Ե. 18, Դուկ. ԺԶ. 17): Այժմիկ, եղբարք, քաւեալք եղիցուք ի մեղաց ատարաց. քաւեսցուք զայնոսիկ, որ տգիտութեամբ յանցանեն, ասէ. նոքա «Չարքայութիւն Աստուծոյ ժառանգել ոչ կարեն» (Ա Կոր. ԺԵ. 50, Զ.). ոչ եթէ նոքա միայն, այլ եւ որ կցորդ են նոցա: Այժմ որոշեցէք զնոսա եւ տուք նոցա ապաշխարութիւն, եւ իւրաքանչիւր ըստ մեղաց նոցա: Մի՛ արտաքոյ արինաց, այլ ի գրոց, ի մեղաց, զոր Աստուած անէժ եւ նզովեաց: Ի բաց կացցուք այսուհետեւ յարիւնահեղէ, վասն զի, ասէ Տէր. «Եղիցի

երերեալ եւ տատանեալ յերկրի»(Ծննդ. Դ. 12): Այլ այժմ ապաշխարեսցէ զամենայն ատուրս կենաց իւրոց եւ յաւուր մահուան իւրոյ խառնեսցի:

ՇՂԶ (ՇՂԲ) Բ. Որ երեսնամեայ է եւ ընդ անասնոյ պղծի՝ քարկոծեցէք զնա, ասէ, այլ այժմիկ ապաշխարեսցէ զամենայն ատուրս կենաց իւրոց, եւ յաւուր մահուան իւրոյ խառնեսցի:

ՇՂԷ (ՇՂԳ) Գ. Որ կին առնէ զմայր կամ զդուստր, ի հուր այրեցէք զնոսա: Անիծեալ որ առնէ զեղբար իւրոյ զկին, վասն զի ընդ եղբար իւրում պղծի. զի մի են նոքա: Որ առնէ զհարեղբար իւրոյ կին, որ առնէ զգոքանչ կին, որ առնէ զքենի կին, որ առնէ զթոռն կին, որ առնէ զհաւոյ կին, անիծեալ եղիցին նոքա (Հմմտ. Դեւտ. Ի. 11, 13, 14). եւ որ շնայ ընդ քեռ իւրում՝ անիծեալ լիցի (Հմմտ. Դեւտ. Ի. 17, Բ Օրէնք ԻԷ. 22): Որոշեցէք զնոսա ի միմեանց եւ անջատեցէք. եւ ապաշխարութիւն նոցա ժԵ ամ՝ դրան արտաքոյ եւ Ե՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ ամ արեւնս մի՛ առցէ:

ՇՂԸ (ՇՂԴ) Դ. Այր յիսնամեան եթէ կին արասցէ եւ յիսնամեան կին եթէ առն լիցի, որոշեսցին յեկեղեցոյ: Ամենեքին կարդացէք զնոսա աղճատեալս:

ՇՂԹ (ՇՂԵ) Ե. Կնքաւոր թէ պոռնկեսցի՝ Դ ամ արտաքոյ, Դ՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ ամ արեւնս մի՛ առցէ:

Ո (ՇՂԶ) Չ. Երիտասարդ թէ պոռնկեսցի՝ կին նորա արեւնս մի՛ առցէ մինչեւ խառնեսցին:

ՈԱ (ՇՂԷ) Է. Առնակին թէ շնասցի՝ Ժ ամ արտաքոյ եւ Բ՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ ամ արեւնս մի՛ առցէ: Ապա եթէ զաղտուկ է ապաշխարութիւն նորա՝ դրաց ի ներքոյ ապաշխարեսցէ մինչեւ կատարեսցի ժԵ ամ:

ՈԲ (ՇՂԸ) Ը. Եթէ որ ի հաւատս կացցէ ամիսս երկու եւ դարձցի յետս, նզովեալ եղիցի. որոշեցէք զամենայն ատուրս կենաց իւրոց իբրեւ զչարագործ, զի զաւանդ Տեառն իւրոյ կորոյս եւ ընդ ապաշխարողս մի՛ խառնէք յաւիտեան:

ՈԳ (ՇՂԹ) Թ. Յաւուրս Նոյի եղեւ ջրհեղեղն վասն այնոցիկ որ յաւսան զդատերսն Կայէնի: Եթէ զիւր խաւսեալ որ յաւսցի՝ մի՛ խառնէք զնա յաւիտեան, զի գայլ եղեւ, եւ ոչ ետ արհմել զհարսամիս իւր: Եւ զաւակ նորա որ խառնի՝ անիծեալ եղիցի:

ՈԴ (Ո) Ժ. Եթէ որ գոր ոչ իցէ խաւսեալ՝ յաւսցի, անիծեալ լիցի, անջատեցէք եւ տուր այլում եւ ոչ մեղանչէք:

ՈԵ (ՈԱ) ԺԱ. Երեց կամ սարկաւազ թէ շնան կամ գողանան՝ մի՛ պաշտեսցեն:

ՈԶ (ՈԲ) ԺԲ. Առնակին թէ մեռցի եւ այրն այլ կին արասցէ՝ Գ ամս ընդ ապաշխարողս եւ Գ՝ արեւնս մի՛ առցէ:

ՈԷ (ՈԳ) ԺԳ. Հաւատաւոր թէ գայթագղեսցի, թէ խորզով եւ սգով մտցէ
յապաշխարութիւն՝ Չ ամ դրան արտաքոյ եւ Գ՝ ընդ ապաշխարողս եւ Գ՝ արեւնս մի՛
անցէ:

ՈԸ (ՈԴ) ԺԴ. «Եթէ որ զկլին եհան առանց բանի պոռնկութեան, ինքն տայ շնալ նմա»
(Մատթ. Ե, 32), ապա թէ թողցէ եւ ապաշխարեսցէ՝ Ը ամ արտաքոյ, Չ ամ ընդ
ապաշխարողս ելցէ, Ե ամ արեւնս մի՛ անցէ: Այս փոխանակ ընդ իւր եւ ընդ կնոջն,
որպէս ասաց Տէր. «Թէ պահիցէք զպատուիրանս իմ, յաւիտեան կեցցիք» (Յով. ԺԵ,
10): Եւ յորժամ ապաշխարիցէք եւ խառնեսցիք՝ պատարագք ձեր ընդունելի լիցին
(Հմմտ. Հո. ԺԵ, 16): Ապա եթէ նոյնպէս մեռցիք, մի՛ տիրեսցիք ի նոսա եւ մի՛ թաղէք
զնոսա, որպէս ասէ երանելի առաքեալն. «Չի նոքա զարքայութիւն Աստուծոյ
ժառանգել ոչ կարեն» (Ա Կոր. ԺԵ, 50, 9): Եւ ոչ թէ նոքա միայն, այլ եւ որ կցորդ են
նոցա: Չի որ գայս առնէ, յաւիտեան կեցցէ (Հմմտ. Ա Յով. Բ, 17) եւ որ ոչն լսէ՝ մահու
մեռցի: Եւ եթէ յաշխարհի աստ ապաշխարութեանս այսպէս ոչ ապաշխարիցէք, իսկ
յաշխարհին հանդերձեալ զի՞ գործիցէք:

Ի

ԿԱՆՈՆՔ ՆԵՐՍԷՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵՒ ՆԵՐՇԱՊՀՈՅ ՍԱՄԻԿՈՆԷԻՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԼՈՒԽ[Ք] ԼԷ

Ա. Վասն յեկեղեցի տանել զսեղանս եւ ոչ ի տունս երիցունեաց:

Բ. Չառնուլ զինս երիցունեացն զպատարագ:

Գ. Ոչ դնել վաշխ զշնորհ եկեղեցոյ:

Դ. Ոչ վաճառել կամ վարձանս դնել:

Ե. Երկականանց ոչ ուտել զշնորհս եկեղեցոյ:

Չ. Շաքաթու եւ կիրակելի պատարագ մատուցի:

Է. Չանմատոյցն ոչ խառնել ի բաժակ:

Ը. Չսպաս եկեղեցոյ ոչ տալ ի հարսանիս:

- Թ. Կանանց ոչ տալ մկրտել:*
- Ճ. Քահանայից ըստ կոչման լինել նախագահ:*
- ՃԱ. Յեկեղեցուց չառնել ժամ առանց քահանայի:*
- ՃԲ. Դպրի չազանել զհնուորական հանդերձ:*
- ՃԳ. Չընորհս եկեղեցույ մասնատրել ըստ իւրաքանչիւր կարգի:*
- ՃԴ. Սպաս եւ պատարագիք աւագ երիցուն լինել:*
- ՃԵ. Չառնել ի տունս մկրտութիւնս:*
- ՃԶ. Կանանց չկալ մատ առ քահանայս ի մկրտելն:*
- ՃԷ. Սարկաւագի ոչ մկրտել:*
- ՃԸ. Ոչ առնուլ հաս յապաշխարողաց:*
- ՃԹ. Ոչ յայտնել զբանս խոստովանութեան:*
- Ի. Գերեզմանս յեկեղեցիս մատ ոչ առնել:*
- ԻԱ. Քահանայի վաշխ ոչ առնուլ:*
- ԻԲ. Յագապս մատունս ոչ բառնալ:*
- ԻԳ. Ոչ երթալ ի պատարագ որոց ժամ ոչ կայ:*
- ԻԴ. Տղայոց հարսանիս ոչ առնել:*
- ԻԵ. Չկուսանս այրեաց ոչ տալ:*
- ԻԶ. Չարջառ ոչ ձեռնադրել:*
- ԻԷ. Չպուտունս ոչ արհնել:*
- ԻԸ. Ոչ առնուլ զկենդանին նուիրեալ ողջ:*
- ԻԹ. Չառաջատրսն ոչ լուծանել:*
- Լ. Ծրագալուցին ցերեկն արէնս ոչ տալ:*
- ԼԱ. Ժողովրդականաց հրաման ոչ տալ քահանայական կարգի:*
- ԼԲ. Քահանային ոչ առնուլ արծաթագին աղախինս:*
- ԼԳ. Ոչ ունել ի վանս տնտես կին մարդ:*
- ԼԴ. Ուխտաւորաց ի վանս արթել:*
- ԼԵ. Ոմանք ձիաբոյժք եւ վաճառականք:*
- ԼԶ. Աղանդաւորաց վանս ոչ տալ:*
- ԼԷ. Յամենայն ամսեան շաբաթ մի պահել:*

[Կանոնք Ներսէսի եւ Ներշապիոյ]

Այս կանոնք եղան յաւուրս Ներսէսի կաթողիկոսի եւ Ներշապիոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի, տունս ԼԷ:

ՈԹ (ՈԵ) Ա. Չի ոչ է պարտ բաժանել զժողովուրդ վասն պտոյն եւ մտից սրբոյ եկեղեցույ, յորմէ համարձակեցան բաժանել զպատարագս անառակութեամբ ըստ տունս, յանդգնել բաժանել լրբաբար եւ զհաց սեղանոյ ի տունս իւրեանց, ոչ թողացուցեալ զժողովրդականսն տանել յեկեղեցի, զի արհմեսցին:

ՈԺ (ՈԶ) Բ. Այլ ի նոյն ինքն ի սուրբ եկեղեցուջն վասն նորին կռիս եւ խոցոտմունս ընդ միմեանս, զոր մեք իսկ տեսաք, զոր պարտ էր ահիւ եւ դողութեամբ կատարել զխորհուրդ սրբոյ պատարագին, այլ ոչ որովայնամոլութեամբ եւ ժլատութեամբ

թշնամանել զսրբութիւնսն. խափանեցին քահանայքն եւ զպատարագն, որ բաժանեն զպրաց, զի առցեն ի նոցանէ զինս վասն սուրբ պատարագին:

ՈժԱ (ՈԷ) Գ. Եղին ոմանք եւ վաշխս վասն դահեկանաց իւրեանց:

ՈժԲ (ՈԸ) Դ. Կէսք վաճառեցին ընկերաց իւրեանց որպէս ծառայս եւ այլքն ետուն վարձանս կանանց իւրեանց ամպարշտեալք ամենեւին, վատահացեալք ի բռնութիւն, անարժանութեամբ անձանց իւրեանց մեղան. եւ ժողովրդականք այնպիսի պատճառաւ բաժնոց կերեալ առանց արհնութեան զհաց պատարագին, եւ ոչ կանեցան տանել զքահանայս եւ զպաշտամենայս ի տունս եւ զմատուցողս պատարագին, այլ զերկականայս եւ զանդպիրս. այսպիսի անարժանիք հաճոյ թուեցաւ նոցա առնել զտունս իւրեանց թերակատար յարհնութենէ քահանայից, անմիտ ազահութեամբ զրկեալ զպաշտամենայս սեղանոյն ի հացէ ուխտին եւ զրկեցան ինքեանք յարհնութենէն Աստուծոյ: Կարգեցաք եւ սահմանեցաք՝ յայսմիտէտէ հրաժարեցեն քահանայք եւ ժողովրդականք յայսպիսի անառակ մահաբեր սովորութենէ:

ՈժԳ (ՈԹ) Ե. Եւ երկականայքն թէւ գրակարդացք իցեն եւ պաշտամենայք, ընդ զինուորս կացցեն վասն ուխտագանցութեանն, եւ ի պտղոյ եւ ի մտից սրբոյ եկեղեցոյ եւ ոչ միում մասին արժանի մի՛ լիցին զի չէ պարտ ապաշխարողաց առաջնորդութիւն առնել, զպտուղս եւ զուխտս պահանջել ընդ քահանայս: Նոյնպէս եւ տգէտք մի՛ իշխեսցեն մտից եկեղեցոյ, զի անիրաւ է. վասն անուսումնութեանն ընդ զինուորս կացցեն եւ զհայրենի հող եւ զջուր կալցին եւ յարքունիս հարկ տացեն եւ զորդիս ի զպրոց տացեն, զի ուսցին:

ՈժԴ (ՈՃ) Զ. Քահանայք զշաբաթու եւ զկիրակէի պատարագ մի՛ իշխեսցեն խափանել, որպէս եւ տեսաք ի բագում տեղիս, այլ մատուցեն անսխալ սաղմոսիք եւ մարգարէիք եւ առաքելաւք եւ աւետարանաւ կարգաւորաբար: Եւ զբաժակ սուրբ հաղորդութեանն մի՛ իշխեսցեն խափանել քահանայքն պատճառանաւք չքաւորութեան, որպէս ամբաստանեցին ժողովուրդք ի բագում տեղիս, որ արարեալ բազմաց անխնամող հոգոց իւրեանց, այլ մի՛ եւս լիցի, զի մի՛ գուցէ պարտաւորեալք պատուհասեսցին եւ տուժեսցին յԱստուծոյ. պատրաստեսցեն կատարել զսուրբ խորհուրդն անխափան հարկաւորապէս ամենայն զգուշութեամբ:

ՈժԵ (ՈՃԱ) Է. Եւ ի սրբոյ բաժակէն երկիրոյի տացեն ժողովրդականացն, ոչ թերացուցանել նոցա զսրբութիւնն եւ զանմատոյցն չխառնել, զի մի՛ դատապարտեսցին. եւ ի պատարագէ կիրակէի եւ տամից մի՛ իշխեսցեն ծուլանալ, մնալ ի տունս իւրեանց, այլ եւ յամենայն պաշտամանց. թէ ծուլասցի որ՝ յանդիմանեսցի եւ ի մասնէ մտից ատուրն զրկեսցի եւ յընկերաց իւրոց որոշեսցի, եթէ քահանայ իցէ, եթէ դպիր:

ՈժԶ (ՈՃԲ) Ը. Եւ զԿտակարանս եւ զմարգարէս եւ զառաքեալս եւ զԱւետարանս բովանդակ ստասցի սրբոյ եկեղեցոյ ի պտղոյ եւ ի մտից, եւ հանդերձս բովանդակ սրբոյ սեղանոյն եւ զեկեղեցոյ առազատ տանց փեսայից եւ հարսանց, զոր այլ մի՛

իշխեսցեն առնել. գոր թէ գտցի որ արարեալ՝ թէ քահանայ է՝ լուծցի, թէ դպիր՝ նգովեսցի:

ՈժԷ (ՈժԳ) Թ. Լուսք լուր ծանրագոյն հասեալ ի վերայ, եթէ քահանայք ի տեղիս տեղիս ինքեանք մկրտութիւն չառնեն, բայց ջուր իմն արինեն եւ տան ցմանկամարդսն, հրամայեալ նոցին իսկ ի նոցին տունս մկրտել զմանկունս իւրեանց, վասն որոյ պատուհասեցան աներեւոյթ տանջանալք, եւ այժմ, թէ գտցի որ արարեալ ի նմին վնասու, ի բաց որոշեալ լիցի ամենայն տամբ իւրով ի քահանայական ժառանգութենէն ամենեւին:

ՈժԸ (ՈժԴ) Ժ. Քահանայք գահասիրութեամբ մի՛ հակառակեսցին ընդ միմեանս, զի գոր շնորհն Աստուծոյ ընտրեաց նախ ի քահանայութիւնն՝ այն է նախաթոռ յեկեղեցոջ:

ՈժԹ (ՈժԵ) ԺԱ. Դպիր պաշտաման յեկեղեցոջ առանց քահանայի մի՛ իշխեսցէ կալ:

ՈԻ (ՈժԶ) ԺԲ. Եւ մի՛ զձեւ զինուորաց հանդերձի ունել եւ ի կարգի պաշտամնէից կալ, այլ ընդ զինուորս կացցեն, այլ զձեւ եկեղեցականաց ունել իւրոյ կարգին վայել է ըստ քահանայական արիւնի:

ՈԻԱ (ՈժԷ) ԺԳ. Եւ ժողովրդականք մի՛ հրապուրեսցին ի նոցանէ ի բաժանումն սրբոյ եկեղեցոյ, զի պատճառ խռովութեան բերէ, այլ զպտուղս եւ զմուտս ժողովրդականք միաբանութեամբ ի սուրբ եկեղեցին հատուցեն ամենայն յաւժարութեամբ անխափան. եւ մի՛ ըստ դասուց բաժին եւ երոցոց, որ եղել վնաս. եւ քահանայից առեալ ի սրբոյ եկեղեցոյ բաժանեսցեն կարգաւորաբար, որպէս արէն է. զլիսաւոր քահանայիցն՝ Բ մասունք եւ կէս մասին, եւ այլ քահանայքն՝ մէն Բ մասունս, եւ սարկաւագունքն՝ մի մասն եւ կէս մասին. եւ դպիրքն եւ այրի կանայքն թէ իցեն պարկեշտք՝ մի մասն առանց ամենայն հակառակութեան: Ապա եթէ իցէ որ, որ հակառակիցէ եւ առնիցէ խռովութիւն, այնպիսին դադարեալ լիցի յիւր կարգէն, եւ ընկերք իւր մի՛ իշխեսցեն ընդ այնպիսումն հաղորդել, եւ ժողովրդականք՝ առ քահանայս ունել զնա:

ՈԻԲ (ՈժԸ) ԺԴ. Պաշտան եւ պատարագիք եւ սպասք սրբոյ եկեղեցոյն ի գլխաւոր քահանային տան եղիցի, որպէս յառաջագոյն կարգեալ է: Եւ ինքն գլխաւոր քահանայն զեկեղեցին մի՛ իշխեսցէ թողուլ եւ գործոյ տան պարապել, այլ մշտնջենաւոր ի սուրբ եկեղեցոջն կացցէ, զի պաշտանն եւ աղաւթքն տունջեան եւ զիշերոյ ժամուցն եւ զտեսչութիւն ժողովրդոցն մի՛ խափանեսցէ. իսկ այլ ընկերքն զամառն փոխանակաւ կացցեն ընդ նմա անպղերգաբար: Ապա եթէ իցէ որ, որ սխալիցէ ի պաշտամանէն, պղերգութեամբ կամ երկրական հոգովք, ի մտիցն մի՛ իշխեսցէ մասն առնուլ: Քահանայք միակամք լիցին արինել միաբանութեամբ զժողովրդականսն եւ գորս որոշել ի սրբոյ եկեղեցոյն:

ՈԻԳ (ՈժԹ) ԺԵ. Սկրտութիւնս որ ծուլութեամբ մի՛ իշխեսցէ առնել, որպէս լսեմք, այլ երկիւղիւ եւ զգուշութեամբ, բուրուառաւք աւ ճրագաւք եւ առագաստեալ

վարագորարք, որպէս վայել է լուսաւորութեամբ սրբոյ աւագանին: Եւ աւագանն կանգնեցի յեկեղեցւոջն կամ ի տան պաշտամանն, թէ քարեղէն իցէ, թէ զինչ եւ իցէ՝ երկիրաձութեամբ արժանի եւ բաւականութեամբ գործոյն լուսաւորութեան, լայնութեամբ եւ խորութեամբ, զի բաւականաբար ծածկեցէ ջուրն զհասակ մանկանցն, որ մկրտիցինն: Եւ ի տունս շինականացն քահանայք մկրտութիւն մի՛ իշխեսցեն առնել, բայց վասն երկիրի մահու թէ վտանգ ինչ իցէ:

ՈՒԴ (ՈՒ) ԺԶ. Եւ կանայք առ քահանայս մի՛ իշխեսցեն կալ, բայց սարկաւագունքն սպասաւորեսցեն, եւ կանայք յիրեանց տեղին աղաթեսցեն, եւ մի՛ եղիցին գործակիցք քահանայիցն, որպէս լսենք, ունելով զտեղիս սարկաւագան:

ՈՒԵ (ՈՒԱ) ԺԷ. Զգուշացին առաւել եւս սարկաւագունք՝ մի՛ գուցէ մկրտութիւն առնիցեն յանդգնաբար ի կորուստ:

ՈՒԶ (ՈՒԲ) ԺԸ. Եւ քահանայք զապաշխարութիւն վաճառականութեամբ մի՛ իշխեսցեն տալ, այլ դաստիարակութեամբ հոգացին խրատել իբրեւ զկարեկիցս, զի ապրեսցին եւ հաս մի՛ առցեն ի նոցանէ մաքսաւորաբար. «Ձրի առեալ եւ ճրի տամք» (Մատթ. Ժ, 8):

ՈՒԷ (ՈՒԳ) ԺԹ. Եթէ որ ի քահանայից յայտնեսցէ երբեք զբանս ապաշխարութեան ապաշխարողացն՝ նզովիք լուծցի եւ ամէն իրաւք ջնջեսցի ի քահանայական ժառանգութենէն:

ՈՒԸ (ՈՒԴ) Ի. Գերեզմանս յեկեղեցիս մի՛ իշխեսցեն առնել, ապա եթէ զտցի որ արարեալ՝ յեկեղեցւոջն պատարագ մի՛ որ իշխեսցէ մատուցանել մինչեւ մաքրեսցեն զտեղիսն:

ՈՒԹ (ՈՒԵ) ԻԱ. Քահանայք դահեկանս վաշխել ամենեւին մի՛ իշխեսցեն. լուսն ի գրոց սրբոց ատել զվաշխողսն (Հմմտ. Գևտ. ԻԵ, 36), փախիցեն յարբեցութենէ՝ յիշելով զսահմանս արբեցողաց:

ՈԼ (ՈՒԶ) ԻԲ. Յագապս մասունս մի՛ բարձցեն՝ ըստ սրբոց կանոնին, այլ աղքատաց տացեն ի նմին ժամու յանդիման ազապատեառնն:

ՈԼԱ (ՈՒԷ) ԻԳ. Եւ ժողովրդականք հրաւիրեալք ի հաց պատարագին՝ մի՛ իշխեսցեն ճաշակել ի տունս իրեանց պատճառաւ հիրոց կամ գործակալաց՝ որկորստութեամբ. եթէ իցէ որ, որ կերիցէ, ի հաց պատարագին մի՛ իշխեսցէ երթալ. եւ քահանայք եւ ժողովրդականք ի ներքս մի՛ իշխեսցեն թողուլ զայնպիսին, զի անառակութիւն է եւ խիղճ հոգոց: Ապա եթէ իցէ որ, որ բռնաբար մտցէ, քահանայքն զնացեն արտաքս եւ զհացն մի՛ իշխեսցեն արհնել:

ՈԼԲ (ՈՒԸ) ԻԴ. Տղայոց պսակ մի՛ իշխեսցեն արհնել, եւ մի՛ կատարելոցն երկոցունց՝ առանց զմիմեանս տեսանելոյ, զի այսպիսի անժամ հարսանեաց գնացին վնասք մահաբերք. եւ ժողովրդականք զայսպիսի հարսանիս մի՛ իշխեսցեն առնել, զի նոցունց իսկ է կորուստ:

ՈԼԳ (ՈԻԹ) ԻԵ. Ոչ է պարտ զկուսանս այրեաց ամուսնացուցանել եւ ոչ զայրիս՝ կուսանաց, զի աննման են:

ՈԼԳ (ՈԼ) ԻԶ. Չեռնադրութիւն որ արջառոց մի՛ իշխեսցէ առնել:

ՈԼԵ (ՈԼԱ) ԻԷ. Քահանայք ի պուտանց արինել մի՛ իշխեսցեն երթալ, զի զաւշաքաղութիւն է, զի սուրբ պատարագն արինեաց:

ՈԼԶ (ՈԼԲ) ԻԸ. Չարջառս եւ զոչխարս քահանայք ի տունս իւրեանց կենդանի մի՛ իշխեսցեն առնուլ, զի ազահութիւն է, եւ թողուլ զտունն անպատարագ՝ ամպարշտութիւն է. եւ ժողովրդականք կենդանիս մի՛ իշխեսցեն տալ ցնոսս, ինքեանք արասցեն կարգաւորութեամբ ի տունս իւրեանց, զի արինութեան սրբոյ պատարագին արժանի լիցին ծախուն եւ վաստակաւքն:

ՈԼԷ (ՈԼԳ) ԻԹ. Ի սուրբ քառասներորդացն պահսն եւ կամ յառաջաւորս նորին մի՛ որ իշխեսցէ լուծանել ըստ սրբոյ կանոնին, եթէ լուծցէ որ ի քահանայից կամ յաշխարհականաց զաւուրցն կերակուր պատճառաւ հիւրոց կամ գործակալաց, յեկեղեցի մի՛ իշխեսցէ մտանել՝ մինչեւ տուժեսցի աղքատաց ապաշխարութեամբ:

ՈԼԸ (ՈԼԴ) Լ. Եւ մեծի շաքաթուն ճրագալուցին թէ մշակք, թէ տղայք, թէ ծերք՝ ի տունջեան արինաց մի՛ հաղորդեսցին. ապա եթէ իցէ որ, որ հաղորդեսցի վասն տկարութեան մարմնոյն՝ թան եւ զինի մի՛ իշխեսցէ ճաշակել ցժամն կատարելոյ սրբոյ պատարագին:

ՈԼԹ (ՈԼԵ) ԼԱ. Եւ քահանայական հրամանի ժողովրդականք հրաման մի՛ տացեն, զի նոքա են առաջնորդք ձեր եւ նոցուն եղբարքն ընդ նոցին ձեռամբ են. եւ ոչ մարթի ընդդէմ դառնալ, զի անկարգ է, զի իշխան է կապել եւ արձակել:

ՈԽ (ՈԼԶ) ԼԲ. Քահանայք մի՛ արբեցողք եւ մի՛ հանգանակողք եւ մի՛ արծաթագին աղախնայս ստանալ եւ կամ ի կապինաց պոռնկաց ի տունս տանել զգարշելիսն, զոր ոչ հրամայեն արեմք: Եւ վանականք, որ ի շէնս բնակեալ են, պարսպեալ զանձինս պահաւք եւ աղաթիւք եւ անվեհեր հիւրասիրութեամբ, որչափ Աստուած պատրաստէ՝ բաւական համարել, որպէս Քրիստոսի զինուոր:

ՈԽԱ (ՈԼԷ) ԼԳ. Եւ մի՛ ամենեւին, որպէս լուաք, հացարար եւ կովկիթ կամ խնեցահար ի վանսն տանել կին մարդ, զի թէ ուր չէր նմա հնար մտանել՝ կործանեաց զմարդն, ապա զհարսն զինչ իսկ առնէ:

ՈԽԲ (ՈԼԸ) ԼԴ. Եւ որ յանապատս բնակեալ ուխտաւորք յառաջ քան զմտանել արեգական գնացեն եւ յորժամ ծագէ արեգակն՝ երթիցեն, զուցէ ի սխալանս անկանիցին: Իսկ մոնագունք եւ վանաց մանկունք վանս մի՛ որ իշխեսցեն ուրեք ունել բայց ի վանս. ապա եթէ վանք չկան՝ յաւագ երիցուն տուն երթիցեն, զի չէ իշխանութիւն յայլ տան արթել. եւ մի՛ լիցի լսել, թէ մի վանք, բագում վանք, որ չէ հասարակ ըստ առաքելոցն կարգի:

ՈԽԳ (ՈԼԹ) ԼԵ. Այլ ոմանք ձիաբոյժք եւ վաճառականք եւ վաշխառուք փոխանակ կրանաւորութեան՝ շահաժողովք. յայսմհետէ դադարեցեն եւ ապաշխարեցեն զմեղան, զոր մեղան. ապա եթէ ոչ՝ յանդիման արժանի գործոցն պատիժս կրեցեն:

ՈԽԴ (ՈԽ) ԼԶ. Եւ մի՛ աղանդաւորաց երբեք վանս տալ, զի ոչ հրամայեն կանոնք առաքելականք:

ՈԽԵ (ՈԽԱ) ԼԷ. Արդ՝ զպատուիրեալս ձեզ առ ի մէնջ փութապէս կատարել ահին Աստուծոյ, յորում կայ մեծաց վարձուց հատուցումն: Եւ պատուիրեցաւ ձեզ յամենայն ամսեան պարապել խնդրուածոց զաւուրս շաբաթու միոջ, խնդրել յԱստուծոյ Չմարմնոյ առողջութիւն եւ հոգւոյ փրկութիւն:

ԻԱ

ԿԱՆՈՆԷ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ [ԳԼՈՒԽԷ Թ]

Ա. Վասն յաղուհացսն զշաբաթ կիրակէսն ոչ պահել եւ ի շաբաթու երիկունն ապաշխարողաց ոչ քարոզել:

Բ. Կիրակէի եւ ի Չատկէ մինչեւ ցՊենտակոստն ծունր ոչ դնել:

Գ. Չշաբաթ, կիրակէս պահոցն լուծանել ի պանիր, ի ձու, որպէս ի ձէթ, ի ձուկն եւ ի զինի:

Դ. Յաւուրս շաբաթու ոչ դատարկանալ ի գործոյ:

Ե. Ոչ առնել զէնմունս յորքաթու եւ ի չորեքշաբաթոջ:

Զ. Չյայտնութիւնն եւ զծնունդն Քրիստոսի ի միասին տաւնել:

Է. Վարդավառին պահոց եւ աշխարհամատրանն տաւնի:

Ը. Դեք առանց հրամանի Աստուծոյ ոչ իշխեն մտանել ի մարդ:

Թ. Դիւահարի չհաղորդել մինչեւ սրբեցի:

[Կանոնք Յովհաննու Մանդակունոյ]

Չմեծ եւ զանբաւ, զբարերար եւ զմարդասէր Տեառնէն պարտիմք գոհանալ հանապագ, որ արար զմեզ մտաւոր, բանաւոր, հոգեւոր, եւ ետ մեզ ճանաչել զանուն իւր սուրբ եւ ասէ. «Ես ընդ ձեզ եմ յաիտեանս ժամանակաց»:

ՈՒՋ (ՈՒԲ) Ա. Վասն սրբոյ պատեքին պահոցն ի կանոնս ի շաբաթու ոչ հրամայի պահել յայտ անտի է, զի շաբաթն ար՝ երիկունն ապաշխարութեան, չբարոզի ի մի դէմսն, ըստ Մովսէսի արիւնադրին հրամանի պարտիմք պատուել եւ ի միւս, զի կարապետ է մեծի թագաւորին յառաջընթաց, ընդ առաջ ելանէ ճրագաւք եւ մոմեղինաւք կիրակէին:

ՈՒԷ (ՈՒԳ) Բ. Այլ վասն կիրակէի պահելոյ, ոչ կանոնք հրամայեն եւ ոչ վարդապետք, այլ նգովեն եւ անէծս ի վերայ դնեն. զնոյն եւ ՅԺԸ եպիսկոպոսքն ի Նիկիայ՝ ի սուրբ ժողովն, նգովս կարգեցին եւ կնքեցին:

ՈՒԸ (ՈՒԴ) Գ. Այլ եւ յար կիրակէի եւ ի Չատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն ծունր կրկնել ոչ հրամայեցին, այլ յաղաթս կալ:

ՈՒԹ (ՈՒԵ) Դ. Եթէ ասիցէ որ, թէ զինի որթոյ բերէ եւ ձեթ՝ ծառոյ եւ ձուկն՝ ջրոյ, ո՛վ անհեղեղ զգայարան, այն է Նեստորի անիծելոյ աղանդն, զի Բասիղ Կեսարացի զձուկն գազան ասէ, եւ առաքեալ վկայէ. «Այլ մարմին ձկան եւ այլ մարմին անասնոյ եւ այլ մարմին թռչնոյ» (Ա Կոր. ԺԵ, 39): Արդ առաքեալ մարմին ասէ եւ հերձուածողն՝ ջուր: Արդ՝ զիա՞րդ իցէ ջուր, զի կենդանի է՝ յաղք, ոսկերք, ջիղք, արիւն, աչք. ա՛ղէ, քննեա խորհրդի ի ձկունս եւ ի գազանս, որ ի ցամաքի են՝ առեւծ, ինծ, արջ, վիշապ, որ է աւձ եւ զիրք ասեն սինկղ եւ հիդրայ ծովայինք. սինկղն շուն ասի երեք գլխի եւ հիդրայն եւս չարագոյն քան զնա, բայց զիրեանց գորդիսն ոչ ուտեն, իսկ ձուկն զիր մերձաւորութիւնսն ուտէ, եւ մարդ եւս ուտէ. ապա զիա՞րդ եւս իցէ ջուր: Այլ կան եւ հաւք ջրայինք եւ անասունք, եւ ո՞վ է, որ առանց ջրոյ սնանի: Արդ՝ զիրք զձուկն կենդանի ասեն եւ պատարագ եւս առնեն: Եկ եւ առ ձեթ. զիրք՝ զիղ եւ զձեթ մի ասեն: Եսայի ասէ. «Փայտ իւղոյ» (Ես. ԽԱ, 19). եւ Դաւիթ ասէ. «Ծերութիւն իմ ի ձեթ պարարտութեան.» (Մաղ. ԴԱ, 11) եւ աւետարանագիրն ասէ, վասն կուսանացն, թէ ձեթ ոչ առին (Հմմտ. Մատթ. ԻԵ, 3). եւ եթէ «Տուք մեզ յիւղոյ ձերմէ» (Մատթ. ԻԵ, 8): Ահա յայտ է, թէ իւղ եւ ձեթ մի են: Դարձեալ. ոչ եթէ Ադամ պանիր եկեր, այլ պտուղ ծառոյ եւ ել ի դրախտէն (Հմմտ. Ծննդ. Գ. 6, 23): Իսկ վասն զինոյ զիրք ասեն. «Չարբեցողսն եւս չար քան զդիւահարսն». գոր եւ առաքեալ ասէ. «Մի՛ արբեցողք» (Առակ. ԻԳ. 20) եւ ոչ ասաց թէ մի՛ ըմպէք զինի, զի եւ Նոյի հրամայեաց ըմպել զինի վասն տրտմութեան, զի ցՆոյ զինի ոչ էր, բայց միայն խաղող: Ապա Նոյի հրամայեաց առնել վասն տրտմութեան. նոյնպէս եւ մեզ ետ ի վայելչութիւն, ոչ եթէ արբենալ եւ զեղխել, այլ կերակուրս յորժամ ուտենք ի նմին կամք, իսկ յորժամ արբենամք՝ զայլ խորհուրդս ածենք զմտաւ եւ ոչ զԱստուծոյն, գոր եւ Եսայի ասաց. «Վայ այնոցիկ, որ յառնեն ընդ առաւառս՝ եւ զհետ լինին ցբոյն» (Ես. Ե. 11) եւ զինոյն, որ «Գինին, անդէն իսկ զնոսին այրէ» (Ես. Ե. 11): Դարձեալ ասէ. «Քահանայն եւ մարգարէն յիմարեցան վասն ցբոյն» (Ես. ԻԸ, 7): Յառաջ ուխտաւորքն Սամուէլ եւ Սամփսոն եւ

որդիքն Յովնադարայ միս ուտին, բայց գինի եւ ցքի ոչ ընպէին. զի գինի եւ հացաւորի եւ մեղրաւորի եւ ամբրաւաւորի մի են, զոր զիրք վկայեն, զի պանիր եւ իւղ եւ ձու եւ ձուկն եւ ձէթ մի են: Թէ ասիցէ որ, թէ ձու յար Ի կենդանի լինի. եւ կենդանի անասնոյ, թէ յար Ի դարման ոչ լինի, մեռանի. բայց զոր Հին եւ Նոր Կտակարանաց ասացեալ է եւ վարդապետացն, որ են այս՝ Աթանաս, Կիրեղ, Յովհաննէս, Սահակ Երուսաղէմի, Ակակ, Գրիգոր Աստուածաբան, Գրիգոր Նիսացի, Գրիգոր Նեոկեսարեայ, Բասիլ Կեսարացի, Երէնիոս, Իրեգիմէս, Եւսեբիոս, Կղեմենտոս, Տիմոթէոս, Յովհան Կոստանդնուպալսի, Չէնոբ, Սեբերիանոս: Արդ՝ զոր սոցա կարգաւորեալ է, մարգարէից եւ առաքելոց վկայութեամբ չէ պարտ ումեք զանց առնել:

ՈՏ (ՈԽԵ) Ե. Ի Չատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն ամենայն աւուրքն որպէս կիրակէ են, ծունր ոչ հրամայի դնել, այլ յոտն կալով երկրպագութեամբ մատուցանել զաղաթսն:

ՈԹԱ (ՈԽԶ) Չ. Ի Պենտակոստէն մինչեւ ցՎարդավառն Բ շաբաթք ուտին եւ միս պահի. Վարդավառն՝ տան առաքելոցն եւ Մատուռնն ըստ հնումն, Տաղաւարահարացն ի նորումս. նաւակառիք սուրբ տեղեացն Երուսաղէմի եւ մարտիրոսաց յիշատակք:

ՈԾԲ (ՈԽԷ) Է. Ի Պենտակոստէն յառաջի ծոմոյն պահս ցուրբաթ ար պահել եւ յուրբաթուն ուտել՝ անկարգութիւն է. պահել պարտ է մինչեւ ցերեկոյն, եւ զուրբաթ որպէս կիրակէ պատուեն եւ ի գործոյ դատարկացուցանեն՝ մեղք են, եւ կոչեն զնա ծեր, եւ ո՞յր տեսեալ է զնորա ծերութիւնն, զի Ե արն աւագ են քան զնա:

ՈՏԳ (ՈԽԸ) Ը. Եւ որ ի չորեքշաբաթոջ եւ յուրբաթու մարտիրոսաց յիշատակ առնէ եւ տանս զենմամբ՝ մեղք են, զի եթէ ի կարգի էր, ապա Չատկին ուրբաթն ար պարտ էր առնել մատաղ, զի Քրիստոս աստուած արարիչն երկնի եւ երկրի ուրբաթուն խաչեցաւ, եւ ընթերցուածք եւ սաղմոսք եւ Աւետարանք այն ար շատ է, եւ ամենայն մարդիկ այն ար ազատեցան ի մեղաց, եւ դրախտն այն ար բացաւ ի ձեռն աւագակին, եւ զմարդիկ ի ծառայութենէ այն ար ազատեաց եւ ի սատանայէ այն ար զերծոյց Քրիստոս, բայց կարգք եկեղցւոյ զայն ար զատ պահել հրամայեն, եւ փոխանակ նորա ուտել զայլ վեց աւուրսն մինչեւ ցՊենտակոստէն:

ՈՏԴ (ՈԽԹ) Թ. Եւ որ Ծնունդ առնեն յառաջ քան զՅայտնութիւնն՝ չէ արժան, զի սուտ է, զի Ծնունդն եւ Յայտնութիւնն մի են, եւ յայտ յընթերցուածոյն է, որ ասէ. «Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս» (Մատթ. Ա, 18):

ՈՏԵ (ՈՏ) Ժ. Դեւք առանց հրամանի Աստուծոյ ոչ իշխեն մտանել ի մարդ. եւ յայտ ի Սաւուղայ է, զի ասեն ծառայքն Սաւուղայ. «Այս չար ի Տեառնէ խեղդէ զքեզ» (Ա Թագ. ԺԶ, 15). եւ վասն Յորայ Աստուած ետ հրաման, զի ասէ Տէր ցատանայ. «Ահա մատնեն զնա քեզ» (Յոր Բ, 6). եւ յերամակ խոզիցն ոչ իշխեցին մտանել դեւքն առանց հրամանի Աստուծոյ, ապա ի մարդ զիս՝ որ իշխեն մտանել: Բայց, ասեն զիրք. Որ անմեղն է եւ առաքինանայ, իսկ յոմանց պատիժս խնդրէ եւ զոմանս խրատէ:

ՈԾԶ (ՈԾԱ) [ԺԱ]. Բայց արեւն ոչ է պարտ առնուլ մինչեւ սրբի. ապա եթէ ի նմին վախճանի, եւ գոհութեամբ ընդունի ընդ մարտիրոսս, պայծառանայ առաջի Աստուծոյ, զոր առաքեալ ասէ. «Մատենցի զայնպիսին սատանայի ի սատակումն մարմնոյ, զի ոգին ապրեսցի յաւուր տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի» (Ա Կոր. Ե, 5):

ԻԲ

ԿԱՆՈՆՔ ԱԲՐԱՀԱՄՈՒ ՄԱՍԻԿՈՆԷԻՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԱՌՎԱԶԱԳԱՆ ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԱՐՔԱՅ [ԳԼՈՒԽՔ Գ]

Ա. Եթէ ոչ են հոգիք ննջեցելոցն ի զիտութեան աստի իրացս:

Բ. Եթէ որք աղաւթեն առ նշխարս վկայից՝ Աստուած է ընդունող աղաւթիցն եւ հատուցանող:

Գ. Եթէ հոգիք վախճանելոցն ոչ են միմեանց ի ծանաւթութեան:

Կանոնք Արրահամու

ՈԾԷ (ՈԾԲ) Ա. միտ դիր, ո՛վ սիրելութիւն, զի եթէ զիտութիւն եւ անզիտութիւն յաղագս հանգուցելոցն ասիցէ որ ինչ առ բանս, ո՞վ որ այնպէս ախմար, եթէ ոչ հանգուցեալքն. այլ Աստուած ընդունիչ է պատարագացն եւ կատարիչ ուխտից, լսէ աղաւթից կենդանեացն եւ թեթեւացուցանէ [զբեռինս] ոգւոցն մեռելոց յուսով ննջեցելոցն. ուսուցանեն մեզ եւ զայս Սուրբ գիրք, որպէս Եղիսէոս ոչ մանկանն մեռելոյ լսելով, այլ մարն աղաչանաց, կենդանացոյց զմանուկն եւ աւանդեաց մարն (Հմմտ. Գ Թագ. ԺԷ, 17-23): Եւ տէր Աստուած մեր գթալ, ասի, յայրի կինն եւ յարուցանել զմիամար որդին. այլ առաքելոցն զայրեացն արտասուս եւ կառաչս տեսանելով յարուցին զՏաբիթայն

եւ աւանդեցին նոցա: Արդ՝ եթէ կենդանեացն աղափիւք ի մեռելութենէ ի կենդանութիւն գիտէ ածել աստուածային զարութիւնն՝ կարի յոյժ եւ մեղաց թողութիւն հաւատասցուք առնուլ յուսով ննջեցելոցն, որք ի կենդանեաց յաղագս նոցա խնդրեսցեն:

ՈՃԸ (ՈՃԲ) Բ. Իսկ եթէ որ յաղագս վկայիցս Աստուծոյ տարակուսանայցէ, լուիցէ հաւանաբար, զի ի բազում եւ ի հեռաւոր տեղիս նշխարք միոյ միոյ վկայից բաշխեցան, որպէս եւ Պետրոսի առաքելոյ ի Հռոմ եւ ի Հայս եւ յԱղուանս, թերեւս յԵթովպիա եւ ի Պարսս, իբր ասասցուք բաժանեցաւ ոգին Պետրոսի ըստ իւրաքանչիւր մասանց նշխարացն՝ եթէ ամբողջ պահելով՝ ամենայն ուրեք է, որ են երկոքին անհնարին, զի բաժանումն մարմնոյ իսկ, մարմին արարածական բնութիւն բաժանիլ բնաւորեցաւ: Իսկ ամենայն ուրեք լինել աստուածութեանն է առանձին: Իբր աղափեսցուք առ նշխարս սրբոցն, բարեխաւս կացուցանելով առ Աստուած, շնորհք աստուածային հանգուցեալ յոսկերս նոցա ի ժամու նահատակութեանն եւ բաժանի ըստ նշխարացն եւ անբաժանելի մնայ ըստ բնութեանն, վասն զի աստուածային զարութիւն է. զայս ուսուցանէ քեզ եւ լոյս արեգական, զի բաժանի ի ժամու ինքն եւ անբաժանելի մնայ ըստ բնութեան, այլ ոչ հանապազ զայս կարողութիւն ունի, զի արարած ապականելի է: Արդ՝ եթէ այս այսպէս, ուր եւ իցեն նշխարք սրբոցն, առընթեր է եւ շնորհք աստուածային, որ լսէ խնդրուածոց խնդրողաց եւ հատուցանէ ըստ իւրաքանչիւր պիտոյից, վասն զի արարչական է զարութիւնն. իսկ ընդէ՞ր ամենեւին ի բարեխաւսութիւն կոչենք զուրբ նահատակսն եւ ոչ գնոյն ինքն Աստուած թախանձեցուցանենք. վասն զի ամաւթալից ենք մեղաւք եւ ոչ կարենք համարձակապէս մերձենալ առ Աստուած, միջնորդ ունինք զսրբոց համարձակութիւնն, որք տաճար եղեն հոգւոյն սրբոյ, զի նոքաւք զշնորհս Աստուծոյ խաւսելով զակնկորութիւն մեր անպատկառելի գործեսցէ եւ ըստ իւրում առատութեանն պարգեւեսցէ զպէտս խնդրողին, զի ամենայն արարածական բնութիւն բարեխաւսել, այլ ոչ ունի իշխանութիւն զբաւութիւն պարգեւել: Եւ այսքան մեզ յաղագս ազդումն առնելոյ հրաժարելոցն ի կենդանեաց ճառեցաւ:

ՈՃԹ (ՈՃԳ) Գ. Իսկ յաղագս ծանաւութեան առ միմեանս, վաղ իրք են ի միմեանց ի վախճանելոցս եւ յետոյ ժամանակ ի ծանաւութեան՝ են երկու զանազանութիւնք. կամ ըստ սովորութեան մարմնոյ ի կարգաւորութենէ ծանուցեալ լինի, զի պահեսցէ զյիշատակ անմոռաց, զոր երբեմն տեսեալ ճանաչէր, իսկ ի ծերութիւն հասելոյն, զոր ի մանկութեանն ունէր, տեսակ ի մտի ունելով վրիպէ զծանաւութիւնն եւ կամ մարգարեական ակամբ տեսեալ զոր ծանիցէ, որպէս Պետրոս զՄովսէս եւ զԵղիայն ի լերինն: Ապա ուրեմն հասարակական ասել զծանաւութիւնն ի վերայ ամենայն ննջեցելոցն շամբուշ ինձ թուի, զի որպէս ննջեցին նույնպէս եւ յարիցեն, զի ոմանք մանկունք, եւ ոմանք ծերք, արք եւ կանայք, իսկ տէր յաւետարանին հրեշտակակերպ ասաց զյարութեանն մանկունս: Այլ եւ ոչ մարգարէութիւն ամենեքեան տեսցեն, բայց միայն առաքինիքն ցնծալով ընդ առաջ յաջոյ կողմանէն ըստ Աւետարանին բանի հրաւիրեալք յարքայութիւնն:

ԻԳ

ԿԱՆՈՆԸ ՎԵՐՋՆՈՅ ՍԱՀԱԿԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԼՈՒԽԸ ԺԵ

- Ա. Եպիսկոպոսի ոչ զգենույ երկաթս:*
- Բ. Եպիսկոպոսի ոչ է պարտ թողույ զկարգն եւ զնալ յանապատ:*
- Գ. Քահանայի որ առանձնանայ` ասել Արհնութիւն եւ փառս:*
- Դ. Քահանայի որ արկանայ` առանձին ասել Արհնութիւն եւ փառս:*
- Ե. Արկի եւ բորոտի ի հիւանդանոցս կալ եւ մի` յանապատս եւ ոչ առնուլ սքեմ:*
- Չ. Արկի եւ բորոտի հաղորդել, թէ ի մեղս չեն:*
- Է. Սքեմատր որ արկանայ կամ բորոտի ի նմին կրանաւորանոցի կա՞լ:*
- Ը. Ոչ կատարել զյիշատակ ելից իւրոց ի կենդանութեան իւրում:*
- Թ. Հաղորդութիւն կիրակէէ ի կիրակէ պահել եւեթ:*
- Ճ. Որ զկնի ժամու հաղորդիցին:*
- ՃԱ. Սիւնական որ հաղորդիցի:*
- ՃԲ. Վասն սրբոյ սեղանոյն որ խոպանանայ:*
- ՃԳ. Վասն ամանոյ ձիթոյն:*
- ՃԴ. Վասն յաւելուածոյ ձիթոյն:*
- ՃԵ. Վասն քառասունս ունելոյ:*

Հարցմունք կանոնականք Յովհաննայ Սիւնականի քաղաքաց եւ առնթերադրեալ պատասխանիք նմին` Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի եւ նորին աթոռակցաց եպիսկոպոսաց բազմաց:

ՈԿ (ՈԾԴ) Ա. Հարցումն. Եթե պա՞րտ իցե եպիսկոպոսին մինչդեռ յեկեղեցուջ իւրում իցե եւ ի գործ եպիսկոպոսութեան, երկաթս առնուլ յանձն իւր եւ այնու վարել գտեսչութիւնն:

Պատասխանի. Չէ՛ արժան, զի կեղծաւորութեան եւ մարդահաճոյութեան կարծիս տայ ժողովրդեանն:

ՈԿԱ (ՈԾԵ) Բ. Հարցումն. Եթե պա՞րտ է եպիսկոպոսի կրանաւորել սքեմաւորութեամբ ինքեամբ իսկ եւ զիւր գործ թողուլ:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ, այլ յոր կոչումն կոչեցաւ՝ ի նմին յարամնալ:

ՈԿԲ (ՈԾԶ) Գ. Հարցումն. Որ ոք պռոնկեալ է եւ ի բազում մեղս մեծամեծս շաղախեալ եւ յերիցութիւն ըմբռնի ոչ կամաւ եւ յետոյ նեղեալ ի խղճէն թողուլ զկարգն եւ ի մեծամեծ ճգնութիւնս ձեռնարկէ խիստ կրանիւք՝ արժա՞ն է Աւրհնութիւն եւ փառս ասել առանձինն իւր վարս, թէ ոչ:

Պատասխանի. Արժան է, մանաւանդ թէ միայնակեաց իցէ:

ՈԿԳ (ՈԾԷ) Դ. Հարցումն. Եթե երեց ոք բորոտի կամ արկանայ, պա՞րտ է յառանձին աղաւթսն իւր Աւրհնութիւն եւ փառս ասել եւ աւետարանել, թէ բնաւ իսկ զինուորել:

Պատասխանի. Յառանձին աղաւթս ասել արժան է՝ Աւրհնութիւնն եւ փառս, բայց յայլ ինչ մի՛ համարձակել:

ՈԿԴ (ՈԾԸ) Ե. Հարցումն. Եթե պա՞րտ է արկի կամ բորոտի սքեմ առնուլ կրանաւորութեան եւ յանապատի բնակել առաքիմութեան աղագաւ:

Պատասխանի. Չէ պարտ, այլ ի հիւանդանոցս ընդ ընկերս հաւասարել:

ՈԿԵ (ՈԾԹ) Չ. Հարցումն. Թէ արժա՞ն է բորոտի եւ արկի ի սուրբ խորհրդոյն ճաշակել, եթէ վասն ախտին ոչ մերձենալ, թէս սուրբ իցէ:

Պատասխանի. Թէ սուրբ է՝ պարտ է համարձակ մերձենալ, զի գարշել ի հաղորդութիւն՝ ոչ ախտաւոր մարմին եւեթ, այլ եւ որ պղծեալ մեղաւք հոգին եւ մարմին է:

ՈԿԶ (ՈԿ) Է. Հարցումն. Եթե պա՞րտ է, որ ոք կրանաւորէ յանապատի եւ արկանայ կամ բորոտի, թողուլ գտելին եւ ի հիւանդանոցս երթալ, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ, այլ ի նմին մշտնջենաւորել կրանաւորութեանն յանապատի, բայց եթէ առ չգոլ ունողաց եւ հարկ լինիցի:

ՈԿԷ (ՈԿԱ) Ը. Հարցումն. Եթե պա՞րտ է ի կենդանութեան զպատարագս ելից իւրոց կատարել ումեք զհոգւոց հանգիստ, զյիշատակ եւ զմասն, թե՞ յետ վախճանին այսոքիկ կատարին:

Պատասխանի. Չէ պարտ նախ քան զվախճանն զկատարման պատարագս ի կենդանութեանն մատուցանել, վասն զի սուրբ առաքեալքն, եւ յետ նոցա սուրբ հարքն, յետ կատարածի կենացն ի հանգիստ հոգւոցն եւ ի թողութիւն մեղաց զայսոսիկ հրամայեցին կատարել:

ՈԿԸ (ՈԿԲ) Թ. Հարցումն. Չիացն մատուցեալ, սրբեալ եւ եղեալ մարմին Աստուծոյ, արժա՞ն է պահել զգուշութեամբ տարւոյ ի տարի ի պահարանս, զոր եւ առնեն իսկ, կամ թէ եւս աւելի ժամանակս, թէ ոչ:

Պատասխանի. Չէ պարտ, բայց կիրակէէ ի կիրակէ, կամ խորհրդոյ ի խորհուրդ, այլ աւելի ոչ:

ՈԿԹ (ՈԿԳ) Ժ. Հարցումն. Քահանայ յորժամ արտաքոյ եկեղեցւոյ հարկաւորի զխորհուրդն տալ կա՞ն արգելականաց կա՞ն հիւանդաց, ա՞րժան է զճաշակմանն, կամ յետոյ, զգոհութեան աղաւթսն մատուցանել, թէ ոչ:

Պատասխանի. Ասել պարտ է զճաշակմանն:

ՈԿՂ (ՈԿԴ) ԺԱ. Հարցումն. Քահանայ որ սինական է կամ խցարգել եւ զսուրբ խորհուրդն խնդրէ առ ի հաղորդել, արժա՞ն է իւրովի կատարել զհաղորդութեանն եւ զգոհանալոյն աղաւթս յարգելանի անդ կամ ի սեան, եթէ նորին իսկ մատուցողին այսոքիկ պատշաճին:

Պատասխանի. Չճաշակմանն պարտ է ասել, եւ զգոհութեանն ասացեալ է:

ՈԿԱ (ՈԿԵ) ԺԲ. Հարցումն. Ի մատրունս, յորս սեղան հաստատեալ է եւ գործն իւր ոչ գործի հանապազ ի վերայ, ոչ քահանայ առընթեր եւ ոչ սպասաւորութիւն, այլ մի ար ի տարւոջն երթան պատարագ մատուցանել. արժա՞ն է ի պատուի ունել, թէ շարժել:

Պատասխանի. Շարժել արժան է, զի մինչ հանապազ գործն ի վերայ չկատարի, նա արհամարհեալ է ոչ սեղան:

ՈԿԲ (ՈԿԶ) ԺԳ. Հարցումն. Թէ անխիղճ պա՞րտ է համարել զձեթդ, որ բերեն յԱստուծոց ապուղայիւք մեռելուտովք եւ անսուրբ անասնոց, թէ ոչ:

Պատասխանի. Անխիղճ պարտ է լինել, զի բազում ինչ յանսրբոց առաւել պատուական է մարդկան քան զսրբոցն, որպէս փղոսկր եւ ապրեշում եւ ընձենի եւ այլք:

ՈԿԳ (ՈԿԷ) ԺԴ. Հարցումն. Թէ պա՞րտ է յայնմ ձիթոյ յաւելուլ ի մկրտութեան ձեթն եւ այնու կնքել զմարդիկն կամ թէ բնաւ պարտիցէ յաւելուածովք վարել:

Պատասխանի. Ոչ է պարտ վարել յաւելլուածովք, զի ունայնանայ շնորհն եւ յանգիտութիւն կրթի, այլ պարտ է յամենայն տարուջ ի հայրապետէն ընդունել, ըստ կանոնական հրամանի սուրբ հարն Սահակայ:

ՈՂԴ (ՈԿԸ) ԺԵ. Հարցումն. Չքառասունս, զոր կատարէ աշխարհ վասն մեռելոց, արժան է յիրաւի համարել եւ գովել, թէ ոչ, եւ կամ ուստի՞ իցէ հրամանդ աշորիկ:

Պատասխանի. Կարի քաջ պարտ է յիրաւի համարել, գովել եւ յորդորել, վասն զի առաքելական է հրամանդ եւ աւանդութիւնդ: Այս ասպարէսք են նահատակաց սուրբ հարցն ի սուրբ Հոգւոյն, որ եւ մեզ ծարաւելոցս արբուցանէ առ ի բժշկել զմարմնական վէրս եւ թեթեւացուցանել զբեռն հոգւոց, զոր մեղաւորս միահամուռ ասացից, որ է ըստ ախտից մերոց:

ԻԴ

ԿԱՆՈՆՔ ՏԵԱՌՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ԻՍԱՍՏԱՍԻՐԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԳԼՈՒԽԷ ԼԲ

Ա. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ որ արբենայ:

Բ. Աշխարհական որ զնոյն առնելով:

Գ. Վասն շաքաթու եւ ճրագալուցի Չատկին:

Դ. Վասն որ առ վաղիւն պսակ ընդունի:

Ե. Վասն քառասնորդաց Չատկին:

Զ. Վասն Աղուհացիցն շաքաթու եւ կիրակէի:

Է. Վասն նոցին աւուրցն պահելոյ եւ լուծանելոյ:

Ը. Վասն հացին եւ բաժակին որ ի սուրբ սեղանն ելանէ:

Թ. Վասն սուրբ միտունին:

Ճ. Վասն մկրտութեան ձիթոյ:

ՃԱ. Վասն հիւանդացն ձիթոյ:

ՃԲ. Վասն սրբոյ սեղանոյն:

ՃԳ. Վասն սրբոյ աւագանին:

ՃԴ. Վասն երախայիցն ձեռնադրութեան:

ՃԵ. Վասն քահանայի, որ պսակ դնէ:

ՃԶ. Վասն երկեկաց գուգաւորութեան:

ՃԷ. Վասն երեկոյի շաքաթուն:

ՃԸ. Վասն կիրակէին զիշերապաշտաման:

ՃԹ. Վասն զՍուրբ Աստուածն ասելոյ:

Ի. Վասն զԽաչեցարն ասելոյ:

ԻԱ. Վասն առաջարանիցն սաղմոսաց եւ քարոզութեան:

- ԻԲ. Վասն առաւատիցն պաշտաման:*
- ԻԳ. Վասն երեկորիցն պաշտաման:*
- ԻԴ. Վասն կիրակէիցն առաւատից:*
- ԻԵ. Վասն քարոզութեան չորիցն դրուագաց:*
- ԻԶ. Վասն ջրոյն արհնութեան ի Յայտնութեան ատուր:*
- ԻԷ. Վասն խաչ արհնելոյ:*
- ԻԸ. Վասն պաշտելոյ զխաչ:*
- ԻԹ. Վասն չհաղորդելոյ ընդ հերձուածողս:*
- Լ. Վասն մկրտութեան ւետարանացն Յայտնութեան ատուր:*
- ԼԱ. Վասն պատուելոյ զաւր կիրակէին մինչեւ ցերեկոյն:*
- ԼԲ. Վասն չարադանդ մծղնէիցն, որ են պայլիկեանք:*

Կանոնք Յովհաննու Իմաստասիրի

ՈՂԵ (ՈԿԹ) Ա. Եպիսկոպոս կամ քահանայ կամ սարկաւազ կամ ով եւ իցէ յովստէ եկեղեցոյն, յարբեցութեան գտեալ՝ մի՛ իշխեսցէ պաշտել զկարգն մինչեւ ատուրս ընդ մէջ արարեալ սրբեսցէ զինքն ապաշխարութեամբ, պահաւք եւ աղաւթիւք, եւ ապա համարձակեսցի մատչել ի կարգն իւր եւ ի հաղորդութիւն. իսկ եթէ յամառեալ ի նմին որկորստութեան յամեսցէ՝ լուծցի:

ՈՂԶ (ՈՂ) Բ. Աշխարհական որ զնոյն առնելով մի՛ իշխեսցէ առանց զղջման եւ ապաշխարութեան հաղորդել. ապա եթէ ի նմին զեղխութեան մնացեալ յերկարեսցի որ՝ որոշեսցի:

ՈՂԵ (ՈՂԱ) Գ. Ոչ է արժան յատուր շաբաթու եւ կամ ճրագալուցի Չատկին պսակադիրս առնել, զի սուրբ ատուրք Յարութեանն առաջի կան, յորս պարտ է աղաւթել եւ հսկել, եւ հոգեւորական կարգաւք մխիթարել զանձինս, եւ ոչ մարմնական զեղխութեամբ զտուրք ատուրցն խորհուրդ արհամարհել եւ ընդ ոտն հարկանել: Իսկ եթէ որ զտցի զայս արարեալ, պսակն անվաւեր լիցի եւ պսակադիրքն ընդ պատժովք եղիցին, մինչեւ ապաշխարեսցեն. եւ եպիսկոպոսին տեսեալ, որպէս կամի մարդասիրեսցէ ի վերայ նոցա:

ՈՂԸ (ՈՂԲ) Դ. Ոչ է արժան, յորժամ առ վաղիւն պսակ է ընդունելոց, յերեկորէն ժողովս առնել եւ արբենալ եւ զեղխել, այլ պարկեշտութեամբ եւ աղաւթիւք արժանի առնել զինքեանս պսակին արհնութեան եւ աստուծային հաղորդութեան: Ապա եթէ որ զտցի զայս արարեալ, քահանայն զաւրն ի բաց փոխեսցէ, եւ որպէս ասացաքն՝ յայլում ատուր հրաման տացէ զգուշութեամբ եւ արժանատուր կարգաւք պսակիլ եւ հաղորդիլ արինաց:

ՈՀԹ (ՈՀԳ) Ե. Չէ արժան ի սուրբ քառասներորդս Չատկին եւ մինչեւ ի սուրբ Պենտակոստէն հարսանիս առնել, եւ զաւուրցն խորհուրդ թշնամանել, զի ամենայն ար կիրակէ է եւ ի նոսա կատարի աստուծային խորհուրդն:

ՈՉ (ՈՀԴ) Չ. Արժան է ի սուրբ քառասներորդս պահոցն՝ յաւոր շաբաթու եւ կիրակէի պատարագ մատուցանել ահիւ եւ երկիւղիւ, ըստ սահմանելոյ սրբոց հարցն յամենայն ժողովորդս իրեանց: Իսկ եթէ որ հակառակեալ ընդդիմասցի մերում հրամանիս կա՛մ քանիւ կա՛մ գործով, թէ ուխտաւոր է՝ լուծցի, թէ աշխարհական՝ որոշեսցի:

ՈՉԱ (ՈՀԵ) Է. Այլ վասն պահելոյ եւ լուծանելոյ զշաբաթ եւ զկիրակէ ի սուրբ քառասներորդս պահոցն, այս յիրաքանչիւր կամս թողեալ լիցի. միայն գոհանալով զԱստուծոյ՝ առանց խղճի եւ հակառակութեան եւ առանց քամբասելոյ զընկերն, զոր կամեսցի՝ եւ արասցէ հանդերձ պարկեշտությամբ. երկոքին ընդունելի են Աստուծոյ եւ յաւանդութենէ եկեղեցոյ Քրիստոսի:

ՈՉԲ (ՈՀԶ) Ը. Արժան է զհացն անխմոր եւ զգինին անապակ հանել ի սուրբ սեղանն ըստ աւանդելոյ մեզ սրբոյն Գրիգորի եւ չխոնարհել յայլ ազգաց քրիստոնէից յաւանդութիւնս. զի սուրբ Լուսատրիչն յարինականէն բերեալ զայս առաքելաբար հրաման ետ կատարել իւրոց վիճակելոցն, որպէս եւ զաղն արհնութեան յագապացն զենմունս խառնել եւ ըստ կարգի Ղեւտացոցն ազգաւ սեպհականել զեկեղեցոյ շնորհ. եւ մեզ ի նմին պարտ է յարամնալ եւ չթողուլ ի բաց, եւ չառնել նորաձեւս ինչ:

ՈՉԳ (ՈՀԷ) Թ. Պարտ եւ արժան է զսուրբ միտոնն, այսինքն է՝ զիւղն անուշահոտութեան, հայրապետին արհնել, եւ իւրաքանչիւրոց եպիսկոպոսացն միանգամ ի Չատկին հինգշաբաթի ար, որպէս եւ հրամայեալն է: Եւ քահանայից ի նոցանէ ընդունել եւ աւծանել նովաւ զսեղանս եւ զեկեղեցիս եւ զխաչս, առ մկրտեալսն մատուցանել միայն յորդեգրութեանն աւծումն որ յետ մկրտութեանն լինի. եւ յայլ ի պէտս աւծման մի՛ խառնեսցէ զնա, եւ մի՛ ինքեամբ յանդգնեսցի արհնել քահանայն:

ՈՉԴ (ՈՀԸ) Ժ. Պարտ եւ արժան է զմկրտութեանն ձէթ քահանային արհնել մի ըստ միոջէ ընդ մկրտելն, ըստ բաւականի ժամուն պիտոյից եւ նոյնժամայն առ մկրտեալսն մերձեցուցանելով՝ զարհնեալն սպառել, եւ մի՛ իշխել զմիանգամ արհնեալն բազում անգամ արհնել. եւ միայն աւծանել նովաւ զերախայսն եւ զմկրտեալսն ընդ մկրտելն յաւագանին, եւ յայլ խորհուրդ աւծման մի՛ իշխեսցեն մատուցանել զնա:

ՈՉԵ (ՈՀԹ) ԺԱ. Արժան է զհիւանդացն ձէթ քահանային արհնել ըստ իւրում աղաւթիցն, եւ ըստ բաւականութեան պահանջելոյ ժամուն պիտոյից:

ՈՉԶ (ՈՉ) ԺԲ. Ոչ է արժան զսեղանն, յոյլ վերայ պատարագն Քրիստոսի մատչի, փայտեղէն կանգնել եւ շարժուն, այլ քարեղէն եւ անշարժ հիմնացուցանել: Իսկ եթէ որ հակառակեսցի, եւ ոչ արասցէ ըստ հրամանիս մերում եւ ըստ աւանդութեան կաթողիկէ եկեղեցոյ՝ եպիսկոպոսն լուծեալ եղիցի ի պատուոյն, եւ սեղանն արհամարհեալ եւ անգործ մնասցէ:

ՈՉԷ (ՈՉԱ) ԺԳ. Ոչ է պարտ զաւագանն յայլ իմեքէ նիւթոյ պատրաստել, եւ կամ ուրանար եւ կամեսցի, այլ աւագան քարեղէն հաստատել ի նմին իսկ յեկեղեցւոջն, եւ կամ անդէն մերձ յեկեղեցին ի մկրտատունն:

ՈՉԸ (ՈՉԲ) ԺԴ. Պարտ եւ արժան է զերախայիցն ձեռնադրութիւն եւ զաւծումնն եւ զհրաժարելն եւ զխոստովանելն առ դուրս մկրտարանին կատարել, եւ ապա տանել ի ներքս՝ ուր աւագանն է, եւ մկրտել:

ՈՉԹ (ՈՉԳ) ԺԵ. Պարտ եւ պատշաճ է զայնոսիկ, որք [ի] պսակելն հանդերձեալ են, քահանային յեկեղեցին տանել, եւ ի վերայ նոցա կատարել զկարգ եւ զկանոն ըստ արինաց քրիստոնէից, եւ անդ ի սրբութեան տեղիսն պսակել. զի ի միում տեղւոջ վայել է լինել պսակին եւ որ ընդունի զպսակն: Իսկ եթէ որ ոչ այսպէս արասցէ, այլ որպէս եւ իցէ իւրով կամակարութեամբ եւ ծուլութեամբ անարգեսցէ զաւրէնս եւ զկարգ ամուսնութեանն՝ քահանայն լուծցի յիւրմէ պատուոյն եւ զպսակաւորսն վերստին պարտ է պսակել ըստ արինաց քրիստոնէից, եւ որպէս առաքեալն պատուիրէ, թէ «Ամենայն ձեր ըստ կարգի եւ պարկէշտութեամբ եղիցի» (Ա Կոր. ԺԴ. 40):

ՈՂ (ՈՉԴ) ԺԶ. Իսկ զերկեակսն նոյնպէս պարտ է ըստ առաջին կարգին միջնորդաւք եւ խաւսնականաւք հաւանեցուցանել յիրերաց յաւժարութիւն եւ յեկեղեցւոյն եւ ի քահանայիցն արհնութենէ ընդունել զնշան զուգաւորութեան իւրեանց: Իսկ եթէ որ ոչ այսպէս, այլ յառաջ խանձեսցին եւ պղծեսցին առ իրեարս, զայնպիսիսն ի բաց մեկնեսցեն ի միմեանց, եւ զնացելոցն զկանոն եւ զսահման ի վերայ դիցեն: Իսկ եթէ ոչ առնուցուն յանձն մեկնել ի միմեանց՝ յետ Ժ ամի ապաշխարութեան ողորմութեամբ եւ արտասուաւք արժանաւորեսցին խառնել յեկեղեցի Աստուծոյ:

ՈՂԱ (ՈՉԵ) ԺԷ. Արժան է շաբաթն ար երիկունն մարտիրոսաց պատշէլ եւ ծունր չկրկնել, եւ զճրագացն արհնութիւն ասել՝ Լոյս զուարթ սուրբ:

ՈՂԲ (ՈՉԶ) ԺԸ. Արժան է զիշերապաշտաւն առնել յայգ կիրակէ, եւ հսկմամբ եւ արտասուաւք եւ յոտնաւոր տքնութեամբ զանցեալ շաբաթուն ատուրց զյանցանս ջնջել, եւ արժանաւոր առնել զինքն մեղսաքաւիչ եւ կենդանարար խորհրդոյն, եւ ակն ունել ամենայն զուարթութեամբ եւ փութով տեսնազալուստ փողոյն եւ անճառ յաւիտենական արքայութեանն:

ՈՂԳ (ՈՉԷ) ԺԹ. Արժան է յերեկորինս եւ յառաւատինս զկնի ամենայն պաշտամանն նուագել զՍուրբ Աստուածն. եւ ապա զհետ բերել յերեկորինսն զՀանգստեան սաղմոս եւ յառաւատինսն՝ զԱրեւագալին սաղմոս: Իսկ յորժամ պատարագ մատչի, ի սկզբմունս անդ պաշտամանն յիշել զՍուրբ Աստուածն, եւ զսոցուն խորհուրդ յառաջաբանի անդ հաւաստեալ յայտնեցաւք:

ՈՂԴ (ՈՉԸ) Ի. Պարտ եւ արժան է զԽաչեցարն երիցս անգամ զհետ բերել, ըստ երիցս անգամ կրկնելոյ սրբասացութեանն, եւ մի՛ նուագեցուցանել եւ նուագ գտանիլ ի շնորհաց խաչին Քրիստոսի:

ՈՂԵ (ՈՉԹ) ԻԱ. Արժան է ի գիշերին, յորժամ ժողովին ի պաշտաւնն, նախ
գյառաջաբանիցն ասել զչորեսին սաղմոսն միաբանութեամբ ի թիւ՝ խոնարհ ձայնիւ,
առաջին՝ զերրորդ սաղմոսն. երկրորդ՝ զուրբաներորդ եւթներորդն. երրորդ՝ զհարիւրորդ
երկրորդն. չորրորդ՝ զհարիւրորդ քառասներորդ երկրորդն. եւ նոցին զքարոզութիւնն եւ
զաղաւթսն զհետ բերել, զոր ի նոյն խորհուրդ արարեալ է երանելոյն Յովհաննու
Մանդակունոյ Հայոց կաթողիկոսի՝ Քարոզութիւն, Չարթուցեալքս, Աղաւթք, Չքէն
գոհանամք եւ զհանգիստ նորին՝ Նայեա՛ Տէր ողորմութեամբ:

ՈՂԶ (ՈՂ) ԻԲ. Արժան է զառաւաւտինսն՝ ամենեցուն նմանս միմեանց զնոյն եւ ըստ
նմին կարգի կատարել, զի այսպէս վայել է քրիստոսասիրացն որ նմին լեզուոյ եւ ազգի
են, միաբանութեամբ փառաւորել զԱստուած եւ յարինել զվարս ուղիս, զի գրեալ է
զսրբոց առաքելոցն, թէ «էր նոցա սիրտ եւ անձն մի» (Գործ. Գ. 32), եւ եթէ էին
ամենեքեան միաբան յաղաւթս: Արդ՝ զկնի Հարցինն եւ Ողորմեցոյն եւ Տէր յերկնցոյն՝
զՓառս ի բարձունսն պաշտել, ապա ըստ իւրաբանչիւր ատուր զկցուրդսն, զոր առեալ է
ի սաղմոսացն. երկուշաբաթոյն՝ Լոյս տուր Տէր աչաց իմոց. երեքշաբաթոյն՝ Ի քէն է
Տէր աղբիւր կենաց. չորեքշաբաթոյն՝ Ես ասացի Տէր ողորմեա. հինգշաբաթոյն՝ Ես
առ քեզ Տէր աղաղակեցի. ուրբաթուն՝ Մոցեն աղաւթք իմ առաջի քո. շաբաթուն՝
Առաքեա՛ տէր զլոյս քո: Ապա զկնի քարոզութեանն եւ աղաւթիցն՝ զԵրեքսրբեանն
երգել զփառաբանութիւն հանդերձ սրբոյ Աստուածածնին կցորդին, ապա
զԱրեւագալին զսաղմոսն ասել՝ ըստ դասուց վերածայնութեամբ:

ՈՂԷ (ՈՂԱ) ԻԳ. Նոյնպէս եւ զերեկորինսն հանգոյն միմեանց ըստ այսմ կարգի եւ
այսու արինակաւ կատարել: Յառաջագոյն պաշտել զԽոնարհեցո՛
վերածայնութեամբ ըստ դասուց, զոր երանելոյն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի
յաւելեալ է, որպէս թէ կամելով սկիզբն ամենայն վերերգակ սաղմոսիցն յաղաւթելոյ
առնել, զի եւ սաղմոսս այս աղաւթք Դաւթի են՝ ըստ վերնագրին յայտարարութեան:
Զկնի նորա զԱպրեցո՛ մի ըստ միոջէ, զերեսին սաղմոսսն զմիմեանց զհետ՝ ըստ
դասուց վերածայնութեամբ: Իսկ զկնի Մեսեդի եւ Ուղղեսցին ասելոյ, քարոզել եւ
աղաւթս մատուցանել. յետ այնորիկ զԵրեքսրբեանն նուագել նորին նմանութեամբ, եւ
վախճան ամենայն պաշտամանն զհանգստեանն սաղմոս ասել՝ ըստ դասուց
վերածայնութեամբ:

ՈՂԸ (ՈՂԲ) ԻԴ. Իսկ կիրակեփն ատուր առաւաւտինքն՝ այսգունի խորհրդով
յարինեալ բերէ զկարգն իւր: Զկնի Հարցինն՝ Մեծացուցէ ասել, վասն զի
հարկաւորապէս պարտի այն որ զՅարութիւնն Քրիստոսի ճառէ՝ ընդ նմին եւ
զգերեզմանն յիշել, եւ զսուրբ Կոյսն: Զի եթէ ոչ էր ծնեալ՝ ոչ էր հնար եւ ոչ թաղել, եւ եթէ
ոչ էր թաղեալ, ապա եւ ոչ յառնել: Արդ՝ զերեզմանն յընթեռնելոյն զԱւետարանն յիշեալ
լինի, իսկ զսուրբ Կոյսն՝ ի Մեծացուցէն ասելոյ յիշեմք: Զի որպէս ընկալան ի միմեանց
զՓրկիչն յարութիւնն՝ ի գերեզմանէ, եւ գերեզմանն՝ յարգանդէ, ըստ նմին եւ վկայք
պարտին լինել միմեանց վասն յարուցելոյն. եւ այս է ճշմարիտ մարդեղութեանն եւ
մահուանն Քրիստոսի խոստովանութիւն: Այլ սակայն ի ծննդենն առ յարութիւնն
զհետ եկեալ միաւորին, իսկ ի յարութենն առ ծնունդն վերջադարձիլ անկարելի է, զի
չեւ գործեցելոցն ի Քրիստոսէ պատմութիւն առնել անհնար է: Եւ յաղագս այսորիկ՝
աւետիքն եւ ծնունդն եւ մկրտութիւնն Քրիստոսի ի միասին առեալ տաւնախմբին, եւ

տքա ամենեքին եւ որ այլն եւս իցեն տնարիներալք ի Քրիստոսէ՝ ի յարութեանն միաորեալ բովանդակին: Եւ այս յաղագս Մեծացուցէ ասելոյն յառաւարտինսն յաւոր կիրակէի: Յետ որոյ դարձեալ՝ մինչ չեւ զԱւետարանն ընթերցեալ, որպէս թէ տակաւին եւս ի թաղման վարկանելով զՏէրն, արտաքուստ առ նա ի գերեզմանն աղաղակիցենք ասելով, թէ «Արի, Տէր, աւգնեա մեզ եւ փրկեա զմեզ» (Սաղ. ԽԳ. 26). եւ թէ «Լուր Աստուած աղաթից իմոց, ունկն դիր բանից բերանոյ իմոյ» (Սաղ. ԾԳ. 4). եւ եթէ «Թագաւորեսցէ Տէր յաւիտեան» (Սաղ. ԻԸ. 10): Իսկ յետ ընթեռնոյ զԱւետարանն, իբրոյ թէ զնոյն ինքն զյարուցեալն անդէն եւ անդ ընդ արեւմտարանական բանին ի դէմս մեր բերելով, հրամայենք միմեանց, թէ «Ի գիշերի համբարձէք զձեռս ձեր ի սրբութիւն, եւ արիներէք զՏէր» (Սաղ. ԾԼԳ. 2). վասն զի լուեալ աղաթից մերոց՝ յարեալ եւ աւգնեաց մեզ, փրկելով զմեզ ի մահուանէ եւ թագաւորելով մշտնջենաւորաբար ամենայն տիեզերաց: Բայց գիշեր ոչ այնքան զժամանակն, որքան թէ զհրէական զանաւատութիւնն անուանելով, որ զաղջամղջին խաւարի արդարեւ բերէ զարիւնակ, ըստ Եսայեայ պանծալի բանին, թէ «Ի գիշերաց կանխէ հոգի իմ առաւարտել առ քեզ Աստուած» (Ես. ԻԶ. 9). այսինքն թէ ի միջոյ ամպարշտաց համարձակիմ բարեպաշտել առ քեզ Աստուած: Արդ՝ զայսոսիկ այսպէս եւ այսու արիւնակաւ յառաջ վարելով զկարգն՝ արժան է զկնի Փառք ի բարձանցն՝ զՅարութիւն ասել, իսկ զՍուրբ Աստուածն՝ հանդերձ սրբոյ Աստուածածնին կցորդիւն ի վերջն անցուցանել, որպէս եւ յայլ աւորսն ըստ ասացելում պատճառին: Եւ զկնի ամենեցուն՝ զԱրեւագալին նուագել սաղմոս, զոր Եղիցի անուն Տեառն ասել սկսեալ են ի ժամանակացն Եզրի կաթողիկոսի:

ՈՂԹ (ՈՂԳ) ԻԵ. Պարտ է ի գիշերապաշտաման զկանոնացն զհետ բերել զչորս զայս քարոզութիւն՝ Վասն ի վերուստ խաղաղութեան, Վասն ի գիշերի եւ ի տուրնջեան, Վասն ուղղելոյ զգնաց մեր, Վասն գտանելոյ մեզ շնորհս, զոր արարեալ է վասն նորին իրի սրբոյն Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի: Եւ ըստ իւրաքանչիւրոցն զաղաթս զայսոսիկ հանգստիւք իւրեանց՝ Տէր Աստուած մշտնջենաւոր. Հանգիստ, Շնորհատու բարեաց. Ի գիշերի եւ ի տուրնջեան. Հանգիստ, Հովիւ քաջ. Անկեալ ենք առաջի քո. Հանգիստ, Քում ամենագար. Վերջին:

Արիներալ եւ տէր Աստուած մեր որ եւ զմեզ զմեղաւորսս արժանի արարեր փառաւորել զքեզ. ընկալ բարերար եւ մարդասէր Տէր զամենեցուն մեր զաղաթս, զխնդրուածս, զխոստովանութիւնս եւ զգոհացողութիւնս. եւ շնորհեա ամենեցուն մեզ զքո առատ ողորմութիւնդ եւ զգթութիւնդ: Մի՛ թողուր Տէր զժողովուրդս քո, եւ մի՛ մատներ ի սպառ վասն անուան քո. մի՛ ըստ մեղս մեր առնէր մեզ. եւ մի՛ ըստ անարեւելութեան մերում հատուցանէր մեզ, այլ արա առ մեզ զողորմութիւն քո ի հազարս եւ ի բիւրս: Չերծո զմեզ յամենայն որոգայթից սատանայի, եւ փոխեա զմեզ յարքայութիւն միածնիդ քո տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. Հանգիստ. Քեզ յանձն առնենք զանձինս մեր, Աստուած ամենակալ, հայր տեառն մերոյ Յեսուսի Քրիստոսի, որ ի բարձունս բնակեալ ես, եւ զխոնարհս տեսանես, յերկինս եւ յերկրի: Հայեաց, տէր, յաղաթս մեր եւ ի պաղատանս. մի՛ ցրեր զուխտ քո, եւ մի՛ մերժեր զմեզ ի ժառանգութենէ քումմէ, այլ ըստ առատ քում բարերարութեանդ՝ արժանաւորեա զմեզ զժառայս քո անճառելի լուսոյդ երկնից արքայութեանդ Յիսուսի Քրիստոսի տէրամբ մերով, ընդ որում քեզ

Հար եւ սուրբ Հոգւոյդ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաիտեանս յաիտենից ամէն:

Չ (ՈՂԴ) ԻԶ. Պարտ եւ արժան է [ի] Յայտնութեանն աւուր կատարել զջրոյն արհնութիւն ի վերայ ջուրցն ըստ պատշաճի ի տեղիսն հանդիպեալ, ձէթ արկանելով ի նա եւ աղաթս մատուցանելով, ի ձեռն այնորիկ յիշատակել զառ ի Փրկչէն վասն մեր ի Յորդանան զմկրտութիւնն: Որպէս եւ ի գալստեան աւուրն ոստոն բառնալ եւ ճաւճանակս շարժել՝ զնմանութիւն բերելով մանկանց Եբրայեցոց ծափելոյն եւ ոստսն մատուցանելոյ, զի եւ աշխարհիս մերոյ մարդկան եւ ամենայն քրիստոնէից աւանդութեամբ կալեալ է զնոյն:

ՉԱ (ՈՂԵ) ԻԷ. Եթէ որ խաչ արասցէ փայտեայ եւ կամ յինչ եւ իցէ նիւթոյ, եւ ոչ տացէ քահանային արհնել եւ աւծանել զնա միռոտնովն սրբով, ոչ է պարտ զնա ի պատիւ ընդունել կամ երկրպագութիւն մատուցանել, զի դատարկ եւ ունայն է յաստուածային զարութենէն եւ արտաքոյ աւանդութեան առաքելական եկեղեցոյ:

ՉԲ (ՈՂԶ) ԻԸ. Իսկ զայնոսիկ, զորս արհնութեամբ եւ աւծմամբ կատարեալ է, որք միանգամ եւ իցեն աստուծային խորհրդոցն գործարանք, պարտ է զնոսա պատուել եւ պաշտել, երկրպագել եւ համբուրել, զի ի նոսա բնակէ Հոգին սուրբ, եւ նոքաւք մատակարարէ ի մարդիկ զպահպանութիւնս եւ զշնորհս բժշկութեան ախտից հոգոց եւ մարմնոց: Այլ եթէ մեռանել հասցէ ի վերայ այնոցիկ ի ձեռն հեթանոսաց՝ մի՛ հրաժարեսցէ, զի մեծագոյն այնպիսոյն առաջի կայ յոյս եւ ընդ մարտիրոսս համարեալ է:

ՉԳ (ՈՂԷ) ԻԹ. Ոչ է պարտ ամենեւին անխտիր լինել եւ հաղորդութիւնս առնել ընդ հերձուածողաց, այլ խորշել ի նոցանէ, եւ ոչ հաւասարէ ընդ նոսա ի հոգեկան եւ ի մարմնական սեղանս, զի պատկառեսցին եւ փափագեսցին միաբանել ընդ ուղղափառութեան աւանդիչս:

ՉԴ (ՈՂԸ) Լ. Արժան է Յայտնութեան աւուր ի Մատթէոսի գլխոյն զմկրտութեան կարգին ընթեռնով զԱւետարան: Այլ յամենայն իսկ ութարեայսն խառնել պատշաճ վարկանիմ ընդ ծննդեան Աւետարանսն զմկրտութեան Աւետարանսն, զի որպէս տաւնն հասարակաց երկոցուն, հասարակաբար պարտին լինել կարդացմունքն եւ պաշտանն:

ՉԵ (ՈՂԹ) ԼԱ. Սովորեցին ոմանք զկիրակէն ար մինչեւ ցճաշն պատուել, եւ անտի յառաջ լուծանել զաւուրն զխորհուրդ: Յաղագս նորին հրամայեցաք մինչեւ ցերեկոյն նովին պատուով պատուել զաւրն, արգելու զինքեանս ի գործոյ եւ ի ճանապարհորդութենէ, եւ երեկունն ծունր չկրկնել եւ յարութեան պաշտել:

ՉԶ (Չ) ԼԲ. Ոչ է պարտ ի չարաղանդ մծոնէիցն տեղիս, որ կոչին պոլիկեանք, արթել եւ կամ յարել եւ խաւսակից լինել եւ երթելութիւն առնել, այլ ամենեւին հեռանալ ի նոցանէ, զարշել եւ ատել զնոսա. զի որդիք սատանայի են եւ լուցկիք յաիտենական հրոյն, եւ աւտարացեալ են ի սիրոյ կամաց Արարչին: Եթէ որ իցէ, որ յարեսցի ի նոսա, եւ ի սիրելութիւն եւ ի բարեկամութիւն եկեսցէ, պարտ է զայնպիսիսն խոշտանգել եւ

ծանր պատուհաս ի վերայ դնել, մինչեւ զգաստասցին եւ առողջասցին ի հաւատս: Ապա եթէ դարձեալ ի նմին գտցին վերստին, զայնպիսիսն հրամայեմք ամենեւին հատանել եւ արտաքս ընկենուլ իբրեւ զԺանգ ախտս յանդամոց եկեղեցւոյ Քրիստոսի, զի «Մի՛ արմատ դառնութեան ի վեր երեսեալ նեղիցէ, եւ նովաւ բազումք պղծիցին» (Եբր. ԺԲ, 15):

Լուսաշաւիղ ճանապարհ առ Աստուած՝ հնազանդութիւն ընդանոր հաւատացելոց Քրիստոսի: Կազմեցին սուրբ հարքն զկանոնական բանից դիտաւորութիւն, զի որք յերկնային հրաւիրեալ են ի բնակութիւն մարդկան տարակարծ խոհականութեամբ, նովաւ ընթացեալք ի նպատակն հասցեն բարեգործութեան. եւ յանդիմանեալ խոշտանկեսցեն ինքնականութեամբ գնացեալն կամեցողքն: Եւ վասն զի ոմանք առ ոմանս եւ ոչ ամենեքին առ ամենեսեան սոքա սերմանեալք, կամեցայ զբովանդակ զառ ի նոցանէն կանոնական սահմանեալ բան ի միում տեղուջ գեղեցկագործ մատենի ի հայրապետանոցի աստ արմատացուցանել: Ուրանար եւ զիս աստուածային հոգին վերակարգեաց յաթոռ սրբոյն Գրիգորի ի կաթողիկոսութիւն աշխարհիս Հայոց, Յովհաննէս նուաստագոյն յիմաստասիրականաց խմբից, եւ ի բոլորից մեկին մնացեալ ըստ մարմնոյ յազգականաց:

Եւ ընկալեալ զայս ջան՝ նախկին, վասն հոգեկանաց իմոց զարմին, զի ըստ հրամայողական անուանն առընթեր կացցեն եւ հրամանացն գումարութիւնք. եւ թէ պարտ է սպասաւորաց բանին աստուածախասունակ հարցն բանիւք կնքեալ բանիս: Երկրորդ զի զուսումնասիրաց անձանց իմով աշխատութեամբ սիրով կամեցայ հանգուցանել զբազմախոյզ խնդիրս: Քանզի գրեցաք ի սմա ոչ միայն զկանոնական սահմանեալն նոցա շարակարգութիւնս, այլ եւ զԺամանակն եւ զպատճառն ի սոյն այս ի ներքս ածեալ յաւելաք, ընդ նմին եւ զգլուխս անցնիւրոց համառատեալ բանիւք ի սկզբան անդ նախակարգեցաք, զի անաշխատաբար անդուստ զբանն յիրում տեղուջն գտցէ խնդրողն: Յաղագս որոյ անմոռացաբար հայցեմ ընդունել ի ձէնջ գլխորութեանն փոխարէնս. քանզի է այս գանձ եւ ոչ գոր ցեց եւ ուտիճ ապականէ, այլ որ ընդ ինքեան յերկնայինն ի վեր տանի գանձ տնանկ ստացողին զսիրտ, յորմէ ապա ոչ է պարտ թափուր թողուլ որում եւ հաւատաց զսա զսրբարանս, զի մի զրկեալք ի սմանէ՝ զրկեսցին յԱստուծոյ կամ յանարգ լինել ի Քրիստոսէ՝ յանարգաց ուրուք ձեռս արկանել զսա:

Եւ այն որ պարգեւեաց ինձ ի վերայ երկրի տէրութիւն ընդ ամենագար իւրոյ տէրութեամբն, որոյ բարեգթութեամբն եւ ի հանդերձեալսն ի նոյն վստահանամ վայելել ի փառս, նա տացէ ձեզ միշտ ծարաւաբար մերձենալով ճաշակել ի հոգեկանս այս աղբիւրէ, զյարաբացուն ունելով զբերան մտաց առ ի լնուլ սովաւ զյորովայն ներքին մարդոյն սրբոյ աճել զաճումն Աստուծոյ եւ հաւասարել չափոյ հասակի կատարմանն Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԿԱՆՈՆՔ ՄԻՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԼՈՒԽՔ ԻԳ

Որք պատմող աստուածային արիւնադրութեանն եղեն աշակերտքն՝ առաքեալք ի Տեառնէ եւ ընդհանուր ընդ տիեզերս աւետարանել առին հրաման զբանն կենաց եւ ընկալան զաջողութեան շնորհ ի Սրբոյ Հոգւոյն՝ իջմամբ ի նոսա, ուր էին իսկ ժողովեալ ի վերնատունն միով միաբանութեամբ հաւատով, քանզի «Ուր իցեն երկուք կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, անդ եմ եւ ես ի մէջ նոցա» ասաց Տէր (Մատ. ԺԸ): Զնոյն եւ մեծն Պաւղոս ասէ. «Ոչ թողուցուք զժողովս միմեանց, որպէս սովոր են ոմանք» (Եբր. Ժ, 25):

Ի սոյն միաբանական ժողով ամ յամէ մեզ արժան է հասանել, քննել եւ տեսանել զկարգս եկեղեցւոյ, զոր կանոնեցին սուրբ հարքն, թէ որպէս ունիցին առաջնորդք կամ ժողովուրդք եկեղեցւոյ: Վասն որոյ ես՝ Սիոն, որ ոչ ըստ արժանեաց, այլ ըստ ողորմութեանն Աստուծոյ, եպիսկոպոսապետ Հայոց, հոգ զայս յանձին եղեալ կոչեցի զեպիսկոպոսակիցս իմ ի հոգեկան հարկիս այտորիկ, խորհուրդ տնտեսել մեզ սպասատրաց բանին, զոր ընկալաք յանձին՝ հովուել զժողովուրդ Տեառն, հաստատել զաւանդեալ արիւնադրութիւն սուրբ հարցն, իսկ զթերին լնուլ բարեպաշտութեամբ, ի նոյն կոնոն միաբանել: Եւ վասն զի ամենայն ուրեք խափան եւ արգելեալ տեսանեմք զգործ մշակութեան վերատեսուչ դիտողաց եկեղեցւոյ ի բռնագոյն գործավար իշխեցողաց, որ ընդ մեզս են եպիսկոպոսացս որոց խափան եղել ի նոցանէ առ մեզ գալ, հաւանական իւրեանց թղթովք գրեցին մեզ ամէլ յաւարտումն բարի զբարութեամբս խորհուրդն: Եւ զի ինձ եւ որք ընդ իսս էին աստուածապատիւ եպիսկոպոսունք աշխարհին Հայոց՝ Գեորգ Ոստան եպիսկոպոս, Սահակ Հարքայ եպիսկոպոս, Սաղովկ Սիւնեաց եպիսկոպոս, Եսայի Գողթան եպիսկոպոս, հարկ եղել հասանել ի մայրաքաղաքդ Աղուանից՝ Պարտաւ: Էր ընդ մեզ եւ բարեպաշտ իշխան աշխարհին մերոյ Սահակ Բագրատունի եւ այլ պատուական ազատք, մեր բարեպաշտութեան աշակերտք ընդ նմա՝ Ատրնեքսեհ Սիւնեաց տէր, Սմբատ Բագրատունի, Մերուժան Արծրունի, Վահրամ Խորխոռունի, Արտաւագդ Աշոցայ տէր, Վահան Վանանդայ տէր, Սահակ Գողթան տէր: Այդր աջողեաց ուղղիչն խորհրդոց Հոգին Սուրբ զկատարումն մերոյ աստուածահաճոյ խորհրդոց՝ ձերով համախոհ ընդ մեզ միաբանութեամբ, ո՞վ աստուածապատիւ սրբութեամբ եւ պայծառացեալ ի Քրիստոս, առաքինագարդ ուղղափառ վարդապետութեամբ, յառաքելականդ վերամբարձեալ աշտիճան տէր Դաւիթ կաթողիկոս Աղուանից, դուք եւ որ ընդ ձեզդ էին աստուածապահ տեսարք աշխարհիդ ձերոյ՝ Վարազ Քուրդակ Վաչագանեան, Վարդան Սատոյեան, Տիրիկ Բարոյեան, այլովք ազատովք ձերովք ըստ հիմնացեալ եւ արձանացեալ ի ձեզ աստուածային հաւատոյ բարեփառութեան, զոր հասարակաց ընկալաք յերջանիկ հարէն մեծէն Գրիգորէ: Որով դուք կալով հաստատուն եւ անշարժ, եղէք համաշունչ ընդ մեզ բարեփառութեան հաւատովք եւ գործովք բարեաց՝ շնորհաւն Աստուծոյ, եւ եղիցուք:

Եւ արդ՝ կարգեցաք միաբանութեամբ զայս սահման բարեկարգութեամբ առաջնորդաց եկեղեցոյ եւ ժողովրդոց նոցին:

ՉԷ (ՉԱ) Ա. Եպիսկոպոս կամ քորեպիսկոպոս կամ երէց մի՛ ստասցի ի պատճառս փառաց մարմնոյ զփառս շնորհաց Հոգւոյ՝ զպատիւ սրբութեան աւծմանն, որպէս ըստ մարմնական զբաւսման ունել, անփոյթ առնելով զժողովրդոցն հիւանդութեանց, եւ որ ի նոսա եւն հոգեկան ցաւոց վերք, իսկ եթէ ծուլասցի՝ լուծցի:

ՉԸ (ՉԲ) Բ. Եպիսկոպոսաց մի՛ լիցի համարձակութիւն յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ քահանայ ձեռնադրել. ապա թէ ոչ՝ լուծցի ինքն եւ ձեռնադրեալն:

ՉԹ (ՉԳ) Գ. Եպիսկոպոս մի՛ իշխեսցէ առնուլ ինչ [ի] յանցաւորաց եկեղեցոյ, այլ յանցաւորին իւր ձեռաւք հրամայեսցէ տալ ի ձեռս աղքատաց, զի աւեսցէ զյանցանս իւր:

ՉԺ (ՉԴ) Դ. Եպիսկոպոսունք մի՛ իշխեսցեն քորեպիսկոպոսաց կամ քահանայից սեղան տալ հաստատել կամ եկեղեցի արհնել:

ՉԺԱ (ՉԵ) Ե. Եպիսկոպոսունք մի՛ իշխեսցեն միւռոն արհնել կամ յաւելուած առնել եւ տալ քահանայից, այլ ամ յամէ ի հայրապետանոցէն առցեն ըստ կանոնական հրամանի սուրբ հարցն:

ՉԺԲ (ՉԶ) Զ. Եւ վարդապետ կարգեսցեն անխափան յեկեղեցիսն, զի մի՛ շնորհ աստուածգիտութեանն խափանեսցի եւ ճարակող աղանդք հերձուածոցն ի ներքս մտցեն:

ՉԺԳ (ՉԷ) Է. Վանք շինեցան ի գեաւոս, զի անդ հանգիցեն առաջնորդք եկեղեցոյ եւ հիւրք եւ աղքատք. եւ զհաց նուիրացն արհնութեան ի տանսն յերիցեղբարցն տանցն եւ ի քահանայիցն, զոր անդր կարգեալ եղել, եւ զմատաղենիս եւ զհատ ի վերայս առնուն գեղականքն, եւ վարձ տան նահապետի, եւ աւերեն զվանսն եւ զլոյսն զպաշտան, զխնկարկութիւն ի վանացն եկեղեցոյ խափանեն: Չայնպիսիսն ծանր նզովիւք կապեալ ենք եւ բանիւ Աստուծոյ: Մի՛ իշխեսցեն ժողովրդականքն այնմ շնորհի, թող ի վանս երթայ ամենայն հասն ըստ առաջին կարգաւորութեան հարցն: Եւ վանական մի՛ իշխեսցէ տանել ինչ անտի ի տուն իւր, իսկ եթէ յանդգնեսցի՝ ի մեղս եղիցի նմա:

ՉԺԴ (ՉԸ) Ը. Եւ տեսանենք ի տեղիս տեղիս անարգեալ գտորք աւագանս մկրտութեան ի չպէտս համարեալ ի տգէտ եւ յանմիտ քահանայից. եւ զջոր լուացման հանեն արտաքս հեղուն ի կոխումն եւ յապականութիւն: Յայսմիտեմ մի՛ իշխեսցեն զնոյն անպատուութիւն առնել սուրբ աւագանին, այլ ընդ այլ սրբութիւնսն պատուով կալցին, որպէս զսեղանն եւ զխաչ՝ վերարկուաւք ծածկեսցեն եւ խնկարկութեամբ պատուեսցեն, եւ զջորն անդէն ի նմին աւագանին կորուսցեն: Եւ քահանայ որ անցանէ ըստ այս հրամանն՝ լուծցի:

ՉԺԵ (ՉԹ) Թ. Քահանայ, որում հասեալ է կարգ տարեկան սպասաւորութեան եկեղեցւոյ, սրբութեամբ եւ արդարութեամբ կալցի զեկեղեցին եւ անխափան ի տուէ եւ ի գիշերի կատարեսցէ զաստուածային աղաթս:

ՉԺԶ (ՉԺ) Ժ Երկրորդ ամուսնացելոցն մի՛ թողացուցէ ի կարգէ ապաշխարութեան, ինքն պարկէշտաբար արբցէ, ապա եթէ ի գեղխ արբեցութեան գոցի՝ լուծցի:

ՉԺԷ (ՉԺԱ) ԺԱ. Քահանայք պատուէր արասցեն արանց եւ կանանց եւ դստերաց նոցա, զի ոչ արասցեն ընդ հեթանոսի զուգութիւն, զի չէ ամուսնութիւն, այլ անաւրէն եւ պիղծ խառնակութիւն, զի զի՞նչ բաժին կայ հաւատացելոյն ընդ անհաւատին, զի չար է քան զշնութիւն, եւ որ գարշագոյն է քան զշնութիւն՝ բնական յանցանք:

ՉԺԸ (ՉԺԲ) ԺԲ. Քահանայք մի՛ իշխեսցեն զնշխար կենաց հացին մանկանց կամ զինուորաց տալ առնել, այլ ինքեանք արասցեն. եւ ի սրբութեան բաժակն բաւական արկցեն զբաժակն եւ մի՛ խառնեսցեն այլ զինի յետոյ:

ՉԺԹ (ՉԺԳ) ԺԳ. Երրորդացն զուգութիւն խառնակութիւն է, պղծագործ շնութիւն, անքաւելի յանցանք. այնպիսիքն եթէ ապաշխարութեամբ կամին ջնջել զմեղս, նախ որոնեսցին ի միմեանց իսպառ, ապա եղիցին արժանի ապաշխարութեան. եւ քահանայ որ զուգութեան նոցա պատճառ լինի՝ լուծցի եւ նզովեսցի:

ՉԻ (ՉԺԴ) ԺԴ. Որք չեւ հասեալ ի ժողովրդականաց յայն, որ ի նեղութենէ հարկաց անձինքն հասանեն ի վաճառ, եւ սակաւ ինչ ի գոյութեան լինի, եւ վաճառեսցէ զեկեղեցի կամ զսպաս սրբութեան կամ ի կարասոյ կամ յանդաստանաց եկեղեցւոյ՝ նզովեսցի յԱստուծոյ եւ ի մէնջ. եւ զայնպիսին մի՛ ոք կոչեսցէ քրիստոնէայ:

ՉԻԱ (ՉԺԵ) ԺԵ. Կրանաւոր ուր առեալ է զկրանս սրբութեան եւ տեղափոխ լինի ուխտէ յուխտ է՝ արգելեալ լիցի եւ մի՛ ոք իշխեսցէ զայնպիսին ընդունել, այլ ուր ընծայեցան Քրիստոսի, ի նմին տեղ կատարեսցէ զառաքինութեան իւրոյ զհանդէս. եւ կատարեսցի՝ բայց եթէ յառաջնորդաց կոչեսցի յառաջ՝ յառաջնորդութիւն եկեղեցւոյ եւ կամ վարդապետութիւն ունիցի ի լրումն աստուծեղէն ուսման առաջնորդին:

ՉԻԲ (ՉԺԶ) ԺԶ. Յառաջ առաջին սուրբ հարքն յիւրեանց ժամանակս արգելին զազատս եւ զանազատս յարեան մերձաւորութենէ: Այժմ առ մեր լուծեալ տեսանենք, մանաւանդ յազատաց, զկանոն հարցն, զի անխտիր խառնին առ իւրեանց մերձաւորսն անկարգ ամուսնութեամբ: Յայսմհետէ ի ցորրորդ զարմ մի՛ իշխեսցեն ամուսնութեամբ զուգիլ. ապա թէ ոչ՝ նզովեսցին ի մէնջ, եւ ինքեանք տացեն պատասխանի Աստուծոյ ի մեծութեան նորա դատաստանին:

ՉԻԳ (ՉԺԷ) ԺԷ. Տկարքն, քանզի ի տանց, յընտանեաց եւ ի քաղաքաց իւրեանց մերժեալք եւ հալածեալք եղեն, առաջին սուրբ հարքն բարեպաշտ իշխանաւորսն անկեղանոցս շինեսցին, ուր զնոսա ժողովեցին եւ վիճակս կարգեցին զաւառաց զաւառաց անդր տալ զտուրս ողորմութեան ի մխիթարութիւն նոցա: Այժմ տեղիս տեղիս այն աւերեալ է, եւ ելանեն տկարքն յայլ մուրդացն վիճակաց առնուն զմուրողին, եւ նորա զրկին ի միմեանց եւ չբաւորեալ շրջին: Յայսմհետէ հոգ լիցի

եպիսկոպոսաց եւ նոցին ազատաց եւ այլ գլխատրացն՝ հաստատել զաւերեալ յարկսն շինութեամբ, ժողովել զանկեալսն եւ պատուէր առնել ժողովրդոցն, որք վիճական են հաստատեալ նոցա՝ առնել ողորմութիւն, եւ աւտար վիճակատրաց չտալ ինչ: Եւ մի՛ որ իշխեսցէ անցանել ընդ այս հրաման:

ՉԻԴ (ՉԺԸ) ԺԸ. Ի յիաշատակ վախճանելոցն ի յընտանեաց նոցա որ ինչ ըստ կարգի արինաց քրիստոնէութեան, զոր հրամանաւ սուրբ հարցն կատարեն զմխիթարութիւն հոգւոց նոցա կամ զքառասունս եւ զազապս ի հանգիստ նոցա կամ զայլ տուրս, զոր ինչ եւ հրամայեսցէ վախճանեալն հոգւոյն իւր, մի՛ իշխեսցեն յայլ եկեղեցիս կամ ի կրաւնատրանոցս տալ այլ անդէն գեղջ եկեղեցւոյն երիցուն լիցին եւ վանացն՝ այնպիսեացն հասք, եւ իւրեանց տան երիցուն, ուր շնորհաւք սուրբ աւագանաւն վերստին եղել ծնեալ եւ պսակեալ եւ կենացն հացի կերակրեալ, ուստի եւ յուղարկեալ առ Աստուած երթայ: Իսկ յորժամ հարկատրն յիւր եկեղեցին կատարեալ լինի, եւ կամեսցի աւելորդս ինչ առնել յայլ եկեղեցիս կամ ի կրաւնատրս կամ յաղքատս, ապա լիցի համարձակ առնել ինչ:

ՉԻԵ (ՉԺԹ) ԺԹ. Ժողովրդական որ յաղագս պէսպէս ինչ սխալանաց բանադրեալ լինի յեպիսկոպոսէն, թէ մեռեալ՝ թող չթաղէ զնա քահանայ, եւ ոչ զերախայն մկրտել. ապա թէ դէպ լիցի երախայի հասանել այնպիսոյն մեռանելոյ, քահանայն մկրտեսցէ զերախայն եւ թաղեսցէ զմեռեալն, եւ զայլ կապանս բանին պնդութեամբ անլոյծ պահեսցէ:

ՉԻԶ (ՉԻ) Ի. Իսկ եթէ դիպեսցի երախայի հիւանդանալ եւ քահանայն հեռի իցէ եւ ընթանան յընտանեացն առ քահանայն ի կոչել, անդէն ուր դիպաւ քահանայն՝ սկսցի զկարգ մկրտութեանն յանուն երախային. եւ եթէ դէպ լիցի երախային մեռանել յորժամ եկեսցէ քահանայն, կնքեսցէ սուրբ նշանաւն զգլուխն եւ թաղեսցէ ընդ Քրիստոսի մկրտեալսն: Այդ կանոն ի վերայ ակամային դիպեսցի:

ՉԻԷ (ՉԻԱ) ԻԱ. Քորեպիսկոպոսունք մի՛ իշխեսցեն զդուռն եկեղեցւոյ փակել եւ խափանել զաստուածային աղաթիցն ժամ վասն արընթրեաց կամ վասն միոյ ուրուք յանցանաց, բայց զպարտատրս արընթրեացն եւ զմեղուցելոցն անձինս բանադրեսցեն: Գեղջաւագ որ յաղագս արքունի հարկաց զդուռն եկեղեցւոյն փակել տայ բռնատրին եւ աստուածային ժամուն աղաթիցն խափան արասցէ՝ նզովեսցի ի կեանս եւ ի մահ:

ՉԻԸ (ՉԻԲ) ԻԲ. Որք գերեվար լինին յանարինաց եւ ակամայ առ քաղցի կամ հարկէ նոցա կերիցեն յանսուրբ եւ ի պիղծ մտոյ, յորժամ դարձ արասցէ նոցա Աստուած յիւրեանց տեղիս՝ ամ մի ջերմեռանդ սրտի ապաշխարեսցէ արտասուաւք, պահաւք եւ աղաթիւք արտաքոյ եկեղեցւոյ. եւ եթէ սխալանք այն իսկ իցեն նմա՝ հաղորդեսցի արիւնաց, եւ զուրբաթ եւ զչորեքշաբթս իսպառ պահեսցէ: Նոյն կանոնդ եղիցի եւ առ կանայս որք ակամայութեամբ պղծին ի հեթանոսաց:

ՉԻԹ (ՉԻԳ) ԻԳ. Աղջիկ խաւսեալ առն, թէ [յ]ապարահի իցէ, մի՛ իշխեսցեն քահանայքն այնպիսոյն պսակ դնել կամ զուգել ընդ առն յամուսնութիւն, մինչեւ սրբեսցի յապարահէն եւ ապա ամուսնասցի:

Եւ եղիցի ձեզ ամենեցուն եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց պաշտել ի գիրք սուրբք՝ ի Հին եւ ի Նոր Կտակարանաց՝ Մովսէսի գիրք՝ Ծննդոցն, Ելիցն, Ղետիկոնն, Թիւք, Երկրորդ արեւք. Յեսու Նաւեայ, Դատաւորացն, Հռութայն, Թագաւորութեանցն Դ, Մնացորդացն գրոց ատուրք Բ, Եզրի Բ բանք, Գիրք Յոբայ, Սաղմոսացն գիրք Ա, Սողոմոնի Գ գիրք, ԲԺ մարգարէքն, Եսայի, Երեմիայ, Եզեկիէլ, Դանիէլ: Եւ արտաքուստ պատգամաւորեսցի առ ի յուսուցանել զձեր մանկունս զուսումնաբազումսն Սիրաքայ իմաստութիւնն:

ԻՉ

ՍԱՀՍԱՆՔ ԿԱՆՈՆԱՅ ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ԹԱԴԷՈՍԻ Ի ՔԱՂԱՔԻՆ ՈՒՌՀԱՅ Ի ԼՈՒՍԱԻՈՐԵԼ ԶՆՈՍԱ ԳԼՈՒԽՔ Լ Գ

Յորժան լուսաւորեցաւ քաղաքն մկրտութեամբ, ձեռնադրեցին եպիսկոպոսունս, քահանայս եւ սարկաւագունս, եւ հաստատեցին վարդապետս արեւնսուտյցս, եւ եղև հաստատութիւն եկեղեցոյ եւ սեղանոյ Աստուծոյ. սկսան հարցանել ցնա զամենայն կարգաւորութիւն եկեղեցոյ եւ զամենայն կրաւնս քրիստոնէից եւ նա պատուիրեաց նոցա կարգաւ ըստ հրամանի Փրկչին:

ՉԼ (ՉԻԳ) Ա. Հարցումն. Ո՞րպէս պարտ է կալ եպիսկոպոսին ի տեսութեան:

Պատասխանի. Եպիսկոպոսն եղիցի անարատ, պարկեշտ, ուսուցող, մի արծաթասէր, մի՛ արբեցող, մի՛ կերող, մի՛ զաւշաքաղ, մի՛ հարկանող, մի՛ կաշառառու, այլ հանդարտ, որպէս ասաց եղբայրն մեր եւ զլիսաւորն Պաւղոս (Հմմտ. Ա. Տիմ. Գ, 1-4, Ի Տիտ. Ա., 7-8), եղիցի արիւնակ բարոյ, տքնող, պահող, ատեցող զհանգիստ քնոյ, լինել արիւնակ հաւտին ամենայն կարգաւ, առնել ձեռնադրութիւնս արժանաւորաց՝ այնոցիկ որ հասու եւ զհտունք են գրոց, կարգաց եւ արիւնաց Աստուծոյ: Չտգէտսն խոտեալ ի բաց՝ մի՛ ձեռնադրեսցէ, քանզի տգիտութիւն՝ Աստուծոյ խոտելի է քան զամենայն չարագործութիւն. յայսմանէ առաւել զգուշացի քան յամենայն իրաց, քանզի տգէտ քահանայ կամ սարկաւագ, կամ ով որ է յառաքելական աշտիճանի, ի բարկութիւն շարժէ զԱստուած, զի բերանովն ի միտ առնու եւ ասէ, եւ սրտին ոչ իմանայ զասացեալն եւ բարկացուցանէ զԱստուած. եւ վնասակար ամենայնին եպիսկոպոսն լինի: Արդ՝ քանզի կորուստ է այդ հոգւոց, փախիցեն յայսմ ամենայնէ, զուսումնասէրսն եւ զգիտունսն յառաջեցուցեն ամենայն պատուով, իսկ զտգէտսն ամենեւին մի՛ կացուցանել առաջնորդս կամ վերակացու ինչ շնորհի եկեղեցոյ. իսկ եթէ յանդգնեալ եպիսկոպոսն արասցէ զայն վասն կաշառոյ կամ վասն մերձաւորութեան կամ վասն բարեխաւսութեան, այնպիսի եպիսկոպոս նգովեալ եղիցի. եւ որ ինչ վնաս ծնանիցի՝ տացէ վրէժս յաւորն դատաստանի յանմահ տանջանսն:

ՉԼԱ (ՉԻԵ) Բ. Հարցումն. Ո՞րպէս արժան է ունել եպիսկոպոսին զիրսն եւ զաւտարսն:

Պատասխանի. Արժան է եպիսկոպոսին զամենայն հաւատացեալս միապէս սիրել, եւ զիր մերձաւորսն մի՛ առաւել մեծարել քան զայլ հաւատացեալսն, թէպէտ եւ եղբայր իցէ կամ քոյր: Եւ կաշառ ամենեւին մի՛առնուլ, այլ զինքն մեռեալ համարել աշխարհի. մի՛ երբեք քրքրել եւ զուարճանալ կամ լկտի ինչ խաւսել կամ հրապարակաւ զոք յանդիմանել առանց երկրորդ հարցման՝ նախ առանձինն, եւ ապա երկու կամ երեք վկայիք, վարդապետաւք. հեշտական հանդերձիք մի՛ վարել եւ մի՛ բնաւ առանց ընկերակցացն հարցմանց գործել ինչ, զի այն է հաճոյ Աստուծոյ: Կացուցանել ընդ ձեռամբ իրով տեսուչս վարդապետս, տեսուչս զաւառաց, քաղաքաց՝ հովուել զհաւատացեալսն. եւ ժողովրդոցն հնազանդել հովուացն կացուցելոցն յեպիսկոպոսէն. կարգեսցէ ի շէնս երկուս կամ երիս քահանայս եւ մի սարկաւագ, իսկ յազարակն քահանայ մի եւ սարկաւագ մի: Չհաշմեալ զոք մի՛ ձեռնադրել, զի եթէ զարատաւորն պատարագ չտայ մատուցանել մարգարէն (Ղեւտ. ԻԲ, 20), ո՞րչափ եւս առաւել որ զայս պատարագս մատուցանէ՝ արժան է անարատ լինել: Առանց վկայից եւ քննութեան մի՛ զոք ձեռնադրել, զի մահաբեր վնասք ծնանին:

ՉԼԲ (ՉԻՉ) Գ. Հարցումն. Որպիսի՞ չափով պարտ է ձեռնադրել քահանայս եւ սարկաւագունս, եւ ո՞րչափ կալ ի կարգին:

Պատասխանի. Արժան է եպիսկոպոսին ձեռնադրել քահանայս երեսնամեայ, եւ զերեսուն ամ կալ ի կարգին եւ ապա լռեսցէ: Իսկ յիսնեմենիք կամ թէ աւելի՝ մի՛ եւս ձեռնադրել քահանայ կամ սարկաւագ, եւ մի՛ ամուսնութիւն հրամայել, զի յայսմ վայրի անձինք աղճատին եւ միտք եւ ժամանակք. եւ զինքն պատրաստել յիւրում ուղեւորութեանն, պայծառացուցանել զիւր զլապտերն, զի մի՛ գայլսն հոգալով զինքն անփոյթ արասցէ եւ զրկեսցի ի յաւիտենական կենացն:

ՉԼԳ (ՉԻԼ) Դ. Հարցումն. Որպիսի՞ արինակաւ պարտ է ընտրել զլաւն ի յոռեացն եւ ձեռնադրել:

Պատասխանի. Արժան է եպիսկոպոսին առաւել հրաժարել ի ձեռնադրութենէ տգիտաց եւ տխմարաց, յանմտից, ի ցոփասրտից, ի վատասրտից, ի յափշտակողաց, ի շնացողաց եւ յայլ վատթարութենէ, զայնպիսիսն ամենեւին մի՛ ձեռնադրել եւ մի՛ բարկացուցանել զԱստուած:

ՉԼԴ (ՉԻԸ) Ե. Հարցումն. Չի՞նչ արինակաւ պարտ է ուղղել զսուրբ սեղանն եւ ո՞րպէս պարտ է սպասաւորել:

Պատասխանի. Արժան է եպիսկոպոսին հաստատել սեղան ի քարանց՝ արինակ խաչին, եւ զայն ծածկել սրբովք կտաւովք, եւ խնկարկութեամբ ընդ առաւառս եւ ընդ երեկոյս, եւ ի ժամ պատարագին խափան մի՛ լիցի խնկոց եւ լուցմանց:

ՉԼԵ (ՉԻԹ) Չ. Հարցումն. Չհաց եւ զգինի ո՞րպէս պատշաճեսցուք առ սուրբ սեղանն:

Պատասխանի. Չհաց պատարագին յորում ամուր մատուցանիցեն՝ ի նմին ամուր եփեսցեն խաչապէս դրոշմաւ. նոյնպէս եւ զգինին սուրբ բաժակին՝ սուրբ ամանաւք հանցեն ի սուրբ սեղանն, մի՛ որ յանդգնեսցի խառնել ջուր ի յայն բաժակն, զի չէ այն աստուածահաճոյ, այլ անագորոյն մտաց. եւ որ առնէ որ զայնպիսին, չէ քրիստոնեայ, եւ նզովեալ եղիցի մինչեւ դարձցի յաղանդոյն:

ՉԼԶ (ՉԼ) Է. Հարցումն. Ո՞րպէս պարտ է արինել զեկեղեցին եւ զսեղանն:

Պատասխանի. Եւ ժողով արասցէ եպիսկոպոսն քահանայից աթոռակցաց իւրոց, սարկաւագաց, ժողովրդոց՝ յորժամ սեղան հաստատէ, եւ մատուցեն աղաթս տքնութեամբ եւ արտասուաւք, սաղմոսիւք, մարգարէիւք, առաքելովք եւ սուրբ աւետարանութեամբք, աւծեալ սրբով իւղով, եւ ապա մատուցեն պատարագ:

ՉԼԷ (ՉԼԱ) Ը. Հարցումն. Թէ ո՞րպէս պարտ է յաւուր շնորհին մխիթարութիւն առնել ժողովրդոց՝ կերակրաւք եւ ըմպելեաւք:

Պատասխանի. Յորժամ հաստատէ եպիսկոպոսն զսեղանն՝ արժան է ի նմին ամուր զենմունս առնել վասն Աստուծոյ զուարակս եւ նոխազս եւ ոչխարս, որպէս եւ Սողոմոն

արարի շինուած տաճարին իւրոյ ի հաստատել սեղանոյն եւ հաճոյ եղև Աստուծոյ եւ հոտոտեցաւ Տէր ի հոտ անուշից:

ՉԼԸ (ՉԼԲ) Թ. Հարցումն. Ո՞րպէս արժան է ժողովրդեան կալ յաղաթս յեկեղեցուջ:

Պատասխանի. Յորժամ ի մի վայր ժողովիցին հաւատացեալքն յաղաթս ի տուն Աստուծոյ, գայլ ինչ մի՛ խաւսիցին, բայց միայն գաղաթսն, մի՛ քրթմնջեցեն ընդ միմեանս, այլ կացցեն ընդ արեւելս, ձեռս ի վեր ամբարձցեն, խնդրելով գարդարանալ եւ արքայութեան արժանի լինել, եւ բարութեանցն որ անդն է պատրաստեալ արժանանալ:

ՉԼԹ (ՉԼԳ) Ժ. Հարցումն. Եթէ որ տգիտութեամբ ձեռնադրեսցէ քահանայ գանարժան որ եւ յետոյ յայտնեսցի, զի՞նչ արժան է առնել:

Պատասխանի. Թէ ձեռնադրեսցէ զոք եպիսկոպոսն քահանայ կամ սարկաւազ, եւ յանցանք ինչ լինիցին առ նմա՝ որպէս է մարդոյ՝ զինչ եւ է աղտեղութեամբ, շնութեամբ կամ գողութեամբ կամ սպանութեամբ, եւ ի ժամ ձեռնադրութեանն չզիտաց որ, եւ ապա յետոյ ինքն զոջացի կամ զինչ եւ իցէ պատճառանաւք յայտնին, ոչ կարէ նա սպասաւորութիւն առնել սեղանոյն, եւ ոչ պատարագ մատուցանել, այլ արտաքոյ ապաշխարել զյանցանս իւր զԲԺ ամ, ապա որ ինչ արժանն է շնորհել՝ առաջի ներքոյ բեմին սպասաւորութիւն առնել եւ կալ ի պատուի միայն բեկեալ սրտի մինչեւ յար մահուան իւրոյ:

ՉԼԻ (ՉԼԴ) ԺԱ. Հարցումն. Եթէ ձեռնադրեսցաւ որ եւ յետոյ գարշեցաւ, զի՞նչ արժան է առնել:

Պատասխանի. Իսկ եթէ ձեռնադրեսցէ զոք եպիսկոպոսն, եւ մարդն ուղիղ էր, ապա շնացաւ կամ գողացաւ կամ այլ ինչ վատթար գործեաց, այնպիսին ամենեւին բարձցի ի քահանայական շնորհէն, եւ ձեւն եւ նշանն. քանզի անհնար է նմա այլ քահանայանալ, այլ արտաքոյ ապաշխարել ԺԵ ամ. ապա յորժամ եկեղեցույ արժանանայ եւ հաղորդութեան սուրբ պատարագին, ընդ այլ զինուորսն կացցէ յեկեղեցուջն եւ անհնար լիցի նմա այլ ի բեմ ելանել կամ կարդալ կամ սաղմոս ասել՝ մինչեւ յար մահուան իւրոյ, քանզի պղծեաց նա զսուրբ ամուսնութիւնն եւ առ ոտն կոխեաց. մի՛ համարձակեցուցէ եպիսկոպոսն, քանզի չէ հնար նմա այլ քահանայ լինել:

(ՉԼԵ ԺԲ.) Իսկ եթէ յանդգնեալ եպիսկոպոսն վասն կաշառոյ կամ վասն բարեխաւսութեան կամ վասն մերձաւորութեան հրաման տացէ այնպիսոյն քահանայութեան, տացէ վրէժս յաւուրն դատաստանի յաններելի տանջանսն:

ՉԼԱ (ՉԼԶ ԺԳ) ԺԲ. Հարցումն. Ամուսնացեալ քահանայ որ կամի պատարագ մատուցանել, ո՞րպէս պատրաստեսցէ զինքն:

Պատասխանի. Ամուսնացեալ քահանայք յորժամ զսուրբ պատարագն մատուցանել կամին, զերիս ատուրս հրաժարեսցեն ի կանանց իրեանց ցմատուցման արն. զի եթէ

զիաց զառաջաորոթեան ոչ ետ քահանայն առանց քննելոյ եւ զսրբութիւնն գտանելոյ, ո՞րչափ եւս առաւել՝ որ զայս երկնաւոր պատարագս մատուցանեն, պարտին սուրբ լինել եւ պատրաստս որպէս Աստուծոյ սպասաւորս, ահիւ կալ եւ դողութեամբ, զի արժանի լիցին անմահ կենացն:

ՉԽԲ (ՉԼԷ ԺԴ) ԺԳ. Հարցումն. Անձամբ քահանայ ո՞րպէս արասցէ:

Պատասխանի. Եթէ որ կուտութեամբ քահանայութիւն ընկալեալ է՝ այնպիսին տքնող լիցի, պահող. յորում ասուր զսուրբ պատարագն մատուցանել կամին՝ պատրաստ լիցին զգիշերն ամենայն տքնել սուրբ խորհրդով առանց ամենայն կեղծաորութեան, զի ընդ Աստուծոյ ի խորհուրդ մտանէ:

ՉԽԳ (ՉԼԸ ԺԵ) ԺԴ. Հարցումն. Եթէ արժա՞ն է քահանային երդնուլ:

Պատասխանի. Քահանայ որ երդնուցու՝ ամենեւին մի՛ լիցի նմա ի քահանայութեան կալ, զի զբանն Աստուծոյ արհամարհեաց:

ՉԽԴ (ՉԼԹ ԺԶ) ԺԵ. Հարցումն. Ո՞րպէս պարտ է քահանային լինել:

Պատասխանի. Արժան է քահանային աղքատասէր լինել, քաղցրաբան, խորհրդական, զմեղուցեալն ուղղել ապաշխարութեամբ, պահաւք եւ աղաթիւք, եւ զամենեսեան արքայութեան արժանացուցէ, զի յերեւելն Քրիստոսի ամենեքեան առնուցուն զանթառամ պսակն, զոր անդն է պատրաստեալ:

ՉԽԵ (ՉԽ ԺԷ) ԺԶ. Հարցումն. Որ հաւատացեալ եւ մկրտեալ է, եւ անկանի ի մեղս, զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Որ միանագմ ի Քրիստոս մկրտեալ են, մի՛ երբեք լիցի նոցա անկանել ընդ մեղաւք, այլ աստուածահաճոյ վարել զկեանս իւրեանց՝ մի՛ շնալ, մի՛ գողանալ, մի՛ արբենալ, մի՛ գողանալ, մի՛ երդնուլ, մի՛ բամբասել, այլ որպէս Աստուծոյ իսկ ժողովուրդ առանց ամենայն կեղծաորութեան:

ՉԽԶ (ՉԽԱ ԺԸ) ԺԷ. Հարցումն. Որ շնայ զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Թէ որ այր կամ կին քրիստոնեայ շնացաւ՝ արտաքոյ եկեղեցոյ ապաշխարեսցեն զԳ ամս տքնեալ, պահեալ եւ աղաւթեալ, եւ լուծումն շաբաթու եւ կիրակէր լիցի եւ ի տէրունական տաւնան՝ մինչեւ ի կատարել երից ամացն, ապա ի չորրորդումն լիցի արժանի հաղորդութեան: Եւ որ գողասցի որ՝ զնոյն պատուհաս կրեսցէ: Ապա եթէ ի մեղսն յաւելցեն, կրկին ապաշխարեսցեն:

ՉԽԷ (ՉԽԲ ԺԹ) ԺԸ. Հարցումն. Որ ի շնալն հեղցէ զորդեծնութիւն, զի՞նչ պարտ իցէ առնել:

Պատասխանի. Թե որ ի քրիստոնէից ի շնայն գորդեծնութիւնն հեղուցու եւ զԱստուծոյ երկիրն ոչ ինչ համարի՝ զի մի՛ մարդկան յայտնեսցի, այնպիսին ընդ սպանողսն ապաշխարեսցէ բազում հառաչանաւք:

ՉԽԸ (ՉԽԳ Ի) ԺԹ. Հարցումն. Որ հեղու զինքն զի՞նչ պարտ է առնել:

Պատասխանի. Թե որ անժուժկալաբար լլկէ զինքն եւ հոսումն արասցէ մարմնոյն, պիղծ է այնպիսին, ընդ շնացելոյն ապաշխարեսցէ. եւ եթէ յաւելեալ իցէ ի գործն՝ կրկին ապաշխարեսցէ, եւ այնպիսիքն ձեռնադրութեան մի՛ լիցին արժանի:

ՉԽԹ (ՉԽԴ ԻԱ) Ի. Հարցումն. Որ ընդ արուի պղծի՝ զի՞նչ առնելի է այնպիսին:

Պատասխանի. Թե որ պղծի ընդ արուի, պիղծ է այնպիսին. զամենայն աւուրս կենաց իւրոց. ապաշխարեսցէ արտաքոյ եկեղեցւոյն, եւ ի ժամանակի որոշմանն հաղորդեսցի:

ՉԾ (ՉԽԵ ԻԲ) ԻԱ. Հարցումն. Եթէ ամուսնացեալքն շնան՝ զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Թե որ առնակին իցէ եւ շնացաւ, ԺԲ ամ ապաշխարեսցէ արտաքոյ՝ արտասուաւք զամենայն սրբապահս. յետ Զ ամի անցանելոյ շաբաթու եւ կիրակէի եւ ի տէրունական տաւնս լուծումն արասցէ եւ ի տարուջն զերրոդ մասն պահեսցէ, եւ ապա մտցէ յեկեղեցի եւ հաղորդեսցի:

ՉԾԱ (ԻԳ) ԻԲ. Հարցումն. Կախարդի՝ զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Կախարդի՝ ուրացողի կանոնք եղիցին ի վերայ:

ՉԾԲ (ԻԴ) ԻԳ. Հարցումն. Որ շնայ եւ զմանուկն սպանանէ՝ զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Որ շնայ եւ զմանուկ սպանանէ՝ ցաւր մահուան իւրոյ ապաշխարեսցէ, եւ ի վախճանին հաղորդեսցի:

ՉԾԳ (ՉԽԶ ԻԵ) ԻԴ. Հարցումն. Զչորեքշաբաթ եւ զուրբաթ ո՞րպէս արժան է պահել:

Պատասխանի. Արժան է քրիստոնէից զուրբաթ եւ զչորեքշաբաթ պահել եւ աղաթել, զի աւուրք չարչարանաց Տեռան մերոյ են, տրտում արտասուաւք յիշելով զնորա խոնարհութիւնն, եւ զոհանալով զմմանէ, որ եկն եւ փրկեաց զմեզ իւրովք չարչարանաւքն. պահել մինչեւ ցինն ժամն:

ՉԾԴ (ՉԽԷ ԻԶ) ԻԵ. Հարցումն. Ո՞րպէս կատարեսցուք զաստուածային տաւնսն:

Պատասխանի. Յորժամ զտէրունական տաւնսն կատարեն հաւատացեալքն՝ նախ յառաջ պահեսցեն շաբաթ մի ի պատիւ եւ ի սպաս տաւնին եւ ապա տաւնեսցեն:

ՉԾԵ (ՉԽԸ ԻԷ) ԻԶ. Հարցումն. Զսուրբ Քառասներորդ ո՞րպէս արժան է պահել:

Պատասխանի. Չսուրբ Քառասունն պահեսցեն հաւատացեալքն սրբութեամբ, ուրոյն զշարաք եւ զկիրակէ, եւ յորժամ յար չարչարանաց Տեառն գայցեն, տքնեսցեն եւ անդադար աղաթեսցեն, ժպիտ մի՛ ումեք ելցէ յայն աւուրսն, այլ արտասուս ըստ Տեառն մերոյ. եւ ապա զկենարար պասեքն արասցեն ցնծալով ընդ Տեառն մերոյ, աղաթիք փառաւորել զնա՝ որ փրկեաց զմեզ յարութեամբն իւրով եւ ետ մեզ երգակից լինել վերնոցն:

ՉԾԶ (ՉԽԹ ԻԸ) ԻԷ. Հարցումն. Որ պիղծ ընդ անասնոյ զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Որ ընդ անասնոյ պղծի՝ որչափ ամբ են մարդոյն՝ ընդ ունկնդիրսն կացցէ, ապա Ե ամ ընդ ձեռամբ, ապա մտցէ յեկեղեցի ընդ ժողովուրդսն, եւ ի վախճանին հաղորդեսցի:

ՉԾԷ (ՉԾ ԻԹ) ԻԸ. Հարցումն. Որ գՔրիստոս ուրանայ եւ զղջացեալ դառնայ, զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Չամենայն աւուրս կենաց իւրոց ապաշխարեսցէ արտասուալք, պահալք եւ աղաթիք, տրալք տնանկաց, եւ ի վախճանին հաղորդեսցի:

ՉԾԸ (ՉԾԱ Լ) ԻԹ. Հարցումն. Որ կամալք մարդ սպանանէ, ո՞րպէս արժանի է:

Պատասխանի. ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ե ամ ընդ ձեռամբ, եւ յելս անձին իւրոյ հաղորդեսցի:

ՉԾԹ (ՉԾԲ ԼԱ) Լ. Հարցումն. Որ մի մար կաթամբ սնեալ են՝ աւտարք ի միամեանց, արժա՞ն է ամուսնանալ:

Պատասխանի. Չէ արժան, զի ծնալ է սնուցող մի համարեն:

ՉԿ (ՉԾԳ ԼԲ) ԼԱ. Հարցումն. Եթէ ազգականք ամուսնանան, զի՞նչ արասցուք:

Պատասխանի. Քակել արժան է ի միմեանց եւ ծանր ապաշխարութիւն ի վերայ դնել, զի չէ ամուսնութիւն, այլ յարակայ պոռնկութիւն եւ ընդ անիծիք Արարչին:

ՉԿԱ (ՉԾԴ ԼԳ) ԼԲ. Հարցումն. Որ զսահմանս ընկերին յափշտակէ, ո՞րպիսի ինչ է:

Պատասխանի. Չոր գրեաց Մովսէս հրամանաւ Աստուծոյ՝ իջցեն անէծքն ի վերայ նորա եւ եղիցի նզովեալ ի կեանս եւ ի մահ:

Իբրեւ կատարեաց զայս սուրբ առաքեալն Թադէոս, ասէ ցժողովուրդն. Հարք եւ եղբարք, որք Տեառն ետուք զանձինս, այս ձեզ յինէն արէնք եւ այլոց՝ որ յետ ձեր լինելոց են: Արդ՝ հաստատուն կացէք յամենայնի գոր լուարուք յինէն. մի՛ անցանէք ըստ սահմանս ըստ այսմ, զի ձեզ բարի լինիցի եւ երկայնակեացք լինիցիք. եղիցի ձեզ յիշատակ բանս այս, եւ մի՛ մոռանայք յաղաթս ձեր. եւ զայլ կարգաւորութիւն ուսուցէ ձեզ Ադդէ զամենայն՝ գոր լուալ յինէն, ըստ կարգին գոր կարգեցին եղբարքն

առաքելաբն Տեառն, եւ պահեսչիք խաղաղութեամբ ի փորձանաց չարին.
խաղաղութիւն ընդ ձեզ:

Չայս արինադրութիւն ես Չաքարիա աշակերտ առաքելոյն Թաղէոսի գրեցի, որպէս
լուայ ի նմանէ, ամենայն հաւատացելոց ի Քրիստոս. նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԻԷ

ԿԱՆՈՆՔ ՏԵԱՌՆ ՓԻԼԻՊՊՈՍԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ԳԼՈՒԽՔ Ը

Յաղագս Քառասունս ունելոյ. երիս միանգամ արժան է եւ այլ ոչ հրամայեմք, բայց
զսահմանեալ աղաթսն անխափան կատարեսցէ մատուցողն, եւ ի մէջ կանոնացն
կարդացմունք առաքելականք եւ մարգարէականք, եւ խունկ արկանել եւ յամենայն
աւր սպաս առնել եկեղեցւոյն եւ յամենայն տասնեակս գիշերապաշտան առնել եւ
սաղմոսել անդ ձայնի:

Տեառն Փիլիպպոսի հրամայեալ է ունել Քառասունք՝ զոր կարգեաց հրամանաւ նորա
Յովհաննէս Աւետարանիչն՝ մարն Տեառն բարեխաւսեալ նմա, նախ առաջին յաղագս
ինքեան բարեխաւսութեան որ զանհաւան քաղաքն կործանեաց Փիլիպպոս եւ
հրամայեաց ունել զՔառասունսն. ԽԸ ար վասն թողութեան մեղաց կենդանեաց եւ
մեռելոց՝ ըստ ԽԸ քաղաքացն Յեսուայ, որովք ապրէին ամենայն մահապարտքն ի
նոսա ապաւինեալք. եւ հրամայեալ է զհասն ԽԸ երկդրամեան տալ յեկեղեցին ըստ
կատարման աւուրցն խորհրդոյն, զոր յանդրանկացն պահանջէր Աստուած տալ

քահանայական ազգին Ղեւտացոց, գոր անուանեաց փոխանակ Եգիպտացոց անդրանկացն կործանելոցն, զի սակաւաւորք էին. իսկ եթէ յաղագս աղքատութեան պակասեցէ քան զԽԸ երկդրամեանն՝ հաւանութեամբ քահանային արժան է:

Նորին կանոնք գլուխք Ը

ՉԿԲ (ՉԾԵ) Ա. Կին եթէ ամուլ դիպեցի՝ անգիտաբար ամուսնանալով, անմեղք են, մի՛ որոշեցին ի միմեանց, իսկ գոր այլոց արանց փորձեալ իցեն եւ յետոյ այլք առնուցուն զկանայս անպտուղս, նոքա են ըստ նմանութեան քաղից եւ խոզից, որք զվայրենանալն միայն կամիցին. պարտապան եղիցին Աստուծոյ. նոքա զարուագիտացն զդատաստանսն ընկալցին, է՛ ամ արտաքոյ եկեղեցոյ ապաշխարեցեն Եւ ժ՛ ամ յեկեղեցի մտցէ եւ ելցէ ընդ ապաշխարողս, եւ ապա հաղորդեցի արինաց:

ՉԿԳ (ՉԾԶ) Բ. Շուն եթէ փոխանակեցի ընդ ոչխարի՝ մի՛ պատարագեցի ոչխարն, զի զինք շան են:

ՉԿԴ (ՉԾԷ) Գ. Էշ եթէ փոխանակեցի ընդ ոչխարի կամ ընդ արծաթոյ՝ պատարագեցի ոչխարն, զի սրբեցաւ ի վերայ նստելով Տեառն, բայց ինքն ոչ ուտիցի:

ՉԿԵ (ՉԾԸ) Դ. Իսկ որ զենուն զնա եւ զվերարկու նորա վաճառեցեն՝ որոշեցին յեկեղեցոյ. եւ որք զանմաքուրսն ի զազանաց կամ յանասնոց զենցեն եւ զվերարկուս նոցա վաճառեցեն հեթանոսաց եւ զարծաթն կերիցեն՝ այնպէս է, թէ զշուն ուտիցեն. նոքա որոշեցին յեկեղեցոյ, զի հեթանոսական սովորութիւն է:

ՉԿԶ (ՉԾԹ) Ե. Որսորդք որ զմաքուր անասունս որսասցեն եւ վիրաւորեալ եւ առանց զենման ուտիցեն՝ նոքա որոշեցին յեկեղեցոյ. ապա եթէ զվերարկուն հանցեն կամ թէ լոկ մերձեցին ի մեռեալ մարմինսն, զի եւ այս հեթանոսական սովորութեան չարիք են:

ՉԿԷ (ՉԿ) Զ. Կանանց որ ըստ ամսական սահմանացն լինիցի՝ ըստ ապականածնութեան արեան, այրն մի՛ մերձեցի ի նա ամուսնանալով. ապա եթէ մերձեցի՝ նզովեալ եղիցի:

ՉԿԸ (ՉԿԱ) Է. Կանանց եթէ նոյն ծորումն լինիցի ախտակրական արեան եւ խափանէ զայգոյն եւ զերեկոյին աղաւթսն մերձ կալով յեկեղեցին, արհամարհեաց նա զմկրտութեան ջուրն՝ նզովեալ է:

ՉԿԹ (ՉԿԲ) Ը. Եթէ ամենայն այր կամ կին կամ մանկունք դատարկացեալք ի գործոյ, եւ՛ այգոյն եւ՛ երեկոյն խափանեցեն զաղաւթս՝ ոչ ժամանելով յեկեղեցին, ունկն դնելով սահմանական կարգաց, նզովեալ է:

ԻԸ

ԿԱՆՈՆՔ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆՏԻՈՔԱՅ [ԳԼՈՒԽՔ Թ]

Որպես ասէ՝ յերկուց եւ յերից վկայից հաստատեսցի ամենայն բան, այլ ինքն իսկ տէրն մեր Փրկիչն ասէ. «Ուր երկու եւ երեք միաբանեսցին յանուն իմ, անդ եմ ես ի մէջ նոցա. եւ զամենայն գոր ինչ խնդրեսցեն՝ եղիցի նոցա» Մատթ. ԺԸ, 19-20. եւ եթէ ասիցեն լերինս փոխեսաց՝ փոխեսցի:

Սուրբ եւ խաղաղարար ժողովն որ ժողովեցան յԱնտիոքացոց եկեղեցին կողմանց Պաղեստինացոց եւ Ասորոց Եպիսկոպոսք ԺԲ որ հաստատեցին զմեծ ժողովոյն Նիկիայ զկանոնն, ոչ աւելի քան զայն եդեալ, այլ զնոյն հաստատելով առաքեցաք ընդհանրական սուրբ կաթողիկէ եկեղեցոյ, խաղաղութիւն ձեզ բազմասցի, ողջ լերուք ի Տէր:

ՉՀ (ՉԿԳ) Ա. Եպիսկոպոս ոք մի՛ իշխան լիցի այլոց վիճակի ձեռնադրել ի քահանայութիւն, բայց եթէ զլիսաւորին հրամանաւ. ապա եթէ յանդգնեսցի ոք առնել՝ լիցի անվաւեր եւ յայլոյ իշխանութիւն բազմութեամբ մի՛ մտցէ:

ՉՀԱ (ՉԿԴ) Բ. Կամ եղև մեծ եւ սուրբ ժողովոյն՝ եթէ սարկաւագ ընդ երիցու մի՛ նստցի՝ մի՛ յեկեղեցուջ եւ մի՛ ի հացի, բայց եթէ երէցն հրամայեսցէ: Նոյնպէս եւ դպիրն ընդ սարկաւագի մի՛ նստի:

ՉՀԲ (ՉԿԵ) Գ. Կամ եղև մեծ եւ սուրբ ժողովոյն եթէ յեկեղեցուջ բազմականս արկանել եւ հաց ուտել եւ խրախումս առնել մի՛ որ իշխեսցէ, միթէ տունս ոչ ունիցին:

ՉՀԳ (ՉԿԶ) Դ. Կամ եղև մեծ եւ սուրբ ժողովոյն, թէ երէց կամ սարկաւագ կամ ով եւ իցէ յուխտէ մանկանց քրիստոնեայ անուն ի վերայ՝ մի՛ դուղել ընդ կանայս եւ մի՛ ի բաղանիս մտանել:

ՉՀԴ (ՉԿԷ) Ե. Կամ եղև մեծ եւ սուրբ ժողովոյն, թէ քահանայ իցէ եւ ամենեւին իսկ յուխտէ մանկանց՝ երթեալ ի հարսանիս ոչ կաքաւել եւ ոչ ի պարու գալ, այլ պարկէշտութեամբ ընթրիս ուտել, որպէս եւ վայել է:

ՉՀԵ (ՉԿԸ) Զ. Կամ եղև մեծ եւ սուրբ ժողովոյն, թէ քահանայ իցէ կամ բնաւ յուխտէ մանկանց՝ մի՛ տեսանել զխաղ ի հրապարակս եւ մի՛ զձայն երգոց եւ փողոց, թողեալ զերգս հրեշտակաց, եւ զերեսցես զմիտս քո ի նոսա, եւ մի՛ գուսանամուտ առնել քահանայից գտուն իւր՝ թողեալ զերգս Աստուծոյ, քանզի ոչ կարեն ի միասին բնակիլ:

ՉՀԶ (ՉԿԹ) Է. Քանզի զայդ ամենայն կանոն, զոր դրոշմեցաք ի մի վայր բովանդակեալ եւ ծայրաքաղ արարեալ, զաւգտակարն ամենայնի զմեղս եւ զարդարութիւն ցուցաք ձեզ, զամենայն ինչ ընդ ապաշխարութեամբ եղեալ աւգուտ ձեզ գործեցաք, զի խտտորել ի չարէն եւ առնել զբարին եւ զհաճոյն եւ զկատարեալն, զի իբրեւ զհատ ցորենոյ իջեալ ի հող՝ բողբոջեալ զատոքութիւն ցուցէք եւ բովանդակութիւն ըստ արքունական դրոշմեալ ի տախտակս քարեղէնս մատամբն Աստուծոյ գրեալ ներքոյ եւ արտաքոյ եւ տուեալ ի ձեռն Մովսէսի.

«ա. Մի՛ եղիցին ձեզ աստուածք, բայց յինէն:

բ. Մի՛ առնիցէք ձեզ կուռս ըստ ամենայն նմանութեանց, որ յերկինս եւ կամ յերկրի եւ կամ ի ջուրս:

գ. Մի՛ առնուցուս զանուն տեսնն Աստուծոյ քո ի վերայ սնուտեաց:

դ. Յիշեսջիր դու զայն, զի ի Ձ ատուր արար տէր Աստուած քո զերկինս եւ զերկիր եւ յերթներորդին հանգեաւ: Նոյնպէս եւ դու պահեսցես զպատուիրանսդ, զի հանգիցես յետ Ձ հազար դար ի կենաց քոց:

ե. Պատուեա զհայր քո եւ զմայր, զի արհնութիւն հար հաստատէ զորդիս:

զ. Մի՛ սպանաներ:

է. Մի՛ շնար:

ը. Մի գողանար:

թ. Մի՛ սուտ վկայեր եւ մի՛ սուտ խաւսեր:

ժ. Մի՛ ցանկանար ընչից ընկերին քո, եւ ամենայն զինչ եւ իցէ ուրուք մի՛ ցանկանար» (Ելք, Ի, 3-4, 7-17. հմմտ. Մատթ. ԺԹ, 18-19.):

ՉՀԷ (ՉՀ) Ը. Միս եւս մարգարեական կանոնի պարսպեցից զքեզ, ո՛վ քաջո՞ թեոփիլէ, եւ բովանդակեցից զկանոնս. եկ երթիցուք ի սաղմոսարանն, որ հանապազ սեղան առաջի եղեալ կերակրէ զմեզ զինչ ասելով. «Եկայք որդեակք իմ, լուարուք ինձ եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցից ձեզ. մարդ որ կամի զկեանս սիրել եւ զաւուրս իր տեսանել ի բարութեան» (Մաղ. ԼԳ, 12-13.) եւ ժառանգել զարքայութիւնն երկնից. «Լռեցուցէ զլեզու իր ի շարութենէ եւ շրթունք իր մի՛ խաւսեցին զնենգութիւն, խտտորեսցէ ի չարէ եւ արասցէ զբարի» (Մաղ. ԼԳ, 14-15) եւ բնակեցէ յաիտեանս յաիտենից: Մի՛ խաւսիր զումեքէ եւ մի՛ լսեր զումեքէ եւ մի՛ որ քեզ չար թուի՝ ընկերին քում առներ զայն. երկիր յԱստուծոյ ամաչելով եւ պատկառելով ի մարդկանէ. քանզի գրեալ է. «Չառիժ ոյժ զարդարէ եւ զմարդ՝ Աստուծոյ երկիւղն». «Մեծամեծք աղքատացան եւ քաղցեան, բայց որք խնդրեն զՏէր՝ մի՛ պակասեցի ի նոցանէ ամենայն բարութիւնք (Մաղ. ԼԳ, 11): Ո՞ յուսացաւ ի Տէր եւ յամաթ եղել. սուտ ամենեւին մի՛ խաւսել. սուտ մի՛ երդնուլ. յորժամ երդնուս եւ դաշինս կռես՝ զուխտի մի՛ անցանել. լոր զինչ ասեն. «Կորուսանէ զամենեսեան որ խաւսին սուտ» (Մաղ. Ե, 7): Չարքութիւն եւ զպարկեշտութիւն սիրեցէք, զխոնարհութիւն բնական ազանելիս ձեզ արարէք, զմարդասիրութիւն քոյր կոչեցէք. զծերս պատուեցէք, զմանկունս սիրեցէք, զխրատ եւ զուսումն վարդապետութեան մի՛ արգելուք, զընկերս զեր ի վերոյ քեզ արասցես, զվարդապետս մեծարանաւք կալջիր, առաջի մեծամեծաց լուծութիւն, առաջի իմաստնոց ունկնդրութիւն՝ ի վեր ունելով զմիտսն եւ ի խոնարհ՝ զաչսն. ոչ հպարտութեամբ, այլ խոնարհութեամբ երթ յԱւետարանն եւ ուսիր. որ կամիցի ի ձէնջ մեծ լինել, եղիցի ամենեցուն սպասաւոր: Յայսր վերայ փառաւորեսցուք զԱստուած անդադար բերանով, յամենայն ժամ գոհութեամբ փառս տացուք Հար եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաիտեանս. ողջ լերուք ի Տէր ամենայն մանկունք ուխտի եկեղեցոյ:

ՉՀԸ (ՉՀԱ) Թ. Ամենայն զիրք աստուածաշունչք են ի խրատ եւ ի վարդապետութիւն, բայց կանոնեալ եւ արեւնստոյց զիրք, զորս պարտ է ընդունել, ցուցցուք՝ Ծնունդք, Ելք. Դեւտականն, Թիւք, Երկրորդ արեւնք, Յեսու Նաւեայ, Դատաւորացն, Հռութ, ԴԹազաւորութիւնք, Բ Մնացորդաց, Եզրաս, Դաւթի ճԾ սաղմոսն, Առակքն Սողոմոնի, Եկեղեցիաստեան, զԱւրիւնութիւն արիւնութեանցն, զՅոբն, ԲԺ մարգարեքն՝ Ովսէէ, Ամովս, Սիքիէ, Յովէլ, Աբդիու, Յովնան, Նաւում, Ամբակում, Սոփոնիա, Անգէաս, Չաքարիա, Մաղաքիա. Եսայի, Երեմիաս, Եզեկիէլ, Դանիէլ: Համանգամայն Հնոց Կտակարանաց տունք է ՔՃԻԹ: Նոր Կտակարանք՝ չորս ատետարանիչքն՝ Մատթէոս, Մարկոս, Դուկաս, Յովհաննէս. Գործք առաքելոց, Կաթողիկեայց թուղթ Է՝ ա Յակոբայ, Բ Պետրոսի, գ Յովհաննու, ա Յուդայի. Պաւղոսի թուղթք ԺԳ՝ ա. առ Հռոմայեցիս, Բ. առ Կորնթացիս, գ. առ նոսին, դ. առ Գաղատացիս, ե. առ Եփեսացիս, գ. առ Փիլիպպեցիս, է. առ Կողոսացիս, ը. առ Թեսաղոնիկեցիս, թ. առ նոսին, ժ. առ

Եբրայեցիս, աժ. առ Տիմոթէոս, բժ. առ նոյն, գժ. առ Տիտոս, դժ. առ Փիլիմոն: Այս սահմանք եղան ի ժողովոյն Անտիոքայ միանգամայն Նորոց Կտակարանաց տունս ԱՓՇՂԱ: Եւ միահամուռ Հին եւ Նոր Կտակարանաց տունս ԹԻՉԻ:

ԻԹ

ԿԱՆՈՆՔ ՏԵԱՌՆ ԵՓՐԵՄԻ ԱՐԳԻԻՆԱԿԱՏԱՐ ԿՐԱԻՆԱԲՈՐԻ ԶՈՐ ՈՒՍՈՒՑԱՆԷՐ ՅԱՆԱՊԱՏԻՆ Ի ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ ՃԱՌԷՆ ԳԼՈՒԽ[Զ] Ը

ՉՀԹ (ՉՀԲ)Ա. Քահանայ կամ կրաւնաւոր կամ սարկաւագ, որ կամակոր մտաւք ինքեան ընկենուն զպատիւն կամ զբեմն վասն ծանրութեան կամ ծուլութեան կամ ամբարտաւանութեան կամ հակառակութեան կամ ամուսնութեան՝ արտաքս ընկեցի յեկեղեցոյ եւ ի ժողովրդոց եւ ի կենդանի խորհրդոյն, քանզի հաւասար է նա այնոցիկ որ զՈրդին Աստուծոյ առ ոտն հարին եւ զարիւն նորոյ ուխտին խառնակ համարեցան եւ զշնորհաց հոգին թշնամանեցին. ապա եթէ ապաշխարեալ դարձցին, յետ է ամի ապաշխարութեան արժանասցին եկեղեցոյ ի հաղորդութիւն. իսկ զպատիւն եւ զսքեմն ըստ կամաց եպիսկոպոսին առցեն:

ՉՉ (ՉՀԳ) Բ. Որք ճաշակեցին ի մոռացութենէ ի մտոյ ի չորեքշաբաթու կամ յուրբաթու՝ որոշեցին յեկեղեցոյ՝ Գ շաբաթ պահելով սրբութեամբ եւ տրաւք տնանկաց եւ պատարագաւք, Ժ կրկին գան արբցէ եւ ապա հաղորդեցի. իսկ եթէ ամբարտաւանութեամբ կամ արհամարհելով զառաքելական հրամանն՝ Գ ամ ապաշխարեցեն, Խ կրկին գան արբցեն եւ Լ դրամ տուգանս տացեն յեկեղեցին. եւ յաւուրն յորում պղծեցաւ՝ զնա սրբութեամբ պահեցէ մինչեւ ցմահ իւր, եւ ապա հաղորդեցի արիւնաց: Ապա եթէ ազատ ոք է եւ ոչ առնու յանձն զապաշխարութիւնն եւ զկարգն՝ Ծ դրամ տուգանս տացէ յեկեղեցին եւ Լ դրամ՝ յաղբատս, եւ ապա հաղորդեցի արիւնաց:

ՉՉԱ (ՉՀԴ) Գ. Իսկ եթե քահանայ դիպեսցի ի նոյն չարիս՝ մի՛ պաշտեսցէ զքահանայութիւնն, այլ Է ամ ապաշխարեսցէ եւ ապա հրամանաւ եպիսկոպոսին պաշտեսցէ զքահանայութիւնն:

ՉՉԲ (ՉՀԵ) Դ. Որք մեռելոտի ուտեն կամ զհեթանոսի զենեալ՝ նզովեալ լիցին ի կենդանութեան եւ ի մեռանել, եւ որոշեսցին յեկեղեցոյ. ապա եթէ ապաշխարեսցեն եւ դարձցին՝ յետ ամի մի ապաշխարութեան հաղորդեսցին:

ՉՉԳ (ՉՀԶ) Ե. Քահանայ որ յանուրջս պոռնկեսցի զհջութեամբ՝ որոշեսցի յեկեղեցոյ շաբաթ մի պահաւք եւ տքնութեամբ ի դուրս աղաթանոցին. ապա եթէ ոչ խոստովանութեամբ մաքրեսցին՝ նզովեալ լիցին ի կեանս եւ ի մահ:

ՉՉԴ (ՉՀԷ) Զ. Պահք Աստուածայայտնութեան այսպէս կարգեցան. կրանաւորաց եւ այրեաց եւ ապաշխարողաց՝ Ծ ար պահք կարգեցան եւ հաստատեցան, իսկ աշխարհականաց՝ ութաւրեայ, բայց ի պիել ութաւրեայ՝ եւ զկիրակէն. այլ որպէս Աստուածայայտնութիւնն ինքն ոչ լուծին, այլ լուծանէ զառաքելական հրամանն, նոյնպէս եւ զկիրակէն ծոմացուցանէ, վասն զի լուծանէ զչորեքշաբաթն եւ զուրբաթն:

ՉՉԵ (ՉՀԸ) Է. Իսկ զմարտիրոսաց յիշատակս ոչ փոխեսցեն շաբաթու եւ կիրակէի, եւ անխտիր կատարեսցեն:

ՉՉԶ (ՉՀԹ) Ը. Եւ տէրունական պատարագ կիրակէի եւ յայլ աւուրս անխտիր կատարեսցեն, իսկ ի չորեքշաբաթու եւ յուրբաթու՝ ոչ:

Լ

ԿԱՆՈՆՔ ԿԻՒՐԴԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻՈՅ ԳԼՈՒԽՔ Ե

ՉՉԷ (ՉՉ) Ա. Քահանայ որ կոյս իցէ կամ այրի եւ աշխարհի քահանայութիւն առնէ, նաեւ ժողովուրդքն եւ ընդունողք նորա՝ նզովեալ եղիցին:

ՉՉԸ (ՉՉԱ) Բ. Քահանայ որ կին ունի եւ ի շնութիւն անկանիցի կամ յայլ վատթարութիւն, եւ վկայութեամբ յայտնեսցի՝ լուծցի ի քահանայութենէն. ապա եթէ յանդգնութեամբ արասցէ՝ նզովեալ լիցի, նաեւ ժողովուրդքն եւ ընդունողք նորա ի կենաս եւ ի մահ: Ապա եթէ ապաշխարութեամբ մաքրեսցի՝ ըստ կամաց եպիսկոպոսին հաղորդեսցի:

ՉՉԹ (ՉՉԲ) Գ. Որք ամուսնացեալ են ընդ հեթանոսաց եւ տացէ նոցա Աստուած ժամանակ ապաշխարութեան, զամենայն ժամանակս ապաշխարեսցեն

արտասուալք եւ ողորմութեամբ, որպէս զի զամենայն ինչս իրեանց տացեն հաղքատաց, ի տարուջն միանգամ հաղորդեսցին արիւնաց: Ապա եթէ ոչ զոյ տեղի եւ ոչ զերծանի ի կապանաց անարեւոյթեանն, զնեսցեն ծառայս եւ ազատեսցեն քանի եւ կարասցեն. եւ ապա յետին թոշակին արժանի լինիցին:

ՉՂ (ՉՉԳ) Դ. Որք զժառանգս հեթանոսաց առնուն ի սնունդ, այնպէս է որպէս որ զաւճ խնամարկեալ պաշտեսցէ ի ձեռն սովորութեան՝ ըստ ամուսնացելոցն ընդ հեթանոսական ազգին ուսան զանաստուածպաշտութիւնս նոցա. նոքա զթովչացն ապաշխարութիւնս կրեսցեն, Գ ամ արտաքոյ ապաշխարեսցեն եւ Գ ամ ընդ ապաշխարողսն ելցեն, եւ ապա հաղորդեսցին արիւնաց:

ՉՂԱ (ՉՉԴ) Ե. Քահանայ որ արինէ զմթերս ընմպելեաց յորս անկանի մուկն կամ այլ ինչ գարշելի սողուն, կամ ի հնձան՝ անիծեալ լիցի քահանայն եւ անսուրբ իբրեւ զմուկն, ի կարգէն լուծցի եւ անհաղորդ կացցէ ամս Գ արտաքոյ աղաւթանոցին ջերմեռանդն ապաշխարութեամբ, եւ ապա հաղորդեսցի արիւնաց:

ԼԱ

ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ԳԻՐ ՏԵԱՌՆ ԵՊԻՓԱՆՈՒ ԱՍԱՑԵԱԼ ԳԼՈՒԽՔ Ե

ՉՂԲ (ՉՉԵ) Ա. Եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ որ տանտիկին ունիցի ի տանն ըստ հեթանոսական սովորութեանց, լուծցին յիրաքանչիւր աշտիճանէ, բայց ի հանույ կամ ի մարե կամ ի քերց:

ՉՂԳ (ՉՉԶ) Բ. Որք ուլունս արկանեն վասն կրից կամ վասն այլ ինչ հմայութեանց բարբանջանաց կամ գրարարութեամբ որ վարին՝ որոշեսցին յեկեղեցոյ, զի թողին զԱստուած եւ զնացին առ ճանճիկ աստուածն Ակկարոնի:

ՉՂԴ (ՉՉԷ) Գ. Չկնի Յարութեան զերիս աուրս ոչ ընթեռնուն Կաթողիկէք, վասն զի ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Սուրբ Հոգին են կանոնք. եւ երկրորդ կանոն վասն զի յՈրդի է, որպէս ոչ թողաւ ոգի նորա ի դժոխս եւ ոչ մարմին նորա ետես զապականութիւն եւ յոյս եղեւ ամենայն ծագաց երկրի:

ՉՂԵ (ՉՉԸ) Դ. Որք ի ծովու կորեան կամ ի գետոյ կամ յամպարշտաց կամ ի շանդից եւ ի գազանաց եւ ի սրոյ եւ յամենայն չարամահութեանց՝ զյիշատակս ամենայն մեռելոց որ ի Քրիստոս հաւատացելոցն կատարեսցեն ի տնարեւոյթեանն մինչեւ ցհասարակաց յարութիւնն:

ՉՂԶ (ՉՉԹ) Ե. Որք ի Չատկէն մինչեւ ցՊենտակոստն եւ յամենայն կիրակէ պսակ դնեն՝ նզովեալ եղիցին. իսկ եթէ յիշատակք սրբոց պատահին յաուրս Յարութեան Տեառն՝ նոցա յիշատակքն հասարակաց կատարեսցին. տաւն Կարապետին եւ Սկրտչին Յովհաննոս եթէ ի Յարութեան աուր յանդիպեսցի՝ անխափան կատարեսցեն, նմանապէս եւ զամենայն մարտիրոսաց:

ԼԲ

ԿԱՆՈՆ ԵՂԻՇԷԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ԳԼՈՒԽ Ա

ՉՂԷ (ՉՂ) Ա. Եթե որ ի կիրակէի կամ ի տաւնի կամ յերեւելի ատուր ամուսնանայ ընդ կնոջ իրում՝ Ը ար ասպաշխարեսցէ եւ ասպա հաղորդեսցի:

ԼԳ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԱՆՏԻՈՔԱՅ

ՉՂԸ (ՉՂԱ). Խոստովանիմք որպէս ուսուցին գիրք սուրբք եւ վարդապետք ճշմարիտք ՅԺԸ-ն որ ի Նիկիա եւ ՃԾ-ն որ ի Կոստանդնուպալիս եւ Մ-ն որ յԵփեսոս, որ հաստատեցին զհաւատս սուրբս որ ժողովեցան ի Սուրբ Հոգւոյն եւ յիւրեանց ժամանակս հալածեցին զմոլորեցուցիչսն, որք էին իբրև զգայլս ասպականիչս հաւտին Քրիստոսի. եւ զի նահատակեցան հաւատովք եւ նզովեցին զամենայն հերձուածողս. եւ ահա գրեալ են անուանք նոցա ի գիրս կենդանութեան, եւ մեք որդիք եւ ժառանգք նոցա հաւատոցն ենք, քանզի նախանձաւորք նոցա ենք, զարանամք հաւատովք եւ նզովենք զամենայն հերձուածողս:

Նզովենք զԱրիոս որ հայհոյեաց եւ ասէ թէ՝ «Որդի ոչ է ի բնութենէ Հաւր»:

Նզովենք եւ զՄակեդոն որ ասաց թէ՝ «Հոգին Սուրբ նուագագոյն է քան զՀայր եւ զՈրդի»:

Նզովենք եւ զՊաւղոս Սամոստացի որ ասէր թէ՝ «Յիսուս մարդ էր եւ իմաստութեամբ զարանայր եւ ուսուցանէր. եւ իմաստութիւն մեծ է քան զՅիսուս»:

Նզովենք եւ զՓլաբիանոս եպիսկոպոս որ ասաց թէ՝ «Որպէս նմանութեամբ եւ ստուերաւք երեւեցաւ Որդին Աստուծոյ յաշխարիս եւ ոչ ա՛ն ստուգապէս մարմին եւ շունչ ի Սուրբ Կուսէն»:

Նզովենք եւ զԱպաղիմար որ ասաց թէ՝ «Մարմին ա՛ն ի Սուրբ Կուսէն, եւ միտս եւ շունչ ոչ առ»:

Առաւել նգովենք զպիղծն Նեստոր որ հայիոյեաց եւ ասէ թէ՝ «Մարիամ ոչ ծնաւ Աստուած, այլ մարդ արարած իբրեւ զմի ի մարգարէիցն, եւ այնու մեծ էր քան զմարգարէսն, զի տաճար էր բանին Աստուծոյ»:

Նգովենք եւ զԹէոդորոս եւ զԴիոդորոս եւ զԻբիա եւ զԱկակ եւ զԲարա ի Սծբնայ եւ զպիղծ կանոնս նոցա. եւ որ միանգամ հնազանդեցան կամ հնազանդին չար ժողովոյն Նեստորի որ ամպարշտեալ ասաց թէ՝ «Շնորհի արժանատրեցաւ Քրիստոս՝ լինել տաճար բանին Աստուծոյ. նոյն այս մարդ՝ Քրիստոս, ի գաւակէ Դաւթի, չարչարեցաւ եւ մեռաւ, եւ մահուամբն իւրով արար փրկութիւն ամենեցուն: Եւ յաղագս այնր պատուցեալ լինել Որդի Աստուծոյ»: Եւ հայիոյեն եւ ասեն. «Այլ՝ Որդի Աստուծոյ ի հաւրէ, եւ այլ՝ որդի որ ի Մարիամայ է». մինչեւ խելագարեցան եւ արհամարհեցին զՀայր երկու որդովք՝ միովն բնութեամբ եւ միովն եկամուտ: Եւ յայսմ մուծին զչորրորդութիւնն խոստովանութեամբն իրեանց եւ մոռացան զսուրբ զերրորդութիւնն որ յերկնատրաց եւ յերկրատրաց փառաւորի եւ ըստ նոցա բանիցն անարեւնութիւն հաստատի, եթէ նոր Աստուած երկրպագի, որոյ սկիզբն ի Մարիամայ եւ այսր է. եթէ այդ այդպէս է, ամենայն ազգք եւ տոհմք կորեան, եթէ մարդ էր լոկ որ ի խաչին էր, եւ մարդոյ խաչի երկիր պագանեն եւ զմարմին եւ զարիւն մարդոյ ճաշակեն:

Նգովենք եւ զտոմարն Լեւոնի որ Բ բնութիւն ասաց եւ Բ դէմս ի Քրիստոս յետ միաւորութեանն:

Նգովենք եւ զՍեւերիանոս եւ զգիրս նորա զապականիչս որ արար բաժանումն ի մարմնատրութենէ անտի եւ ասաց եթէ՝ «Մահկանացու էր մարմինն Աստուծոյ, որպէս ամենայն մարդոյ՝ մինչեւ ցյարութիւնն անփառաւոր եւ անկատար, բայց ի յարութեանն փառաւորեցաւ»: Եւ ոչ լուան զբանն Պետրոսի առաքելոյ որ ասէր թէ՝ «Մարմին նորա ոչ ետես զապականութիւն»(Գործ. Բ, 31):

ա. Որ ոչ հաւատայ եթէ բնութեամբ էութեանն ճանաչի միութիւնն որ ոչ այսպէս խոստովանի՝ նգովեալ լիցի:

բ. Որ ոչ խոստովանի զՅիսուս Աստուած որ համբուրեաց զխաչն կամատրութեամբ վասն մեր՝ մինն ի դիմաց յերրորդութենէն եւ ի բնութենէ Աստուծոյ հաւր, բայց փոխանակ այդորիկ ասէ թէ՝ «Մարդ է, բնութեամբ այր է, արարած Աստուծոյ է, շնորհաւք որդի է, ընտրութեամբ անչարչարելի եւ անմահական, եւ բնութեամբ մարդ գոլով». որ ոչ այսպէս խոստովանի՝ նգովեալ լիցի:

գ. Որ ասէ թէ՝ «Յերկնից կամ յայլմէ բնութենէ առ մարմին Աստուած եւ ոչ խոստովանի թէ՝ ի մերմէ բնութենէս եւ ի Մարիամայ սրբոյ կուսէն առ Տէրն մեր մարմին եւ շունչ, չարչարեցաւ եւ մեռաւ վասն մեր որպէս եւ կամեցաւ», որ ոչ այսպէս խոստովանի՝ նգովեալ լիցի:

դ. Որ համարձակիցի զմարմինն Աստուծոյ ասել ապականացու ի միաւորութեանն եւ ասէ բաժանումն Աստուծոյն եւ մարմնոյն, եւ ոչ առաւել խոստովանի անապական մի բնութիւն անմահի, մի դէմս երկրպագեալ, զի է Աստուած եւ մարմին ի մի բնութիւն անյերկուանալի, որ ոչ այսպէս խոստովանի՝ նգովեալ լիցի:

ե. Որ ասէ զկարգ միաբանութեանն բաժանեալ յԲ բնութիւնս եւ յայն մուծանեն զշրրորդութիւնն, այնպիսիքն նգովեալ լիցին:

զ. Որ ասէ զմահն Տեառն կենդանացոցչի եւ զչարչարանսն փրկարար՝ ապականացու, եւ ոչ առաւել խոստովանեսցի, եթէ չարչարանաք անչարչարելի եւ մահուամբ անմահ, որ էնն Աստուած, որ ամենայն ինչ դիրին է, որ ոչ այսպէս խոստովանի՝ նգովեալ լիցի:

է. Որ ասէ զմարմինն ճշմարիտ Աստուծոյ տեսն Յիսուսի Քրիստոսի թէ ի միաւորութենէն մինչեւ ի յարութիւնն ապականացու էր եւ անփառաւոր եւ անկատար, բայց ի յարութեանն փառաւորեցաւ եւ կատարեցաւ, եւ ոչ խոստովանի եթէ որպէս զկնի յարութեանն էր, նոյնպէս եւ յառաջ քան զյարութիւնն կենդանացոցիչ եւ անապական, որ ոչ այսպէս խոստովանի՝ նգովեալ լիցի:

Չայս ամենայն զոր գրեցաք եւ նգովեցաք զամենայն հերձուածոյս պիղծս, ուսեալք ի մարգարէից եւ յառաքելոց որ ասէ՝ «Փախիր ի պիղծ եւ ի նորածայն հակառակութենէ եւ ի մոլորեցուցիչ զիտութենէ»(Հմմտ. Ա. Տիմ. Չ, 20), զոր պատուիրեցին մեզ սուրբ վարդապետք, եւ զոր ասացեալ է սրբոց՝ ոչ մեկնիմք ի նոցա ուղղափառ հաւատոյն եւ խոստովանիմք եւ երկիր պագանեմք Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Սուրբ եւ խաղաղարար ժողովն որ յԱնտիոք յԱստուծոյ ժողովեցան, յորում էին՝ Եւսեբիոս, Թէոդորոս, Նարկեսոս, Անտիոքոս, Պաւղոս, Նիրիկիոս, Եւարքեղոս, Եւստաթեոս, Մակեմոս, Եւսիքիոս, Մանիկոս, Եթերիոս Յակոբոս, Ագապիոս, Մանգնոս, Ենիոս, Թէոդիտոս, Ալփիոս, Նիկետաս, Ագապիոս, Մարկոն, Դեմատրոս, Բարսոս, Աղեքսանդրոս, Պետրոս, Մովսէս, Պատակիոս, Անատոլիոս, Մակեդոնիոս, Պետրոս, Կիւրիոն, Թէոդորոս, Թէոդոսիոս՝ յիշխանութենէ Հովտաց Ասորոց, ի Փիւնիկեցոց, ի նախնեաց յԱրաբացոց, ի Միջագետաց, ի Կիւլիկեցոց, ի Սուրացոց, ԼԴ եպիսկոպոսք:

ԼԳ

ԿԱՆՈՆՔ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻԿԻԱԿԱՆՔ ՁՈՐ ԵԴԻՆ ՅԺԸ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՔՆ
ԿՐԿՆԱԲԱՆԵԼՈՎ ԿԱՐՃ Ի ԿԱՐՃՈՅ ԳԼՈՒԽՔ ԸԺԴ

ՉՂԹ (ՉՂԲ) Ա. Ոչ է պարտ զկրճատեալսն եւ ներքինիս արարեալս զինքեանս՝ ի վիճակ քահանայութեան յառաջ ածել:

Պ (ՉՂԳ) Բ. Ոչ է պարտ զհեթանոսաց զնորատունկս եւ զնորուսումնս առժամայն յեպիսկոպոսութիւն յառաջ ածել:

ՊԱ (ՉՂԴ) Գ. Ոչ է պարտ որոց ի վիճակաւորութեան են՝ ի ներքս ածական ունել կանայս, բայց ի հանույ եւ ի մարտ եւ ի քեռէ:

ՊԲ (ՉՂԵ) Դ. Ոչ է պարտ եպիսկոպոս ձեռնադրել առանց երից եպիսկոպոսաց՝ ի վտանգի:

ՊԳ (ՉՂԶ) Ե. Ոչ է պարտ զառ ի յիւրմէ եպիսկոպոսէ որոշեալս յայլմէ յառաջ գալ:

ՊԴ (ՉՂԷ) Չ. Ոչ է պարտ զվաղնջուցն սովորութիւն ի գաւառի գաւառի եկեղեցեաց նորաձեւել:

ՊԵ (ՉՂԸ) Ը. Պարտ է Երուսաղէմի եպիսկոպոսին զմայրաքաղաքին ունել զպատիւ:

ՊԶ (ՉՂԹ) Ը. Պարտ է ձեռնադրել զայնոսիկ որ ի Նաւատացոց ժառանգութենէն գրովք հաւանեալք ուղղափառութեան հաւատոյ, թեպէտ եւ եպիսկոպոսք իցեն, եկեալքն աւծանել:

ՊԷ (Պ) Թ. Պարտ է զերկրորդ ամուսնացեալսն յետ երից ամաց շնորհին արժանի առնել:

ՊԸ (ՊԱ) Ժ. Պարտ է ի բաց մերժել զժառանգաւորսն՝ զյանդիմանեալսն եւ ոչ խոստովանեալսն զիրեանց մեղսն:

ՊԹ (ՊԲ) ԺԱ. Ոչ է պարտ զուրացողսն կամ զյանցաւորսն ի ժառանգութիւն յառաջ ածել:

ՊԺ (ՊԳ) ԺԲ. Պարտ է զուրացող հաւատացեալսն առանց վտանգի՝ հրաժարեալս յամենայն աշխարհիս իրաց՝ Գ ամս արտասուալք եւ մտերմութեամբ եւ ճգնութեամբ ապաշխարել, եւ այսպէս աղաթից հաղորդել, եւ զկնի ԺԵ ամի շնորհին արժանի լինել:

ՊԺԱ (ՊԴ) ԺԳ. Պարտ է զվախճանեալսն շնորհի արժանի առնել թէպէտ եւ անարժանք իցեն, իսկ կեցեալք՝ արգելու:

ՊԺԲ (ՊԵ) ԺԴ. Պարտ է զհաւատացեալսն զերեամ մի ուսուցանել եւ այսպէս աղաթակից լինել եւ մկրտել:

ՊԺԳ (ՊԶ) ԺԵ. Ոչ է պարտ եպիսկոպոսին յայմէ քաղաքէ յայլ փոխել յաղագս խռովութեանց:

ՊԺԴ (ՊԷ) ԺԶ. Պարտ է որք արհամարհեցին՝ ժառանգաւորք՝ զիրեանց եկեղեցիսն, այլուր ոչ ապաշխարել:

ՊԺԵ (ՊԸ) ԺԷ. Ոչ է պարտ ժառանգաւորաց՝ տոկոսիս առնուլ կամ տասանորդս շահից:

ՊԺԶ (ՊԹ) ԺԸ. Ոչ է պարտ սարկաւազի արէնս տալ, եւ ոչ նստել ընդ երիցու:

ՊԺԷ (ՊԺ) ԺԹ. Պարտ է որք ի հերձուածողացն դառնան՝ Պաւլիանոսք եւ Պոնտացիք՝ մկրտել, թէպէտ եւ եպիսկոպոսք իցեն:

ՊԺԸ (ՊԺԱ) Ի. Ոչ է պարտ կիրակէի յաղաթսն կալ եւ ծունր կրկնել, եւ ոչ յաւուրս Պենտակոստէիցն:

ՊԺԹ (ՊԺԲ) ԻԱ. Պարտ է զերիցունս որ զոհեցին եւ ապա դարձան եւ խոստովան եղեն՝ ոչ ամենեւին լուծանել, աթոռոյն միայն արժանի առնել, այլ ոչ պատարագ մատուցանել, եւ ոչ ի խաւսսն կալ եւ ոչ այլ պաշտաւն պաշտել քահանայութեան: Նմանապէս եւ սարկաւազին՝ ոչ քարոզել եւ ոչ սպասաւորել, բայց եթէ վասն յոյժ երկիւղածութեան՝ եպիսկոպոսն հրամայիցէ:

ՊԻ (ՊԺԳ) ԻԲ. Պարտ է որ վտանգիս եւ բռնութեամբ զոհեցին, եւ միշտ խոստովանեալ զինքեանս քրիստոնեայս՝ Գ ամ ապաշխարեացեն, եւ ապա շնորհին արժանի լինել:

ՊԻԱ (ՊԺԴ) ԻԳ. Չխաւսեալ աղջկունսն եւ յայլոց յափշտակեալս՝ պարտ է առաջին խաւսեցելոյն ի բաց տալ, թէպէտ եւ բռնագրաւսեցան:

ՊԻԲ (ՊԺԵ) ԻԴ. Որք յուխտի անդ իցեն երիցունք եւ սարկաւազունք, եւ հեռի իցեն ի մտոյ, կամ եղև զի ճաշակեացեն, ապա եթէ կամեցին՝ պահեացեն մտոյ. ապա եթէ պղծեցին կամ պիղծ համարեցին մինչեւ զբանջարն որ ընդ մտոյն անկանիցի, կամ

հայիցի ի միսն՝ չուտիցեն, եւ ոչ անսայցեն կանոնացս, լուռ լիցին յաշտիճանէ քահանայութեանն:

ՊԻԳ (ՊԺԶ) ԻԵ. Ոչ է պարտ զեկեղեցւոյ ստացուած երիցանց վաճառել:

ՊԻԴ (ՊԺԷ) ԻԶ. Պարտ է զպոռնկացեալսն ընդ անբան կենդանիսն յետ մկրտութեանն՝ ԺԵ ամ ապաշխարել եւ այսպէս աղաւթակից լինել: Ապա եթէ ամուսնացեալք իցեն՝ ԻԵ ամ. եւ այսպէս ի վախճանի կենացն հաղորդեսցին:

ՊԻԵ (ՊԺԸ) ԻԷ. Ոչ է պարտ բորոտաց կամ դիւահարաց ընդ հաւատացեալսն աղաւթել:

ՊԻԶ (ՊԺԹ) ԻԸ. Ոչ է պարտ զկացեալսն եպիսկոպոսունս եւ ոչ ընկալեալ՝ զայլոց եկեղեցիս նեղել:

ՊԻԸ (ՊԻ) ԻԹ. Որք կուսութիւն խոստացան եւ արհամարիեցին զխոստումն, ընդ երկրորդ ամուսնացելոցն ապաշխարեսցեն:

ՊԻԸ (ՊԻԱ) Լ. Եթէ որ շնացաւ կամ շնայցէ՝ Է ամ ապաշխարեսցէ, եւ այսպէս աղաւթակից լիցի:

ՊԻԹ (ՊԻԲ) ԼԱ. Եթէ մայր զմանուկ սպանանէ՝ յամենայն ժամանակս իւր ապաշխարեսցէ եւ ի վախճանին հաղորդեսցի. եւ որ զկամաւոր սպանութիւնս առնեն՝ նոյնպէս. իսկ որ ոչ կամաւոր սպանութիւնս առնեն՝ Ե ամ ապաշխարեսցեն:

ՊԼ (ՊԻԳ) ԼԲ. Եթէ ուրուք խաւսեալ զաղջիկ՝ ապականեսցի ընդ քեռ նորա եւ դարձեալ ապականեսցի ընդ խաւսեցելումն, ինքն եւ որ զհտակակիցքն են՝ ԺԵ ամ ապաշխարեսցեն եւ ապա հաղորդեսցին:

ՊԼԱ (ՊԻԴ) ԼԳ. Կին եթէ ամուսնացի երկուց եղբարց՝ մինչեւ ի վախճան որոշեսցի:

ՊԼԲ (ՊԻԵ) ԼԴ. Եթէ որ ընդ բազում ամուսնութիւնս անցեալ է, ի վախճանին արժանի լիցի շնորհին:

ՊԼԳ (ՊԻԶ) ԼԵ. Եթէ որ ցանկասցի ննջել ընդ կնոջ եւ ոչ ձեռն արկիցէ՝ անպարտ լիցի, իսկ եթէ ձեռն արկեալ եւ ոչ կարացեալ՝ պարտաւոր լիցի ապաշխարութեան:

ՊԼԴ (ՊԻԸ) ԼԶ. Երախայն կամ դադրեսցէ ի մեղանչելոյն կամ ի բաց որոշեսցի:

ՊԼԵ (ՊԻԸ) ԼԷ. Պարտ եւ արժան է զյղիսն մկրտել:

ՊԼԶ (ՊԻԹ) ԼԸ. Ոչ է պարտ զշնացեալսն ի քահանայութիւն մատուցանել:

ՊԼԷ (ՊԼ) ԼԹ. Ոչ է պարտ քահանայից՝ յերկրորդ հարսանիս երթալ:

ՊԼԸ (ՊԼԱ)ԻՄ. Ոչ է պարտ գերիցունս մեղուցեալս նախ քան զձեռնադրութիւնն՝ մատուցանել պատարագ կամ մկրտել, բայց զայլ պատիւ ունել, թէ երկիրաժութեամբ կացցեն: Նոյնպէս եւ սարկաւագունք:

ՊԼԹ (ՊԼԲ) ԽԱ. Եթէ կին ուրուք շնացաւ մինչդեռ աշխարհական իցէ եւ յայտնի գտցի ընդ յանցանաւք, զայսպիսեացս զարս ոչ է արժան ի քահանայութիւն մատուցանել. իսկ եթէ յետ ձեռնադրութեանն գտցի ի շնութեան, կինն արձակել արժան է. ապա եթէ ունիցի ի կնութեան՝ ոչ կարէ լինել քահանայ:

ՊԽ (ՊԼԳ) ԽԲ. Ոչ է պարտ նախ քան զԼ ամն ձեռնադրել քահանայ:

ՊԽԱ (ՊԼԴ) ԽԳ. Որք ի հիւանդութեան մկրտեցան՝ մի՛ ձեռնադրեսցին ի քահանայութիւն, քանզի ոչ հաւատացին, բայց եթէ երկիրաժութեամբ կեցցեն կամ հարկ ինչ լինիցի:

ՊԽԲ (ՊԼԵ) ԽԴ. Որք ի գեաղս երիցունք իցեն կամ ի քաղաքս՝ յանդիման եպիսկոպոսաց աղաթս ոչ է իշխանութիւն կատարել:

ՊԽԳ (ՊԼԶ) ԽԵ. Սարկաւագունք պարտ է լինել յեկեղեցուջ է, ըստ առաքելական կանոնին որ ի Գործս առաքելոցն(Գործք Զ, 3):

ՊԽԴ (ՊԼԷ) ԽԶ. Եթէ որ զամուսնութիւն մեղադրիցէ, որպէս թէ զամուսնացեալսն ոչ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԽԵ (ՊԼԸ) ԽԷ. Եթէ որ ծառայ պատճառանաւք աստուածպաշտութեան գնասցէ ի տեառնէ, իբրեւ ոչ թողացուցեալ ի նմանէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԽԶ (ՊԼԹ) ԽԸ. Եթէ որ զարշեսցի ի մսակերաց՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԽԷ (ՊԽ) ԽԹ. Եթէ որ խղճիցէ յերիցուէ ամուսնացելոյ արե՛նս առնուլ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԽԸ (ՊԽԱ) Ծ. Եթէ որ արհամարհելով զեկեղեցեան եւ զեկեղեցույ խորհուրդ ի տան գործէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԽԹ (ՊԽԲ) ԾԱ. Եթէ որ զեկեղեցական պտուղս առանց զիտելոյ վերակացուին ծախիցէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԾ (ՊԽԳ) ԾԲ. Եթէ որ զարշեսցի յայնցանէ որ հաւատով ազապս առնեն եղբարց կամ աղքատաց՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԾԱ (ՊԽԴ) ԾԳ. Ոչ է պարտ քահանայից ի կապեղայս մտանել:

ՊԾԲ (ՊԽԵ) ԾԴ. Ոչ է պարտ կէսսարկաւագաց կամ զրակարդացաց հաց տալ արիւնութեան կամ զինի արիւնել ի ճաշի:

ՊԾԳ (ՊԽԶ) ԾԵ. Ոչ է պարտ երդմնեցուցանել զերախայսն, բայց միայն զկարգեալսն յեպիսկոպոսաց:

ՊԾԴ (ՊԽԷ) ԾԶ. Ոչ է պարտ քահանայից յագապս մասունս բառնալ եւ թշնամանել զքահանայութիւն:

ՊԾԵ (ՊԽԸ) ԾԷ. Ոչ է պարտ յեկեղեցիս ճաշել:

ՊԾԶ (ՊԽԹ) ԾԸ. Ոչ է պարտ քրիստոնէից ի շաբաթու կամ ի կիրակէի շաբաթանալ կամ հրէնալ:

ՊԾԷ (ՊԾ) ԾԹ. Ոչ է պարտ առն և կնոջն ի միասին մտանել ի բաղանիս:

ՊԾԸ (ՊԾԱ) Կ. Ոչ է պարտ ընդ հերետիկոսս ճաշել կամ աղաւթել, կամ արհնութիւն առնուլ ի նոցանէ:

ՊԾԹ (ՊԾԲ) ԿԱ. Եթէ որ առ հրեշտակս կամ առ այլ որ յարարածոց յաղաթս կացցէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿ (ՊԾԳ) ԿԲ. Եթէ որ թով իցէ կամ կախարդ իցէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿԱ (ՊԾԴ) ԿԳ. Ոչ է պարտ արհնել ընդ Հրեայս կամ ընդ հերձուածողս կամ ընդ հեթանոսս, եւ ոչ տաւնական ընծայս առնուլ:

ՊԿԲ (ՊԾԵ) ԿԴ. Ոչ է պարտ եպիսկոպոսին ի ժողովս կոչելոյ՝ արհամարհել եւ ոչ երթալ, բայց եթէ հիւանդ լինիցի:

ՊԿԳ (ՊԾԶ) ԿԵ. Եթէ որ կին յաղագս ճգնութեան փոքրիցէ զհերս իւր եւ առնական ձւ զգեցցի՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿԴ (ՊԾԷ) ԿԶ. Եթէ որդիք թողցեն զծնաւոս պատճառաւ աստուածաշտութեան իբրեւ ոչ ինչ խափանեալ ի նոցանէ՝ նզովեալ լիցին:

ՊԿԵ (ՊԾԸ) ԿԷ. Եթէ որ թողցէ զիւր որդիս յաղագս ճգնութեան՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿԶ (ՊԾԹ) ԿԸ. Եթէ որ յաղագս ճգնութեան պահիցէ յաւոր կիրակէի եւ յաւորս Պենտակոստէից՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿԷ (ՊԿ) ԿԹ. Եթէ որ առանց մարմնական վտանգի զեկեղեցական պահս լուծանէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿԸ (ՊԿԱ) Կ. Եթէ որ ամբարտաւանելով զարշեսցի ի մարտիրոսաց ժողովոց՝ նզովեալ եղիցի:

ՊԿԹ (ՊԿԲ) ՀԱ. Եթե որ եպիսկոպոս կամ այլ որ ի վիճակելոցն լուծեալ յեպիսկոպոսաց իշխեսցէ ի ժողովն գալ՝ նգովեալ եղիցի:

ՊՀ (ՊԿԳ) ՀԲ. Ոչ է պարտ յաւտարաց՝ առանց յանձնարարական թղթոյ ի քահանայութիւն մատուցանել:

ՊՀԱ (ՊԿԴ) ՀԳ. Ոչ է պարտ երիցուն՝ կանոնական թուղթ տալ:

ՊՀԲ (ՊԿԵ) ՀԴ. Պարտ է զմայրաքաղաքի եպիսկոպոսն՝ որ ի գաւառի եկեղեցիքն են՝ ունել հոգ, եւ առանց նորա ոչ կացուցանել եպիսկոպոս:

ՊՀԳ (ՊԿԶ) ՀԵ. Ոչ է պարտ եպիսկոպոսին յայլմէ գաւառէ փոփոխիլ եւ յայլում ձեռնադրութիւն առնել:

ՊՀԴ (ՊԿԷ) ՀԶ. Ոչ է պարտ զեպիսկոպոսաց սահմանս լուծանել այլոց եպիսկոպոսաց:

ՊՀԵ (ՊԿԸ) ՀԷ. Եթե որ ձեռնադրեալ ոչ ընկալցի՝ առանց հաղորդութեան եղիցի:

ՊՀԶ (ՊԿԹ) ՀԸ. Պարտ է զձեռնադրեալ եպիսկոպոսն եւ ոչ ընկալեալ ի ժողովրդենն՝ նմին պատուոյ կցորդութիւն ունել, բայց ի ձեռնադրութենէ:

ՊՀԷ (ՊՀ) ՀԹ. Ոչ է պարտ եպիսկոպոսին գալ որ ընդ իւր կացուցանել փոխանորդ՝ առանց ժողովոյն:

ՊՀԸ (ՊՀԱ) ՀՁ. Պարտ եւ արժան է զգիտութիւն ամենայն եկեղեցական իրաց ունել՝ եպիսկոպոսին իշխանութիւն եւ երիցանց. իսկ որ առանձին ինչ է եպիսկոպոսին, ի դէպ է, որոց կամիցի՝ թողուլ:

ՊՀԹ (ՊՀԲ) ՀԱ. Պարտ է եպիսկոպոսին ամենայն իրաց ունել իշխանութիւն եկեղեցականաց եւ որպէս կամի մատակարարել ի կարատեալս, իսկ եթէ ինքն կարատ է ի հարկաւոր պէտսն՝ վարեսցի, ոչ ինչ ըստգտեալ:

ՊՀՁ (ՊՀԳ) ՀԲ. Պարտ է զազգի ազգի մեղանս զանկեալս եւ զմտերմաբար ապաշխարեալս շնորհին արժանի առնել:

ՊՀԱ (ՊՀԴ) ՀԳ. Ոչ է պարտ զառժամայն մկրտեալսն ի քահանայութիւն մատուցանել:

ՊՀԲ (ՊՀԵ) ՀԴ. Ոչ է պարտ հերետիկոսաց ընդ մեզ յաղաթս կալ:

ՊՀԳ (ՊՀԶ) ՀԵ. Ոչ է պարտ ի հանգստարանս կամ ի վկայարանս հերետիկոսաց երթալ:

ՊՁԴ (ՊՀԷ) ՁՁ. Ոչ է պարտ ուղղափառաց եկեղեցւոյ ընդ հերետիկոսաց ամուսնութիւն առնել:

ՊՁԵ (ՊՀԸ) ՁԷ. Ոչ է պարտ զպառաւունս առաջոյ նստեալս լինել:

ՊՁԶ (ՊՀԹ) ՁԸ. Պարտ եպիսկոպոս՝ ընտրութեամբ եպիսկոպոսաց լինել:

ՊՁԷ (ՊՁ) ՁԹ. Ոչ է պարտ եւ արժան գարբութիւնսն արհմութեամբն ի յայլ տեղիս առաքել:

ՊՁԸ (ՊՁԱ) Ղ. Ոչ է պարտ ժողովրդականաց փոխանակ սաղմոսասացի կամ գրակարդացի առանձինն սաղմոսել կամ գիրս կարդալ յեկեղեցւոջ:

ՊՁԹ (ՊՁԲ) ՂԱ. Ոչ է պարտ ի ժողովս զսաղմոսն ի միմեանս յարել, այլ ի միջին գրակարդացումն առնել:

ՊՂ (ՊՁԳ) ՂԲ. Պարտ է զնոյն պաշտաւն աղաթից յամենայն ժողովս լինել:

ՊՂԱ (ՊՁԴ) ՂԳ. Պարտ է զկնի վարդապետութեանն՝ երախայի յաղաթս լինել:

ՊՂԲ (ՊՁԵ) ՂԴ. Իսկ ապաշխարողաց եւ զնացելոց սոցա եւ ապա հաւատացելոցն:

ՊՂԳ (ՊՁԶ) ՂԵ. Ոչ է պարտ ժողովրդականաց ի սեղանն հաղորդել եւ ոչ արանց ի բեմ ելանել:

ՊՂԴ (ՊՁԷ) ՂԶ. Ոչ է պարտ զկէսսարկաւագաց ի սարկաւագաց տեղի ունել:

ՊՂԵ (ՊՁԸ) ՂԷ. Ոչ է պարտ սպասատրաց եւ ոչ գրակարդացաց ուրար ընդ պարանոց՝ եւ այսպէս ընթեռնուլ կամ սաղմոսել:

ՊՂԶ (ՊՁԹ) ՂԸ. Ոչ է պարտ կէսսարկաւագաց եւ ոչ փոքր մի գրքունսն թողուլ եւ զբաւսնուլ ուրեք:

ՊՂԷ (ՊՂ) ՂԹ. Ոչ է պարտ յետ երկուց շաբաթուց Քառասն[եր]որդացն ընդունել զոք ի մկրտութիւն:

ՊՂԸ (ՊՂԱ) Ճ. Պարտ եւ արժան է, որք մկրտին, զՀաւատն ասել ի Մեծի հինգշաբաթին:

ՊՂԹ (ՊՂԲ) ՃԱ. Պարտ է եւ ի շաբաթու Աւետարան կարդալ:

Ձ (ՊՂԳ) ՃԲ. Պարտ է որք ի հիւանդութեան մկրտեցան՝ զՀաւատն ասել, յորժամ ողջացին:

ՁԱ (ՊՂԴ) ՃԳ. Պարտ է զկնի մկրտութեանն աւժանել զլուսատրեալսն աւժմամբ սրբով, անուանելով աւժումն պարգեւ ի Հոգւոյն Սրբոյ:

ՋԲ (ՊՂԵ) ճԴ. Ոչ է պարտ ի Քառասն երրորդսն պատարագ մատուցանել, թեպետ եւ մարտիրոսաց յիշատակ իցեն, բայց ի շաբաթ եւ ի կիրակէէ:

ՋԳ (ՊՂԶ) ճԵ. Ոչ է պարտ գՔառասն[եր]որդս Սեծի հինգշաբաթին լուծանել, այլ չորակեր լինել:

ՋԴ (ՊՂԷ) ճԶ. Ոչ է պարտ ի Քառասներորդսն կամ յաւուր Պենտակոստէից կամ ի կիրակէսն յամենայն հարսանիս կատարել:

ՋԵ (ՊՂԸ) ճԷ. Ոչ է պարտ քրիստոնէից ի հարսանիս ծափս հարկանել կամ երգս ինչ անպատեհ երգել:

ՋԶ (ՊՂԹ) ճԸ. Ոչ է պարտ քահանայից ի հարսանիս կամ ի քաղաքս՝ տեսիլ ինչ ստահակ տեսանել:

ՋԷ (Ջ) ճԹ. Ոչ է պարտ քրիստոնէից հանգանակաւք զհնարբուաց վարել:

ՋԸ (ՋԱ) ճԺ. Ոչ է պարտ երիցանց առանց եպիսկոպոսին ի սեղանն ելանել, նստել:

ՋԹ (ՋԲ) ճԺԱ. Ոչ է պարտ ի գեաղս կամ յազարակս եպիսկոպոս նստուցանել, այլ տեսուչք շրջել:

ՋԺ (ՋԳ) ճԺԲ. Ոչ է պարտ երիցանց կամ եպիսկոպոսաց ի շինական տունս պատարագ մատուցանել:

ՋԺԱ (ՋԴ)ճԺԳ. Ոչ է պարտ տգիտական կամ անկանոնական զիրս կարդալ կամ սաղմոսել յեկեղեցուջ, այլ զկանոնեալքն՝ զՆոր եւ զՀին Կտակարանաց, ըստ որում եւ կանոնեալքն են:

ՋԺԲ (ՋԵ)ճԺԴ. Որ ոք իշխեսցէ լուծանել զսահմանեալ սրբոյ ժողովոյս այսորիկ, որ ի Նիկիա ժողովեցաւ առաջի աստուածապսակեալ թագաւորին Կոստանդիանոսի՝ նգովեալ եղիցի, իսկ կատարիչք սահմանի կանոնացս արիհնեալ եղիցին. ամէն:

ԼԵ

ՍԱՀՍԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆՈՆԻ ՎԱՉԱԳԱՆԱՅ ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԱՐՔԱՅԻ ԵՂԵԱԼ Ի ԺՈՂՈՎՆ ՈՐ ՅԱՂՈՒ[Է]ՆՍ ԵՂԵԻ ԳԼՈՒԽ[Ք] ԻԱ

Յանս Վաչագանայ Աղուանից արքայի բազում հակառակությունք լինեին ի մեջ աշխարհականաց եւ եպիսկոպոսաց եւ քահանայից եւ քորեպիսկոպոսաց, ազատաց եւ ռամկաց: Ապա կամ եղև արքայի առնել ժողով յԱղուէն, բազմամբոյս ատեան, յամսեանն մարերի որ ար երեքտասան էր:

Ես՝ Վաչագան Աղուանից արքայ, Շովհադիշոյ Պարտաւայ արքեպիսկոպոս, Մանասէ Կապաղակայ եպիսկոպոս, Յովնան Հրոշոյ եպիսկոպոս, Անանիա եւ Սահակ եւ Ոտուփոյ եպիսկոպոսք, Յովսէփ Կաղանկատուայ երէց, Մատթէ Պարտաւայ երէց, Թովմայ թագաւորի դրան երէց, Պաւղոս Գայէգուճու երէց, Շմաւոն Յրոյ քորեպիսկոպոս, Մատթէ Դարահոջու երէց, Աբայիկազ Բեթայ երէց, Ուրբաթ Այրամանուշէից երէց, Յովէլ եւ Պարպ, Սիքէ եւ Յակոբ երիցունք եւ ազատ մարդիկ եւ նահապետքն Արցախայ, Բակուր Կաղակատուայ նահապետ եւ այլք բազումք, որք միաբան առաջի իմ եկին ի հանդէս ի հովոց տեղոջս յԱղուէն, եւ կարգեցաք այսպէս.

ՋԺԳ (ՋՁ) Ա. Երիցունք որ ի շէնս լինիցին, երկիցս անգամ ի տարւոջն եպիսկոպոսին երկիր պագցեն եւ զկարգս հոգետոս ուսցին ի նմանէ ըստ գրոց. եւ որպէս կարգն է՝ ի տարւոջն եպիսկոպոսին ընծայ տարցի:

ՋԺԴ (ՋԷ) Բ. Քահանայ եւ սարկաւազ յորժամ ձեռնադրեն՝ Դ դրամ քահանային եւ Բ՝ սարկաւազին տացեն:

ՋԺԵ (ՋԸ) Գ. Ազատ մարդոյ եւ թագաւորագոյ որ ինչ հոգւոյն մասն է տացէ իւրովք ձեռաք ի կենդանութեանն՝ ձի թամբաք եւ սանձիք, եւ գոր ինչ կարողութիւնն իւր՝ տացէ. ապա եթէ ի կենդանութեանն չտայցէ, յետ մահուն ընտանիքն տացեն:

ՋԺԶ Դ. Պտուղ ի ժողովրդոց երիցուն՝ կարգ այս լիցի. թուանիկն Դ գրի ցորեան եւ Չ գրի գարի եւ ԺՁ փաս քաղցու. եւ որ տառապեալն իցէ՝ հացիդ զկէսն տացէ եւ զինի որչափ եւ կարող իցէ. իսկ որոյ վար եւ այգի չէ՝ մի՛ առցեն: Եւ որ ոք ատելի քան զայս տացէ սակս ոգեաց՝ բարի առնէ, որպէս Պաւղոս ասէ. «Որ առատութեամբ սերմանէ, առատութեամբ հնձեսցէ» (Բ Կոր. Թ. 6): Եւ ոյր ոչխար է՝ ի տանէ ոչխար մի եւ Գ զգաք բուրդ, մի պանիր. եւ ոյր ի տան ից[է]՝ մի յովանակ. եւ ոյր պախրէք իցեն՝ որք մի:

ՋԺԷ (ՋԹ) Ե. Եթէ ազատ է, եւ եթէ շինական, եւ եթէ այլ ոք յաշխարհականաց՝ ի տարւոջն զպատարագն մի՛ խափանեսցէ, այսինքն զմեռելոց յիշատակ, որպէս կարող է, եւ անմասն մի՛ արասցեն զմեռեալսն ի վաստակոց իւրեանց: Եւ մեռեալ մարդոյն թէ ձի է՝ մի ձի յոր եւ կամի եկեղեցի տացէ. թէ արջառ է՝ նոյնպէս արասցէ:

ՋԺԸ (ՋԺ) Չ. Վանաց երէց կամ վանական որ եթէ ի վանացն զայթանք որ առնէ եւ ի վերայ յայտ լինի՝ անարգեսցեն զնա եւ ի տեղոյն ի բաց արասցեն եւ զխոստակն յեկեղեցի կայցեն:

ՋԺԹ (ՋԺԱ) Է. Եթե վանաց երիցունք բազում են եւ ժողովուրդը սակաւ, եւ այլ վանաց ժողովուրդք բազում են եւ երիցունք սակաւ, ի բազում ժողովրդեանն առցեն եւ տացեն վանացն, որոյ երիցունքն շատ են:

ՋԻ (ՋԺԲ) Ը. Քրիստոնեայ մարդ որ կռուի եւ արիւն հեղու՝ տարցեն առաջի եպիսկոպոսին եւ ըստ արիւնացն պատուհասեսցեն:

ՋԻԱ (ՋԺԳ) Թ. Երեց որ զշէն մեծ պահեսցէ, այլ մի՛ պահեսցէ շէն. եւ որ մատ Բ ագարակք են՝ մի երեց պահեսցէ, եւ այնչափ հովուեսցէ երէցն, որչափ առաջնորդելն կարիցէ:

ՋԻԲ (ՋԺԴ) Ժ. Այր՝ զերրորդ ազգի կին մի՛ արասցէ, եւ զեղբար կին մի՛ արասցէ:

ՋԻԳ (ՋԺԵ) ԺԱ. Եւ որ զկին թողու, եւ որ առանց պսակի կին առնէ, եւ որ անարէն եւ մարդասպան է, եւ կամ զգէտս հարցանէ, զայնպիսին կապեալ՝ ի դուն արքունի տարցեն եւ դառն մահ ի վերայ դիցեն:

ՋԻԴ (ՋԺԶ) ԺԲ. Եւ այնք որ կոծ դնեն, զտանուտերն եւ զգուսանն կապեսցեն եւ ի դուն արքունի տարցեն եւ պատուհաս ի վերայ դիցեն. եւ ընտանիք զհետ արտասուել մի՛ իշխեսցեն:

ՋԻԵ (ՋԺԷ) ԺԳ. Որ զմեռելոտի ուտէ եւ որ ի Քառասներորդսն միս ուտէ եւ որ ի կիրակեի գործ ինչ գործէ եւ յեկեղեցի չերթայ՝ երէցն պատուհաս արասցէ ժողովրդեամբն հանդերձ:

ՋԻԶ (ՋԺԸ) ԺԴ. Եւ որ չորեքշաբաթու կամ ուրբաթու միս ուտէ յառաջ քան զաղուիացսն՝ մի շաբաթ պահեսցէ: Եթէ երիցուն առաջի ոք գայ եւ վկայէ վասն մարդոյն, թէ չէ այդպէս, աւագ շինին կալցի եզն մի զմարդոյն եւ յերէցն տացէ:

ՋԻԷ (ՋԺԹ) ԺԵ. Եթէ աշխարհական ոք յերիցու կամ ի սարկաւազի վերայ բամբասանս դիցէ եւ նոքա խոստովանեսցին թէ այդպէս իցէ, եպիսկոպոսն դիցէ ի վերայ կարգ՝ յանապատի ապաշխարեսցեն: Ապա եթէ ոչ խոստովանեսցին ճշմարտութեամբ եւ զոր այլքն ասեն՝ ճշմարտութեամբ յայտ լինի, որպէս ի կանոնս է գրեալ՝ պատուհաս դիցեն եւ ի բաց հալածեսցեն ի շինոյն: Ապա եթէ մեղքն չեն յայտ, պատարագ հրամայեսցեն մատուցանել քահանային եւ երդումն լիցի այն:

ՋԻԸ (ՋԻ) ԺԶ. Եւ եթէ ընկերք իւր եւ աշակերտք մեղս ի վերայ դնեն երիցուն եւ ինքեանք հաւատարիմք են, երէցն առաջի սեղանոյն կացցէ եւ ամբաստանողք առաջի ժողովրդեանն ի բեմէն ի վայր առցեն եւ ի շինոյն արտաքս հանցեն: Ապա եթէ աշակերտքն քինով լինին եւ ժողովուրդքն զհտէին եթէ յառաջն խոռով էին, քահանայն պատարագ մատուցէ եւ ժողովուրդքն անիծիւք ի բաց հալածեսցեն: Ապա եթէ խոստովանին, թէ սուտ ասացաք, ապաշխարութիւն ի վերայ դիցեն եւ ի վանաց մի՛ հանցեն: Իսկ եթէ յետ այնր վնաս գործիցեն՝ կանոնաւք դատեսցին:

ՋԻԹ (ՋԻԱ) ԺԷ. Դարձեալ եպիսկոպոսունք եւ երիցունք զազատ արանց առաջի արքայի եղեն տրտունջ, եթէ ի շինի երկուս կամ երիս եկեղեցիս առնեն վանս: Եւ արքայի առաջի ազատ մարդիկ պայմանեցին, եւ արքայի եւ եպիսկոպոսաց եւ ազատաց այսպէս հաճոյ թուեցաւ, թէ զարարեալ եկեղեցիսն թողցեն եւ զպտուղ եւ զհաս եկեղեցոյ ի վասն եկեղեցին տացեն:

ՋԼ (ՋԻԲ)ԺԸ. Եւ որ տասանորդս տան ազատ մարդիկ՝ զկէսն ի բուն եկեղեցին տացեն եւ զկէսն յիւրեանց եկեղեցին:

ՋԼԱ[ԺԹ]. Կիւրակէին տէր եւ ծառայ ի վասն եկեղեցին երթիցեն յաղաթս եւ զյիշատակ յեկեղեցին տարցեն, այլ անաշխարհիկն զհոգեցատուրն յեկեղեցին տարցէ:

ՋԼԲ (ՋԻԳ ԺԹ) Ի. Ազատ արանց որչափ իւրեանց դաստակերտքն են՝ զերէց առանց եպիսկոպոսի մի՛ իշխեսցեն հանել, եւ մի՛ եպիսկոպոսն իշխեսցէ առանց նոցա հանել եւ առնել: Եւ երիցուն թէ յազատէ կամ ի ժողովրդականէ վտանգ լինի, զմալ մի՛ իշխեսցէ առանց եպիսկոպոսին:

ՋԼԳ (ՋԻԴ Ի) ԻԱ. Ազատ մարդոյ իւր եկեղեցոյ եթէ սեղան կանգնէ կամ նշխարս բերէ կամ պատարագ առնէ՝ եպիսկոպոսին հրամանաւ արասցէ, որչափ իւր կարողութիւն իցէ: Եւ որ զայս հրաման առնէ եւ կատարէ՝ արիւնեալ եղիցի. եւ որ ոչն առնէ՝ հեռի եղիցի յեկեղեցոյ եւ ապա ըստ կարին տուգանս բերցէ առաջի եպիսկոպոսին: Եւ յետ այնր որչափ տուգանն տացէ մարդն որ ի կանոնսն գրեալ է՝ ընդ արիւնութեամբ արասցեն:

(ՋԻԵ ԻԱ). Չայս պայման արարին եպիսկոպոսքն եւ քահանայքն եւ ազատ մարդիկ առաջի արքային. թէ ի մեր եպիսկոպոսաց եւ յերիցանց եւ յեկեղեցոյ բերանոյ՝ արիւնեալ եղիցի թագաւորն թագուհովն հանդերձ եւ զաւակովն եւ ամենայն աշխարհովս որ յայս ժողովեալ են՝ արիւնեալ եղիցին:

Եւ զայս հրաման մատանեցին՝ Մուծիկ արքայի հրամանատար, Միրհարիկ հազարապետ, ազգապետ[ք]՝ Մարութ, Տիրագո, Ասպրակոս, Շամայ, Բակուր, Առատան, Արշէս, Վարդան քաջ, Գարդմանայ տէր՝ Խուրս, Գերմանոս[ե?]յան, Խոսկեան, Փիրոզ նահապետ եւ ամենայն ազատք Աղուանից: Վասն առաւել գրոյս [հաստատութեան] Վաչագանայ արքայի Աղուանից մատանի եղաւ ի վերայ:

ԼԶ

ԲԱՍԴԻ ԳԻՐ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ՎԱՍՆ ՊԷՍՊԷՍ ԵՒ ԲԻՒՐԱՊԱՏԻԿ ԱԽՏԻՑ

ԳԼՈՒԽՔ ՄՀԲ

ՁԼԴ (ՁԻՁ) Ա. Եթե ոք ապականե՞լ գեղ յանկարծարեայ բռնաբարոյ,
մահապարտութեան դատաստան ընկալցի՝ Բ մահ համարեալ լիցի եւ մինչեւ ի
վախճան ապաշխարեսցէ: Հայելով վարդապետն՝ ի շխան լիցի կարճել զկարգն:

ՁԼԵ (ՁԻԷ) Բ. Որ ի պատերազմի արիւն հեղու՝ պարտ է Գ ամ ապաշխարել:

ՁԼԶ (ՁԻԸ) Գ. Թէ թողցէ այր զկին վասն զաւակի, պարտ է հաւաստեալ քննել եւ տալ
ապաշխարութիւն զերկկնոյն:

ՁԼԷ (ՁԻԹ) Դ. Որ հարուածովք մահու հարկանէ զընկեր իւր՝ մահապարտ է: Թէ տէր
զծառայ իւր սպանանէ տարապարտոց՝ մահապարտ է. թէ տիկին զաղախին՝ նոյն է:
Եւ եթէ յար հարկի արիւնհեղութիւն լինի՝ մահապարտ է եւ պարտական. ի գուր
անկեալ ի ձեռս իշխանի՝ մահապարտ է. եւ որ զգող յորոգայթ ընկենու՝ մահապարտ է:

ՁԼԸ (ՁԼ) Ե. Թէ աղախին ի տեսնէ իւրմէ պոռնկի ակամայ՝ առանց պատժոյ է:

ՁԼԹ (ՁԼԱ) Չ. Եթե ոք կուսութիւն խոստանայ պահել եւ պոռնկի, զամենայն աւուրս
կենաց իւրոց ընդ ձեռամբ կացցէ:

ՁԼԻ (ՁԼԲ) Է. Եթե ոք երդնու ուրացութեամբ՝ ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրսն կացցէ եւ Ա ամ՝
առ դրանն, հաղորդեսցի արինաց:

ՁԼԼ (ՁԼԳ) Ը. Եթե ոք ի կախարդաց կամ ի դեղատուաց յապաշխարութիւն զան,
արժան է յորդորել ի հաւատս, զի մի՛ խստութենէ կանոնաց զարհուրեալ անդրէն
դառնայցեն ի նոյն չարիս, բայց դրոշմ դիցեն ի ճակատն եւ յուսն եւ ի ձեռսն եւ ի
ծունգսն խաչանիշ:

ՁԼԴ (ՁԼԴ) Թ. Որ զառականս ընդ արուս անցուցանէ՝ եղիցի ի վերայ նորա
ժամանակ այն որ ի շնութիւնս զանարեւնութիւնս գործեն, Գ ամ ապաշխարեսցէ ընդ
ունկնդիրսն, Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ:

ՁԼԵ (ՁԼԵ) Ժ. Որ ընդ եղբար պոռնկի՝ ընդ սպանողի ընկալցի:

ՁԼԶ (ՁԼԶ) ԺԱ. Որ ազգային ապականէ՝ ընդ շնացողի պատուհաս կրեսցէ:

ՁԼԷ (ՁԼԷ) ԺԲ. Որ զԲրիստոս ուրանայ եւ յանցանէ զփրկական խորհրդովն՝
զամենայն ժամանակսն լալով ապաշխարեսցէ եւ յետին թոշակին արժանի լիցի, եթէ
այր եւ եթէ կին:

ՁԼԸ (ՁԼԸ) ԺԳ. Եթե ոք պոռնկի ի տան Աստուծոյ ընդ արուի կամ ընդ իգի՝ արժանի
լիցի միայն զհաւատացեալս տեսանել Ժ ամ, յետ Ժ ամի արժանի լիցի ընդ
հաւատացեալս կալ՝ Ե ամ ընդ ունկնդիրս, Ա՝ ընդ ձեռամբ մտցէ եւ ելցէ ընդ
ապաշխարողս. ապա արժանի լիցի արիւնաց: Թէ քահանայ կամ սարկաւազ կամ
ուխտական հանդիպեսցին ի չար ախտին՝ մինչեւ ի վախճան ընդ ունկնդիրս կացցէ,
յետին թոշակին թէ լիցի արժանի:

ՁԽԷ (ՁԼԹ)ԺԴ. Որ զինքն կտրեաց՝ մի՛ լիցի քահանայ, զի անճնասպան է:

ՁԽԸ (ՁԽ)ԺԵ. Քահանայ կամ սարկաւազ կամ ուխտական ի շնութեան կամ ի գողութեան կամ ի ստախասութեան կամ ի գուր վկայութեան գտցին՝ լուծցին եւ ասպաշխարեցեն ըստ գործոցն:

ՁԽԹ (ՁԽԱ) ԺԶ. Եպիսկոպոս կամ երէց որ երկու ձեռնադրութիւնս ընդունի՝ լուծցին ինքեանք եւ առնելիքն. բայց թէ վասն աստուածային խրատուն արգելեալ լինի յիւր հայրապետէն՝ ասպա առցէ զաւծումն իւր:

ՁԾ (ՁԽԲ) ԺԷ. Եպիսկոպոս կամ երէց զսուրբ Քառասունսն կամ զուրբաթ կամ զչորեքշաբաթ լուծանէ՝ նգովեալ լիցի, բայց եթէ հիւանդ լինի:

ՁԾԱ (ՁԽԳ) ԺԸ. Քահանայ կամ սարկաւազ թէ կաղանայ կամ կուրանայ եւ այլ վարքն սուրբ են, արժան է կալ յաշտիճանի:

ՁԾԲ (ՁԽԴ) ԺԹ. Չեկեղեցի յետ Խ աուր արժան է սրբել. թէ յանաւրինաց մտեալ ւաթեակս ոչ առնէ՝ քահանայն սրբեցէ, թէ ւաթեակս առնէ՝ հրամանաւ եպիսկոպոսին սրբեցի:

ՁԾԳ (ՁԽԵ) Ի. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ շաբաթու եւ կիրակէի արտաքոյ կալ, բայց թէ անհնարին լինի եւ Խ ար առանց խորհրդոյն մի՛ իշխեսցէ կալ. ասպա եթէ յանդգնի՝ նգովեսցի:

ՁԾԴ (ՁԽԶ) ԻԱ. Քահանայ որ զաշխարհական գործով զբաղի եւ ոչ կայ զգոյշ տանից եւ պաշտամանց, ունելով բարեխաւս զսուրբ մարտիրոսսն, եղիցի նա որպէս հեթանոսն:

ՁԾԵ (ՁԽԷ) ԻԲ. Քահանայութիւն է՝ որ յԱստուածոյ է եւ է՝ որ ի սատանայէ. զի որ ուրացող է կամ արուագէտ կամ անասնապիղծ կամ պռռնիկ կամ արբեցող կամ ընչասէր կամ մարմնագեղծ կամ արիւնահեղ կամ ազահ կամ անողորմ, եւ լինի քահանայ, այնպիսին ի հարեւ սատանայէ է. եւ եթէ չեն գիտակ նորա չար գործոցն, թէ որդի սատանայի է նա, մկրտեալն եւ պսակեալն ի նմանէ անմեղադրելի են՝ վասն չգիտելոյ զչարիսն, բայց ամենայն չարիք պատահեն նոցա:

ՁԾԶ (ՁԽԸ) ԻԳ. Իսկ որ յԱստուածոյ է, այս է՝ սուրբ, հեգ, խոնարհ, հանդարտ, աղաւթասէր, ողորմած, գթած, պարկեշտ, խաղաղարար, յամենայն չարեաց մեկնեալ՝ խորիել ի պատուիրանս Տեառն: Արդ՝ արժան է եպիսկոպոսին հաւաստեալ քննել զանարատն, զի միջնորդ է ընդ Աստուած եւ ընդ մարդիկ, եւ կապող եւ արձակող յերկինս եւ յերկրի. եւ զի մարդիկ յերեսս հային եւ պատուեն, իսկ Աստուած՝ ի սիրտն, զի զարատաւոր անասունն ոչ ընկալաւ Աստուած ի հաճոյս իւր, ասպա որչափ եւս առաւել զմարդ անարժան, զոր եւ հովիւ որ ոչ ընդունի խաշանց վասն չար համբաւուն, թող թէ միջնորդ ընդ Աստուած եւ ընդ մարդիկ:

ՁԾԷ (ՁԽԹ) ԻԳ. Այր խուլ կամ համր մի՛ իշխեսցէ կալ ի կարգի քահանայութեան, թէ որ յանդգնի՝ եղիցի նգովեալ:

ՁԾԸ (ՁԾ) ԻԵ. Ամբարտաւանք եւ փառասէրք զրկեալ են ի կենացն յաւիտենից, զի զաստիաս լաւ համարեցան, քան զԱստուծոյսն. զի որ ի կենդանութեան իւրում ոչ զղջացաւ եւ ապաշխարեաց եւ դարձաւ ի մեղաց իւրոց՝ յետ վախճանին ոչինչ է աւգուտ, որպէս մեծատանն:

ՁԾԹ (ՁԾԱ) ԻԶ. Թէ ծառայ անհնազանդ լինի տեսոն կամ աղախին՝ մի՛ պահեսցէ ի տան իւրում, զի թէ հանդիպի մահ ի խրատտուէն՝ մահապարտ է:

ՁԿ (ՁԾԲ) ԻԷ. Որդիք որ ոչ հնազանդին ծնաւոյց իւրեանց՝ որ ինչ հասանէ յընչիցն տացեն սիրով եւ նստուցեն ուրոյն, զուցէ չար հանդիպի. եւ որ կանայս առնեն՝ նոյնպէս արասցեն, զի այն է հաչոյ Աստուծոյ, զի եւ Պաւղոս զնոյն ասէ(Հմմտ. Եփես. Ե, 31):

ՁԿԱ (ՁԾԳ) ԻԸ. Քահանայ որ լուծեալ է ի կարգէն վասն չար գործոց՝ զմկրտեալն եւ զպսակեալն ի նմանէ պարտ է այլ նորոգել:

ՁԿԲ (ՁԾԴ) ԻԹ. Թէ ուրկանայցէ այր կամ կին՝ չէ արժան թողուլ ի բաց. եւ եթէ դեւ ունի՝ նոյնպէս, այլ սրբութեամբ ունել զնա, եւ այն է հաճոյ Աստուծոյ. ապա եթէ թողու՝ մի՛ իշխեսցէ ամուսնանալ մինչ կենդանի իցէ զրկեալն եւ ամ յամէ ինչս տալ նմա, զի զոր Աստուած զուգեաց մարդ՝ մի՛ մեկնեսցէ, զի մի մարմին են. եւ եթէ որ ամուսնասցի՝ շուն կոչեսցի:

ՁԿԳ (ՁԾԵ) Լ. Ուխտաւոր մի՛ ճանապարհ ունիցի ի մարմնաւոր կանայս վասն սիրոյ եւ մի՛ տեսցէ զպսակեալս եւ մի՛ ինքն դիցէ պսակ կամ առնիցէ մկրտութիւն կամ արէնս տալ կանանց, այլ ի մտանել արեգականն երթալ ի տեղիս իւրեանց. եւ եթէ յանդգնին՝ նգովեալ եղիցին ի Քրիստոս:

ՁԿԴ (ՁԾԶ) ԼԱ. Չշարք եւ զկիրակէ եւ զՊենտակոստէ մի՛ որ իշխեսցէ ընդ պահաք արկանել, բայց զայսահարսն: Եւ որ յառաջ քան զՅայտնութիւնն ծնունդ առնէ՝ նգովեալ լիցի:

ՁԿԵ (ՁԾԷ) ԼԲ. Թէ երէց կամ սարկաւազ բորոտի կամ ուրկանայ՝ միայն առանձինն յաղաթս կացցէ, առանց խորհրդոյ. եւ եթէ վախճանի՝ պատուով թաղեսցեն:

Եւ սինական թէ վախճանի՝ մատուցէ քահանայն պատարագ, ելցէ ի վեր եւ տացէ հաղորդ եւ արասցէ զյիշատակ նորա ի նմին ատուր, զի այն է արժանն:

ՁԿԶ (ՁԾԸ) ԼԳ. Որ մոնոզոնութիւն խոստանայ եւ կին առնէ, ուրացող է, նոյնպէս եւ քահանայն:

ՁԿԷ (ՁԾԹ) ԼԴ. Որ զդիսն կողոպտեն եւ ի տեղին ունին, արիւն նորա ի գլուխ նորա եղիցի:

ՋԿԸ (ՋԿ) ԼԵ. Սերմներթութիւնը ի քուն՝ է՛ որ խոտելի է եւ է՛ որ անմեղադրելի է, զի թէ ի մտի դնէ պոռնկել ընդ ումեք եւ կամ մաքառին ընդ իւրեանց մարմինս եւ ապա ընդ քուն անցանէ՝ համարեալ է նմա ընդ պոռնկին:

Ապա եթէ յանհոգս առնի եւ անցանէ՝ առանց պատժոց է, զի սովորութիւն է մարմնոյ եւ հարկ է անցանել:

ՋԿԹ (ՋԿԱ) ԼԶ. Որ ընդ կանայս ուրկացեալս շնայ՝ որպէս ընդ անասնոյ է, նոյնպէս որ ընդ արս ուրուկս շնայ՝ որպէս ընդ մեռելոյ շնայ, նոյնպէս եւ ընդ մարմնագեղծս եւ ընդ այսահարս:

ՋՀ (ՋԿԲ) ԼԷ. Եթէ որ պոռնկի ճարտարութեամբ առն՝ համարեսցի որպէս այն, որ զմանկունսն սպանանեն. եւ ապաշխարութիւն նոյն եղիցի, զի արիւնահեղ է:

ՋՀԱ (ՋԿԳ) ԼԸ. Եթէ որ անարժանութեամբ յարէնս մատչի՝ հանդիպի նոցա այսահարութիւն, գողութիւն, պիսակութիւն, մուրացութիւն, աղքատութիւն. պատահարք ամենայն չարեաց հանդիպին իւրեանց եւ որդոց իւրեանց եւ որպէս հուր կիզու զամենայն ինչս իւրեանց:

ՋՀԲ (ՋԿԴ) ԼԹ. Վասն այնոցիկ որ զանձինս իւրեանց նուիրեցին Աստուծոյ եւ շնան եւ կին առնեն եւ արանց լինին՝ Է ամ ապաշխարեսցեն եւ բազում տրաւք աղքատաց արժանի լիցին արինաց:

ՋՀԳ (ՋԿԵ) Խ. Կին որ առանց ընկերի ի ճանապարհ երթայ եւ ի պղծութիւն անկանի՝ Գ ամ ապաշխարեսցէ եւ տրաւք տնանկաց արժանի լիցի արինաց:

ՋՀԴ (ՋԿԶ) ԽԱ. Կին որ յանասուն մատչի պղծիլ ի նմանէ՝ կցորդ է նա անասնազանցի:

ՋՀԵ (ՋԿԷ) ԽԲ. Կին որ գիտիցէ զչարիս առն իւրոյ եւ ծածկիցէ եւ պղծել տայ զսուրբ անկողինսն՝ Ե ամ ապաշխարեսցէ, նոյնպէս եւ այրն եւ այլ գիտակք չարեաց:

ՋՀԶ (ՋԿԸ) ԽԳ. Ծնաւորք եթէ զիւրեանց զաւակաց պղծութիւն տեսանեն եւ ծածկեն վասն ամաւթոյ եւ վասն աւգտի անձանց, չարիք նոցա ի գլուխ նոցա եղիցին եւ Է ամ ապաշխարեսցեն, բայց վարդապետն իշխան լիցի կարճել զկարգն:

ՋՀԷ (ՋԿԹ) ԽԴ. Թէ որ ներքինի իցէ կամ մարմնագեղծ եւ կեղծաւորութեամբ կին առնէ եւ կնոջն հասեալ ի վերայ գործոյն՝ իշխան է կալ եւ քակել. եթէ քակի՝ ուն կամի առն լիցի, եւ զկէս ընչից նորա առցեն եւ վասն պսակին տուգան տացէ յեկեղեցին, Գ ամ ապաշխարեսցէ:

ՋՀԸ (ՋՀ) ԽԵ. Թէ որ ննջէ ընդ գոքանչի կամ ընդ քեռ կնոջ իւրոյ, առաջին վարդապետքն ԺԵ ամ եղին, բայց վասն մարդասիրութեան Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Բ ամ մտեալ յեկեղեցին ելցէ ընդ ապաշխարողս տրաւք եւ բազում ողորմածութեամբ արժանի լիցի յետին թոշակին:

ՋՀԹ (ՋՀԱ) ԽԶ. Այր եթէ ննջիցէ ընդ կնոջ իրում արուագիտութեամբ, ըստ առաքելոյն որ ասէ. «Թողեալ զպէտս բնականս, բորբոքեցան ի պէտս անբնականս»(Հռոմ. Ա, 26), թէ ի զոջումն եկեացէ՝ ԺԵ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ե ամ ընդ ձեռամբ, տրաւք տնանկաց եւ արտասուաւք, թէ լիցի յետին թոշակին արժանի. բայց վարդապետն հայելով ի վարսն՝ իշխան լիցի կարճել զպատիժն: Նոյն կանոն եւ կնոջն եղիցի:

ՋՁ (ՋՀԲ) ԽԷ. Կին եթէ շնացաւ ընդ առն անաւրինի յիւր կամաց եւ զոջացաւ՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ ամ ընդ ապաշխարողս մտցէ եւ ելցէ յեկեղեցին, բազում տրաւք ողորմութեամբ հաղորդեսցի արինաց. բայց վարդապետն հայելով ի վարսն՝ զյորդորումն սիրոյ մի՛ արգելցէ, իշխան է կարճել զժամանակն:

ՋՁԱ (ՋՀԳ) ԽԸ. Կին եթէ շնացաւ ընդ եղբար առն իրում, թէ ի զոջումն եկեացէ՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ ամ ընդ ապաշխարողս մտցէ եւ ելցէ յեկեղեցին, բազում տրաւք եւ ողորմութեամբ հաղորդեսցի արինաց. բայց վարդապետն զսէր մի՛ արգելցէ:

ՋՁԲ (ՋՀԴ) ԽԹ. Թէ որ շնայ ընդ խորթու կամ ընդ մերձաւորի արեան իրում եւ ի զոջումն եկեացէ՝ Ե ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ՝ առ դրանն, Բ՝ ընդ ապաշխարողս մտցէ եւ ելցէ յեկեղեցին, տրաւք տնանկաց հաղորդեսցի արինաց:

ՋՁԳ (ՋՀԵ) Ծ. Կուսան թէ պոռնկեցաւ ընդ արամբոյն՝ ահա պղծեաց զամենայն տունն եւ զբարկութիւնն Աստուծոյ շարժեաց ի վերայ երկրի. թէ ի զոջումն եկեացէ եւ թողցէ զչար գործսն՝ Ե ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ՝ առ դրանն, Բ՝ ընդ ձեռամբ մտցէ եւ ելցէ յեկեղեցին ընդ ապաշխարողս, տրաւք տնանկաց հաղորդեսցի արինաց:

ՋՁԴ (ՋՀԶ) ԾԱ. Թէ որ ամուսնացի ընդ առն անաւրինի, թէ թողցէ զպղծութիւնն եւ յապաշխարութիւնն եկեացէ՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Բ ամ՝ ընդ ձեռամբ, Ա՝ ընդ ապաշխարողս մտցէ եւ ելցէ յեկեղեցին, տրաւք եւ արտասուաւք արժանի լիցի արինաց: Ապա եթէ դարձուցէ զայրն ի մոլորութենէն ըստ գրեցելումն, թէ՛ «Որ դարձուցանէ զմոլորեալն նա մեծ կոչեսցի»(Հմմտ. Մատթ. Ե, 19), բայց սակայն վասն անարգանաց սուրբ պսակին՝ Ա ամաւ սրբեսցի եւ հաղորդեսցի արինաց:

ՋՁԵ (ՋՀԷ) ԾԲ. Թէ որ առեւանկ արասցէ՝ պսակն անվաւեր եղիցի, եւ պսակադիրն լուծցի, եւ կինն ո՛ւմ կամիցի՝ առն լիցի: Ապա եթէ յամեցաւ գործն՝ վարդապետն իշխան լիցի ուղղել. եւ եթէ բաժանեսցի՝ ապաշխարութիւն պոռնկին եղիցի:

ՋՁԶ (ՋՀԸ) ԾԳ. Կին որ առանց կամաց բռնադատեցաւ՝ Բ ամ ապաշխարեսցէ:

ՋՁԷ (ՋՀԹ) ԾԴ. Կին եթէ շնայ ընդ ուխտականաց եկեղեցոյ՝ եղիցի ապաշխարութիւն նորա ընդ երեքկնոյն:

ՋՁԸ (ՋՁ) ԾԵ. Թէ որ յաւժարի ի քահանայութիւնն եւ կին նորա ի պոռնկութեան գտանի՝ քահանայանալ անհնար է:

ՋՁԹ (ՋՁԱ) ԾՁ. Կին քահանային եթե գտանի ի պոռնկություն՝ թողցե՛լ ի բաց, ապա եթե ոչ՝ լուծցի ի քահանայութենէն:

ՋՂ (ՋՁԲ) ԾԷ. Ուստր կամ դուստր քահանային թե՛ գտցին ի պոռնկություն՝ տուժեսցին երեքպատիկ քան զաշխարհականին:

ՋՂԱ (ՋՁԳ) ԾԸ. Կին քահանային թե՛ փոքրեսցե՛ղ զհերս իւր եւ զգեղն աշխակերպե՛ղ՝ եղիցի նգովեալ եւ Ձ ամ ապաշխարեսցե՛ղ:

ՋՂԲ (ՋՁԴ) ԾԹ. Քահանայ որ կաշառ առնու եւ կանոնս լուծանէ՝ ելցե՛լ ի կարգէն եւ եղիցի նգովեալ:

ՋՂԳ (ՋՁԵ) Կ. Քահանայ որ զսպաս սուրբ խորհրդոյն տանի ի վաճառ կամ առնէ կնոջ իւրում՝ եղիցի նգովեալ:

ՋՂԴ (ՋՁԶ) ԿԱ. Քահանայ որ զխոստովանութիւն հրապարակէ եւ յայտնէ՝ նգովեալ եղիցի եւ մեղք նորա ի գլուխ նորա:

ՋՂԵ (ՋՁԷ) ԿԲ. Քահանայ որ զաւշաքաղութեամբ ընթանայ ի վաճառս, ի զինեմոլս, յերգս, ի տունս անհաւատից եւ յայլոց վիճակս՝ եղիցի նգովեալ:

ՋՂԶ (ՋՁԸ) ԿԳ. Քահանայ որ զեղիսի զինով՝ Է ար Աւետարան մի՛ իշխեսցե՛ղ կարդալ եւ մի՛ մատչել ի սուրբ խորհուրդն:

ՋՂԷ (ՋՁԹ) ԿԴ. Քահանայ որ մատչի սուրբ խորհուրդն, ի կանանց սուրբ [լիցի] Բ ատրքք, եթե՛ ոչ՝ նգովեալ եղիցի:

ՋՂԸ (ՋՂ) ԿԵ. Քահանայ որ զարդար դատաստան թիրե՛ վասն երեսաց՝ նգովեալ եղիցի:

ՋՂԹ (ՋՂԱ) ԿԶ. Քահանայ որ երդումն տայ մարդոյ՝ թե՛ արդար, թե՛ ոչ՝ նգովեալ եղիցի:

Ռ (ՋՂԲ) ԿԷ. Քահանայ որ առանց խոստովանութեան զյետին թոշակն տայ վասն մարդկան հաճութեան, մեղք նորա ի գլուխ նորա, բայց եթե՛ Բ կամ Գ վկայիւք արդարանայ:

ՌԱ (ՋՂԳ) ԿԸ. Կին որ ի ծնունդս վարանի յաւուրս պահոցն վասն տկարութեան մարմնոյն, արժան է ձէթ եւ զինի տալ, եւ եթե՛ վախճանի՝ արէնս:

ՌԲ (ՋՂԴ) ԿԹ. Այր որ թողու զկին իւր վասն աստուածպաշտութեան եւ կամի աղաթական լինել՝ նգովեալ եղիցի եւ Գ ամ ապաշխարեսցե՛ղ առ դրանն:

ՌԳ (ՋՂԵ) Զ. Եթե՛ որ մսահատի վասն պղծութեան՝ նգովեալ եղիցի եւ Ա ամ ապաշխարեսցե՛ղ. ապա եթե՛ վասն հաւատոց է՝ պահեսցե՛ղ:

ՌԴ (ՁԳԶ) ՀԱ. Եթե որ առնու կին ի մերձաւոր արեմէ իւրմէ մինչեւ եւ ի Ձ-երորդն եւ յԷ-երորդն՝ նգովեալ եղիցի եւ մեկնեցեն ի միմեանց առաջնորդքն. եւ վասն պսակին անարգելոյ Ճ դրամ տուգանս տացէ յեկեղեցին եւ Գ ամ առ դրանն ապաշխարեցէ. բայց վարդապետն իշխան է զինչ կամեցի:

ՌԵ (ՁԳԷ) ՀԲ. Որ գամուսնութիւն անարգէ վասն հաւատոց եւ գարշ համարին գտորբ անկողինս, նգովեալ լիցին եւ Ա ամ ապաշխարեցեն:

ՌԶ (ՁԳԸ) ՀԳ. Եթե որ վասն յաճախ պտուղ տալոյ արգելցէ զինքն յարդար անկողնոյ՝ Գ ամ ապաշխարեցէ:

ՌԷ (ՁԳԹ) ՀԴ. Եթե որ յուխտէ եկեղեցոյ անգոսնեցէ զքահանայ որ կանամբի իցէ եւ գարշի ի նմանէ՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԸ (Ռ) ՀԵ. Որ զար կիրակէին ոչ պատուեն կամ յառաջ քան զարձակել քահանային ի թատերս ընթանան կամ յայլ սատանայական զբաղմունս՝ ընդ խաչահանունսն եղիցին:

ՌԹ (ՌԱ) ՀԶ. Եթե որ զհեթանոսաց բարս ունիցի, զաւուրս եւ զժամս խտրէ, եւ զհին եւ զնոր լուսնի, եւ զաւուրս եւ զշաբաթս պահէ, որպէս Հրէայ, եւ ոչ գործէ յաւուր շաբաթու՝ ընդ խաչահանունսն եղիցի:

ՌԺ (ՌԲ) ՀԷ. Թէ ուխտաւոր եկեղեցոյ կամ քահանայ ի պղծութեան անասնոյ գտցի՝ մերժեցին ի կարգէ իրեանց եւ մինչեւ ի վախճան ընդ ունկնդիրս կացցեն. եւ եթէ սրտի մտաք դարձցին՝ հեծեծանաւք արժանի լիցին արինաց:

ՌԺԱ (ՌԳ) ՀԸ. Թէ որ փոփոխէ զոսկերս մարտիրոսաց՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԺԲ (ՌԴ) ՀԹ Որ առ փափագ զգերեզմանս բանան՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն, Ա ամ ընդ ձեռամբ, հաղորդեցի արինաց:

ՌԺԳ (ՌԵ) Չ. Որ զար կիրակէի կամ զՊենտակոստէ զքահաւք արկանէ քան զկարգեալսն առաքելոցն՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԺԴ (ՌԶ) ՉԱ. Որ առողջ մարմնով եւ կատարեալ հասակաւ եւ յառաջ քան զարձակել ժողովրդեանն յաւուրկիրակէի ճաշակէ՝ նգովեալ լիցի եւ Ա ամ ապաշխարեցէ:

ՌԺԵ (ՌԷ) ՉԲ. Եթե որ ի սուրբ աղուիացսն յագեցաւ յանգէտս՝ Ա ամ ընդ ձեռամբ ապաշխարեցէ, թէ զիտութեամբ՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ. վարդապետն իշխան է լուծանել զկարգն:

ՌԺԶ (ՌԸ) ՉԳ. Անխտիր մատուցէ քահանայն զպատարագն որպէս ի Չատկին, նոյնպէս եւ յամենայն ժամ, եւ մի՛ նողկալով ի բաժակէն. թէ ոչ՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԺԷ (ՌԹ) ՉԳ. Թե որ ուտե ի տեղոյ իրս՝ տացե ընդ միոյն չորս, ապա թե ոչ՝ ապաշխարեսցե ըստ գործոցն հրամանաւ քահանային:

ՌԺԸ (ՌԺ) ՉԵ. Թե յագեսցի կերակուր ի պիղծ անասնոց, թէ կենդանի հանդիպի՝ արժան է ուտել. ապա եթէ մեռեալ է, կայտառն հեղցի ի վայր. եթէ յանգէտս որ ուտե Խ աւր ապաշխարեսցե. ապա եթէ գիտիցե եւ գողոնաբար ուտե՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցե, տրաւք տնանկաց արժանի լիցի արիւնաց:

ՌԺԹ (ՌԺԱ) ՉԶ. Ի գագանաբեկէն ի Ե մասնէն զԱ տացե աղքատաց, թէ ոչ՝ Ա ամ ապաշխարեսցե:

ՌԻ (ՌԺԲ) ՉԷ. Մի՛ որ իշխեսցե զյափշտակեալ անասուն մատուցանել ի նուէր Տեառն. եթէ որ յանդգնեսցի՝ անընդունելի եղիցի:

ՌԻԱ (ՌԺԳ) ՉԸ. Թե որ հրդեհիցե զարդար վաստակս՝ տուժեսցի ընդ միոյն չորեքին, թէ ոչ՝ Ժ ամ ապաշխարեսցե:

ՌԻԲ (ՌԺԴ) ՉԹ. Որ գղիս կողոպտեն՝ Ժ ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն, Ա ամ ընդ ձեռամբ, բազում տրաւք տնանկաց հաղորդեսցի արիւնաց:

ՌԻԳ (ՌԺԵ) Ղ. Վասն այնոցիկ որ լոկ դիւթեն եւ ոչ կախարդեն, իշխանութիւն լիցի քահանային՝ խանձել եւ մրել, եւ Ա ամ ընդ ունկնդիրս ապաշխարեսցե եւ Ա ամ ընդ ձեռամբ, հաղորդեսցի արիւնաց:

ՌԻԴ (ՌԺԶ) ՂԱ. Կին եթէ լինիցի յոյ յառնէ իւրմէ եւ նա ոչ սպասեսցե նմա, որպէս տկար անաւթոյ, այլ ըստ խստութեան սրտի գան հարկանէ եւ մանուկն մեռանի՝ պարտական է արեան արդարոյ. Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցե, Գ ամ ընդ ձեռամբ հաւասարեալ աղաւթից՝ արժանի լիցի արիւնաց:

ՌԻԵ (ՌԺԷ) ՂԲ. Թե որ ի վերայ մեռելոյ կոծ դնէ եւ արիւն հանէ, կոծադիրքն եւ կոծողքն նզովեալ լիցին ի Քրիստոսէ եւ Բ ամ յեկեղեցի մի՛ մտցեն:

ՌԻԶ (ՌԺԸ) ՂԳ. Թե մեռեալ պատուիրեսցե՝ թէ զիս կոծով լացէք. պատարագ մի՛ իշխեսցեն առնել եւ կոծողքն Բ ամ ապաշխարեսցեն:

ՌԻԷ (ՌԺԹ) ՂԴ. Քահանայ որ վասն իւր վատ գնացիցին հալածեալ իցե յեպիսկոպոսէն, յայլ վիճակ, եւ անդ զկարգ քահանայութեանն յառաջ ունի, զմկրտեալն ի նմանէ եւ զպսակեալն ընդունել պարտ է եւ զվրէժն յԱստուած թողուլ:

ՌԻԸ (ՌԻ) ՂԵ. Թե յանցանէ որ ընդ կնոջ պոռնկութեամբ եւ ցանկութիւն նորա ոչ եկեսցե յայտ՝ Բ ամ ընդ ունկնդիրս կացցե, Ա՝ ընդ ձեռամբ, հաղորդեսցի արիւնաց:

ՌԻԹ (ՌԻԱ) ՂԶ. Իգացելոյն՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցե, Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ, բազում արտասուաւք արժանի լիցի արիւնաց:

ՌԼ (ՌԻԲ) ՂԷ. Որք ի պատերազմի արիւն հեղին. Թէ թշնամիք յարձակին յանարինաց ի վերայ աշխարհին եւ ազդ լինի իշխանի աշխարհին եւ յարուցեալ տացէ պատերազմ ընդ նոսա եւ հանդիպի մահ ի ձեռաց ուրուք՝ անպարտ է յարեմէն: Ապա եթէ սուրն վերանայ եւ գերեվարն անկցի ի սուր՝ արիւն նորա ի գլուխ նորա, զի տարապարտուց հեղաւ:

ՌԼԱ (ՌԻԳ) ՂԸ. Իսկ եթէ այլ որոգայթիւ պատահի ոչ կամաւ եւ ոչ ռիսակալութեամբ, այլ անգիտութեամբ եւ ի գոջումն. գայ՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ ամ՝ ընդ ձեռամբ, տրաւք տնանկաց եւ սուրբ աղաթիւք արժանի լիցի արինաց:

ՌԼԲ (ՌԻԴ) ՂԹ. Իսկ եթէ ոմանք չոգան ի պոռնկութիւն կամ յայլ չար գործս եւ լինիցի նոցա անդ վախճան, արիւն նոցա ի գլուխ նոցա: Բայց նոքա որ սպանին՝ ընդ պատժաւք են՝ Ե ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն, Բ ամ՝ ընդ ձեռամբ, տրաւք տնանկաց արժանի լիցին արինաց: Իսկ պոռնիկն յուրկանոց երթիցէ եւ վաստակիցէ գողեացն Է ամ, Գ ամ ընդ ապաշխարողս մտցէ եւ ելցէ յեկեղեցին, եւ թէ լիցի արժանի յետին թոշակին:

ՌԼԳ (ՌԻԵ) ՂՁ. Իսկ եթէ ի ձեռն առաջնորդին վասն աստուածային խրատուն վախճանի, արժան է ի բաց կալ ի կարգէն եւ ապաշխարել ի ձեռն առաջնորդին, որպէս եւ կամեսցի:

ՌԼԴ (ՌԻԶ) ՂՁԱ. Իսկ եթէ ի ձեռն ծնաւորաց հանդիպի վախճան յանգիտութեան վասն աստուածային խրատուն՝ Ե ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Բ՝ ընդ ձեռամբ, տրաւք եւ արտասուաւք արժանի լիցի արինաց:

ՌԼԵ (ՌԻԷ) ՂՁԲ. Որդիք որ ոչ պատուեն զծնաւորս իւրեանց՝ եղիցին նզովեալ:

ՌԼԶ (ՌԻԸ) ՂՁԳ. Ծնաւորք որ գորդիս իւրեանց ակնառութեամբ սիրեն եւ ոչ խրատեն երկխոյնն Աստուծոյ՝ նզովեալ եղիցին:

ՌԼԷ (ՌԻԹ) ՂՁԴ. Վարդապետք որ զաշակերտս իւրեանց ակնառութեամբ ուսուցանեն՝ նզովեալ եղիցին:

ՌԼԸ (ՌԼ) ՂՁԵ. Արուեստաւորք որ զայլոց ինչս յափշտակեն՝ նզովեալ եղիցին, եւ տացեն ընդ միոյն չորեքատիկ. ապա եթէ ոչ՝ ապաշխարեսցեն վարդապետին հրամանաւ:

ՌԼԹ (ՌԼԱ) ՂՁԶ. Որք յամուսնութեան են, սուրբ անկողնաւք, զսուրբ Քառասնորդսն եւ զաւր մեծի շաբաթու եւ կիրակեի սուրբ լիցին եւ յաղաթս ընթացին եւ ի գոջումն մեղաց:

ՌԽ (ՌԼԲ) ՂՁԷ. Յաւոր կիրակեի մի՛ ոք իշխեսցէ գործել, բայց միայն զկերակուրսն, զի զհիրսն ընկալցին եւ աղաթից ստեպ կացցեն:

ՌԽԱ (ՌԼԳ) ճԸ. Քահանայ վայրապար գոք ընդ բանի մի՛ արասցէ, բայց եթէ վասն աստուածային գործոց:

ՌԽԲ (ՌԼԴ) ճԹ. Աշխարհական եթէ բամբասէ զքահանայն կամ ապտակէ՝ ընդ խաչահանունսն եղիցի, բայց եթէ Բ կամ Գ վկայիք հաստատի, ապա եպիսկոպոսն ունի իշխանութիւն դատել:

ՌԽԳ (ՌԼԵ) ճՃ. Սարկաւագ ոչ է հաւասար քահանայի, այլ սպասաւոր:

ՌԽԴ (ՌԼԶ) ճԺԱ. Մի՛ իշխեսցէ ճաշակել սարկաւագն ընդ քահանային եւ մի՛ դպիրն ընդ սակաւագին:

ՌԽԵ (ՌԼԷ) ճԺԲ. Քահանայ կամ սարկաւագ թէ լինիցի ուրուկ կամ բորոտ՝ ոչ է արժան կալ ի կարգին, այլ պարապել իրեանց անձանց:

ՌԽԶ (ՌԼԸ) ճԺԳ. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ ձէք արկանել երախայի, այլ մկրտել, թէւ ի ծնունդս հանդիպի:

ՌԽԷ (ՌԼԹ) ճԺԴ. Քահանայ ի ժամ մկրտութեանն մի՛ իշխեսցէ զկինմարդ ի սուրբ աւագանն թողուլ եւ մի՛ կնքաւոր կացուցանել զայսահարս եւ զապաշխարողս:

ՌԽԸ (ՌԽ) ճԺԵ. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ յերեւելի երիվար հեծանել կամ հանդերձս երեւելիս զգեճուլ, բայց ի խորհրդին, եւ կամ բոկ եւ անպատմութեան ի սեղանն մատչել. եւ եթէ ոք յանդգնի՝ նզովեալ եղիցի:

ՌԽԹ (ՌԽԱ) ճԺԶ. Թէ ոք ի դպրաց կամ յուխտէ եկեղեցոյ յափշտակէ յաստուածային գրոց կամ ի սուրբ սպասուց եկեղեցոյ՝ ընդ խաչահանունսն եղիցի:

ՌԾ (ՌԽԲ) ճԺԷ. Թէ ոք ի քահանայից կամ ի սարկաւագաց ի տեսեան յանցանիցէ՝ մի՛ իշխեսցէ ի սուրբ խորհուրդն մերձենալ, բայց եթէ անհնար իցէ:

ՌԾԱ (ՌԽԳ) ճԺԸ. Այր կամ կին որ սրբութեամբ են՝ արժան է ի սուրբ խորհուրդն մերձենալ. ապա եթէ անապաշխար են եւ անսուրբ՝ մի՛ իշխեսցեն. եւ եթէ ոք յանդգնի՝ ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի եղիցի եւ ընդ անամաւթին Յուդայի:

ՌԾԲ (ՌԽԴ) ճԺԹ. Կին տեռատես եւ ծնեալ՝ ի սուրբ եկեղեցի մի՛ իշխեսցէ մերձենալ մինչեւ սրբեսցի. եւ եթէ ոք յանդգնի՝ նզովեալ եղիցի:

ՌԾԳ (ՌԽԵ) ճԻ. Կին յի ի սուրբ անկողնոց՝ մտցէ ի սուրբ եկեղեցի եւ համարձակ ի սուրբ խորհուրդն մերձեսցի անխտիր:

ՌԾԴ (ՌԽԶ) ճԻԱ. Որ պոռնկին եւ զմանկունսն սպանանեն, իշխան է առաջնորդն ժամանակին խուզել, մրել եւ աշխարհալուր ձաղել եւ դրամ առնուլ եւ յաղքատս տալ եւ զանալից խրատել, եւ առ դրանն ապաշխարել զկարգ իւր:

ՌԾԵ (ՌԽԷ) ՃԻԲ. Որ գմանկունս անհաւատից ի ստինս առնուն՝ Բ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ:

ՌԾԶ (ՌԽԸ) ՃԻԳ. Կին մի՝ իշխեսցէ զհանդերձս առն զգենուլ եւ ելանել ի հրապարակս. ապա եթէ որ յանդգնի՝ Ա ամ ապաշխարեսցէ:

ՌԾԷ (ՌԽԹ) ՃԻԴ. Ոչ է արժան ճաշակել հաւատացելոց ընդ անհաւատից եւ ոչ համբուրել եւ ոչ ի տունս նոցա մտանել. եւ եթէ որ յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԾԸ (ՌԾ) ՃԻԵ. Ոչ է արժան արեակս առնել կնոջ ի թատերս կամ ի վաճառս եւ եթէ որ յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԾԹ (ՌԾԱ) ՃԻԶ. Ոչ է արժան կնոջ մատչել եւ նայել յանասունս, յորժամ մերձենան յիրեարս, կամ համբուրել. եւ եթէ որ յամարձակի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿ (ՌԾԲ) ՃԻԷ. Ոչ է արժան կնոջ առ զինեմուլս հուպ լինել եւ ճաշակել ընդ նոսա, այլ ուրոյն նստել եւ ցած կալ եւ սպաս ունել եկեղեցոյն. եւ եթէ որ յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿԱ (ՌԾԳ) ՃԻԸ. Ոչ է արժան կնոջ յաւորս տաւնի զինքն այլակերպել եւ յեկեղեցի ընթանալ, որպէս ի պոռնկոց. եւ եթէ որ յանդգնի՝ քահանայն արգելցէ ի մարմնոյ Տեառն եւ եղիցի նգովեալ:

ՌԿԲ (ՌԾԴ) ՃԻԹ. Մի՝ իշխեսցէ կինմարդ զեմուլ զանասուն կամ որս առնել կամ հնձան հարկանել կամ առնապէս վարել ի վար եւ ի հունձ եւ հողանել զինքն եւ յայտնել զամաթ. եւ եթէ որ յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿԳ (ՌԾԵ) ՃԼ. Ոչ է արժան եղբար առ քեռ ննջել ի ԺԵ ամենից ի վեր, կամ առ այլ մերձաւորի. եւ եթէ որ յանդգնի՝ պոռնկին ապաշխարութիւն եղիցի:

ՌԿԴ (ՌԾԶ) ՃԼԱ. Եթէ որ ի տղայութեան յանցեալ մինչեւ ի ԺԵ ամն՝ մի՝ յիշեսցի առաջի Տեառն, ըստ գրոյն որ ասէ. «Չմեղս մանկութեան իմոյ եւ զանգիտութեան իմոյ մի՝ յիշեր» (Սաղ. ԻԴ. 7). քայց արժան է ծնաւդացն հսկել եւ զարդարն չտալ պղծել մինչեւ ի սուրբ ամուսնութիւնն. ապա եթէ ոչ՝ առանց պատժոց մի՝ արասցէ վարդապետն:

ՌԿԵ (ՌԾԷ) ՃԼԲ. Թէ լինիցին Բ եղբարք կամ այլ մերձաւորք եւ կամեսցին ամուսնանալ Բ քերց կամ յայլ մերձաւորս՝ որոշեսցին ի միմեանց, եւ թողցն յայն որ յառաջն էր ընթացեալ. ապա եթէ առ նախանձու երկոքինն ամուսնասցին՝ թողցն զառաջին պսակեալն եւ զյետինն քակտեսցն ի միմեանց. եւ վասն պսակին անարգանաց ճ դրամ յեկեղեցին տուգանս տացն եւ ապաշխարութիւն երկկնոյն եղիցի եւ սրբեալ ի մեղաց՝ լիցին առն եւ արասցն կանայս:

ՌԿԶ (ՌԾԸ) ՃԼԳ. Մի՝ որ իշխեսցէ ելանել յանկողինս հարսին եւ մերձաւորի. եւ եթէ որ յանդգնի՝ ապաշխարութիւն պոռնկին եղիցի:

ՌԿԷ (ՌԾԹ) ՃԼԴ. Մի՛ նք իշխեսցե՛ք ի տան Աստուծոյ գինեմոլս առնել կամ ի մահիճս ննջել կամ շատախաւս լինել որպէս հեթանոսս, այլ ահիւ եւ դողութեամբ կալ առաջի Աստուծոյ եւ խնդրել գթողութիւն մեղաց. եւ եթէ նք յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿԸ (ՌԿ) ՃԼԵ. Մի՛ նք իշխեսցե՛ք թաղել զդիս մերձ ի սուրբ եկեղեցիս, այլ արտաքս խ քայլ. եւ եթէ նք յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿԹ (ՌԿԱ) ՃԼԶ. Մի՛ նք իշխեսցե՛ք զեկեղեցի Աստուծոյ առնել շտեմարանս իւղոյ եւ մեղու եւ պանրոյ եւ ձկան կամ այլ կերակրոյ, բայց միայն սուրբ սպասուն եւ կտակարանացն եւ սուրբ խորհրդոյն բաժակոյ եւ ձիթոյ. եւ եթէ նք յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿԺ (ՌԿԲ) ՃԼԷ. Հարկ է քահանային եւ ուխտականաց սուրբ եկեղեցոյ զյարակայս ի սուրբ եկեղեցոջն մատուցանել զաղաթս՝ զերեկորեան պաշտան եւ զգիշերի զաղաթսն, եւ այն է հաճոյ Աստուծոյ: Ապա եթէ մոլի ի ծուփս աշխարհիս գնել եւ վաճառել՝ եւ ի գաւառս իշխանութեամբ իշխանաց շրջել՝ այնպիսոյն ի գոր է քահանայութիւնն, որպէս առաքեալ ասէ. «Լաւ էր նմա եթէ բնաւ չէր ծանուցեալ զարդարութեան ճանապարհն քան եթէ ծանեան եւ յետս կացիմ»(Բ Պետր. Բ, 21). եթէ յանդգնի նք՝ նգովեալ եղիցի:

ՌԿՃ (ՌԿԳ) ՃԼԸ. Ոչ է արժան քահանային արիւն հեղուլ մարդոյ եւ ոչ զանասնոյ, եւ ոչ որս առնել կամ զենուլ ինչ, այլ զեւթն աղաթսն անդադար մատուցանել. եւ եթէ նք խտտորի՝ լուծցի յաւծանէն եւ եղիցի նգովեալ:

ՌԿԴ (ՌԿԴ) ՃԼԹ. Այր կամ կին յանհաւատից թէ գան ի մկրտութիւն՝ արժան է ընդունել քահանային, բայց փորձել եւ քննել պարտ է. թէ ունին ամուսին՝ չէ արժան քակտել, այլ սրբութեամբ տանել յաւազանն եւ զկարգն կատարել եւ ապա արհնել զջուրն եւ ինքեանց լուանալ տալ եւ ինչս ծախել եւ ար ըստ արե՛ յորդորել ի հաւատս:

ՌԿԵ (ՌԿԵ) ՃԼԻ. Թէ նք վասն ընչից զիր սուրբ արմատն խառնակէ ընդ ուրուկս կամ ընդ այլ մարմնազեղծս առ ի պատճառս ամուսնութեան՝ եղիցին զովեալ:

ՌԿԶ (ՌԿԶ) ՃԼԽԱ. Թէ նք ի մտի դնէ պոռնկել ընդ կնոջ իշխանի եւ յորոգայթ մահու անկանի, արիւն նորա ի գլուխ նորա եղիցի:

ՌԿԷ (ՌԿԷ) ՃԼԲ. Կին քահանային եթէ վախճանի ի վաթսնամեանից ի վեր, քահանայն կացցէ յեկեղեցոջն, ապա եթէ ի մանկութեան հանդիպի՝ երթալ առ ուխտականս եւ անդ լինել մինչեւ ցվախճան. նոյնպէս եւ կանայք նոցա, զի այն է հաճոյ առաջի Աստուծոյ. եւ եթէ ոչ՝ եղիցին նգովեալ:

ՌԿԸ (ՌԿԸ) ՃԼԻԳ. Թէ նք արգելցէ զպտուղ քահանային կամ զերի կամ զմորթի կամ զայլ հաս սուրբ եկեղեցոյ. զոր սուրբ հայրապետացն կարգեալ է ազդմամբ Սուրբ Հոգոյն, եղիցի ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի:

Ռ-ՀԷ (Ռ-ԿԹ) ՃԽԴ. Որ պղծեն զբերանս իւրեանց դատարկ բանիւք եւ հայիոյեն զՍուրբ Հոգին որ բնակեալն է ի մարդն՝ նոքա եւ զմարդ պղծեն եւ անասնիւ, եւ զպատկեր Աստուծոյ ի շան պատկեր ասեն. կցորդ են այնոցիկ որ ընդ անասունս պղծեցան, բայց քահանայն իշխան է զոր ինչ կամեսցի:

Ռ-ՀԸ (Ռ-Հ) ՃԽԵ. Որք յաւժարեցան յարուագիտութիւն եւ ոչ անկան ի գործն եւ յայլոց գիտութենէ զերծան՝ կցորդ են գործելեացն, բայց ապա վասն չարեացն ի գլուխ չերթալոյ՝ Է ան ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ա՝ ընդ ձեռամբ . նոյն կանոն եւ որ ընդ անասուն խորհեցան պղծել:

Ռ-ՀԹ (Ռ-ՀԱ) ՃԽԶ. Որ պոռնիկ ընդ գողի եւ ընդ ուրուկս, կցորդ է այնոցիկ որ ընդ անհաւատս պղծիցին:

Ռ-Ձ (Ռ-ՀԲ) ՃԽԷ. Այր որ պոռնկի ընդ երկուց քերց՝ Է ան ընդ ունկնդիրս կացցէ. Գ՝ ընդ ձեռամբ, տրաւք տնանկաց յետին թոշակին թէ լիցի արժանի, բայց կին ի նոցանէ մի՛ արասցէ:

Ռ-ՁԱ (Ռ-ՀԳ) ՃԽԸ. Թէ որ պոռնկեցաւ ընդ ումեք եւ յետոյ վասն առաջնորդին յորդորելոյ կին արար զնա, տուգան եւ հարումն մի՛ առցէ, բայց ապաշխարութիւն պոռնկին եղիցի:

Ռ-ՁԲ (Ռ-ՀԴ) ՃԽԹ. Այր թէ յարեցաւ ի կին սրբութեամբ՝ առանց իւր ծնաւդացն, եւ իւր հաճոյ թուեցաւ եւ երդուաւ, արժան է տանել ի գլուխ զգործն, զի լաւ է ի ծնաւդաց անարգիլ քան ուրանալ յԱստուծոյ. եւ եթէ ամուսնացին՝ մի՛ որ իշխեսցէ քակտել զնոսա:

Ռ-ՁԳ (Ռ-ՀԵ) ՃԾ. Այր կամ կին եթէ ոչ միանգամ, այլ երկիցս եւ երիցս եւ բազում անգամ պոռնկեցան եւ ի զոջումն գան, զի՞նչ արէն է գործել: Ըստ բազում մեղացն բազում պատիժք կուտին. բայց ապա յիշելով զքան մարգարէին Եզեկիէլի թէ՛ «Անարէնն դարձցի, ամենայն անարէնութիւնք նորա մի՛ յիշեսցին»(Հմմտ. Եզեկ. ԺԸ, 21-22), հայեացի վարդապետն ի ջերմեռանդն սրտին յաւժարութիւն եւ ի սրբութեամբ պահան եւ յաղաթան, իշխան է զինչ կամեսցի, բայց միայն հաւատովք:

Ռ-ՁԴ (Ռ-ՀԶ) ՃԾԱ. Բազում են մեքենայք սատանայի եւ բազում անգամ կորուսանէ զմարդիկ՝ կամ հայր ընդ դստեր կամ քոյր ընդ եղբար. առաջին արէնքն այրել հրամայեցին եւ արժանի իսկ են. բայց յաղագս Որդւոյն Աստուծոյ, զթով ժողովել զմոլորեալսն, [թէ] եկեսցեն յապաշխարութիւն, արժան է երթալ ի գողենոցն եւ վաստակել մինչեւ ի վախճան. ԺԵ ան ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ե ան՝ ընդ ձեռամբ, թէ լիցի արժանի յետին թոշակին:

Ռ-ՁԵ (Ռ-ՀԷ) ՃԾԲ. Քահանայ կամ սարկաւագ կամ ուխտական եկեղեցոյ թէ պոռնկի յախտ ցանկութեան սատանայի, լաւ է միանգամ պոռնկել եւ ապաշխարել քան ամուսնանալ եւ յարակայ պոռնկել երեքկին եւ չորեքկին յար ի պոռնկութեան, զի լաւ էր նոցա պոռնկել եւ ի կարգ գալ ապաշխարութեամբ քան պղծել զեկեղեցի Աստուծոյ եւ զարդարութեան պսակն:

Ռ-ՁՁ (Ռ-ՀԸ) ԾԾԳ. Թե՛ որ ակամայ ըմբռնեցաւ յանարիմաց ի պոռնկութիւն, որպէս թէ ի գերութեան վարեալ եւ առանց աւզնականի ի փորձութիւն անկանի՝ յայտ է թէ առանց պատժոց է, թէ՛ այր եւ թէ՛ կին, բայց այրն ի քահանայութիւն մի՛ իշխեսցէ մերձենալ. ապա եթէ ընդ իւր հաւատակցի ըմբռնեցաւ ակամայ՝ Ա սն ապաշխարեսցէ ընդ ձեռամբ եւ մտեալ յեկեղեցի հաղորդեսցի արիմաց:

Ռ-ՁԷ (Ռ-ՀԹ) ԾԾԴ. Թե՛ որ յանհաւատից առցէ իւր կին ի հաւատացելոց եւ ինքն յաւժարի ի հաւատս՝ նախ տեսցեն սրտի մտաւք գդարձ նորա եւ ապա առցէ զաւծումն մկրտութեան եւ զպսակն արիմութեան: Ապա եթէ յառաջ ամուսնացի եւ զպսակն արիմութեան պղծեսցէ՝ ապաշխարութիւն ըստ այնմ որ ընդ անարիմին պոռնկի:

Ռ-ՁԸ (Ռ-Ձ) ԾԾԵ. Պոռնկորդի կամ անհաւատ թէ վարժին դպրութեամբ եւ սուրբ վարուք մատչին ի քահանայութիւն, վկայութեամբ այնոցիկ որ գիտակն են՝ եղիցին արժանի, զի չիք խտիր ձեռն աւագանին:

Ռ-ՁԹ (Ռ-ՁԱ) ԾԾԶ. Թե՛ որ պոռնկեցաւ եւ այլ ընտանիքն նորա կամ ծնաւորն նորա նախատեսցին զնա եւ նա առ նախատինսն իւր չոգաւ անկաւ ի ջուր կամ խեղդ արկ եւ մեռաւ, արիւն նորա եւ մեղքն ի գլուխ հոգաբարձուացն, զի ոչ զգուշացան մահուան աղջկանն եւ առանց առաջնորդին դատեցան: Ապա եթէ ինքն առանց առաջնորդին դատելոյ, վասն նախատանաց խեղդ արկ եւ մեռաւ կամ չար դեղաւք, ահա կուտեսց զմեղս ի վերայ մեղաց, եւ ի դպրութենէն կենաց ջնջեցաւ անուն նորա. մի՛ իշխեսցէ քահանայն երթալ ի դի նորա կամ թաղել զնա կամ պատարագ առնել, բայց վարդապետն իշխան է յիշատակին:

Ռ-Ղ (Ռ-ՁԲ) ԾԾԷ. Կին պոռնիկ եթէ ի ծնունդս վատնի՝ մի՛ իշխեսցէ քահանայն զարշել կամ նողկալ, թէ՛ եւ իւր հանդիպին իրքն, այլ երթալ փութով եւ տալ կնիք մանկանն, զի չիք խտիր:

Ռ-ՂԱ (Ռ-ՁԳ) ԾԾԸ. Թե՛ որ ի հաւատացելոց գերեվար լինիցի՝ վասն կերակրոյ մի՛ մեռացի, բայց վասն հաւատոց մեռցի, զի պսակ ընդ սուրբս ընկալցի: Ապա եթէ ուրասցի՝ ուրացեալ լիցի առաջի Հաւրն որ յերկինս է. թէ դառնայ ի հաւատն՝ վարդապետն իշխան է հաւատովքն ուղղել զգործն:

Ռ-ՂԲ (Ռ-ՁԴ) ԾԾԹ. Թե՛ որ յիւր արդարութեան վաստակս ընթացաւ վասն իւր աւգտի եւ յորոգայթ անկաւ կամ ի ձեռս աւագակաց կամ ի ժանիս գագանաց՝ անպարտ է յիւր արեւնէն, արժան է թաղել զնա իւրովին հանդերձին:

Ռ-ՂԳ (Ռ-ՁԵ) ԾԿ. Ապա եթէ տեսանէ զսուր թշնամեաց կամ զայլ որոգայթս եւ այլք զգացուցին եւ նա անփոյթ արար, վասն իւր ճոխութեան չոգաւ ի գետ մոլեկան կամ ընդդէմ սրոյ կամ յայլ որոգայթս ըմբռնեցաւ, արիւն նորա ի գլուխ նորա, եւ չէ արժան թաղել զնա:

Ռ-ՂԴ (Ռ-ՁԶ) ԾԿԱ. Թե՛ որ դնէ գոյս իւր ի մարդ մահկանացու, եղիցի նզովեալ յԱստուծոյ:

Ռ-ՂԵ (Ռ-ՁԷ) ՃԿԲ. Թե՛ որ յուսայ յինչս եւ ի ստացուածս եւ յերկրաւոր ծուփս, ե՛ր յեկեղեցւոյ եւ յաղաթից անփոյթ լինի, չար ախտի դիւին զմարմինն շինէ եւ զհոգին կոճուպէ՝ ի յետի աւուրն, որպէս խաշն, ի դժոխս դարձցի:

Ռ-ՂԶ (Ռ-ՁԸ) ՃԿԳ. Ծնաւորք որ զինչս իւրեանց հոգեացն այլում տան եւ զիւրեանց զաւակսն ընդ վայր հարկանեն՝ նզովեալ լիցին եւ տուրք նոցա անընդունելի եղիցի:

Ռ-ՂԷ (Ռ-ՁԹ) ՃԿԴ. Չինչս ծնաւոյացն հաւասարեացեն եւ ընդ Բ քոյրն մի բաժին տացեն:

Ռ-ՂԸ (Ռ-Ղ) ՃԿԵ. Որ զանդարձ ծնաւոյաց կամ զայլ ննջեցելոց ոչ հատուցանէ՝ եղիցի նզովեալ եւ մեղք նորա ի գլուխ նորա:

Ռ-ՂԹ (Ռ-ՂԱ) ՃԿԶ. Այր հաւատացեալ որ յաւոր կիրակելի զձայն Աւետարանին ոչ լսէ՝ ընդ խաչահանումսն է, բայց թէ անհնար է:

Ռ-Ճ (Ռ-ՂԲ) ՃԿԷ. Քահանայ որ երթայ ուրեք կամ ուխտական՝ արժան է յեկեղեցին ընթանալ եւ առ քահանային ազանել վասն պաշտամանն, թէ ոչ՝ նզովեալ եղիցի:

Ռ-ՃԱ (Ռ-ՂԳ) ՃԿԸ. Քահանայ գաղտ պսակ մի՛ արհնեսցէ եւ գաղտ աղ մի՛ արհնեսցէ եւ մի՛ ի դուրս ուրեք յեկեղեցւոյն:

Ռ-ՃԲ (Ռ-ՂԴ) ՃԿԹ. Եւ ի դրաց արէնս մի՛ տացէ աշխարհականաց, բայց թէ յետին թոշակ կամ տղայոց որ հիւանդ են: Եւ եթէ որ յանդգնի՝ ընդ խաչահանումսն եղիցի:

Ռ-ՃԳ (Ռ-ՂԵ) ՃԿՁ. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ լուծանել զտուրք կանոնս զոր եղին սուրբ վարդապետք. եւ առն կամ կնոջ որ զիւրեանց մեղսն չեն ապաշխարեալ եւ ինքեանք փափագեն յեկեղեցի եւ յարէնս՝ մի՛ տացէ նոցա պղծել զտունն Աստուծոյ եւ մի՛ զմարգարիտս առաջի խոզաց արկանել: Եւ եթէ որ համարձակի՝ ապաշխարութիւն նոցա անընկալ լիցի, եւ քահանայն ընդ խաչահանումսն եղիցի:

Ռ-ՃԴ (Ռ-ՂԶ) ՃԿԱ. Այր կամ կին ուխտական կամ շնորհաց տէր՝ մի՛ իշխեսցէ ի բեմ ելանել կամ սպաս ունել կամ ճրագ լուցանել. եւ եթէ համարձակի որ՝ եղիցի նզովեալ:

Ռ-ՃԵ (Ռ-ՂԷ) ՃԿԲ. Ոչ է արժան քահանայի կամ դպրաց առնուլ զագապսն ի տուն, այլ յեկեղեցւոյն ուտել եւ զաղքատսն ընդունել եւ յերեկորէն կանխել ի պաշտաւնն մինչեւ ի լոյսն. նոյնպէս եւ զերախայրիսն՝ նախ տանել յեկեղեցին յունկնդրութիւն Աւետարանին եւ ապա ամփոփել իւրեանց. եւ այն է հաճոյ Աստուծոյ: Եւ եթէ որ համարձակեսցի զանարժանս առնել եւ ոչ ըստ հրամանի կանոնաց՝ եղիցի նզովեալ:

Ռ-ՃԶ (Ռ-ՂԸ) ՃԿԳ. Մի՛ իշխեսցեն ընտանիք քահանային ի բեմ ելանել եւ մի՛ իշխեսցեն ընդունել ի տունս իւրեանց զշնորհս առանց պաշտաման քահանային եւ ունկնդրութեան սուրբ Աւետարանին: Ապա եթէ որ յանդգնի՝ նզովեալ եղիցի:

ՌՆԷ (ՌՂԹ) ՃՀԴ. Թե որ ուխտական կամ դպիր ժողովրդեանն առաջնորդէ եւ հրապարակաւ աղաթէ կամ շնորհս առնու յինքն կամ պտուղ կամ ապաշխարութիւն դնէ մեղաւորաց կամ վասն տգիտութեան զքահանայն արհամարիէ՝ եղիցի ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի:

ՌՆԸ (ՌՆ) ՃՀԵ. Քահանայ կամ ուխտական յորժամ երթան ի վաճառ՝ չէ արժան ի մէջ գրեհիկ ամբոխիսն ի ճաշ կամ ի զինի մտանել եւ հայիոյել զԱստուած, այլ երթալ ի տուն, ուր արժան է, եւ անդ ճաշակել: Եւ եթէ որ յանդգնի՝ նզովեալ եղիցի:

ՌՆԹ (ՌՆԱ) ՃՀԶ. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ արեւնս տալ այսահարի մինչեւ գիտասցէ գղիւին հալածումն: Ապա եթէ յանդգնի որ եւ նա ի դիւէն այլ ըմբռնի՝ ե՛ւ քահանայն ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի է, ե՛ւ այսահարն մի՛ իշխեսցէ յեկեղեցի մտանել:

ՌՆԺ (ՌՆԲ) ՃՀԷ. Այր կամ կին եթէ հանդիպին այսահարութեան եւ զհրեանց մեղսն խոստովանին, արժան է քահանային արգելուլ զնոսա յեկեղեցոյ եւ յարիմաց՝ մինչեւ զկարգն կատարեսցեն եւ ի դիւացն հեռասցին. ապա եթէ ննջեսցեն յաղաթս եւ ի պահս պնդութեան՝ արժան է չզրկել յետին թոշակէն եւ զիշատակն կատարել ընտանեացն եւ լնուլ զկարգն վարդապետին մարդասիրութեամբ:

ՌՆԺԱ (ՌՆԳ) ՀԸ. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ մտանել ի տուն կնոջ որ ունիցի այր անհաւատ, մի՛ թողէ զնա յեկեղեցի Աստուծոյ եւ մի՛ ընկալցի ողջոյն ի նմանէ եւ մի՛ տացէ աղ զուարակի նորա եւ մի՛ կնիք ուստերաց եւ դստերաց նորա. եւ եթէ հասանէ վախճան՝ զրկեսցին ի թոշակէն, բայց թէ դարձցին եւ ապաշխարեսցեն զկարգն. եւ եթէ որ յանդգնի ի քահանայից երթալ առ նոսա եւ տալ զսրբութիւնս Աստուծոյ՝ շանց՝ եղիցի ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի:

ՌՆԺԲ (ՌՆԴ) ՃՀԹ. Քահանայ մի՛ թողէ զոր յերդումն յեկեղեցի ամենեւին եւ մի՛ ճրագ անցուցանել եւ լինել ուրացող. եւ եթէ որ յանդգնի՝ եղիցի ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի, զի դատաւորքն իշխանք են եւ ոչ քահանայք:

ՌՆԺԳ (ՌՆԵ) ՃՀՁ. Իշխան է քահանայն զայլոյ բանադրած լուծանել մինչ որոշին մահուամբ ի միմեանց. նոյնպէս եւ զխոստովանողս, զի եղբայր յեղբարէ աւզնի: Ապա եթէ քահանայն կենդանի իցէ՝ մի՛ իշխեսցէ լուծանել. եւ եթէ որ յանդգնի՝ եղիցի նզովեալ:

ՌՆԺԴ (ՌՆԶ) ՃՀԱ. Քահանայ վայրապար ընդ բանի մի՛ արասցէ եւ մի՛ ղիսս պահեսցէ եւ արգելցէ զերթելէկ ի տանէ այնպիսոյն, զի առ արտաքինսն իմաստութեամբ զնասջիք, եւ արեգակն ի վերայ բարկութեան ձերոյ մի՛ մտցէ, եւ մի՛ տեղի սատանայի:

ՌՆԺԵ (ՌՆԷ) ՃՀԲ. Արժան է քահանային ի տարուջն երկիցս անգամ ժողովել զկուսանսն յեկեղեցին եւ խրատել եւ ուսուցանել՝ հրաժարել ի սատանայական գործոց, զի որ ի ծածուկ զչարիսն գործեն՝ զնոսա յայտ անցէ, կրթելով զաղջկունսն յաստուածպաշտութիւն, զի դէպ է քահանայն ի վերայ ժողովրդեանն:

ՌՆԺԶ (ՌՆԸ) ՃՁԳ. Քանահայ որ յապաշխարութիւն կոչէ զմեղաւորս՝ մի՛ խստութեամբ եւ անաչառութեամբ ըստ կանոնաց խստութեան, այլ մեղմով ի կարգ ածել, զիրեաւ առնուլ եւ գոյս ոչ հատանել, զի Աստուած մարդասէր է եւ ոչ կամի զմահ մեղաւորին, զի առաքեալքն մեղմով ածին ի հաւատս զտիեզերս եւ ոչ խստութեամբ: Եւ եթէ որ նողկնու յայսպիսեացս եւ զարշի վասն խիստ եւ դառն մեղացն, եւ նա դառնայ ի նոյն մեղքն՝ ինքն յանարեւնութեան իրում մեռցի, եւ զարիւնն ի ձեռաց դիտին խնդրեսցէ:

ՌՆԺԷ (ՌՆԹ) ՃՁԴ. Այր կամ կին եթէ սրտի մտաւք դառնան յապաշխարութիւն եւ եհաս վախճան նոցա մինչդեռ ի կարգին էին՝ արժան է չզրկել զնոսա յետին թոշակէն, եւ զպարտս մեղացն ընտանիքն հատուցեն եւ եթէ ոչ՝ նզովեալ եղիցին:

ՌՆԺԸ (ՌՆԺ) ՃՁԵ. Կերակուր որ յագեալ է յանարինաց՝ զայն շունք կերիցեն եւ ի հաւատացելոց մի՛ որ իշխեսցէ ճաշակել ընդ նոսա. եւ եթէ որ յանդգնի՝ եղիցի նզովեալ:

ՌՆԺԹ (ՌՆԺԱ) ՃՁԶ. Ոչ է արժան քահանայի յանարինաց պտուղ առնուլ կամ կաթն կամ խունկ, կամ ողջոյն տալ եւ վիճել վասն հաւատոյ, եւ զանունն Աստուծոյ հայկոյել, կամ փոխ տալ եւ առնուլ ի նոցանէ, բայց զայն միայն որ ի սպանդանոցի վաճառի. եւ եթէ որ յանդգնի՝ նզովեալ լիցի:

ՌՆԻ (ՌՆԺԲ) ՃՁԷ. Արժան է քահանային իւր վիճակին զգոյշ կալ հաւտին եւ զչարագործսն յանդիմանել հրապարակաւ, մանաւանդ զձեռնածուսն եւ զթովիչսն եւ զդեղահատսն եւ զլերդահմայ[ս]ն եւ զթիկնագէտսն եւ զյուրթողսն եւ զհատընկէցսն եւ զայլ փաթեթս չարեաց սատանայի. զայնպիսիսն արգելուլ յեկեղեցոյ եւ ի կնքոյ եւ ի տանից մինչեւ ի կարգ կալ եւ ապաշխարել՝ Բ ամ ընդ ունկնդիրս եւ Ա ամ ընդ ձեռամբ, արտասուաւք եւ տրաւք տնանկաց արժանի լիցին արինաց. եւ եթէ ոչ դառնան ի չար գործոցն՝ քահանայն կնիք նոցա մի՛ տացէ եւ պսակ մի՛ դիցէ եւ զդիս նոցա մի՛ թաղեսցէ. եւ եթէ որ լուծցէ զկանոնս՝ նզովեալ լիցի:

ՌՆԻԱ (ՌՆԺԳ) ՃՁԸ. Իսկ որ չար դեղովք սպանանեն զմանկունս յորովայնին եւ զարգանդն կապեն դեղովք վասն յաճախ պոռնկութեան, եւ զայր եւ զկին խողխողեն եւ ատելիս առնեն միմեանց ի պսակին՝ արժան է քահանային զայնպիսին ի կարգ եւ յապաշխարութիւն ածել. Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ ամ՝ ընդ ձեռամբ, արտասուաւք եւ տրաւք տնանկաց արժանի լիցի արինաց: Եւ եթէ ի նոյն աղանդին մեռանին՝ ահա չար է մահ մեղաւորին, զրկեսցին ի սուրբ արինացն եւ ի դիրս քրիստոնէից մի՛ թաղեսցին:

ՌՆԻԲ (ՌՆԺԴ) ՃՁԹ. Այր կամ կին որ ի հիւանդութիւն անկանին՝ արժան է սուրբ դեղովք բժշկել եւ ի պիղծ դեղոց հրաժարել՝ ի թիրակէէ եւ ի թռչնաց կամ ի զագանաց եւ ի կայտառաց. զի եթէ մահ հասանէ նոցա, զրկեալ են ի սուրբ արինացն, քահանայն մի՛ իշխեսցէ թաղել. եւ եթէ ողջանան եւ յապաշխարութիւն գան՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ եւ Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ, արժանի լիցի արինաց:

ՌՆԻԳ (ՌՆԺԵ) ԾՂ. Եթե՛ նք յազեացի ի մտոյ՝ իւր կամաց, որ յանարինաց զենեալ են, Բ ամ՝ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ առ դրանն ապաշխարեսցէ: Նոյն կանոնն որ զճեռելոտի ուտեն:

ՌՆԻԴ (ՌՆԺԶ) ԾՂԱ. Իսկ եթե՛ այլում վաճառեն զճեռելոտի կամ զկերակուր որ յազեալ իցէ շան կամ մկան՝ եղիցին նզովեալ եւ Բ ամ ապաշխարեսցեն:

ՌՆԻԵ (ՌՆԺԷ) ԾՂԲ. Անասնոց բազում որոզայթ հասանեն եւ մարդիկ պղծին վասն ազահուքեան. իսկ որ զենուն ի ձգել զսուրն եւ յորդէ արիւնն հանդերձ շնչովն, կերիցեն անխիղճ: Ապա եթե՛ յորոզայթ անկեալ է, որպէս մարթէ՝ զենցէ եւ հանցէ արիւն հանդերձ շնչով եւ կերիցէ:

ՌՆԻԶ (ՌՆԺԸ) ԾՂԳ. Ոչ է արժան ուտել զմիս ուղտու եւ ցռու եւ նապաստակի: Ապա եթե՛ նք համարձակի՝ արեւնս մի՛ իշխեսցէ առնուլ մինչեւ Ա ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՆԻԷ (ՌՆԺԹ) ԾՂԴ. Որսոց բազում որոզայթք են պատրաստեալ մարդկան ի ջուր եւ ի ցամաքի՝ երեոց եւ թռչնոց եւ ձկանց. որ ի ձեռն սրոյ հանդիպի, արժան է ուտել ըստ բանին Սահակայ որ հրամայեաց Եսաւայ, բայց զաւթեկանն մի՛ կերիցեն. եւ որ թռչուն է իջեալ ի վերայ՝ զէշ կոչեսցի, իսկ եթե՛ թակարդի՝ զենցեն ձեռամբ եւ ապա կերիցեն:

ՌՆԻԸ (ՌՆԻ) ԾՂԵ. Իսկ ձուկն յորոզայթ անկեալ, որպէս եւ հանդիպի կերիցեն:

ՌՆԻԹ (ՌՆԻԱ) ԾՂԶ. Եւ յորսոց մատաղ մի՛ իշխեսցէ առնել, բայց զաղաւնի եւ զայլ սուրբ թռչունս:

ՌՆԼ (ՌՆԻԲ) ԾՂԷ. Չանասուն խեղ կամ զայլ ինչ արատաւոր զինչ եւ իցէ մատաղ մի՛ նք իշխեսցէ առնել կամ զյափշտակեալն: Եւ եթե՛ յանդգնի նք՝ քահանա կամ ժողովրդական, նզովեալ եղիցի եւ զմատաղն անընդունելի արասցէ Աստուած:

ՌՆԼԱ (ՌՆԻԳ) ԾՂԸ. Եթե՛ աշխարհախումբ առնիցի յերկրի թշնամեաց՝ ոչ արժան է զենուլ մատաղ եւ զենլեացն աղ մի՛ իշխեսցէ տալ:

ՌՆԼԲ (ՌՆԻԴ) ԾՂԹ. Չանասուն զոր նուիրէ նք Տեառն, զնոյնն հատուցէ Տեառն. եւ եթե՛ յանկարծ հասանէ որոզայթ՝ աղ տացէ եւ բաշխեսցէ աղքատաց եւ զմորթն եւ զհասն յեկեղեցին տացէ: Ապա եթե՛ յափշտակեն կամ ի ժանիս գազանի անկանի, արժան է զպարտսն հատուցանել, թէ ոչ՝ նզովեալ եղիցի:

ՌՆԼԳ (ՌՆԻԵ) Մ. Չնուէրս Տեառն, զոր հատուցանէ նք, մի՛ իշխեսցէ պահել ի տան իւրում յուտելիս, այլ արն բաշխեսցէ աղքատաց սրտի մտաւք. եւ թէ նք պահէ՝ նզովեալ եղիցի:

ՌՆԼԴ (ՌՆԻԶ) ՄԱ. Թէ նք զիւր ինչս արատաւոր տացէ ընկերի իւրում ի պատճառս վաճառու, եւ նենզութեամբ զրկէ սուտ երդնելով, եւ ինքն գովի յանձին իւրում, վասն զրկելոյ գեղբայրն՝ նզովեալ եղիցի:

ՌՆԼԵ (ՌՆԻԷ) ՄԲ. Թե՛ որ սուտ վկայէ եւ ընկենու զեղբայր իւր յորոգայթ մահու եւ տուգանաց՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Բ ամ՝ ընդ ձեռամբ, տրաւք տնանկաց արժանի լիցի արինաց:

ՌՆԼԶ (ՌՆԻԸ) ՄԳ. Այր կամ կին անիծանող կամ բամբասող՝ նգովեալ եղիցին եւ անէծք նոցա ի նոսին դարձցին. եւ եթէ ապաշխարեն՝ Գ ամ առ դրանն կացցեն հառաչելով, արժանի լիցին արինաց:

ՌՆԼԷ (ՌՆԻԹ) ՄԴ. Այր կամ կին եթէ ի գղջումն գան եւ ի խոստովանութիւն՝ մի՛ տացէ կրանաւորի կամ յայլ վիճակի, այլ իւրում քահանային՝ իւրում վիճակին: Եւ զկարգն առեալ թէ գտցին ի պղծութեան՝ եղիցի ապաշխարութիւն նոցա ընդ ուրացողացն:

ՌՆԼԸ (ՌՆԼ) ՄԵ. Խոստովանողք մի՛ իշխեսցեն արիւն հեղուլ եւ վայրապար խաւսել կամ ի գինեմուլս երթալ առանց իւր վարդապետին, եւ ոչ յեկեղեցի մտանել եւ համբուրել զաջ քահանային, կամ ամուսնանալ որ կոյսն իցէ՝ մինչեւ զկարգն ի գլուխ տանի արինութեամբ իւրոյ վարդապետին: Եթէ որ յանդգնի՝ ապաշխարութիւնն անընկալ լիցի եւ եղիցի նգովեալ:

ՌՆԼԹ (ՌՆԼԱ) ՄԶ. Այր վաթսնամեայ կամ կին որ մերձ են ի վախճան, արժան է պարապել աղաթից եւ երթալ յեկեղեցին, անդադար զգայգ եւ զցերեկ խնդրել ի Տեառնէ՛ զթողութիւն մեղաց: Ապա եթէ ջեռցին ի ցանկութիւն եւ կամին ամուսնանալ, զայնպիսիսն ոչ ընդունի եկեղեցի, զի ոչ է հարսանիս, այլ պոռնկութիւն. իշխան է առաջնորդն զինչ եւ կամեսցի:

ՌՆԼԻ (ՌՆԼԲ) ՄԷ. Իսկ եթէ այրիք իցեն՝ ծնեալ որդիս եւ տեսեալ զթոռունս եւ ի նոյն ախտ անկանիցին, զայն ոչ ընդունի եկեղեցի Աստուծոյ: Եւ քահանայ որ զուգէ զնոսս՝ եղիցի նգովեալ:

ՌՆԼԻԱ (ՌՆԼԳ) ՄԸ. Իսկ եթէ մինն կոյս իցէ եւ մինն այրի, եւ մինն վախճանի, որ մնայն՝ ամուսնանալ անհնար է. եւ եթէ որ յանդգնի՝ ապաշխարութիւն երեքկնոյն եղիցի եւ քահանայն լուծցի:

ՌՆԼԻԲ (ՌՆԼԴ) ՄԹ. Թե՛ որ խաւսեսցի կին եւ հաստատեալ իցէ քահանային Բ եւ Գ վկայիք, մի՛ իշխեսցէ թողուլ զնա եւ այլ առնել, բայց եթէ վասն պոռնկութեան եւ մարմնազեղծութեան:

ՌՆԼԻԳ (ՌՆԼԵ) ՄԺ. Կին կամ այր ցաւազին կամ ախտաժէտ կամ արուազէտ մի՛ իշխեսցէ ամուսնանալ եւ ապականել զպսակն արինութեան: Եւ եթէ որ յանդգնի՝ զկէս ընչից իւրոց տացէ աղքատաց եւ Գ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՆԼԻԴ (ՌՆԼԶ) ՄԺԱ. Կին եթէ խաւսեալ իցէ առն եւ ընթացեալ յեկեղեցին եւ յառաջ քան զմտանելն յեկեղեցին չար գործքն յայտնի լինիցին աղջկանն, իշխան է այրն առնել կամ արձակել: Ապա եթէ յեկեղեցի մտեալ է՝ մի՛ իշխեսցէ արձակել: Ապա եթէ արձակէ՝ այրի կոչեսցի եւ Գ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՆԽԵ (ՌՆԼԷ) ՄԺԲ. Կին որ ի ծնունդս վատնի եւ ոչ կարէ ծնանել, եւ ի ճարտարաց որ զիտասցէ, արժան է յաշել եւ զերծուցանել զմայրն: Ապա եթէ մանուկն կենդանի լինի յորովայնին եւ յանդգնի որ սպանանել զմանուկն՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Բ ամ՝ ընդ ձեռամբ, ապա արժանի լիցի արինաց:

ՌՆԽԶ (ՌՆԼԸ) ՄԺԳ. Կին եթէ ամուսնացի եւ Աստուած փակէ զարգանդն՝ չտալ նմա պտուղ եւ նա զվնասն յայրն տայ եւ պոռնկի վասն մանկան՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Բ ամ՝ ընդ ձեռամբ, արժանի լիցի արինաց:

ՌՆԽԷ (ՌՆԼԹ) ՄԺԴ. Եթէ որ ձեռն արկանէ անասնոյ ի հաւատացելոց՝ յեկեղեցի մի՛ մտցէ եւ յաջ քահանային մի՛ իշխեսցէ մերձեմալ եւ մատաղ մի՛ իշխեսցէ առնել: Եւ եթէ թողցէ ի բաց՝ Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ, արժանի լիցի արինաց:

ՌՆԽԸ (ՌՆԽ) ՄԺԵ. Եթէ որ յիւր արեան եւ ի մերձաւորէ խնամութիւն առնէ մինչեւ ի չորրորդ եւ ի հինգերորդ ազգն՝ պսակն անվաւեր լիցի եւ պսակադիրն լուծցի. Ճ դրամ տուգանս տացէ եւ ասպաշխարութիւն պոռնկին եղիցի եւ ուն կամի առն լիցի:

ՌՆԽԹ (ՌՆԽԱ) ՄԺԶ. Կատաղի աղտեղութիւն, զոր առեւանկն ասեն, թէ քահանայ խորհրդակից լինի կամ պսակ դնէ՝ լուծեալ լիցի ի կարգէն, Ծ տաճկինակ եւ Ճ դրամ տուգանս տացէ յեկեղեցին եւ զպիղծսն մեկնեսցեն ի միմեանց, Ճ դրամ առցեն, զի զարեւնան պղծեաց: Եւ որ ընդ նոսին էին մտեալ՝ ԾԾ տաճկինակ եւ ՃՃ դրամ տուգանս տացեն: Ապա եթէ հաւանեսցին ծնաւորքն, պսակ առցեն եւ արեւնս, եւ ասպա եղիցին այր եւ կին:

ՌՆԾ (ՌՆԽԲ) ՄԺԷ. Կանայք որ զիրեանց արսն ատիցեն, այրիք կոչեսցին մինչեւ ի մահ. ապա եթէ դարձցին առ արս իրեանց՝ լուծեալ լիցի բանադրութիւնն: Ապա եթէ մինչ չեւ դարձեալ են առ արս իրեանց ընդ այլում ամուսնացին՝ շուն կոչեսցին եւ մինչեւ ցվախճան ընդ ունկնդիրս կացցեն եւ յետին թռչակէն զրկեալ եղիցին. եւ զինչս նոցա աղքատաց բաշխեսցեն, զի ոչ է արժան առնուլ յեկեղեցի:

ՌՆԾԱ (ՌՆԽԳ) ՄԺԸ. Այր եթէ թողցէ զկին իւր եւ արասցէ այլ՝ շուն կոչեսցի, հաղորդել ընդ քահանայի կամ ընդ ժողովրդականաց մի՛ իշխեսցէ, հալածեսցի յազգէ եւ ի տոհմէ իւրմէ, եւ ինչքն աղքատաց բաշխեսցի: Ապա եթէ դարձցի յառաջինն եւ ասպաշխարեսցէ՝ Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ ամ՝ ընդ ձեռամբ՝ տրաւք տնանկաց եւ ջերմեռանդն ասպաշխարութեամբ արժանի լիցի արինաց:

ՌՆԾԲ (ՌՆԽԴ) ՄԺԹ. Տղայոց պսակ մի՛ դիցէ քահանայն՝ մինչեւ ի չափ հասանեն եւ զիրեանց հաճոյսն իմանան: Եւ եթէ որ յանդգնի՝ լուծցի ի քահանայութենէն եւ Ճ դրամ տուգանս տացէ յեկեղեցին. եւ տղայն ի չափ հասեալ՝ ուն կամի ամուսնացի:

ՌՆԾԳ (ՌՆԽԵ) ՄԻ. Թէ որ խաւսեալ իցէ կին հաստատութեամբ քահանային եւ այլում առն տացեն՝ նգովեալ լիցի. եւ կինն այրի կոչեսցի եւ պսակն անվաւեր եղիցի:

ՌՆԾԴ (ՌՆԽԶ) ՄԻԱ. Ծնաւորք բռնաբար զգաւակս իրեանց առն մի՛ տացեն, բայց իրեանց հաճոյիւք, զի մի՛ ի փորձութիւն սատանայի անկցին. եւ վասն ընչից զտղայս

ծերոց մի՛ տացեն. եւ եթէ որ յանդգնի՝ նգովեալ եղիցի եւ մեղք նոցա ի գլուխ ծնաւդացն եղիցի:

ՌՆԾԵ (ՌՆԽԷ) ՄԻԲ. Թէ որ յիշխանաց զքահանայ անարգէ վասն պոռնկաց կամ այլ չարագործաց, որպէս թէ աւզնական լինել նոցա, եւ զարդար դատաստանն թիրէ, որպէս եւ գիրն ասէ՝ «Իշխանք ձեր գողակիցք են գողոց»(Եսայ. Ա, 23), եղիցի նգովեալ է Քրիստոսէ. եւ չարիք նոցա ի գլուխ նոցա եղիցին:

ՌՆԾԶ (ՌՆԽԸ) ՄԻԳ. Քահանայ թէ զչարիս ուրուք ծածկէ վասն կաշառաց կամ վասն երիկիւղի կամ վասն ամաւոյ՝ մինչեւ ցմահ բաժին նորա ընդ Յուդայի եղիցի:

ՌՆԾԷ (ՌՆԽԹ) ՄԻԴ. Քահանայ զխաչ մի՛ իշխեսցէ արիւնել առանց բեւեռաց եւ հարկ է զուարակաւ պայծառացուցանել զնա եւ աշխարհախումբ աղաւթիւք:

ՌՆԾԸ (ՌՆԾ) ՄԻԵ. Թէ որ ի քրիստոնէից զխաչ յափշտակէ վասն ոսկւոյ կամ վասն արծաթոյ կամ վաճառէ կամ բեկանէ՝ եղիցի ընդ խաչահանունսն Քրիստոսի:

ՌՆԾԹ (ՌՆԾԱ) ՄԻԶ. Թէ որ ի հաւատացելոց տեսանէ զխաչ ի գերութեան ի ձեռս անարիւնաց եւ ոչ ջանայ մինչեւ ցմահ թափել զնա՝ եղիցի նգովեալ ի Քրիստոսէ:

ՌՆԿ (ՌՆԾԲ) ՄԻԷ. Քահանայ որ ի մեծի Զատկին եւ ի Յայտնութեանն ոչ աւետարանէ յամենայն տունս ժողովրդեանն՝ եղիցի նգովեալ:

ՌՆԿԱ (ՌՆԾԳ) ՄԻԸ. Հարկ է քահանային ի տարուջն սուրբ խաչին եւ աշխարհախումբ աղաւթիւք ելանել ի սահմանս երկիցս եւ երիցս անգամ եւ աւետարանել առ շեղջս եւ առ հնձանս. եւ եթէ ոչ՝ եղիցի նգովեալ:

ՌՆԿԲ (ՌՆԾԴ) ՄԻԹ. Երախայ որ ի մարտ մեռեալ հանդիպի՝ անպարտ են ընտանիք նորա, վկայութեամբ երկուց եւ երից:

ՌՆԿԳ (ՌՆԾԵ) ՄԼ. Երախայ եթէ յարգանդէ մարտ իւրոյ կենդանի գայ եւ հոգաբարձութիւն անփոյթ առնեն եւ ոչ զգուշացուցանեն քահանային եւ երախայն մեռանի, արիւն նորա ի վերայ ամենեցուն որ ի տեղին հանդիպեցան, մանաւանդ ի վերայ մանկաբարձին եւ ծնաւդացն. Է ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Գ ամ՝ ընդ ձեռամբ, սպա հաղորդեսցի արիւնաց. բայց վարդապետն հայելով ի վարսն՝ իշխան է կարճել զկարգն:

ՌՆԿԴ (ՌՆԾԶ) ՄԼԱ. Ապա եթէ ծնաւդն զգուշացուցանէ քահանային, եւ նա վասն իւր աշխատութեան եւ կամ վասն այլ զբաղման անփոյթ արար եւ մանուկն մեռաւ՝ քահանայանալ ոչ կարէ, զի ոչ զգուշացաւ հաւտին. Գ ամ ընդ ունկնդիրս կացցէ, Ա ամ՝ ընդ ձեռամբ. բայց եպիսկոպոսն մարդասիրութիւն արասցէ շնորհելով զպատիւ քահանայութեան:

ՌՆԿԵ (ՌՆԾԷ) ՄԼԲ. Թէ հանդիպի քահանայն ի մեծի խորհրդին եւ բերեն զմանուկ երախայ մերձ ի մահ, թողէ քահանայն զխորհուրդն ի հրեշտակս սպասաւորել եւ

կնքէ զբանն եւ ելեալ տացէ կնիք եւ անգրադ մատուցեալ կատարեսցէ զխորհուրդն եւ արասցէ սկիզբն ի բանէն յոր եթող:

ՌՃԿԶ (ՌՃԾԸ) ՄԼԳ. Երախայ թէ ելեալ ի մկրտութիւն եւ քահանայն սկիզբն արարեալ հասանէ վախճան առ սուրբ աւագանին, տարցէ ի գլուխ գտորք խորհուրդն եւ տացէ կնիք, զի աւանդեցաւ ի ձեռն հրեշտակին եւ պատուով թաղեսցի:

ՌՃԿԷ (ՌՃԾԹ) ՄԼԴ. Չերախայ մի՛ որ իշխեսցէ պահել առանց կնքոյ քան զՉ ար կամ զԷ. ապա եթէ պահեսցէ որ եւ վախճանի՝ քահանայն անպարտ է ի պատժոց:

ՌՃԿԸ (ՌՃԿ) ՄԼԵ. Քահանայ մի՛ իշխեսցէ երթալ ճանապարհ ըստ կամաց: Ապա եթէ համարձակիցի որ եւ թողու զհատն ի ձեռն զայլոց եւ հասանէ որոգայթ, զարիւն նորա ի ձեռաց նորա խնդրէ Տէր, զի արժան է յանձնել զհատն ի քաղաքակիցս իւր. զի «Եղբայր յեղբարէ աւգնի»(Առակ ԺԸ, 19), եւ թէ «Չմիմեանց բեռն բարձէք»(Հմմտ. Թիւք, Դ, 49):

ՌՃԿԹ (ՌՃԿԱ) ՄԼԶ. Այր կամ կին յորժամ ի մահիճս ելանէ ցաւոց, արժան է յաւորն երրորդի կոչել զքահանայսն եւ զերիցունսն խոստովանել զյանցանսն, եւ եթէ իցէ արժանի, տացեն զմարմինն Տեառն: Ապա եթէ քահանայն զբաղեալ ի ծուփս աշխարհիս եւ անվոյթ առնէ եւ ոչ երթայ, եւ նա վտանգեալ ի ցաւոցն, եւ խոստովանութիւն ոչ կարէ տալ՝ մի՛ իշխեսցէ քահանայն տալ զմարմինն Տեառն, բայց մեղք նորա ի գլուխ քահանային եղիցի որ ոչ զգուշացաւ: Ապա եթէ հոգաբարձո՛ւքն ոչ զգուշացուցին՝ քահանայն անպարտ է եւ մեղք նորա ի գլուխ նոցա:

ՌՃԿՁ (ՌՃԿԲ) ՄԼԷ. Քահանայ առանց քննելոյ պսակ մի՛ դիցէ եւ մի՛ զմարմինն Տեառն ի շախիս խոզից արկցէ: Ապա եթէ քննէ եւ ոչ խոստովանին, եւ այլք չյայտնեն զչար գործս նոցա, տացէ զմարմինն Տեառն, զի անպարտ է քահանան ի մեղաց նոցա:

ՌՃԿԱ (ՌՃԿԳ) ՄԼԸ. Երկրորդացն արիւնեսցէ քահանայն պսակ առ դրանն եւ դիցէ ի գլուխ նոցա առ դրան եկեղեցւոյն՝ մինչեւ ապաշխարեսցեն եւ արժանի լիցին աւիրնաց:

ՌՃԿԲ (ՌՃԿԴ) ՄԼԹ. Իսկ երրորդացն եւ չորրորդացն ոչ է ամուսնութիւն, այլ յարաժամ պոռնկութիւն, եւ ոչ զայնպիսիսն ընդունի եկեղեցի, բայց առաջնորդն իշխան է ժամանակին ուղղել:

ՌՃԿԳ (ՌՃԿԵ) ՄԼԻ. Իսկ եթէ պոռնիկք իցեն՝ մի՛ թողցէ քահանայն յեկեղեցին, այլ առ դրանն կացուցէ եւ արիւնեսցէ զուռն առ սուրբ սեղանն եւ դիցէ ի գլուխ նոցա, ապաշխարեսցեն զկարգն եւ արժանի լիցին աւիրնաց:

ՌՃԿԴ (ՌՃԿԶ) ՄԼԻԱ. Քահանայ որ քառասունս ունի մեռելոյ՝ մի՛ զիտասցէ զկին իւր՝ մինչեւ ցգլուխ. ապա եթէ յանցանէ՝ սրբեսցէ զինքն աուրքք Բ, ապա մատիցէ ի պատարագն, զի սուրբ են անկողինքն:

ՌՆՀԵ (ՌՆԿԷ) ՄԽԲ. Ոչ է արժան զղիս պատել բազում կտաուվք, այլ միով, եւ զաւելորդն տալ աղքատաց:

ՌՆՀԶ (ՌՆԿԸ) ՄԽԳ. Արժան է զյիշատակ հանգուցելոցն կատարել ի նմին ամի եւ զբաժին նորա աղքատաց բաշխել. եւ զպատարագն արասցեն յաղէաց եւ ի թռչնոց ըստ Ե զգայութեան մարդոյն. ապա թէ ոչ՝ ըստ կարին:

ՌՆՀԷ (ՌՆԿԹ) ՄԽԴ. Այսահարութիւն բազում հանդիպին արդարոց եւ մեղաւորաց:

ՌՆՀԸ (ՌՆՀ) ՄԽԵ. Թէ արդարոց հանդիպի՝ արժան է ծնաւդացն բառնալ զպահն եւ արգելուլ զնա յամենայն կերակրոց, եւ ստեամբ միայն կերակրել՝ մինչեւ ի լնուլ է ժամանակացն:

ՌՆՀԹ (ՌՆՀԱ) ՄԽԶ. Ապա եթէ կուսանաց հանդիպի պատուհասն՝ ոչ կարէ ամուսնանալ, զի ոչ բնակէ լոյս ընդ խաւարի, այլ սուրբ եւ մաքուր աղաւթիւք առ դուրս եկելեցոյն խոստովանել զյանցանս իւր է ժամանակս: Եւ եթէ հալածեցի անարէն թշնամին, հաղորդեցի արիւնաց եւ զինչ կամեցի իշխան է՝ թէ՛ ամուսնացի, թէ՛ կուսան կացցէ, բայց զահ եւ զերկիւղ ի սրտի կալցէ մինչեւ ցմահ:

ՌՆՀԺ (ՌՆՀԲ) ՄԽԷ. Իսկ եթէ կանամբի իցեն՝ որոշեցին ի միմեանց, զի անհնար է հաղորդ լինել դիւաց եւ սեղանոյն Աստուծոյ. մինչեւ է ժամանակ առ դրան սուրբ եկելեցոյն ընդ ձեռամբ քահանային սուրբ եւ պարկեշտ գնացիւք, գետնատարած անկողնաւք, անճաշակ յամենայն յղփութեանց կերակրոց, սուրբ աղիւ եւ հացիւ հալածել զթշնամին եւ հաճոյ լինել Աստուծոյ եւ դառնալ ի բանակ իւր:

ՌՆՀՁԱ (ՌՆՀԳ) ՄԽԸ. Ապա եթէ այլ սաւտիւ, զոր ոմանք քաջ ասեն, կամ այլ լլկութեամբ երեւեալ կերպս կերպս, կամ ի տեւլեան գիշերոյ՝ ամենեցուն հալածումն ի ձեռն աղաւթից եւ պահոց է. բայց արժան է քահանային ըստ պատահմանն զգործն ուղղել եւ ըստ իւրաքանչիւր փորձութեանց զպահսն յաւելուլ եւ կարճել:

ՌՆՀՁԲ (ՌՆՀԴ) ՄԽԹ. Յաւուրս սուրբ Չատկին իշխանութիւն ունի քահանայն զկապեալսն լուծանել ի պահոց թէ Բ կամ Գ ամաւք հալածումն լեալ է թշնամոյն. յաւուր կիրակլէի արասցէ լուծումն վտանգելոյն, զի այնու զարհուրի հրապուրիչ բանսարկուն:

ՌՆՀՁԳ (ՌՆՀԵ) ՄԾ. Իսկ եթէ քահանայ կամ սարկաւագ կամ ուխտական հանդիպի պիղծ այտոյն, զի ամենայն սուրբք նովա փորձեցան եւ գտան որպէս ոսկի ընտիր, զի եւ ընդ Կենարարին մերոյ մարտեաւ եւ եղեւ կոխան ոտից նորա ի ձեռն քառասնարեայ պահոցն, զոր արար եւ խրատէ:

ՌՆՀՁԴ (ՌՆՀԶ) ՄԾԱ. Արդ՝ անհնար է կալ յաշտիճանի քահանայութեան որում հանդիպի. թէ կանամբի իցէ՝ երթիցէ ի սուրբ եկելեցին եւ ընդ ապաշխարողսն անկեալ դաւղեալ անբարբառ ձայնի ի ծածուկ սրտին զսուրբ եւ զմաքուր աղաւթսն առ ծածկագէտն Աստուած սփռեցէ եւ գետնատարած անկողնաւք եւ սուրբ աղուիացիւ

զիպարտացեալ բանասարկուն հերքեսցէ, որպէս Յոբն երանելի. Է ժամանակաւ փրկեալ ի թշնամոյն առցէ զաւծումն պաշտամն ի տանն իւրում:

Ռ-ՃՁԵ (Ռ-ՃՀԷ) ՄԾԲ. Իսկ եթէ որ լլկանաւք մաքառի ընդ քահանայս եւ ընդ ուխտականս, քառասնաւրեայ պահաւք եւ աղաւթիւք խոստովանել զյանցանս իւր եւ զլլկանս բռնութեան թշնամոյն հալածել եւ հրամանաւ հայրապետին իւրոյ՝ ահիւ եւ երկխղիւ կայցէ զկարգն:

Ռ-ՃՁԶ (Ռ-ՃՀԸ) ՄԾԳ. Իսկ եթէ մերձեսցի որ յայլ եւ այլ զբաղմունս կամ ի գիրս դիւաց կամ ի ցոյցս լուսնի եւ աստեղաց՝ եղիցի նգովեալ եւ անլոյծ կապանաւք անկցի յանշէջ հուրն յաւիտենից, զոր պատրաստեալ է սատանայի եւ հրեշտակաց նորա:

Ռ-ՃՁԷ (Ռ-ՃՀԹ) ՄԾԴ. Որք ընթանան առ նոսա եւ որք զաղանդսն առնեն եւ մոլորեցուցանեն զմարդիկ ի բանէն Քրիստոսի՝ որպէս զաւծն հողակեր նգովեալ լիցին:

Ռ-ՃՁԸ (Ռ-ՃՁ) ՄԾԵ. Այսահարութիւն ոչ բնութեամբ հանդիպի մարդկան, այլ բազում ի դէմս դէմս:

Ռ-ՃՁԹ (Ռ-ՃՁԱ) ՄԾԶ. Ոմանք ի սիրոյն Քրիստոսի խրատին եւ այս բնութեամբ ընթանան յեկեղեցին ի պահս եւ յաղաւթս եւ յուսումն եւ յայլ առաքինութիւնս եւ կարճ ի կարճոյ հանդիպին մեծի մխիթարութեան:

Ռ-ՃՁԲ (Ռ-ՃՁԲ) ՄԾԷ. Իսկ ոմանք հանդիպին վասն մեղաց եւ դառնան ի խոստովանութիւն եւ մեկնեն զիրեանց գաղտնիս եւ հանդիպին լուսոյն:

Ռ-ՃՁԳ (Ռ-ՃՁԳ) ՄԾԸ. Իսկ ոմանք անկեալք յաղաւթից եւ ծնկեալք ի պահոց, իբրեւ զշունս լիրբս անփոյթ լինին յամենայնի ուսումնատեսացք, ոչ ի դիւին արատուէն, այլ յիւր չար եւ ի վատ բարուցն, մինչեւ ի վախճան անքակ լինին ի դիւէն:

Ռ-ՃՁԴ (Ռ-ՃՁԴ) ՄԾԹ. Իսկ ոմանք հանդիպին վասն իւրեանց անգեղջ սրտին որ զաշխարհի զփառս անվախճան համարին, աղաւթից եւ պահոց անփոյթ լինին, ընթանան առ գրարարս եւ առ պէսպէս աղանդս եւ զիրեանց ոգին պղծեն եւ դատին ի հուր գեհենին ընդ սատանայի:

Ռ-ՃՁԵ (Ռ-ՃՁԵ) ՄԿ. Իսկ ոմանք ընթանան յափափայս եւ ընդ հուր եւ ընդ ջուր եւ քարամբք դատեն զամենեսեան վասն դիւին լրբութեան, եւ վասն անփութութեան իւրեանց պահոց եւ աղաւթից ի տանջանս վախճանին:

Ռ-ՃՁԶ (Ռ-ՃՁԶ) ՄԿԱ. Իսկ ոմանց՝ ի կանանց կերպարանս երեւին եւ կանանց՝ յարանց կերպս. եւ զոմանս քաջակալս անուանեն եւ խստագոյն քան զամենեսեան առ այսահարսն ընթանան, զորոց զիտական կոչեն եւ այլ դիմաւք առ ժամանակ մի անգիտութիւն լինի, խոտորին ի պահոց եւ յաղաւթից, եւ ապա յետոյ խստագոյն երեւեալ ըստ բանի Փրկչին՝ «Բնակէ յորդիս եւ յորդոց որդիս Է դիւաւք խստագունիւք քան զինքն»:

ՌՃՂԵ (ՌՃՁԷ) ՄԿԲ. Իսկ ոմանք յարակայ մոլին, զոր լուսնահարն կոչեն, եւ զաստուածային մարտն վասն մեղաց եւ վասն առաքինութեան՝ լուսնին տան, թէ ի ծնունդս թէ ի հինն գայ դեւն եւ ընթանայ ի պէսպէս իրս, եւ ոչ ընթանայ յեկեղեցին Աստուծոյ աղաթիւք եւ պահաւք խնդրել իւրեանց բժշկութիւն, այլ ընչիւք եւ պատարագաւք ընթանան առ այսահարսն եւ լուսնովն բժշկութիւն խնդրեն ի նորոզսն ի նոր եւ ի հին լուսնին եւ զարդար եւ զսուրբ լոյս լուսնին խառնեն ընդ իւրեանս որ անլոյծ կապանաւք կան առաջի Քրիստոսի:

ՌՃՂԶ (ՌՃՁԶ) ՄԿԳ. Իսկ զոմանս զաղտ լլկէ ի գիշերի, զոր ոմանք հոգեգէշ կոչեն, ասեն եւ խստագոյն քան զամենայն անաղաթս եւ անպահս առնէ եւ զոգին մատնէ ի գեհեհն:

ՌՃՂԷ (ՌՃՁԹ) ՄԿԴ. Իսկ որք ի քուն ընդոստնուն եւ լան եւ կամ ծիծաղին եւ իբրեւ զշուն մռնչեն եւ ընդ վայր խաւսին եւ թմբրին եւ անկանին ի զարհուրումն, եւ յորժամ այսն թողու զարթնուն եւ ցնծալով երագս խաւսին:

ՌՃՂԸ (ՌՃՂ) ՄԿԵ. Իսկ այսահարութիւն է՝ արինհեղութիւն եւ սուտ երդումն եւ զուր վկայել եւ արուագիտութիւն եւ անասնազանցութիւն եւ ազահութիւն եւ արծաթսիրութիւն եւ արբեցութիւն. որ թէ այնմ հանդիպին, այսահար կոչիլ լաւ է քան զայնպիսի ախտից:

ՌՃՂԹ (ՌՃՂԱ) ՄԿԶ. Իսկ քահանային այսպէս արժան է կարգել զայսահարսն. յորժամ հանդիպի այսն պիղծ, տանել ի դուռն եկեղեցոյն եւ քառասնեակս առնել, է անգամ աղաթս առնել հանդերձ սուրբ Աւետարանան, հայել եւ տեսանել զլրբութիւն դիւին, յաւելուլ եւ կարճել զկարգն եւ զպահն ըստ ողորմութեանն Աստուծոյ. ի պահս եւ յաղաթս կացցէ, զի այն է հաճոյ Աստուծոյ:

ՌՄ (ՌՃՂԲ) ՄԿԷ. Որք ի բագում ծովացեալ մեղացն խորս ընկղմեցան ոչ կարելով հասանել ի նաւահանգիստն խաղաղութեան ի ձեռն ազգի ազգի առաքինութեան եւ ապաշխարութեան, յետոյ երկիւղիւ մահու ըմբռնեալ եւ ի կենդանութեանն ի կենդանի պատարագն եւ ապաւինեցան հասանելով ճշմարիտ թողութեան՝ արժանի է, բայց կատարեսցէ զնա ճշմարիտ հաւատով եւ սիրով եւ ճշմարիտ յուսով, զի եւ պատարագ ոչ միայն վասն մեռելոց մատուցաւ առաջի Հար ի քաւութիւն, այլ եւ վասն կենդանեաց իսկ, եւ ոչ արդարոց միայն յատուկ, այլ եւ վասն մեղաւորաց. թուի թէ եւ սոցա իսկ յաղագս այժմ իսկ եւ վասն կենդանեաց եւ վասն մեռելոց հաւաստապէս բաշխի ի հաշտութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց: Եւ յայտ յիշատակացն է եւ զի հաւաստապէս յիշատակին կենդանիք եւ մեռեալք, բայց մատուցողքն զգոյշ կացցեն յիշատակացն քառասնիցն՝ ի շաթիցն եւ ի պատարագացն եւ յարինաց անտի չճաշակիցէ, նմանապէս եւ յայլ մեռելոց պատարագաց. իսկ ի տէրունական պատարագացն եւ ի Տեառն արն ի մատաղն հաղորդեսցի եւ զայլ միս ամենեւին մի՛ ճաշակեսցէ, ի տարւոջն միանգամ հաղորդեսցի ի հոգեւոր սեղանոյն եւ զԳՔ Բառասնորդսն՝ զտէրունականն եւ զառաքելականն եւ զմարգարէականն սուրբ պահեսցէ եւ տուրնջեան եւ գիշերոյն աղաթից զԲ բաժանեալ կանոնն անխափան կատարեսցէ եւ զնոյն մարդասիրութիւն Փրկչին մի՛ մոռացին եւ զընդունելութիւն առ

եկեղեցիս եւ առ քահանայս եւ առ կարաւտեալս մի՛ մոռասցի, զի յոյս ոչ երբեք ամաչեցուցանէ:

ՌՄԱ (ՌՃՂԳ) ՄԿԸ. Որք բանիւ Աստուծոյ աներկեւան երդմամբ դաշն խաղաղութեան հաստատեն վասն առ թշնամիս պատերազմողս՝ առ հաւատացեալս կամ առ հեթանոսս, եւ յետ այսորիկ ուխտադրուժ գտան դաշանցն եւ սպանին զնոսս եւ կամ ետուն ի ձեռս բարբարոսաց կամ յետս կացուցին ի հաւատոյն՝ այս չարիք եւ աղէտք հաւասար են այնոցիկ, որք ուրացան զՔրիստոս. պարտ է նոցա զամենայն ժամանակս ապաշխարել, զի կրկին ընկալցին զսպանողացն զդատաստանս, զի որով բանի փրկեցան արարածք, զնոյն բան դեղ մահու նիւթցին:

ՌՄԲ (ՌՃՂԴ) ՄԿԹ. Որք հրամանաւ հեթանոսաց եւ բռնաւորաց առաքեցան լրուտես եւ զաշխարհս հաւատացելոց ի ձեռս թշնամեաց նոցա երթեալ ազդումն առնելով զուշակմամբ ապրեցուցին զբազումս փախստեամբ, նոքա ոչ ըստ առաջին մեղացն ընկալցին զդատաստանն, վասն զի բաժանորդ կացին այնոցիկ, որոց գրով պատմին նահատակութեամբ յիշատակք: Ապա եթէ դաւաճանող չարին գտանի պատճառաւ որ ի սուր եւ ի գերութիւն յափշտակութեան, այս չարիք ի վեր են եւթն պատիկ առաւել քան զսպանողացն դատաստանս. այսուհետեւ ոչ գտանի սահման կանոնական տալ նոցա դարձ փրկութեան, այլ եպիսկոպոսն տեսցէ զդարձ նոցա խոստովանութեանն, զինչ կամեսցի արասցէ՝ իշխան է, այլ մի՛ անյուսութեամբ դատապարտեսցէ, զի մի՛ իսպառ կորուսցէ, այլ կարեկից եւս լիցի իբրեւ ժառանգակից, զի հոգին ապրեսցի յահագին դատաստանացն:

ՌՄԳ (ՌՃՂԵ) ՄՀ. Ոչ է պարտ զվարդապետի ուրուք կամ զկրանաւորի կամ զքահանայի բանադրեալ կամ զլուծեալ ուրուք եպիսկոպոսի արհնել, այլ պարտ է բարեխասութեամբ միջնորդել առ ի հաշտութիւն, թէ պահողք գտանին բանին ճշմարտութեան: Ապա եթէ ոչ պահողք, այլ արհամարհողք գտանիցին բանին՝ յետ երկից ամաց ապաշխարութեան արժանի լիցին եկեղեցւոյ եւ հաղորդութեան:

ՌՄԴ (ՌՃՂԶ) ՄՀԱ. Որք զանասնախառն բանսն ի բերանսն ունիցին եւ շրթամբք իւրեանց պղծին, մանաւանդ առ աստուածամանեալ պատկերի, այս չարիք հաւասար է այնոցիկ, որք զՀոգին Սուրբ հայիոյեսցեն, որոց ոչ գոյ թողութիւն. նոքա ի հաղորդութիւն մի՛ մերձեսցին մինչեւ ի վախճան. ապա եթէ դարձցին եւ թողցեն զչարիսն՝ յետ է ամի ապաշխարութեան հաղորդեսցին արիւնաց: Իսկ եթէ քահանայ գտցի ի չարիսն կամ յուխտէ մանկանց՝ ի կարգէն լուծցին: Արդ՝ եթէ այսմ աղանդոյս գտցին հողորդ որոշմամբ ըստ վերագոյն ասացելոցն եւ դառնալով դարձցին անդրէն՝ յետ ժ՝ ամի ապաշխարութեան մտցէ ի սուրբ եկեղեցին եւ Բ ամ ընդ ապաշխարողսն ելցէ աղքատսիրութեամբ, եւ ապա հաղորդեսցի արիւնաց:

Եթէ ի մեր կողմանէս արժանաւորեալ էր աւծութեան եւ ձեռնադրութեան՝ դարձեալ անդրէն ի նոյն աշտիճան արժանաւորեսցի, իսկ եթէ զնոյն ընկալեալ էր՝ դարձեալ երկրորդութեամբ ընկալցի զաւծութիւնն եւ զձեռնադրութիւնն առանց ապաշխարութեան, զի նոցայն ոչ հոգեւորապէս ասի:

ՌՄԵ (ՌՃՂԷ) ՄՀԲ. Որք զուգաորին ընդ կնոջ եղբար կամ ընդ քերց նորա, բաժանեցին եւ ապաշխարեցեն զամենայն ատուրս կենաց իւրեանց. ապա եթէ ոչ բաժանեցին՝ եղիցին իբրեւ զհեթանոսս:

ԼԷ

ՍԱՀՍԱՆՔ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԻ ՆԱԶԻԱՆՉՈՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՅԱՂԱԳՄ ՈՒՂՂԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ ՀԱԲԱՏՈՅ ԵՒ ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՑԱԽՈՐԱՑ

ԳԼՈՒԽԵ Լ

(ՌՃՂԸ Ա) Աշակերտեալք սրբութեան հաւատոյ՝ դաւանողք սրբոյ ուխտիս քարոզիչք ճշմարտութեան, որք զբանին Աստուծոյ զիջումն ուղղահաւատութեամբ զովեստաբանէք, նախ ուսջիք ի բաց խոսափել ի հերետիկոսացն բժաւորական աղանդիցն եւ յարիանոսացն չարափառաց, եւ մերոյս ուշ եղեալ բանից ընտրանալք Հոգոյն Սրբոյ բնակեսջիք ի Քրիստոս Յիսուս տէր մեր:

ՌՄԶ (ՌՃՂԹ Բ) Ա. Եթէ որ ասիցէ՝ զՈրդին Աստուծոյ արարած ըստ Արիոսի մոլորութեանն, եւ ոչ էական եւ անսկզբնական ընդ Հայր եւ հանապատիւ, որպէս են ըստ տիեզերական սինհոդոսին ՅԺԸ-իցն, այնպիսին մերժեցի յեկեղեցոյ, եւ մի՛ կայջիք հաղորդութիւն ընդ նոսա, զի նզովեալ են: Ապա եթէ դարձցին զղջմամբ խոստովանելով զմիասնական Սուրբ Երրորդութիւնն ընդ մեզ, ուղղափառ հաւատով անսկիզբն Հայր, անսկիզբն Որդի, անսկիզբն Հոգին Սուրբ դաւանելով՝ ի նախնական սովորութենէն հեռացեալք եղիցին, ընկալեալք նախ ձեռնադրութեամբ ապաշխարութեան, ապա վերստին ծննդեամբ սուրբ աւագանին եղիցին ընդունելիք:

ՌՄԷ (ՌՄ Գ) Բ. Իսկ որք զՍաբելի զուգահաւաքմանն ի միասին գոյսովելի ախտն ախտանան եւ զՄակեդոնի հոգեմարտի զ՛ի բաց ընկենլի զթիր վարդապետութիւնն, մի՛ որ այնպիսեացն կցորդեցի, այլ նզովեցեն, որպէս արտադրեցին սուրբ հարքն ճԾ, որք ի Կոստանդնուպաւիս գումարեցան, ի բաց տրոհելով զչար վիշապն ի մեռեալս: Արդ՝ եթէ որ ի նոցանէ դարձցի ուրացեալ զաղանդն նոցա՝ նզովիք ուսցին

նախ զհաւատս առաքելական եկեղեցոյ եւ ապա մկրտեսցին ի կաթողիկէն սուրբ, եւ ոչ վաղվաղակի կալցին աշտիճան ինչ մինչեւ փորձեսցին ըստ առաքելոյն խրատու:

ՌՄԸ (ՌՄԱ Դ) Գ. Իսկ զայլոց չարահամբաւ ստերիւրեալ յեղափոխուկքն, զորոց ասէ Յովհաննէս, առ ի մէնջ ելին, այլ ոչ էին առ ի մէնջ, զի իշխեսցին առ աշաւք ասել զճշմարիտ զանքնին ծնունդ Սիածնին, եւ այլք փոփոխել կամելով զառաքելակնիք տաւն Ծննդեանն յերկուս որոշելով՝ ա՛յլ զԾննդեանն եւ ա՛յլ զՅայտնութեանն, անհաւանք մնացեալ առաքելաւան կանոնական սահմանացն զոր զրով դաւանեալ ունի եկեղեցի՝ եթէ աւր Ծննդեան եւ Յայտնութեան Փրկչին մերոյ ի միասին տաւնեսցի ի Զ-ն յունուարի ամսոյ, զոր եւ մեծն Մատթէոս աւետարանէ, թէ «Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս»(Մատթ. Ա, 18). եւ ի ծնանելն Յիսուսի եւ ի գալ մոգուցն եւ հրեշտակն առ հովիսն ասելով. «Ծնաւ ձեզ այսաւր փրկիչ եւ աւծեալ տէր»(Լուկ. Բ, 11) եւ յայտնեալ երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, զոր ընկալեալ ամենապատիւ լրակցութեամբ եկեղեցոյ՝ միաբան տաւնէ եւ որոշէ որք ոչ այսպէսն ունիցին:

ՌՄԹ (ՌՄԲ Դ) Դ. Որ ոք արհամարհիցէ զսուրբ մկրտութեամբն որ ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Սուրբ Հոգին, որ Երդեգրէ զմատուցեալսն, որպէս թէ ի լոկ ջուր ինչ նայելով, եւ ոչ հաւատայ Տեառն. եթէ ոք ոչ ծնցի ի ջրոյ եւ ի Հոգոյ՝ ոչ մտցէ յարքայութիւնն եւ առ սուտս կալցի զայսոսիկ՝ եղիցի նզովեալ. ապա եթէ ողջախոհասցի, ընկալջիք ութամեայ ապաշխարութեամբ:

ՌՄԺ (ՌՄԳ Զ) Ե. Եթէ ոք զկնի մկրտութեանն ըմբռնեցաւ յուրացութիւն եւ եկեսցէ դարձեալ ի սրբութեան հաւատն՝ ընդունելի լիցի ապաշխարութեամբ եւ արտասուաւք՝ մնալով յերախասիցն կարգի որչափ յամեացն արտաքոյ, եւ ապա ի ներքս ածցի Ե ամեայ ապաշխարութեամբ եւ ապա հաւասարեսցի խորհրդոյն. իսկ եթէ դարձեալ ուրացի՝ ոչ եղիցի ընդունելի:

ՌՄԺԱ (ՌՄԴ Է) Զ. Որք յետ մկրտութեանն զառածան ի մեղս պոռնկութեան, շնութեան եւ այլ զանազան չարեաց, տեսցէ որ վարդապետն է, թէ որչափ յամեալ է ի մեղսն, եւ ընտրութեամբ արասցէ նմա մնալ յապաշխարութեանն, որպէս առաքելականն հրամայէ բան, բայց յաշտիճան ոչ կարէ մերձենալ:

ՌՄԺԲ (ՌՄԵ Ը) Է. Իսկ որք ի կռապաշտութիւն տարագրեցան, զոհեսցին եւ կերան յաժողիցն, եթէ երախայ իցէ՝ մկրտութեամբ սրբեսցի՝ Ե ամեան ժամանակաւ ապաշխարեալ եւ սրբեալ աւազանաւն. ապա եթէ ոք ի մկրտելոց իցէ՝ Ժ ամեան ժամանակաւ ապաշխարեալ հանդիպեսցի փրկութեան՝ Ե ամ արտաքոյ եւ Ե ի ներքս յոյժ երկիւղածութեամբ եւ հաւատով սրբեալ հաղորդեսցի. եւ եթէ արժանաւոր է այլովք վարուք կենաց իւրոց՝ յաշտիճան մատիցէ:

ՌՄԺԳ (ՌՄԶ Թ) Ը. Եթէ ցանկայ ոք լինել եպիսկոպոս՝ ահա բարոյ գործոյ ցանկացաւ ըստ Պաւղոսի, այլ ի հրամայելոց առաքելոցն մի՛ գտցի նուազեալ ամենայն բարեձեւութեամբ զնալ առ եկեղեցականսն եւ առ արտաքինսն, առաւել կալցի բան վարդապետութեան սերմանել լսաւղաց, որպէս եւ Տէրն ի լերինն իւրոց աշակերտացն խրատել, բժշկել, զի մի՛ անունն Աստուծոյ անպատուեսցի ի

տոգիտութենէն, զի տօգէտ հովիւ անպատուելի է Աստուծոյ եւ սրբոց. զի զիա՞րդ լինի յանձանձիչ եկեղեցւոյ Աստուծոյ որ տօգիտանայ քննել զգիրս, որով բանն Աստուած առ Հրեայսն ասէր ունել կեանս եւ Պաւղոս հրաժարեցոյց ի թղթին որ առ Տիմոթէոս եւ Տիտոս(հմմտ. Ա Տիմ. Գ. 1-7, Տիտ. Ա, 10-16), նաեւ հայրս մեր երկրորդ Աբրահամ ի բեմական նախընծայ վարդապետութեանն հանապազ ասէր. «Ոչ կալ այնպիսեացն յակաստանի, այլ լուծանել հրամայէ բազում ըստգտանաց փաստաւոր», զոր եւ մեծ քարոզն Հռոմայ ի շրջաբերական կանոնեալ թուղթսն ոչ հրամայէ աւծանել զայնպիսիսն եւ զաւծեալսն լուծանել: Արդ՝ որք փառամոլութեամբ եւ վասն մամոնայի ձգեցան առ այսպիսի պատիւ՝ մերժեցին յառաքելական աթոռոյն. նաեւ ձեռնադրեցին զնա, որպէս ի մէնջ Անտիոքացին որ արծաթով զայս նախաձեռներ կոչեցելոցն, նոյնպէս եւ Ղուկիոս արիոսեան եւ Ջոսիմոս, զի ոչ գիտացեալ զինքեանս, կորուստ բազմաց եղեն. փորձեցեն նախ զինքեանս եւ ապա ի պատիւն սուրբ մատիցեն, որպէս ուսոյց առաքեալն:

ՌՄԺԴ (ՌՄԷ Ժ) Թ. Որ որք յեպիսկոպոսաց անարժան գտաւ առ պատիւն՝ վկայութեամբ երից եպիսկոպոսաց կամ եւս աւելի, ելցէ յաթոռոյն եւ ստասցի զմոնոզոնական ձեւ ի մէջ եղբարց կալով, զի եւ այս պատիւ բարձր է, իսկ եթէ զլիսաւոր պատրիարզն, այսինքն կաթողիկոսն, ի նմին կարթեցի յանցանս, եպիսկոպոսքն քննեցեն, Գ կամ Ջ եպիսկոպոս տեսցեն զդատն եւ սահմանեցեն զարժանն. իսկ եթէ միայն լոկ համբաւ պատմութեան է, պարտ է ամենեցուն հնազանդել նմա, զի նովաւ սահմանեցի կարգ սրբոյ եկեղեցւոյ, որպէս Հռոմայն, Կոստանդնուպալսին, Երուսաղէմին, Աղեքսանդրոն, Եփեսոսին, Կեսարոն, մերս փոքր Նազիանձոս, զի սրբոց հարցն պիտառութիւնք համապատիւ կարգեցին զեպիսկոպոսս արքեպիսկոպոսաց՝ ոչինչ բերելով վեհ նմա, բայց ի զլիսաւորն կալոյ, տալով ցնա զաւանդս եւ նա եկեղեցւոյ. եւ զի ոչ է իշխանութիւն նմա առանձինն առնել ինչ, եթէ ոչ ունի գործակից զնոսա, զի միաբանութեամբ փառաւորեցի Աստուած. նոյնպէս եւ եպիսկոպոսն զործակցութեամբ քահանայիցն:

ՌՄԺԵ (ՌՄԸ ԺԱ) Ժ. Եհաս լուր ի մեծ սինհոդոսն Նիկիայ, թէ եպիսկոպոսունք տեղաց տեղաց ի ձեռն շնորհաբաշխութեան հաւաքմունս ընչից եւ արծաթոյ առնեն, եւ ընդդէմ Հոգւոյն թուեցաւ գործն, զի ոչ զայս ուսուցին սուրբ առաքեալքն Տեառն, այլ որպէս ընկալան ի Տեառնէ ձրի, նոյնպէս եւ այլոց աւանդեցին՝ «Ձրի առէք եւ ձրի տուք»(Մատթ. Ժ, 8), որով բաշխեին ում եւ պէտք լինէին: Արդ՝ թոշակ աւանդիցն տացի աղքատաց եւ որք ունին պէտս առ ի մխիթարութիւն վշտաց. իսկ որ արտաքոյ մերոյ կանոնելոցս այլազգ նիւթն եղբարց կամ որդւոց եւ տոկոսեալք ճնշեն զոմանս, գրեալ է. «Հան զժանտն յատենէ»(Առակք, ԻԲ, 10) ի բաց որոշեցի ի պատուոյն, զի զպարզեւսն Աստուծոյ ընչիւք համարեցաւ ստանալ. նոյն կանոն կացցէ եւ մայրաքաղաքացի եպիսկոպոսացն:

ՌՄԺԶ (ՌՄԹ ԺԲ) ԺԱ. Եպիսկոպոս հարկանող, որպէս թէ ահարկու առ մեղուցեալսն, ոչ է արժան նմա զայս գործել յանդգնաբար, այլ ուսուցանել խրատու եւ իմաստութեամբ Տեառն, զի «Քաղցրութիւնն Աստուծոյ, ասէ, զքեզ յապաշխարութիւն ածէ», որպէս եւ մեծն Պաւղոս՝ զՌՌՄԽԴ-նեսիմոս. եւ Տէրն ասէ. «Եկայք առ իս ծանրաբեռնիք. եւ պատուհասակո՞ծ եղեալ ոչ ուրեք գտանի»:

ՌՄԺԷ (ՌՄԺ ԺԳ) ԺԲ. Ոչ իրաւացի է եպիսկոպոսի զմեղաց ուրուք կրել տուգանս առ ի յիւրոցն բուծանել, այլ աղքատաց բաշխել, զի որք այսպէս ոչ առնեն՝ հեռի են յուղիղ հաւատոյ եւ որոշեալք ի սուրբ ժողովոյն:

ՌՄԺԸ (ՌՄԺԱ ԺԴ) ԺԳ. Ոչ է արժան պատրիարքի, այսինքն կաթողիկոսի, նոր արեւնս յեկեղեցի տալ, այլ գոր ընկալաք յառաքելոցն, ոչ պերճ հարդերձիւ պճնել եւ ոչ յերիւարս ձիոց կամ կիսիշեաց նստել, այլ թէ տկար է զաւրութեամբ մարմնոյ՝ յէշ նստցի ըստ Տեառն մերոյ եւ Աստուծոյ նմանութեան, զի գտան քաղաքաց եպիսկոպոսք եւ կաթողիկոսք լուծեալք զայսու կանոնաւս, եւ կտաւիս զգեցեալք եւ ձիովք իգամոյովք զնացեալք, զորս տարամերժեցին սուրբ ժողովն եւ մեք նզովիւք, քանզի զառաքելական արեւնս եղաք:

ՌՄԺԹ (ՌՄԺԲ ԺԵ) ԺԴ. Համբաւ եհաս երբեմն զԿիւիլիկեցոց եպիսկոպոսէն, թէ դառն խստութեամբ վարի առ իւրսն, որպէս թէ խարանաւք նշաւակէ զոմանս վասն մեղաց, կամ այլ իրիք ինչ. առաքեցաք մերժել զդատապարտողն: Արդ՝ մի՛ անհաւատութեան գործ առ մերս կալցի, զի եւ Մանեայ պղծոյ աշակերտքն զայս առնէին, զի որք զայսպիսիսս գործեն՝ նզովեալքն են:

ՌՄԻ (ՌՄԺԳ ԺԶ) ԺԵ. Եթէ որ ի քահանայից կամ ի մոնոզոնաց արհամարիեալ զեպիսկոպոսաւ իւրով ընթացցի առ թագաւոր կամ առ նախագլուխ եպիսկոպոսն, որպէս թէ խզեալ, ամբաստանեալ յիւրոցն, եւ նոցա ի հրապոյրս ելեալ, տացեն զիր հրամանի, մանաւանդ թէ ռխութեամբ ինչ էին ընդ քարոզին բարեպաշտութեան, անընդունելի լիցի հրամանն եւ դիմող հրապուրիչն որոշեսցի, որպէս անկարգութեան գտակ, զի զայս Անտիոքացին արարեալ՝ լուծաւ: Պարտ է ամենայնիւ հնազանդել, ընդ բուն վարդապետաւն, առաքելոյ ասելով. «Ունկնդիր լերուք առաջնորդաց ձերոց»(Երբ. ԺԳ, 17):

ՌՄԻԱ (ՌՄԺԴ ԺԷ) ԺԶ. Մի՛ կալցի իշխանութիւն եպիսկոպոս յայոյ վիճակ ընթանալ, որպէս թէ առաւել պատիւ ունիցի վասն հոյակապ եւ բազմանուէր քաղաքացն, այլ յոր վիճակեցաւ՝ յար ի նմին մնալ. թէ եւ բազում աղաչանք իցեն առ նա՝ մի՛ հաւանել, բայց եթէ որ զաւառին եպիսկոպոսն է առաքեսցէ զալ, որպէս զի եկեալ տացէ բան վարդապետութեան իւրոյ հաւտին. այլ մի՛ լիցի որ ոչ ընդ իւրով ձեռամբ քահանայագործէ զոք, բայց եթէ հրամանաւ իւրոյ եպիսկոպոսին:

ՌՄԻԲ (ՌՄԺԵ ԺԸ) ԺԷ. Զի էին ոմանք որ այսու ազահեալ խռովութիւնս յարուցին յԱղեքսանդրիա, զորս մեծն Աթանաս տարագրեաց յաթոռոյն ազդ արարեալ առ մեզ ի ձեռն գրոյ եւ մեզ աւանդեաց զայսպէսն ունել:

ՌՄԻԳ (ՌՄԺԶ ԺԹ) ԺԸ. Մի՛ գոք ի քահանայից լուծցեն եպիսկոպոսք առանց վնասու. բկայելով երից ոմանց եւ հաւաստի շաղախեալն ի մեղս՝ մի՛ կալցի զքահանայութիւնն, զի անարատ իցէ այս սպասատրութիւն. բայց յետ ԲԺ ամի ջերմ ապաշխարութեան կալցի զպաշտանն. իսկ շնացեալն մի՛ դարձցի ի կարգն, բայց ի պաշտամանէն, զի ոչ կարէ նա քահանայագործել, ոչ պատարագիս բաշխել, ոչ մկրտել եւ ոչ պսակել, այլ ի ներքոյ ընդ այլսն հաղորդել:

ՌՄԻԴ (ՌՄԺԷ Ի) ԺԹ. Որք կուսանալ խոստացան Աստուծոյ եւ պոռնկեցան՝ Չ ամ արտաքս մնացեն, Բ՝ ի ներքս ընդ լսողսն ոչ հաղորդեալ, ապա առցէ զձեւ կուսանի եւ հաղորդեսցի:

ՌՄԻԵ (ՌՄԺԸ ԻԱ) Ի. Որք պոռնկեցան ընդ կուսան հաւատաւորացն՝ զսպանողին կրեսցեն վտանգ, զի ապականեաց զտաճարն Աստուծոյ եւ զՔրիստոսի հարսնացեալն. ԺԵ ամ ապաշխարեսցէ, ապա մտցէ ի հաւտն՝ սրբեալ ի չարէն եւ յելս անձինն հաղորդեսցի արինաց:

ՌՄԻԶ (ՌՄԺԹ ԻԲ) ԻԱ. Որք պղծեցան յանասունսն կամ յարուսն, այնպիսեացն խաւարեալ են ոգիքն եւ ատարք յԱստուծոյ, զի եւ ոչ են արժանի կրել զանուն քրիստոնէութեան. առաջին կանոնքն սպանանել հրամայեն կամ ի հուր այրել, բայց այժմ հաճոյ թուեցաւ Հոգւոյն Սրբոյ եւ մեզ՝ ապաշխարութեամբ կեցուցանել ըստ ամացն քանիսնութեան եւ յետին թոշակէն մի՝ զրկեսցին. եւ տեսցէ թէ որչափ ի մեղս կացեալ է եւ այնպէս արասցեն, բայց ի վիճակի կարգ անհնար է մատչել. բայց անասունն ի հուր այրեսցի, իսկ խոհերքն միմեանց արուամուլքն՝ հեռասցին ի միմեանց տարաբնակութեամբ, զի մի՝ արմատ դառնութեան ի վեր երեւեալ դարձեալ պղծիցին. զայս արտադրեսցին ժողովն Հռոմայ:

ՌՄԻԷ (ՌՄԻ ԻԳ) ԻԲ. Քահանայ ի սոյն չարիս գտեալ ոչ կարէ կալ ի պաշտամանն, այլ իբրեւ երախայ լուիցէ ձայն ի պաշտամանն մինչեւ ի վախճան գոցի. նոյնպէս թէ եպիսկոպոս ոք գոցի:

ՌՄԻԸ (ՌՄԻԱ ԻԴ) ԻԳ. Եպիսկոպոս՝ հանդերձ կնաւ մի՝ եղիցի, բայց եթէ մեռցի կինն, զի մեծն Յակոբոս, եղբայր Տեառն, առաջին եպիսկոպոս Երուսաղէմի կացեալ, այսպէս հրամայեաց եւ սուրբ առաքեալքն այսպէս գտան:

ՌՄԻԹ (ՌՄԻԲ ԻԵ) ԻԴ. Եպիսկոպոս ընկալցի զաւծումն յերից եպիսկոպոսաց. եւ արքեպիսկոպոս նոյնպէս, զի մի պատուով սահմանեցան, բայց յառաջինս գրեսցի նա նախագլուխ:

ՌՄԼ (ՌՄԻԳ ԻԶ) ԻԵ. Իսկ քահանայ եւ սարկաւագ առցեն աշտիճան ի միոջէ եպիսկոպոսէ:

ՌՄԼԱ (ՌՄԻԴ ԻԷ) ԻԶ. Որք վերակոչին յեպիսկոպոսութիւն, քննեսցի՝ եթէ կարասցէ հերքել զհերձուածողացն հոյլս տեղեկութեամբ զրոց սրբոց. ապա եթէ չիցէ առ այս բաւական՝ դադարեսցէ, թէն ի սրբոց իցէ:

ՌՄԼԲ (ՌՄԻԵ ԻԸ) ԻԷ. Նոյնպէս քահանայք ուսցին զբարեպաշտութեան արէնս վարդապետել, ապա ի սպաս պաշտաման մատիցեն: Եւ զայս հոգ կալցի եպիսկոպոսն:

ՌՄԼԳ (ՌՄԻԶ ԻԹ) ԻԸ. Կարգեսցէ զտաւնս տէրունականս եպիսկոպոսն իւրոյ եկեղեցեացն՝ հրաման տալ կանոնական ի Զ-ն յունուարի տաւն Ծննդեանն եւ

Յայտնութեան Փրկչին մերոյ, ի ԺԴ-ն փետրուարի եկառորելն ի տաճարն քառասնաւրեայ:

ՌՍԼԴ (ՌՄԻԷ Լ) ԻԹ. Տաւն սրբոյ պասեքին յետ հասարակելոյ տունջեան եւ գիշերոյ, պահք սրբոյ պասեքին Խ ար հանդերձ շաբաթի եւ կիրակէի, որպէս կանոնեցին առաքեալքն Տեառն եւ սուրբ տիեզերական ժողովն ՅԺԸ-ից հարցն որ ի Նիկիայ Բիթանացոց ժողովեցան. եւ լուծանեմք ի շաբաթու եւ ի կիրակէի պաշտամամբքն միայն եւ սուրբ եւ մեղսաքաւիչ պատարագան, այլ ոչ ըմպելեալք կամ պարարտ կերակրովք:

ՌՍԼԵ Լ. Տաւն Յարութեան Տեառն, երկրորդ Չատիկն, Նոր կիրակէն, Համբարձմանն Տեառն, Քառասնաւրեայ երեսեալ յերկրի ի յոբելեանն գալուստ Սրբոյ Հոգւոյն:

ԼԸ

ԿԱՆՈՆՔ ԴԷԻՆԱՅ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՅՆ

Յամի չորրորդի Կոստանդիանոսի կայսեր բարեպաշտ թագաւորի Հռոմոնց այս գիր ի հաստատութիւն գրեցաւ ուղիղ կարգի եւ կանոնաց սրբոյ եկեղեցոյ եւ առաջնորդաց եւ ժառանգաւորաց, հրամանաւ երանելոյ կաթողիկոսին Հայոց Ներսէսի Օրհնողի եւ այլոց եպիսկոպոսաց, որոց անուանքն դրոշմեալ կան գրով ի կատարման կանոնացդ, գլուխս ԺԲ:

Ա. Վասն առաջնորդաց:

Բ. Վասն եպիսկոպոսաց, թէ ոչ է պարտ յայլոյ վիճակի սեղան հաստատել:

Գ. Վասն եպիսկոպոսի որ զայլոյ վիճակ յափշտակէ:

Դ. Վասն եպիսկոպոսի իւր վիճակին տեսչութիւն առնել:

Ե. Վասն շնորհի եւ ժառանգութեան:

Զ. Վասն ժառանգաւորաց, որք թողուն զտեսչութիւն եկեղեցոյ:

Է. Վասն որք գերեցան յանարինաց:

Ը. Վասն ամուլ կանանց ժառանգաւորաց եկեղեցոյ:

Թ. Վասն ազատաց զերդ եւ զմարդ բաժանելոյ:

Ճ. Վասն ազատաց որ ի վերայ վանաց իշխանութեամբ վարին եւ փոխեն զվանաց երեցան:

ՃԱ. Վասն ազատաց դարձեալ, որք հարկապահանջ են ի տկարանոցաց:

ՃԲ. Վասն ազատաց եւ ռամիկ հեծելոց, որք իջավանս առնեն ի վանս:

ՌՄԼԶ (ՌՄԻԸ) Ա. Առաջնորդաց սրբոյ եկեղեցոյ, այսինքն է եպիսկոպոսաց, ըստ կանոնի սրբոց հարցն է զնալ արժան սրբութեամբ եւ արդարութեամբ յամենայն ճանապարհս արդարութեան, զի ամենայնք նոքաւք յաղեսցին եւ համեմեսցին, գուցէ անհամեալք ընկեսցին արտաքս եւ եղիցին կոխան ի մարդկանէ, այլ լինել արինակ հաւտին ամենայն բարեձեւութեամբ, զի յերեւել մեծի հովուապետին՝ ընդունիցին զանթառամ փառաց պսակն:

ՌՄԼԷ (ՌՄԻԹ) Բ. Եպիսկոպոս յայլոյ վիճակի սեղան հաստատել կամ քահանայ ձեռնադրել մի՛ իշխեսցէ՝ ըստ կանոնի սուրբ հարցն. բայց եթէ ոչ գոյ եպիսկոպոս՝

հրամանաւ եպիսկոպոսապետին արասցեն մերձակայ եպիսկոպոսքն, բայց հասքն նոյն վիճակի եկեղեցոյն եղիցին, որպէս եւ կանոնեալ է:

ՌՄԼԸ (ՌՄԼ) Գ. Եպիսկոպոս զայլոյ եպիսկոպոսի վիճակ մի՛ յափշտակեսցէ. եւ զտվորական արընթրիսն որ ոչ է նմա անկաւոր՝ մի՛ առցէ: Եւ եթէ պայքար ինչ իցէ ի մէջ եղբարցն՝ հաշիւ դիցեն, այլ բռնութեամբ մի՛ իշխեսցեն առնել կամ յափշտակութեամբ:

ՌՄԼԹ (ՌՄԼԱ) Դ. Եպիսկոպոսք իւրաքանչիւր վիճակաց՝ վանաց եւ անապատից տեսչութիւն եւ հոգաբարձութիւն արասցեն, ի լոյս եւ ի պաշտաւն եւ ի դպրոցս հայել, եւ իւրեանց պաշտաւնէիւքն կերակրել եւ վայելել ի սրբոցն շնորհէ, այլ բռնութեամբ եւ զաւշաքաղութեամբ ինչ մի՛ իշխեսցեն առնել. նոյնպէս եւ ի տկարանոցս հայել եւ տեսչաւորել եւ զպոռնկացելոցն եւ զայլոց յանցաւորաց զտուգանս առնուլ եւ ի նոսա մատակարարել, այլ զաւշաքաղութեամբ ինչ եւ բռնութեամբ ի տկարանոցացն մի՛ իշխեսցեն առնուլ, այլ մանաւանդ յանձանձել եւ մխիթարել զտկարացն չքաւորութիւն: Նոյնպէս եւ վանաց երիցունքն եւ քահանայքն վարդապետին ի հնազանդութեան կացցեն: Ապա եթէ որ յեպիսկոպոսաց կամ ի քահանայից անհնազանդեալ արհամարհիցէ զեղեալ կանոնս նախահարցն՝ ընդ կանոնական պատուհասիւք եղիցի:

ՌՄԽ (ՌՄԼԲ) Ե. Վասն շնորհի եւ ժառանգութեան սահմանեցաք, թէ ի սկզբանէ որպէս ի հրամանէ սրբոյն Գրիգորի լեալ, նոյնպէս եղիցի. որոյ շատ է ժառանգութիւնն՝ զշատն կերիցէ, որոյ սակաւ՝ զսակաւն կալցի, եւ մի՛ ըստ ծխոց բաժանեսցեն զշնորհն, զի ժառանգութիւն սրբոյ եկեղեցոյ իբրեւ զազատութիւն է, զոր երանելոյն սրբոյն Գրիգորի եւ թագաւորին Տրդատայ զատուցեալ են: Արդ՝ զիւրաքանչիւր հարանց զժառանգութիւն կալցեն եւ սրբոյ եկեղեցոյ պաշտամանն հպատակ կացցեն, եւ վարդապետին ի հնազանդութեան՝ ամենայն յաւժարութեամբ:

Արդ՝ եթէ որ յուանայցէ եւ զլոյս զպաշտաւն եկեղեցոյն խափանեսցէ եւ զմանկունս ուխտին ի դպրոց ոչ տացէ, իշխանութիւն լիցի եպիսկոպոսին խրատել եւ ածել ի կարգ ուղղութեան:

ՌՄԽԱ (ՌՄԼԳ) Զ. Ոմանք յուխտէ եկեղեցոյ զկարգ եւ զպաշտաւն թողին եւ հեծելութիւն ստացան: Արդ՝ եթէ դառնան ի չար ճանապարհէն՝ արիւնեալք են ի Տեառնէ եւ ընկալեալք ի մէնջ. ապա եթէ ոչ, իշխանութիւն լիցի վարդապետին զշնորհս եկեղեցոյն հանել յայնպիսեացն եւ արժանաւոր քահանայից եւ պաշտաւնէից եւ մերձաւորաց տալ, որք սրբոյ եկեղեցոյ զգուշութեամբ զկարգն կատարեն: Այլ եւ ժամ դիցեն այնպիսեացն Գ ամս. եթէ ոչ դառնան ի նանրութեան ճանապարհէն, իշխանութիւն լիցի եպիսկոպոսին զայնպիսիսն զրով եւ կնքով իսկ մերժել ի շնորհացն եւ տալ մերձաւորաց նոցա:

ՌՄԽԲ (ՌՄԼԴ) Է. Այլ վասն մերոյ մեղաց յորժամ աշխարհս գերեցաւ ի թշնամեաց, բազում արք եւ կանայք ի գերութեան էին, նոցա ամուսինքն առանց վարդապետին հրամանի կանայս առին եւ արանց եղեն: Վասն այնպիսեացն սահմանեցաք այսպէս. թէ յառաջ քան զէ ամն մինչ զուզակիցն ի գերութեան էր եւ նոքա յանդգնութեամբ այլ

ամուսին առին, այնպիսեացն ամուսնութիւնն ի պռոնկութիւն է. ե՛ր գան ե՛ր պատուհաս կրեսցեն, յընչից եւ ի ստացուածոց նոցա հրամայեցաք առնուլ վարդապետաց եւ յաղքատս բաշխել, եւ զնոսա զատուցանել ի միմեանց եւ ապաշխարել է ամ, իսկ յետ է ամին եթէ ամուսինքն դարձեալ լինին ի գերութենէն, անդրէն հրամայեցաք դառնալ յիրաքանչիւր ամուսինս, ապա եթէ ոչ՝ կալցին զոր առինն. եւ նոքա որ դարձանն՝ արհնութեամբ այլ կանայս առցեն, եւ այլ արանց լիցին եւ կրկին ապաշխարութիւն ի վերայ եղիցի. իսկ որ համբերեացն զէ ամն, առցէ արհնութեամբ, առանց տուգանի եւ պատուհասի, եւ կրկին ապաշխարութիւն ի վերայ եղիցի:

ՌՄԽԳ (ՌՄԼԵ) Ը. Եթէ ոք՝ այր կամ կին ի սրբոյ եկեղեցոյ ի ժառանգաւորաց անորդի իցէ, ի կենդանութեան իւրում իշխան լիցի ինքն ունել զամենայնն եւ անցեալ ըստ ինքն ի մերձաւորացն մի՛ իշխեսցէ հեռացուցանել զհող եւ զջուր եւ զշնորհս եկեղեցոյն: Եւ մերձաւորքն եթէ բազումք են եւ նա կամիցի զմի ոք առնել իւր յորդեգիրս, իշխան է առնել, որ նմա ըստ կամս գնայցէ եւ դիւր լինիցի, բայց հեռաւորի եւ ատարի չիշխէ տալ. բայց զշարժուն ոք եւ զիրիտակ ում կամի տալ՝ արժան է, եւ թէ վաճառել կամի կամ հոգեաց տալ՝ իշխան է. իսկ եթէ որդեգրեալն արժանասցի քահանայութեան՝ գեաւղջն վկայութեամբ, կամ որ որդեգրեացն գնա եւ չէր անկ նմա քահանայութիւն, սակայն զկէս շնորհին կալցի յաղագս ձեռնադրութեանն, ազատ ի հարկէ եւ ի բեկարէ. եւ զկէս շնորհին եւ զհող եւ զջուր բովանդակ սրբոյ եկեղեցոյն թողցէ վախճանեալ քահանայն եւ կին նորա. ամենայն իսկ շնարհն մերձաւորացն եղիցի, եթէ ոչ որդիս կամ թոռունս ունիցին, զի չվայելէ զսրբոյ եկեղեցոյ զժառանգութիւն յարժանաւոր մերձաւորացն ատարացուցանել եւ տալ հեռաւոր ատարաց: Բայց եթէ անկաւորացն կամաւորութեամբ վաճառել իսկ թողացուցէ վարդապետն, եւ զայն մի՛ շինականի ումեք, այլ յուխտէ եկեղեցոյն, թէն հեռաւոր իցէ, իշխան է վարդապետն եւ մերձաւորին չմերձեցուցանել: Իսկ եթէ գեաւղջն երիցուն դիպի ժառանգութիւնն մնալ, եղիցի ժառանգութիւնն սրբոյ աթոռոյն, եւ ում կամեսցի շնորհեսցէ վարդապետն, միայն արժանաւորաց եւ զիտնոց:

Արդ՝ այս սահմանադրութիւն եկեղեցոյ ի Հերակղէ Հոռոմոց թագաւորէ եւ ի Խոսրովայ Պարսից արքայէ աւուրցն եւ այսր եղիցի. իսկ ինչ որ յառաջ քան զնոցա ժամանակն գործեցեալ է, մի՛ շարժեսցի, զի չգտենք ինչ հաստատուն, թէ որպէս կալեալ, բայց յայսմ հետէ այսպէս կալցին, որպէս սահմանեցաք յանուն Տեառն, եւ մի՛ ոք իշխեսցէ փոփոխել զայս սահմանադրութիւն:

ՌՄԽԳ (ՌՄԼԶ) Թ. Յորժամ ազատք զիրեանց զերդումարդ բաժանեն, յոլովք չարակնութեամբ առնեն, զժառանգաւորս եկեղեցոյ ջանան ի ծառայութիւն եւ ի ստրկութիւն արկանել, մոլեալք եւ մոլորեալք ի հաւատոց քրիստոնէից, զի երանելոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Տրդատայ զսուրբ եկեղեցոյ մանկունս ընդ ազատաց տոհմին են կարգեալ, եւ ազատ էին սրբոյ եկեղեցոյ հող եւ ջուր, նաեւ ի Պարսից իսկ տէրութեանն յայտ արարեալ եւ չէ խառնեալ ի շնական իշխանութեամբ, զերիցունեաց տունսն ի դիւանին եղեալ են, բայց միայն զհասն տալ յարքունիս: Արդ՝ եթէ ոք ազահութեան ակամբ հայեսցի եւ զազատ մանկունս եկեղեցոյ ի բաժին եւ ի վիճակ եւ ի ծառայութիւն արկցեն, այնպիսիքն ի սուրբ Լուսաւորչի արհնութենէն եւ ի մերմէ ժողովոյս հեռի եղիցին, եւ մի՛ եղիցի իշխանութիւն վարդապետի եւ քահանայի

զայնպիսեացն պատարագն արինել: Այլ եւ ոմանք յազատաց ըստ իւրաքանչիւր կամաց բաժանեն զշնորհս եկեղեցոյ եւ զառաջնորդաց զիշխանութիւն եւ զգործ յափշտակեն, եւ վարդապետաց հրամանի եւ մեր կանոնիս ունկնդիր չլինին. այնպիսի յանդգնեալքն որ գործեն զտարահաճելիսն Աստուծոյ, հեռի եղիցին ի սրբոց եւ ի մեր արինութենէ:

ՌՄԽԵ (ՌՄԼԷ) Ժ. Ոմանք յազատաց ի վերայ վանաց իշխանութիւն առնեն, եւ վանական զոր կամին հանեն եւ արկանեն, զոր չէ արժան եւ արէն. եւ ոմանք ընտանեալք ի վանքն նստին, արհամարհեալ զեկեղեցան Աստուծոյ՝ անպատկառելի անամաւորութեամբ: Արդ՝ եթէ լուեալ մերոյ հրամանիս դարձցին եւ թողցեն յառաջնորդս զտեսչութիւն եկեղեցոյն կարգել եւ յարինել ըստ հաճոյիցն Աստուծոյ, այնպիսեացն յառաջագոյն գործելեաց յանցանացն թողութիւն լիցի եւ ի մեր միաբան ժողովոյս արինեալ եղիցին: Եւ ժողովողեամբ եւ պողաբերութեամբ եւ ուխտաւորեալ եւ նուիրեալ ընծայիւք երթիցեն ի վանսն եւ աղաթեսցեն, որպէս արժան է, յիւրեանց հարանց վաստակս, բայց ժլատութեամբ մի՛ իշխեսցեն, զի եղիցին արինեալ յԱստուծոյ եւ ի մեր ժողովոյս:

ՌՄԽԶ (ՌՄԼԸ) ԺԱ. Ոմանք յազատաց ի վերայ տկարանոցաց իշխանութիւն առնեն, եւ որպէս ի կենդանեաց՝ հարկս պահանջեն եւ ի կերակուրս եւ յըմպելիս՝ զիւրեանց գործակալս մատուցանեն, կռուով եւ պատուհասի նեղեն եւ զողորմելի եղբարսն չարչարեն անխղճաբար, որում պարտ եւ արժան էր հոգալ եւ խնամել յիւրաքանչիւր վաստակոց՝ ի կալոյ եւ ի հնձանէ եւ յամենայն արմտեաց տալ մասն եւ բաժին, եւ մխիթարել զսիրտս նոցա եւ բժշկել զվէրս նոցա, զի եղիցին արժանաւորք մեծաց վարձուց եւ պարգեւաց ի փառաւոր գալստեան որդոյն Աստուծոյ:

ՌՄԽԷ (ՌՄԼԹ) ԺԲ. Ոմանք յազատաց եւ յռամիկ հեծելոց հասանելով ի գեաւոս ուրեք, թողեալ զգեաւոյն ի վանսն առնեն զիջավանսն եւ ի յարկս սրբոցն, եւ գուսանալք եւ վարձակալք պղծեն զնուիրեալ տեղիսն Աստուծոյ, զոր սոսկալի է քրիստոնէից լսել, թո՛ղ թէ առնել: Արդ՝ զվերագրեալ կանոնս սահմանադրութեան մերոյ խաւսեսցին ի լսելիս լսողաց վարդապետք եւ երիցունք եկեղեցոյն, եւ որք միանգամ ունկնդիրք լիցին եւ հրամանակատարք, արինեսցին ի Քրիստոսէ եւ ի սրբոց վարդապետաց եւ ի մեր միաբան ժողովոյս. իսկ եթէ ըմբոստացեալք եւ ամբարտաւանեալք արհամարհիցեն, այնպիսիքն եղիցին արհամարհեալք ի սրբոց վկայիցն եւ տարագրեալք յամենայն հոգեւոր արինութենէ: Չի վանքդ անուն հանգստարանք են սրբոց եւ արքեւանք եպիսկոպոսաց եւ քահանայից, սարկաւագաց եւ արեղայից եւ աղքատաց. եւ եթէ երբեք ուրեք ազատք բարեպաշտք եւ տիկնայք աստուածասէրք կոչեսցին ի սպասաւորաց սուրբ տեղեացն, մեծաւ երկիւղիւ երթիցեն նուիրական ընծայիւք լինել հաղորդ պաշտաման եւ աղաթից եւ արինութեանց, պատրաստելոց ի տան տեսոն Աստուծոյ, արդարեւ ըստ այնմ, թէ՛ «Մտից ի տուն քո պատարագալք եւ տաց քեզ զոր խոստացան քեզ շրթունք իմ»(Մաղ. ԿԵ, 13), եւ կամ թէ՛ «Մի՛ ունայնաձեռն երեսեսցիս առաջի իմ»(Բ Օրենք. ԺԶ, 16), այլ որ ինչ բարին է, ընդ քեզ բերջիր:

Արդ՝ զայս ԲԺ-ան գլուխս, զոր սահմանաւ եղաք ոչ մտացածին ինչ, այլ ըստ հրամանի Հոգւոյն Սրբոյ եւ ըստ սահմանի սրբոց հարցն եւ սրբոյն Գրիգորի եւ բարեպաշտ թագաւորին Տրդատայ, եւ նորին սրբոյն Գրիգորի լուսաւոր զաւակացն, եւ որք լսողք լինին հնազանդք եւ կատարիչք այսմ կանոնի՝ եղիցին արհնեալք ի Հոգւոյն Սրբոյ եւ յամենայն սրբոց Աստուծոյ եւ զոցին ժառանգաւորք անվախճան կենացն երկնից արքայութեանն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ես՝ Ներսէս շնորհիւն Աստուծոյ նուաստ կաթողիկոս Հայոց, վասն վերագրեալ կանոնիս ամենայն աթոռակցաւք մերովք՝ սուրբ եպիսկոպոսաւք Հայոց ձեռնարկեալ կնքեցաք ըստ հրամանի եւ սահմանի Հոգւոյն Սրբոյ եւ ընտրելոց նորա:

Ա. Տէր Յովհաննէս Ոստան եւ Մարդպետական եպիսկոպոս.

Բ. Տէր Ներսէս Հարքայ եպիսկոպոս.

Գ. Տէր Զրիստոսատուր Բասենոյ եպիսկոպոս.

Դ. Տէր Իսրայէլ Տայոց եպիսկոպոս.

Ե. Տէր Յովհաննէս Մարդաղոյ եպիսկոպոս.

Չ. Տէր Յովհան Բզնունեաց եպիսկոպոս.

Է. Տէր Գրիգոր Արշարունեաց եպիսկոպոս.

Ը. Տէր Սեբէոս Բագրատունեաց եպիսկոպոս.

Թ. Տէր Գրիգոր Խորխոռունեաց եպիսկոպոս.

Ճ. Տէր Սիմէոն Ռշտունեաց եպիսկոպոս.

ՃԱ. Տէր Իսմայէլ Վանանդայ եպիսկոպոս.

ՃԲ. Տէր Թէոփիլոս Աշնունեաց եպիսկոպոս.

ՃԳ. Տէր Ասայէլ Ամատունեաց եպիսկոպոս.

ՃԴ. Տէր Գրիգոր Անձաւացեաց եպիսկոպոս.

ՃԵ. Տէր Թէոդորոս Գնունեաց եպիսկոպոս.

ՃՉ. Տէր Յակովբոս Պալունեաց եպիսկոպոս.

ՃԷ. Տէր Սամուէլ Մեհնունեաց եպիսկոպոս.

Այս են սուրբ ժողովոյն [հարց] անուանք, որք ի Դուին ժողովեցան ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն:

ԼԹ

ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ՍԱԿԱՐԱՅ՝ ՍՐԲՈՅ ԶԱՂԱՔԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ
ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹ Ի ՀԱՅՍ

ՎԱՍՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԿԱՐԳԱՑ, ՉՈՐ ՉԷ ԱՐԺԱՆ ԸՆԴ ՄԱՀՄԱՆ ԵՒ ԸՆԴ ՀՐԱՄԱՆ ԱՆՑԱՆԵԼ, ԳԼՈՒԽՔ Թ

Ահա վասն ահին եւ երկիւղին Աստուծոյ եւ ի փափագ սիրոյ բարեպաշտութեան ձերոյ փութացայ զարթուցանել զբարեսէր եւ զպարզամիտ սիրտս ձեր ի խնդիր ուղիղ բարեպաշտութեան ճշմարիտ կանոնադրութեան կաթողիկէ եկեղեցոյ եւ կարելոր կարգաց Աստուծոյ, զոր պարտ է բազում զգուշութեամբ ստանալ, եւ աներկեւան հաւատով պահել ամենայն երկիւղածաց Աստուծոյ: Յորս եւ դուք ոչ յապաղեալ հեղգացուցիչ ինչ դանդաղանաւք ծուլացարուք, այլ փութացեալք շնորհաւք Սուրբ Հոգւոյն՝ ջերմութեամբ եւ աստուածային սիրոյն բաղձանաւք. որ ոչ միայն ի մերձաւորացն յաւժարեցուցանէ ժտել խնդրել զհոգեւոր աւգտութիւնն, այլ եւ ի տար աշխարհ փութացուցանէ հասանել մեծաւ փափագանաւք եւ ըղձալի տենչանաւք յաղագս աստուածահաճոյ խնդրոյ եւ հոգւոց փրկութեան, զմտաւ ամելով զասացեալսն, թէ՛ «ՄԻ՛ դանդաղեսցիս երթալ հեռի ճանապարհ, թէ պիտանացու ինչ ուսուցանել որ խոստանայցէ»: Որ եւ զսոյն փափագ հոգեւոր վաստակոց յանձինս ձեր երեւեցուցեալ վասն մեծաշահ աստուածային զանձուցն հոգեւորաց, առաքելք գիր ի հեռաբնակ աշխարհէ ի կողմանցդ Արեւելից ի սուրբ քաղաքս Երուսաղէմ, որ ի ձեռն երկիւղածաց քահանայից մատուցաւ առաջին բազմութեան եպիսկոպոսացս, որք մի մի ժողովեալք յիրաքանչիւր քաղաքաց, որոց առաջի անկեալ հոգեւոր մաղթանաւք խնդրեցին զգրոյն պատասխանիս: Չոր թէպէտ եւ ոչ կամեաք, ծանրացեալ տկարութեամբ հրամանատուութեանս մեծամեծ կրանիւք եկեղեցոյ, սակայն հոգեւոր ժտութիւն եւ փոյթ աստուծասէր քահանայիցս հարկաւորեաց զմեզ գրել եւ տալ ձերում կամայաւժար բարեպաշտութեանդ զգլուխ կարելոր կարգաց եկեղեցոյ՝ զհաստատութեան հաւատոյ, ոչ մի ինչ երկբայութեամբ, եւ զամենայն կանոնադրութիւնս սրբոյ ժողովոյն որ վասն հերձուածողացն եղել, զորս կարելոր է ընդունել ամենայն բարեպաշտաց, որ եղել վասն դրութեան կարգաց եկեղեցոյ: Այլ եւ տեսեալ զբազմազգուշալի կարգաւորութիւն կենարար մկրտութեան սրբոյ քաղաքիս, հրացեալ զարմացան, թէ կողմանք Արեւելից թերի են զգուշութեամբ յայսպիսիսս բազում ինչ իրաւք: Չի ի տեղիս տեղիս աւագան կարգաւոր ոչ ունին, եւ յորպէտ ամանի մկրտեն. եւ է որ սարկաւագունք մկրտութիւն առնեն, և եպիսկոպոսք եւ քահանայք առանձնակ ձէթ աւծման [ոչ] արհնեն. եւ զձէթ կնքոյ որ յառաքելոցն եւ այսր պահի, յաւելուածով ոչ ունին, եւ զբոլոր զգայարանս մանկան ոչ աւծանեն: Եւ է զի զժողովոյն կարգեալսն ոչ ասեն ուրեք ուրեք քահանայքն ի ժամ մկրտութեանն: Եւ ձեռնադրութեամբ ժառանգաւորքն միապատիւ հաւասարին, եւ ոչ ընդ աւելեալքն հնազանդիւն: Եւ բազում եւ այլ շփոթութիւնք հպարտութեամբ եւ ծուլութեամբ, զոր ի կարգս եկեղեցոյ մուծեալ են մարմնասէրք, զոր ծանուցին մեզ եկեալքս: Ընդ որ հիացեալ մեծապէս զարմացաք եւ վասն երկիւղին Աստուծոյ ոչ հեղգացաք գրել փութանակի եւ Մակարիոս արքեպիսկոպոս Երուսաղէմի եւ ամենայն բազմութիւն եպիսկոպոսացս որ ընդ իս են՝ [եւ] առաքել ի կողմանդ Արեւելից առ քրիստոսասէր եւ երկիւղած եպիսկոպոսապետդ Վրթանէս եւ առ համարէն եպիսկոպոսս եւ քահանայս Հայոց: Բազում զգուշութեամբ եւ երկիւղիւ կատարել զկարգաւորութիւնն մեծի խորհրդոյն Աստուծոյ որ կատարի ի կաթողիկէ եկեղեցուջ, որով պարգեւի ի շնորհաց

հոգւոյն մեղաց թողութիւն եւ ոգւոց փրկութիւն մկրտելոցն ի սուրբ աւագանին: Եւ Հոգին Սուրբ ոչ արհամարհէ զգանկացողս բարեպաշտութեան, այլ խոնարհեալ իջանէ եւ սրբէ ուղիղ դաւանութեամբն ի ձեռն սրբոյ ջրոյ աւագանին: Եւ յայսմ ամենայնի չէ պարտ ծուլալ եւ դանդաղել եպիսկոպոսացն եւ երիցանցն ի մկրտել զայնոսիկ, որք կամին մերձենալ ի բարեպաշտութիւն աստուածպաշտութեան: Չի այն է փոյթ քահանայից եւ գործ կարեւոր առաջնորդաց եկեղեցւոյ՝ զկամողսն բարեպաշտութեան խրատել եւ ուսուցանել բանիւ եւ վարդապետութեամբ, մերժել ի սատանայէ եւ ընծայեցուցանել Աստուծոյ սրբոյ աւագանին լուսաւորութեամբ, եւ մի՛ ումեք լինել պատճառք կորստեան անհնազանդութեամբ եւ թերակատար ինչ կարգաւք մկրտութեան, վասն դանդաղութեան իւրոյ առ ոչ ածել զամենայն կարգաւորութիւն ի վերայ մատուցելոցն ի մկրտութիւն սուրբ աւագանին, զոր բազում զգուշութեամբ եւ ցնծալից դողութեամբ առանց դանդաղելոյ կատարէ ընդհանրական եկեղեցի Աստուծոյ: Եւ արդ՝ եկեալ ի խնդիր ստուգիւ ըստ նախասացեալ զլիսոցն՝ արասցուք սկիզբն ի գրոց հատուցեալ զոր պահանջէք:

ՌՄԽԸ (ՌՄԽ) Ա. Թէ արժա՞ն իցէ սարկաւագաց մկրտութիւն առնել, եւ կատարեա՞լ իցէ խորհուրդն:

Գիտութիւն լիցի քրիստոսասէր եղբայրութեան ձերոյ, զի եպիսկոպոսաց եւ քահանայից միայն է իշխանութիւնս այս. եւ սարկաւագաց զայս առնել չէ արժան, քանզի սպասաւորք են. եւ խափանեալ է այս առ ի նոցանէ: Եւ աւելի է խնդրելն, թէ կատարե՞ալ է առ ի նոցանէ մկրտեալն. բայց պարտ է նախ քննել, թէ սովորութի՞ւն իցէ գաւառին այնմիկ սարկաւագացն մկրտել. եւ եթէ գտցի որ արարեալ, ընդ անմեղութեամբ է վասն անգիտութեան կարգաց եկեղեցւոյ. զի սովորութեան գաւառին զհետ չոգաւ: Իսկ եթէ գիտէր զկարգս եկեղեցւոյ եւ անց գնոքաւք, եղիցին ի վերայ նորա պատիժք ըստ կարգի յանցանացն:

ՌՄԽԹ (ՌՄԽԱ) Բ. Եթէ աւագան սրբեալ ոչ ունին, եւ յորպէ՞տ ամանի մկրտեն:

Չի եթէ ոչ էր մերձ եկեղեցի շինեալ ի փառս Աստուծոյ եւ ի մուտս ժողովրդոց, առանց մեղադրելոյ արդեաւք էր. եւ եթէ եկեղեցիս ունիմք, պարտ է եւ մկրտատունս առնել եւ աւագան, յորում մկրտել որ զայցեն յուղիղ հաւատս բարեպաշտութեան: Ապա եթէ դիպեսցի որ հիւանդ, ուր ոչ իցէ եկեղեցի եւ կարգաւոր աւագան, չէ արժան արգելուլ որ կամիցին մկրտել, այս կատարել զմկրտութիւնն առանց կարգաւոր աւագանի՝ վասն ի հարկէ պիտոյիցն, զի մի՛ գտցի պարտական փրկութեանն՝ խափանելով զմկրտութիւնն: Չի Հոգին Սուրբ ըստ մաղթողին տայ զշնորհն, եւ ըստ ամանին ոչ լինի արգելեալ. եւ յամենայն ժամ փափագեալքն բաւականանան շնորհի Հոգւոյն: Եւ ոչ ի զլիսաւոր տաւանս միայն է կատարելութիւնն. զի առաքեալքն ոչ ըստ ընտրութեան տանիցն մկրտէին, այլ ըստ բաւականի եկելոցն լուսաւորէին ի ջուրցն վերստին ծնանելով: Եւ երեքկիւն ընկղմամբն թաղեալ ի ջուր սուրբ աւագանին, զերեքարեայ թաղումն Տեառն նշանակենք յանձինս մկրտելոցն: Չոր եւ աստուածային առաքեալն յայտնապէս ցուցանէ ասելով, թէ՛ «Թաղեցաք ընդ նմա մկրտութեամբն, նմանողք եղիցուք նմանութեան մահու նորա, զի նորոգութեամբ յարութեանն հաղորդ լինիցիմք նմա ի կեանսն յաւիտենից» (Հմմտ. Հռոմ. 2, 4-6): Եւ այսպէս ուղիղ դաւանութեամբ

ձեռնա ի վերայ դնելով՝ պարզեւեալ լինի Հոգին Սուրբ ի փրկութիւն մեզ, լուսաւորել գկոչեցեալսն յորդեգրութիւն: Եւ հաւատովք աւծանիմք յիւղ սրբութեան: Եւ այսպէս ըստ իւրաքանչիւր եղեալ մասանց կարգք սրբոյ եկեղեցւոյ յարիւնին, ոչ ելանելով ըստ եղեալ սահման եւ գլխաւորեալք ըստ երկնաւորացն դասուց, որպէս ուսաք ի հարցն հոգեւորացն՝ յաշակերտաց առաքելոցն սրբոց:

ՌՄԾ (ՌՄԽԲ) Գ. Եւ զի՞ արդ կարգք եկեղեցւոյ սրբոյ յարիւնին:

Վերատեսուչք ըստ կարգեալ կայանիցն կալցին իշխանութիւն ուղղել ի բարին, որոց կոչեցան ի վերակացութիւն. եւ առեալ ի նոցանէ՝ մի՝ փրասցին ամբարհաւաճութեամբ զանձինս առ իմաստունս ունելով, եւ անկցին յիմարութեամբ, եւ անկցին ի չարութիւն(Ա Կոր. Է, 20): Չի թէպէտ միապէս տուեալ են շնորհքն ի հաւատացեալքն, այլ ոչ միապատիւ ամենեքեան: Եւ թէպէտ եւ փոքրկացոյց զինքն անբաւն, այլ զփառս աստուածութեանն ոչ ընդ նմին կորոյս. եւ առաքելոցն ամենեցուն յետ յարութեանն երեւեալ Կենարարին, այլ զոմանս գեր ի վերոյ կարգէ: Եւ նոյն սկզբնաւորեալ ի մեզ հաստատեցաւ. զոր եւ Պաւղոս ոչ հրամայէ զմիմեամքք ելանել ասելովն. «Իւրաքանչիւր ոք յոր կոչումն կոչեցաւ՝ ի նմին կացցէ»(Ա Կոր. Է, 20):

ՌՄԾԱ (ՌՄԽԳ) Դ. Եւ ո՞րպէս հրամայեցի բաւականանալ իւրաքանչիւր յեղեալն կարգի:

Արդ՝ միաբանութեամբ ժառանգաւորացս՝ եպիսկոպոսաց եւ քահանայից եւ սարկաւագաց, եւ Մակարիոս արքեպիսկոպոս սուրբ քաղաքիս Երուսաղէմի, աւանդեմ զկանոնադրութիւնս զայս ձեզ, ուսեալ յառաքելոցն պատմութեանց. եւ աւանդութեամբ հարցն առ մեզ հաստատեալ հիմնանայ: Չի զսուրբ մկրտութեանն ձեռնադրութիւնն, որպէս յառաջագոյն ասացաք, եպիսկոպոսաց եւ քահանայից միայն է կատարել: Եւ զիւղ սրբութեան՝ եպիսկոպոսապետն արհնեսցէ. եւ վասն հեռաւորութեան եւ կարեւոր պիտոյից, հրամանաւ արքեպիսկոպոսին երկու եւ երեք միաբանեալ եպիսկոպոսք. եւ սարկաւագունք՝ սպասաւորք սրբութեանն: Եւ զիւղն աւծման մեռելոցն եւ հիւանդացն եւ մկրտելոցն առանձնակ արհնեսցեն քահանայքն եւ եպիսկոպոսքն: Չայս սահմանեցին սուրբ հարքն մեր, եւ մի՝ ոք իշխեսցէ փոխել զուղիղ եղեալ սահման, զի մի գնոցին կապանք նգովիցն ընկալեալ որոշեսցի յԱստուծոյ:

ՌՄԾԲ (ՌՄԽԴ) Ե. Եւ ո՞րպէս մերձեցուք առ սեղանն սուրբ եւ կենդանարարն խորհուրդ:

Առ այդ անմահութեան վիճակ՝ մի՝ ոք երկմտութեամբ եւ մի՝ թերահաւատութեամբ եւ մի՝ զործովք անարժանութեամբ մերձ լինել յանդգնեսցի, զի մի՝ զկամս Աստուծոյ բարկութեանն յամենայն երկիր շարժեսցէ, եւ ինքն լուիցէ զասացեալսն՝ «Դու ընդէ՞ր բնաւ պատմես զարդարութիւն իմ, զի ատեցեր զխրատ իմ»(Սաղ. ԽԹ, 16-17): Այլ ուղիղ գնացիւք եւ ճշմարիտ հաւատով մատուցեալ՝ լուսաւորեսցի, եւ այլոց ինքեամբ զործեսցէ փրկութիւն:

ՌՄԾԳ (ՌՄԽԵ) Չ. Եւ զիա՞րդ է արժան զխորհուրդն կատարել:

Չփրկականն խորհուրդ մարմնոյ եւ արեանն Տեառն պարտ է երկիւղի եւ զգուշութեամբ կատարել, եւ ուղիղ դաւանել խոստովանութեամբ՝ ուրոյն ի հերձուածողացն փորձիչ խորհրդոց. զի մի՛ արիանոսացն մերձ լինելով, ըստ առաքելոյն՝ անունն Աստուծոյ եւ ճշմարտութիւնն հայհոյեցցի(Հմմտ. Հռոմ. Բ, 24):

ՌՄԾԴ (ՌՄԽԶ) Է. Եւ որպիսի՞ արիմակաւ նուէրք սրբութեանն յարիմեցցի:

Հանել ի սեղանն զհացն սուրբ՝ ջերմ ըստ առաքելոցն աւանդութեան եւ անապակ, առանց իրիք խարմման, զի ոչ ապականացու իւրք փրկիմք, այլ անապական մարմնով ամբիժ եւ անարատ գառինն: Եւ զայս մինչեւ ի սեղանն սարկաւագունքն յարիմեցեան. եւ զկատարեալն ի վերայ քահանայքն կատարեցեն:

ՌՄԾԵ (ՌՄԽԷ) Ը. Եւ զիա՞րդ եկեաց է ձեւ սեղանն խորհրդոյն եւ այլ եւս կարգքն:

Սեղանն քաւութեան ընդ վարագուրաւն, յորում Հոգին Սուրբ իջանէ, եւ աւագանն յետոյ առ նմին տամբ, եւ պատուով հաստատեալ յաջմէ: Եւ ժառանգաւորքն իւրաքանչիւր աշտիճանաւ պաշտեցեն, եւ ժողովրդականքն արտաքոյ վարագուրին, եւ երախայքն առ դրունսն ունկնդրութեամբ. զի մի՛ ընդ միմեանս ելանելով եղծցին կարգքն, այլ իւրաքանչիւր կայանիւ անարատ մնասցէ:

ՌՄԾԶ (ՌՄԽԸ) Թ. Չայս աւանդեմ ձեզ պատուիրան հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցոյ՝ ըստ խնդրոյ աղաչանաց ձերոց. նզովեմք ի վերայ այսոցիկ զայլաճեւսն խորհեցեալսն, զի ի միմեանց ընկալեալ ձեռնադրութեամբ զշնորհս՝ ոչ բերեմք պակասութիւն: Եւ միապատիւ ոչ իրաւունս վարկանիմք զկարգքեալսն ուղղապէս եկեղեցոյ. եւ զփառամոլ անձինս կըշտամբենք, որք խորհին հակառակ՝ որպէս պատմեալ եղեւ մեզ զՏուրգեայ Բասենոյ եւ Բագրեւանդայ եպիսկոպոսէ որ սակաւութ ընդ արիանոսս միաւորեալ է եւ դարձեալ խղճեալ: Եւ արդ՝ եւ այլ եւս յանդգնագոյնս խորհի եպիսկոպոս միայն աթոռաւ, եւ ընդ արքեպիսկոպոսին ինքեամբ անձին տայ պատիւ, զոր չէ արժան ընդունել, զի եւ ոչ հարքն աւանդեցին այսպիսի ինչ հակառակութիւնս յեկեղեցի մուծանել. եւ անվայելուչ է համարել հաւասար, մինչեւ կոչմամբ ի պատիւ աթոռոյն ժամանեցէ: Եւ արդ պարտ է զայնպիսին քաղցրութեամբ ի հնազանդութիւն կոչել. եւ եթէ ի նոյնն մնասցէ՝ խորշել իբրեւ յատարէ: Ողջոյն տան ձեզ ամենայն եկեղեցիս: Ողջ լերութ ի Տէր հաստատուն եւ ուղիղ հաւատով. ամէն:

Խ

**ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՀԱԿԱՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԻՐ ԱՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
ՅԱՂԱԳՍ ԿԱՐԳԻ ՍՊԱՍԱԽՈՐԱՅ ՍՐԲՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՒ ՊՏՂՈՑՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆԱՅ ԸՆԾԱՅԵԼՈՅ Ի ՏՈՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳԼՈՒԽ Ա**

ՌՄԾԷ (ՌՄԽԹ) Ա. Քանզի սուրբ Լուսաւորիչն Հայոց մեծն Գրիգորիս ծնեալ վերստին զՀայաստանեաց աշխարհս աւագանին ծննդեամբ, եւ ընծայեալ յորդեգրութիւն Հաւրն երկնաւորի զլուսաւորեալսն մկրտութեամբ որ ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Սուրբ Հոգին. եւ լինէր այնուհետեւ ուրախութիւն մեծ եւ խնդութիւն աշխարհիս Հայոց տանս Թորգոմայ, մանաւանդ թագաւորն բարեպաշտեալ եւ պայծառացեալ հաւատով Տրդատ ոչ սակաւ տայր աւժիտս մերձակայից իւրոց սպասաւորացն, եւ որդոցն քրմաց պարգեւէր բազում պարգեսս, ասելով եթէ՝ «Արդէն հարիւրապատիկ առնուցուք ինչս եւ ստացուածս, եւ երախայրիս եւ պտուղս յեկեղեցուջ Աստուծոյ, եւ ի հանդերձելումն զկեանսն յաւիտենականս ժառանգելոց էք, զերծեալք ի պաշտամանէ

կռամոլ դիւսապաշտութեանցն»: Իսկ նոցա պատասխանեալ ասեն ցթագաւորն եւ ցնեծն Գրիգորիոս, թէ՛ «Աստուծոյ մարդասիրի եւ բարերարի ոչ անտես արարեալ զստեղծուածս ձեռաց իւրոց. արդ՛ զթացեալ ծանոյց մեզ շնորհաւք ձերովք զբարերարութեանն իւրոյ զանչափ զաւրութիւնն եւ զանհամեմատ խնամակալութիւնն եւ զողորմութիւնն եւ ոչ ետ ընդ հարսն մեր կորնչել յանաւրէնութեան մերում. եղիցի անուն նորա սուրբ եւ փառաւորեալ յամենայնի: Այլ սակայն մարմնաւորական կարիք, որչափ ենք ի կենցաղումս յայսմիկ, ստիպել զմեզ ըստ պիտոյիցն տալ զդարմանս կերակրոց եւ զգեստոց, եւ զայլոց կարեացն չափաւորապէս, եւ ոչ ունիմք արուեստս զործականութեան հնարից ինչ առ ի պատրաստել նոքաւք զպարէն ռոճկաց մեզ եւ որդւոց մերոց. զի ցորքան ծառայեաք դիւսցն՝ կերակրեալք լինեաք ի զոհից եւ ի պտղոց նոցա: Իսկ այժմ ոչ են մեզ յայտ պտուղք ընծայից, որով կեցցուք մեք հանդերձ ընտանեալք մերովք եւ փառաւորեցուք զկենդանին յաւիտենից զամմահն Աստուած»: Յայնժամ երանելին Գրիգորիոս ասէ զնոսա. «Դուք, որդեակք իմ, զորս վերստին ծնայ սիրովն Քրիստոսի, միայն զգուշութեամբ ծառայեք Աստուծոյ կենդանոյ եւ ճշմարտի, եւ զյոյսն ձեր դիջիք ի նա բոլորով սրտիւ, եւ զվերինն խորհեսջիք, ուր Քրիստոս նստի ընդ աջմէ Հաւր, զայն արեւան եւ զբնակութիւնն եւ զկեանսն խնդրեսջիք ի Տեառնէ, եւ այս յաւելցի ձեզ ըստ գրեցելումն ի տեառնէ Աստուծոյ մերմէ ի սուրբ Աւետարանին իւրում, իսկ պտուղք ընծայից սրբութեան տաճարի Աստուծոյ նուիրեալք՝ ձեզ եղիցին արհնութիւնք ի ժողովրդոց Աստուծոյ: Փոխանակ պիղծ զոհիցն այնոցիկ, որովք հաղորդեալք լինեիք դիւսց, այժմ սուրբ պատարագացն երախայրիք եւ այլովք ընծայեալ պտուղովք՝ հրեշտակացն սրբոց հաղորդք զտանիք շնորհաւքն Քրիստոսի: Եւ եղիցին ձեզ երախայրիք եւ պտուղք կարգեալք ըստ այնմ արիմակի, որպէս եւ մեծ մարգարէն Մովսէս առեալ հրամանս յԱրարչէն աւանդէր ժողովրդեանն զպատարագացն եւ զպտղոցն, զոր եւ դետական քահանայութեանն միշտ մատուցանէին հարկաւորապէս ընծայս՝ վասն ոչինչ խափան լինելոյ նոցին քահանայիցն ի սպասաւորութենէ խորանին վկայութեան»: Սոյնպէս կարգեալ եւ սահմանեալ եղիցին ժողովրդեանս ընծայաբերութիւնն ի սրբութիւն սրբութեանցն, որ է սեղանն մաքրութեան. զի եւ բոլոր արմտիք կալոյ եւ հնձանի արհնեսցին, եւ տայցեն անդք ծառովք պտղաբերովք զշայեկանութիւնն պտուղոց՝ ըստ մարգարէին բանի որ ասէ. «Ի պատուել քո զՏէր յարդար վաստակոց՝ լցցին շտեմարանք քո լիութեամբ ցորենոյ եւ զինով, հնձանք քո յաւետ բոխեսցեն»(Առակ. Գ, 9-10): Եւ որպէս Ղեւտացիքն տասանորդէին քահանայիցն, թէպէտ եւ ինքեանք առնուին տասանորդս յամենայն Իսրայէլէ, այլ եւ ինքեանք տասանորդս մատուցանէին յամենայնէ քահանայիցն եւ զփրկանս անդրանկացն ամենեցուն հրամայէր հատուցանել ի սրբութիւն Տեառն, նովին արիմակաւ եւ դուք առնիջիք յամենայն ժողովրդենէ, հասքն ձեր եղիցին ի պատարագաց կաշի եւ աջոյ երի անդամ եւ ճրագու, դմակ եւ սիրտ եւ լերդաբոյթ եւ երիկամունքն ճարպովին ի կողից եւ ի խոտցաց մասն, լեզուն եւ աջոյ ունկն, շրթունքն հոտոտելեալքն, աջոյ ակն եւ ամենայն խորհրդական մասունքն: Իսկ ի կալոյ եւ ի հնձանէ եւ յայլոց արմտեաց՝ տասանորդս հանցեն իւրաքանչիւր ոք ձեզ, յաղագս մաքրելոյ ամենայն արդեանցն եւ աճման ամենայնի պատճառ լինելոյ: Այլ եւ ի ձէնջ եղիցին ընծայք ի սեղան Աստուծոյ, ուստի արժանի եղէք նախ ընդունել զանարատ եւ զանապական մարմինն եւ արիւն Փրկչին մերոյ յիշատակ փրկութեան ձերոյ, որպէս եւ Ղեւտացոց քահանայութեանն հրամայացաւ յայնժամ Մովսէսի ի Տեառնէ: Եւ հասք ի ձէնջ ի սեղան Տեառն եղիցի դրամ Ա յամենայն տանց ձերոց եւ նուիրեալքն ի ձէնջ: Եւ

ի փրկութեան պատարագէն երախայրիք՝ երթիցեն ի վանս գլխաւոր քահանայիցն, այսինքն է եպիսկոպոսացն. որպէս ի ժողովոյն հարկին ձեզ հոգետր հարկս, սոյնպէս եւ դուք պարտիք հարկս հոգետրս հարկիլ եպիսկոպոսացն որ կոչին այցելութ. եւ նոքա մի՝ իշխեսցեն խորել, այլ հարկեսցին յաղքատս ամենայն:

Եւ արդ՝ այսպէս կարգեցաւ ի սրբոյն Գրիգորէ եւ ի ձէնջ հաստատեսցի նմանապէս յամենայն հաւատացեալս անշարժ աւանդութիւնն որ ի սրբոյն. Ժողովրդականք ամենայն զպտուղս եւ զերախայրիս երիցանց մատուցեն անզոջաբար սրտիւ եւ մտաւք, զի եղիցին ընդունելի պատարագքն իւրեանց առաջի Աստուծոյ: Սոյնպէս եւ քահանայքն զամենայն նախակարգեալ հասն մատուցեն եպիսկոպոսաց առանց յապաղանաց եւ մի՝ անկցին ի հեղգութիւն, մանաւանդ յափշտակել կամելով զաւանդ վիճակելոցն, զի մի՝ դատապարտեսցին ընդ անարէն քահանայիցն յաղագս զաւշաբարութեան իւրեանց: Եւ տգէտք ոմանք ըստ սովորութեան իւրեանց մի՝ արժանի եղիցին առնուլ հաս ի մտից, այլ ուսմանց պարապեալք եւ շնորհի քահանայութեան արժանացեալք՝ նոքա եղիցին արժանի հասից: Եւ դպիրք, գրակարդացք սրբասնեալք ամենայն պարկեշտութեամբ, մի՝ զրկեսցին ի բաժնէ իւրեանց: Բայց երկկանայքն, որ ամենայն ցանկութեան մարմնոյ զհետ չոգան, նոքա ոչ ունին մասնաւորել շնորհի սրբութեանցն: Իսկ կանայք երիցանց՝ այրիք մնացեալք եւ սրբութեամբ պարկեշտացեալք, արժանի եղիցին մասին իւրեանց ըստ արժանաւորութեան հասի սեղանոյ եւ նուիրականաց ոմանց: Եւ ամենայն ոք որ մասնաւորեալ իցէ հասից եւ մտից սրբոյ եկեղեցոյ, նոքա ոչ ունին իշխանութիւն խորել ինչ անձանց զհաս Տեառն, զորս յինքեանց իցեն նուիրեալ, այլ ի գլխաւորսն վճարեսցեն սիրով եւ ընկալցին զաւրիանութիւնս ի նոցանէ. զի կարգք եկեղեցոյ հաստատուն եւ անշարժ եղիցին, եւ Աստուած փառաւորեսցի յամենայնի՝ այժմ եւ միշտ եւ յաիտեանս յաիտենից. ամէն:

ԽԱ

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻՒՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆՉԻ ԱՇԱԿԵՐՏ ԵՂԵԼՈՅ ՍՐԲՈՅՆ ՄԱՀԱԿԱՅ ՄԵԾԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԲԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ԳԼՈՒԽ Ա

ՌՄԾԸ (ՌՄԾ) [Ա]. Արդ՝ ես գայս ըստ իմում գիտելոյ ասեմ, թէ որ զմանուկ տգէտ եւ զտխմար որ ոչ կարէ կարդալ զԱւետարանն ի բեմի ի լուր ժողովրդոց եւ զբոլոր ուսումն կարգի քահանայութեան ոչ է ուսեալ, զպատիժ քահանայանալոյ նորա նա՛ կրէ՝ որ ձեռնադրեացն զնա, զի զհասնոցն եւ զուսելոցն զմեղացն համարս անձինք իւրեանց տան: Այլ արէն է առաւել զգիտունն եւ զհասակաւ կատարեալն արժանացուցանել այսմ շնորհի որ կարող են ապրեցուցանել զանձինս եւ առաջնորդել ժողովրդեան. վասն որոյ մեծին իսկ Պաւղոսի ձայնարձակ բարբառովն զբողոք բարձեալ ասէր Տիմոթէի թէ՛ «Ձեռն յուրուք վերայ վաղվաղակի մի՛ դնիցես եւ մի՛ լինիցիս կցորդ մեղաց ատարաց»(Ա Տիմ. Ե, 22). եւ դարձեալ թէ՛ «Մի՛ մատաղատունկ, զի մի՛ հպարտացեալ՝ ի դատաստան սատանայի անկանիցի»(Ա Տիմ. Գ, 6). այլ զի պարտ է, ասէ, քահանային անարատ լինել, որպէս Աստուծոյ տնտեսի, վերակացու լինել բանին վարդապետութեան հաւատարիմ(Հմմտ. Տիտ. Ա, 9): Արդ՝ զոր արինակ Պաւղոս զՔրիստոս դնէ միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան՝ երաշխատր եւ փրկանս ամենայն աշխարհի, արդ ոչ ապաքէն նոյնարինակ եւ քահանային արինակ է ամենայն անարատութեամբ լինել առաջնորդ եւ փրկանք քաւութեան մեղաց ժողովրդեանն Աստուծոյ: Արդ՝ եթէ վասն մեծին Մովսէսի ասէ զիր թէ՛ «Հեզ եւ խոնարի եւ հանդարտ էր մարգարէն քան զամենայն մարդիկ եւ ուսեալ զամենայն իմաստութիւն

Եզիպտացուց»(Հմմտ. Թիբ. ԺԲ, 3). զի թէ հեզն եւ հանդարտն եւ իմաստունն եւ անարատն ի բժոյ, հաւատարիմ պատգամաւորն Աստուծոյ եւ մտերիմ տեսուչ ժողովրդեանն ոչ կարաց ի մեղաց ողջ պահել զժողովուրդն եւ ապրեցուցանել զնոսա ի հարուածոցն Աստուծոյ եւ ժառանգեցուցանել նոցա զպարզեական երկիրն, իսկ արդ այլ քահանայք տգէտք եւ արատաւորք զիա՞րդ կարեն ապրեցուցանել զժողովուրդսն ի մեղաց, որք եւ զանձինս անգամ ոչ կարեն պահել ի մեղաց, թող թէ ժողովրդեանն Աստուծոյ լինել միջնորդ եւ երաշխաւոր, տանել յարքայութիւնն Աստուծոյ. քանզի գրեալ է եւ պատուիրեալ եթէ՝ «Մի՛ յաջ խոտորիցիս եւ մի՛ յահեակ»(Առ. Գ, 27): Վասն որոյ պատուիրեմ առաջնորդաց եկեղեցւոյ զգուշանալ ի ձեռնադրութենէ տգիտաց, եւ մի՛ կաշառաւք արծաթոյ գոք յառաջ մատուցանել յեպիսկոպոսութիւն կամ յերիցութիւն կամ ի սարկաւագութիւն կամ յայլ աշտիճան, այլ որպէս ի սուրբ Աւետարանին Փրկիչն ասէ առ սուրբ աշակերտսն թէ՝ «Ձրի առէք եւ ձրի տուք»(Մատթ. Ժ, 8):

Նորին. Իսկ որ գորբաթ որպէս կիրակէ պահեն եւ ի գործոյ դատարկացուցանեն՝ մեղք են, եւ կոչեն զնա ծեր. ո՞յր է տեսեալ զնորա ծերութիւնն, զի Ե արն աւագ է քան զնա, իսկ որք չորեքտասան չորեքշաբաթ տաւնս կատարեն տգիտաբար՝ մեղք են, զի հեթանոսական է եւ անհրաման:

Իսկ վասն նապաստակի եւ ցոյ մտոյ, զոր ուտեն ոմանք, ոչ եթէ արենք ինչ հրամայեցին ուտել կամ վարդապետք, այլ ի գարշանէ եւ ի սովորութենէ՝ ըստ սովորութեան նախնեացն հեթանոսաց, այլ ըստ արինացն հրամանի ոչ է պատուեալ: Նոյնպէս եւ վասն ամճոց է իմանալ, յորոց սովորութիւն է եւ ի գարշանէ զմեռելոտիսն ուտեն անխտիր, որպէս հեթանոսս, այլ ոչ հրամանաւ: Իսկ որք ուտեն, պարտին սուրբ հաղորդութեանն զգուշանալ՝ մինչեւ սրբեսցին ի ձեռն պահոց եւ աղաւթից: Իսկ որք զթիրակէսն առնուն վասն կարեաց մարմնոյն՝ ի սուրբ մարմնոյն զգուշացին մինչեւ սրբեսցին ի ձեռն պահոց եւ աղաւթից: Այս ամենայն եւ այլ բազում կայ որ եւ ոչ բաւեմ զգրով արկանել, կամ գուսանացն արուեստ որ զպոռնկութիւնս յորդորէ, զի քրիստոնէից, վասն յուսոյն որ կայ պահի յերկինս, հարկ է պարկեշտանալ յամենայնէ, զի անուն Տեառն յոյս է նորա:

ԽԲ

ԿԱՆՈՆՔ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ՈՐ ԺՈՂՈՎԵՑԱՆ Ի ԹԵՌՈՂՈՍՈՒՊԱԿԼԻՍ ՈՐ ԱՅԺՄ ԿՈՉԻ ԿԱՐՆՈՅ ՔԱՂԱՔ ԳԼՈՒԽ[Զ] Թ

Սուրբ եւ աստուածասէր ժողովն որ ժողովեցան յամենայն քաղաքաց եւ յաշխարհաց Յունաց եւ ի Հռոմոնց եւ ի մեծն Հռոմայ հրամանաւ մեծի թագաւորին Յուստինեայ, որ նախանձայոյզ եղեալ արինացն Աստուծոյ եւ սրբոց առաքելոցն քարոզութեան, ժողով հրամայեաց լինել ի միջասահմանս աշխարհին Հայոց, Վրաց եւ Աղուանից: Որ ժողովեցան բազում եպիսկոպոսք յամենայն քաղաքաց հանդերձ կաթողիկոսսան Հայոց Սահակաւ եւ հրամանաւ նորին թագաւորին զսրբոց առաքելոցն զաւանդութիւնս եւ զսուրբ ժողովոյն Նիկիայ եւ զԸԾ-իցն որ ի Կոստանդնուպաւիս եւ զՄ-իցն որ յԵփեսոս, զայն հաստատել հաւատ եւ նզովել զամենայն հերձուածողս զառաջինս եւ զմիջինս եւ զվերջինս: Նախ եւ առաջին զաղանդն Մարկիոնեայ եւ զաղանդն Արտեմոնի եւ զաղանդն Մանիքեցոցն եւ զաղանդն Պաղեայ Մամոստացոյ եւ զաղանդն Արիոսի եւ զաղանդն Մակեդոնի եւ զտումարն Լետոնի եւ զամենայն հերձուածողս, որք արտաքոյ սրբոց առաքելոցն քարոզութեան եւ սուրբ ժողովոյն են ասացեալ, արտաքս ընկենուլ յեկեղեցոյ եւ ատար համարել եւ ոչ հաղորդել ընդ այնպիսեացն եւ թագաւորական հրամանաւ յաքսորս բնակեցէ այնպիսին մինչեւ ցաւր մահուան իւրոյ:

Եւ ժողովեցան բազում եպիսկոպոսք Վրաց եւ Աղուանից ի քաղաքին Թեոդոսուպաւիս եւ միաւորեցան ի հաւատս սրբոց առաքելոցն եւ ի կանոնս սուրբ ժողովոյն, եւ ինչ ինչ որ պէտք էին, եղին ի լրութիւն եկեղեցոյ եւ ի կանոնս զգուշաւորս զլուխս Թ:

Ա. Վասն Յայտնութեան:

Բ. Վասն սուրբ միտունին:

Գ. Վասն ատետարանացն կարդացման:

Դ. Վասն ընթերցուածոցն որ ճրագալուցին երիկունն կարդան:

Ե. Վասն ութարեացն ընթերցուածոցն եւ ատետարանացն:

Չ. Վասն Տեառնընդառաջին եւ նորին ընթերցուածոյն:

Է. Վասն Աւետարանի եւ չորաճաշակ լինելոյ, թէ ի սուրբ քառասներորդսն հանդիպի:

Ը. Սակս Առաջաորութեան հացին, թէ պարտ է անխմոր լինել եւ զսրբութեան բաժակն անխառն եւ անապակ ի ջրոյ:

Թ. Վասն զգեստի քահանային որ ի պատարագն եւ սարկաւագին:

ԿԱՆՈՆՔ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ԿԱՐՆՈՑ

ՌՄԾԹ (ՌՄԾԱ) Ա. Վասն մեծի Յայտնութեան, զոր կարգեցին առաքեալքն ի Հոգւոյն Սրբոյ ի յունուարի Զ-ն կատարել մեծ առաւելութեամբ ի փառս Աստուծոյ: Արդ՝ եթէ որ ի պատրիարգաց կամ ի մայրաքաղաքաց եպիսկոպոսաց կամ յերիցանց կամ ի սարկաւագաց, այլազգ խորհիցի եւ արտաքոյ Առաքելական կանոնաց, զոր ոմանք ի դեկտեմբերի ԻԵ-ն ծնունդ առնեն, մոլորեալք յաղանդն Արտեմոնի: Արդ՝ եթէ որ ըստ այնմ մտաց խորհից եւ մոլորիցի յուղիղ կարգաց եւ ի կրանից Աստուծոյ՝ այնպիսին անկցի ի կարգէ եւ յաշտիճանէ մերժեսցի. եթէ պատրիարգ իցէ եւ եթէ եպիսկոպոս հրամանաւ թագաւորականաւ ելցէ յաշխարհէ եւ յաքսորս բնակեսցէ մինչեւ ի մահ, զի մի՛ արմատ դառնութեան ի վեր երեւեալ եւ նովաւ բազումք պղծիցին. զոր եւ ոմն ի մերոց եղբարց յԱսիացոց աշխարհին տաւնեաց ընդ Ասորիս հետետող եղեալ Արտեմոնի, տարագրեցաւ յեկեղեցւոյ եւ արտաքս անկաւ իբրեւ գուռն, ըստ բանին Տեառն: Արդ՝ եթէ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւագ կամ բնաւ իսկ ի քահանայական կարգէ հետետող եղիցի այնմ աղանդի՝ այնպիսին նզովեալ եղիցի յԱստուծոյ եւ ի սուրբ ժողովոյս. ամէն:

ՌՄԿ (ՌՄԾԲ) Բ. Վասն սուրբ ամման ձիթոյն, զոր կարգեցին առաքեալքն, յաւոր Յայտնութեան սաղմոսիք եւ արիւնութեամբ եւ երգովք հոգետորաւք եւ մոմեղինաւք, ջահիւք բորբոքելովք ընդ արեւագալն ի ջուրն երթան եւ ի նմին աւոր արիւնակաւ Յորդանանու, զոր Տէրն կատարեաց ի փրկութիւն ամենայն հաւատացելոց մկրտութեամբ իւրով եւ ջաղխեաց զգլուխ վիշապին ի վերայ ջուրցն եւ ետ արիւնակ ամենեցուն, նոյն մկրտութեամբ ծնանիլ ի ջրոյ եւ ի հոգւոյ եւ ջաղխեալ զգլուխ վիշապին ի ջուրն եւ կոխան լինել գարշապարի մերում առաք հրաման ի Տեառնէ: Արդ՝ եթէ եպիսկոպոս կամ քահանայ կամ սարկաւագ ծուլացի եւ ոչ երթիցէ ի ջուրն արիւնակաւ Յորդանանու ցնծալից բերկրանաւք եւ ոչ արիւնեսցէ զջուրն եւ ոչ արկցէ յաւման իւրոյն ի ջուրն, եւ կամ չքաւորութեամբ կամ ծուլութեամբ, այնպիսին դատապարտեսցի յԱստուծոյ եւ արտաքոյ մերոյ եկեղեցւոյս ելցէ եւ թէ ժողովրդական է՝ որոշեսցի:

ՌՄԿԱ (ՌՄԾԳ) Գ. Եւ պարտ է Աւետարան կարդալ ի Մատթէոսէ սկիզբն առեալ յառաջնմէն «Գիրք ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի»(Մատթ. Ա, 1) եւ միապէս զամենայն խորհուրդսն կատարել զծննդեանն, զնկրտութեանն մինչեւ յայն տեղի թէ՛ «Հրեշտակք մատեան եւ պաշտէին զնա»(Մատթ. Գ, 10-11). եւ ապա զնշան խաչին իջուցանեն ի ջուրն: Եւ ամենայն բազմութիւն ժողովրդեանն առնուլ յարհնութեան ջրոյն ըստ իւրաքանչիւր կարգի ի բժշկութիւն մարդոց եւ անասնոց, աղջամիտ հաւատովք եւ ուղիղ մտաւք նկատել եւ տեսանել ի ջուրն զայն որ էջն ի Յորդանան մարմնաւոր տեսլեամբ եւ աղանակերպ երեսմամբ եւ ի վերուստ վկայելով «Դա է որդի իմ սիրելի»(Մարկ. Ա, 11):

ՌՄԿԲ (ՌՄԾԴ) Դ. Եթէ եպիսկոպոս կամ երէց կամ սարկաւազ կամ բնաւ իսկ ի քահանայական կարգէ փոխեսցէ զգիրս ընթերցուածոցն զԱւետարանացն զճրագալուցին, զոր սրբոյն Յակոբայ եղբար Տեառն մերոյ եղեալ է յաղագս կնոջն փրկութեան ի Հոգւոյն Սրբոյ. այլ արդ, ասեմ, եթէ որ այլազգաբար խորհիցի ըստ Արտեմոնի եւ ըստ Յորնաղի դրութեանն, եւ փոփոխէ զսահմանս առաքելականս եւ ոչ ընթերցցի Աւետարան ըստ Դուկայ «Եւ հովիւք էին»(Դուկ. Բ, 8) ըստ կնոջն փրկութեան, եւ յետոյ ի Մատթէոսէ ըստ մարմնաւորութեանն եւ նախնիս ունել զԴ-աւիք եւ զԱբրահամ. եւ եթէ այլազգ ինչ խորհիցի եւ մտացածին բանիւք վտարանդի առնէ զմարդիկ՝ այնպիսին նզովեալ եղիցի յԱստուծոյ եւ ի սուրբ ժողովոյն. եթէ քահանայ է՝ լուծցի, եւ եթէ ժողովրդական՝ որոշեսցի: Եւ եթէ ոչ ընթերցցի զընթերցուածոցն զիրս, զոր եղեալ է, առաջինն վասն աշխարհարարութեան եւ յետոյ զԵսայեայ մարգարէի զընթերցուածն, զոր եղեալ է համառատ վասն տնաւրէնութեան Տեառն, եւ յետ ամենեցուն ի Դ-անիւիլէ եւ զերգս Երից մանկանցն, եւ զՍատանայ ի հուր. եւ որ այլազգ խորհիցին՝ այնպիսիքն նզովեալ եղիցին յԱստուծոյ եւ ի մէնջ եւ ի սուրբ ժողովոյն:

ՌՄԿԳ (ՌՄԾԵ) Ե. Վասն ութարեայ ատուրցն ընթերցուածոցն եւ Աւետարանացն, թէ պարտ է զամենայն ատուրսն ընթեռնուլ ընթերցուած յառաքելական մատենիցն Պաւղոսի եւ ոչ ընթեռնուլ մարգարէ, վասն զի ամենայն քարոզութիւն մարգարէիցն կատարեցաւ յերկրորին ճրագալուցին եւ միաւորեցաւ հարսն եւ փեսայն յառագաստին. վասն զի այսպէս կանոնեցին առաքեալքն տեսնն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Եւ սուրբն Յակոբոս կարգեաց զընթերցուածս եւ յարինեաց յերկրորդում ատուրն ի մատրան սրբոյն Ստեփանոսի ժողովելով եւ անդ կատարելով զարեւն կոծոցն. եւ յետոյ ի Պաւղոսի առաքելական մատենէն եւ Աւետարան ի Յովհաննէ. եւ յերրորդում ատուր կիրակէին ժողովին ի սուրբ մատրանն որ է կաթողիկէ եւ բարձրագահ քան զամենայն եկեղեցիս եւ ընթեռնուլ ընթերցուած յառաքելական մատենէն եւ Աւետարան ի Մատթէոսէ «Իբրեւ նոքա զնացին»(Մատթ. ԺԱ, 7), եւ այսպէս զամենայն ատուրսն կատարել դրութեամբ սրբոյն Յակոբայ ի փառս Աստուծոյ: Եւ մի՛ հետեւել դրութեան Յորնաղի եւ Արտեմոնի եւ նոցին խորհողացն: Ապա եթէ որ զոցի ատար քարոզութեան հաւանեալ եւ արարեալ՝ եթէ քահանայ է՝ լուծցի, եթէ ժողովրդական՝ որոշեսցի, եթէ եպիսկոպոս՝ արտաքոյ աշխարհաց ելցէ, թագաւորական հրամանաւ յաքսորս բնակեսցէ մինչեւ ցար մահուան իւրոյ:

ՌՄԿԴ (ՌՄԾԶ) Զ. Վասն արինաւոր տաւնի Քառասներորդաց տեսնն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, զոր ի փետրուարի ԺԴ-ն հրամայեցաւ կատարել ի փառս

Աստուծոյ եւ մի՛ տաւնել ընդ հերձուածողս, որք դրութեամբ Արտեմոնի մոլորեցան յուղիղ ճանապարհէն եւ գղիր եւ զընթերցուած փոխեցին. կամ եղեւ մեծ եւ աստուածասէր ժողովոյս, զի ժողովեալ ամենայն հաւատացելոց, բերկրանաւք սրտի եւ ցնծալից ուրախութեամբ, հսկմամբ յերեկորեայ տաւնեսցեն ի փառս Աստուծոյ, յորում աւուր եւ հանդիպեսցի, հոգեւորական արհնութեամբ, ջահիւք բորբոքելովք արինել զայն որ ըստ մարմնոյ մարդացաւ եւ կրեաց զամենայն կիրս մարդկային բնութեանս: Մինչեւ յերրորդ ժամն եղիցին ի հսկման ամենայն զգուշութեամբ, եւ յերրորդ ժամուն պատարագ մատչի՝ ի փրկութիւն ամենայն հաւատացելոց, որ զսրբութեամբ վայելողացն աստուածատեսակս գործէ, յորում աւուրն զգիշերն որպէս տիւ լուսաւորէ, այնմ աւուր նկարել եւ ակն ունել եւ մի՛ արհամարհանաւք եւ ծուլութեամբ: Ապա եթէ ի պահս սուրբ Չատկի աղուհացիցն Քառասներորդացն հանդիպիցի, յորում աւուր հանդիպի՝ ի նմին աւուր տաւնեսցի սաղմոսիւք եւ արհնութեամբ եւ երգովք հոգեւորաւք. եւ մի՛ փոխեսցեն զաւրն՝ ծուլութեան պատճառաւ [եւ] արհամարհանաւք, եւ պատարագ մատչիցի ի փառս Աստուծոյ եւ ի կատարումն խորհրդոյն. եւ ի փափուկ կերակուրս ամենեւին մի՛ լուծանիցին՝ մի՛ ի ձէթ, մի՛ ի գինի եւ մի՛ ի ձուկն, բայց միայն ի հաց եւ յաղ: Եւ եթէ ոք ըստ սովորական սրբոյ բաժակին այլ ինչ ազահիցի ի պատարագին՝ անընկալ լիցի, տաւնն եւ պահքն անվաւեր եղիցի. ըստ Մեծի հինգնաբաթի աւուրն պատարագին եղիցի պատարագն եւ կերակուրն: Ապա եթէ յարձակման աւուր հանդիպիցի՝ զառնազէն խմբեսցեն ամենայն հաւատացեալք ի Քրիստոս:

ՌՄԿԵ (ՌՄԾԷ) Է. Բայց եթէ ուրբաթի կամ չորեքշաբաթի հանդիպի՝ ըստ վերագոյն պատուիրանիդ պահաւք տաւնեսցեն եւ մի՛ լուծմամբ կերակրոց կամ ըմպելեաց. եւ եթէ ոք ի հաւատացելոց անցցէ ըստ կանոնեալ սահմանադրութիւնդ՝ անիծեալ լիցի, վասն զի այսպէս պատուիրեցաւ ընդ ամենայն աշխարհի ի սրբոց առաքելոցն եւ աւանդեցաւ մեզ եւ մեր այնմ հետեւեալ ենք, զոր նոքայն քարոզեցին եւ հաստատեցին: Թէպէտ եւ զատեալք եւ մեկնեալք ի փշաբեր անապատ գնացին ոմանք եւ եղեն լուցկիք հրոյ եւ կերակուր որդանցն, այլ մեզ քաւ լիցի խոտորել ի սրբոց քարագութենէն. ապա եթէ գտցի ոք զայս արարեալ՝ աստար եղիցի ի մէնջ եւ ի սրբոց արհնութենէ հեռի եղիցի:

ՌՄԿԶ (ՌՄԾԸ) Ը. Դարձեալ ի վերայ այսր ամենայնի պատուիրանագիր աւանդութեանս գեր քան զասացեալս աւանդենք կանոնական սահմանադրութիւնս հանուրց ժառանգաւորաց սրբոյ եկեղեցւոյ եւ սպասաւորաց խորհրդական սեղանոյն. զի լուաք լուր սարսափելի եւ ծանրագոյն, թէ ի տեղիս տեղիս յառաջնորդաց եկեղեցւոյ ոմանք խմորեալ ի Նեստորականաց եւ ի Քաղկեդոնականաց, ապականեն զսուրբ խորհուրդն խառնմամբ խմորոյ եւ ջրոյ: Արդ՝ յայսմ հետէ եպիսկոպոս կամ երէց գտցի որ այսպիսի չար սովորութեամբ աւանդեսցեն զսուրբ խորհուրդն՝ լուծցին յամենայն քահանայական պատուոյ եւ ի սուրբ ժողովոյն նգովեալ եղիցին: Ապա եթէ տգիտութեամբ ոք արար եւ յետոյ զղջացեալ խոստովան լիցի՝ ընկալցի զայնպիսին սուրբ եկեղեցի Դ ամաց ապաշխարութեամբ. իսկ եթէ ժողովրդական ոք հաղորդեսցի տգիտութեամբ այնպիսի հերձուածողական ապականեալ արինացն՝ արտաքոյ եկեղեցւոյ ապաշխարեսցէ անս Բ, իսկ կամաւք եւ գիտութեամբ արարողքն՝ զամս Չ արտաքոյ եկեղեցւոյ լիցին մեծաւ զղջմամբ, եւ վարդապետն հայելով ի ջերմագոյն

արտասուսն՝ արժանաւորեսցէ խորհրդոյն: Ապա եթէ ոչ ապաշխարեսցեն եւ արհամարհեսցեն զպատուիրեալս ի մէնջ՝ ի սուրբ ժողովոյն նգովեալ եղիցին:

ՌՄԿԷ (ՌՄԾԹ) Թ. Չգուշացուցանենք դարձեալ զեպիսկոպոսունս, զքահանայս եւ զսարկաւագունս, զի մի՛ լիցի համարձակութեամբ սպասաւորել սրբոյ սեղանոյն հասարակարէն հանապագորդեան հանդերձի, այլ ըստ իւրաքանչիւր աշտիճանի զգեցցին պարեգաւտս եւ պատմուճանս. եպիսկոպոսապետն, այսինքն կաթողիկոսն, զգեցցի ի ներքոյսն պարեգաւտս սպիտակ եւ ի վերայ նափորտ ԲԺ խաչիւք նկարակերտեալ եւ ամփոփեալ թեզանաւք, եւ եմփոքոն, որպէս եւ այլոց եպիսկոպոսացն, եւ յաջոյ կողմանէ կոնքեռն նկարագրեալ, նմանապէս եւ զայլ կարգաւորութիւն արասցէ ըստ գրելոցս: Նոյնպէս եւ եպիսկոպոսն զգեցցի կամաս բոլորաստորոտ սպիտակ, ստորեւ զգեցեալ եւ ի վերայ աղաբողոն առանց թեզանեաց, բոլորեալ շուրջանակաւ, եւ ուրար զերկոսեան ուսովքն եւ զպպեալ թեզանաւք, եւ զգաւտեան ունելով դաստառակ խաչանմանեալ յաջմէ կողմանէ եւ ի վերայ աղաբողոնին կրկնաւ խաչիւք հնգիւք եմփոքոն, եւ կաշիկս զգեցեալս եւ սքողեալս մինչեւ ցժամ խորհրդոյն. եւ ի սկզբան աղաթիցն վերացուցեալ զծածկոյթ զլխոյն, առանց սքողելոյ կացցէ մինչեւ յաւարտումն խորհրդոյն: Նոյնպէս եւ քահանայքն զգեցցին սպիտակ պարեգաւտս ի ներքոյ եւ ուրար զերկոսեան ուսովքն եւ ի վերայ աղաբողոն պճղնաւոր առանց թեզանեաց եւ կաշիկս յոտս բացաւ զլխով սպասաւորեսցէ խորհրդոյն սրբութեան, եւ ոչ միայն զխորհուրդն սուրբ, այլ եւ զամենայն քահանայագործութիւնս: Չձեռնադրութիւն քահանայի եւ զաւրհնութիւն եկեղեցւոյ եւ զայլ ինչ որ անկաւոր է՝ եպիսկոպոսապետաց եւ քահանայից մի՛ իշխեսցեն առանց պատմուճանի կատարել: Նոյնպէս եւ սարկաւագունքն զգեցցին պատմուճան սպիտակ եւ կացցեն ի սպասու խորանին հոլանիք եւ զաւտելոյծ լիցին ի ժամ պատարագին եւ ուրար զահեակ ուսովքն խաչանկար եւ զքշոցսն հովանի կալցին ի վերայ քաւութեան սեղանոյն. եւ կէսքն ի նոցանէ բուրուառս բարձեալ ի ձեռս, ակումբ առեալ զքաւութեամբն, մատուցեն զբուրումն անուշահոտութեան խորհրդոյն մեղսաքաւիչ: Եւ զհաց պատարագին ինքեանք կազմեսցեն սաղմոսիւք եւ զգուշութեամբ, եւ զսուրբ խորհուրդն հանել ի սեղանն եւ իջուցանել եւ քարոզել եւ յայլ ինչ մի՛ ամենեւին համարձակել: Եւ ոչ հրամայենք եպիսկոպոսի կամ քահանայի՝ առանց մերձակայութեան սոցա սպասաւորելոյ՝ քահանայագործել: Արդ՝ որք մտերիմ եւ երկիւղած մտաւք հնազանդին մերոյ սուրբ ժողովոյս կանոնադրութեանս, խաղաղութիւն ի վերայ նոցա եւ ողորմութիւն. եւ որք ստունգանեն եւ հեստեն յաստուածադիր արինադրութենէս՝ լուցկիւք լիցին հրոյն յաւիտենից տանջանացն եւ պարտական մշտնջենաւոր մեղացն, եւ ըստ նախկի ասացելոցն՝ ինքնակալին հրամանաւ ընդ թագաւորական պատուհասիւ անկցին, արտասահմանեալք ի մետաղս բնակեսցեն մինչեւ ցար մահուան իրեանց:

ԽԳ

ՍԱՀՄԱՆՔ ԵՒ ԿԱՆՈՆՔ ԿԱՐԳԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՍՐԲՈՅՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀԱՅՈՑ ԳԼՈՒԽՔ ԽԳ

ՌՄԿԸ (ՌՄԿ) Ա. Վասն այնոցիկ ոյք չեն արժանի հաղորդութեան՝ յետին ժամուն առցեն հիւանդքն, եւ եթէ ողջասցին՝ զկարգն կատարեսցեն ըստ մեղացն, ըստ հրամանի կանոնաց:

ՌՄԿԹ (ՌՄԿԱ) Բ. Վասն պռնկաց որ շնան եւ զմանկունս սպանանեն՝ ԺԵ ամ ապաշխարեսցեն:

ՌՄՀ (ՌՄԿԲ) Գ. Վասն իգացելոց որ արտաքոյ արուացն է պռնկութիւն՝ Դ ամ ապաշխարեսցեն:

ՌՄՀԱ (ՌՄԿԳ) Դ. Վասն խաւսելոյ զաղջիկ առն կին, եւ նա թողեալ՝ զքոյրն առնէ, եւ նա խեղդ արկեալ մեռանի՝ Ժ ամ արտաքոյ եւ Ե՝ ընդ արինաւք:

ՌՄՀԲ (ՌՄԿԴ) Ե. Վասն որ մին կուսան է եւ մին երկեակ եւ զուգին՝ Գ ամ ապաշխարեսցեն:

ՌՄՀԳ (ՌՄԿԵ) Չ. Վասն երրորդաց որք զուգին, եթէ թողցեն՝ ԺԵ ամ արտաքոյ եւ Ե՝ ընդ արինաւք եկեղեցոյ:

ՌՄՀԴ (ՌՄԿԶ) Է. Վասն այնոցիկ ոյք զպռնիկ կանայս թողուն՝ Ա ամ ապաշխարեսցեն եւ կին արասցեն, եւ կինն՝ առն չիշխէ լինել:

ՌՄՀԵ (ՌՄԿԷ) Ը. Վասն որ զհոր կինն թողու եւ զայլ առնէ եւ ապա դառնայ յառաջինն՝ Ե ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՄՀԶ (ՌՄԿԸ) Թ. Վասն որ ընդ երկու քերց պռնկին եւ ապա զմինն կին առնէ՝ Ժ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՄՀԷ (ՌՄԿԹ) Ժ. Վասն քահանայից որ պռնկին՝ լուծցին եւ Ժ ամ ապաշխարեսցեն: Նոյնպէս եւ սարկաւագունքն ի դպրաց կարգի կացցեն:

ՌՄՀԸ (ՌՄՀ) ԺԱ. Վասն որք շնան եւ կամին սպանանել եւ ի շնորհացն Աստուծոյ ապրեցան` Ը ամ ապաշխարեցեն:

ՌՄՀԹ (ՌՄՀԱ) ԺԲ. Վասն որ ընդ հեթանոսի շնան` Թ ամ ապաշխարեցեն:

ՌՄՁ (ՌՄՀԲ) ԺԳ. Վասն որ ընդ հեթանոսի ուտել եւ ընպէտ արելի քան զհաց եւ զգինի` պարտաւոր է ապաշխարել ըստ յանցմանն:

ՌՄՁԱ (ՌՄՀԳ) ԺԴ. Վասն որ զհեթանոսս կին առնել կամ լինի առն` չար է, մանաւանդ եթէ յանհաւատութեան կան մնան: Եթէ թողցել կամ մեռցի անհաւատն` ԺԵ ամ ապաշխարեցէ եւ զծնունդսն ածիցէ ի հաւատս:

ՌՄՁԲ (ՌՄՀԴ) ԺԵ. Վասն որ զայգի հարկանէ առ չարի` Գ ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՁԳ (ՌՄՀԵ) ԺԶ. Վասն որ զարջառ հարկանէ կամ զայլ ինչ եւ սպանանէ` Գ ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՁԴ (ՌՄՀԶ) ԺԷ. Վասն որ տուն այրել ընչիւք` Ժ ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՁԵ (ՌՄՀԷ) ԺԸ. Վասն որ ի կանանց արինի են եւ անխտիր կան եւ չհամարին ինչ` Դ ամ ապաշխարեցեն:

ՌՄՁԶ (ՌՄՀԸ) ԺԹ. Վասն որ մանուկն մեռանի առանց կնքոյ ի ծուլութենէ` Գ ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՁԷ (ՌՄՀԹ) Ի. Վասն զողոց, աւազակաց եւ մարդասպանաց եւ որ հրով կիզուն եւ արիւն արդար հեղուն եւ հայհոյեն` ԺԵ ամ արտաքոյ եւ Ե ամ ընդ արինաւք ապաշխարեցեն:

ՌՄՁԸ (ՌՄՁ) ԻԱ. Վասն որ ճ դրամ գողանայ` Ե մասն յընչիցն աղքատաց տացեն:

ՌՄՁԹ (ՌՄՁԲ) ԻԲ. Վասն զազգական կին առնելոյ. ցինգերորդն մի` իշխեսցէ, եւ զչորրորդն ապաշխարեցէ եւ երրորդքն մեկնեսցին եւ ապաշխարեցեն:

ՌՄՂ (ՌՄՁԳ) ԻԳ. Վասն որ ընդ հար կնոջ ննջէ` Ժ ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՂԱ (ՌՄՁԴ) ԻԴ. Վասն որ զեղբար կինն կին առնել, ոչ ընդունի զնա եկեղեցի Աստուծոյ, բայց թէ մեկնեսցի եւ ստոյգ ապաշխարեցէ եւ զմահապարտին ապաշխարութիւն կրեցէ:

ՌՄՂԲ (ՌՄՁԵ) ԻԵ. Վասն որ արտաքոյ ելեալ կին եւ բռնադատեալ հաւանեսցի ի պղծելն` Գ ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՂԳ (ՌՄՁԶ) ԻԶ. Վասն որ չարապաշտ էր եւ հմայից հաւատայ բժժանաց` Ե ամ ապաշխարեցէ:

ՌՄՂԴ (ՌՄՁԷ) ԻԷ. Մանուկ որ ապոռնայէ կամ ձգէ եւ կամ անձէ՝ Թ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՄՂԵ (ՌՄՁԸ) ԻԸ. Վասն որ ընդ հեթանոսի կայ եւ մեղանչէ ընդ նոսա՝ Է ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՄՂԶ (ՌՄՁԹ) ԻԹ. Վասն որ հացի դէզ այրէ՝ Է ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՄՂԷ (ՌՄՂ) Լ. Վասն որ զմահ խորհին այլոց, եւ իւր դիպեսցի մահն յայլոց սպանողաց՝ Ժ ամ ապաշխարեսցէ, թէպէտ եւ արժանի էր մահու:

ՌՄՂԸ (ՌՄՂԱ) ԼԱ. Վասն կնոջ որ յղի է եւ հարկանի յանգէտս յունեքէ եւ անցանի մանուկն՝ Գ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՄՂԹ (ՌՄՂԲ) ԼԲ. վասն որ մկնանկ գինի ըմպէ՝ Խ ար ապաշխարեսցէ:

ՌՅ (ՌՄՂԳ) ԼԳ. Վասն անձահարաց. յամին այն զկաթն մի՛ կերիցեն եւ մի՛ զմիսն՝ յԳ ամն:

ՌՅԱ (ՌՄՂԴ) ԼԴ. Վասն որ ոչ կամաւ սպանանեն՝ Է ամ ապաշխարեսցեն:

ՌՅԲ (ՌՄՂԵ) ԼԵ. Վասն արուագիտաց եւ անասնագիտաց. որքան ժամանակս ունին ի մեղս, այնքան ամն ապաշխարեսցեն. եւ թէ յամեալ իցեն՝ յաւելցեն եւ յապաշխարութիւնն:

ՌՅԳ (ՌՄՂԶ) ԼԶ. Վասն կնոջ որ ընդ արամբ է եւ շնայ, թէ թողցէ զպղծութիւն իւր՝ Է ամ առ դրանն, Գ՝ ընդ արիւնաւք ապաշխարեսցէ:

ՌՅԴ (ՌՄՂԷ) ԼԷ. Վասն որ յառաջ քան զհարսանիսն շնան եւ կին առնէ՝ Գ ամ արտաքոյ եւ Ա ընդ արիւնաւք ապաշխարեսցէ:

ՌՅԵ (ՌՄՂԸ) ԼԸ. Վասն որ մին կուսան եւ միւսն երկեակ՝ մեկնեսցին, ապա եթէ ոչ՝ եւ միմն մեռանի, մնացեալն ԺԵ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՅԶ (ՌՄՂԹ) ԼԹ. Վասն որ զմայր կնոջն պղծէ՝ Ժ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՅԷ (ՌՅ) Խ. Վասն որ շնայ եւ զնոյն կին առնէ՝ Գ ամ ապաշխարեսցէ:

ՌՅԸ (ՌՅԱ) ԽԱ. Վասն երկրավարացն որ մանրամասն ասեն ունել սխալանս՝ Գ ամ ապաշխարեսցեն:

ՌՅԹ (ՌՅԲ) ԽԲ. Վասն որ ի բեմի պահս քարոզեն, որ ոք լուծանէ առանց մարմնաւոր հիւանդութեան՝ նզովեալ եղիցի:

ՌՅԺ (ՌՅԳ) ԽԳ. Չի փոքր համարին զանցումն ինչ ի պատուիրանեն, այն է մահու չափ մեղք որ ոչ զխոստովանութեամբ անկանի, եւ որ բազում ողորմութիւնս առնեն, բազում գթութիւնս գտանեն ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԽԴ

ԿԱՆՈՆՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԼՈՒԽՔ Է

ՌՅԺԱ (ՌՅԴ) Ա. Քահանայ Կ ամեայ ի պատարագէն լռեսցէ: Ապա եթէ առողջ իցէ՝ անյիշատակաց կատարեսցէ եւ մի՛ վարձեսցի:

ՌՅԺԲ (ՌՅԵ) Բ. Քահանայ որ ի միում աւուր Բ պատարագ մատուցանէ՝ ընդ խաչահանունսն եղիցի:

ՌՅԺԳ (ՌՅԶ) Գ. Եթէ մատուցեալ պատարագին անգիտացեալ եղբարն կրկին մատոյց՝ զշարժեալ սեղանոյն կարգն կատարեսցեն, եւ որ անգգուշացաւ՝ մատուցէ Տեառն զուարակ վասն անգիտութեանն եւ քաւեսցի:

ՌՅԺԴ (ՌՅԷ) Դ. Եթէ որ ի քահանայից ի գնել կամ ի վաճառել կրթիցին կամ իշխանութեամբ իշխանաց շրջիցին հարկապահանջս լինելով կամ ոստիկանս կարգիլ աշխարհական գործոց, ասէ զիրն առ նոսա. «Լաւ էր նոցա, թէ բնաւ չէր ծանուցեալ զարդարութեան ճանապարհն»(Բ Պետր. Բ, 21). այնպիսիքն մի՛ լիցին քահանայք, այլ աստուածախաբք, պատարագք նոցա կափուրք շանց, մկրտութիւնք նոցա որպէս թլփատութիւն չրէի, տունք նոցա որպէս մեհեանք դիւաց, եկեղեցիք նոցա կրկին արհնեսցին, իսկ ի գոջումն եկեալ՝ Ժ ամ ընդ ունկնդիրս կացցեն եւ ի ներքս մտեալ մինչեւ ցվախճան ընդ ժողովրդականս կացցեն:

ՌՅԺԵ (ՌՅԸ) Ե. Չեռն քահանայի որ զարին Քրիստոսի հեղու՝ մի՛ իշխեսցէ արինհեղութիւն առնել, զենեալն ի նմանէ մեռելոտի կոչեսցի: Ի գոջումն եկեալ՝ Բ ամ ապաշխարեսցէ եւ Գ զուարակաւք սրբեսցի:

ՌՅԺԶ (ՌՅԹ) Չ. Որք զբերանս իրեանց պղծեալ են դատարկ բանիւք եւ զՀոգին Սուրբ հայիոյեն, նոքա են փողք սատանայի որ հալածեն զհրեշտակսն որ պահապան են մարդկան, զի որք զհայր եւ զմայր կոչեն յապականութիւն՝ նոքա եւ՛ զեկեղեցի եւ՛ զքահանայ զրպարտեն. իսկ որք ի գազանս եւ յանասունս յանդգնին, նման են

այնոցիկ որ ընդ դեւս յախտին եւ որ զպատկեր Աստուծոյ ի շան կերպարան դարձուցանեն եւ նմանեցուցանեն. լալով ասեմ, այնպիսին է, որ զՈրդին Աստուծոյ առ ոտն եհար եւ որք ասենն՝ անգէտք են, վասն որոյ զգուշացին յանհնարին չարեացն: Բայց քահանայն տեղեկացեալ՝ գանեսցէ առժամայն: Եւ Գ կապճեան յաղքատս տացէ եւ Յ ծնրադրութիւն, եւ ապա ճաշակեսցէ կերակուր եւ քահանայն իշխան է:

ՌՅԺԷ (ՌՅԺ) Է. Որք խոստովանեցին եւ ապա դարձան ի փսխած իւրեանց, եւ դարձեալ խոստովանեսցեն՝ զաստն աճեցո՛, այլ ընկալ մարդասիրութեամբ ըստ բանին Տեառն որ եւթանասնեկին եւթն հրամայեաց թողուլ:

ԽԵ

ՍՐԲՈՅՆ ԴԻՈՆԵՍԻՈՍԻ ԱԹԵՆԱՑԻՈՅ ԵՊԻՄԿՈՊՈՍԻ

ԲԱՆ Ա

ՌՅԺԸ (ՌՅԺԱ) Ա. Համակարգքն ոչ կարեն զմիմեանս յառաջ ածել. եթէ յանդգնին՝ կրկին նորոգեսցին. վերինքն զներքնոցն ունին, իսկ ներքինքս զվերնոցն ոչ ունին:

ԽՉ

ԿԱՆՈՆՔ ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ԵՊԻԱՆՈՒ ԿԻՊՐԱՑԻՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՍԵԾԻ ԵՒ ԱՌԱՔԻՆԻՈՅ ՍԱՐԳԱՐԷԻ ԵՒ ՆՇԱՆԱԳՈՐԾԻ ԳԼՈՒԽՔ Գ

ՌՅԺԹ (ՌՅԺԲ) Ա. Ի վերայ բազում նշանացն եւ մարգարէութեանցն, եւ այս շնորհեալ երանելոյն Եպիփանու, զի յորժամ պատարագ կամէր մատուցանել, յառաջին յաղաթսն իւր, զոր վասն արժանաւոր լինելոյ զանձն իւր, աղաչէր վասն իջից Սուրբ Հոգւոյն ի խորհուրդն սուրբ որ ի վերայ սուրբ սեղանոյն, եւ տեսանէր յայտնապէս զՀոգին Սուրբ իջեալ ի սեղանն սուրբ եւ յամենայն ի կեանս իւր ոչ երբեք կատարէր զխորհուրդ պատարագին, եթէ ոչ իջեալ եւ հանգուցեալ տեսանէր զշնորհս Հոգւոյն Սրբոյ ի պատարագն: Եւ եղև ար մի ի կալ նորա առաջի սուրբ սեղանոյն եւ յասել զբանս աղաթից ըստ սովորութեան իւրոյ որ առ Աստուած, զի իջցէ Հոգին եւ կատարեսցէ զխորհուրդ սուրբ պատարագին, եւ յայնժամ երեսումն տեսլեան Սուրբ Հոգւոյն ոչ եղև ըստ սովորութեանն որպէս յերէկն եւ յեռանդն: Եւ զարհուրեալ դողութեամբ, ուժգին արտասուաւք, եւ հառաչանաւք երիցս անգամ կրկնեաց զբանս աղաչանաց եւ ոչ եղև երեսումն շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ: Իսկ երանելին կայր զարհուրեալ եւ ողբալով աղաչէր վասն յայտնելոյ զպատճառսն չլինելոյ ընդունելի աղաթից նորա վասն իջից Հոգւոյն Սրբոյ:

Եւ հայեցեալ նորա ի ճախակողմն կոյս ի սարկաւագն որ զքշոց պատարագին ունէր եւ տեսանէր զճակատն նորա լի չարաչար բորոտութեամբ որ յառաջագոյն սուրբ էր ի բորոտութենէ: Իսկ երանելին Եպիփան ձգեաց զձեռն իւր փութապէս ի բաց առ զքշոցն ի նմանէ եւ ասէ ցնա հեզութեամբ. «Երթ, որդեակ, գնա ի տուն քո եւ մի՛ ճաշակեր այսաւր յաստուածային խորհրդոյն»: Եւ սարկաւագն ել արտաքս եւ գնաց ի տուն իւր: Եւ հրամայեաց երանելին զքշոցն այլում սարկաւագի սպասաւորել սրբոյ խորհրդոյն: Եւ ապա սկիզբն արարեալ նորա աստուածային բանից պատարագին ուժգին արտասուաւք, եւ նոյն ժամայն ետես զՀոգին Սուրբ ի վերայ աստուածային խորհրդոյն ի սեղանն սրբութեան անարատ գառնին՝ փառակցին իւրոյ: Եւ զկնի արձակելոյ խորհրդոյն կոչեաց զսարկաւագն եւ ասէ. «Կամի՛ն ուսանել զպատճառս իրացն որ եղեն ի քեզ, որդեակ»: Նա պատասխանի տուեալ ասէ ցերանելին. «Ի՞ զիչերիս յայսմիկ մերձեցայ ի կին իմ եւ յանդգնեալ ի սպասաւորութիւն սուրբ խորհրդոյս, զայս կրեցի»: Յայնժամ հրամայեաց կոչել զամենայն երիցունս եւ զսարկաւագունս եւ ասէ զնոսա. «Որդեակք իմ, որք արժանիդ եղէք սպասաւորութեան սրբոյ խորհրդեանն, ի բաց արարէք զմարմնասիրութիւն յանձանց ձերոց, զի մի՛ յանցանիցէք նոքաւք եւ արհամարհիցէք զհրաման մեծի քարոզին որ աղաղակ է ասէ. «Որ ունիցին կանայս, որպէս թէ չունիցին՝ այնպէս կալցին»(Ա. Կոր. Է. 29): Եւ

ցմեծ մարգարէն Մովսէս ասէր Աստուած, թէ ի սպասաւորութիւն կոչեցար՝ «Լոյծ ի բաց ընկեա զհողաթափս յոտից քոց»(Հմմտ. Եսայ. Ի, 2), որ է մեռելութեան գործք, զի սպասաւորութիւնդ յոր կոչեցար՝ սուրբ է. եւ յայնմ հետէ ոչ մարմնաւոր հեշտութեանց պարապեաց մարգարէն, այլ բանին սպասաւորութեան: Եւ ի հնումն, որք կամէին ի սպասաւորութիւն խորանին մերձենալ՝ Գ արեայ ի կանանց զգուշանային, որչափ պարտ է ի նորումս: Սոյնպէս եւ յորժամ կամիմք հաղորդել մեղսաքաւիչ խորհրդոյն, թէպէտ եւ կարելոր է կերակուրն քան զանկողնոցն ցանկութիւն, սակայն զգիշերն ընդ մէջ անցուցանենք: Այլ եւ ի սուրբ կերակուրս եւ յընպէլիս որք յանդգնաբար մերձենան մինչեւ անառակ արբենալ՝ ի մեղս եւս համարիմք նոցա ոչ եթէ զգինին, այլ զանառակ եւ զյանդուզն ցանկութիւն նոցա, զի վասն հացին առաջաւորութեան ասէր քահանայն ցԴաւիթ, թէ՝ «Ձգուշացեալ են մանկունքդ քո ի կանանց, կերիցեն».(Ա Թագ. ԻԱ, 4) ասէ Դաւիթ. «Սուրբ են յերէկէ եւ յեռանդէ յորմէ հետէ ելաք ի ճանապարհ»(Ա Թագ. ԻԱ, 5). եւ ապա հրամայեաց՝ ահա որ ինչ բնութեամբ բարի է, յանդգնութիւն պիղծ առնէ, եւ ոչ եթէ զբնութիւնն, այլ զյանդուզն եւ զանժամսն ասեմ: Արդ՝ որք արժանաւորեցայք աստուածային խորհրդոյն՝ մեծաւ երկիւղի զգուշացարուք բազում երկիւղի զանձինս ձեր արժանացուցանել կալ առաջի սեղանոյն եւ հաղորդել մարմնոյ եւ արեան Տեառն:

ՌՅԻ (ՌՅԺԳ) Բ. Վասն է՞ր արեւնադիրն չհրամայեաց մերձենալ յապարահն, քաջ հասիր ի վերայ եւ իմասցիս զչարաչար վնասն: Վասն ապարահին անկողնոց դիտեա, զի որ ոք առեալ զսերմանիսն ի լիճս եւ ի ծովակս սերմանեցէ եւ ոչ յերկիր մաքուր՝ մոլեգնոտ համարիմք զնա, նոյնպէս լինին եւ ուխք կանանց ըստ ամսոց, զի կենդանի երկիր մանկանց յարիմեացի եւ զառեալն ի զուգակցէն մաքուր պահեսցէ: Արդ՝ ոչ այլ ինչ ունի պատճառք, բայց միայն վասն մանկանն կենդանութեան յիննամսեայ ժամանակի յորովայնի մարն, վասն որոյ եւ ոչ ի մատաղահասակին մարն լինի ապարահին, զի չեւ է ժամանակ արգանդին լինել մանկաբեր. եւ ոչ՝ յորժամ դադարէ ի ծննդէն՝ լինի այն, այլ միայն ի ծննդոց ժամանակին լինի այն, զոր տնկեալ է Արարչին զլինելն ապարահին ի բնութեանն կանանց, զի մանուկն կենդանի պահեսցի. ուստի յառաջագոյն մինչ չեւ մանուկն ստեղծեալ է, ապարահին յառաւելութենէ կերակրոցն անկեալ ի յարգանդն ըստ ամսոյն եւ ոչ գտեալ զմանուկն ի նմա, ճեպով արտաքս ելանէ. եւ յորժամ մանուկն ստեղծանի՝ որ ելանէ արտաքս վասն մանկանն պիտոյից, որով զկենդանութիւն ունի: Վասն որոյ պարտ է զարմանալ եւ փառաւորել զսքանչելագործն Աստուած, որ վասն մերոյ զարմանալոյ զնոյն կարմրութիւն արեանն ի սպիտակութիւն կաթին դարձուցանէ մինչեւ մանուկն զարգասցի եւ ապա անդրէն ի նոյն գոյնն դառնայ, բայց բնութիւն միեւնոյն է: Եւ պղծութիւն ի նմա ոչ գոյ, զի թէ պիղծ էր ծնունդն, ապա եւ զհարսանիսն ոչ հրամայէր: Պիղծ՝ պոռնկութիւն է եւ լի է չարախտութեամբ անկողինք նոցա: Սուրբ է ամուսնութիւնն: Եւ որ վասն որդւոց անկեալ է ի բնութիւն նոցա, զոր հաստատեալ է Արարչին, բայց վասն ապարահին մի՛ յոգիսն մեղիցուք, մի՛ զմարմինսն ապականեսցուք զծննդոցն, զի զայս Մովսէս եւ մարգարէքն պատուիրեն՝ «Ի կին ապարահի չմերձենալ»(Հմմտ. Դեւտ. ԺԵ, 19, 20, ԺԸ, 19, Ի, 18, Եզեկ. ԺԸ, 6), այսինքն յանկողինս նորա ոչ ելանել, զի մի՛ կենդանի ծնունդն ապականեսցի ժանդիւքն որ ի նմանէ աճեցեալք, զի յորժամ յիւրմէ զուգակցէն ընկալցի զմանկարարութիւնն՝ առողջ եւ անարատ պտուղ որովայնի ծնցի յաշխարհս: Ապա թէ արք եւ կանայք առանց միաբանութեան յնդգնաբար լրբեսցին

զանաբժանան գործել, նոքա ոչ որդեծնութեան են ցանկացեալ, այլ պիղծ եւ անառակ ցանկութեան: Այլ եւ որք իմանալն կարեն եւ ոչ լինին ատուրքն այն որդեծնութեան, զի զաղտեղութիւնսն յոլովս ունին յինքեանս եւ ոչ տան պատկերին ստեղծանիլ եւ յաղիլ ի միմեանս: Ապա եթէ սակաւ ունիցին զհիւք աղտեղութեանցն ի ներս՝ յանկարծ ուրումն ստեղծանել ստեղծանի մանուկն: Բայց աղտեղութիւն ընդ ստեղծուածն խառնեալ ծնանին խեղք եւ թիւրք եւ մարմնահարք եւ կիսանդամք եւ աւելամարմինք, ջանգք եւ հիւանդոտք եւ անդամալոյծք. եւ ախտ արկութեան յաղտեղութենէն ի մասունս մասունս մարմնոյն բուսեալ եւ տնկեալ նեխեւ եւ փոտեւ եւ վիրաւորեւ եւ ապականեւ զամենայն մարմինն, է՛ որ ի տղայութեան, է՛ որ յերիտասարդութեան, եւ է՛ որ եւս յառաջ ժամանակաւ չար ախտն յայտնի. վասն զի սրբոյ եւ հոգելից մարգարէին ծանուցեալ պատուիրեւ եւ ասէ, թէ՛ «Ի կին ապարահ մի՛ որ մերձեսցի»(Հմմտ. Ղեւտ. ԺԵ, 19, 20, ԺԸ, 19, Ի, Եզեկ. ԺԸ, 6), որպէսզի մի՛ կենդանի ծնունդն կորիցէ աղտեղի ախտիւքն: Եւ արդ՝ եթէ Մովսէս, Եզեկիէլ եւ մարգարէքն պատուիրեցին չմերձենալ յանկողինս ապարահից, ե՛ւ հմուտք բժշկացն յանկողնոցն զգուշացուցանեն զմեզ, ե՛ւ կշտակարկատք հեթանոսաց ի բժշկական արուեստից տեղեկացեալք զնոյն զանազան ախտիցն յոլովութիւն որ զմարմինս փաղփեալ ապականեցին նոքաւք որ ի յայնմ ժամանակի ի տաղտկալի անկողինսն մերձենայցեն, որպէս արէնս իմն հաստատեցին՝ որ միայն յանկողնոցն հեռանալ, այլ եւ ի տանցն եւ յարանցն հալածել իբր զբնութիւնս, զոր արար Աստուած, պիղծ համարել: Այլ մեք ոչ եթէ զոր արար Աստուած եւ հաստատեաց ի բնութեան կանանց խոտենք եւ իշխենք պիղծ համարել, այլ որպէս մարգարէն պատուիրեաց չմերձենալ յանկողինս նոցա վասն մանկակորոյս լինելոյ, որոց ոչ տայ ստեղծանիլ աղտեղութեանցն յոլովութիւն, եւ թէ յանկարծ ստեղծանի՝ լի ախտիւք եւ աղտեղութեամբ: Վասն այնորիկ եւ մեք պատուիրենք ընդ մարգարէին՝ «Մի՛ մերձենալ յանկողին ապարահից»(Հմմտ. Ղեւտ. ԺԵ, 19, 20, ԺԸ, 19, Ի, 18), զի ծնունդն կորիցէ եւ ծնալոյքն յոգիս իրեանց մեղանչեն աներկիւղաբար եւ յանդգնաբար, զի մեղքն յանդգնագոյն գործին եւ ոչ ակամայ եւ ցաւաւք: Իսկ որ ի սրբութիւնսն պատկառեն մտանել յաուրս աղտեղութեանն, բարուք առնեն վասն պատուի սրբութեանն, զի եւ մեք յորժամ ձեռս զխոտս ունինք կամ հանդերձս գեռաթաթախս, պատկառենք ի սրբութիւնսն մտանել եւ աղաւթել, այլ լուսանամք եւ մաքրենք եւ ապա մտանենք եւ անխիղճ իմն կատարենք զաղաւթս որ է արինակ, թէւ ոգուլքն սրբելովք պարտ է մտանել եւ կալ առաջի Աստուծոյ: Իսկ որ ըստ երրորդութեանն զանձն պիղծ որ համարի, այնպիսին ընդ արինացն կապանաւք է եւ ընդ անիծից, զոր մարգարէն բողոքէր. «Խզեսցուք զկապանս նոցա»(Սաղ. Բ, 3) եւ որ այլն. եւ Պաւղոս ասէ, թէ՛ «Խափանեալ էք ի Քրիստոսէ որ արինաւքն արդարանայք»(Գաղ. Ե, 4): Արդ մի՛ ըստ հնոց արինացն իբրեւ ի պղծութենէ ոգոյ խորշեսցուք ի յայսմանէ, այլ իբրեւ ի զագրալի մարմնոյ աղտոյ մերժեալ փախիցուք մինչեւ յաւր մաքրութեան նոցա եւ մանաւանդ յանկողնոց ապարահիցն բազումք փախիցեն, քանզի ոչ միայն հեղձութեան ծննդոցն են պարտապանք, այլ եւ չարաչար յոգիս իրեանց մեղանչեն, որք անդէն իսկ յորովայնին զմանկարարութիւնն աղտովն ապականեն եւ ոչ տան նկարել ի կենդանութիւն:

Հարցումն Թեոդոսի քահանայի եկեղեցոյն Կեսարու առ երանելին Եպիփան ի Կիպրոս

ՌՅԻԱ (ՌՅԺԳ) Գ. Կամիմ ուսանել յաղագս Քառասնիցն պահոց, թէ որպէս Մովսէս Խ արւ պահեաց եւ Եղիայ եւ Տէրն մեր ոչ ի թիւ արկեալ այնպէս Խ արւ, այլ զշաբաթ եւ զկիրակէ լուծանեն ամենայն ախորժելի կերակրովք եւ զինեաւ, բայց միայն ի մտոյ, եւ ոմանք յԳ ժամուն ուտեն ըստ այլ աւուրցն եւ ընդ պահաւք արկանեն որ լինի ըստ նոցայն ԽԹ: Պատասխանի ետ երանելին Եպիփան եւ ասէ. Մովսէս պահեաց զԽ տիւ եւ զԽ գիշեր, այնպէս եւ Եղիայ. եւ Տէրն մեր գնոյն ճշմարտեաց գնոցայն Խ-արեայ պահս անսուաղապէս. իսկ մեզ վերջնոցս ըստ մերոյ տկարութեանս արինադրեցին ցերեկ պահութեամբ՝ աղիւ եւ հացիւ, եւ որ ի նոյն յարմարին պարկեշտիցն սեղանք զանաւելորդ բուտն ըստ մերոյ տկարութեանս, բայց ոչ փափկութիւն մարմնոյ, եւ լինի Խ արւ պահքն, եւ շաբաթ եւ կիրակէ՝ ԽԹ արւ, ըստ քաղաքացն ապաստանի Մովսէսեան արինադրութեանն որ զմահապարտսն ժողովէր մինչեւ ցվախճան քահանայութեանցն եւ ապա արձակեալ լինէր ի մահուանէն: Նոյնպէս եւ աստ ԽԹ արւ պահք ի մահուան քահանայապետին Քրիստոսի թողութեան առիթ մեղուցելոցն լինի, փրկական պատարագաւն հաւատացելոց եւ ապաշխարողաց յայսմ ԽԹ արուրս: Չի թէպէտ եւ սուրբ հարքն յաղագս յիշատակի սրբոցն եւ Քրիստոսի պատարագին զշաբաթ եւ զկիրակէ լուծին յերրորդ ժամուն ի կերակուրս, այլ ոչ յաւելուլ ի կերակուր կամ ի զինի մեզ թողացուցին, այլ ի պարկեշտութիւն որպէս բերանն Քրիստոսի Պաղոս արինադրէ. «Լաւ է շնորհաւք հաստատել զսիրտս եւ ոչ կերակրովք եւ ըմպելեաւք, զի ոչինչ աւգտեցան որ այնպէսն գնացին»(Առ Եբր. ԺԳ, 9) եւ ոչ պահեցին պահս: Վասն այսորիկ եւ նզովս եղին, որք զյղփութիւն արեւնս վարկանէին առաջին սուրբ հարքն զչորեքշաբաթ եւ զուրբաթ եւ զուխտի շաբաթսն զՎարդավառին եւ զԱստուածածնին, զսրբոյ Խաչին եւ զՅայտնութեան շաբաթն եւ զԱռաջաւորսն ընդ սմա համեմատեցին ի պահս պնդութեան: Եւս այնոցիկ եկեացն շնորհքն Աստուծոյ որ զերեք յիսունսն պահեացն յանուն Սուրբ Երրորդութեանն՝ զՉատիկն եւ զՎարդավառն եւ զՅայտնութեանն եւ ի փրկութեան Տեառն առցն զաւետիսն. եւ որք լուծանեն զԱռաջաւորսն եւ զԱղուհացսն եւ զՌիստիցն եւ զՎարդավառին եւ զսուրբ Աստուածածնին եւ զսրբոյ Խաչին եւ զՅայտնութեան շաբաթն եւ զչորեքշաբաթ եւ զուրբաթ՝ նզովեցին ի սուրբ հարցն: Եթէ ակամայ լուծցեն՝ միոյն Խ արւ պահեացն, եւ եթէ կամաւ՝ Գ ամ արտաքոյ եկեղեցւոյ եւ արինաց կացցեն, եւ ապա հաղորդեցին:

Այսպէս կանոնեաց սուրբ այրն Աստուծոյ Եպիփան՝ եթէ պահք Աստուածայայտնութեանն ապաշխարողաց եւ կրանաւորաց եւ քահանայից Խ արւ պահք սահմանեցին, իսկ աշխարհականաց՝ Ը արւ, բայց պարտ է զԸ-արեայ պահոց զշաբաթ եւ զկիրակէ զգուշութեամբ պահել, վասն զի ինքն Աստուածայայտնութիւնն ոչ լուծանի, այլ լուծանէ զչորեքշաբաթ եւ զուրբաթ: Նոյնպէս եւ զկիրակէն ծոմացուցանէ, եւ ամենայն տաւնք մարտիրոսաց անխտիր կատարեացին, բայց ի Գ- եկէ եւ ի Զ-եկէ: Այս են հրամանք Պետրոսի եւ Պաղոսի եւ այլոց վիճակելոց:

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՍԱՑԻՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԼՈՒԽ Ա

ՌՅԻԲ (ՌՅԺԵ) Ա. Կանոնք եւ սահմանք զոր ընդունի եկեղեցի ի տաւն Ծննդեան եւ Յայտնութեան տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի եւ ուխտադրութիւն հաւատացելոց այսպէս. բայց յաւորս շաբաթու եւ միաշաբաթու՝ զառաջիկայսն չափել պահաւք ապաշխարողաց եւ այրեաց, քահանայից եւ ուխտի մանկանց եկեղեցոյ. զառաջիկայսն պահել պահաւք յաւտարամուտ խորհրդոց զաւորս եւս Ը բովանդակ հաւատացելոց զշաբաթն եւ զմիաշաբաթն. ընդ նմին ծերք եւ տղայք պահեսցեն եւ զտաւն Աստուածայայտնութեանն, յորում աւոր դիպեսցի, կատարեսցեն զծննդեանն եւ զմկրտութեանն, վասն զի աստուածայինք են եւ փրկագործք:

ԽԸ

ՀԻՊՈՂԻՏԵԱՅ ՍՐԲՈՅ ԲԱՆ՝ Ի ԾՆՈՒՆԴՆ ԵՒ Ի ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆՆ ՏԵԱՌՆ ԳԼՈՒԽ Ա

ՌՅԻԳ (ՌՅԺԶ) [Ա]. Ըստ աւետեաց յիշատակին Թ ամսեայ ծնեալ Տէրն իմ եւ Լ ամսեայ մկրտեցաւ ի նմին աւոր ըստ Դուկայ Աւետարանչին. «Եւ Յիսուս էր ամաց իբրեւ Լ-ից» (Դուկ. Գ, 23): Եւ յետ սակաւուց զմկրտութենէն ճառէ. վասն զի անմման էր յայլում աւոր ծնանել բանին Աստուծոյ եւ յայլում մկրտել եւ թերահաւատութիւն ի միջի արկանել, զի զայլ ծնեալ եւ զայլ մկրտեալ խոստովանեցան: Եւ վասն զի Բ որդիս եւ Բ բնութիւնս եւ Բ դէմս խոստովանեցան, եւ այնր աղագաւ Բ տաւնս յեղափոխեցին, որք ոչ հնազանդեցան առաքելական հրամանին եւ անհնազանդք էին եւ ուխտադրուծք: Իսկ եկեղեցի հաստատեցաւ այսպիսի տաւնիւք. ի մի աւոր տաւնել զծննդեանն եւ զմկրտութեանն եւ պատուել այսպէս՝ այրիք եւ ապաշխարողք եւ եկեղեցոյ մանկունք, քահանայք եւ վանականք եւթնից եւթնեակք չափեսցեն պահաւք, բայց միայն ի շաբաթուն եւ ի միաշաբաթուն, եւ յաւորս տաւնեկին Ը ար համարէն հաւատացելոց եղիցի պահք շաբաթն եւ միաշաբաթն, եւ յաւոր յորում դիպեսցի տաւնն Տեառն՝ կատարեսցեն:

ԽԹ

ՆԵԿՏԱՌԵԱՅ ՀՌՈՍԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԼՈՒԽ Ա

ՌՅԻԴ (ՌՅԺԷ) [Ա]. Սահմանք եւ ուղղափառութիւնք, զոր վայել է յկեղեցոյ, յառաքելոցն հրամանաց հաստատեալ, ընդ նոսին ընկալաք եւ աւանդեմք եկեղեցոյ Քրիստոսի, զոր սուրբ հարքն հաճութեամբ ընկալան ըստ Մովսէսեան Է-եկին, Է-ից Է-եակք ունին զազատութիւն ի մարմնական ծառայութենէն: Իսկ Քրիստոսի եւթնեակքն, զոր ընկալաւ եկեղեցի, ունի զազատութիւն անծառայական որ ի ծնունդն հնչեաց

Քրիստոս ի ծագս հեթանոսաց: Եւ այսպէս ուխտադրութեամբ պատուեալ միայնացեալք անապատականք, քաղաքականք, ապաշխարողք եւ այրիք, սրբասնեալ մանկունք եկեղեցոյ ուխտի յանձին կալեալ պահաւք եւ աղաթիւք զաւուրս Խ: Բայց համարէն հաւատացելոցն՝ ծերք եւ տղայք զԸ արն զշաբաթն եւ զմիաշաբաթն ընդ նմին պահեսցեն. եւ զտաւն Աստուածայայտնութեանն՝ զԾննդեանն ասեմ եւ զմկրտութեանն, վասն զի աստուածայինք եւ տէրունականք [են], յաւուր յորում դիպեսցի՝ ի նմին կատարեսցի:

Ծ

ՄԵԼԻՏՈՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԹՈՒՂԹ ԱՌ [ԵՒՏՐԵՊԻՈՆ] ԳԼՈՒԽ Ա

ՌՅԻԵ (ՌՅԺԸ) [Ա]. Այս գրեցաւ վասն միանալոյ բանին Աստուծոյ ընդ մեզ ծննդեամբ ի սրբոյ Կուսէն, մի յերկուց միացեալ, անշփոթ մնացեալ անորիշ ի միմեանց, միացեալ եւ մի լեալ անքակտելի տաւնեմք ըստ հրեշտակին աւետեաց Թ ամսեայ՝ զԾնունդն, Ը արեայ՝ զթլիատութիւնն, Լ ամեայ՝ զմկրտութիւնն, Խ արեայ՝ զգալն ի տաճարն [ի] լրումն արինաց: Եւ պատուել այսպէս. զԾնունդն եւ զմկրտութիւնն ի նմին աւուր տաւնել, Է-եկաւք չափ պահել, կրանաւորաց եւ քահանայից, ապաշխարողաց եւ այրեաց եւ ուխտի մանկանց եկեղեցոյ պահել միապէս Խ ար, բայց միայն զշաբաթ եւ զմիաշաբաթ: Ընդ նմին պահեսցեն ծերք եւ զինուորք եւ եկեղեցոյ մանկունք, որպէս զաւուրս գյորելեանս, բայց զտաւն Աստուածայայտնութեանն յաւուր յորում հանդիպեսցի՝ ի նմին աւուր տաւնեսցեն զԾննդեանն եւ զՅայտնութեանն:

ԾԱ

ՍՐԲՈՅՆ ԱԹԱՆԱՍԻ ՄԵԾԻ ԲԱՆ Ա

ՌՅԻԶ (ՌՅԺԹ) [Ա]. Արդ՝ եկայք, ի բանն Եսայեայ ընթացուք. «Ահա Կոյս յղացի զԷմմանուէլն» (Եսայի, Է, 14), եւ Պաւղոս յայտնութեամբ խաւսի, թէ՛ «Ամենեւին եղբարց նմանեալ» (Եբր. Բ, 17). եւ դարձեալ՝ «Առաջին Ադամ եւ երկրորդ» (Հմմտ. Ա Կոր., ԺԵ, 45). եւ թէ՛ «Առաջին Ադամն նման սնա մարդ եւ երկրորդ» (Հմմտ. Ա Կոր. ԺԵ, 47):

ԾԲ

ՄԵԲԵՐԻԱՆՈՍԻ Ի ԳՈՒԿԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԵԿՆՈՒԹԵՆԷ ԲԱՆ Ա

ՌՅԻԷ (ՌՅԻ) [Ա]. Թե ոչ առաւելուցու արդարութիւնն ձեր աւելի քան գրպրացն եւ զփարիսեցուցն, եւ թէ ոք պակասեալ գտցի, ո՞րպիսի պատժոց պատժապարտ գտանիցի. զի եթէ հրեշտակաց խաւսիք հաստատեցաւ բանն եւ ամենաստունգանողն պատժապարտեցաւ՝ քանի՞ եւս պատուհաս ի վերայ յանցանացն որք ի վերայ կատարելութեանն թերակատարք գտանիցին. զի փարիսեցին պարծէր՝ «Պահեմ երկիցս ի շաբաթու». եւ որք ուխտադրույք գտանիցին՝ քան զփարիսեցին եւս հայհոյանաց արժանի են: Նոքա ոչ առաւելան յարդարութիւն, այլ եւ պակասեալ եւս գտան. եւ այս յետին անմտութիւն է՝ զի յարինացն հրաժարեն եւ ի շնորհս ոչ դադարեն. եւ զի՞նչ կամին լինել. քաջ զիտեմ, ի հեթանոսութիւն կամին դառնալ եւ ի զոհաբեր ճենճերսն վայելել: Վասն զի նախնիքն երկուս աւուրս ի շաբաթուն պահեցին՝ զմին վասն բանասարկուին յանցանացն եւ Եւայի անկմանն եւ զմիւսն վասն Ադամայ պատրանացն եւ ելանելոյն ի դրախտէն: Եւ վասն այսպիսի պատճառանաց հարքն մեր զյիշատակ սրբոցն յաւուրցս այսոցիկ յառաջիկայսն անցուցին, բայց միայն զԱստուծոյն եւ զԱստուածորդոյն ուր եւ հանդիպեցի՝ կատարել զայն, զի Աստուած է եւ զամենայն լուծանէ: Չծննդեանն ասեմ եւ զմկրտութեանն, զի նա ծննացուցանէ աւուրս Ը համարէն ամենայն հաւատացելոց՝ զշաբաթն եւ զմիաշաբաթն. եւ զտաւն Աստուածայայտութեանն յորում աւուր դիպեցի՝ կատարեցեն:

ԾԳ

Ի ՍՈԿՐԱՏԱՅ

ՌՅԻԸ (ՌՅԻԱ) [Ա]. Հանդէս ՅԺԸ-իցն յաւուրս մեծին Կոստանդիանոսի ժողովին հաստատեցին մի սահմանս հաւատոյ, այլքն յաւժարէին զառաքելականն հաստատել զկարգս, բայց Եւսեբի Պանփիլեայ եւ Աթանաս Ադեքսանդրի եպիսկոպոսն միաձայնեալ միաբանեցին զուրբ եպիսկոպոսսն եւ հաստատեցին ընդ Մովսէսեան յորելինին զտաւն պասեբին, վասն որոյ առաքեալքն յողոզմեանն հաստատեցին եւ այլքն ըստ լուսնին յերեսներեակն կատարէին. բայց Եւսեբի Պանփիլեայ երկրորդ առաքելոցն փոխանակ Մովսէսեան փողոցն, զԳաբրիէլեան փողն ետես ի վերայ վիմին, փոխանակ անդ ազատութեան դատապարտելոցն, աստ աւտարացելոցս

ժողովումն Եսայեայ ձայնն յայտնէ, թէ՛ «Իցեն մեղք ձեր արեամբ թաթաւեալ յարութիւն վերաբերեցից», եւ թէ՛ «Իցեն մեղք ձեր կռամոլութեամբ խցխցեալ ի ձեան սպիտակութիւն ածից»(Հմմտ. Եսայ. Ա, 18). սա ի սկզբանց եւթնեկին եղև սկիզբն ըստ կարգին Մովսէսի արեւնադրութեանն, զոր արիւնակի Մովսէսեանն եւթնեկին չարարաւ թողութիւն մինչեւ ցԾ-եակն: Նոյնպէս եւ աստ չերեւի խտրոց ի միջի մինչեւ ցԾ ար. ըստ այնմ չափեցից եւ այս եղիցի կարգադրութիւն հաւատոյ: Եւ եթէ ոք ի սմանէ ար թերացուցանէ ի շաբաթու կամ ի միաշաբաթու որկրամոլութեամբ, ի սակս անարժան կերակրոց, լիրբ եւ խայտառակ խորհրդովք, ընդդէմ հարցն, միոյն փոխարէնս Խ պահեսցէ եւ տուգանս յեկեղեցին ըստ կանոնի հրամանացն տացէ:

Եւ որ զառաքելական սահմանս կանոնաց քայքայեն, որպէս պատուիրեցին, թէ ի չորեքշաբաթուց կամ յուրբաթուց հասարակաց հաւատացելոց ուխտ պահոց եղիցին, եւ որք լուծանեն զհրամանս առաքելականս իբրեւ յաւոր եւթանցն շաբաթոցն պահոցն՝ պատժապարտեսցին. եւ թէ ոք մասամբք տաւնախմբութեամբ յանդգնեսցի սակս որովայնի եզիպտական բազմաստուածոցն, հաւասար է որ ոչ փրկութեան տաւն կատարեն. եւ որք միաբանին այսմ կանոնիս մեր՝ հաւասար են. եւ որք ընդդէմ հակառակին՝ ի մէնջ եւ յեկեղեցոյ՝ նզովեալ եղիցին:

ԾԴ

ՍՐԲՈՅՆ ԳԻՈՆԵՄԻՈՍԻ ԱՐԻՍՊԱԳԱՅԻՈՅ ՅԱՂԱԳՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ

ՌՅԻԹ (ՌՅԻԲ)[Ա]. Չի արժանացաւ զԱստուած բանն Հար՝ յառաջ քան զժամանակս ծնեալ եւ ժամանակաւ ծնեալ կեանս աշխարհի ընծայիլ, վասն որոյ եւ Աստուածածինն. եւ եկեղեցի, հեթանոսաց հրապարակագոչ ձայնիւ, ամ յամէ տաւնախմբէ գլիշատակս նորա, զի այսպէս մեծարգի արար զորդիս մարդկան ընդ որդոյ իւրում. պատուեսցուք գլիշատակս նորա մեծապայծառ տաւնիւք միաշաբաթուց աւուրն ներբողիւք զերգս արիւնութեան մատուցանենք ընդ Որդոյ իւրում:

ԾԵ

ՄԱՆՈՒԷԼԻ

ՌՅԼ (ՌՅԻԳ) [Ա]. Ի ձեռն Կոստանդիանոսի մեծի հաստատեցաւ տաւնախմբութիւն սրբոյ Խաչին ըստ Հոռոմոց տոմարին ի սեպտեմբերի ԺԴ, ոչ ի նմին ատուր կատարել զտաւնախմբութիւնն, զի հանապազ ի նոյն յարութեանն չքնաղ եղանակաւոր ձայնիք պատուին տաւնք տէրունեան խաչին. վասն որոյ հարկեցաք ոչ յայլ ար տաւնել, այլ ընդ Քրիստոսի յարութեանն, զփրկագործ տաւնախմբութիւն տէրունական խաչին:

ԾԶ

ԿՂԵՄԱՅ ՀՌՈՍԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՌՅԼԱ (ՌՅԻԴ) [Ա]. Մահմանք եւ հաստատութիւնք եկեղեցոյ. Քրիստոսական խաչն եւ սրբասացութիւնն, զոր հանապազ կատարենք յաղաթս մեր այսպէս՝ Սուրբ Աստուած, սուրբ եւ հգաւր, սուրբ եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա՛ մեզ: Եւ ընդէ՞ր երեքկին. զոր արինակ ժամանեալ որ արքայութեանն նորա եւ երիցս երանեան, այսպէս եւ մեք երիցս ասենք երեքկին՝ Սուրբ Աստուած, սուրբ եւ հգաւր, սուրբ եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա՛ մեզ:

ԾԷ

ԿՈՉՈՒՄՆ ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԶՈՐ ԱՄԱՅԵԱԼ Է ՏԵԱՌՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻՈՅ ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ՌՅԼԲ (ՌՅԻԵ). Երթայ քահանայն մեղուցելովն ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասէ սաղմոս՝ «Առ քեզ Տէր համբարձի»(Սաղ. ԻԴ, 2). եւ դարձեալ՝ «Որպէս փափագէ եղջերու»(Սաղ. ԽԱ, 2) եւ «Ողորմեա՛ց ինձ Աստուած ըստ մեծի» եւ «Հաճեցար Տէր ընդ երկիր քո»(Հմմտ. Եսայ. ԾԸ, 13) եւ «Խոնարհեցո Տէր». եւ քարոզէ՝ «Տէր Աստուած խաւսեցար բերանով քո». եւ ասէ զաղաթս՝ «Աստուած բարձրացեալ եւ փառաւորեալ»: Եւ կացուցանէ զմեղուցեալն յարեւմուտս կոյս եւ հրաժարէ երիցս ի սատանայէ, որպէս ի մկրտութեանն, եւ դարձուցանէ յարեւելս եւ տայ հաւատալ երիցս ի սուրբ կաթողիկէ եւ առաքելական եկեղեցի, ի մի մկրտութիւն, յապաշխարութիւն. զի զառաջին հաւատն այլոյ լեզուաւ խոստովանեցաւ, իսկ երկրորդս՝ իւր լեզուան խոստովանեցի: Եւ ապա կացուցանէ զխոստովանողն հանդէպ դրանն եւ թուէ զանուանս մեղացն, որպէս եւ

գրեալն է. «Այս դուռն Տեառն եւ արդարք մտանեն ընդ սա»(Սաղ. ԾԺԷ, 20) եւ «Երանի ում թողութիւն եղև մեղաց»(Սաղ. ԼԱ, 1) եւ «Խոստովան եղեց քեզ Տէր բոլորով սրտիս»(Հմմտ. Սաղ. ԾԺԸ, 2) եւ «Տէր լո՛ւր աղաթից իմոց, ճշմարտութեամբ քով, լուր ինձ»(Հմմտ. Սաղ. ԼԸ, 13, Լ, 6). եւ Տէրն ասէ, թէ՛ «Որում թողութիւն թողեալ լիցի» եւ թէ՛ «Ունիցիք՝ կալցի»։ Եւ արդարացեալ շնորհաւքն Քրիստոսի, դարձցի ի տուն իւր, պահել եւ աղաթել զամենայն ատուրս կենաց իւրոց, եւ ողորմութեամբ տնանկաց քաւեսցէ զմեղս իւր։ Այս է դուռն ապաշխարութեան ճշմարիտ, եւ առիթ աղարութեան, եւ կնքէ սուրբ խաչին եւեկեղեցեան եւ աջով քահանային։

ՄԵՂՔ ԵՆ ՈՐ Ի ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՏ Է ԲԵՐԵԼ, ՁԻ ԵՆ ՈՐ ՄԵԾ ԵՆ ԵՒ ԵՆ ՈՐ ՓՈՋՐ

Թիւ խոստովանութեան. Թէ կոյս ընդ կուսի, թէ միմն կոյս է եւ միմն արամբ, եթէ աւճիրս ինչ ի յղանալն գործեաց, եթէ յղացեալ եւ սպանեալ, թէ ընտանիք իցեն, եթէ ի ծննդականն երթեալ է, եթէ յապարահիտ երթեալ է, եթէ ի շնալն երդուաւ, եթէ ի շնալն զսողոմայականն գործեաց գործ, եթէ ընդ այլազգոյ, եթէ շնալն զկիրակէն ոչ պատուեաց, եթէ արէնս առ ի շնալն։

Վասն պոռնկաց. Եթէ ի կուսութեան զիջացաւ, եթէ կանամբի իցէ, եթէ բազում ժամանակս, եթէ բռնաբարեալ զոք, եթէ իզացեալ։

Վասն արուագիտաց. Թէ ի կուսութեան գործեաց, թէ կանամբի իցէ, թէ բազում ժամանակս, թէ ընտանիք իցեն, թէ ի պոռնկութենէ, թէ յանգագայութենէ, թէ ի չարիսն արէնս առ։

Վասն անասնագիտաց. Թէ յո՛ր հասակի գործեաց, թէ յուտելեաց իցէ անասունն, թէ կին ունիցի, թէ յամեալ իցէ ի չարիսն։

Վասն սպանողաց. Թէ նախանձով եսպան, թէ նախանձեցաւ եւ իշխանութեամբ սպան, թէ ի գողութենէ, թէ մատնութեամբ, թէ յարբեցութենէ արք զկանայս, թէ ի պատերազմի, թէ ստութեամբ սպան։

Վասն առն եւ կնոջ. Թէ անզգուշացաւ եւ այրեաց, թէ սիրովն Աստուծոյ ոչ են կացեալ, թէ յխակալութեամբ են կացեալ, թէ խառն անկողնաւք, թէ յապարահիտ մերձեցաւ, թէ սրբութիւն առ ծննդականն ոչ գործեաց, թէ զկիրակէն ոչ պատուեալ, թէ պղծութիւն համարեցաւ զամուսնութիւնն, թէ զայգի իւր այլ եւ այլ գործեաց, թէ զորդիս իւրեանց երկիւղիւ Աստուծոյ ոչ սնուցին, թէ վասն ամուսնութեան արհամարհեաց զկինն, թէ վատազգի համարեցաւ զկինն։

Վասն այրեցողաց. Թէ ամուրեաց իցէ վնասն, թէ քինով արար, թէ վասն զրկանաց, թէ ակամայ եղև, թէ վարձեցաւ եւ այրեաց։

Վասն գողոց. Թէ սարահատ է, թէ տնահատ է, թէ գաղքատս կողոպտեաց, թէ գալոյ գիտաց եւ ոչ ասաց, թէ յորացութիւն անկեալ, թէ գրաւեցաւ, թէ երդուաւ եւ զեղբայրն ի մահուանէ փրկեաց, թէ երդուաւ առ սրտին եւ ոչ արար, թէ առ ամաթոյ երդուաւ:

Որ ի բնութեանն մեղք են. Թէ ազահ իցէ, թէ արբեցող, թէ բամբասող, թէ նախանձոտ, թէ ռխս պահէ, թէ սնափառ է, թէ ստախաւս, թէ ստերդումն եւ զրպարտող, թէ յաղաթից խափանեալ է, թէ չար ցանկացող է, թէ քսմոս է, թէ երկպառակ, թէ ի վիուկս եւ ի հատընկէցս երթեալ է, թէ գալոյ մեղս հրապարակեալ է եւ ի ծածուկ քահանային ոչ ասաց, թէ կաշառ վասն դատաստանի էառ, թէ յիշոցն երես եւ բան հայհոյութեան խաւսեցաւ, թէ զծնաւոյն անարգութ, թէ լեզուանիք, թէ գաղքատս ոչ ընկալաւ, թէ զսրբոց զոտս ոչ լուաց, թէ ի վերայ մեռելոց ճակատ հարեալ, թէ զվարձկան զրկեալ, թէ զկուսութիւն նուիրեալ Աստուծոյ՝ դարձեալ ստեաց, թէ ուխտեալ եւ ոչ կատարեալ, թէ ի թատերս յաւժարացեալ, թէ առ անձուկս մեղուցեալ, թէ արծաթասէր է, թէ զքահանայս բամբասեալ է, թէ ի տունս հեթանոսաց անխտիր կերակրեալ է, թէ ախտից տէր լեալ եւ գալս ուսուցեալ, թէ ի ձիս յերասանեալ յագելապէս, թէ թովիչ, թէ ընկերատեաց, թէ անողորմ, թէ ամբարտաւան, թէ հպարտ, թէ զաչսն ի խառնակումն անասնոց անխտիր արձակեալ, թէ զաւագ ոչ է պատուեալ, թէ Տեառն միամիտ ոչ է ծառայեալ, թէ զպտուղ եկեղեցոյն խաբեալ է, թէ զուխտս ըստ Աստուծոյ կամաց ոչ է կատարեալ, թէ ի տանի կամ ի կիրակէի յառաջ քան զպատարագն հաց կերեալ է, թէ զուրբաթ կամ զչորեքշաբթ ելոյժ, որ են մեծ մեղք:

Խոստովանութիւն քահանայի. Թէ կաշառ վասն մեղաց առ եւ եթող, թէ զխոստովանութիւն ուրուք յայտնեաց, թէ հաղորդութեան ծուլացաւ եւ մեռաւ, թէ անկնունք մեռաւ ի ծուլութենէ, թէ ի չբողոքելոյն անապաշխար մեռաւ, թէ մեղաց քննութիւն ոչ արար, թէ ի մեղս զառածեալ է, թէ զաղտ պսակէ, թէ վայրապար նգովեալ է, թէ զողացաւ յեղբարէ, թէ ի ծուլութենէ զպատարագն խափանեաց, թէ անարժան մատոյց, թէ անփոյթ արար զտանս սրբոց, թէ վասն ժամուց էառ եւ ոչ արար, թէ ամուսնացաւ եւ զպատարագն մատոյց, թէ բանադրեալ է յեպիսկոպոսէ եւ զքահանայութիւն արար, թէ ռխս ունէր եւ զպատարագն մատոյց, թէ լուա զորուք մեղս եւ անփոյթ արար, թէ սուրբ պատարագին անզգուշացաւ եւ արտաքսեաց ինչ, թէ առանց զիշերային պաշտաման ի սուրբ պատարագն մերձեցաւ, թէ անզգուշացաւ բուրման եւ լուցման, թէ զմարմինն Տեառն եւ զարիւնն յանարժանս բաշխեաց թէ վասն ազգականին զպատուիրանն ելոյժ, թէ զմեղս ժողովողեան յեպիսկոպոսէն թաքոյց, թէ պատուիրանաց Աստուծոյ ընթերցող ոչ եղեալ, թէ զանձն գեր ի վերոյ համարեցաւ, թէ զշնորհս եղբարն չարակնեաց, թէ ի ձեռն ամաթոյ զպատուիրանն ելոյժ:

Ստեպ քահանային պարտ է հոգալ վասն հաւտին, զի հովիւ է բանաւոր հաւտին, որպէս եւ գրեալ է. «Անարեւնն յանարեւնութեան իւրում մեռցի եւ զարիւնն նորա ի ձեռաց քոց խնդրեցից»(Եզեկ. ԼԳ, 8):

Արդ՝ ոչ եթէ ամենայն մեղաց ժամանեացեն ապաշխարել, այլ խոստովանութեամբ եւ զղջմամբ ջնջին մեղք, որպէս ասէ մարգարէն. «Ասա դու նախ զանարեւնութիւնս քո, զի արդարացիս»(Եսայ. ԽԳ, 26). Բազում զաղտածիզ նետիւք վիրաւորէ զմեզ սատանայ, զոր ոչ կարեն բերել ի խոստովանութիւն, այլ դու որ արիւնադիրդ ես,

թուեա՛ զանուանս մեղացն, խոստովանողին միայն ասել զայոն՝ այո՛ եւ զոչն՝ ո՛չ. ըստ նմանութեան բժշկի, զսլաք մեղացն հան եւ զվիրաւորեալ ոգին բժշկեա՛ յայտնելով:

Փութացարոյք այսուիւտեւ լինել առաքինիք խոստովանութեամբ, զի թէ բամբաստողքն ի տանջանս երթան եւ արբեցողքն ոչ ունին ժառանգութիւն յարքայութեանն, եւ որ ոչ սիրէ զընկերն՝ դիմադարձ կոչի Աստուծոյ, որպէս զի թէ մարտիրոս կոչի չաւօտեսցի, եւ որ ընտանեացն խնամ ոչ տանի՝ ի հաւատոցն ուրացեալ է, եւ որ զաղքատով զանց առնէ՝ ի հուր այրեսցի:

Եւ արդ՝ մի՛ որ ինչ զայն փոքր համարեսցի:

Արդ՝ դու համարեա՛ զամենեսեան եւ ի գիր հա՛ն, զի թէ դու գրես՝ Աստուած ջնջէ, եւ եթէ դու չգրես՝ Աստուած ի մատենի գրէ եւ պահանջէ զվրէժն: Արդ՝ լաւ է քեզ գրել եւ վերստին ջնջել, քան քեզ մոռանալ եւ Աստուծոյ յայտնել յաւորն վերջնում: Չամենայն ստուգութեամբ անցոյք զմտաւ, քանզի ո՞ որ է սուրբ յագահութենէ՝ թէպէտ եւ սակաւ իցէ, ո՞ է ազատ ի թշնամանաց որ եւ ի գեհենն տանի, ո՞վ չխաւսեցաւ չար զընկերէ, ո՞վ չհպարտացաւ որ քան զամենայն մեղս խստագոյն է, ո՞վ չհայեցաւ յայրատ որ կատարեալ պոռնկութիւն է: Արդ՝ փութացիր խոստովանեա՛ եւ յայտնեա՛ զանձն քո եւ ի հանդերձեալսն ազատեսցիս, լուսաւորեսցի հոգի քո յաւիտեան:

